GOVERNMENT OF INDIA

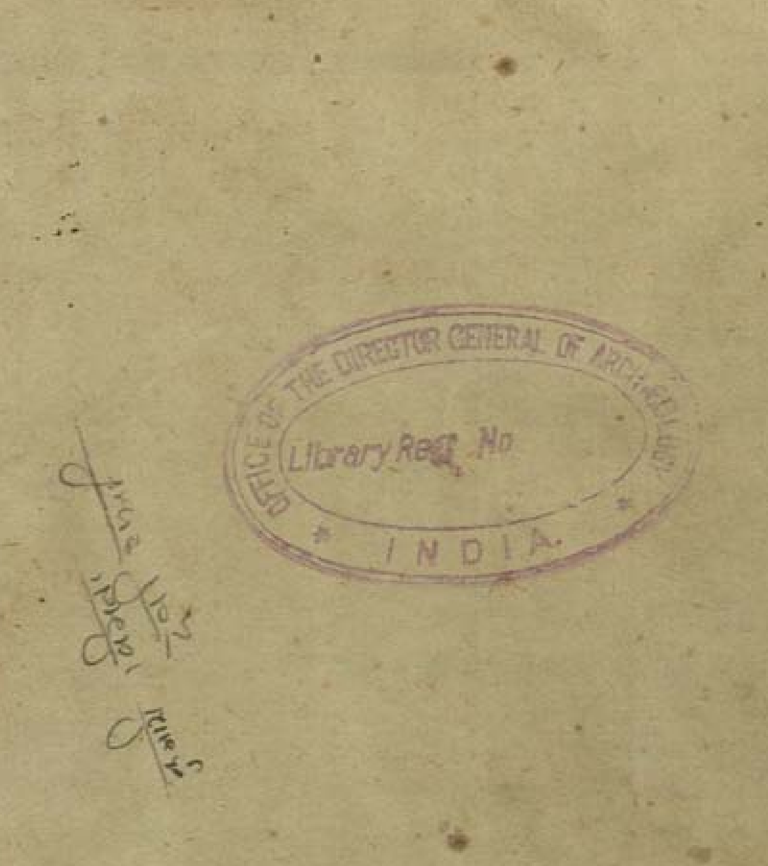
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

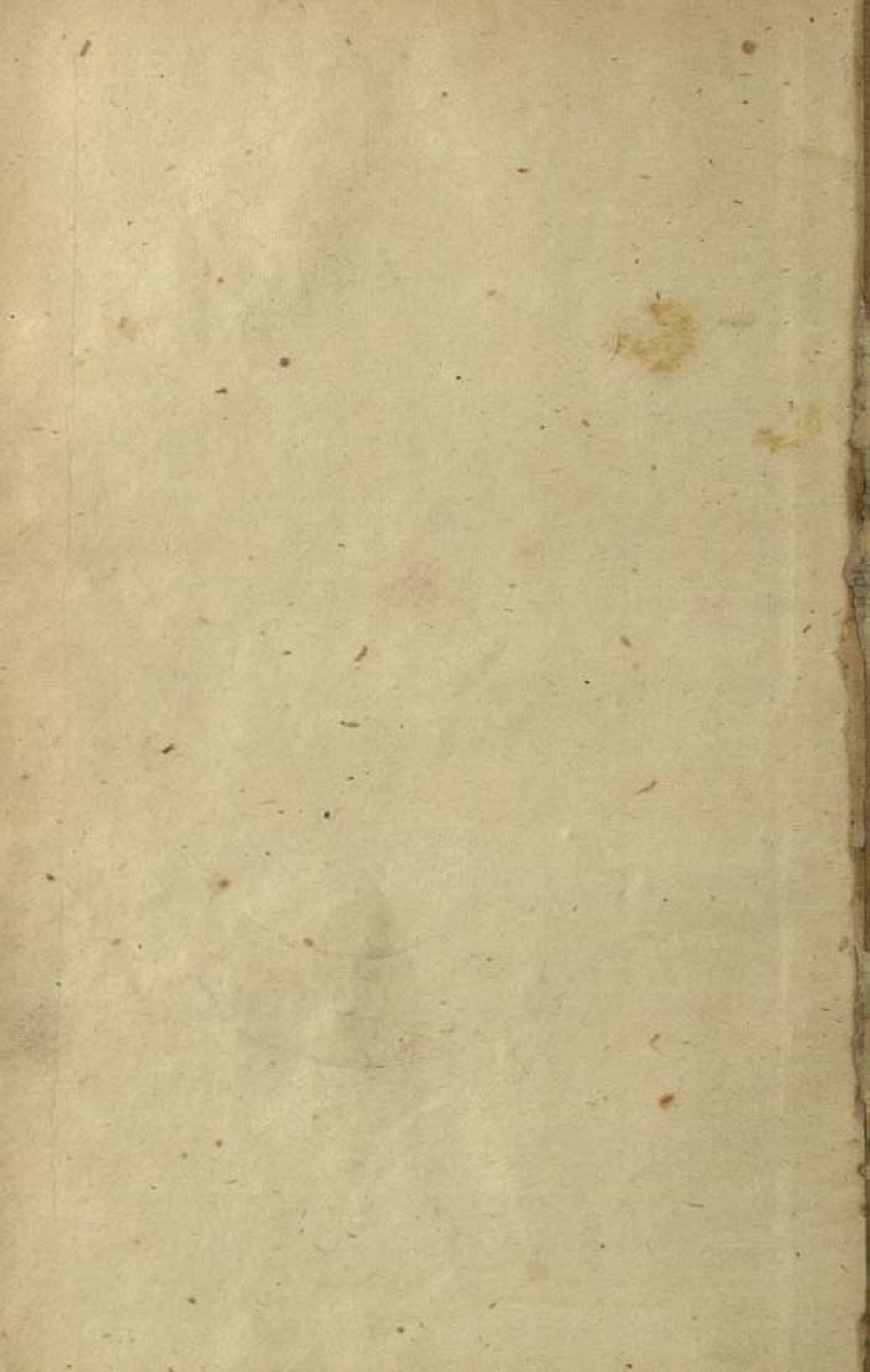
CENTRAL ARCHÆOLOGICAL LIBRARY

Call No. 891.05/A.K.D.M.

Acc. No. 32016

D.G.A. 79.
GIPN—S4—2D. G. Arch. N. D./57.—25-9-58—1,00,000.

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
Library Regd. No
INDIA

A494
50

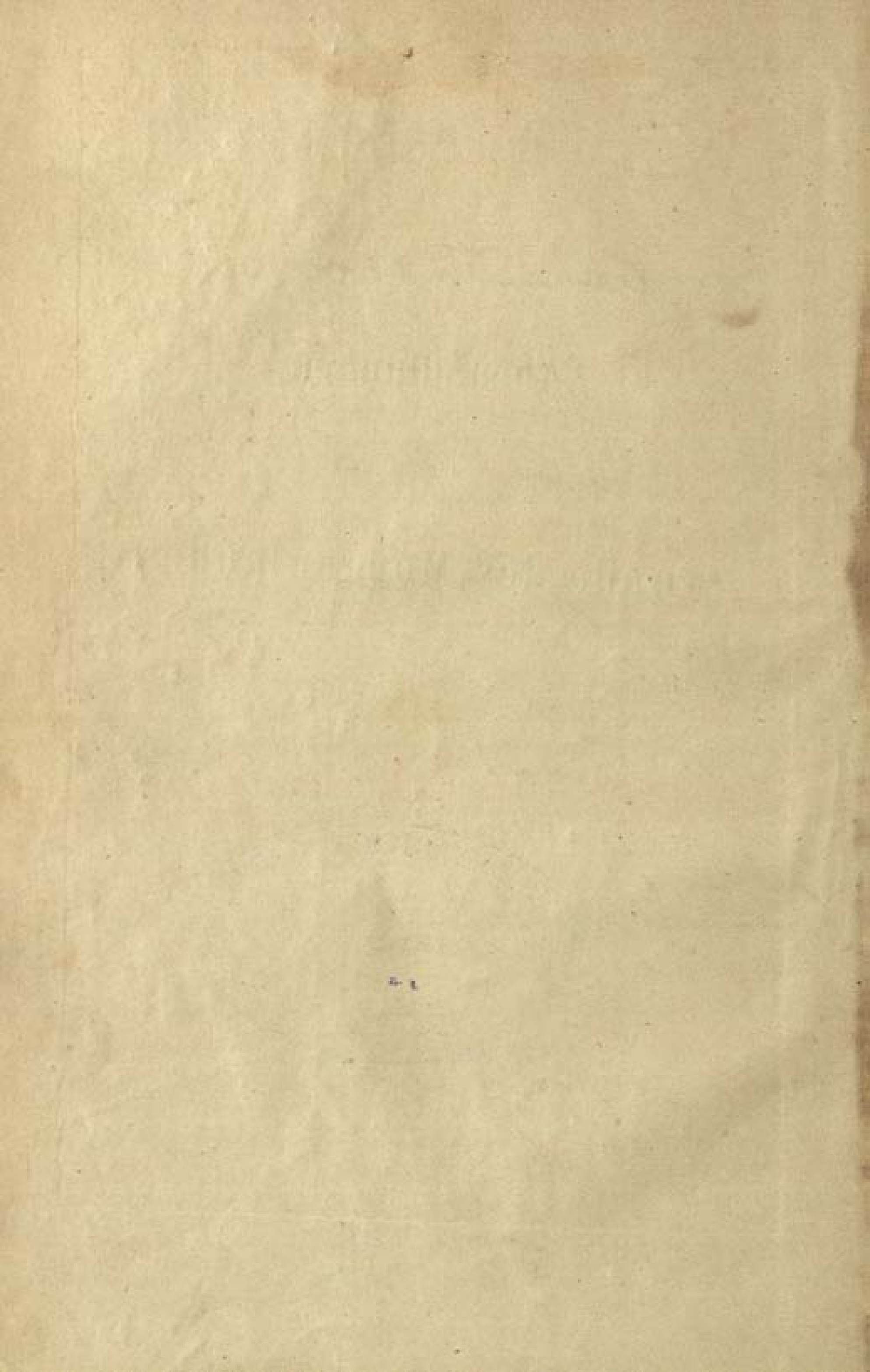
Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes.

(197)

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

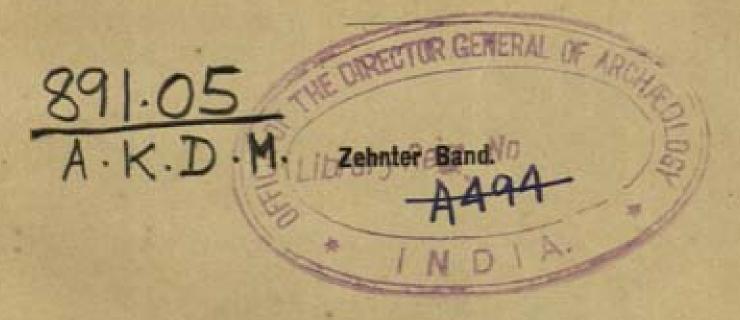
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

unter der verantwortlichen Redaction

des Prof. Dr. **E. Windisch.**

32016

891.05
A.K.D.M.

Zehnter Band.

Leipzig 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.
Acc. No. 32016
Date 17. 7. 57
Call No. 891.05/A.K.D.M.

Inhalt.

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHÆOLOGY
Library Reg. No
INDIA

DIE ÇUKASAPTATI.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 1.

DIE
ÇUKASAPTATI.

TEXTUS SIMPLICIOR.

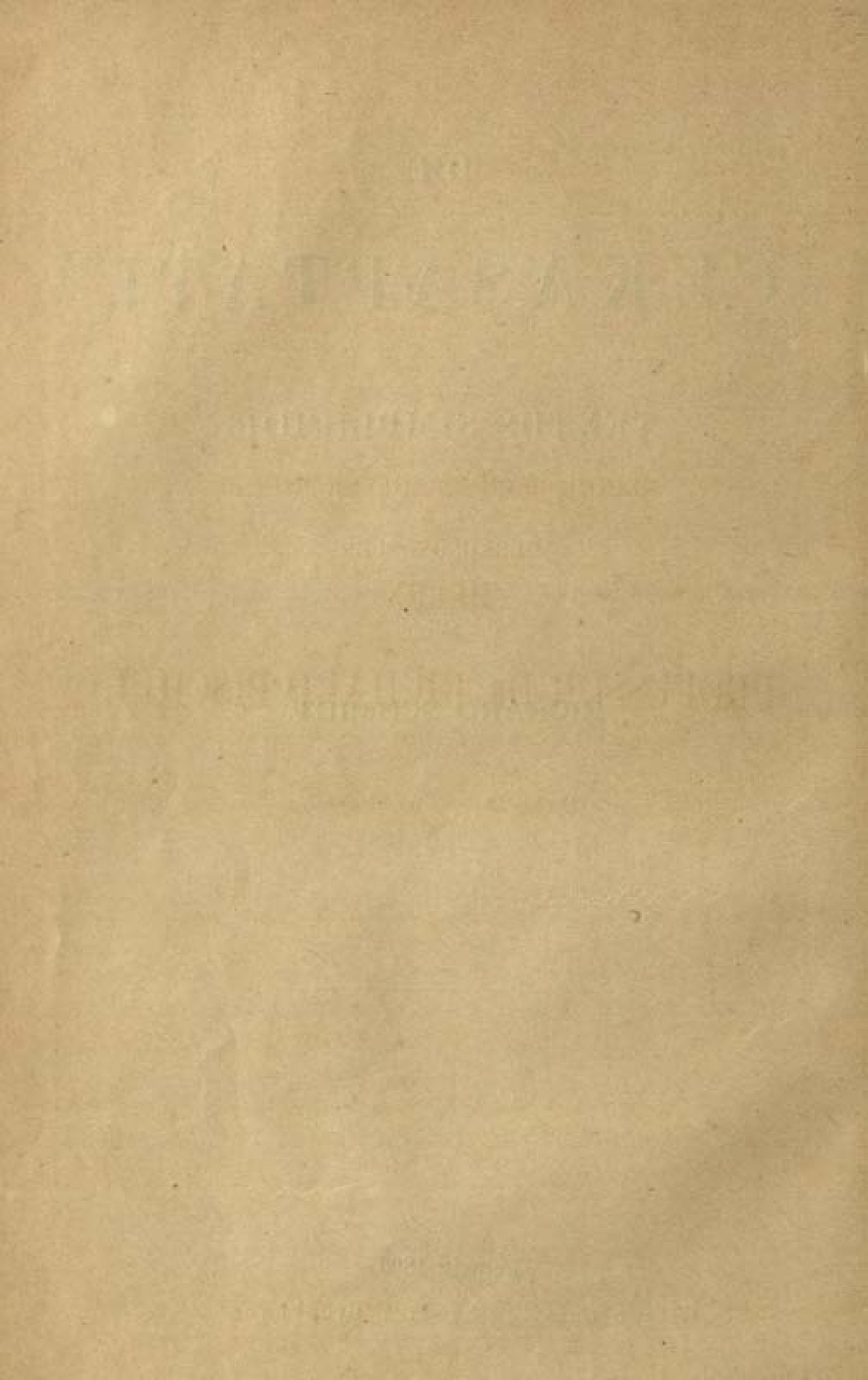
HERAUSGEGEBEN

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig 1893

in Commission bei F. A. Brockhaus.

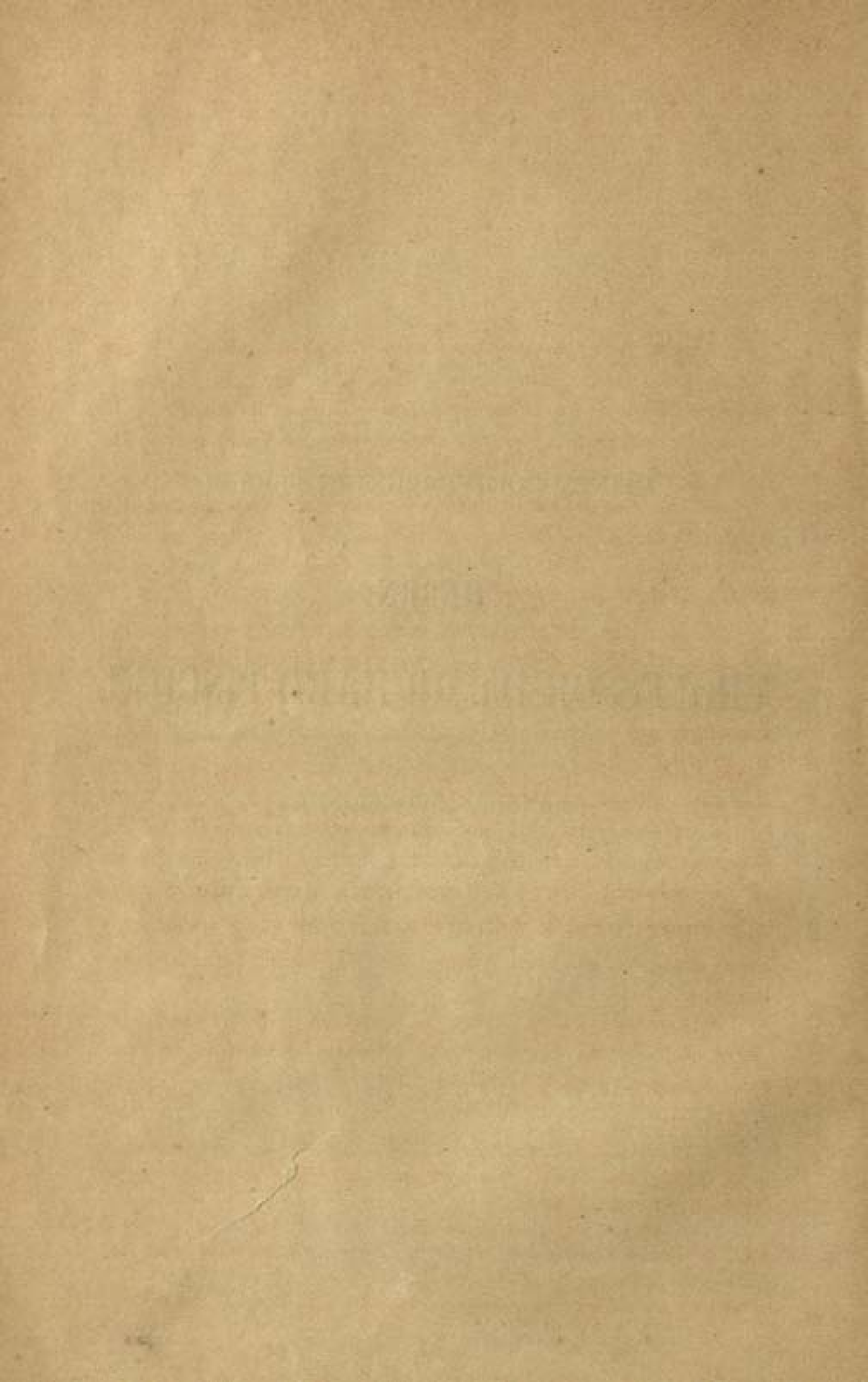

MEINEM HOCHVEREHRTEN LEHRER

HERRN

PROFESSOR DR. RICHARD PISCHEL

DANKBAR ZUGEEIGNET.

Meiner Ausgabe der Çukasaptati[1]) brauche ich nur wenige Worte zum Geleite mitzugeben. Was über das mir zu Gebote stehende Material zu sagen war, habe ich in der Einleitung zu meiner Doctorarbeit: „Vier Erzählungen aus der Çukasaptati", Kiel 1890, p. 2ff. angegeben. Hinzugekommen sind:

1) C_1, eine Abschrift von C[2]) in Bangālī, fast genau mit C übereinstimmend, auf Papier geschrieben und 119 Seiten umfassend. Ich verdanke dies MS. der Güte des Herrn Prof. Aufrecht. cf. l. c. p. 52.

2) M_1, eine mit M ziemlich genau übereinstimmende Marāṭhī-Uebersetzung. Der Titel lautet: शुकबाहात्तरी मुकाम इंदूर येथें । महाराज होळकर साहेब बहादुर यांचें छापखान्यांत छापिली असे ॥ सन १८४९ शके १७७१ ॥ 108 Seiten; ebenso wie M am Anfange mit einem Holzschnitte, der Prabhāvatī vor dem Papagei auf einem Ruhebette sitzend darstellt.

3) H, eine mit MM_1 durchaus übereinstimmende Hindūstānī-Uebersetzung mit Abbildungen. 214 Seiten. Der Titel lautet: श्री शुकबहोत्तरी चित्रसह हिंदुस्थानीभाषमें सूबलोकोंकेवास्ते मुंबई-मध्ये बापूसदाशिवशेटके छापाखानमें छा॰ संवत् १९३४ सन १८७७ ॥ Dieses Buch verdanke ich ebenso wie M_1 Herrn Oberbibliothekar Dr. Rost.

Ausserdem erhielt ich durch die Bemühungen des letztgenannten Herrn noch ein MS. für den textus ornatior; darüber in der Ausgabe desselben, die ich vorbereite.

---

1) Die (deutsche) Uebersetzung ist im Druck und wird bald erscheinen. In derselben werde ich Versehen oder schwierige Stellen des Textes zu verbessern bezw. erklären suchen.

2) Wenn ich pag. 2 der Dissertation sage, dass ich nur A, C und B selbst collationirt habe, so ist unter C das Tawney'sche Exemplar, nicht das von Rājendralālamitra beschriebene Originalmanuscript, zu verstehen, was ich hiermit, um Irrthümern zu begegnen, ausdrücklich bemerke.

Ob unter den MSS., die Angelo de Gubernatis aus Indien mitgebracht hat [1]), sich solche der Çukasaptati befinden, habe ich nicht erfahren können.

Im Folgenden gebe ich eine vergleichende Zusammenstellung der einzelnen Erzählungen, wobei Ç die vorliegende Ausgabe der Çukasaptati bedeutet.

A. Textus simplicior.

Ç	CC_1	L	O	P	A	MM_1H	G
1	1	1	1			1	1
2	2	2	2		2	2	2
3	3	3	3		3	3	3
4	4	4	4		4	4	4
5	5	5	5		5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6
7	8	7	7	7	7	7	7
8	9	8	8	8	8	8	8
9	10	9	9	9	9	9	9
10	11	10	10	10	10	10	10
11	12	11	11	11	11	11	11
12	13	12	12	12	12	12	12
13	14	15	15		15	13	13
14	15	16	16	13	16	14	14
15	16	17	17	14	17	15	15
16	17	18	18	15	18	16	16
17	18	19	19	16	19	17	17
18		20	20	17	20	18	18
19	19	21	21	18	21	19	19
20	20	22	22	19	22	20	20
21	21	23	23	20	23	21	21
22	22	24	24	21	24	22	22
23	23	25	25	22	25	23	23
24	24	26	26	23	26	24	24
25	25	27	27	24	27	25	25
26	26	28	28	25	28	26	26
27	27	29	29	26	29	27	27
28		30	30	27	30	28	28

Ç	CC_1	L	O	P	A	MM_1H	G
29	C 28, C_1 29	31	31	28	31	29	29
30	C 29, C_1 30	32	32	29	32	30	30
31	C 30, C_1 31	33	33	30	33	31	31
32	31	34	34	31	34	32	32
33	32	35	35	32	35	33	(33)[2]
34	33	36	36	33	36	34	34
35	34	37	37	34	37	35	35
36	35	38	38	35	38	36	36
37	36	39	39	36	39	37	
38	37	40	40	37	40	38	37
39	38	41	41	38	41	39	38
40	39	42	42		42	40	39
41	40	43	43	40	43	41	40
42	41	44	44	41	44	42	41
43	42	45	45	42	45	43	42
44	43	46	46		46	44	43
45	44	47	47		47	45	44
46	45	48	48		48	46	45
47	46				49	47	46
48	47	49	49		50	48	47
49	48	50	50		51	49	48
50	49	51	51		52	50	49
51	50	52	52			51	50
52	51	53	53			52	51
53	52	54	54				

1) cf. Bollettino delle publicazioni italiane 1886, no. 9, 15 Maggio. Aufrecht, Florentine Sanskrit Manuscripts, führt kein Ms. auf.

2) „λείπει ἐν τῷ χειρογράφῳ“.

Ç	CC_1	L	O	P	A	MM_1H	G	Ç	CC_1	L	O	P	A	MM_1H	G
54	53	55	55	52		54	52	63	62	64	64	60			
55	54	56	56	53		55	53	64	63	65	65	61		62	
56	55	57	57	54		56	54	65	64	66	66	62			
57	56	58	58	55		57	55	66	65	67	67	63		63	
58	57	59	59				57	67	66	69	69	64. 65		64	
59	58	60	60	56		58	56	68	67	13	13	66	13	65	
60	59	61	61	57		59	58	69	68	14	14	67	14	66	
61	60	62	62	58		60	59	Schluss							
62	61	63	63	59		61	60								

B. Textus ornatior (T) verglichen mit textus simplicior (t).

t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T
1	1	10	18	19	28	28	37	37	47	46	56	55		64	
2	2	11	19	20	29	29		38		47	57	56	64	65	
3	3	12	20	21	30	30	42	39	48	48	58	57		66	
4	4	13		22	33	31	40	40		49		58		67	
5	5	14	23	23	34	32	32	41	49	50	59	59		68	21
6	6	15	24	24	38	33	43	42	52	51	61	60		69	22
7	7	16	25	25	39	34	44	43	53	52	60	61		Schluss	
8	8	17	26	26	35	35	45	44	54	53		62			
9	17	18	27	27	36	36	46	45	55	54	63	63			

T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t
1	1	10		19	11	28	19	37	28	46	36	55	45	64	
2	2	11		20	12	29	20	38	24	47	37	56	46	[65]	
3	3	12		21	68	30	21	39	25	48	39	57	47	[66]	
4	4	13		22	69	31		40	31	49	41	58	48	[67]	
5	5	14		23	14	32	32	41		50		59	50	68	
6	6	15		24	15	33	22	42	30	51		60	52	69	
7	7	16		25	16	34	23	43	33	52	42	61	51		
8	8	17	9	26	17	35	26	44	34	53	43	62			
9		18	10	27	18	36	27	45	35	54	44	63	54		

Wenn die Regeln des Sandhi sehr oft in meiner Ausgabe nicht befolgt sind, so bemerke ich ausdrücklich, dass dies absichtlich geschehen ist.

So ist schliessendes *n* + anlautendes *t* beibehalten; unzählige Male ist der Hiatus stehen geblieben; fehlerhafte Formen sind über-

nommen worden, z. B. abhigaman 97,3; hanan 100,4; kuṭṭinyāgratō 133,2; pradōṣāgatāḥ 189,1; purōdhāpy ēṭad vacaḥ° 19,9 und Aehnliches. Seltene, im PW mit einem Stern bezeichnete oder noch unbekannte Worte sind: *antika* Ofen 50,4; *āūē*, cf. Marāṭhī āū (a term of courtesy in addressing or making mention of a Shúdra woman etc. Molesworth); *ārōhaṇikā* Leiter 120,13; *udgrāhaṇikā* eingetriebene Schuld 157,8; 158,3; *karṣuka* Bauer 67,7; 74,5; *kāṣṭhatakṣ* Zimmermann 147,4; *kharaḍitāḥ* bestäubt 106,5; cf. Marāṭhī kharaḍṇeṃ; *ciñciṇī* Tamarinde 169,6; 170,1; *chōṭayitvā* 103,3; *jhiṇṭa* Reisig 43,11; 44,3; cf. Marāṭhī jhīṃṭ; *aḍhaṃḍhōlayat* 50,4; Prākṛt; *talāra* Stadtwächter 104,6; 105,4,6; *daṇḍapāçika* Polizeidiener 139,12; *divākīrti* Barbier 180,9; *niyōgaka* Gebieter? 140,3; *niḥçrēṇikā* Leiter 121,1; *paṭṭaka* Kalb? 95,6,8; *paṭṭasūtra* Seide 111,4,5; *pāparddhi* Jäger 189,1; *pāraḍī* Kleid? 107,3,7; *pūgīphala* Betelnuss 174,3; *pratiprābhṛtam* Gegengeschenk 155,8; *pratisīrā* Vorhang 180,6; *prātivēçikā* 68,1 und *prātivēçmikā* Nachbarin 68,8; 69,8; *madhura* m. Melasse 78,3; *rāvaḍī* Dreck, Futter u. drgl. 111,7; *rāsabha* quidam coeundi modus 167,3; *vaṇijāraka* 62,9 cf. Marāṭhī vaṇjārī (a caste or class, or an individual of it. They are carriers of grain, salt etc. Molesworth); *vavvūla* Acacia arabica 57,3,8; *vyōma* (Masculinum!) 133,10; *çapatha* Gottesurtheil 144,4; *çambalī* Kupplerin 63,10; *çrēṣṭhiḥ* = çrēṣṭhī 65,10; *saṃdhivigrahika* 153,6; *sphēṭitāḥ* √ sphiṭ 30,6; *halē* 34,7.

Zum Schlusse bleibt mir die angenehme Pflicht, Allen, die diese Arbeit fördern halfen, auch öffentlich meinen herzlichsten Dank auszusprechen, besonders aber meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Prof. Pischel, der mich nicht nur jederzeit mit seinem bewährten Rathe unterstützte, sondern sich auch selbstlos der Mühe unterzog, den grössten Theil der Prākṛt-Stellen zu bearbeiten. Dankbaren Sinnes gedenke ich ferner der Herren Professoren Aufrecht, Kuhn, Lanman, von Oldenburg, Pertsch und Tawney, sowie des Herrn Oberbibliothekar Dr. R. Rost: sie Alle haben in uneigennützigster Weise dazu beigetragen, dass meine Arbeit überhaupt möglich ward. Möchten sie diesen meinen Dank freundlich annehmen und gewiss sein, dass ich ihnen meine dankbare Gesinnung bewahren werde yāvaj jīvam.

Richard Schmidt.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य शारदां देवीं दिव्यविज्ञानशालिनीम् ।
वच्मि चेतोविनोदार्थमुदारं कीरसंमतेः ॥

अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्र विक्रमसेनो नाम राजा बभूव । तस्मिन्नगरे हरिदत्तो नाम श्रेष्ठी । तस्य भार्या शृङ्गारसुन्दरीनाम्नी । ५ तत्पुत्रो मदनविनोदनामा बभूव । तस्य पत्नी प्रभावती । सा सोमदत्तश्रेष्ठिनः कन्या । मदनविनोदस्तु अतीव विषयासक्तः कुपुत्रः पितुः शिक्षां न शृणोति । तस्य द्यूतमृगयावेश्यामद्यादिषु अतीव आसक्तिः । कुमार्गचारिणं तं कुपुत्रं दृष्ट्वा तत्पिता हरिदत्तः सपत्नीकः अतीव दुःखितः संजातः । तं हरिदत्तं कुपुत्रदुःखेन पीडितं दृष्ट्वा १० तस्य सखा त्रिविक्रमनामा द्विजः स्वगृहतो नीतिनिपुणं शुकं सारिकां च गृहीत्वा तद्गृहे गत्वा प्राह । सखे हरिदत्त एनं शुकं सपत्नीकं पुत्रवत्त्वं परिपालय । एतत्संरक्षणेन तव दुःखं दूरीभविष्यति । हरिदत्तस्तु तं शुकं गृहीत्वा पुत्राय समर्पयामास । मदनविनोदेन शय-

---

१) C_1 श्रीश्रीग° । २) C_1O शारदा । ३) L पालिनीं सर्वभूतानामादिदेव्यै नमो नमः । O कुर्वे भवाविनोदस्वमुदार कीरसप्तते । MM_1H om. प्रणम्य° । G *προσκυνήσας τὴν θεὰν Σαρασβατὴν, τὴν ἔφορον πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθήσεως, συγγράφω ψιτταχοῦ μυθολογίας, εἰς ἡδεῖαν διατριβὴν τῶν νοημόνων ἀνθρώπων.* ४) LO चंद्रकुलं । MM_1H चंद्रकला । G *Σανδρακαλα.* M_1 विक्रमसैन्य । H विक्रम । LO om. बभूव । ५) C_1 हरिदत्तनामा श्रेष्ठिः । ६) C_1 तत्पुत्रः । ११) C_1 स्वगृहतः । Was LO betrifft, cf. Anmerkungen. १२) CC_1 हरदत्त । १३) CC_1 हरदत्तस्तु ।

नमन्दिरे स्वर्णपञ्जरस्थः स्थापितः परिपोषितश्च । अथैकदा रहसि शुको मदनं प्राह । हे सखे ।

पित्रोस्ते दुःखिनोर्दुःखात्पतत्यश्रुचयो भुवि ।
तेन पापेन ते वत्स पतनं देवशर्मवत् ॥

५ स प्राह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति पद्मपुरं नाम नगरम् । तत्र सत्यशर्मा ब्राह्मणः । तद्भार्या धर्मशीलानाम्नी पुत्रस्तु देवशर्मा । स च अधीतविद्यः पितृप्रच्छन्नवृत्त्या देशान्तरं गत्वा भागीरथीतीरे तपः कृतवान् । एकदा स तपस्वी गङ्गातीरे जपार्थमुपविष्टः । तस्मिन्काले कयाचित् बलाकया उड्डीयमानया तदङ्गोपरि पुरीषोत्सर्गः
१० कृतः । स च तपस्वी क्रोधाकुलितनेत्रः यावदूर्ध्वं पश्यति तावत्तत्क्रोधाग्निना भस्मीभूतां बलाकां भूमौ पतितां दृष्ट्वा [बलाकां दग्ध्वा] नारायणद्विजगृहे भिक्षार्थं ययौ । स्वभर्तृशुश्रूषापरया तत्पत्न्या कोपाभिविष्टो निर्भर्त्सितः सत्यमिहायमुक्तश्च । नाहं बलाकेव त्वत्कोपस्थानम् । स च प्रच्छन्नपातकज्ञानाद्भीतो विस्मितश्च प्रेषितश्च तया

---

३) C °श्रुचयद्भुवि । ४) CC_1 हे statt ते । L देवदर्शन । MM_1H om. पित्रोस्ते° । ५) LO om. स — अस्ति । तथा हि पंच° । C चम्पकपुरं । G *Παυσαπούρα.* M पंचपूर । M_1 चंपपुर । H चंपापुर । ६) LO सत्यधर्मा । MM_1 सप्तशर्मा । G *Σατεσσαρμάν.* LO भार्या धर्मशीलाभिधा । C_1 तत्र statt तद्भार्या । LO सुतो statt पुत्रस्तु । ७) CC_1 om. च । LO प्राप्तविद्योऽपि मातृपितृतः प्रच्छन्नवृत्त्या विद्यार्थं सिद्धिस्थानं नाम देशान्तरं गतः तीर्थे च तत्कोपात् ब्रह्मतेजसा तत्र शिंसपोपरिस्थां [Ó शिंसि°] बलाकां [O नाकां] भस्मीकृत्य नारायणद्विजगृहं भिक्षार्थं प्रविष्टः । १२) C भिक्षार्थं । CC_1 om. स्वभर्तृ° । O °परतया । LO कोपाविष्टो । १३) CC_1 सत्याख्यायमुक्तश्च । L सत्यवचया° । O सत्यवचया° । LO om. यमुक्तश्च । L बलाकावत् । O कृत्वावत् । LO om. त्वत् । १४) LO om. पातक ।

धर्मव्याधपार्श्वं वाराणसीं नगरीं ययौ । तत्र रक्ताक्तहस्तं यमप्रतिभं मांसविक्रयं विदधानं तं दृष्ट्वा दूरमन्ते स्थितः । व्याधेन स्वागतप्रश्नपूर्वकं स्वगृहं नीत्वा निजपितरौ सभक्तिकं भोजयित्वा पश्चात्तस्य भोजनं दत्तम् । तदनन्तरं स च व्याधं ज्ञानकारणं पप्रच्छ । कथं सती ज्ञानवती कथं च त्वं ज्ञानवान् । तेन व्याधेनोक्तम् । ५

निजान्वयप्रणीतं यः सम्यग्धर्मं निषेवते ।
उत्तमाधममध्येषु विकारेषु पराङ्मुखः ॥
स गृही स मुनिः साधुः स च योगी स धार्मिकः ।
पितृशुश्रूषको नित्यं जन्तुः साधारणश्च यः ॥

अहं सापि च एवं ज्ञानिनौ त्वं च निजपितरौ परित्यज्य भ्रमन्मादृशां न संभाषणार्हः । परमतिथिं मत्वा जल्पितः । एवमुक्तः स ब्राह्मणो विनयपरं व्याधं पप्रच्छ । तेनोक्तम् । १०

न पूजयन्ति ये पूज्यान्मान्यान्नो मानयन्ति ये ।

---

१) O वाणारसीं । CC_1 om. नगरीं । LO रक्ताक्तं यमप्रभं । २) L मांसं विदधानं । CC_1 om. तं । LO दृष्ट्वा अदूरसीमन्ते । स्वागतप्रश्नादि विहितं । ३) LO om. स्वगृहं नीत्वा । om. पश्चात् । परमान्नादि भोजनं । ४) CC_1 ददौ । O तस्य तदनन्तरं । LO तेन ब्राह्मणेन व्याधः संपृष्टः [O स्पष्टं] ५) CC_1 तेनोक्तं । ६) L द्विजा॰ । LO यो नित्यं । C निसेवते । ७) CLO विचारेषु । MM_1H om. निजान्वय॰ । ९) LO ॰पितृशुश्रूषकश्च सः । तेनाहं [O येनहं] पितृशुश्रूषां यावज्जीवं त्यजामि नो । MM_1H om. स गृही॰ । १०) LO अत एव मम ज्ञानमुत्पन्नमस्ति । C पितरं । C_1 पितरौ । LO परिभ्रमन् । CC_1 मादृशां वक्तव्यो न । ११) C परमतिथिर्मत्वा । L परं चातिथित्वात् । O परः चंतीथित्वात् । १२) L विनयपरस्तं पप्रछ । O विनय पप्रछ । १३) LO न पूज्यान्पूजयन्ति ये न मान्यान्मानयन्ति च । MM_1H न पूजयंति ये पूज्यं न मान्यं मानयंति ये ।

जीवन्ति निन्द्यमानास्ते मृताः स्वर्गं न यान्ति च ॥
व्याधेन बोधितस्तेन स ययौ गृहमात्मनः ।
अभवत्कीर्तिमान् लोके परतः कीर्तिभाजनम् ॥

तस्माद्वणिग्धर्मं स्वकुलोद्भवं स्मर पित्रोश्च विनयपरो भव । एवमुक्तः
५ स मदनः पितरौ नमस्कृत्य तदनुज्ञातो भार्यां चापृच्छ्य प्रवहणम-
धिरूढवान् गतो देशान्तरम् । पश्चात्तत्पत्नी कतिचिद्दिनानि शोक-
युक्ता निर्वाह्य स्वैरिणीभिः सखीभिः प्रतिबोधिता पुरुषान्तराभिला-
षुकाभवत् । यतस्ताभिरेवमुक्तम् ।

तावत्पिता तथा बन्धुर्यावज्जीवति मानवः
१० मृतो मृत इति ज्ञात्वा क्षणात्स्नेहो निवर्तते ॥

---

१) C यान्ति ये । MM₁ जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं [H स्वर्गे] न यान्त्यपि । २) O add vor व्याधेन मातापित्रोरभरक-क्रियामुद्दिगणायाकः मृतश्चैष्या प्रतियाहि न भूयः पुरुषो भवेत् १ धर्ममेवं श्रुत्वा गत्वा पित्रोरभरो भवा २ । LO °ब्राह्मणः सक्रियो गृहे । अभवत्प्रीतिशोभाढ्यो° । O °कीर्त्तिशो° । C₁ om. आत्मनः । ४) LO om. वणिग् । CC₁ धर्मं कुलोद्भवं । LO एवं प्रतिबोधितः । ५) LO तदनुज्ञातः तेन पुत्रेण किं फलं यः पितृदुःखाय [O °दुःखिः] तस्माद्गन्तव्यं [O यस्मा°] तात देशेनैव देशान्तरं । कांति कथय कथं भविष्यसि त्वं । कथं त्वां विनाहं भविष्यामि । इति भार्यां चापृच्छ्य तुरगमारूढवान् [O चाछ्या प्रवहणमा] ६) CC₁ om. गतो देशान्तरम् । MM₁H add Böhtlingk, Ind. Spr. No. 1081. ७) LO सती statt निर्वाह्य । CC₁ om. स्वैरिणीभिः । ८) L ततस् statt यतस् । ९) L om. तावत्पिता° । LO कतिपयदिनसंस्थायि यौवनं सुनितम्बिनि [O यौवनस्य नितम्बिनि] कामं कमलपत्राक्षि भुंक्ष्व भोगानहर्निशं ॥

अतस्त्वं स्वपतिमप्राप्यमाना निजशरीरस्य कतिचिद्दिनस्थायियौवनस्य पुरुषान्तररमणाद्गृहाण फलम्। ततस्तासां वचनेन पुरुषान्तरस्य गुणचन्द्रसंज्ञस्य रमणाय शृङ्गारं विधाय यावत्प्रचलिता तावत्सारिकया मा गच्छेत्यादिवचनैर्निर्भर्त्सिता। ततो यावत्सा तां सारिकां गलमोटनपूर्वं विनाशयति तावदुड्डीय ययौ। ततः चणं स्थित्वा इष्टदेवतां हृदि स्मृत्वा ताम्बूलं प्रगृह्य यावच्चलिता तावत् शुकः प्राह। सिद्धिरस्तु। क्व गन्तव्यमित्यादिवाक्यैः पृष्टा। सा च शुकवचनं शकुनमिति कृत्वा प्रहस्य तमाह। हे शुकराज नरान्तरास्वादं विज्ञातुं प्रचलितास्मि। शुक उवाच। युक्तमिदं कर्तव्यमेव परं दुष्करं निन्दितं च कुलस्त्रीणाम्। किं च। तदा गम्यतां यदि विपरीते समायाते सति तव बुद्धिरस्ति। यदि नास्ति तदा पराभवपदं भविष्यसि।

१) LO om. अतस्त्वं। CC_1 om. स्वपति॰। LO स्व॰ पुरुषान्तरं भजस्व यतः चणभंगि यौवनं। इत्यादि प्रतिबोध्य पुरुषान्तरं गुणचन्द्रसंज्ञं रमणाय स्वागारं विहाय यावच्चलति तावत्सारिकावदत् [O statt रमणाय॰ — रमाण पुरुषान्तरं भजव यतः चणभंगि यौवनं इत्यादि प्रतिवाध्य पुरुषान्तरगुणचन्द्रसंज्ञं रमणाय शृङ्गारं॰] २) CC_1 गुणचन्द्रसुतस्य। ४) CC_1 मा गा इत्यादि। om. ततो। LO ततस्तया सा गल॰ विनाशिता। ५) LO om. तावदुड्डीय ययौ। CC_1 om. गल॰। शुकस्तावदुड्डीय। om. ततः। इष्टदेवतां। ६) CC_1 om. हृदि। LO ताम्बूलादि। O चलति। ७) LO सिद्धिरस्तु शिवाः सन्तु पन्थानः। CC_1 वाक्यं। om. पृष्टा। LO शकुनमिव ज्ञात्वा हृष्टा [O add सा च शुकवचनं शकुनमिति कृत्वा दृष्टा] शुकं प्राह। ८) CC_1 om. हे। शुकं। CC_1 ज्ञातुं प्रचलिता। L जनान्तरा॰। ९) LO चलितास्मि। CC_1 शुकः। om. उवाच। LO परं यद्दुःकरं पतति तन्निन्दितं। १०) CC_1LO om. च। LO om. किं च तदा गम्यतां। CC_1 om. यदि। विपरीते समायाते बुद्धिरस्ति यदि स्वयं परबुद्धिपरो लोकः पराभवपदं यतः॥ om. यदि — यतः। LO ततो विपरीते पाते [O om. पाते] सति बुद्धिरस्ति न वा यदि नास्ति॰।

यतः। कौतुकान्वेषिणो नित्यं दुर्जना व्यसनागमे ।
मासोपवासिनी यद्वद्वणिक्पुत्त्रकचग्रहे ॥
पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंश्चलीभिः कृतादरा ।
ससंभ्रमा जगादेदं किमिदं भाषितं शुक ॥
५ यदि ते कौतुकं सुभ्रु परार्थं गच्छ सुन्दरि ।
स्थिरीभूय त्वया पश्चात् श्राव्येयं महती कथा ॥

एवं शुकोक्तं श्रुत्वा यदा सा कौतुकाकुलचेतसा निजगृह आसीनास्ति तदा शुकः कथां प्राह । अस्ति चन्द्रावती पुरी । तस्यां भीमनामा नृपः । तत्र सुधनो नाम मोहनश्रेष्ठिसुतः तन्नगरवासिनो हरिदत्तस्य
१० कलत्त्रं लक्ष्मीं रन्तुमीहते । तद्वत्सा न मन्यते । ततो मासोपवासिनीं पूर्णाभिधानां गत्वा पूर्णधनावर्जितां कृत्वा हरिदत्ते नगराद्बहिर्गते तद्गृहे दूतीत्वेन प्रेषयामास । सापि चाटूक्तिभिर्लक्ष्मीं प्रसादयामास । प्रसन्नया च तयेत्युक्तम् । यत्त्वं याचसे तत्करोमि । पूर्णयोक्तम् ।

---

१) CC_1 कौतुकान्वेषणे । दुर्जनो । ४) LO ससंभ्रमं जगादाथ [O जगादाथ] किमिदं भाषितं शुक । पप्रच्छ सा तदा सार्द्धं पांशुलाभिः कृतादरा ॥ ५) C_1 शुभं statt सुभ्रु । ७) CC_1 शुकोक्तां कथां । यदा स्वसा निजगृह्यः कौतुकाकुलचेतसः तदा° । L °श्रुत्वा कौ° सा यदा आसीना निजगृहेस्तदा शुकः कथामाह । O °चेतसः सुधता यदा निजानिगृह्यः तदा° । ८) LO om. अस्ति । M_1 चंद्रवती । G *Σανδραβατη*. LO om. तस्यां । भीमो नाम राजा । MM_1 भीमक । H भीमसेन । Der Name des Königs wird nicht genannt bei G. ९) LO तत्र मो° सुधनो नाम । मोहन ist der Sohn von भीमक in MM_1H. In G ist मोहन „*υἱὸς ἐμπόρου*“, हरिदत्त wird nicht genannt. १०) LO लक्ष्मीनाम्नीं । समीहते । om. तद्व° । ११) LO पूर्णानाम्नीं । om. गत्वा । प्रचुरैर्धनमानदानैः संतोष्य [O °दानैरावर्ज्य] । CC_1O om. नगराद् । LO add सति । १२) LO om. तद्गृहे । CC_1 om. दूतीत्वेन । LO स प्रे° हरिदत्तस्य गृहे [O °दत्तगृहे] CC_1 सा । LO प्रसन्नां चक्रे । १३) LO प्र° तया चेत्युक्तम् ।

तर्हि मन्मतं नरं भज । तयोक्तम् । कुलस्त्रीणां नैतद्युज्यते परं यत्त्वाद्ये प्रतिपन्नं तत्करोमि ।

उक्तं च । छिज्जउ सीसं अह होउ बन्धणं चअउ सव्वहा लच्छी ।
पडिवणपालणे सुपुरिसाण जं होउ तं होउ ॥

तथा च । दिढलोहसिङ्खलाणं असाण वि विविहपासबन्धाणं । ५
ताणं चिअ अहिअअरो वाआबन्धो सुपुरिसस्स ॥
अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं
कूर्मो बिभर्ति धरणीं खलु चात्मपृष्ठे ।
अम्भोनिधिर्वहति दुःसहवाडवाग्नि-
मङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति ॥ १०

तच्छ्रुत्वा हृष्टा पूर्णा । एवमेवैतत् । ततस्तां लक्ष्मीं प्रतिविधाय गुणमोहनार्थं प्रदोषे स्वगृहे निनाय । ततः स मोहनः कथितवेलोपरि नागतः किंचित्कार्यादिवैयग्र्येण । ततो लक्ष्म्या सकामयोक्तम् ।

---

१) CC₁ om. तर्हि । C मन्मत । L ममाभिमतं । O मम मतं । LO कुलवधूनां । CC₁ न युज्यते । L प्रतिपन्नं यत्तत्करोमि । O प्रतिपन्नत्वात्करोमि । २) CC₁ om. तवाद्ये । ३) om. MM₁H. O विज्जउ । L सीमं । CC₁ ब्रंधनं । ४) C पडिवस्सपालने सुपुरिसाणं । C₁ उडिवस्सपालने सुपुरिसाणं । L पहिंडिवलपालणे पुणराण । O पुडीवन्नपालणा नराण । LO जं होइ । ५) C दिढलोहसिंखलाणं । विविहपासवंधाणं । C₁ दिढलोहसिंखलानां विअ असान विविविहापसवन्धानं तानं विअ अहिअअरो वाआवन्धं सुपुरिसस्स ॥ LOMM₁HG om. दिढ° । ७) CC₁MM₁HG om. अद्यापि° । ८) L किल चात्मपृष्ठे । ९/१०) om. O. ११) CC₁ एवं विचार्य गुणमोहनार्थं° । O तद्दृष्ट्वा । L प्रविधाय । O प्रगुणीं विधाय । LO om. गुणमोहनार्थं । १२) LO स्वगृहं । CC₁ om. ततः । स मोहनो न प्राप्तः । om. कथित° und किंचि° । LO om. स । L मोहनः सुतः । १३) CC₁ om. ततो

यत्कमपि नरं समानय। ततः पूर्णया मूढया तत्पतिरेव समानीतः। स्वभर्तरि समायाते सा कथं भवत्विति कथं गृहं यात्विति त्वं सख्य-स्तव वा कथयन्तु। ता ऊचुः। न जानीमः। त्वमेव कथय। शुक आह। यदि न यासि तदा कथयामि। तयोक्तम्। न यास्यामि।
५ शुकः। सा आगच्छन्नेव स्वपतिरिति ज्ञात्वा तं कचग्रहं प्रगृह्यैवमु-वाच। हे शठ सर्वदा त्वमिति ममाग्रे जल्पसि यन्मे त्वां विना ना-न्या वल्लभा अस्ति। अधुना तु मया परीक्षितो ज्ञातश्चेति कोपं चक्रे। स च तां कष्टेन सुकोमलवचनैरनुनीय स्वगृहं निन्ये।

कथां श्रुत्वा शुकेनोक्तां भयविस्मयकारिणीम्।
१० पुंश्चलीवृन्दसंयुक्ता सुप्ता रात्रौ वणिक्प्रिया॥

इति शुकसप्ततौ प्रथमा कथा॥

---

१) CC_1 om. नरं। LO om. यत्। तं नरं शीघ्रं स°। CC_1 om. ततः। LO अत्याकुंठितमूढया। समानीते। २) LO सा किं करोतु किं गृहं यातु किं वान्यत्किंचित्करोत्विति विचारय भवती [O भवति] सपरिवारा तयोक्तं न जानीमः। ३) LO शुकोवाच। यदि न [O om. न] जानासि ततो विपरीते पतिते [O om. पतिते] कथं निर्वहसीति तर्हि श्रूयतां। ५) CC_1 सा आगच्छन्पति°। LO स आग° इत्यभिज्ञातः ततः कच° प्रगृह्य प्रोक्तः। CC_1 प्रगृह्यैवमुक्तः। ६) CC_1 om. हे शठ। सर्वस्वं। LO हे शठ त्वमपि ममाग्रे इति जल्पसि यत्त्वां विना ममान्या वल्लभा नास्ति। ७) CC_1 om. तु। LO परीक्षितोसि मया ज्ञा°। ८) CC_1 सोऽपि तामनुनीय स्वगृहं निन्ये। LO सुकोमल° कष्टेन स्व°। ९) CC_1 °कारिणी। LO इति कथां श्रुत्वा शुकेनोक्तां भय° पुंश्चली° [O पुंश्चलीवृतसंयुक्ता] प्रसुप्ता सा प्रभावती। MM_1H om. कथां°। ११) CC_1 इति श्रीशुकप्रोक्तद्वि-सप्ततिकथायां शुकप्रभावतीसंवादे मासोपवासिनीकथा प्रथमा समाप्ता। LO इति शुकसप्ततिग्रंथे [O शुकसत्तरी°] शुकेन्द्रप्रोक्तं प्रथमं कथानकं।

सा तथैव समं ताभिर्द्वितीये ऽह्नि निशामुखे ।
शुकमापृच्छ्य चलिता शुकस्तामिदमब्रवीत् ॥
यथेष्टं गच्छ सुश्रोणि यदि जानासि दुःकृते ।
प्रत्युत्तरं समायाते यशोदेवीव संकटे ।

ततः प्रभावती पृच्छति । का यशोदेवी । कदा कस्मिन्संकटे तया 5
क उपायः कृत इति । शुकः । यदा कथयामि तदा मयि सुरत-
विघातेन तव कोपः प्राणनिसूदनः स्यात् । सा आह । सुहृदां सा-
ध्वसाध्वपि श्रोतव्यमेव । इत्यनुज्ञातः शुक आह । अस्ति नन्दनं नाम
नगरम् । तत्र नन्दनो नाम राजा । तत्पुत्रो राजशेखरः । तद्वधूः
शशिप्रभा । तां धनसेनसुतो वीरनामा दृष्ट्वा सकामः सन् ज्वरपी- 10
डितो ऽभूत् । भोजनादि न विधत्ते । स च मात्रा यशोदेव्या पृष्टः
सन्सगद्गदं कारणमाह । सा च राजकन्या दुर्लभा । स कथं जीवतु ।
इति प्रश्नः । तयोक्तम् । त्वमेव कथय । शुकः । यदि प्रभावति अद्य
न यासि तदा कथयामि । इत्युक्ते सा आह । कथयेति । अथ शुकः ।

---

1) C_1 °र्द्वितीयाह्नि । LO द्वितीयेह्नि सा प्रभावती ताभिः सखीभिः [O add समं] शुक° । 3) L यथेच्छं । O यथेच्छं । CC_1 दुःकरे । MM_1H यथेष्टं गच्छ सुश्रोणि [H सुश्रेणि] यदि यास्यसि सुन्दरि [M सुन्दरी] । यद्युत्तरं समर्थासी यशोदेवीव संकटे ॥ 5) LO तया स पृष्टः कथां प्राह यदि कथयामि° । 6) LO सुरत° मयि । 7) CC_1 °विघाते निद्रानिसूदनः कोपो न स्यात् । LO प्राण-सूदनः । साह । साध्वसाधुमपि । 8) LO शुकः प्राह । LOC_1 om. अस्ति । LO om. नाम । 9) LO तत्र राजा नंदनो नाम । H नंदनेश्वर । CC_1 om. नाम । LO तत्सुतो । तद्वधूः शशिप्रभां ध° [O धर्मसुतो] वी° दृष्ट्वा° । 10) LO ज्वरितो । 11) LO om. स च । 12) CC_1 गद्गदं । LO राजपत्नी । CC_1 जीवति । LO जीवतु शुकेन पृष्टं । 13) CC_1 om. तयो°—कथय । LO om. शुकः । 14) C_1 ततः । CC_1 इत्युक्तवति । LO साह । CC_1 अथ किं statt कथयेति । om. अथ ।

सा यशोदेवी एकां शुनीं भोजनाद्यैरावर्जयित्वा आभरणानि परिधायात्मना सार्धं गृहीत्वा शशिप्रभापार्श्वे गत्वा तां विजने सगद्गदा जगाद । अहं च त्वं च इयं च पूर्वभवे भगिन्यो ऽभूवन् । मया निःशङ्कया त्वया तु सशङ्कया परनराभिलाषः पूरितः । अनया तु
५ नैव । अतो ऽस्याः शीलप्रभावात्केवलं जातिस्मरणमेव न भोगाः शुनिका च संजाता । संभोगविघ्नाज्जातिस्मरणं च न ते वर्तते । मम पुनर्भोगान्निर्विघ्नान्निर्विघ्नजातिस्मरणं च । अतो ऽहमनुकम्पया इमां शुनकीं त्वां च दृष्ट्वा कथयितुमागता । अतस्त्वयार्थिनां काङ्क्षितं दातव्यमेव । यो दानं कुर्यात्स भवेत्सर्वसंपदां स्थानम् ।

१० उक्तं च । कथयन्ति न याचन्ते भिक्षाहारा गृहे गृहे ।
अर्थिभ्यो दीयतां नित्यमदातुः फलमीदृशम् ॥

ततः शशिप्रभा सकण्ठग्राहं रुदित्वा प्राह । मामपि कल्याणि पुरुषान्तरेण योजय । ततो यशोदेवी तां स्वस्वीकृत्य भर्तृविदितां स्वगृहं नीत्वा स्वपुत्रेण योजयामास । स च राजशेखरो द्रव्यादिदानतोषितः
१५ सखीयमिति कृत्वा न निवारयामास ।

---

१) CC_1 om. एकां । LO शुनकों भोजनाभरणाद्यै॰ । CC_1 शान्तयित्वा । LO om. आभ॰ परिधाय । २) LO शशिप्रभायाः पार्श्वे गृहीत्वा । om. तां विजने । C_1 om. विजने । ३) L अहं त्वं इदं च । O अहं त्वं इदं । CC_1 ऽभूवं । LO सख्य आसन् । ४) LO om. तु । ५) LO ततो । C_1 ऽस्यां । LO भोगः । ६) LO om. च । जाता सविघ्ना भोगा जातिस्मरणं वर्त्तते । CC_1 om. वर्तते । LO भोगा निर्विघ्ना जातिस्मरणं च । ततो । ८) LO om. शुनकीं । L यतस् । ९) LO यो दत्ते स परभवे [O परभवेत्] om. सर्व । १०) CC_1 उक्तं च यतः । ११) L दीयते । MM_1H om. कथयन्ति॰ । १२) CC_1LO कण्ठ॰ । CC_1 रु॰ शशि॰ । LO आह । CC_1 ममापि क॰ निपुरुषान्तरे । LO मां नरान्तरेण योजय । १३) CC_1 om. ततो । O भर्त्व॰ । LO स्वगृहे । १४) L द्रिव्यापाराद्गृहागतो सखी॰ । O द्रव्यादिव्यादिदानतो सखी॰ । १५) LO न किंचिद्विचारयामास ।

राजपुत्रं राजपुत्रीं प्रतार्यैवं च भामिनि ।
यशोदेव्या महद्बुद्ध्या निजकार्यमनुष्ठितम् ॥
बुद्धिरस्ति यदीषा ते व्रज सुभ्रु परान्तिकम् ।
भज निद्रां विशालाचि मान्यथा त्वं विडम्बय ॥
इति शुककथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ द्वितीया कथा ॥ २ ॥

अथान्यद्दिने प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।
गच्छ देवि किमाश्चर्यं यत्र ते रमते मनः ।
नृपवद्यदि जानासि परित्राणं त्वमात्मनः ॥
प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति विशाला १०
नगरी । तत्र सुदर्शनो राजा । तत्र च विमलो नाम वणिक् ।
तस्य च पत्नीद्वयं सुभगं रूपसंपन्नं दृष्ट्वा कुटिलनामा धूर्तस्तद्भार्या-
द्वयग्रहणेच्छया अम्बिकां देवीमाराध्य विमलरूपं ययाचे । लब्ध्वा
च तत्प्रकृतिं विमले बहिर्गते तद्गृहं गत्वा प्रभुत्वं चकार । प्रसादध-
नदानैर्वशीकृतो ऽखिलो ऽपि परिजनवर्गः । तद्भार्याद्वयं बहुमानदा- १५

१) LO ततः शुकः प्राह भामिनि राजपुत्रमेवं विप्रतार्य यशो-
दया महा° । MM_1H om. राजपुत्रं° । ३) L यदीत्थं ते । O य-
दिकं दे । ४) C_1 त्व statt त्वं । MM_1H om. बुद्धिरस्ति° ।
५/६) LO इति द्वितीया कथा । ७) LO अन्यदा । CC_1 om. शुकं ।
८) O तत्र । MM_1 गच्छ तत्राद्य [M_1 द्य] शीघ्र त्वं । H गच्छ
देव्यद्य । ९) O किमात्मनः । १०) LO om. प्रभावती — कथयति ।
L शाला । M शिला । M_1H विशाल । ११) LO पुरी । om. तत्र ।
H सुंदरसेन । CC_1LO om. च । L विमलनामा । १२) LO om.
सुभगं । तं दृष्ट्वा । Der Name des धूर्त fehlt in MM_1HG. CC_1
कुटिलो धू° । १३) CC_1 अम्बिका । तल्लब्ध्वा च । १४) LO add
सति । तद्गृहे । १५) LO निखिलो । CC_1 परिजनः । CC_1 दाना-
दिना परद्रव्येण ।

नादिना संतोष्य स्वेच्छया भुङ्क्ते। विमलो ऽयं धनाद्यनित्यतां श्रुत्वा दाता बभूवेति परिजनो ऽनवरतं चिन्तयति। अथ सत्यविमलो ऽपि द्वारमागतः कुटिलाज्ञया द्वारपालेन निषिद्धः। ततो बहिःस्थः फूत्करोति। वञ्चितो ऽहं धूर्तराजेन। तस्य चैवं क्रन्दतो गोचरा जनाः
५ कौतुकाच्च मिलिताः। तत्क्षणात् हट्टानि मुक्त्वा वणिक्सार्थौ मिलित्वा आरक्षिकमन्त्रिमुख्यानां पुरतः फूच्चक्रे। राजन्वञ्चितो ऽस्मि धूर्तराजेन। ततो राज्ञा तदवलोकनाय प्रहिताः पुरुषाः। तेनापि ते द्रव्यादिदानेन सानुकूलाः कृताः। तं धनदायकं गृहे दृष्ट्वा जनो वदति। स्वामिन्विमलो गृहे विद्यते। अयं च धूर्तराट् द्वारस्थः। ततो नृपेण
१० द्वावप्येकत्र कृतौ। ततो द्वयोर्मध्यान्न को ऽपि धूर्तेतरयोर्व्यक्तिं जानाति। जातः कोलाहलो ऽखिललोकव्यवहारनाशकरः राज्ञश्चापवादः। यतो राज्ञां दुष्टनिग्रहः शिष्टपालनं च स्वर्गाय।

उक्तं च।　　प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो हुताशनः।

---

१) LO परितोष्य। यथेच्छं स्वेच्छया विलसति। CC_1 दानादिकमनित्यतां श्रुत्वा। L दाता किमनित्यतामस्य बभूवेति। O nur दाता बभूवेति　२) O om. ऽनवरतं। L नित्यं। CC_1 अथास्य विमलो। LO तावता सत्यविमलो।　३) LO om. ततो। L क्रंदनं करोति। O पूत्करोति।　४) CC_1 गोचया। L गोचजो जनो [O गोचज्ञो] मिलितः।　५) LO हट्टान्निर्मुक्तो।　६) CC_1 आरक्षिम°। L आरचम°। O आरचरम°। L पुरो विज्ञप्तिं चकार। O पुरः पूत् चक्रे। LO वंचिता धू°।　७) CC_1 राजा। LO om. तद्। CC_1 प्रहितो लोकस्। LO तेन ते। CC_1 तेनापि सर्वो ऽपि जनः परद्रव्यदानेन सानुकूलो विदधे।　८) LO सत्कृताः।　९) LO om. नृपेण।　१०) LO om. ततो। कोपि तयोर्मध्ये धू° न जानाति। ११) LO को° जातो निखिल°। CC_1 °नाशकः।　१२) CC_1 यतो राज्ञः दुष्टनिग्रहशिष्टपरिपालने निश्चयः कुरुते।　१३) MM_1H °संतापसमु°।

राज्ञः कुलं श्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥
ततो राजा एकान्ते तयोर्निर्णयमचिन्तयत् । तत्कथय कथं निश्चयः
स्यादिति प्रश्नः । शुकः । स राजा लब्धोपायस्तद्विमलभार्याद्वयं पृथ-
क्पृथक्संस्थाप्य पृष्टवान् । किं युवयोः पाणिग्रहणे भर्त्रा विभूषणं प्रदत्तं
धनं च । पश्चात्किं जल्पितं प्रथमसङ्गे च का वार्त्ता भर्त्रा सहाभूत् । ५
का माता कश्च पिता । किं कुलम् । का जातिः । इत्येवं पृष्टाभ्यां
यथालब्धं यथावृत्तं यथाप्रोक्तं यथासुप्तं सर्वं ताभ्यां कथितम् । पश्चात्तु
तौ पुरुषौ पृष्टौ परस्परं विसंवदन्तौ । ततो भार्याद्वयस्य रुक्मिणी-
सुन्दरीनामधेयस्य यः संवादं वदति स सत्यः । इतरस्तु धूर्तो राज्ञा
निर्वासितः । सत्यस्तु राज्ञा सभार्यः सत्कृतः स्वगृहं गतः । इति महा- १०
राजबुद्धिः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती तृतीया कथा ॥ ३ ॥

---

१) MM_1 राज्ञां । MM_1H प्राणान्दग्ध्वेव वि° । LOG om. प्रजा° । A schaltet folgende zwei Verse ein vor प्रजा°: प्रजानां रक्षणं सम्यक् दुष्टानां निग्रहः सदा । एष राज्ञः परो धर्मो परत्रेह च शर्मणे ॥ प्रजाणां रक्षणं सम्यक् राज्ञः स्वर्गस्य कारणं । अरक्षित् नरकं याति तस्माद्रक्षा सदा प्रजा ॥ २) CC_1 om. तयोर् । C_1 निर्णयं चिंतयत् । LO व्यचिंतयत् । ततः für तत्कथय । ३) O om. स्याद् । L वितो राजा । O om. ततो राजा — भर्त्रा । L om. लब्धो° । वि-मलस्य भार्या° । ४) CC_1 अवस्थाप्य । पृष्टं । LO किं भूषणं [O विभूषणं] दत्तं । ५) O om. च । LO पूर्वसंगे । L om. च । LO का का । सह संजाता । ६) LO कः पिता । CC_1 add कश्च पतिः । LO om. इति । ७) LO यथोक्तं । om. यथासुप्तं । CC_1 add तथाकृतं । LO सर्वमावेदितं । om. तु । ८) LO परस्परं पृष्टौ । CC_1 संवदतः । L विसंवदतः । O °वदता । Die Namen der Frauen fehlen in MM_1HG. ९) C_1 संवादो । C_1 संवाद् । LO संवदति । O om. स सत्यः । LO धूर्त्तः धूर्त्तो । १०) CC_1 इतरस्तु für सत्यस्तु । CC_1 सभार्थः सत्कृतः ततो राजा बुद्धिमान् कथां श्रुत्वा शुकेनोक्तामित्यादि । O om. इति । १२) LO om. इति° । C om. शुकसप्तती । C_1 om. इति शु° ।

अथान्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः । मां हतावज्ञं हत्वा मा गच्छ । यतो बालकादपि हितं वाक्यं ग्राह्यम् ।

हतावज्ञः पुरा देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ।
पतितो ब्राह्मणो ऽनर्थे विषकन्याविवाहने ॥

५ प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः । अस्ति सोमप्रभं नाम द्विजस्थानम् । तत्र विद्वान्धार्मिकः सोमशर्मा नाम विप्रः । तत्पुत्री रूपौदार्यगुणोपेता विषकन्येति विख्याताभूत् । तेन तां भयेन को ऽपि न विवाहयति । ततः सोमशर्मा वरार्थं भुवं पर्यटन्संप्राप्तो द्विजस्थानं जनस्थानं नाम । तत्र गोविन्दनामा ब्राह्मणो जडो निर्धनश्च । तस्मै
१० कन्या प्रदत्ता । तेन सुहृदां निवारयतामपि हतावज्ञेनोढा सर्वरूपलावण्यगुणोपेता मोहिनी विषकन्या । सा विदग्धा गोविन्दस्तु मूर्खः लघुवयाश्च । ततश्च सा आत्मनो रूपलावण्ययौवनं शुशोच ।

अविदग्धः पतिः स्त्रीणां प्रौढाणां नायको गुणी ।
गुणिनां त्यागिनां लोको विभवश्चेति दुःखकृत् ॥

---

१) CC_1 अन्यदा । om. हत्वा । C मे ऽवज्ञां मा कुरु in margine. LO om. मां — यतो । ४) O °विवाहिते । M पतितो ब्राह्मणः कृच्छ्रे । M_1 कृस्ने । H कृत्स्ने । ५) CC_1 om. प्रभावती पृच्छति । om. शुकः und अस्ति । LO om. प्रभावती — अस्ति । L सोमभानधि द्विजस्थाने । O सोमप्रभाभिधे । ६) CC_1 विद्वान्ब्राह्मणो धार्म्मिकः । CC_1 om. तत्पुत्री — ततः । ७) O om. न । ८) CC_1LO om. ततः । CC_1 सोमशर्म्मा भुवं पर्य्यटन् वरार्थं संप्राप्तो द्विजस्थानं नाम । LO सोमशर्मा वरार्थं [O add भुवं] पर्यटन् संप्राप्तो° । ९) L गोविन्दो नाम । O om. नाम । LO ब्राह्मणः जडो° १०) LO सा विषकन्या । ११) CC_1 विप्रो मूर्खः लघुवयश्च । १२) C_1 °यौवनो । LO ततः सा [O सन्] निजरूपलावण्ययौवनानि [O °नादिकं] यतः [O यतश्च] १३) CC_1 पति । O om. नायको गुणी । १४) C_1O गुणीनां । LAMM_1HG om. अविदग्धः° ।

पाउससमअपवासो जोव्वणद्दिअहि तहा अ दालिद्दं ।
पढमसिणेहविओओ तिण्णि वि गरूआइ दुक्खाइं ॥
अप्पत्थावे पढिअं कण्ठविहूणं च गाइअं गीअं ।
मा मा भणन्तिसुरअं तिण्णि वि गरूआइ दुक्खाइं ॥

सान्यदा गोविन्दं पतिमित्यब्रवीत्। मम पितुर्गेहात्समागताया बहूनि ५ दिनानि संजातानि । ततो ऽहं त्वयैव सह गमिष्ये नान्यथा । ततः शकटं मार्गयित्वा सभार्यकः स चलितः । यावत्प्रयाति तावत्पथि

१) CC_1MM_1H om. पाउस° ॥ A पाउससमये पवासो जोवण-दियहे य जुज दालिद्दं । L पाउससमयपवासो जव्वणसमये वजघ दालिद्दं । O थांउससमयपुवोसो ज्जवाणसमये जं च दालिद्रं । २) A पहमसणेद्दिवियोगो तिह्णि वि गरूआइं दुःखाइं । L तिन्नि पढमसिणेहविडगो तिन्नि वि गुरूआइं दुरकाइं । O पढमसणेहवित्तंगो तिखि वि गिरूआंइ दुरकांयी । ३) CC_1MM_1H om. अप्पत्थावे° । A अपक्कावेपढयं कंठविहूणं च गेययं गायं । L अप्पवे पढियं कंठ° गाइयं हीयं । O अप्पक्कावे पढीयं कंठविहूणं च मायं गोयं । ४) A मा मा भणंतसुरयं तिन्नि वि दुःखाइं गरूआइं । L मा मा भणियंतसुरयं तिन्नि वि गुरूयाइं दुरकारं । O मे मा भणीयं सुरथं विन्निलोपणायदाः लिर्ष्यंति । LO stellen die beiden Prākṛt-Verse um und schalten Folgendes vor denselben ein: L दालिद्दं तिन्नि वि गुरूआइं दुरकाइं । O अन्निअहिपईपोढगणाणसामीडंमुरिकाचयिणय-हालिदं तिन्नि वि गिरूआइं दुरकायीं । ५) CC_1 सा कदाचित् सर्वगुणोपेता सर्वोत्सववर्हिःकृता निर्धनं तं महामूर्खं गोविन्दं पति-मब्रवीत् । LO यच्मम । L पितुर्गृहात्त्वया नीता ततो ऽहं त्वयैव सह गमिष्ये । O °गृहागताया बह्वनो° । ६) CC_1 ततः शकटं मा° चलतः यावत्सभार्य्यकः प्रयाति । LO ततः सभार्यः स चलितः यावत्पथि प्रयाति । तावद्देको ।

एको युवा वाग्मी सुरूपः शूरश्च विष्णुनामा ब्राह्मणो मिलितः ।
तस्य ब्राह्मणस्य तस्याश्चान्योन्यमनुरागः संजातः ।
उक्तं च । प्रीतिः स्याद्दर्शनाद्यैः प्रथममथ मनःसङ्गसंकल्पभावो
निद्राच्छेदस्तनुत्वं वपुषि कलुषता चेन्द्रियाणां निवृत्तिः ।
५ ह्रीनाशोन्मादमूर्च्छामरणमिति जगद्यात्यवस्था दशैताः
लप्रैर्यत्पुष्पबाणैः स जयति मदनः संनिरस्तान्यधन्वी ॥
स पथिको दम्पत्योः पूगपत्त्रोच्चयं ददाति । इत्येवं ग्राम्यब्राह्मणो वि-
ष्णोर्विश्वस्तः आत्मनो निरोधसङ्गभयादुत्तीर्य(?) तं गन्त्रीवाहमारोह-
यति । विष्णुना च पत्नी वृक्षान्तरगते सा मोहिनी भुक्ता आत्मवशीकृता ।
१० तया चात्मीयं नाम गोत्रं कुलक्रमं चाज्ञापितः । पत्युश्च समागतस्य
त्वं चौरो ऽसीति गन्त्र्यारोहणं कुर्वतो निषेधः कृतः । विष्णुरपि तां
गृहीत्वा गोविन्दं धर्षितवान् । ततस्तयोः केशाकेशि संवृत्तम् ।

---

१) LO वाग्मी [O add युवा] सुरूपः [om. CC₁] शूरः विष्णु° विप्रः पथि मिलितः तयोश्चान्योन्यमनुरागः [O मिलितयोश्चा°] । ३) MM₁HG om. प्रीतिः° । ४) LO निद्रोच्छेद° । ५) L ह्रीःकंपोन्माद° । O ह्रीष्टकंपोन्माद° । CC₁ जगत्याद्य° । LO जगद्यात्यवस्थां । A जगद्याद्यवस्था दशैते । ६) O om. यत् । L संनिर्यतायधन्व । ७) LO पथिकः । O दम्पत्ये । CC₁ युगपत्रौस्वयं । L यूग° । O यूगपूत्रोन्वयं । LO om. इति । °ब्राह्मणो गोविंदो । ८) LO विश्वसितः । CC₁ निरोधसंगात् [C₁ °संगाद्] उत्तीर्य । L निरोधशंकाभंगायोतीर्य तं वाहनमारोहयत् । O निरोधसंकासंभागायोत्तीर्य° । ९) CC₁ om. च । LO पत्नी वृक्षांतरिते विष्णुना सा मोहिनी । स्वायत्ता [O °त्ति] कृता । १०) LO तया च विष्णुर्निजनामकुलक्रमं सर्वं ज्ञापितः । पतिः समागतः । ११) CC₁ om. त्वं । C तया आरोहणं निषेधः कृतः । C₁ कुपश्चोति? LO गंत्र्यामारोहणं कुर्वन्निषिद्धः । अतस्तयोः केशाकेशि संवृत्तं । गोविंदस्तु [O om. तु] निर्जितः विष्णुस्तां गृहीत्वा गोविंदं धर्षयित्वा स्वगृहं प्रति चलितः । १२) CC₁O संवृत्ता ।

गोविन्दस्तु विष्णुना विषकन्याप्रभावेन निर्जितः । ततस्तां गृहीत्वा
विष्णुः स्वगृहं प्रतिचलितः । गोविन्दः पृष्ठस्थो मार्गासन्ने ग्रामे गत्वा
फूत्कृतवान् । यदनेन चौरेण मम भार्या गृहीता । त्रायतां ताम् । मम
शरणं भो जनाः । अथ ग्रामाधिपेन विष्णुर्मोहिनीयुतो धृतः । पृष्टे-
नोत्तरं दत्तं विष्णुना यथेयं मया परिणीता । मदीयां च भार्यामेष ५
पथिको मार्गे दृष्ट्वा ग्रहिलो बभूव । गोविन्देनापि पृष्टेन इदमेवोत्त-
रितम् । ततो मन्त्री तयोरेकमेवोत्तरं श्रुत्वा ज्ञात्यादिकं पृष्टवान् ।
त्रयमपि तु संवदति । ततः कथं निश्चयः । इति शुकप्रश्नः । ततस्तया
पृष्टः शुक आह । मन्त्रिणोक्तम् । कियन्ति दिनानि संगमस्य युष्माकं
प्रयाणे । तैरुक्तम् । कल्ये भोजनानन्तरं संवृत्तः समागमः । ततो १०
मन्त्रिणा ब्राह्मणी पृथक्पृथक्पृष्टौ । किमनया कल्ये भोजनवेलायां
भुक्तम् । यच्च तया भुक्तं तद्गोविन्दो जानाति इतरस्तु न । ततः स
विडम्बितः सचिवेन । गोविन्दः शिक्षितः । धिगिमां ब्राह्मणीं परत्रेह
च दुःखदां मुञ्च शीघ्रम् ।

---

१) CC_1 विष्णुना गोविन्दो विष° । २) CC_1 om. विष्णुः । फूत्कृतवान् । LO गोविंदेन पृष्ठलग्नेन समागच्छता मार्गास्थग्रामे [O मार्गे°] गत्वा फूत्कृतं । ३) LO जगृहे । CC_1O मामशरणं । L मां शरणं । ४) LO अहो । मोहिनीसहितो । पृष्टः सनुत्तरं दत्ते राजनियं मम भार्या । ५) CC_1 om. च । भार्या एनां । LO एष पथिको मार्गे एतां [O एनां] दृष्ट्वा मोहितः । ६) LO गोविंदे-नापि इदमेवोक्तं । ७) LO om. मन्त्री । ८) CC_1 त्रयमपि न संव-दति । LO न विसंवदति । CC_1LO om. तु । LO om. इति । CC_1 om. शुकप्रश्नः । om. ततस्तया । LO om. तत° — आह । ९) LO मंत्रिणा प्रोक्तं । १०) L पूर्वे द्युर् für कल्ये । C_1LO संगमः । CC_1 ततो महत्तमेन ब्राह्मणेन पृथक्पृथक्पृष्टौ । ११) O पृथक्पृष्टौ । LO om. कल्ये । १२) LO om. यच्च — तद् । O इत्यस्तु मेवोक्तं statt इतरस्तु न । १३) CC_1 गोविन्दो शिक्षितो ।

उक्तं च। वैद्यं पानरतं नटं कुपठितं मूर्खं परिव्राजकं
योधं कापुरुषं विटं विवयसं स्वाध्यायहीनं द्विजम्।
राज्यं बालनरेन्द्रमन्त्रिरहितं मित्रं छलान्वेषि च
भार्यां यौवनगर्वितां पररतां मुञ्चन्ति ये पण्डिताः॥
५　तथापि कामिनीलुब्धो धिक्कृतः साधुभिस्तदा।
तामेवादाय चलितस्तत्कृते निहतः पथि॥
तद्देवि यः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिक्षितः।
स पराभवमाप्नोति गोविन्दो ब्राह्मणो यथा॥
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

१०　इति शुकसप्ततौ चतुर्थी कथा॥ ४॥

पुनरन्यदिने सा गमनाय शुकं पृच्छति। शुकः।
गच्छ देवि विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम्।
सभायां नृपतेर्यद्वद्विषमे बालपण्डिता॥

---

१) L कुपठितं स्वाध्यायहीनं द्विजं। O कु° मूर्षं परीव्रजकं। २) CC_1 युद्धे। L योधं का° हयं गतरयं देशं च सोपद्रवं। O योद्धकापरुषं विदं गतवयं। ३) L राजानं च कुमंत्रिभिः परिवृतं मूर्खं परिव्राजकं। O राज्यं कालनारंद्र°। वलत्वेषीणं। CC_1A छलान्वेषिणं। ४) L मुंचंति तूर्णं बुधाः। O मुंचंति मानवाः। A मुंचंति ते पंडिताः। MM_1HG om. वैद्यं°। ५) CC_1 तथान्य। LO सब्धोन्यः कामिनी°। ६) CC_1 नहतः। MM_1H om. तथापि°। ७) CC_1 तद्देव। O om. यः। MM_1 पुरुषो यः°। ८) LO पराभवमवाप्नोति। H om. तद्देवि°। ९) CC_1 विषकन्याकथां। १०) CC_1LO om. इति°। ११) CC_1 om. सा und शुकं। LO सान्यदा शुकं°। १२/१३) MM_1H °कर्तुं चेत्त्वयमुत्तरं सभामध्ये यथा सा हि°।

प्रभावतीपृष्टः शुकः कथां प्राह । अस्ति उज्जयिनी नाम नगरी ।
तत्र विक्रमादित्यो राजा । तस्य राज्ञी कामलीला नाम उत्तमकु-
लजाता । सा च राज्ञो ऽतीव वल्लभा । एकदा नृपस्तया सार्धं भो-
जनं कुर्वन्भृष्टमत्स्यांस्तस्यै दापयामास । सा आह । स्वामिन्नाहमेतान्पु-
रुषानवलोकयितुमपि समर्था किं पुनः स्पर्शनम् । इति श्रुत्वा तेन ५
मत्स्या अट्टाट्टहासेन तथा जहसुर्यथा नागरिकलोकेन श्रुतम् । राजा
च तन्मत्स्यहास्यकारणं मन्त्रिज्योतिर्विच्छाकुनिककोविदान्पृच्छति । यदा
न को ऽपि जानाति तदा सर्वद्विजाग्रेसरं पुरोहितं प्राह यथा त्वयैव
मत्स्यहास्यकारणं कथनीयमन्यथा देशान्निर्वासं प्राप्नोषि । पुरोधास्ते-
तद्वचः श्रुत्वा दिनपञ्चकं व्यवधाने याचयित्वा सविषादो गृहमागमत् । १०
स पुरोहितः सदुत्तरमजानन्पुरस्ताद्राज्ञा निर्वास्यते । स कथं भव-
त्विति प्रश्नः । उत्तरमप्याह शुकः । स ब्राह्मणो विषादापन्नः पुत्र्या
बालपण्डितया बभाषे । तात कथमुद्विग्नचित्त इव लक्ष्यसे । कथय
विषादस्य कारणम् । विद्वद्भिर्विपद्यपि उच्चैः स्थातव्यम् ।

---

१) LO om. प्रभावती° — अस्ति । उज्जयिन्यां विक्रमादित्यो
राजा कामलीला राज्ञी । MM_1 उज्जनी । H उज्जैन । २) MM_1H
विक्रम । MM_1 कामलिका । H लक्ष्मी । LO om. उत्तम° — वल्लभा ।
४) LO साह । om. नाहं । पुरुषाख्यान् । ५) LO न समर्था ।
om. पुनः । om. तेन । ६) LO बृहद्धासेन तथा जहसुर्मत्स्याः ।
७) LO om. च । शकुनज्ञान्पप्रच्छ । ८) CC_1 सर्वद्विजाग्रेसरः ।
om. पुरोहितं । LO प्रत्याह । om. यथा । ९) LO मत्स्यहास° ।
CC_1 कथनीयमिति । LO पुराद्देशान्निर्वासयिष्यामि । १०) LO तद्वचः ।
om. व्यवधाने । add चंतरं [O चंतरे] । °गतः । ११) L तदु-
त्तर° । O यदुत्तर° । LO राजाज्ञा । १२) LO शुकप्रश्नः ।
CC_1 उत्तरमाह शुकः । LO विप्रो दुःखितो । बाल° पुत्र्या ।
१३) CC_1 om. चित्त । कारणं विषादस्य । om. अपि ।

उक्तं च। संपदि यस्य न हर्षो विपदि विषादो रणे च धीरत्वम्।
तं भुवनत्रयतिलकं जननी जनयति सुतं विरलम्॥

ततो ब्राह्मणो ऽविरलं वृत्तान्तमाचष्टे। अनेन कारणेन राजा मां नगरान्निर्वासयति।

५ यतः। न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता।
केनापि सह संसारे कुतो राज्ञा छलार्थिना॥

उक्तं च। काके शौचं द्यूतकारे च सत्यं सर्पे क्षान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः।
क्लीबे धैर्यं मद्यपे तत्त्वचिन्ता राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा॥

किं च। नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिणां शस्त्रपाणिनाम्।
१० विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च॥
भोगिनः कञ्चुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः।
दुःखोपसर्पणीयाश्च राजानो भुजगा इव॥
हसन्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जनः।

---

१) Vor संपदि° add CC_1 विपद्युच्चैः स्थेयमित्यादि। LO रणेपि। AMM_1H om. संपदि°। २) CC_1 जनिनी। ३) LO निखिलं। CC_1 वृत्तमा°। निर्वा° नगरात्। LO येन का°। om. मां। ५) LO om. यतः। CC_1 न च स्नेहो। MM_1H बंधुषु। ६) LO कार्या केनापि संसारे यस्माद्राज्ञां छलात्मनां। CC_1 राज्ञा यस्माच्छार्थिना। MM_1H केनापि च न [om. H] मंतव्यं। महात्मना। A om. न सौहृदं°। MM_1HG haben vor dieser Strophe noch Böhtlingk, Ind. Spr. 1237 und 3171 [om. HG]. ७) CC_1 क्लीबे° सर्पे° काके। L द्युतकारेषु। O nur काके शौचं°। L शांतिः। ८) CC_1A om. नदीनां°। LO om. किं च। OMM_1H नदीनां च नखीनां च। MM_1 शृंगिणामाततायिनां। १०) M राजकुलेष्वपि। ११) A om. भोगिनः°। CC_1 कञ्चुकाविष्टाः। १२) MM_1H सुदुष्टा [सुदृष्टा] मंत्रसाध्याश्च। पन्नगा इव। १३) L nur हसन्नपि नृपो हन्ति। AMM_1H om. हसन्नपि°।

स्पृशन्नपि गजो हन्ति जिघ्रन्नपि भुजङ्गमः ॥

एष राजा आ बाल्यात्सेवितो ऽपि मयि विपरीतो बभूव । तस्मान्मया जीवितुमिच्छता द्विजैः सह परदेशं गन्तव्यम् ।

उक्तं च । त्यजेदेकं कुलस्यार्थे ग्रामस्यार्थे कुलं त्यजेत् ।
ग्रामं जनपदस्यार्थे आत्मार्थे पृथिवीं त्यजेत् ॥ ५

ततः सा बालिका तातवचनं श्रुत्वा प्राह । तात त्वया युक्तमुक्तम् । परं स्वामिरहितानां न कापि पूजा ।

यत उक्तम् ।
अप्रधानः प्रधानः स्याद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।
प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्याद्यदि सेवाविवर्जितः ॥ १०
आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं
विद्याविहीनमकुलीनमसंस्तुतं वा ।
प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा लताश्च
यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥
आरोहन्ति शनैर्भृत्या धुन्वन्तमपि पार्थिवम् । १५
कोपप्रसादवस्तूनां विचिन्वन्ति समीपगाः ॥

---

२) LO आबाल्यतोपि मया सेवितोभूत् । तथापि मयि प्रतिकूलः [om. O] तस्मान्मया परदेशे । ४) AG om. त्यजेदेकं° । ६) LO बालपंडिता । om. तातवचनं श्रुत्वा । CC_1 om. तात । ७) CC_1 स्वस्थानरहितानां । LO क्वापि । ८) LO यतः । व्यवहारी धनी विद्वान्कुलीनश्च सतां मतः । निपतन्ति नरे यस्मिन्स्निग्धाः पार्थिवदृष्टयः ॥ ९) LO add किं च । AG om. अप्रधानः° । C प्रधान स्य । सेवे । १०) L भुपतिर्वर्जितः । O भूपतिविवर्जितः । ११) CC_1AG om. आसन्नमेव° । १२) MM_1H °पंडितं वा । १५) ALOG om. आरोहन्ति° । MM_1H वंशं [H वश्यं] नयांति [H याति] विनता [H विनतां] धन्वंतमपि [M_1 धु° । H धुन्वत°।] पार्थिवं [H पार्थिवः] तस्माभीष्टं सुचतुरा° ।

तथा च । विद्यावतां महेच्छानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।
सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥
ये जात्यादिमहोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।
तेषामामरणं भिचा प्रायश्चित्तं विनिर्मितम् ॥
५ रोगैर्ग्रहैर्नृपैर्ग्रस्तो यो न वेत्ति जडक्रियः ।
मध्यमन्त्रमुपायं च सो ऽवश्यं तात न स्थिरः ॥
उक्तं च । सर्पान्व्याघ्रान् गजान्सिंहान्दृष्ट्वोपायैर्वशीकृतान् ।
राजेति कियती मात्रा धीमतामप्रमादिनाम् ॥
तथा च । राजानमेव संश्रित्य विद्वान्याति परोन्नतिम् ।
१० विना मलयमन्यत्र चन्दनं न विवर्धते ॥
धवलान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।
सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपतौ ॥
तस्मात्तात त्वं राज्ञा मान्यः प्रसादपात्रं च । ततः संदेहे ऽस्मिन्मा विषादीभव ।
१५ यतः । राजगृहे समायाते विषमे कार्यसंशये ।

---

१) ALOG om. विद्यावतां° । MM_1 वि° गृहस्थानां° । CC_1 °विक्रय° । २) M सेवावृत्तिं विना । CC_1 नाश्रयं पार्थिवं विदुः । ३) AG om. ये° । CC_1 वैजात्यादि° । LO महोत्सहान्नो° । MM_1H ये च मर्त्या° । ४) CC_1 मिथ्या statt भिचा । L °भरणं । M °मर । H °मरणा । MM_1H भिचां । विनिर्दिशेत् । ५) $ALOMM_1HG$ om. रोगै° । ७) LOAG om. सर्पा° । MM_1H सर्पव्याघ्रगजादीनां [H °न] ये नयंति [H यांति] वशं [H स्ववशं] नराः [M सपव्याघ्रं° ।] तेषां नृपवशीकारो नैव लोकेतिदुष्करः ॥ ९) AG om. राजानमेव° । LO om. तथा च । CC_1 om. च । पति परोनित्यं । १०) MM_1H चंदनो । MM_1 निवर्धते । ११) ALOG om. धवला° । १२) MM_1H सदा रमासु । १३) LO om. तस्मात् । C राजा । LO राज्ञो । ततो ऽस्मिन्संदेहे । L मा विषीद । om. O. १४) $ALOMM_1HG$ om. राजगृहे° ।

संदिग्धमनसां राज्ञां प्रधानाः संशयच्छिदः ॥

ततो हे तात स्थिरीभव । मत्स्यहसनोत्तरं राज्ञः पुरतो मयाभिधे-
यमिति । स्नाहि भुङ्क्ष्व । ततः स एवं श्रुत्वा राज्ञो ऽग्रतो गत्वा सर्वं
निवेदयामास । नृपो ऽपि तुष्टस्तामाजुहाव । सा आशीर्वादं दत्त्वा
राजानमब्रवीत् । राजन्मा मुधा विप्रान्विडम्बय । किं त्वया एवंविधं ५
मत्स्यानां हास्यं दृष्टं श्रुतं वा । कथं मामबलाजनं पृच्छन्न विलज्जसे ।

यतः । इतरो ऽपि न सामान्यो नृपतिर्दिव्यरूपभृत् ।
त्वं पुनर्विक्रमादित्यो यथार्थो ऽसि परंतप ॥

उक्तं च । इन्द्रात्प्रभुत्वं ज्वलनात्प्रतापं क्रोधं यमाद्वैश्रवणाच्च वित्तम् ।
सत्त्वस्थिरे रामजनार्दनाभ्यामादाय राज्ञः क्रियते शरीरम् ॥ १०

तथा च भारते ।
मा वृकोदर पादेन एकादशचमूपतिम् ।
पद्मानामपि यो भर्त्ता नासाप्रकृतिमानिनी (?) ॥

स्वामिन्कथं न त्वं स्वयमेव विचारयसि । यतस्त्वमेव सर्वसंशयच्छेत्ता ।
अथान्येभ्यश्चेत् श्रोतुं कौतुकं तर्हि शृणु । १५

---

२) LO om. ततो । O om. हे । L स्थिरो । O स्थिरे । LO वि-
धेय॰ । ३) CC_1 आहि भुंचच । ४) CC_1 तुष्टात्माजूहाव [C_1 ॰जु-
हाव] । LO दत्ताशीर्वादा । ५) CC_1 ॰ब्रवीदिति । om. विप्रान् ।
LO त्वयैवंविधं हास्यं मत्स्यानां । ६) O om. वा । CC_1 सामब-
लाजनं पृच्छन्विलज्जसे । ७) CC_1 ॰रूपभृक् । ८) CC_1LO परं-
तपः । AMM_1HG om. इतरो॰ । ९) O पंचमी बालपंडिताकथा
उक्तं च वगवक्करखंडानां गृहीत्वा प्रथममाचरं धृष्ट्वा रासभमूत्रेण
द्वेवनक्रुरः धृतः statt उक्तं च । CC_1 कौपं यमात् । L क्रोधं हराद् ।
AMM_1H om. इन्द्रा॰ । ११) om. LO. १२) LOAMM_1HG om.
मा वृकोदर॰ । १३) CC_1 पद्मानामपि यो भर्त्ता नासाप्रकृतिमा-
निनी । १४) LO विचारयसे यतस्त्वं स्वयमेव सर्वं॰ । १५) LO
अथान्यवाचाकौतुकं तर्हि शृणु । CC_1 तद्विशृणु ।

इयं राज्ञी न स्पृशति ह्यस्मान्मत्स्यान्महासती ।
पुरुषाख्यानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥
परिभाव्यस्त्वया राजन् श्लोकार्थो ऽयं सदा हृदि ।
मूढधीरन्यथा देव यदि पृच्छसि मां पुनः ॥

५ राजन्राजपत्न्याः सूर्यमपश्यन्त्यास्तत्कथमसतीत्वशङ्का स्यात् ।
श्लोकार्थे प्रस्तुतार्थे च मत्स्यानां हसनं बुधाः ।
सनृपा न विजानन्ति अपि सर्वार्थकोविदाः ॥

ततः सदो मूढं दृष्ट्वा बालपण्डिता उत्थाय ययौ । शुको ऽप्याह । अहं प्रातः कथयिष्ये । इति कीरोक्तिं श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१० इति शुकसप्ततौ पञ्चमी कथा ॥ ५ ॥

अथापरस्मिन्दिवसे प्रभावती शुकं प्राह । शुक स मत्स्यहास्यव्यतिकरो राज्ञा ज्ञातो न वेति । शुक आह । स नृपः श्लोकार्थमजानन्न निद्रां लेभे ।

---

१) CC_1O om. इयं । CC_1 राज्ञी स्पृशति नो मत्स्यान्या कापि महासती° । L °ह्यस्मान्कापि महासती । O राज्ञी न स्पृशत्यस्मान्पक्षानपि महासती । MM_1H राज्ञी नाह [H नाहं] स्पृशत्यस्मान्मत्स्यानपि महासती । २) O om. शफरा । MM_1 °नसतू शफरी ध्रुवं । H °शरीरं च असत् ध्रुवं । A om. इयं° । ३) CC_1 श्लोकाधार्य्या सदा । ४) CC_1 पृच्छति । AMM_1H om. परिभाव्य° । ५) CC_1 सूर्य्यमपश्यतस्तत्कथमसती° । L राजपत्न्यो ह्यसूर्यं पश्यास्तत्कथ° । O राजपुत्रो ऽसूर्यं पश्यास्तत्कथ° । °शंक्यं । ६) AMM_1H om. श्लोकार्थे° । ७) CC_1 °कोविदः । LO °शब्दार्थकोविदाः । ८) CC_1 तत्सदो । LO ततः सदः संशयमापन्नं दृष्ट्वा । ९) C_1 om. इति । CC_1 कीरोक्तं । सुप्ता प्रभावती । १०) CC_1 इति बालपण्डितकथा पञ्चमी । LO om. इति° । ११) CC_1 om. अथा । अपरस्मि° । LO प्रत्याह । om. स । CC_1 om. हास्य । १२) CC_1 राजा । LO कथं ज्ञातः । O nur यः । LO om. शुक आह । CC_1 om. स ।

उक्तं च। निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये ऋणव्याधिपीडिताः ।

अविधेयकलत्राश्च ये चान्ये कृतवैरिणः ॥

राजा निद्राभावे कष्टेन निशां नीत्वा प्रातर्बालपण्डितामाकार्य प्राह । बालिके श्लोकार्थो न ज्ञातो मया । तस्मान्मत्स्यहास्यकारणं निवेदय । सा आह । राजन्मां मा पृच्छ । ५

यतः। पश्चात्तापो ऽत्र भविता भार्याया वणिजो यथा ।

आग्रहेण कृतः पत्नी मण्डकागमनं प्रति ॥

राजा । कथमेतत् । शुकः । अस्त्यत्र जयन्ती नाम नगरी । तत्र वणिक्पुत्रः सुमतिर्नाम । तस्य प्रिया पद्मिनी नाम । तस्य च वणिजः पुण्यक्षयाद्धनं क्षीणम् । स च जनैः परित्यक्तः । यतो जनो धनमित्रः । १०

उक्तं च। यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।

---

१) MM_1H गुरुव्याधि॰ । २) CC_1 ॰कलत्राणां । A ॰कलत्रांश्च । MM_1H अस्वाधीनकलत्रा [M_1 आ॰] ये [M_1 यै] ये [H यैर्] जिताश्च न वैरिणाः [M_1 वैरिणः] । LO add अट्ठ महीपत्ति [O ॰पत्ति] निद्द न लहंति पावासुउ वाहिउ [O वाहिओ] जं च तं च अमरिसुवेहेतउ [O अमरीसुवहंतउ] नियकलत्तवित्तोहिउ [O ॰त्तोहिउ] परकलत्त [O ॰कमलत] जो न [O रन] आसउत्तउ [O आसत] विज्जाकंखिउ [॰कंखिलउ] धणरहिउ निय [O नीअ] सयणिंहिं [O सयणीहिं] परिचतु [O ॰त्तु] आयहअउह निद्द कउ जाव [O अद्दनिजाउजाव] न कज्जसमत्थ [O ॰मत्थ] । ३) L om. राजा — पृच्छ । CC_1 om. निशां । om. प्रातर् । O बाल । ४) O om. मया । om. तस्मान्मत्स्य । ५) O साह । राजन्ना मां । ६) AMM_1H om. पश्चात्तापो॰ । CC_1 कुतः statt यतः । L भवतो । ७) CC_1 कुतः । C_1 ॰गमने । ८) CC_1 om. राजा । om. शुकः । LO om. राजा — शुकः । om. अत्र । MM_1 उज्जनी । H उज्जैन । G *Οὐζζαγινη*. LO पुरी । CC_1 ॰र्नामा । L सुमतिनामा । ९) LO om. नाम । CC_1 om. च । १०) CC_1 जनैश्च त्यक्तः । यतो ऽधनो न मित्रं । LO om. स च ।

यस्यार्थाः स पुमांल्लोके यस्यार्थाः स च पण्डितः ॥

तथा च भारते ।

जीवन्तो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।
दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

५ तथा च । इह लोके हि धनिनां परो ऽपि स्वजनायते ।
स्वजनो ऽपि दरिद्राणां तत्क्षणाद्दुर्जनायते ॥

सो ऽपि च तृणकाष्ठादिकमानीय पुरीमध्ये विक्रीणाति । अन्यदा अनेन तृणकाष्ठादिकं किमपि वने न प्राप्तम् । दृढकाष्ठमयो ऽपि विघ्नविनायकः प्राप्तः । ततश्चिन्तितम् । किमसौ मम विधास्यति ।

१० उक्तं च । बुभुक्षितः किं न करोति पापं क्षीणा नरा निःकरुणा भवन्ति ।
प्राणार्थमेते हि समाचरन्ति मतं सतां यन्न मतं तदेषाम् ॥

---

१) MM_1H zweimal यस्यार्थः । LO स च जीवति । O add त्यजंति मित्राणी धनैर्विहिनः । २) CC_1 इत्यादिः तथा° । LO om. च । ३) CC_1 श्रूयते । L श्रूयंते । O om. श्रूयन्ते — धनिनां । H श्रूयतां । CC_1LO भारते । om. G. ४) CC_1A दरिद्री । जीवन्तो° und दरिद्रो° umgestellt in A. ५) LO om. तथा च । CC_1 ऽपि für हि । AMM_1H om. इह लोके° । CC_1 add पूज्यते यदि पूज्यो ऽपि इत्यादि । A add No. 4160 von Böhtlingk's Ind. Spr. ७) CC_1 om. च । LO तृणकाष्ठादीनि समानीय तेन वनमध्ये तृण° । ८) CC_1 om. न । LO दृष्टः काष्ठमयो° । C_1 om. ऽपि । ९) O om. मम । LO करिष्यति । १०) CC_1 विभुक्षितः । O om. न । CC_1 जना । P निष्करुणा । L vor बुभुक्षितः — त्यजेत्क्षुधार्त्ता महिलापि पुत्रं खादेत्क्षुधार्त्ता भुजगी स्वमंडं । ११) CC_1L om. प्राणा° । A प्राणार्थामने° । सतीयन्न चतां च तेषां । P प्राणार्थमत्ते° । यत्न मत तेषां । MM_1H om. बुभुक्षितः° । CC_1 आख्याहि भद्रे प्रियदर्शनस्य न गङ्गदत्तः पुनरेति कूपम् statt प्राणा° ।

यावत्स तस्य विनायकस्य पाटनायोत्तिष्ठति तावत्तुष्टः सन् जगाद् । अहं तव प्रतिदिनं पञ्च पञ्च मण्डकान्दास्ये खण्डघृतयुतान्। ममालये प्रातर्ग्राह्याः । परं कस्यापि इदं रहस्यं न कथनीयम् । कथिते तु मद्वचो वितथं भविष्यति । सो ऽपि च तथेति प्रतिपद्य नित्यं मण्डकपञ्चकं भार्याया अर्पयति । तद्दैवं मण्डकपञ्चकं घृतखण्डयुक्तमादाय तद्भार्या निजकुटुम्बं तृप्तीकरोति । नित्यं च तान्मण्डकान् गोत्रिणां गृहे वाहयामास । निजसख्या मन्दोदर्यास्तृप्त्यर्थं नित्यं प्राहिणोत् । अन्यदा सा सखी तां पप्रच्छ । पद्मिन्यपि मण्डकागमनमिदं न जानाति । ५

---

१) LO om. स । P om. विनायकस्य । CC_1 विनायकस्या । L °त्तिष्ठित् । LO तावद्विद्विनायकस्तुष्टो जगाद् । २) CC_1 om. तव । LO प्रति° तव । मंडकपंचकं । CC_1 मोदकान् । °युतान् । PLO om. खण्ड° । CC_1 ममालयात् । LO ममालये प्रातर्ग्राह्यं । P मम आलये प्राप्ताः प्रातर्ग्राह्या । ३) P परं पि । CC_1 कथ्यं । कथिते च । P कथितां च । ४) L मद्वचो निष्पन्नी° । O निष्पलनी° । CC_1 om. तथेति प्रतिपद्य । LO तथा प्र° । CC_1 मोदक° । P स सुमति वनिक् नित्यं° । ५) P भार्यायै समर्पयति । CC_1 तद्दैवकं । P तद्दैविकं । CC_1 मोदक° । LO खंडामृतसंयुतं [O °घृत°] समादाय । ६) LO om. तद्भार्या । P °सहितमादाय निजकुम्बितृप्तीचकार । CC_1 °युक्तमादाय नित्यं च तद्भार्य्या गोत्रिणां गृहे लाहयामास । LO om. नित्यं च । तद्भार्या तान्मंडकान् गोत्रिणां वाहयामास [O लाहयामास] । P नित्यश्च तद्भार्य्या प्रियदर्शनसंकेतगृह वाहयामास तान्मण्डकान् गोपिनो गृहे वाहयामास । ७) LO तृप्तिपर्यंतान्नित्यं प्राहिणोति । P तृप्तिपर्य्यंतं नित्य पाहिनोत् । ८) LO om. सा । P अनेद्रा सा सखीं प्रपच्छे । C मोदका° । LOP मंडकागमननिदानं । CC_1 कथं कस्मादिति किं समाचष्टे, P कथं स्मादिति किं साचावष्टेत hinter जानाति ।

ततस्तस्याः पुरः सा सखी कपटाद्ब्रूते । सखि यदि त्वं मम पुरतो गुह्यं न कथयसि तत्कः स्नेहः ।

उक्तं च । ददाति प्रतिगृह्णाति गुह्यमाख्याति पृच्छति ।
भुङ्क्ते भोजयति चैव षड्विधं प्रीतिलक्षणम् ॥

५ ततः पद्मिन्याह । मदीयः पतिरिदं गुह्यं ममाग्रे कथमपि न ब्रूते मया शतशः पृष्टो ऽपि । तयोक्तम् । तर्हि त्वदीयं जीवितं रूपं यौवनं सर्वमपि निरर्थकमेव यदिदं नाज्ञायि । ततः पद्मिनी पतिं पृच्छति । कथं मण्डकप्राप्तिः । पतिराह । विधेः प्रसादात् ।

उक्तं च । द्वीपादन्यस्मादपि मध्यादपि जलनिधेर्दिशो ऽप्यन्तात् ।
१० आनीय झटिति घटयति विधिरभिमतमभिमुखीभूतः ॥

किं च । क्षुत्क्षामस्य करण्डपिण्डिततनोर्म्लानेन्द्रियस्य क्षुधा
कृत्वाखुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः ।
तृप्तस्तत्पिशितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः पथा

---

१) CC_1 om. सा । L ततः सा सखी तस्याः कपटेन । O om. सखी — विधेः प्रसा । P तस्तस्याः पुरस्त्री । om. सा सखी । CC_1 यदि सखि त्वं मे न गुप्तं कथयसि । L सखि त्वं यदि । P सखि त्वं यदि न मह्यं कं कथयसि । २) L(O) om. तत्कः स्नेहः । P तत्कः स्नेहैः । ३) L(O)MM_1H om. ददाति° । CC_1 जल्पति für पृच्छति । ४) CC_1 भंक्ते भुञ्जापयति च षट्विधिः° [C_1 °विधिं] P भोजयते । ५) P मम पति° । कथ° ममाग्रे । ६) P पृष्टः । CC_1 om. मया — ऽपि । L(O) om. ततः — तयोक्तम् । L(O) रूपं जीवितं° । P रूपयौवनमपि । ७) P om. सर्वमपि । L(O) om. एव । मयेदं नाज्ञायि । P इदमपि नो ज्ञापितं । ८) CC_1L(O) om. कथं म° । P कथं प्राप्तिः । L(O) प्रसादतः । ९) A वारिधेर्दिशो । $LOMM_1HG$ om. द्वीपा° । ११) P भयाशस्य करण्ड° । ग्लाने° । १२) P कृत्वाखु° । १३) CC_1P यातो यथा ।

स्वस्थास्तिष्ठत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ क्षये कारणम् ॥

यदा न कथयति तदानशनं चक्रे । पतिराह । अस्मिन्कथिते महती हानिः पश्चात्तापश्च भविष्यति । एवं बोधितापि सा यावन्नाग्रहं मुञ्चति तदा तेन दैवोपहतचित्तेन कथितम् ।

उक्तं च। यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् । 5

बुद्धिं तस्यापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

तेन च राजन्विक्रमार्क बुद्धिमुक्तेन गुह्यं कीर्तितम् । यतो हीनपुण्यो बुद्ध्या मुच्यते ।

उक्तं च। रामो हेममृगं न वेत्ति नहुषो याने युनक्ति द्विजा-

न्विप्रादेव सवत्सधेनुहरणे जाता मतिश्चार्जुने । 10

द्यूते भ्रातृचतुष्टयं च महिषीं धर्मात्मजो दत्तवा-

न्प्रायः सत्पुरुषो ऽप्यनर्थसमये बुद्ध्या परित्यज्यते ॥

सा च पतिमुखात् श्रुत्वा सखीपुरो जगाद । तया चात्मपतिः कुठा-

---

1) CC_1 °स्तिष्ठन्तु । A °स्तिष्ठतु । P स्वस्था तिष्टत । CC_1 चाकुलाः, A चाकुलं für कारणम् । $LOMM_1HG$ om. चुत्वामस्य° । 2) LO पत्निन्याह यदि [O यदा] न कथयसि तदा अनशनं [O नसनं] करिष्यामि । P यदि न कथयति तदा अन्नशनं चक्रे । 3) P पश्चात्तापो भ° । प्रबोधिता । CC_1P om. अपि । LO °पि कदाग्रहं न मुंचति । P स न आग्रहं । 4) LO om. तदा । P तेनैव । LO दैवोपहतेन । 5) L यस्मिन्देवाः । 6) H सिद्धिं । P तस्याः प्र° । H स वत्यामनो रचं । 7) LO om. तेन च । राजन्बुद्धिमुक्तेनोक्तं । P विक्रमा । L हीनपुण्याः । OP हीनपुण्या । 8) LO मुच्यंते । 9) O om. उक्तं च । MM_1H om. रामो° । LO पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दोषं न विज्ञातवान्° । P भुनक्ति । 10) CC_1 विप्रादिश्रवणात्सधेनु° । P̈ मतिश्चार्ज्जुनः । 11) A स महिषी । P महीषी । 12) P विनाशसमये । परित्यजेत् । 13) P सा न पत्युसकाशात्तत् श्रुत्वा सुखीपुरो जगाद कथितवती । CC_1 तया स्वपतिः । LO तया सख्या आत्मपतिः । P भयाख्यात्मपति प्रे° कुठारहस्तं । LO om. कु° ।

रहस्तः प्रेषितो विनायकपार्श्वे । सो ऽपि पद्मिनीपतिश्च प्रातस्तत्र जगाम । विनायको ऽपि तौ द्वावपि मयूरबन्धैर्बन्धयामास । सो ऽपि च पद्मिनीपतिरुक्तः । रे त्वदीय एवायमनर्थः । ततस्त्वय्येव दण्डो युज्यते । ततः सखीपतिर्ययाचे । तान्पञ्च मण्डकान्तस्मै स प्रददौ ।
५ तौ द्वावपि स्वं स्वं गृहं जग्मतुः । ततः पत्या पद्मिनी जल्पिता । त्वया ते पञ्चापि मण्डका अस्माकं स्फेटिताः एतस्य दापिताः । पश्चात्तापं च कुरुते । ततस्त्वमपि राजेन्द्र मां मा पृच्छ । तव पश्चात्तापो भविष्यति । इदं श्लोकं स्वयमेव विचिन्तय । इति कथयित्वा बालपण्डिता उत्थाय स्वगृहं गता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
१० इति शुकसप्ततौ षष्ठमी कथा ॥ ६ ॥

---

१) CC_1 °पार्श्वम् । LOP om. च । L add उक्तः । २) O om. तौ । CC_1 मयूरपाशै° । P तं मयूरैर्बन्धैर्बंधयामास । LO पद्मिनीपतिरुक्तः für सो ऽपि च प° । P स पद्मिन्या उक्त । CC_1 om. सो ऽपि च । ३) CC_1 पद्मिन्याः पतिमाह त्वदीय एवायं दोषः त्वय्येव° । LO तवैव दंडो । P स पद्मिन्या उक्त स्वदीय एव अयमनर्थः ततस्त एवं दंडा युक्तः । ४) CC_1P om. सखी° — जल्पिता । O तस्मै तेन प्रदत्तौ । ५) O om. तौ । L °द्वावपि हृष्टरिष्टौ । LO om. ततः । ६) LO om. ते पञ्चापि । L फेटिता । O पेटिता । LO एतस्मै । P °मण्डकाय तस्मै दापिः । ७) LO om. च । L कुर्वते । P स पश्चात्तपं कुरुते । LO om. ततस्त्वमपि । राजन्त्वमपि मा पृच्छ तद्वत्पश्चात्तापो भविता । C मा मा । P तत्त्वमपि हे राजंश्चा मां पृच्छ पश्चात्तापो भविष्यति । ८) CC_1 इति मडकागमनकथा für इदं श्लो° । P इति श्लो° । LO एवमुक्त्वा । P इत्युक्त्वा । CC_1 om. बाल° उत्थाय । ९) LO om. उत्थाय । om स्वगृहं । P गृहं । LOP जगाम । CC_1 om. इति कथां । LO om. इति — कथा । P om. इति — सुप्ता । १०) CC_1 om. इति° । P षष्टमकथासंग्रहः ।

अन्यस्मिन्दिने प्रभावती शुकं पप्रच्छ । कीर पुनस्तन्मत्स्यहास्यकारणं राज्ञा श्रुतं न वा । शुकः प्राह । प्रातः पुनर्बालपण्डितामाकारयित्वा राजा प्राह । किं तन्मत्स्यहास्यकारणम् । ब्रूहि शीघ्रं बालिके । सा चाह ।

देवाग्रहो न कर्तव्यः पश्चात्तापो भविष्यति । ५
स्थगिकासक्तचित्तस्य विप्रस्याभूत्पुरा यथा ॥

अस्ति धरणीतले वत्सोमनाम पट्टनम् । तत्र वीराख्यो राजा । तत्र च केशवो नाम ब्राह्मणः । तेन कदाचिदिति चिन्तितम् । यदहं पितृधनं न भोक्ष्ये ।

---

१) LO राजान्यदा पृच्छति बालपंडिता ब्रूते । P अन्येह्नि प्रभावति शुकं प्रपछ अग्रे कीदृशी वार्त्ता शुकः प्राह राजा यदा पृछति मत्स्यहास्यकारणं कथय बाले बालपण्डिता ब्रूते । २) CC_1 पुनर्बलिमण्डितामा° । ५) $LOMM_1HG$ om. देवा° । LOP निर्वंधेनामुना देव रतिः प्रीतिश्च ते नहि । भविष्यति द्विजस्येव सिंदुरस्थगिरीं यथा [O भविता इदं शोजस्येव सींदुरस्थगिरं यथा । P °स्थगिकां सिंदूरं यथा] dann LO wie folgt: राजा । रतेः प्रीतेश्च को भेद [O भेदः] इत्याह । ममोनुकूलेष्वात्मनः [O मनोनु°] सुखानुभावो रतिः । रतेरेवातिरिक्ता संपृक्ता प्रयोजना प्रीतिः । अस्ति धरणी° [O प्रीतिः सम्रती सींदूरककथा] । P राजाह रतिः प्रीतिश्च को विशेषकश्च स द्विज । बालपण्डिताप्याह । मनोनुकूले चात्मानसुखानुभावो रतिः । रतिरेवातिसंपृक्तप्रयोजना प्रीतिः शृणु । अस्ति° । A वचस्तत्र प्रयोक्तव्यं यत्रोक्तं लभते फलं । स्थायी भवति चान्यं तं रागः शुक्लु पाटमथा । MM_1H beginnen: पुंसः स्त्रियो रति प्रीतिरधिका वर्तते खलु । एतच्चेद्वच्मि तत्खेदं [M तत्खेद] यासि त्वं ब्राह्मणो यथा । ७) CC_1 एकस्मिन् ग्रामे एको ब्राह्मणः प्रतिवसति तेन° । P वत्सामं । MM_1 वच्छोजन । H मच्छीजन । G *Barcavavra.* LO पत्तनं । Cf. Götting. gel. Anz. 1884, p. 303, Anm. 4. P वीराभिधानो । H वीरसेन । G hat diesen Namen nicht. O नाम statt राज्ञा । ८) LOP om. च । ९) O om. न ।

उक्तं च। उत्तमाः स्वगुणैः ख्याता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।
अधमा मातुलैः ख्याता श्वशुरैश्चाधमाधमाः ॥

किं च। पिअर विढत्तइ दव्वडइ चड्डिरि को ण करेइ ।
सइँ विढवइ सइँ भोजअइ विरला जणणि जणेइ ॥

५ इत्यवधार्य स मेदिन्यां बभ्राम देवतीर्थश्मशाननगरेषु धनार्थम् । अन्यदा स निर्जने प्रदेशे प्रसिद्धे शिवचत्वरे करालायाः श्मशाने च परिभ्रम्य परिश्रान्तः कपिलकमठमपश्यत् । तत्र च पर्यङ्कासनस्थं तापसं ददर्श । स च विप्रस्तस्याग्रे कृताञ्जलिपुटस्तस्थौ । तापसो ध्यानं मुनिर्मुक्त्वा एवमुक्तवान् ।

---

१) A मध्यमा पितृबांधवैः ।　२) MM_1H मातुलस्यापि श्वशुरस्याध° । CC_1 श्वसुरै° । A स्वसुरै° । L om. उत्तमाः ।　३) LO यतः für किं च । P अन्यच्च । CC_1 पियरि विढत्तइ दव्वडइ । ठिड्डिरको न करेइ सइ विढवइ सइ भोग [C_1 भोगवइ] विराला जणनि जनेइ [C_1 जनोइ] ॥ LO पियरि चिढत्तइं दवढइं [O इद पीयरी विद्त्तइ दवढइ] वड्डिरिको [O वड्डीरीको] न करेइ [O करोइ] सइ विट्ठवरं [O सइ विद्दव] सइ विह्वइं [O द्रवइ] विरला जणणि [O जणइ] जणेइ ॥ P वअर विधत्ते हि उम्मदुहिठिठिरिको ण करइ । सर विद्वइ सइ विलोत्ता जानणि जनेइ ॥ उलत्य ॥ अजणणिधन पाये कइ को ण हि भोग कइ । सर विद्वइ सइ विरलशो जन अप्पगुणे जो जग किन्ति मइइ ॥ जनकजननिधनं प्राप्य कोणभोगं करोति विरलः । स जन आपगुणैर्यो जगत्कीर्त्या पूरयति ॥ AMM_1HG haben den Prākṛt-Vers nicht.
५) LO विचिंत्य । P इत्यविधार्य्य । LOP om. स । L भूमिं । O भूमौं । P मेदिनौं । L °नगरारामेषु । O °नगरामेषु । P देवतीर्थे श्मशाने नगरे । LO धनार्थी । P धर्म्मार्थी ।　६) L निर्जले । O निर्जलप्रदे । L प्रदेशे प्रदेशे । CC_1 शिवचत्वे । P प्रसिद्धशिवचरे । परिभ्रामपरिश्रांतः ।　७) P कापिकमपश्यत् । L कापालिकमठ° । O कालीकमपश्य । CC_1LO om. च । P om. तत्र च — एवमुक्तवान् ।　८) CC_1 तत्र स विप्रस्त° [C_1 °विप्रः त°] । LO om. च । कृतांजलिस्त° । C_1 मुनिः२ । LO ध्यानं विमुच्य ।

किं कस्मै दीयते लोके त्रायते को भवार्णवात् ।
असाध्यं साध्यते कस्य काले ऽच्छिन्नतिथेरहो ॥

ततः स ब्राह्मण ऊर्ध्वबाहुर्जगाद् । तवाहमतिथिर्धनार्थी । तापसो ऽपि तं विप्रमत्ययाचकं दृष्ट्वा मनसि दुःखीबभूव ।

उक्तं च। लोकार्थप्रार्थनाद्दीनान्दृष्ट्वोदारान्हि याचकान् । ५
खिद्यन्ते ऽतीव मनसि अपि प्राणप्रदायिनः ॥

किं च। अहिह्लओ वि अ विवआ करेइ सुअणो परस्स उवआरं ।
ओणेइ अणदावं चन्दणतरुओ सखण्डो वि ॥

---

१) L श्रयते को । P भवानपि । २) P केन für कस्य । AMM$_1$H om. किं कस्मै° । ३) C$_1$ तदाहम° । ४) CC$_1$ om. तं । विप्रं याचकं । P दृष्ट्वा याचकं । O om. दुःखी° — मनसि अपि । ५) LOP om. उक्तं च । CC$_1$ °प्रार्थनाद्दी° । CC$_1$LO °दारा । ६) CC$_1$ खिद्यते । O प्राणः । P लोकार्थनादिनो दृष्ट्वा दूरेपि याचकांन् । खिद्यन्ते ते स्वमनसि येषु प्राणप्रदायिना ॥ AMM$_1$HG om. लोकार्थ° । ७) P उक्तं च । L किंचियमितं च धरामि तं च धरामुह वणिणो विअं पक्कमाणसा । अप्पानकेवचिय अहं लक्डकडकन्ह ॥ O किंचिय मीचं च धरामुह वणीणो विअ पलमाणस्स । अप्पानकेवतंचीप अहं लक्डंकडंकहू ॥ P किंग्रियमिचद्यराम हि वलिनं उज्जगत्यमानस्स अयानकेवलविपहविलहडी चिट्ठा ॥ किंश ॥ तावत्यदात्यणोदुऐणदावणवज्जिनेकल । असंसमिचणदृही विछरिचं सुरपुत्तणा ॥ अहिज्ञओ विअ विअदा करइ स्सअणो परस्स उअझारं । आनेइ त्यन्नदाचं चंदनतरुओ सहस्सखण्डो वि । अभिभूतोपि विपदा करोति सुजनः परस्य उपकारं । अपनयत्यत्यतापं चंदनतरुः सहस्रखण्डोपि । CC$_1$AMM$_1$HG om. अहिह्लओ° ।

ततो योगीन्द्र यदा त्वमेतत्स्पर्शनं करिष्यसि तदा हेम्नः पञ्चशतानि नित्यं दास्यतीत्युक्त्वा विप्राय पर्यङ्कीकृतं सिन्दूरमर्पयामास। उक्तश्च। एतत्त्वयान्यस्मै न दातव्यं न कथनीयं च। अन्यथा मम समीपे व्यावृत्य समेष्यति। तदर्पितं यदा स द्विजः प्रातः स्पृशति तदा सुवर्ण-
५ शतपञ्चकं ददाति। स च रत्नावतीं पुरीं गतः। तत्र स्वगिकां नाम वेश्यां नित्यं कामयते। सा च तद्द्रव्यागमनं न जानाति। कुट्टिनी पृच्छति। हले एष विप्रः किमपि व्यवसायादिकं न विधत्ते। परं द्रव्यं कुतोऽस्माकं वितरति कस्माद्विलसतीति। ततो वेश्या तं पृच्छति। स विप्रः सर्वथा न कथयति। ततो वेश्यया स्वकलया भक्त्या

---

१) CC_1 ततो योगीन्द्रो हेम्नः पंचशतानि दास्यति विप्राय इत्युक्त्वा पर्य्यङ्की° । L ततः स यो° । O ततः स यो° हेम्नः पंचशतीं नित्यमेव दास्यतीत्युक्त्वा पर्यंकीकृतसुंदकमर्पयामास । L तदा इदं हेम्नः पंचशतीं° । P तत स योगीन्द्रोपि प्राह एतत्सिन्दूरं अर्प्पयामास परं एतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मां समष्यति इत्युक्त्वा अर्प्पितं यदासौ स द्विजः सिन्दूरं स्पृशति तदा हस्ते सुवर्णपञ्चकं ददाति । २) LO om. विप्राय । °सिंदुरकं । L तस्मै ददौ । LO om. उक्तश्च । ३) C_1 om. च । ४) LO सोपि यदा तत्स्पृशति° । O भणिपंचपरमेतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मम समीपमागमीष्यति यदा च स द्विजः प्रातः सौंदूरकं [CC_1 सिन्दूरं] स्पृशति । ५) P सा च रत्नावतीपुरीमागतः । LO om. तत्र । LOP om. नाम । ६) CC_1 कामयति । P कायते । द्रव्यगमनं । C कुटुम्बिनी । LC_1 कुट्टिनीं । O कुतीनी । ७) P हे वाल । L एको, O एव für एष । LO कमपि । C_1 व्यवसादिकं । CC_1 विदधते । LO कुरुते । ८) CC_1 om. वितरति । LOP om. कुतोऽस्माकं । O विलसति für वितरति । P वितरते । LOP कस्मादिति ततो वेश्या° । CC_1LOP om. तं । P पृच्छति कुतो धनागमनं तेन तस्मै कथित दर्भुं च ततो द्रव्याभावे कुट्टिन्या गृहान्निस्सारितः । ९) LO om. विप्रः । LO om. सर्वथा । C वेश्या कलया च आरा° । C_1 वेश्यजाभवज्ञा? कलया च ।

चाराधितः । ततः पृष्टः सन्कथयामास यत्सिन्दूराद्द्रव्यागमः । तया च सुप्तस्य सिन्दूरं गृहीतम् । ततो द्रव्याभावे कुट्टिन्या गृहान्निःकासितः ।

उक्तं च । विश्वासप्रतिपन्नानां वञ्चने का विदग्धता ।

अङ्कमारुह्य सुप्तं हि हन्तुं किं नाम पौरुषम् ॥ ५

स विप्रस्तत्सिन्दूरमपश्यन्फूत्कुर्वन्राजद्वारं ययौ मुषितो ऽहमिति वदन् । ततो विवादः संजातः । कुट्टिन्याह ।

धूर्तो ऽसौ मत्सुतालुब्धो धनहीनो भवत्यसौ ।

मनोभवग्रहग्रस्तो असमंजसमीदृशम् ॥

जनैर्गुणैरसंभाव्यं राज्ञा कथं संभाव्यते । १०

परं सत्यमिदं जातं सिन्दूरं धनदं यतः ॥

स च जनैर्वैदेशिको ऽयमिति ज्ञात्वा निर्वासितः । तस्य सिन्दूरं

---

१) LO om. ततः । LO तया चान्यदा [O तया तां चा°] प्रसुप्तस्यास्य सिंदुरकं नीतं । २) CC_1LO om. ततो । निद्राभावे । CC_1 om. कुट्टिन्या । LO om. गृहान् । ४) LO om. उक्तं च । CC_1O °प्रतिप्रन्नानां । P वचने का पिदग्धता । O °प्रन्नानां च चेनेका विदग्धताः । ५) CC_1 सुप्तानां । P सुप्तस्य । $LAMM_1HG$ om. विश्वास° । A रोदयंति न रोदंति दुःखयंति न दुःखतः । मोहयंति न मुह्यंति स्त्रियः स्वार्थपरायणाः ॥ ६) LP om. स । LOP om. विप्रस् । CC_1LOP तद्पश्यन् । P पर्य्यटन्राज° । CC_1 °हं वदत्यतः । ७) CC_1 om. ततो — धनहीनो भवत्यसौ । P विवादस्समृत्तः । ८) L °हीनो वदत्यदः । O वदः । ९) L °ग्रस्तो ह्यसमं° । O मनोभवग्रस्तो असमं° । P °ग्रस्त । AMM_1H om. धूर्तो° । १०) CC_1LO जनैरसभाव्यं राजभिः कथं । P राजा । ११) L सिंदुरकं । AMM_1H om. जनै° । १२) CC_1LO स च वैदेशिको जनैर्निर्वासितः [L निर्घाटितः । O निर्द्धारितः] । P °र्व्विदेशिको । निर्व्वाटित । LO सिंदूरकं ।

योगीन्द्रमेव ययौ । ततो राजन्विक्रमादित्य स्थगिकाप्रीतिनिबन्धना-
त्तेनाख्याते च सिन्दूरे स्थगिका नैव विप्रस्य बभूव न च सिन्दूरम् ।
एवं तवापि राजन्नृतिः प्रीतिश्च न भविष्यति । एवमुक्त्वा बालपण्डिता
गृहं जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्ततौ सप्तमी कथा ॥ ७ ॥

अथापरेद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुक उत्तरं ददौ । देवि बाल-
पण्डिता द्वितीये ऽह्नि संयाते राजानं प्राह । देव नाग्रहः कर्तुं युज्यते ।
यतः । राज्ञा नैवाग्रहः कार्यः शुभे वाशुभकर्मणि ।
तदङ्गानि हि भूतानि राज्ञां हि महती तनुः ॥
१० आख्याते च तव मया वणिक्पुत्र्या यथाभवत् ।
न वह्निर्न गृहं राजंस्तथा ते ऽपि भविष्यति ॥

---

१) L योगींद्रपार्श्वे गतं । O om. योगीन्द्र° — L एवं ते रतिः । CC_1P om. राजन् । LO विक्रमार्क । LOP °प्रतिनिर्बंधात् । P स्थगि-कां प्रतिनिर्ब्बंधात् गतं तस्यापि तेनाख्याते च सिन्दूरस्थगिकाया नैव° । २) CC_1 सिन्दूरं । ३) CC_1 एवं तत्तथापि । L एवं ते रतिः । P एवं तथापि । O om. न । C भवतः । C_1 भवति । P भविष्यति न । एवं कथयित्वा । ४) LO ययौ । L om. इति — कथां । O वाणीपुत्रागृहज्वालनकथाष्टमी । CC_1 सिन्दूरकथां । ५) CC_1 om. इति° । P °संग्रहः । ६) LOP om. अथा । CC_1 शुकः किमुत्तरं° । LO nur शुकः । P शुकः कथयति । ७) LO द्वि-तीये दिने । CC_1 बालपण्डिताया द्वितीये । P गृहं जगाम तृती-याह्नि । LOP om. संयाते । CC_1 om. राजानं । LOP रा-जानमाह । CC_1 देव मग्रहं कर्त्तुं न यु° । ८) O om. यतः । ९) L अनुगानि हि भूतानि । O तदनुगानि° । P तदनुग्रहनीभूता राज्ञो° । LO राजा । १०) P मया तुभ्यं । ११) CC_1 तथा तेन । P तथा तव । Beide Strophen fehlen in AMM_1H. M [om.M_1H] मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितं । पश्चात्प्राप्नोति यस्तापो सुभगेव महाम ते ॥

राजा पृच्छति । कथमेतत् । बालपण्डिता प्राह । अस्ति पृथ्वीतले त्रिपुरं नाम स्थानम् । तस्मिंस्त्रिविक्रमो नाम राजा । तत्र सुन्दराभिधानो वणिक् । तद्भार्या सुभगा नाम अतीव कुलटा । सा च भर्त्रा गृहान्निर्यान्ती प्रयत्नेन नियन्त्रिता । तां च नियन्त्रणात्पूर्वमेको वणिग्यचगृहे स्थितः सकामामभजत् । यदा च बहिर्निर्गच्छन्ती पतिना ५
निवारिता तदा सखीं प्राह । सखि अद्य त्वया स मानवो यथायतने आकारणीयः यथाहं तत्र गत्वा तं रमे । त्वया च मयि गतायां पश्चादस्मद्गृहं ज्वालनीयं यथा गृहकार्यासक्तो जनो मां गतां न जानाति । अत्रान्तरे अहं तं स्वेच्छया भुक्त्वा समुपागच्छामि । ततः सखीवचनात्स पुमांस्तत्रायातः । साप्यागता । तदा च गतायां तस्यां १०

---

१) CC_1 om. राजा पृच्छति । LO om. राजा — प्राह । P ब्रूते । CC_1LO om. अस्ति पृ° । २) LO om. तस्मिन् । P तत्र । AP विक्रम । CC_1P om. नाम । CC_1 सुन्दरो । P तत्र वनिक्सुन्दरो नाम । ३) LO om. नाम अतीव । P नाम्नि । om. अतीव । LO सा च [O add भर्त्ती] गृहाद्बहिर्यांती भर्त्रा प्र° नि° [O om. नि°] ४) P भर्तृगृहाद्बहिर्य्याता प्रयत्नेनाभिमन्त्रीता । C यवनेन für प्रयत्नेन । C_1 प्रयण । P तां मन्त्रणापूर्व्वं । LO om. तां च । ५) P °गृह । add तां । CC_1 तां स कामयामास । LO तां सकामा° । CC_1P om. च । LO बहिर्यान्ती । भर्त्रा । P पत्या । ६) CC_1 सखी । P सखीमाह । हे सखी । LO om. अद्य । om. मानवो । P पुरुष । ७) O °यतनं । O om. आकारणीयः — यथायतनं । CC_1 om. अहं । L om. गत्वा तं । P रमे हं । om. तं । ८) L om. पश्चाद् । °द्गृहानचलनीयं । गृहासक्तो । P शक्तो यं जनो । CC_1 om. जनो । L मामागतां । P गताम्वा कश्चिन्न जानाति । CC_1 add आगतां च । ९) L om. अत्रान्तरे । यावदहं यदृच्छया तं । P तं पुरुषं भुक्त्वा यदृ° । CC_1 स्वेच्छया भुक्त्वा यदृच्छया । C_1LP समागच्छामि । CC_1P om. ततः — तदा च । १०) LP om. गतायां तस्यां सा ।

सा सखी तद्गृहं प्रज्वालितवती । स पुमान्प्रज्वलने कुतूहली यथा-
यतनं मुक्ता तत्रावलोकनाय गतः । सा च तत्र स्थितासमाप्तात्मप्रयो-
जना यावता गृहमागता तावता गृहं दग्धम् ।

न गृहं न वहिर्भूप वणिग्वध्वा यथाभवत् ।
5　तथा तव महाराज भविष्यति सुनिश्चयम् ॥

अथ चेत् ज्ञातेन श्लोकार्थेन प्रयोजनं तदा कल्ये स्वयमेव ज्ञापयि-
ष्यामि । इत्युक्त्वा सा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टमी कथा ॥ ८ ॥

अथापरेद्युः सविस्मया प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुक किं विज्ञातं

---

१) L शोकसंयुक्ता गृहं ज्वालितवती । om. स । प्रज्वलद्गृहं दृष्ट्वा यथा° मु° कुतूहली तत्राव° । P शोके संयुक्ता दग्धं गृहं तत्र तस्मिन्पुंसि आयाते कथिते च सख्या सा निर्ज्जगाम सखी तदानीमेव गृहां ज्वलितवती स पुमान् ज्वलनकुतूहली यत्स्था° मुक्ता अवलोकनाय गतः । २) CC_1 om. तत्र । L स्थित्वा [om. O] LO तस्मादप्रयोजना । P °समाप्तप्रयोजना । ३) CC_1 °प्रयोजना दग्धं गृहमाजगाम । LOP om. यावता । P गृहं जगाम दग्धे गृहं यता । LO गृहमागता । ४) P वहिर्भूतं । वनिक्पुत्त्या । ५) P °राज स भविष्यति निश्चितं । LO विनिश्चितं । AMM_1H om. न गृहं° । ६) LO om. चेत् । P श्लोकार्थेन वा प्रयोजन । कल्यये । LP ज्ञास्यसि । O ज्ञास्यति । ७) LO अभिधाय । om. सा । P वालपण्डिता । जगाम । C_1 गृहे । A तथा त्वमपि कल्याणि कुरु निद्रां सखीयुतां । श्रोतव्यं यत्पुनः प्रातः स्वयं ज्ञास्यति भुमिपः ॥ LOP प्रभावत्यपि कथां° । CLO सुष्वाप । ८) CC_1LO om. इति° । P °संग्रहः । ९) O असावपरेद्युः । LO प्र° सविस्मयात् । [O समीप्सया] P om. सविस्मया । LOP om. स्म । LO om. शुक । P हे शुक । LOP ज्ञातं ।

विक्रमार्केण मत्स्यहसनकारणम्। शुकः प्राह। देवि न किमपि राज्ञा स्वयं ज्ञातम्। ततो राजा प्रातर्द्विजसुतामाहूय बालपण्डितां प्राह। त्वया इत्युक्तं यत्त्वं स्वयमेव ज्ञास्यसि। मया तु किमपि न ज्ञातम्। बालपण्डिता प्राह। यदि राजन्नेवमपि मया कथ्यमानं न वेत्सि ततः शृणु। पुष्पहासो नाम मन्त्री सर्वमन्त्रिणामग्रणीर्निर्दोषो गुप्तः। ५ किमिति नियन्त्रितो ऽस्ति। राजा प्राह। अन्वर्थो ऽयं पुष्पहासः। यतः। यदासौ मदीयायां संसदि हसति तदास्यास्यात्पुष्पप्रकरो निपतति। इयं च कथापरराज्यमण्डलेषु ख्याताभूत्। ततस्तैः प्रेषिताः स्वीयपुमांसः कुतूहलान्वेषणाय। तेषु समायातेषु तेन न हसितं पुष्पप्रकरो ऽपि नाभूत्। इति कारणात् गुप्तिबन्धः। बालपण्डिता प्राह। १०

---

१) LO om. मत्स्य° — प्राह। L add न वेद्म्यहं कारणं। LO om. प्राह। तद्देवं देवि [O न चैदं देवि] L किमिति। P हे देवि। २) LO स्वयमेव। L न [om. O] ज्ञातं। C विज्ञातं। P om. न। LOP om. प्रातर्। CC_1 om. द्विजसुताम्। LO आकार्य। LOP om. बालपण्डितां। ३) LO त्वयोक्तं। P om. यत्। LO om. एव। L ज्ञास्यति। CC_1 न मया। om. तु। P मयापि। om. तु। O om. मया तु। LO om. किमपि। ४) L प्रोवाच। O प्रोते। CC_1 यदि च। LO यदा। om. राजन्। LO जानासि। ५) LO तदा। LOP om. नाम। O मंत्रीणामंचिणीनि°। P om. मन्त्री सर्व। CC_1 om. सर्व°। किमिति निर्दोषः किमिति गुप्तः किमिति नि°। ६) P राजह। LO om. प्राह। LOP om. अन्वर्थो ऽयं पु° यतः। P सो य पुष्पहासः यदासौ। ७) LO मदीय। P सभायां। LOP तदास्य हास्यात्। LO पुष्पोत्करो। ८) LO om. च। वार्त्ता। अरातिमंडलेषु चिरज्ञाताभवत्। P om. पर। राज°। प्रेषितो स्वीपुमान्स। ९) LO स्वकीयाः। कुतूहलावलोकनाय। सभामायातेषु। CC_1 om. तेन। P अनेन हसितं। १०) P ति माभूत्। P कारणा हतबंधः। LO बालपंडिताह।

केनापि कारणेन मन्त्रिणा न हसितम् । राजन्तत्कारणं त्वया ज्ञातं न वा । राजा प्राह । मया किमपि न ज्ञातम् । बालपण्डिता प्राह । तर्हि कथमिदं दण्डं कुर्वन्पापभाक् न भवसि ।

उक्तं च । धर्मेण राष्ट्रं विन्देत धर्मेणैवानुपालयेत् ।

५ धर्माच्छरण्यतां याति राजा सर्वभयापहः ॥

यथा आग्रहान्मां मत्स्यहासकारणं पृच्छसि तथा तमपि पृच्छ हास्यकारणम् । स एवात्मीयहास्यस्य मत्स्यहास्यस्य च कारणं वक्ता । राजापि तद्वचनात्पुष्पहासं मन्त्रिणं वस्त्रदानपूर्वं मन्त्रिपदे प्रतिष्ठाप्य मत्स्यहास्यकारणं पप्रच्छ । मन्त्र्याह । यद्यपि गृहदुश्चरितमकथ्यम् ।

१० यतः । अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।
वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

---

१) LO om. केनापि — प्राह । P om. राजन् । तत्त्वया । २) CC_1 om. प्राह । न ज्ञातं किमपि । P न च । om. मया किमपि । न ज्ञातः । CC_1 बालपण्डितां । ३) L इयं । LO add एव । P om. दण्डं । CC_1P om. न । CC_1L भवति । ४) P किं च । राज्यं । °पालयत् । A °नुलेपयेत् । ५) P धम्मिण सज्जन्नाराय राज्यं सर्व्वभयापह । A धर्मात् राजस्यतां । $LOMM_1$H om. धर्मेण । ६) LO अथाग्र° । P °त्वम्मत्स्य° । om. मां । LP °हास्य° । CP पृच्छति । LOP तदा । LO तमेव । P त्वमेव । L हास्यं । O पुष्पहासं । L संपृच्छ । ७) LO स एव [O add स] हास्यकारणं वक्ता । P स एवात्मीयहास्यमत्स्यकारणं वका । CC_1 वक्त । LO राजा । ८) LOP पुष्पहासमंत्रिणं । P वस्त्रयानिपूर्व्वकं । LO संस्थाप्य । P प्रतिस्थाप्य । CC_1 प्रतिष्ठाप्यात्महास्य [C °हास्यस्य] कारणं । ९) LO हास्यकारणं । P अचहास्य° । मंत्री प्राह । LO न कथ्यं । P न कथनीयं । १०) CC_1 उक्तं च यतः । P उक्तं च । L अर्थनार्थं । ११) P गञ्जनश्चापमानश्च । प्रकारयेत् । O om. अर्थनाशं° । CC_1 add folgenden Vers: सिद्धमन्त्रौषधं धर्मं गृहच्छिद्रं च मैथुनं । कुभुक्तं कुश्रुतं चैव स्वप्नं नैव प्रकाशयेत् ॥

तथापि तु राजाज्ञा महती ।

यतः । प्रभुः प्रीतिस्निग्धां दृशमपि न पापेषु विसृजे-
त्कुतः श्लाघ्यामाज्ञां प्रणयरससान्द्रेण मनसा ।
अतीत्यादित्याग्निप्रभृति भुवि धर्मेन्द्रियमयं
नृपाख्यं हि ज्योतिः प्रसभमिदमैन्द्रं विजयते ॥ ५

ततो राजन्मे कलत्रं नरान्तररतं जातं तच्च मया ज्ञातम् । तेन च दुःखेन न हसितः । राजापीदमाकर्ण्य पुष्पहस्तकै राज्ञीमाहत्य संमुखमवलोकयामास । सा च तेन प्रहारेण कपटमूर्च्छां नाटयति स्म । पुष्पहासो ऽपि तामवलोक्य सहासो बभूव पुष्पोत्करश्च समजनि । राजापि तामाश्वास्य कृतकोपो द्विजात्मजास्यं विलोक्य मन्त्रिणमवा- १० दीत् । कथमस्मद्दुःखे सहासो ऽसि । मन्त्र्यपि सभयमञ्जलिं बद्धाभा-

---

१) P यथा । om. अपि तु राज । LO om. तु । २) L प्रीतः । LOP पापेष्वति [O °पि] सृजे° । ३) L प्रणयतिरसार्द्रेण । O प्रणयरस्तारसार्द्रेण । P °सार्द्रेन । ४) L अतीतादिव्याग्नि° । O अतीतादीव्याग्र° । P शशांकादित्याग्निप्रभृति विबुधानिन्द्रियमयं । LO धर्मेंद्रियबलं [O धामे°] । ५) LO नृपाख्यं तज्ज्योतिः [O तज्ज्योतिः] । CC₁ त्योतिः । L प्रसभमिह° । P प्रसमयिदमिन्द्रं । O विजये । AMM₁HG om. प्रभुः° । ६) O om. राजन् । CC₁LO om. जातं । LO om. तच्च । P हे राजन्मे । नरांतरे । om. च । ७) LO दुःखेनाहं । P om. न । प्रहसितः । हस्तपुष्पी । राज्ञीमाहद्दत्य । सन्मुखः । CC₁ संमुखमालो° । ८) LO om. च । P सा राज्ञी । प्रकारेण कपटयति । CC₁ om. कपट । LOP om. स्म । ९) LO तामालोक्य । O om. सहासो — विलोक्य । L तावत्पुष्पोत्करः स° । P om. च । १०) LP om. अपि । L °श्वस्य । CC₁ कृतकोपाद्विजा° । L °कोपोपि । अवलोक्य । P om. विलोक्य । मंत्रिणमकथयेत् । ११) P om. कथ° — ऽसि । CC₁ त्वमस्मद्दुःखेन सहास्यो बभूव कथं । O °दुःखेन । L सभयं दृष्टिहस्तं याचयित्वा बभाषे । O समयं दृष्टं° । P मन्त्र्यपि स्व भयं वलं याचित्वा अभाषत ।

यत । राजन्पोटकजनैस्त्वदीया राज्ञी रात्रौ नाडिकाभिराहतापि न मूर्च्छिता अधुना मूर्च्छितेति हास्यम् । राजापि सकोपो मन्त्रिणमिदं त्वया दृष्टं श्रुतं वेति पप्रच्छ । मन्त्र्याह । स्वामिन्दृष्टमेवेदम् । यदि स्वामी न प्रत्येति तदा कञ्चुकमुत्तार्यावलोकयतु । एवं कृते राजा
५ सर्वमज्ञासीत् । मन्त्रिणो द्विजसुतायाश्च मुखमवलोक्य किमिदमित्य- वादीत् । मन्त्र्याह । स्वामिन्यदिदं द्विजपुत्र्या गूढार्थं मत्स्यहास्यकारणं निवेदितं तन्मया प्रकटीकृतम् । इत्येवमुक्तो राजा आस्थानं व्यसर्ज- यत् । अथ द्विजसुतापुष्पहासावपि भीतहृष्टौ स्वं स्वं गृहं जग्मतुः । तेन च राज्ञा तस्या मञ्जूषास्थितो नरो दृष्टो विनाशितः । सा च
१० निजवासाद्विसर्जिता । शुकः प्रभावतीमाह ।

तथा त्वमपि कल्याणि मा कुरुष्व वृथाग्रहम् ।

---

१) CC_1 राजपोटिकाज त्वदीय॰ । LO स्वामिन्नेषा राज्ञी रा- त्रौ॰ । P स्वामीन्त्वदीया । राज्ञो für रात्रौ । CC_1 नाटिका॰ । O नाडीभीरा॰ । CC_1 ॰भिहता । CC_1P om. अपि । २) P om. अधुना — हास्यम् । LO अतिमूर्च्छितेति । CC_1 मूर्च्छितेति स हास्यं । ३) CLO वा । LO om. अपि, त्वया und पप्रच्छ । P राज्ञापि सकोपेन कथितं हे मंत्रि त्वया इदं दृष्टं श्रुतंव्वा इत्युक्तः । LO om. आह । P मन्त्र्युवाच । om. स्वामि॰ । LO राजन् für स्वा- मिन् । CC_1 om. एवेदम् । ४) CC_1 ॰लोकयन्तु । LO विलोकयतु । P कञ्चुकमवतार्थ्य स्वयमेव अवलोकयतु तु देवः । कृते सति । ५) LO ॰ज्ञासीत् राजा । किमितीत्यवादीत् । ६) L om. मन्त्र्याह । O om. आह । P प्राह । L तदिदं । O तदीत । P यदिदं स्वा- मिदंन्द्विज॰ । CC_1P मत्स्यहास्यं । ७) LOP उक्त्वा । O आस्था- नमसर्जयत् । ८) CC_1 om. अथ — जग्मतुः । P निजराज्ञी गृहं जग्मतुः । ९) LOP om. तेन — ॰विसर्जिता । CC_1 om. च । १०) LO प्र- त्याह । P प्राह । ११) P तदा ।

यदाग्रहपरो लोके विलघो विक्रमार्कवत् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ नवमी कथा ॥ ९ ॥

अन्यदा सशृङ्गारा प्रभावती शुकमाह ।

किं कर्तव्यं मया कीर त्वं वदाद्य प्रियंवद । ५

यदि ते ऽस्ति सखी याहि शृङ्गारीव सहायिनी ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति राजपुरं नाम स्थानम् । तत्र देवसाख्यः कौटुम्बिकः । तत्कलत्रे शृङ्गारवती सुभगा च । परस्परपरित्राणकृतबन्धपरायणे परपुरुषलम्पटे प्रसिद्धे रतकर्मणि । अन्यदा यावत्सुभगा उपपतिना सह गृहान्तर्वियते तावद्बहिःस्थानात्पतिर्भ्रिष्टहस्तो गृहद्वारि समाययौ । तदा सा कथं भवत्विति प्रश्नः । १०

---

१) CC$_1$LO लोको । AMM$_1$H om. तथा° । २) CC$_1$LOP om. इति° । ३) L इति कथानकं । O इति पुष्पहासकथा च नामो२ इति कल्याधानकं । P °संग्रः । ६) P add शुक प्राह vor यदि ते । CC$_1$P सुखी । P स्वाप्ता für याहि । LO सहायनी । AMM$_1$H om. किं कर्तव्यं° । ७) LOP om. प्रभा° — आह । LO om. नाम । L नगरं । MH राजपूर । M$_1$ राज्यपूर । ८) CC$_1$ देवलाचः । LO देयसाख्यः । P दैवसाख्य । A देवसाख्यो नाम । MM$_1$H देवल । G *Δασσαξας*. CC$_1$P कुटु° । LO कौट° । CC$_1$ तत्कलत्रं परस्परं परित्राणकृतबन्धपरायणं परपुरुषलम्पटं प्रसिद्धे तरकर्म्मणि । P तत्कलत्रं परस्परपरित्राणकृतंवधपरायणं कुटुम्बिकः तत्कलत्रं परपुरुषप्रशक्तं लपटं रतिकर्म्मणि । A तस्य द्वे कलत्रे शृंगारी सुभगा च तयोः परस्परं प्रीति परित्रायपरायणा च नित्यं परस्परं । O परनरे लंपटे च । १०) P स्वगृहातद्विवेते । CC$_1$ °वहिः पति । P वहिस्य पतिर् । CC$_1$ भिष्ट° । L भिंट° । O भिट° । P भद्र° । A डिंभ° । ११) CC$_1$ द्वारि भिष्टहस्तः । P om. गृहद्वारि । LOP ततः । L किं कथयति इति शुकप्रश्नः । O किं कथयतु प्रश्नः ।

उत्तरमाह शुकः । ततः शृङ्गारदेव्या सा नमीकृत्य गृहाद्बहिर्निष्काशिता । पतिरपि किमिदमिति ब्रुवाणो ऽत्यादरात् शृङ्गारदेव्या उक्तः । यत्त्वया एतानि झिण्टानि देव्या उपवनादानीतानि तत इयं ग्रहिला संजाता । ततो यथास्थानं गत्वा मुञ्च यथा प्रगुणा स्यात् । ततः स ५ मूढो यावदेवं कर्तुं बहिर्जगाम तावत्तया गृहादुपपतिर्निष्काशितः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ दशमी कथा ॥ १० ॥

प्रदोषसमये ऽन्यस्मिन्कामिनी काममोहिता विनयेन शुकं प्राह । गच्छामि यदि मन्यसे । शुकः प्राह ।

१० अवश्यमेव गन्तव्यं त्वयेत्यं मम निश्चयः ।

---

१) P उत्तरमाहः शुक प्राह । CC₁ om. शुकः । तत्र für ततः । CC₁P नमीकृता । CC₁ निष्कासिता । LO निःका° । २) L om. इदम् । त्वादरेण । O ब्यादरेण? P भ्यादरे । ३) P यतस्त्वया । CC₁ भिण्टानि । L भिंटानि । O भींटानि । P भिण्डानि । CC₁ देव्योप° । CC₁P अत । ४) LO जाता । P ईदृशी संजाता । CC₁ तद् यथास्थानं । P तद्यथास्थानं । O ततो स्थायथास्थानं । LO om. गत्वा । P om. मुञ्च । CC₁ प्रगुणं । P प्रगण । ५) CC₁ om. बहिर् । LO ततः स मूढ एवं कर्त्तुं बहिर्जगाम तावता तयोपपतिर्गृहान्निष्काशितः । P ततः स एवं मूठ एवं वर्त्तुं ग्रहिलो जगाम तदनन्तरं तया गृहादुपपति निष्काशितः । CC₁ निःकासितः । ६) CC₁LO om. कथां । ७) CC₁LO om. इति° । P °कथासंग्रहः । ८) LO अन्यदा सा शुकमाह । O add आविभुक्तकवलकथा एकादशमी । CC₁ ऽस्मिन् । L यदि मन्यसे तदा गच्छामि । O om. गच्छामि — प्रतिवारयेत् । ९) CC₁LO om. शुकः प्राह । १०) L त्वया गंतव्यमवश्यमत्रापि मम निश्चयः । P त्वयासि कृतनिश्चया ।

मनोऽभीष्टे पयो निम्ने गच्छन्कः प्रतिवारयेत् ॥
गतयापि त्वया तत्र कर्तव्यं किंचिदद्भुतम् ।
यथा रम्भिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थे ऽद्भुतं कृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति दाभिलाख्यो ग्रामः ।
तत्र विलोचनो ग्रामणीः । तद्भार्या रम्भिकाभिधा परनरप्रिया । ५
तां च तद्भर्तृभयान्न को ऽपि कामयते । ततः सा जलव्याजात् घट-
मादाय वापीं ययौ । दृष्ट्वा च तत्र सुरूपं पथिकं भट्टपुत्रं क्रीडार्थं
दृष्टिसंज्ञया बभाण । सो ऽपि कामिनीदृष्टिसंचारचतुरो विवेद
तदाकूतम् ।
उक्तं च । १०

उदीरितो ऽर्थः पशुनापि गृह्यते हयाश्च नागाश्च वहन्ति नोदिताः ।
अनुक्तमप्यूहति पण्डितो जनः परेङ्गितज्ञानफला हि बुद्धयः ॥

---

१) P यथा निम्ने गच्छं को वारिवारयेत् शृणु: । CC_1 प्रति-पालयेत् । AMM_1HG om. अवश्यमेव° । A क ईप्सितार्थःस्थिरनिश्चयं मनः पयश्च निम्नाभिमुखं प्रतीपयेत् । २) P गतयासि । यत्र । ३) CC_1 ब्राह्मणार्थाद्भुतं । P ब्राह्मणादद्भुतं । MM_1H ब्राह्मणार्थं महद्भुतं [M_1 महा°] । A om. गतयापि° । ४) LO om. प्रभा° — आह । P स पृच्छति । CC_1 किमेतत् । P शुकः प्राह । CC_1 दाम्भिलाख्यो । O दाभीलाख्यो । A डाभिलाख्यो । H दाभिल । MM_1 दाभोळ । ५) C_1 विलोचनया° । LO add नाम । P ग्रामितः । LO रंभिका । P रतारंभिका । LO अन्यनररता । ६) O om. च । P om. तद्द । भर्तृय । ७) P om. च । दृष्ट्वा hinter भट्टपुत्रं । CC_1 तत् für तत्र । CC_1P स्वरूपं । LO सरूपं । C_1LO पथिकभट्टपुत्रं । C भद्रपुत्रं । LO add ब्राह्मणं । ८) P दृक्संज्ञया । C_1 ऽपि च । CC_1 °दृष्ट° । LO कामीदृष्टिचतुरो । ९) CC_1P om. तदाकूतम् । १०) P om. उक्तं च । ११) P बुध्यते für गृह्यते । १२) C वृद्धयः । O om. हयाश्च — किं च । AMM_1HG om. उदीरितो° ।

किं च। णअणब्भन्तरघोलन्तीए हअरमणराअदिट्ठीए।
पुणरुत्तपेच्छिरीए बालअ किं किं ण भणिओ सि॥
अच्छीहिं चिअ भणिअं हिअअत्थं जो जणो ण लक्खेइ।
तेण पडिबोहिएण अ किं कीरइ ण क्खु अत्थेण॥

५ ततः स तदन्तिकमागत्य जगाद। भद्रे किं विधेयम्। साह। त्वया मम पृष्ठलग्नेन अस्मद्गृहं समागन्तव्यं मम पत्युश्च नमस्कारो विधेयः। सर्वमन्यदहं करिष्ये। त्वया तथैवेति वाच्यम्। एवमुक्त्वा सा गृहं प्रविष्टा। सो ऽपि गृहं प्रविष्टस्तत्पत्युरग्रे तस्थौ। पतिरपि विस्मितः।

१/२) CC$_1$ नयणब्भंतरघोलंतवा हभरमंथराइ हि [C$_1$ दि] ट्ठुए। पुणमत्तपेसिरीए बालक ता किं न भणिउ सि॥ P अन्ये च। णयणं अभन्तरघोनतयाहभरमशारापदृष्टीए। पुरुत्तपिक्कराए वालच किं किं ण भणियो सि॥ उलत्य॥ नयनमत्यन्तघूर्णितं तया हृतरमणरागदृष्ट्या। पुनरक्ताचरया बालक किं किं न भणितो सि॥ LOAMM$_1$HG om. णअण°। ३/४) CC$_1$ अन्नं ध। अच्छीहिं तेहि भणियं [C$_1$ भणियां] मए [C$_1$ मये] वि हियए तातस्स [C$_1$ तातस्स] पडिवसं। जाइन्ति पंचजायंकुणकुणिअं [C$_1$ °णिय] ताहयग्गामे॥ LO अच्छीहिं चिय भणियं [O भणीयं] हिययक [O °त्स्व] जो जणो न लरकेइ [O लरिकइ] तेण पडिवोहिएण य किं कीरइ न खु यत्नेण॥ PAMM$_1$HG om. अच्छीहिं°। LO add आंखितणा [O °तरणा] आगमरडु [O आगराऊ] पाड्या ते हि डुं [O हिनउ] लख्या। ताहंतणी [O °त] किरतारक्या [O °का] हंकामडंठी पड्या [O पडियं]॥ P add अन्यच्च। ईसीसवंकालोअनकुञ्चिदब्भुभंगसंडाए। आमन्तिदो हरसिदो कया स्वकीर्दी॥ ईषदीषद्वक्रलोचनकुञ्चितभ्रूभंगिसंज्ञया। आमंत्रितो हर्षितः कयापि नागरिकया स्वकीत्ति॥ ५) CC$_1$P om. ततः स। CC$_1$ जगाम। P समागत्य। स पथिको ब्रूते हे भद्रे किं विधेयमेहि। CC$_1$ om. साह। P सा रंभिका ब्रूते। ६) LO पृष्ठत एव। CC$_1$LO om अस्मद्गृहं। P °गृहमागंतव्यं। L मत्पत्युश्च। O मत्प्रश्च। ७) LO अन्यत्सर्वमहमभिधास्ये। तथेति। LOP om. सा। P तद्गृहं। ८) O om. सो — प्रविष्टः।

ततः सा कुक्षिं मुक्त्वा पत्युः सकाशमागत्याब्रवीत्। नाथ उपलक्षस्येनम्। स आह। न वेद्मीति। ततः सा प्राह। अयं मातृस्वसुः सुतो यो मया शिशुत्वे मुक्तः। स धवलो नाम मम मिलनार्थं समागमत्। ततो मया आलिङ्ग्य सर्वापि स्वजनवार्त्ता पृष्टा। स च ब्राह्मण एव-मिति जल्पति। ततः पतिना सानुज्ञाता तं महानसं नीत्वा भो- ५ जनच्छादनसंस्कारैस्तोषयामास। पतिरपि तुष्टः प्राह। भद्रे त्वया निजबान्धवस्य महती भक्तिः कार्येत्युक्त्वा सुप्तः। तदा च रम्भिका ब्राह्मणखट्वामुपाविशत्। ततस्तेनोक्तम्। त्वया पत्युरग्रे इत्युक्तं यन्म-द्दीयो भ्राता समागतः। तत्त्वं मे प्रतिपन्ना भगिनी प्रतिपन्नं च निर्वाह्यते। १०

---

१) P ततः सा रंगिका। हे नाथ उपलचसि एनं कुरुषं। L उपलचस्वेनं। O उपलचयेनं। २) P स विलोन आह। CC_1 om. इति। P वेद्म्यहं। CC_1 om. ततः सा प्राह। P साह। CC_1 मातृष्वसुः। L मातृष्वस्सुतो। O मातृष्वसुसुतो। P मा-तृस्वसु वालकत्वे मुक्त। ३) LO बाल्ये। om. स। नामाधुना मिलनाय मामागमत् [O om. माम्]। P om. मम। मिलनाय। C मिचणार्थं। ४) LO om. आलिङ्ग्य सर्वापि। P सर्वामपि। पृष्टः। CC_1 om. च। P सा च एव ब्राह्मणमिति जल्पति। ५) CC_1LOP om. ततः। LO भर्त्रा। P पत्या। CC_1 महा-निशं। LO सानुज्ञाता भोजनादिभिस्तं [O °दिस्ते] तोष°। P सा अनुतातान पथिकमदालयं नित्वा भोजनाच्छादन°। ६) CC_1 om. तुष्टः। ७) LO विधेया इत्यभिधाय। ८) C ब्राह्मणंखट्वा°। LO तदा च ब्राह्मणखट्वामासीना रंभिका। P ततः द्दाना रंगिकया ब्राह्मणः षट्वायामुपवेशितः। LO om. इति। ९) LO om. समा-गतः। CC_1 om. मे। LO om. च।

उक्तं च। छिज्जउ सीसं ग्रह होउ बन्धणं चग्रउ सव्वहा लच्छी।
पडिवण्णपालणे सुपुरिसाण जं होउ तं होउ॥
लज्जिज्जइ जेण जणे मइलिज्जइ णिग्रकुलक्कमो जेण।
कण्ठट्ठिए वि जीए मा सुन्दरि तं कुणिज्जासु॥

५ रम्भिका प्राह। मा एवं वद।
यतो ऽतिदुर्लभा रामा पितृमातृपरायणा।
पितृमातृमयैर्भूत्वा भोक्तव्या कामिनी नरैः॥

उक्तं च। कामार्तां स्वयमायातां यो न भुङ्क्ते नितम्बिनीम्।
सो ऽवश्यं नरकं याति तन्निःश्वासहतो नरः॥

१/२) LO छिन्नउ [O विज्जउ] सीसं पुट्टं [O फलं] तुलोग्रणा होउ [O होतु] ग्रज्जवा मरणं। पडिवन्नपालणे सुगुरुग्राणं जं होइ तं होउ [O nur जं होउ]॥ CC_1 पडिपस°। C सुपुरिसाणं। P छिज्जाउ सीसं वह होउ वंधनं जाउ सर्व्वलछी। पडिवत्सवालणेणे सुपरिसानं जं°॥ AMM_1HG om. छिज्जउ°। ३) CC_1 मयलिज्जइ। ४) CC_1 जीवे। कुणिजासु। P लज्जिज्जइ जेत मणे मिइ णिग्र° जोण। कथंद्दिए वि जीए मां° करिज्जसु॥ उलत्य॥ लज्जते यन मनः मलिनयति निजकुलक्रमो येन। कण्ठस्थितेपि जीव मा सुंदरि तं करिष्यामि॥ $LOAMM_1HG$ om. लज्जिज्जइ°। ५) LO om. रम्भिका प्राह। P रभिकाप्याह। ६) CC_1 यतो ऽपि। °भक्ति-परायणा। LO गीयते ग्रति [O यतोति°] दुर्लभापि रामा। P यतोपि दुःखं भविता पितृभर्तृपरायणा। °मानिनी नरैः॥ CC_1 पितृमातृमहैर्भूत्वा। AMM_1H om. यतो°। ८) P स्वयमा-यन्ति। ९) A स एव नरकं। MM_1H om. कामार्तां°। P add सुणह सहे संसारे सद्दं? पिववसाइताइहसपूलाइ। जाइ जुव-इकुचग्रहपीडन किचिद्दाण्डनिज्जाइ॥ उलत्य॥ जानिहि सखे सं-सारे सत्वद्दिवसानि सपूलानि। यानि युवतिकुचग्रहपीडन किञ्चि-दानुविद्धानि॥

सो किंव माणइ पर महिल जो णवि जंपइ एम्व ।
* ॥
जो णवि माणइ .... सो किंव माणइ थी अवरा इ ।
* .... मा करि गेह अम्हहं भङ्गु ॥
श्रूयते रुक्मिणी पूर्वं कृष्णेन मदनातुरा । ५
गृहीता भ्रातृजायापि कः काममतिलङ्घयेत् ॥
विरञ्चिरपि कामार्तः स्वसुतामभिलाषुकः ।
दृश्यते ऽद्यापि वियति हारिणीं तनुमाश्रितः ॥
विवाहे पार्वतीं दृष्ट्वा हरस्य हरवल्लभाम् ।
चस्कन्द रेतस्तस्यापि वालखिल्यास्तदुद्भवाः ॥ १०
तथैवं बोधितो मूर्खः स यावद्रमते न ताम् ।
फूत्कृतं मुषिताम्मीति चायतां चायतामहो ॥

१/२) CC_1 सो किम माणइ परमाहिल जो ण विंजपइ [C_1 वि-जंपइ] एम । आइवाइ विणयपुरुसपलहधुत्तहसीम ॥ A °परमहिला जो न विजंपइ ईम । आईवाई विणु परसइलयं? धलहं सीम ॥ om. $LOPMM_1HG$. ३/४) CC_1 जो ण विभाणई आई वाई सो किम माणइ धीपराइ [C_1 धीपपरइ] दसउ जाणिंतु करजहि संसंगु मा करि गेह अम्हा भंगु ॥ A भोजनभणे सइ आई वाई सो किम मानइ धीअपराई ॥ om. $LOPMM_1HG$. ६) CC_1 कः कामतिलंघयेत् । P कृष्णामामतिलंघयेत् । $LOAMM_1H$ om. श्रूयते° । ७) CP विरिञ्चिरपि । P °भिलाषकः । ८) P हरिणीतनु-माश्रितः । $LOAMM_1H$ om. विरञ्चिरपि° । ९) CC_1 हरव-ल्लभं । १०) C_1 वालखिल्लास्त° । $LOAMM_1H$ om. विवाहे° । ११) C तथैव । C_1 तथैवा । CC_1 तं । LO न यावद्रमते च [O स] तां । १२) LO पूत्कृतं । P एवं बाधितो मूर्ख यदा न रमते तदा । फूत्कृतं मुखिता चायतां जनाः ॥ AMM_1H om. तथैवं ।

तया च फूत्कृते किमिदमिति कुर्वाणो बान्धवैः सह धावितो भर्ता। स च कथं मुच्यते। इति प्रश्नः। उत्तरम्। एवं च स ब्राह्मणः सभयः सन्तत्पादयोः पतितो जगाद। स्वामिनि प्राणान्रच। तवेहितं करिष्यामि। एवं स्थिते सा दुग्धसहितं भक्तमढंढोलयत् अन्तिके
५ ज्वलिनमज्वालयत् आगतं च पतिं जगाद। अस्य विषूचिका उत्पन्ना। ततो मया फूत्कृतम्। एवमुक्त्वा दुग्धभक्तं प्रदर्शितम्। पतिरपि मूर्खो दृष्ट्वा ययौ। ततः सा पत्यौ सुप्ते यदृच्छया सुरतं चकार। सो ऽपि च मान्द्यव्याजाञ्चासमेकं स्थितः पश्चाज्जगाम। इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

१० इति शुकसप्ततौ एकादशी कथा॥ ११॥

१) O तथा। LO पूत्कृते। P फूत्कृते सति। CC_1LO om. इदम्। P कीं किमिति वांधवैः॰। CC_1 धावितो मुच्यते स कथमिति प्रश्नः। २) LO इह [O इति] मुच्यते स कथमिति पृष्टं शुकेन। P स च कथं भवत्विति प्रश्न। LO उत्तरं तु। om. च। CC_1 om. स। C ब्राह्मणं। P एवं सदा ब्राह्मणः अभय तस्याः पादयोः। ३) L तत्पादपतितो। O स पत्यादपतितो। P हे स्वामिनी। C प्राणिनि। C_1 प्राणिन्। L मे प्राणान्रच रच। O मे प्राणरचइन वेहिनं। CC_1P तव हितं। ४) LO करिष्ये। P om. सा। उत्तरं दुग्धसहित। CC_1 भक्तमढालयत्। L भक्तमढाढलयत्। O भक्तमढोलयत्। P ॰डोलयेत्। L अंतिकेपि प्रज्वालयत्। O चकेति ज्वालयत्। ५) P ज्वलनमज्वालयेत्। CC_1 पतिं वद। विसूचिका उत्पन्ना मृते चापरधस्ततो मया पूतं। LO समुत्पन्ना। P च विंमुचिको चन्ना अंगार मया ततो॰। ६) LO पूत्कृतं। L ॰भक्तमदर्शयत्। O ॰भतकं ददर्श। P दर्शितं। ७) CC_1 ॰मूर्खो व्याधुय ययौ। L पतिरपि तथा दृष्ट्वा वाटीं प्रतिजगाम। O nur रेवाचच जगाम। P ॰मूर्खस्तंघेवावुद्धतः ततः सुप्त पती सा रंभिका॰। CC_1 om. ततः। ८) P om. च। CC_1 मन्द्॰। P रोगव्याजं। स्थितं पश्चाद्गृहं॰। १०) LO om. इति॰। P ॰संग्रहः।

अथान्यदा सा चलिता । शुकः प्राह ।

विपरीते समायाते यदि वेत्सि त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया प्रोक्तं वब्बूले चटिते सति ॥

अस्त्यत्र नलउडाग्रामे कुलालो महाधनः । तस्य भार्या शोभिका नाम परं कुलटा नरलम्पटा च । सा च पत्यौ बहिर्गते उपपतिस- ५ हिता गृहान्तः क्रीडति । तस्याश्चैवं स्थिताया भर्ता गृहं समागमत् । तदनन्तरं सा कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च तया स आगच्छन् ज्ञातस्तदा उपपतिरुक्तः । चट त्वं वब्बूलवृक्षम् । एवं च स तया प्रोक्तस्तथा चकार । तस्य च वृक्षे चटतः परिधानवस्त्रं विलग्नं नग्नो ऽपि वृक्षमारूढः । तस्मिंश्च वृक्षमारूढे पतिः प्राह । किमिदमिति । १०

---

१) LOP om. अथ । P अन्येद्युः । LO om. प्राह । २) O om. समायाते । L यदि चेत्सत्वमुत्तरं । ३) CC$_1$ पूर्वं वबूले । LO जारे [O जारो] वब्बूले चढनं छतं [O वब्बूल] । P प्रोक्तं चबूले चटिते छतं । MM$_1$H जारो वृक्षस्य विटपे छतः । A om. विपरीते° । ४) LO om. अस्त्यत्र । सुधान्यग्रामे । P वनलगु-डाग्रामे । A तलुद्राग्रामे । MM$_1$ लगुडग्रामीं । H काश्मीर-देशमें । G *Ναλαγουδα.* LO तद्भार्या । ५) CC$_1$ om. नाम । P नाम्नी । LO om. नर° । O सहिताः यथा शोभिकानामपरंयथा शोभीकत्वोजारेर्गतेफलपपतिनासग für कुलटा । CC$_1$ om. च । P परं कलतालतालंपट । L om. च । P स च पती । LP add सति । L उपपतिना सह । ६) O भार्या für भर्ता । L समागतः । O आगतः । P आजगाम । ७) LO तदंतरे । P तदनंतरे । CC$_1$ om. सा । P कथं स चवतु इति । LO प्रश्ने शुकः । om. प्राह । CC$_1$ om. स । P om. तया । ८) O om. उक्तः — वृक्ष-मारूढः । L चढ । वब्बूल° । P °वितपिन । L om. च स तया । ९) L प्रोक्तः स तथा । P एवं तया प्रसभं प्रोक्तः यथा । In P ist hier eine Lücke von यथा bis सव्यक्तं जानाति (nächste Erzählung). १०) CC$_1$ om. ऽपि । LO om. च । तत्रारूढे । CC$_1$ add सावो-चत्, LO सा अवदत् hinter °मिति ।

32016

सा आह । अयं शत्रुभिरभिभूतो ऽधो वस्त्रमपि त्यक्त्वा बब्बूलमधिरूढः । ततः समागत्य तस्याः पतिना वृक्षान्मन्दं मन्दमुत्तार्य स स्वगृहं प्रेषितः । तया धूर्तया च सह हस्ततालं हसितम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्ततौ द्वादशी कथा ॥ १२ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुक आह ।

व्रज देवि सुखं भुङ्क्ष्व अर्धभुक्ते पतौ यथा ।
कृतं राजिकया चित्रमुत्तरं धूलिसंयुतम् ॥

अस्ति नागपुरं नाम स्थानम् । तत्रैको वणिक् । तत्पत्नी राजिका-
१० नाम्नी सुरूपा परं दुश्चारिणी । वणिक्सुतश्च तां नरान्तरासक्तां न जानाति । ततश्च एकदा स भोजनाय यदोपविष्टस्तदा उपपतिः कृतसंकेतो मार्गे गच्छन् तया दृष्टः । तं च दृष्ट्वा गृहे ऽद्य घृतं नास्ति इत्युक्त्वा

---

१) LO om. सा आह । CC_1 add vor सा आह — अहं वद्राशी बब्बूलमारूढः ततः स भार्य्या पप्रच्छ किमिदमिति । अधः शत्रु° । add इत्यन्योऽन्यं जल्पति hinter बब्बूल° । LO मुक्त्वा वृक्षमारूढः । २) LO ततस्तेन वृक्षादुत्तार्य । CC_1 उत्तीर्य्य । CC_1L om. स । ३) CC_1 धूर्त्त्या । CC_1LO om. च । LO हस्ततालं दत्वा [O add हसन्] जगाम । CC_1 om. कथां । ५) LO om. इति° । CC_1 om. शुक° । ६) LO अन्यदा सा शुकं । om. आह । ७) C_1 भोक्तुं । C अर्द्ध । C_1 अर्थ । LO वरं यानं अर्द्ध° । ८) CC_1 धूलिसंयुतां । A om. व्रज° । MM_1H वरं जारं यत्र ते रमते मनः । यथा राजिकया पूर्वं धमभुक्तपतौ [M_1 अर्ध°] कृतं ॥ ९) CC_1O om. नाम । L नगरं । A नाजपुरं । MM_1 हस्त । H हस्तिनापूर । १०) C_1 नामा । om. LO. CC_1 पुनर् für परं । LO पतिस्तामन्यासक्तां । CC_1P add सव्यक्तं । ११) LO om. ततश्च । P यदा उपविष्टः पतिः । LO om. स — तदा । एकदा तया पत्ये भोजनं दद्त्वा । १२) O मार्गेन । LO om. तं च दृष्ट्वा । अद्य गृहे । P गृहे धनस्नेहो नास्तीत्युक्त्वा ।

द्रव्यं तत्सकाशादादाय घृतानयनदम्भेन वेश्मतो निर्गत्य च सा ब-
हिर्जारेण सह चिरं स्थिता । पतिस्तु गृहे क्षुधार्तः क्रुद्धश्च । ततः सा
कथं गृहं गन्तुमर्हति । इति प्रश्नः । उत्तरम् । ततः सा हस्तौ पादौ
मुखं च धूलिधूसरं विधाय सद्रम्मां धूलिं गृहीत्वा गृहमागता ।
पतिः क्रुद्धो रक्तेक्षणः किमिदमित्याह । सा च सनिःश्वासं रुदती ५
धूलिपुञ्जं दर्शयित्वा इदमुवाच । यत्कृते त्वं क्रुद्धः स ते द्रम्मो ऽत्र
धूल्यां पतितः । एनामुत्क्षिप्य गृहाण त्वम् । एवमुक्तः स विलक्षः
तदङ्गानि वस्त्राञ्चलेन संमार्ज्य सान्त्वयामास विविधलालनैः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रयोदशी कथा ॥ १३ ॥ १०

सा नितम्बिनी अन्येद्युश्चलिता । शुकेनोक्तम् ।

युक्तमेव विशालाक्षि परं रन्तुं यदृच्छया ।

---

१) L द्रम्मं । O द्रव्यं । O om. दम्भेन । P °दंभ । LO om. वेश्मतो । P om. च । LO निर्गता सा च जारेण [O add सह] बहुकालं । P add रमणाय: । २) CC₁ om. तु । क्षुधश्च । P क्रुद्धः । LO तत्कथं सा । ३) O om. गृहं — गृहीत्वा । P गृहं कथमर्हतीति प्रश्नः । CC₁P om. गन्तुम् । LO om. इति प्रश्नः । P स । ४) L om. मुखं च । धूलिधूसरी कृत्वा । CC₁P इमां für सद्रम्मां । L नीत्वा । ५) P पतिः क्रुद्धेक्षणः । CC₁P निःश्वासं । LO रुदंती । P रुवंती । ६) LO om. इदम् । LO नष्टः स द्रम्मो । om. ऽत्र । ७) P तच्चैतमत्र । पतितं । LO तं गृहाण । om. त्वं । एवमुक्तो विलक्षः स । ८) P वस्त्रसरेन । L सम्मार्य । O सम्मार्या । P समार्ज्ज । LO विविधैर्विलासैः [O लालनैः] । P विविधालापनैः । ९) LO om. कथां । P ततः प्रभावती सुप्ता । १०) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° । P °संग्रह । ११) LO अन्यदा सा शुकं पृच्छति शुकः । C शुकेनोक्ता । १२) P युक्ता तव । MM₁H युक्ता बुद्धिर् ।

यद्यायाति पतौ वेत्सि धनश्रीरिव भाषितुम् ॥

प्रभावत्याह । किमेतत् । शुकः प्राह । अस्ति पद्मावती पुरी । तत्र धनपालो नाम वणिक् । तस्य भार्या प्राणेभ्यो ऽपि प्रिया धनश्रीर्नाम । तच्च मिथुनं परस्परं स्नेहनिर्भरं क्रीडति । अन्यदा तु
५ वणिग्द्रव्यसारमादाय तामापृच्छ्य देशान्तरं जगाम । सा च तस्मिन् गते संस्थितेव गृहस्थिता ।

न स्नाति न च सा भुङ्क्ते न जल्पति सखीसमम् ।
निरस्ताग्निपसंस्कारा स्वदेहे ऽपि पराङ्मुखी ॥
मलयानिलमारूढः कोकिलालापडिण्डिमः ।
१० मल्लिकामोददूतश्च मधुपारवमङ्गलः ॥
अन्यदा तु समायातो वसन्तः कालराट् क्षितौ ।
मनो ऽपि विक्रियां यस्मिन्याति संयमिनां किल ॥

तस्मिन्वसन्तोत्सवे गृहोपरि स्थिता नगरीरमणीयकमालोक्य यौवनं

---

१) CC_1 गच्छयैतैः पतौ । LO गच्छायाते । भाषितं । MM_1H गच्छ त्वं यदि वा वेत्सि । A om. युक्तमेव° । २) LO om. प्रभा° — प्राह । अस्ति पद्मावत्यां पुर्यां धनपालो नाम [om. O] वणिक् महाधनी । ३) M_1H प्रधानपाल । LO om. तस्य । प्राणेभ्यो ऽप्यतिवल्लभा । CC_1MM_1H रुक्मिणी । LOP रुक्मिनी । धनश्री ist der Name der Freundin von रुक्मिणी in MM_1H. ४) P om. स्नेह° । LO स्नेह° पर° । LOP om. तु । ५) O om. च । ६) LO गते सति । om. संस्थितेव । CC_1 om. गृह । P सुस्थिता । ७) P नाश्नाति । CC_1LO न स्नाति न भुङ्क्ते [O भुंक्ते च न] । ९) $LOAMM_1H$ om. मलया° । P °रूढा । °पण्डितः । ११) AMM_1H om. अन्यदा° । १२) C_1 om. याति । LOP याति यस्मिन् । १३) P गृहेप । LO नगर° । P नागरी° । CC_1 रामणी° । LOP °वलोक्य । LO स्वरूपं यौवनं ।

रूपं च निनिन्द । सखी च तदिङ्गितज्ञा जगाद । भामिनि रूपं वयश्च मा व्यर्थं विधेहि ।

यतः । वावति शृणु रम्भोरु कोकिलारावडिण्डिमः ।
मदनस्य नृपस्येव वसन्तेन धरातले ॥
मुञ्चन्तु मानिनः सर्वे मानं सेवन्तु वल्लभाः । ५
गत्वरं यौवनं लोके जीवितं च तथा चलम् ॥

ततस्त्वमपि कुरु वयःसाफल्यमित्युक्ते धनश्रीर्जगाद । नाहं विलम्बितुं सहामि । यत्त्वया भवति तत् शीघ्रं विधेहि । ततस्तया सा नरान्तरेण योजिता । यदा च सा तेनात्मासक्ता ज्ञाता तदा तदीयशिरोवेणी छिन्ना । तत्काले च पतिर्देशान्तरादाजगाम । तदा सा कथं १० भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च पतिर्गृहद्वारमाययौ तदा

---

१) LO om. च । P इंगितज्ञा सखी । om. च । C सखि । P हे भाविनि । CC_1 यस्माद्रुपं । P तस्माद्रूपश्च । LO रूपं यौवनं च । २) LO व्यर्थं मा । ३) P किल für शृणु । CC_1 कोकिलारव° । ४) CC_1P द्विपस्येव । MM_1HG om. वावति° । ५) ALO कामिनः । L वनं, O मा für मानं । LO वल्लभां । ६) P सत्वरं । यथा-चलं । MM_1H om. मुञ्चन्तु° । ७) LO वयः सफलं कुरु । सा जगाद । P add कथितवती । LO विलंबं । ८) CC_1 सहा । P वितुमुत्सहे । यद्भवत्या शोचते तच्छीघ्रं । add सख्या । LOP om. सा । CC_1L नरान्तरे । ९) LO संयोजिता । O तदा । LO om. सा । CC_1 तेनात्तसत्त्वा । P यदा च तेन उपपतिना सा नस्त्री आत्मशक्त्य ज्ञाता तदा या शिरो° । CC_1P om. तदीय । L शिरसो । O om. शिरो । १०) LO तत्समय एव । om. च । तत्पति° । CC_1LO om. तदा — प्राह । P आगतो भर्त्ता तदा कथं भवत्विति प्रश्न शुकः प्राह त्काले च पतिर्देशान्तरादाजगाम तस्माच पतिग्गृहद्वार समाययौ । ११) CC_1 °द्वारि । LO °द्वारमागमत् । LOP om. तदा ।

तयोत्तरं विचिन्त्योक्तम् । नाथ त्वया तावद्गृहद्वारि स्थीयतां यावत्सर्वं सज्जं विधीयते । तेन चैवं प्रतिपन्ने सा मध्ये गत्वा भट्टारिकां पूजयित्वा पुरतो वेणीं स्थापयामास । एवं कृत्वा बहिर्निर्गत्य चरणमण्डकैः पतिं गृहान्तर्देवीपुरतो नीत्वा जगाद । नाथ पूजय गृहा-
५ धिदेवताम् । तेन पूजयता वेणीं दृष्ट्वा उक्तम् । किमिदमिति । तयोक्तम् । मयोपयाचितमासीत् । यदा मे पतिः समेष्यति तदा स्वामिन्यहं तवाग्रे वेणीं छेत्स्यामि । तदधुना मया कृतम् । स च मुग्धो देवीं नमस्कृत्य तां वक्रमानयामास । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
१० इति शुकसप्ततौ चतुर्दशी कथा ॥ १४ ॥

अन्यदा सा चलिता ।

हसन्नाह शुको याहि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।
वेत्सि यथा श्रियादेव्या नूपुरे ऽपहृते कृतम् ॥

---

१) P विचिन्त्य उक्तं । LO om. नाथ । CC_1 om. त्वया । P om. नाथ त्वया । २) LOP सज्जी । LO क्रियते । OP om. तेन । P रेवं । add सति । ४) CC_1P गृहान्तरं । नीत्वा देवीपुरतो गृहाधिपामेनां पूजयित्वा [P पूजयंती] वेणीं° । ५) P वेणां दृष्ट्वोक्तं किमिति । ६) P मयोपार्थचिंत्यमासीद्यदा° । LO यदा च मे । L om. तदा । ७) LO om. स्वामिन्यहं । P स्वामिन्नहं । छेत्स्यति । तदाधुना । CC_1 तथा, P मथा, O तया für मया । CC_1P om. च । ८) P om. तां । १०) LO om. इति° । CC_1 om. शुक° । ११) P अन्येद्युस्तु । CC_1P add शुकस्तां हसन्प्राह । LO add शुकः । १२) CC_1P शुकस्तां तु याहि कर्तुं त्वमुत्तरं । १३) CC_1LOP यथा वेत्सि । CC_1 नूपुरो पहृते । L नूपुरे पहृते । O न्पूपरे पवते कृते । P नूपुरे प्रहृतं । MM_1H याहि चेद्यातुमिच्छा ते रंतुं कुचापि वेत्सि चेत् । श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥ A om. हसन्नाह° ।

अस्ति शालिपुरं नाम नगरम्। तत्र शालिगो वणिक्। तत्पत्नी जयिका। तयोः सुतो गुणाकरो नामाभूत्। तद्भार्या श्रियादेवी। सा चापरेण सुबुद्धिनाम्ना वणिजा सह रमते। ततो लोकापवादे ऽपि संजाते ऽनुरक्तस्तदीयः पतिर्न किमपि कर्णे करोति।

उक्तं च। रत्ता पिच्छन्ति गुणा दोसा पिच्छन्ति जे विरत्त त्ति। ५
मज्झत्था उण पुरिसा दोसा वि गुणा वि पिच्छन्ति ॥

किं च। महिलारत्ता पुरिसा छेआ वि ण संभरन्ति अप्पाणं।
इअरे उण तरुणीणं पुरिसा सलिलं व हत्यगअं ॥

---

१) CC₁P विशालं। A शालपुरं। MM₁H विमल। H विजय। G *Σαλιπούρα.* LO पुरं। LO सालिगो। P शागिगो। MM₁ शालिगोद्। H सालीगोद्। G *Σαλιγόπας.* LOA om. तत्पत्नी जयिका। MH जया। M₁ ज्या। २) LO तस्य für तयोः। LO om. अभूत्। P om. नाम। ३) LO om. च। CC₁ सबुद्धिना। P बुद्धिनाम्ना। समं तत्र। तदा। ४) LO संजातेपि। om. किमपि। P कर्णे न। ५) C गुणदोषा। C₁ गुणा दोषा। O दोषा। CC₁ केवलं विरत्ता। LO जे [O ति] विरत्ताया। P ज विरिछंति। A ये विरत्ता। ६) LO मत्यष्ठा पुण। O मसदत्या विये। L पुरिसां। O पुरुसा। L दोसे वि गुणे। O दोसा गुविणा वि। P सक्षतछादन पुरिसा दोसगुणे पिछंति। A यमज्झत्था? उण परि दोसे वि गुणे वि पुछंति ॥ P giebt dazu folgende Uebersetzung: रक्ता पृछंति गुणां दोषा पृछति जे विरत्वं। सत्स्वछा पुनः पुरुषा दोषे पि गुणे पृछंति। MM₁HG om. रत्ता°। ७) CC₁ महिलारत्ता। छेया वि न संभरंति। P महिलोरक्ता पुरिस छेका वि ण°। ८) CC₁ इयरे [C₁ इपरे] उण तरुणीनां [C₁ °नं]। P इयेते उन तरुणीनं। वहिछंगेण। ALOMM₁HG om. महिलारत्ता°।

अन्यदा सा श्वशुरेण नरान्तरसहिता सुप्ता दृष्टा । ततश्चरणान्नूपुरं श्वशुरेण चोत्तारितं तया च ज्ञातम् । ततः सा तं जारं प्रस्थाप्य भर्तारं तत्रानीय तेन सह सुप्ता । निद्रान्तरे च पतिरुत्थापितः कथितं च । त्वदीयेन पित्रा नूपुरमस्मत्पदादवतार्य गृहीतम् । एवंविधं
५ च पातकं क्वापि न दृष्टं यद्वधूपादात् श्वशुरो नूपुरं गृह्णाति । तेनोक्तम् । प्रातः पितुः सकाशात्स्वयमर्पयिष्यामि । तेन च गुणाकरेण पितरं निर्भर्त्स्य तत्सकाशान्नूपुरं याचितम् । पित्रा चोक्तम् । यदियं परपुरुषेण सह सुप्ता दृष्टा अतो मया नूपुरं गृहीतम् । तयोक्तम् । त्वत्पुत्रेण सह सुप्ताहमासम् । इत्यर्थे दिव्यं करोमि । अत्रैव ग्रामे
१० उत्तरस्यां दिशि यक्षो ऽस्ति । तस्य जङ्घान्तरान्निर्गमिष्यामि । यः कश्चित्सत्यो भवति स जङ्घयोरन्तरान्निष्क्राम्यतीति प्रसिद्धम् । एवं

---

१) P एकदा सा श्रियादेवी जारेण सुप्ता° । LO नरांतरेण सहिता । P om. श्वशुरेण । LO सहिता श्वशुरेण । CC_1 दृष्टा । ततो नूपुरं चोत्तारितं श्वशुरेण च ज्ञातं तथा चेति । LO om. ततश् und श्वशुरेण च । २) L ज्ञातं च । O om. च । P स्वशुरेण नूपुर उत्तार्य गृहीतः । om. ततः । O om. ततः सा तं जारं । L om. तं । ३) CC_1 निद्राभरे । O निद्राभरणे । CC_1LOP om. च । ४) P om. च । C एतावदीयेन । C_1 एतत्त्वदीयेन । LO त्वदीय । अस्मत्पदान्नूपुरमुत्तार्य ।° P °त्पादाद्व° । ५) LOP om. च । L नात्रापि दृष्टं । O न क्वापि न दृष्टं । P तेन पतिना उक्तं । ६) CC_1 om. पितुः — गुणाकरेण । LO om. प्रातः । P om. स्वयम् । समर्प्पयिष्यामि । LO तेन च प्रातः पितरं निर्भर्त्स्य नूपुरं मोचितं । तत् श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । A hat wie LO. CC_1 प्रातः पितरं निर्भर्त्स्य तत्सकाशान्मोचितं । P तेन गुणा° प्रातः पितर तिभत्स्य । CC_1P om. नूपुरं । ८) CC_1 om. पर । P om. सह । CC_1P om. नूपुरं । ९) P अहं आसं तं दिव्यं । om. एव । १०) P om. यक्षो ऽस्ति । ११) P कश्चिदसत्यो । C जंघान्तरा° । P जंघयोर्म्मध्यान्निःक्रामेति प्रसिद्धं । CC_1 °न्निःक्राम्यतीति ।

श्वशुरेण चाङ्गीकृते सा कुलटासति दिने जारस्य गृहे गत्वा तमुवाच । भोः कान्त प्रातरहं दिव्यार्थं यक्षस्य जङ्घान्तरान्निर्गमिष्यामि । त्वया तत्र समागत्य वातूलत्वमाश्रित्य मम कण्ठग्रहो विधेयः । तेन च तथोक्ते सा स्वगृहमाजगाम । अथ प्रातः समस्तमहाजनं मेलयित्वा पुष्पाक्षतादिकमादाय यक्षायतने गत्वा समीपसरसि स्नानं कृत्वा यक्ष- ५ पूजार्थं समागच्छन्त्यास्तस्याः पूर्वसंकेतितो जारो ग्रहिलीभूतस्तत्कण्ठे निजबाहुद्वयं योजयामास । तत आः किमेतदित्यभिधाय सा पुनः स्नानार्थं ययौ । सो ऽपि ग्रहिलो लोकैः कण्ठे गृहीत्वा तस्मात्प्रदे- शाद्दूरीकृतः । सापि स्नानं कृत्वा यक्षसमीपमागत्य पुष्पगन्धादैरभ्यर्च्य सर्वलोकानां शृण्वतामुवाच । भो भगवन्यक्ष निजभर्तारमेनं च ग्रहिलं १० विना यद्यन्यपुरुषः स्पृशति कदाचन मां तदा तव जङ्घाभ्यां सका- शान्मम निष्क्रमणं मा भवत्वित्यभिधाय सर्वलोकसमक्षमेव जङ्घयोर्मध्ये प्रविश्य निष्क्रान्ता । यक्षो ऽपि तद्बुद्धिं मनसि श्लाघमान एव स्थितः । सापि सतीति समस्तलोकैः पूजिता स्वभवनं जगाम । एवं चेत् त्रि- याद्देवीवत्कर्तुं जानासि तदा व्रज । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ १५

इति शुकसप्ततौ पञ्चदशी कथा ॥ १५ ॥

---

१) P °कृतं । CC_1 कुलय शनि दिने । P om. असति — त्वया । ३) CC_1 वावूल° । P वातुलत्व समाश्रित्य । add मिलिते लोक त्वया । ४) P तथोक्तेन । CC_1P om. सा । P जगामः । समस्तं । ५) P पुष्पचताय । समीपि । C यक्षार्थं । C_1 पक्षार्थं । ६) C_1 ग्रही- ति° । P जार अग्रलीभूत्त कंठे । ७) P तत इः किमित्यवि- धाय । CC_1 °दिति अभि° । om. सा पुनः । P om. सा । ९) P पुष्पधूपदीपगंधेनाभ्यर्च्य । १०) P om. यक्ष । CC_1 निज- भर्त्तारमन्तरेण । P °भर्त्तारेन । ११) CC_1 तदाचन । om. तदा । P जंघेभ्यः सकाशात्मम निक्रमणं । १२) CC_1 om. मा । १३) CC_1 सद्बुद्धि । P om. मनसि । CC_1 श्लाघ्यमाना । P श्लाघयामास एवं स्थिता । १४) P om. इति । १५) P जानाति । १६) CC_1 इति शुककथा षोडशी । P °संग्रहः ।

अन्यदा सा चलिता शुकं प्राह। शुकाहं नरान्तरं गमिष्यामि। शुकः प्राह।

सत्यमेव त्वयाभाणि कर्तव्यं यन्मनोऽनुगम्।
मनस्तु मुग्धिका यद्वद्शक्ताच्छेदयत्यलम्॥

५ तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह। कथमेतत्। सो ऽब्रवीत्। अस्ति विदिशा नाम पुरी। तस्यां जनवल्लभो नाम वणिक्। तस्य भार्या मुग्धिका नाम चपला स्वैरिणी। यदा च तयातिशयेन विदूषितो ऽयं तदा बन्धूनां कथयामास यदियं बहिःशायिनी। यदा च तैरेवमुक्ता तदा तयाप्युक्तम्। अयमेव बहिःशायी सदैव। मां मुधापवादयति। तत-
१० स्तैर्मिलित्वा निर्बन्धः कृतः। यः को ऽपि अद्यप्रभृति बहिःशायी सो ऽपराधी। एवं निर्बन्धे कृते ऽपि सा सुप्तं पतिं विहाय बहिर्गता।

---

१) P अनेदा प्रभावती। LO om. शुकं — गमिष्यामि। P प्रत्याह हे शुक नरांतरं॰। २) LO om. प्राह। ३) P ॰भाति। MM_1H त्वया भद्रे। CC_1P जन्मनो॰। MM_1H स्वमनोहितं। ४) P नमोस्तु। मुग्धिकायद्वादशक्तात्स्वदयत्पलं। L मुग्धिकां यद्वशगां स्वे॰। O मुग्धीकायां द्वशगां॰। MM_1H चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभावति॥ A om. सत्यमेव॰। ५) LO om. तच्छ्रुत्वा — ऽब्रवीत्। P प्राह। L विशदा। om. नाम। O विशादा। P दिशो। MM_1 विषाद्। H विशाल। G *Bισσαδά.* ६) P जन्मवल्लभो। LO om. नाम। CC_1LOP om. मुग्धिका नाम। MM_1H चपला। ७) P om. च। CC_1 विरोषितं। P भूषितायंसंध्याया। L विरूचतो। O विरूचतो। P तथा। ८) P यदि इयं। LO om. यदा च। तैरुक्ता एवं। CC_1 om. एवम्। P सानदुक्तां। LOP om. तदा। om. अपि। P तया युक्त। ९) CC_1 अयमपि। P ॰शायिनी। LO बहिःशायी सदैवायं। CC_1P om. मां मुधा॰। L ततः समस्तै॰। O तत सममयेर्मिलित्वा। १०) LO अद्य [om. O] प्रभृति यः॰। स अपराधी। P सापराधिनी। ११) CC_1P om. एवं। P र्बंध कृते। CC_1P om. ऽपि। P सा चचला सुप्तं॰। LO पतिं सुप्तं मुक्त्वा।

तस्यां च बहिर्गतायां स पतिर्द्वारं दत्त्वा सुप्तः। यदा च बहिः क्रीडां कृत्वा समागतायाः पतिर्द्वारं नोद्घाटयति तदा सा कूपे दृषदं क्षिप्त्वा द्वारदेश एव स्थिता। पतिरपि कूपे पतिता भविष्यतीति ज्ञात्वा द्वारमुद्घाट्य बहिर्निर्गतः। तदा सा द्वारं पिधाय मध्ये स्थिता। सो ऽपि च बहिः स्थितो हा प्रिये एवं वदन्महता शब्देन रोदितुमारब्धः। ५ सापि विगोपकभयाद्बहिर्निर्गत्य पतिं मध्ये निनाय। ततस्तन्मिथुनं परस्परं निर्बन्धं चकार। यदद्यप्रभृति मया त्वया च विसंवादो न विधेयः। इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

इति शुकसप्ततौ षोडशी कथा॥ १६॥

अन्यदा सा हसन्ती नरान्तरगमनाय शुकं पृच्छति। शुक आह। १० यदेव मनसो ऽभीष्टं तदेव कार्यम्।

उक्तं च। दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत्।

सत्यपूतं वदेद्वाक्यं मनःपूतं समाचरेत्॥

---

१) P om. च। add स्त्रियां। LO om. स। CC_1 om. स पतिर्। LO यावत्सा बहिः° समागता तावत्पति°। २) P add स्त्रियाः। om. पतिर्। नाघाटयति। सा चपला। पाषाणं क्षिप्त्वा द्वारदेशे अवस्थिता। ३) PO om. पतिरपि — स्थिता। LO °देशे। om. ज्ञात्वा द्वार°। ४) LO निर्गतो वलोकयति। तावत्सा। विधाय। P सापि बहिःस्था। ५) CC_1 om. च। LO प्रियेति। P प्रियं इदं प्रलपत्महता। LO om. वदन्। आरब्धा। P आरभत्। ६) P विगोपन°। LO om. बहिर्निर्गत्य। ७) CC_1 पर° तन्मि°। P ततस्तत्परं मिथुनैवंविधश्चकार यत्त्वयाद्यप्रभृति मया न विसंवादे। CC_1 यन्नाद्यप्रभृति°। ९) LO om. इति°। CC_1 om. शुक°। P °संग्रहः। १०) P अन्येद्यु प्रभावती नरंतर° प्रति पृच्छति स्म। प्राह। LO अन्यदा सा पृच्छति शुकः। १२) O om. उक्तं — अस्ति। A पिबेज्जलं। $LOMM_1H$ om. दृष्टिपूतं°।

मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु तन्वि ते दुःखमागतम् ।
सोढुं शक्तास्तथा वक्तुं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति विशाला पुरी । तत्र यायजूको ब्राह्मणः । तस्य पत्नी पाहिनी नाम सुरूपा अति-
५ वल्लभा । तत्पुत्रः पित्रा सर्वामपि क्रमाद्विद्यां ग्राहितः । अन्यदा स पितरौ मुक्त्वा देशान्तरं गतः । गुणाढ्य इति विश्रुतो बभूव । जयन्त्यां च नगर्यां बुद्धिजीवनं व्यचिन्तयत् । ततः षण्ढं यवकाशादिभिः पुपोष । सो ऽपि षण्ढस्तमनु परिभ्रमति । अन्यदा सबन्धनं षण्ढं विधाय वणिजारकवेषधारी मदनाया वेश्यायाः कुट्टिनीं जगाद । अस्म-
१० दीया बलीवर्दाः सवस्तुकाः प्रातरेष्यन्ति । अथाहं तृणानयनार्थमागतः । तदत्र अस्मदीयस्य बलीवर्दस्य स्थानं भवति तत्राहं स्वपिमि ।

---

१) CC_1 कुर्वन्त्या । P कुर्वन्त्यो । L तन्वि ये । २) CC_1 सक्ता नैव । L शक्तास्तथात्किं गुणा° । P शक्ता तदा । MM_1H विधेहि सुंदरि तथा योजितं [H जोतियं] वर्तते यथा । कर्तुं शक्तासि चेद्योग्यं° । A om. मनो° । ३) LOP om. प्रभावती — कथयति । PMM_1 विशाल । H विलन । A विदिशा । G *Βισσαλά*. ४) C याजयूको । C_1 जाययूको । L याजंबुको । O यायूको । P याजूको । MM_1 add विक्रम, als Name des Königs von विशाला । LO विप्रः । तत्पत्नी । CC_1 जाहिनी । P याहिनीतीनाम्नी । MM_1HG om. पाहिनी । CC_1 स्वतिवल्लभा । ५) CC_1P add कुटिला [P कुटिरा] च । CC_1P तत्पुत्राः । सर्वां पि । LO om. पित्रा । सर्वा अपि विद्या ग्राहितः । CC_1 ग्राहिताः । P प्राक्पिताः । om. स । ६) LO देशांतरे । CC_1P गतो । P om. बभूव । ७) CC_1LOP om. च । L बुद्धा° । O बुद्धी° । P °जीवितं । शठं । LOP यवसादिभिः । LO तुतोष । ८) P शठस् । °भ्रामति । सठं । ९) P मदनाशक्तः परिभ्रामति वेश्यायाः° । १०) P om. प्रातर् । समेष्येति । LO अथाहं रात्रौ । CC_1P गुणदानार्थं । P समागतः । ११) CC_1 तदत्र यवस्य° । L तस्मादत्र बली° । LO om. अस्म° । P तत्रा मदीयबलीवर्द्दस्य यदि स्थानं° । CC_1P तदाहं । O तदहं । P स्वमपि ।

इत्युक्ते सा कुट्टिनी बलीवर्दधनैषिणी तं स्नापयामास । सो ऽपि तं षण्डं बद्धा विलासिनीपार्श्वे ययौ । तया च स्नापितो भोजितश्च गुणाढ्यो रजन्यां शृङ्गारितः तत्सकाशे स्थितः । सो ऽपि च प्रभातायां निशि प्रथममेवोत्थाय स्वर्णशृङ्खलं गृहीत्वा जगाम । गते च तस्मिन्नेका चेटी उत्थिता षण्डमदृष्ट्वा कुट्टिनीं प्रत्याह । आउए कि- ५ मिदम् । ततस्तं विलासिनीपार्श्वाद्गतं ज्ञात्वा मौनं विधाय स्थिता ।

उक्तं च । अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।
वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

अन्यदा गुणाढ्यो द्यूतनिर्जितः खटिकाहस्तो वेश्यया धृतः । तेनोपायश्चिन्तितः । शम्बली शम्बलीति जगाद । ततस्तया राजभयान्मुक्तः । १० ततस्तस्यां चलितायां पृष्ठलग्न एव शम्बलीति वदन् गच्छति । ततस्तया विजने नीत्वा हस्तात्प्रसाद्य स्वर्णाभरणं दत्तम् ।

---

२) P शठं वंध्य । LO वंधयित्वा । P तया यावत्स्नापितो । ३) P रजन्यां शांति शृंगारे । CC_1 तथैव शृङ्गारितः । LO विभातायां । ४) LO om. निशि । प्रथमे चात्याय । CC_1 °शृङ्खलां । P °शृंखरं । LO सुवर्णशृंगलकं । ५) LO om. एका । समुत्थिता । P °तस्मिन्वेदिको स्थितो पश्चात् कूतं दृष्ट्वा° । CC_1 उत्थिता बलीवर्दसहितो गुणाढ्यो पश्चाहता षण्डं दृष्ट्वा । LO आउके । P अउप । ६) CC_1P तं सुप्तं । L विलासिनीपश्चाद्गतं । O °पर्श्वोगतं । P पार्श्वागतं । om. ज्ञात्वा । चलिता । ७) LO यतः अर्थनाशमित्यादि । O °अर्थनाशं मनस्तापं इत्यादि । ८) P गंजनं für वञ्चनं । MM_1H om. अर्थनाशं° । ९) LO गुणा° राजमार्गे । om. द्यूत° खटिका° । CC_1 खाटिका° । CC_1P om. वेश्यया । P वृत्तः । L तेन अपायपतितेन । O तेनापायपतितेन । १०) L विचिंतितं । O विचिंत्योक्तं । CC_1 समली समली इति । L ततो सींवलि सींवलि इति । O सीवली सींवलीति । P °श्चिन्तिता सिमलीमे वदन् गच्छति । om. ततस्तया — गच्छति । CC_1 om. ततस् । ११) CC_1 सीमे वदन् । L सींवलि इति । O सींवलीति । १२) LO हस्तं प्रसार्य ।

सोढुं त्यक्तुं च यः शक्तो मनसा कृतमन्यथा ।
मनोऽनुकूलतां कुर्वन्न स निन्द्यः सदा सताम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तदशी कथा ॥ १७ ॥

५ अन्यदा सा चलिता शुकेनोक्ता ।

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेश्मनि ।
यदि काचिच्छरीरे ते बुद्धिः सर्षपचौरवत् ॥

अस्ति शुभस्थानं नाम नगरम् । तत्र दरिद्रो नाम वणिक् । तस्य गृहे चौरः प्रविष्टः । सो ऽपि च तत्रान्यत्किमप्यलभमानः सर्षपान् १० गृहीत्वा निर्गतो राजपुरुषैः प्राप्तः । सर्षपान् गले बद्ध्वा भ्रामितो राजकुलात्स कथं मुच्यते । उत्तरम् । यो यः पृच्छति तस्य तस्याग्रे वदति । अहो सर्षपाणां मध्ये न किंचित् । ततो राज्ञा सभाया-माकार्य पृष्टः । तव वचोऽभिप्रायं न जाने । स प्राह ।

---

१) CC_1 ते शक्तो । P सोतुं त्यक्तवतः शक्तो । LO कृतमित्यहो [O °त्यथ] । २) L कुर्वन्न निंद्यः सर्वदा सतां । O मनोक्ता गच्छ देवी न ते दोषो यद्य सर्वःदा शता । AMM_1H om. सोढुं° । ३) LO om. कथां । ४) LO om. इति° । CC_1 om. शुक° । P °संग्रहः । ५) LO om. सा । L शुकः । O अन्यदा शुकेनोक्ता । ६) P परे° । ७) P काचिच्छरीरेभ्यो । om. ते । MM_1H यदि बुद्धिस्तवास्त्यत्र भद्रे सर्षेपि चोरवत् । A om. गच्छ° । ८) LO om. अस्ति । A देवस्थानं । LO स्थानं für नगरम् । MM_1H दरिद्री । A माढको नाम निर्धनो वणिक् । G *Δαρίδρας*. LO om. नाम । P तद्गृहे । ९) P om. तत्रान्यत् । °लभ्यमान । ११) P om. स । तत्रोत्तरं । om. यो । om. तस्य । १२) O अस्यापोवचसैर्मध्ये । P अद्यापि वचसो मध्ये किमपि नास्ति । OP om. अहो । P रा-ज्ञा आहूय दृष्टः अस्य तव वचसो ।

बलेर्वर्षदिने लोकः सर्षपान्पञ्च रचकान् ।
हस्ते बध्नाति तद्धूनमप्रमाणमतः परम् ॥
यतो ऽहमेतावद्भिरपि गले बद्धैर्बद्धः । राजापि तदाकर्ण्य हसंस्तं मुमोच । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टादशी कथा ॥ १८ ॥ ५

अन्यदा प्रभावती चलिता । शुकः प्राह ।
कुरु यद्रोचते भीरु यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।
यथा सन्तिकया भर्ता स्वच्छन्दा च विमोचिताः ॥
अस्ति करहडाभिधं पुरम् । तत्र राजा गुणप्रियो नाम यथार्थः । तत्र च सोढाको नाम श्रेष्ठि: । तद्भार्या सन्तिका नाम पति- १० व्रता । तत्रैव चान्यो वणिक् । तद्भार्या स्वच्छन्दा नाम पुंश्चली ।

---

१) O पञ्च सर्षपरचकाम् । P आने रवे दिवस यत्र सर्षपरचितं हस्ते° । AMM_1H om. बलेर्वर्षदिने° । ३) P यद्दहम् । LO om. अपि । P गल । LO बध्वः । O om. राजा । P सहतं मुमोच । L om. तं । O हसन्स्तं तं । ५) LO om. इति° । P °संग्रह । ६) CC_1 om. प्रभावती । चलितां । LO अन्यदा सा चलिता । P सुकेनोक्ता । ७) CC_1P त्वमुत्तरं । ८) O संतिकभार्या । CC_1 स्वच्छन्दाय । L स्वच्छंदय । O स्वच्छंद । P स्वयन्दातो । CC_1LOP विमोचितः । MM_1H °भद्रे कर्तुं प्रवेत्सि चेत्तथा । यथा संतिकया भर्ता स [M_1H स्व] बुद्धा च विमोचितः । A om. कुरु° । ९) LO करहेडाभिधे पुरे राजा । P कुलहडाभिरालत्र° । M कह्राड । M_1H कराड । G Κουρουχάδα. P पुनःप्रियो । om. A. M गुणाकर । M_1 °कार । H °मय । १०) LO om. तत्र च । CC_1 om. च । सोटको । P ततः सको नाम श्रेष्ठिनः । MM_1 कामाविद्द । H काम° । G Σετάκας. CC_1 त्वन्तिका । P om. नाम । ११) CC_1P चान्यस्य वणिजो भार्या । LO om. स्वच्छन्दा । CC_1LOP om. नाम ।

सा च सोढाकं नित्यमिच्छति परं सो ऽभिवाञ्छां न विधत्ते। अन्यदा च मनोरथाभिधं यक्षं नमस्कर्तुं जगाम सः। ततः स्वच्छन्दा पृष्ठलग्ना तत्र प्रविष्टा। स च हावभावादैरनुकूलितो भुक्तः।

युक्तमुक्तं च। सन्मार्गे तावदास्ते प्रभवति पुरुषस्तावदेवेन्द्रियाणां

५ लज्जां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव।

भ्रूचापाकृष्टमुक्ताः श्रवणपथजुषो नीलपक्ष्माण एते

यावल्लीलावतीनां न हृदि धृतिमुषो दृष्टिबाणाः पतन्ति॥

तच्च मिथुनं तथा दृष्ट्वा राजपुरुषैः तद्बन्धनाय यक्षगृहं वेष्टितम्। सन्तिका च शुद्धिं ज्ञात्वा रात्रौ महता तूर्यशब्देन यक्षगृहं गता।

१० तेषामारक्षकानां पुरत उक्तम्। अहमद्यदिनव्रता यक्षं दृष्ट्वा भोजनं विजने विधास्ये। मां च किंचिदन्नं गृहीत्वा मध्ये प्रवेशयत। तैरपि तथैव कृतम्। ततस्तया स्वच्छन्दा स्ववेषां कारयित्वा बहिर्निष्कासिता।

---

१) P सा सेःकं नित्य॰। CC_1 स [C_1 सो] वांछां। P सोपि॰। LO करोति। P धत्ते। LO अन्यदासौ। २) LOP om. च। P ॰भिधेयं। LO om. सः। P स्वछन्दा च। LO ततः पृष्ठलग्ना सा स्वच्छंदा गता तत्र। ३) CC_1P om. तत्र। CC_1LOP om. स च। LO हावभावैरनुकूल्य बुभुजे। CC_1 ॰कूलितः। om. भुक्तः। ४) LOP om. युक्तम्। ६) P ॰पथपूजो। नीलब्रह्माल यते। ७) CC_1 धतिमुखो। A धृतिमुखो। LO धृतमुषो। P सपदि धृतिमुखा। A om. न। MM_1H om. सन्मार्गे॰। ८) LO तन्मिथुनं। O om. तथा। LO om. तद्बन्धनाय। यक्षायतनं। P प्रवेष्टितं। ९) LO शंकिता [O add शा] संतिकाख्या भार्या शुद्धिं॰। L om. रात्रौ। LO यक्षायतनं। १०) CC_1P om. आरक्षकानां। P तेषां पुरुषस्तदुक्तं। L om. पुरत। O अग्रे। LO प्रोक्तं। CC_1 ॰दिना॰। P om. अहम्। अद्य मद्दिनव्रता यक्षगृहं दृष्टौ। L ॰दिनचर्याद्दृ। O ॰दिनचाद्दृ। ११) LOP om. विजने। P om. च। CC_1P om. मध्ये। P प्रवेशयेत्। १२) CC_1P तयोरपि मध्ये स्व॰ स्ववेषं। L स्वच्छंदः स्ववेशं। O स्वं वेशं। P स्वछन्दां स्ववेशां। LO निष्काशितः।

स्वयं तु मध्ये स्थिता । तं च प्रातर्निजकान्तासहितं दृष्ट्वा आरचका विलचीबभूवुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनविंशतितमी कथा ॥ १९ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते नरान्तरे । ५

केलिकावद्यदा वेत्सि पतिवञ्चनमद्भुतम् ॥

अस्ति साभ्रमत्या नद्यास्तटे शङ्खपुरं नाम स्थानम् । तत्र च कर्षुकः सूराख्यो धनी । तस्य केलिका भार्या परं कुटिला कुलटा च । सान्यस्मिन्नदीतीरे सिद्धेश्वरपुरस्थं ब्राह्मणं कामयते । तदासक्ता च

---

१) P आत्मना für स्वयं । LOP om. तु । P स्थित्वा ताश्च प्रातर्निजप्रातां सहितां । LO om. च । °समं । CC_1P om. आरचका । २) LO विलचा । P लच्मी° । LO om. कथां । O सा für प्रभावती । ३) LO om. इति° । P °संग्रहः । CC_1 °विंशतिमी । ४) LO अथ तस्यां चलितायां शुकः प्राह । P अन्यद्युः । ५) LO रमते च । P नरांतरं । MM_1H ते प्रभावति । ६) L कोकिलाव° । O कोलीव° । P ककिकाव° । MM_1H कालिकाव° । CC_1 वेत्सि यदि । H om. वद्यदा । A om. गच्छ° । ७) CC_1P अस्ति शंखपुरं नाम नगरं [P स्थानं] तत्राधो नद्याः साभ्रमत्यास्तटेषु कर्षुकः° । P तत्रधो नद्याः साभ्रमत्यास्तटे तत्र कर्षकः । A सभ्रमती । M भ्रमवती । M_1H प्रभावती । G Σασβατή. MM_1 शेषपूर । H °पुर । O om. च । ८) CC_1 सूराख्यो नाम । L सूराख्यः कर्षुकः धनवान् । O सूराध्यः । P पुराख्यो । A सूराको । MM_1 सुराचस । H सुराच । G Σούρας. L कोकिलाख्या । P तस्य च कालीका । MH कालिका । M_1 काळिका । G Καλικά. ९) CC_1LOP om. अन्यस्मिन् । CC_1 °पुरस्थं पुराख्यं नाम । LO सिद्धे [om. O] श्वरपुराख्यसंस्थं द्विजं । P सिद्धेयरं पुराख्यं पुरस्थानं ब्रांह्मणं कारयते । O स तदासक्ता । LO om. च ।

रात्रौ प्रातिवेश्मिकादूतिकासाहाय्यान्नदीं तीर्त्वा तदन्तिकं प्राप्नोति । अन्यदा भर्त्रा ज्ञातम् । स च तत्र गतस्तच्चरित्रगवेषणाय । यावत्सा नदीतीरे तत्र समागता तया स तावद्दृष्टः । ततस्तरणघटं पानीयभूतं विधाय प्रातिवेश्मिकगृहमध्ये भट्टारिकां मण्डयित्वा तेन पयसा ५ स्नापयित्वा प्रत्युवाच प्रथमसंकेतितां दूतिकामुद्दिश्य । स्वामिनि पुरा त्वया उक्तम् । यदि त्वं सिद्धेश्वरीं न स्नापयसि ततः पञ्चानां दिनानां मध्ये त्वद्भर्तृमरणं भविष्यति । ततो यदि त्वद्वचनप्रमाणं तदा मम पतिश्चिरं जीवतु । प्रातिवेश्मिकयोक्तम् । एवमस्त्विति श्रुत्वा स पतिस्तुष्टो भूत्वालक्षित एव जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती १० सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ विंशतितमी कथा ॥ २० ॥

---

१) LO प्रातिवेश्मिक° । CC_1 °दूतिक° । P प्रवेशिकादूतिकासहायानदीन्नीत्वा । L °साहचर्या° । तदंतिके । LO प्रयाति । २) CC_1LOP om. च । LO गतस्तच । CC_1 °चरित° । ३) P नदीतीरं । om LO. LP om. तच । LOP गता । LO तावन्नदीतीरमागतः स दृष्टः । P तया स तच दृष्टः । C नायभूतं । C_1 नीयभूतं । LO जलभूतं । ४) CC_1 प्रातिवेश्मिकवृत्तिमध्ये । LO °गृहवृत्तिभिंडिकामध्ये । P प्रवेशिकामृत्तिकाघटिकांमध्ये । CC_1 मंडित्वा । P मण्डलपीत्वा । ५) LO स्नपयंत्युवाच । P तापयित्वा इत्युवाच । L प्रथमसंकेतिका इति तामु° । स्वामिनः पुर । O सामीनी पूरोक्तं । P पुरोक्तं त्वया । ६) CC_1P सिद्धेश्वरं । LO तदा । ७) LO त्वद्भर्तुर्मरणं । O om. ततो । CC_1 त्वद्वचनं° । LO त्वद्वचः° । ८) P प्रवेशिकयोक्तं । om. इति । ९) CC_1LOP om. स पतिस् । LO चदृष्टो भूत्वालक्षित । P °लज्जित एव । LO सा सुप्ता । ११) LO om. इति° । CC_1 om. शुक° । विंशतिमी । P °संग्रह ।

अन्यस्मिन्दिने प्रभावत्या पृष्टः शुकः प्राह ।

व्रज देवि न दोषो ऽस्ति व्रजतां सर्वकर्मसु ।
बुद्धिरस्ति यदा येषां मन्दोदर्याः सहायिनी ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति प्रतिष्ठानं नाम नगरम् । तत्र हेमप्रभो नाम राजा । श्रुतशीलो मन्त्री । श्रेष्ठी यशोधरः । ५ मोनिही भार्या । तयोस्तनया मन्दोदरी । सा श्रीवत्साय वणिजे कान्तिपुरीसमागताय दत्ता । तन्मिथुनमतीव स्नेहलम्पटम् । सा च प्रातिवेश्मिकया पितृभार्यया कुट्टिन्या दंष्ट्राकरालया योजितमन्यं राजपुत्रमुपभुङ्क्ते । सा चापन्नसत्त्वा भूता गर्भसंभवात्संजाते दोहदे राजवल्लभं मयूरं मारयित्वा भक्षितवती । राजा तु तस्मिन्मयूरे समागते १०

---

१) LO om. अन्य° — प्राह । P अन्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति स्म गच्छामि निजेच्छां पूरयितुं शुकः प्राहः । २) P om. व्रज — सर्व° । MM$_1$H निजेच्छापूरणार्थाय तर्हि गच्छ यथासुखं । ३) L यहा येषां । O अस्तुग् चहा । P यथा । MM$_1$H बुद्धिर्यदि यथा तस्या । A om. व्रज° । ४) CC$_1$ om. प्रभावत्याह । LOP om. प्रभा° — शुकः । CC$_1$ प्रतिष्ठं । P प्रतिस्थितन्नाम । H प्रतिष्ठा । ५) LO om. तत्र । C$_1$ हेममाली । H हेमदत्त । CC$_1$ om. नाम । P श्रुतिशीलो । A गुणकारो । ६) P मोहिनी नाम । LO मंदोदरी [L °रा] नाम । G nennt keinen Namen ausser *Χεμαπράββας* und *Σρηβάτσας*. ७) CC$_1$MM$_1$H कान्तीपुरी° । om. A. LO कांति° वणिजे । प्रदत्ता । स्नेहलं मिथः । P स्नेहपरं । ८) CC$_1$ प्रातिवेश्मिकपितृ° । L प्रतिवेश्मिकभार्यया कुट्टिन्या । P प्रतिवेश्मिकया पितृभार्या कुट्टिन्या । CC$_1$P अन्यं । LO योजितान्यं । ९) LO भुंक्ते । P सा च संपन्न° । CC$_1$OP भूत । LO गर्भवासात् । L संजातदोहदा । O संजाकेनोदा । P संजातो दोहदयो । CC$_1$P स [om. P] राजवल्लभो मयूरः स मारयित्वा भक्षितः [P मक्षिते] । १०) CC$_1$P om. तु । राजा hinter समागते । LO om. तस्मिन् । समायाते ।

भुङ्क्ते इति स्थितिः । तस्मिन्दिवसे तु भोजनवेलायां न लब्धः । डिण्डिमघोषणे कृते कुट्टिन्या पटहः स्पृष्टः । तया च ज्ञातं यत्कयाचिदापन्नसत्त्वया मयूरो दोहदान्नचितः । ततः सा गर्भवती पृष्टा । तया कुट्टिनी गृहमागता संमानिता ।

५ उक्तं च । माधुर्यं प्रमदाजने सुललितं दाक्षिण्यमार्ये जने
　　शौर्यं शत्रुषु मार्दवं गुरुजने धर्मिष्ठता साधुषु ।
　　मर्मज्ञेष्वनुवर्तनं बहुविधा मानं जने गर्विते
　　शाठ्यं पापजने नरस्य कथिताः पर्यन्तमष्टौ गुणाः ॥

तया च सर्वो ऽपि मयूरवृत्तान्तो निवेदितः । सा च कुट्टिनी वि-
१० श्वासघातिका ।

उक्तं च । न विश्वसेदविश्वस्ते विश्वस्ते ऽपि न विश्वसेत् ।
　　विश्वासाद्भयमुत्पन्नं मूलादपि निकृन्तति ॥
　　दारेषु गोप्यं पुरुषस्य किंचिन्नोप्यं वयस्येषु सुतेषु किंचित् ।

---

१) O om. भुङ्क्ते । CC₁LOP om. तु । P इति स्थिते स्मिन्दिवसे । LO दिने । P °वेलायामलब्धः । २) CC₁ डिण्डिमा° । P डिंण्डिघोषणे । CC₁P om. पटहः । धृतः । CC₁ om. च । CC₁LOP om. यत् । LO कदाचि° । P कथंचि° । ३) CC₁LOP om. मयूरो । P दोहन्नचितः । ४) LO सा कुट्टिनी । CC₁P तया [P add च] कुट्टिनी गृहागता । ५) LO om. उक्तं च – तया च । P कुट्टिन्या उक्तं । C प्रमादा° । P दाक्षिण्यभार्या । ७) P धर्म्मज्ञेष्वनुवर्त्तना । A मर्मज्ञेष्यनुवर्त्तिना । CC₁ °वर्त्तना । ८) CC₁PA कथितं । CC₁P पर्य्याप्तम् । A पर्याप्तचाप्तो । MM₁HG om. माधुर्य° । ९) P सर्व्वं । CC₁P om. ऽपि । L निरूपितः । CC₁P विश्वास° कु° । LO om. च । १०) LO °घातिनी । ११) LO add न विश्वसेत्पूर्वविरोधितस्य hinter उक्तं च । P om. विश्वस्ते । A विश्वस्ते च । १२) P मूलानपि । A मूलन्यपि । MM₁H om. न विश्वसे° । १३) O om. सुतेषु ।

युक्तं न युक्तं मनसा विचिन्त्य वदेद्विपश्चिन्महतो ऽनुरोधात् ॥

किं च। सोपचाराणि वाक्यानि शत्रूणामिह लक्षयेत् ।

अविचारितगीतार्था मृगा यान्ति पराभवम् ॥

किराते ऽप्युक्तम् ।

व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः । ५

प्रविश्य हि घ्नन्ति शठास्तथाविधानसंवृताङ्गान्निशिता इवेषवः ॥

कुट्टिन्या तत्सर्वं ज्ञात्वा मन्त्रिणे निवेदितम् । मन्त्रिणापि राज्ञे ।
राजा प्राह ।

मा होहि सुहग्गाही मा पत्तिहि जं ण दिट्ठपच्चक्खं ।

पच्चक्खम्मि वि दिट्ठे जुत्ताजुत्तं विआणाहि ॥ १०

तद्वणिजो नगरप्रधानस्य वध्या नैतन्निष्पद्यते । यावदात्मना न दृष्टं
तावदसौ न विडम्ब्यः । तच्च कुट्टिन्या अग्रे मन्त्रिणा निवेदितम् । कु-

---

१) LO युक्तं न वा युक्तमिदं विचिंत्य [O चिंत्य] । AMM_1H om. दारेषु° । २) L सोपरोधानि । O सापराणि । A साप-चाराणि । P भक्षयेत् । ३) P °मंत्रार्था । A °गीतार्थो मृगो याति । MM_1H om. सोपचाराणि° । ४) P किंचिद्रौपयुक्तं कि-राते । ५) $LOAMM_1H$ om. व्रजन्ति° । ७) P निवेदयामास । मंत्रिणा परि राज्ञो । LO om. अपि । ९) CC_1 मा होह सुप-गाही मा पतिय्यह [C_1 पतिज्जह] जन्न दिः पच्चक्खं । LO मा होह सुअग्गाही मा पत्तिज्जउ [O पत्तिज्जतु] जं न दिट्ठ [O दीह] पत्ति-चरके [O पच्चरेका] । P मा होह नुखअग्गाही या पतिर्ज्जह संमृदि दं पतिचरकां । १०) CC_1 पच्चक्खं मि वि दिट्ठे जुत्ताजुत्तं वि-पाणिज्ज । LO पच्चरके [O पच्चरेक] विअ [O वीअ] दिट्ठे [O दिट्ठे] ज्जत्ताज्जतं [O ज°] विआणाहि [O वियाणाहिर] । ११) CC_1 तद्विणिजा नगरधानस्य । L ध्वनिः पद्यते । O नतीः पद्यते । LO या-वत्सम्यय ज्ञापते [O °सम्यज्ञनज्ञापते] तावन्न विडंब्यते । १२) CC_1LOP om. तच्च । CC_1 कुट्टिन्याये । CC_1 om. मन्त्रिणा । P कुट्टिन्या स निवेदितं ।

ट्टिनी च मन्त्रिणं पेटायां निचिप्य तद्गृहे न्यासव्याजेन मुमोच ।
स्वयं च तत्र गत्वा तामभाषत । मुग्धे यन्मयूरभक्षणं कृतं तत्त्वं मे
श्लाघ्या ।
उक्तं च । एणः कुरङ्गो हरिणस्तित्तिरिर्लाव एव च ।
५ मयूरचर्मिकूर्माश्च श्रेष्ठा मांसगणेष्वपि ॥
पुनरपि समग्रो वृत्तान्तः पृष्टः । कथ्यमानश्च पेटाहननक्षतसंज्ञेन मन्त्रिणा
श्रुतः । तत्कथं सा श्रेष्ठिवधूस्तत्पिता श्वशुरश्च मुच्यन्ताम् ।
उक्तं च । न नीचजनसंसर्गान्नरो भद्राणि पश्यति ।
दर्शयत्येव विकृतिं सुप्रिये ऽपि खलो यतः ॥
१० नाशयितुमेव नीचः परकार्यं वेत्ति न प्रसाधयितुम् ।
पाटयितुमेव शक्तिर्नाखोरुद्धर्तुमन्नपिटम् ॥

---

१) LO om. च । P पट्टालकायां । तद्गृहं । CC_1 निःचिप्य तद्गृह । LO निचिप्य प्रत्यायनाय तद्गृहे न्यासव्याजेनामुंचत् । २) LO om. च तत्र । CC_1P om. तत्र । मत्वा । P नामाभाषतो । LO om. मुग्धे — मांस॰ । P हे मुग्धे । CC_1 यं यन्मयूर॰ । P om. यन् । CC_1 मे च । P तत्त्वमेव । om. मे । ४) CC_1 add यतः । P एनः कुरंगा । A पापाः कुरंगो । C_1A हिरण॰ । P लवि । CC_1A लाव । ५) CC_1 मयूरचर्म्मकूर्म्मश्च । P ॰चर्म्मिकर्म्मश्च । A मयूरश्चम्मिकर्मा च । CC_1 ॰गणेष्विव । P ॰गुणेष्विह । A गणेष्विद् । $LOMM_1H$ om. एणः॰ । ६) LO समग्रोपि । P समग्री वृत्तांतं पृष्ठाः कथ्यमानस्य पट्टाहनन॰ । CC_1 ॰संज्ञे । ७) CC_1 स श्रेष्ठः । PO om. सा । LOP श्रेष्ठी । LO om. तत्पिता श्वशुरश्च । ८) O ॰सर्गात् । LO जनो । ९) CC_1LOP सुप्रियो । LOA यतः खलः । C यथा für यतः । P सुप्रियो ठखलो । MM_1H om. न नीच॰ । A fügt मज्जति दोषमुद्रे लोकः सर्वः कुससर्गात् । श्वंभस्तरीतुमिच्न्यापाणस्थो यदा मूर्षः ein vor न नीच॰ । १०) CC_1LOP विघटयितुमेव । CC_1 यकार्थ्यं । P परकार्य्यानि वेत्ति । ११) CC_1 शक्तिर्नस्लो॰ । ॰मुच्चिपिटिं । L ॰मन्नपटीं । O ॰मन्नपंटी । P ॰सक्तिं नयोभूधर्तुमंचपिटिं । AMM_1H om. नाशयितुमेव॰ ।

दुज्जणजणसंसग्गे कायच्चाओ वि होइ विबुहाणं ।
पेच्छह तिलेहि पत्तं खलसङ्गे पीडणं जन्तो ॥

यावत्सा कुट्टिनी पेटां हस्तेन हन्ति तावत्सा वणिक्पुत्री सवितर्कमवादीत् ।

विभाता रजनी तावद्यावद्देवं कृतं मया । ५
प्रबुद्धं च तदा मातर्नाग्रे किंचिद्विदृश्यते ॥

मातर्मया एवंविधः स्वप्नो दृष्टः । यः कश्चिदर्थप्रमाणो मे भवति स कथ्यताम् । एवं श्रुत्वा मन्त्री द्वारमाहत्य बहिर्निर्गतः । ततः सन्मानिता वणिग्वधूः । सा तु कुट्टिनीति निर्वासिता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ १०

इति शुकसप्ततौ एकविंशतितमी कथा ॥ २१ ॥

---

१) C कापच्चो । C_1 कायच्चो । CC_1 om. वि । होयइनेय विबुहेहिं । २) C पिच्छिह । C_1 पिच्छह । P दुर्ज्जनजसंगाकायचागो पि होइ विबुहानं । पिछलनीलपपातो खलसंगे पीलनं जंतो ॥ उक्तंच ॥ दुर्जने जनसंसर्ग्ग कायत्यागापि भवति विबुधानां । पिछलीरपाताः खलसंगे पिडनं जंतो ॥ $LOAMM_1HG$ om. दुज्जण° । ३) P यावन्नसा । LO om. सा । पुनः पुनः पेटां । P पेटि । सवितर्ज्कमचाद्दीन् । ५) P विभीतो । L त्वया । ६) CC_1 प्रबुद्धे । P तथा । मातस्तद्ग्ये किन्न दृश्यते । LO किंचन दृश्यते । AMM_1HG om. विभाता° । ७) CC_1 अर्थः । LO अर्थ [O अर्थं] परिणामो । P °परिनामो । LOP om. मे । CC_1 भवति इति तत्काथ्यतां । ८) P द्वारमुखवि । CC_1P om. बहिर् । CC_1LOP om. ततः । CC_1 तन्माता वणि° । P तस्माद्दनिग्वधूः सा च कुट्टिनी । ९) CC_1P om. तु । P om. निर्वासिता । LO निर्द्धाटिता कुट्टिनी । P om. कथां । ११) CC_1 om. इति शुकसप्ततौ । LO om. इति° । P °संग्रहः ।

पुनः प्रभावत्या पृष्टः शुकः प्राह ।

याहि देवि पुनर्याहि मदीयं मतमीदृशम् ।
यदि वेत्स्युत्तरं किंचिद्यथा माडुकया कृतम् ॥

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः प्राह । दाम्भिलाग्रामे सो-
५ ढाको कर्षुकः । तद्भार्या माडुका नाम । तां च भक्तहारिणीं पथि
गच्छन्तीं एको बहिः सूरपालाख्यो नरो भुङ्क्ते । सा कदाचिन्मार्गे भक्तं
मुक्त्वा तेन सह स्थिता । ततो मूलदेवेन धूर्तेन तस्मिन्भक्ते उद्रिका
कृता । तया च एवंजातं भक्तमनुत्पाटयित्वा नीतम् । यावच्च भर्त्रा
उद्रिका दृष्टा तावत्किमिदमिति सा पृष्टा । ततस्तया तत्कालोत्तरं

---

१) LO om. पुनः — प्राह । P अन्येद्युः प्रभावती सुक मपृच्छति स्म शुकः प्राह । २) L मदीयमतिरीदृशी । O मदीयमीदृशं । P मदीयमतिमीदृशं । ३) CC_1 मानुकया । L माटुकया । O मादूकया । P वहुतया मृतं । MM_1H °यदि गंतुं त्वदाग्रहः [M_1 °ग्रहः । H तवाग्रहः] यदि त्युत्तरं कर्तुं यथा मुंडिकया कृतं ॥ A om. याहि° । ४) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह [O — ग्रामे सो] । P प्राह । L एलापुरे । P दाहिलाग्रामे । A डाभी । MM_1 एकपूर । H एकपुरन । G *Δαμιλά.* CC_1 सोठाको । LO सोधाकः । P सोटुकः । A वोसाको । MM_1 साठिकी । H टेक्कि । G *Σοδούκας.* ५) C_1 कर्षकः । P कामुकः für कर्षुकः । CC_1 मानुका । P कर्प्पतुका । MM_1H मुंडिका । G *Βαχουκά.* CC_1 भुक्ति° । ६) P शूलपालाख्यो न भुक्ते । MM_1H शूरपाल । L नृपो für नरो । O नारो । P om. सा । om. भक्तं । ७) CC_1 भुक्त्वा । P मूलदेवे । CC_1P om. धूर्तेन । CC_1 भुक्ते । ८) CC_1 ज्ञातमेव भुक्तिसमयो व्यतीतः । L तावत्तया जातं भक्तमुत्पाद्य नीतं । O तावत्तया ज्ञातं एव भक्तत्पाद्य नीतं । P तया च ज्ञातमेव भुक्तिः समुत्पद्यती तावद्यावद्भर्त्रा मुद्रिका दृष्टा किमिदमिति पृ तत्कालोत्तांतर कृत्वोक्तं । LO यावद्भर्ता [O यावत्तद्भर्ता] भुंक्ते उद्रिका दृष्टा किमिदमित्याह सा पृष्टा तत्कालोत्तरं कृतं । ९) CC_1 दृष्टः । om. तावत् und सा । om. ततस्तया ।

त्वोक्तम् । नाथाय रात्री स्वप्ने उद्रिकया भचितो दृष्टस्त्वम् । ततो मया विघ्नापहाराय विपरीतमिदं कृतम् । विश्रब्धं भचय यथा विघ्नो नश्यति । इति श्रुत्वा रतात्मना तेनोद्रिकापि भचिता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ द्वाविंशतितमी कथा ॥ २२ ॥ ५

अन्यदा सख्यस्तां पुरुषान्तराभिसरणायैवमूचुः ।

यत्र स्वेदलवैरलं विलुलितैर्व्यालुप्यते चन्दनं
सच्छेदैर्मणितैश्च यत्र रणितं न श्रूयते नूपुरम् ।
यत्रायान्त्यचिरेण सर्वविषयाः कामं तदेकायतः
सख्यस्तत्सुरतं भणामि रतये शेषा च लोकस्थितिः ॥ १०

---

१) P त्वच्च für नाथाय । CC₁ om. अथ । L त्वमुद्रिकया । O त्वमुद्रका । CC₁P उद्रिका [P उद्रिकां] । CC₁ भचितः । P दृष्टा । २) CC₁ विघ्नापोहाय । P विघायोहाय । विश्रब्दं भचाया । L तथा । O था । ३) L विनश्यति । CC₁P om. इति — भचिता । LO रत्नात्मना । om. कथां । ४) LO सा सुप्ता । ५) LO om. इति° । CC₁ द्वाविंशतिमी । P °संग्रहः । ६) O om. सख्यस्तां । LO °भिसारायै° । P °भिसारणयै° । MM₁H व्रज देवि मनो यत्र रमते पुरुषांतरे । कुंटिखाचरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि तादृशं ॥ ७) LO °जलैरलं । [O om. अलं] विललितै° । A विलुलितं । AL मंडनं für चन्दनं । O मंडलं । ८) LOP सच्छेदै° । CC₁AP रचितं für रणितं । LO रचितैर् । ज्ञायते । A निहूयते । ९) CC₁A यात्रायांत्वचिरेण [C₁ °त्वचिरेण] । L °चिरंचिरेण । om. सर्व । CC₁P तदेवागतं । LO तदेकायतो । A तदेकायतौ । P सख्यास्तत्सुरतं । O भरणासी रणत । C₁P भणामि लितये । CC₁A शेषावलोक° । P शेषावक° । MM₁HG om. यत्र° ।

तथा च। संसअतुलण जहिं चडइ तसु ण जीविउ धणु।
आइ परा अहि लहिज्जइ तं जि भणिज्जइ पेम्मु ॥
आरोग्यं परमानन्दः सुखमुत्साह एव च।
ऐश्वर्यं प्रियसंभोगं विना सर्वं निरर्थकम् ॥
५ उक्तं च। आत्मानमालोक्य च शोभमानमादर्शबिम्बे स्तिमितायताक्षी।
हरोपयाने त्वरिता बभूव स्त्रीणां प्रियालोकफलो हि वेषः ॥
शुकः प्राह। सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः।
अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥
ततः किं बहुनोक्तेन त्वं चैताः कृत्यकोविदाः।

१) CC_1 यथा च। LO om. तथा च। CC_1 संसय [C_1 संशय] तुलहन जाहि चउइन सुजीविउ धणु जस्स। आह वराहन लज्जिजइ तं [C_1 नं] जि भणिज्जइ पिंमु ॥ LO संसल [O संसय] तुलन [O तुलभ] जहिं चडइ [O चड] ज सजीवियधनु [O जीधाणधक] आइ वराहन लज्जिअइ [O लज्जीअइ] तं जि भणंवइ पिम्मु [O जीभतं पिम्मु] ॥ P संशयतुलहनवहिवडिवजसुजीविउ धनजगमु। आहि वराहन लज्जइतं भणिज्जइ पिसुः ॥ उलत्य ॥ संशयप्राप्तं सर्वं सजीवितं धनजनप्रमुखं। यत्पुन सफलत्तो तज्जानोहि प्रितितमेपु ॥ AMM_1HG haben die Prākṛt-Strophe nicht. ३) CC_1 परामा॰। A प्रमदानन्दः। MM_1H om. आरोग्यं॰। ४) CC_1 add यतः। P ॰लोकनशभमानमादर्शबिम्ब स्तिमिरा॰। ६) CC_1 हरोयथान। P प्रियाभिसारे। CC_1 बभूवुः। $LOAMM_1HG$ om. आत्मान॰। P add तथा च। किं गेयरं गविहिना किमु चारुणीयधूपेन कि अगरुणा किमु कुंकुमेन मित्तत्तमेन महिपलं पि न किं पि यं तं रुचतयस्स पुरिसा रिसपुण्ड्माणुः ॥ ७) CC_1LO om. प्राह। CC_1 ॰राजन् इत्यादि। ८) P श्रुता। $LOMM_1H$ om. सुलभाः॰। A fügt vor सुलभाः॰ ein: दश धर्मं न जानंति धृतराष्ट्र निबोधि तान्। मत्तः प्रमत्त उन्मत्तः स्रीतः क्रुधो बुभुक्षितः। त्वरमाणश्च भीरुश्च लुब्धकामी च ते दश ॥ ९) CC_1 तत्किं॰। P किमेव॰। त्वाश्च ताः ॰कोविदः।

कुट्टिनीचरितं श्रुत्वा तद्विचार्य त्वरान्विता ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ऽब्रवीत् । अस्ति पद्मावती पुरी । यत्र

मणिकुट्टिममार्गेषु शोभते रविविस्तरः ।

शेषफणमणिरागो वसुधामिवोपागतः ॥

तत्र सुदर्शनो नाम राजा । ५

शशिना हरिणा चैव बलिना कुशभूभुजा ।

कुशशक्तिच्छलत्यागसंपदास्य न खण्ड्यते ॥ (?)

किं तस्य वर्ण्यते राज्ञः प्रजापालनशालिनः ।

यस्मिंल्लोके न दृष्टा हि दोषा रविकरैरिव ॥

तस्य शृङ्गारसुन्दरी नाम भार्या । तस्य नृपतेस्तया सह क्रीडतो ग्री- १०
ष्मकालो ऽवातरत् ।

यत्र सूरः खरो घस्रो यत्र दीर्घो ऽतिदुःसहः ।

---

१) CC$_1$ त्वरान्वितः । O त्वंरन्वितः । P त्वद्विपर्यन्वरा-न्विता । AMM$_1$H om. ततः° । २) CC$_1$LO om. प्रभा° — ऽब्रवीत् । M प्रभावती । G *Μαδμαβατή*. LO om. यत्र — °गतः । P om. यत्र । ३) P मणिकूटममार्गेषु शाभिते । CC$_1$ सहतो बा-रविस्तरः । ४) CC$_1$ °फणिमणिराभोगिला वसुधाधिपोहतः । P °फलामनिरागो भीला वसुधामिवोगतःसतं । LOAMM$_1$HG om. मणि° । ५) LOP om. नाम । MM$_1$H सुंदरसेन । ६) LOAMM$_1$HG om. शशिना — रविकरैरिव । P शशिनो । च कुतुभुजा । ७) CC$_1$ कुशा° । P °च्छालात्यागः । om. न — तस्य Zeile ८. ९) CC$_1$ लो-कैर्न । P om. हि । CC$_1$ दीर्घैरविकलैरिव । १०) CC$_1$ om. तस्य । P तस्य नृपते भार्या शृ° नाम विजितशृङ्गारितत्रिभुवनं सुन्दरी तया सह क्रीडितो स्य ग्रीष्मकरो ऽवातरत् । L तया सह क्रीडतो° । LO om. तस्य नृपतेस् । O तया स । om. ह — तेषां । १२) LOAMM$_1$H om. यत्र — नान्यथा । P यत्र ग्रीष्मसमये प्रवृत्तः शूरं खरी खरो बस्रो । CC$_1$ यत्र सूरः खरो घस्रो यत्र [C$_1$ यच्च] ।

खरश्च पवनो भीरु ग्रीष्मे सर्वमिदं खरम् ॥
चन्दनं शुचिवस्त्रं च पानीयं शुचिशीतलम् ।
सेव्यमानो ऽपि मधुरः शुचिर्जयति नान्यथा ॥
मध्याह्ने चन्दनं येषां सायं मज्जनसेवनम् ।
५ रात्रौ व्यजनवातश्च तेषां ग्रीष्मो ऽपि किंकरः ॥

एवंविधे ग्रीष्मे च चन्द्रनामा वणिक्प्रभावतीभार्यासमेतो गृहोपरि-भूमिकायामारूढः । करैर्युक्तो ऽपि निरालम्ब आदित्यः पश्चिमाम्भोनिधितटं गतः ।

उक्तं च । प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ विफलत्वमेति बहुसाधनता ।
१० अवलम्बनाय दिनभर्तुरभून्न पतिष्यतः करसहस्रमपि ॥
ततश्चः स तथा भानू रागशेषो गतांशुकः ।
भातीव विद्रुमघटः स्रस्तः संध्यावधूकरात् ॥
अत्रान्तरे विशालाक्षि चन्द्रो हन्तुं तमोरिपुम् ।
उदयाद्रिशिरः स्थातुमुद्यतों ऽशुभटैर्वृतः ॥

---

१) CC_1 भीरुर्ग्रीष्मे । ३) C_1 सेव्यमाने । P सिंच्यमानोति । शुचिं । ४) L तत्र मध्याह्ने॰ । ५) L ॰वायुश्च । P किंकर उच्यते । AMM_1H om. मध्याह्ने॰ । P add पेक्खह तण सुहावइ चंदनपको वि कामिमिहुणान । पेम्मविसंमि मिहुणविय हिअअ जह अनेणं घतालिंगो ॥ उक्तय ॥ पश्यत तथा सुखयतु चंदनपंकोपि कल्पनानां । प्रेमविलम्बिन हृदयं यथा अन्योन्यघनालिङ्ग ॥ किंच ॥ मज्जं शेसिरिखण्डपंककलाना स्वायंकमोक्षं स्वयं लीलामंथरमानसं रहहेसापंसुरासीयला । गिम्फे पंथिजानिणी निज्ज्यणं किं पि पंमुणे । एते पडमिलीसुहाविजयिनो सेसा सराजज्जरा ॥ ६) CC_1LO om. च । AMM_1H nennen चन्द्र und प्रभावती nicht. ७) CC_1 ॰भूमिकामारूढः । LO सूर्यः पश्चिमांभोधौ पपात । ८) P ॰तटे । ९) $LOAMM_1H$ om. उक्तं च — कृष्णशिरःस्थितः । P प्रतिकूलमुपगते । ११) CC_1 ततश्चः स तथा भानु रागशेषोंगनांशुकः । P गगणस्सदा भानू । १४) P उद्यतः सुभटै वृतः ।

प्राचीमुखे विभातीन्दुरुदयाद्रिशिरःस्थितः ।
द्वीपस्त्रिभुवनस्येव प्रच्छन्नस्य तमिस्रया ॥
उदयाचलमारूढो भाति चन्द्रो निशामुखे ।
यामिनीवनितोत्सङ्गः शुक्लः कृष्णशिरःस्थितः ॥

एवंविधे निशामुखे स वणिक् विक्रीडितया तया सार्धं क्रीडितः । ५
अस्य रामनामा सुतः संजातः । तस्मै पित्रा विद्याशेषा ग्राहिताः ।
तस्य मातान्यदा चन्द्रं प्राह । मम एक एव पुत्रः । ततो ऽहमतिशयेन
दुःखार्ता । चन्द्रः प्राह । एको ऽपि त्वदीयः सुतः श्लाघ्यः ।

उक्तं च । चतुरो मधुरस्त्यागी गम्भीरश्च कलालयः ।
गुणग्राही तथा चैवं एको ऽपीदृग्वरः सुतः ॥ १०

तथा च । किं जातैर्बहुभिः पुत्रैः शोकसंतापकारकैः ।

---

१) P प्राचीन्मुखे । °द्रिकटिस्थितः । २) P °भुवनस्यैक प्रच्छन्नस्तमिस्रया । CC_1 तमःश्रिया । ४) P यानावपततोसंग शुक्लकृष्णनिरस्थितः । CC_1 कृष्णः । P add उदयदुग्गतचन्द्र तमो मुद्रितवस्थितं । उदासितस्तदा कुंभ प्राच्या सेक्तुं जगत्त्रयं ॥ क्रमेण किरणैश्चन्द्रो मृणालैरिव वारिवत् । पिवत्तीव तमः सान्द्रं त्रैलोक्यांतग्गतं धनं ॥ ५) LO रजन्यां तया समं क्रीडतोः कियद्दिनैः सुतः संज्ञातः । P om. स । CC_1 विक्रीडतया । C_1P om. तया । CC_1 क्रीडतो । ६) CC_1P स्य । P रोमो नाम सुतो जातः । LO रामेति नाम कृतं । CC_1 सुतः संज्ञा । CC_1P om. तस्मै । O तस्य । CC_1LO om. पित्रा । CC_1 ग्राहितः । LO ग्रहिताः सकलाः कलाः । P सा पित्र विद्यास्य ग्राहितोशेषा । ७) LO अन्यदा प्रभावती चंद्रमब्रवीत् । P सा चन्द्रमब्रवीत् । CC_1P मम पुत्र एक एव । O om. एक । CC_1 ऽहमतिदुः° । P महनिशयदुः° । ८) LOP आह । LO त्वदीय एवं [O एव] । om. सुतः । P त्वदीय । ९) LO यतः für उक्तं च । १०) CC_1 गुणग्राही लक्ष्मी चैव । O गुणग्राही बुद्धीमंत । L परः । AMM_1H om. चतुरो° । ११) P om. तथा च । CC_1 किं जातैर्बहुभिः पुत्रैरित्यादि ।

वरमेकः कुलालम्बी यत्र विश्रूयते कुलम् ॥

इत्युक्त्वा धूर्तमायां कुट्टिनीमाकार्येदमब्रवीत् । तव कनकसहस्रं दास्ये ।
मम पुत्रं स्त्रीमायावञ्चनदक्षं कुरु । तथेति तया प्रतिज्ञाते पुत्रं
ससाचिवं तस्यै दत्त्वा यद्यस्मत्पुत्रः क्वापि वेश्यायाः कपटेन जितो
५ भवति तदाहं द्विगुणं कनकं ग्रहीष्ये । तयोक्तम् । एवमस्त्विति लेख-
यित्वा पुत्रं तद्गृहे प्रेषयामास । स च तत्रस्थो वेश्याजनोद्भवान्विका-
रान् गृह्णाति ।

तद्यथा । वैशिकीं कृत्रिमां वार्त्तां व्यलीकान् शपथांस्तथा ।
कौटिल्यं कृत्रिमं भावं कृत्रिमं रुदितं तथा ॥
१० हास्यं च कृत्रिमं दुःखं सुखं चैवमपार्थकम् ।

---

१) P वरमैकः । विश्रयते । LOAMM$_1$H om. किं° । २) L धूर्त्ततमां । P धूर्त्तमयीं । MM$_1$ नंतर माया नामें एक [om. M$_1$] प्रसिद्ध कुंटीण [M$_1$ add त्याच] नगरांत होती । H मया । CC$_1$P om. इदम् । P कनकमल° । ३) LO °वंचना° । CC$_1$OP om. तथेति । P प्रतिज्ञयाचसाचिवं कृत्वा । CC$_1$ पुत्रं ससाचिवं कृत्वा । ४) CC$_1$ om. तस्यै दत्त्वा । O पुत्रे । L दत्त्वा तयोक्तं । O यदि für तस्यै । कृतंभ्यदि । P यदास्मत्पुत्रः । L मम पुत्रः । O मत्पुत्रः । LP वेश्यया । O वेश्या । LO न जीयते । ५) P भविष्यति । CC$_1$ om. तदाहं । C द्विगुणतरं । C$_1$ द्विगुणांतरं । O द्विगुणं तदा । CC$_1$P ग्रहीष्ये कनकमिति । L त्वहं [O om.] दास्ये । O त्वादा-स्ये । CC$_1$P om. तयो° एवमस्त्विति । L लिखित्वा । O खिलत्वा । ६) CC$_1$ तद्गृहं । LO om. स च । P वेश्याजातभयाद्विकारान् । ८) MM$_1$H om. वैशिकीं — तं तस्य । CC$_1$A वैशिकं । L वैशिक । O वैशिकः । LO चलीकान् । P व्यलीकपथकसत्वा । ९) P कौ-टील्यं । O कोटिल्यं । CC$_1$A कृत्रिमो भावः [A भावो] । LO कृत्रिमोद्भावः । P कृत्रिमाभाव । १०) P कृत्रिमं दुखं चैवमपार्थकं । A चैवमुपाधिकम् ।

याचनं विनयोपेतं स्नेहभावो निरीहता ॥
समत्वं सुखदुःखेषु धर्माधर्मसमक्रिया ।
भुजंगपुरतश्चैव कौटिल्यक्रमदर्शनम् ॥

तथा च। अहरं करं कवोलं थणजुअलं णाहिमण्डलं रमणं ।
इत्थिअजणसामण्णं हिअअं जं जस्स तं तस्स ॥ ५

इत्येवमादि समग्रं वेश्यानुगं चरितं शिचितम् । ततः स पुत्रः प्रतिज्ञापूर्वं वणिजे समर्पितः । पितुर्वाक्येन च सुवर्णद्वीपे वाणिज्याय प्रेषितः । तत्र च कलावती वेश्या । तया सह वर्षमेकं स्थितः । तां वैशिकानि कुर्वन्तीं स प्राह । विशेषं वद । एवं ममानुजापि वदति । ततो बहुभिरपि वैशिकैर्न तत्सर्वस्वं ग्रहीतुं शक्नोति । ततस्तया १०

---

१) P पातनं विनयोपितं । LOP स्नेहो । CC_1 om. हास्यं° । २) P धर्माधर्मेषु सत्क्रिया । LO समक्रियाः । ३) भुजंगमित्रसंबंधि व्यवहारप्रवीणता । add स्वद्रव्यव्ययनं काले याचायानव्यवक्रिया । भुंजंगपुरतश्चैव कौटिल्यक्रमविस्तरं ॥ ४) CC_1 अहरं करं करं कवोलं । ५) C_1 इतिअ° । CC_1 °सामन्नं । $LOPAMM_1HG$ om. अहरं° । ६) LO om. इति । CC_1 वंश्यानुगं । LO वेश्यानुरागं [O वेश्यानुगं] शक्तितंचं शिचितः । P वेश्यांतर । CC_1P om. चरितं । L om. ततः । सततं स पुत्रः । P ततः स्वया पुत्रः । ७) O °सपुर्वं । P °पूर्व्वकं । LO add च । P वनिजेन । LO पित्रा च । P पुत्रा च । CC_1 om. च । om. वाणिज्याय । P वानिज्य आप्रेखितः । ८) LO om. च । L कलावतीवेश्यया सह । P तत्र च रासुतवेश्या मया सह र्षक स्थितः । ९) CC_1 वैसिकीं । P वैशिकी । L वैशिकान् । O वैशीकान् । P om. स । CC_1 कुर्वंती प्रसाद । मम मानुकापि वदेति । P om. ममानुजापि । बहुभिरेचितंकेकैनं तत्र सर्व्वस्व ग्रहीतु शक्नोमि । १०) LO मत्सर्वस्वं । CC_1 न शक्नोति । CC_1LOP om. ततस् ।

सर्वमपि मातुर्निवेदितम् । मातापि प्राह । निश्चितमेष वेश्यासुतः । नेदृशैर्गृह्यते । प्रपञ्चेनैव ग्राह्यः । ततो यदायं स्वदेशं गन्तुकामस्त्वामुत्कलापयति तदा त्वया वाच्यम् । अहमपि तत्र यास्यामि । यदि न नयसि तदा मरिष्यामीत्युक्त्वा कूपे झम्पा देया । ततो ऽसौ प्रीतस्त्वं
५ प्रति सर्वं दास्यति । तयोक्तम् । मातर्मा विना तद्द्रव्येण किम् ।

उक्तं च । अतिक्लेशेन ये ह्यर्था धर्मस्यातिक्रमेण च ।
शत्रूणां प्रणिपातेन मा स्म तेषु मनः कृथाः ॥

माता आह । भीरु मा मैवं वद । मृत्युदो ऽर्थः प्राणदश्च ।

उक्तं च । नासाहसं समालम्ब्य नरो भद्राणि पश्यति ।

---

१) CC_1 ससर्वमपि मातुरपि । P सर्व्वमनितुन्निवेदितं । LOP माता । CC_1 om. प्राह । LO विचिंतयति für प्राह । L निश्चितमयं । O निश्चीम । L न वैश्विकैर्ग्राह्यः । O न वैर्नोपीकैर्ग्राह्यः । P नदृशैरवगृह्यः । २) P om. प्रपञ्चेनैव ग्राह्यः । LO प्रपंचसाध्यो [O °स्याध्यो] यं । O om. ततो । LO om. अयं । स्वं । O देशे । ३) L त्वयेत्थं वाच्यः । P वाचं । LO om. तत्र । L सत्वमेष्यामि । O समेष्यामि । P यामि न यदि नयासि । ४) CC_1 ततो । वह्नौ प्रवेष्टव्यं । LO वटे für कूपे । P अथ कूपे जलपरिच्छिन्ने वटे । LO त्वयि । ५) LO add इति । CC_1P om. मातर् । LO om. तद् । P तत्र द्रविनेण । ६) P om. उक्तं च । अस्तिलेहेन । CC_1 ये अर्था । P ये चार्था । O ये र्थाः । L ये धर्मातिक्रमेण च । O om. ये । °क्रमति न चे । P धर्म्यस्याति° । CC_1 °क्रमेण ये । ७) L प्राणिपातेन । O °पातेव । CC_1 ते अर्था मा भवन्तु मे । LO कृताः । AMM_1H om. अतिक्लेशेन° । ८) P माताप्याह । CC_1 मा भीरु एवं वद । P भीरु मेवं वद । CC_1 add यावदायुस्तिष्ठति तावत्प्राणिनां मृत्युर्नहि hinter प्राणदश्च । ९) CC_1 om. उक्तं च । LO तद्यथा । MM_1H om. नासाहसं — याचितारं च । LOA न साहसं [L अनालम्ब्यं] । P मासाहसं । भण्डानि ।

साहसी सर्वकार्येषु लक्ष्मीभाजनमुत्तमम् ॥
नाभित्त्वा परमर्माणि नाहत्वा कर्म दुष्करम् ।
नाहत्वा मत्स्यघातीव प्राप्नोति महतीं श्रियम् ॥
कालः समविषमकरः परिभवसम्मानकारकः कालः ।
कालः करोति पुरुषं दातारं याचितारं च ॥ ५

अहं च तत्राधो जालं विरचयिष्ये । इति कुट्टिनीवचनमाकर्ण्य तथा तथा कृतम् । तथा च कृते तेन सर्वस्वं दत्तम् । कोटिसंख्यं च द्रव्यं गृहीत्वा मानरहितो निष्कासितः ।

उक्तं च । वेसा वि रमन्ति जणं पिश्रं पि वञ्चन्ति अत्थलोहेण ।
ताण णमो वेसाणं अप्पा वि ण वल्लहो जाण ॥ १०

---

१) LO सहसी । A °भोजन° । २) P add किञ्च । परकर्म्माणि । न कृत्वा । ३) P न हत्वा । CC_1 कर्म्मघातीव । P मत्स्यनातीव । A om. नाभित्त्वा° । ४) P °विषमकरः । CC_1 परभव° । P परिलावसमान° । LOG om. कालः° । ६) P अहं वोधो जला । CC_1 om. तत्र । LO om. च । CC_1 विचरिष्ये । LO धारयिष्ये । P विवारयिष्ये । LO °वचः श्रुत्वा । CC_1P om. तथा तथा कृतम् । P चकार कृतेनानेन° । ७) CC_1LOP om. च । LO सर्वं । P कृतेनानेन सर्व्वस्वं त्वदीयं सर्व्वं च द्रव्यं च गृहीत्वा मानहितो निःकाशितः । L कोटिसंख्याकं । LO om. च । ८) O गृहीतो । ९) LO यतः für उक्तं च । C पियं । C_1 प्रियं । CC_1 पि वयंति अथलोहेणं । L वेसाय । O वेसाप । L पिघं । O पीयं । LO om. पि । L वञ्चंति अच्छलोभेण । O विवजंवि अछ° । १०) LO नमो । L वि न । O वि लभो जण । LO fügen vor वेसा° ein: गहिदु ण सलयमच्छं मुखं जायंति भग्गमयणाउ [O गहीगु ण सयनमत्थ° भगाममणेउभ] मुणिजनतरित्ता [°सरिझा?] वेसा निद्यं विपकवलिया इच्छा [O मुणीजणीसरीसवित्या निद्यं विपकवलीयाह] । P उक्तं च यतः धन्ना गनिश्रावणिश्रा जा परिसानं मणोहववसानं । गृह्णंति सच्च पिचं मिचं जीवन गृह्णन्ति ॥ उलत्प ॥ धान्या गणिकावणिकावनिता या पुरुषाणां म्मनोभववसानं । गृह्णन्ति सर्व्ववित्तं मित्रं जीवं न गृह्णंति ॥ AMM_1H om. वेसा° ।

स च तथा धनमानपरिभवं प्रापितः परपोतमारुह्य स्वगृहमागमत् । एकाकिनं सुतं धनपरिजनवर्जितं दृष्ट्वा पिता सबाष्पं धनक्षयकारणं पृच्छति । सो ऽपि स्वयं लज्जन् गृहमन्त्रिमुखेन निवेदितवान् । पित्रोक्तम् । वत्स मा विषादं विधेहि । विपदः संपदो ऽपि पुंसः
५ संपद्यन्ते ।

उक्तं च । चिन्तामिमां वहसि किं गजयूथनाथ
यूथाद्वियोगविनिमीलितनेत्रयुग्म ।
पिण्डं गृहाण पिब वारि यथोपनीतं
दैवाद्भवन्ति विपदो किल संपदो वा ॥
१० किमनेन धनेनापि सत्वरेण मनस्विनाम् ।

---

१) C तया । LO °भ्रंशं प्राप्तः । L यथा पर° । O यथा यथा पर° । P यतारं योतमारुह्य स्वगृहमगात् [om. स — प्रापितः] । C अगमत् । LO आगतः । २) P सुतं hinter दृष्ट्वा । L धनपरिवर्जितं । P परिजनरहितं । CC_1P om. पिता । L सुदुःखं für सबाष्पं । O nur सु । P om. सबाष्पं । ३) LO om. स्वयं । लज्जमानः । CC_1 °मुखे । L निवेदयति । O निवेदितं । P अथासौ पि स्वजनलज्जां नाटयति मन्त्रिमुखेन नि° । O पित्रो । ४) LO मा विधेहि विषादं । CC_1 ऽधि für ऽपि । L पुंसः समुत्पद्यंते । O पिंव समुपद्यंते । P विपदा संपदापि पुंसः संपद्यातेः । ५) CC_1 संपद्यते । ६) CC_1 चिन्तामिमां वहसि किमित्यादि । P जगयूथ° । ७) P योगंवियोग° । ८) P गृहान । यथोपनीते । ९) P दैवद्भवंति विपदो वा । add सव्यसानं पिविहीज अभंगविभ्रारकारणो नूनं धीरापसन्नवदनाः सुहृयेपि तत्र तिष्ठंति ॥ $LOAMM_1H$ om. चिन्तामिमां° । १०) P किमनेनापि सत्वरेण । CC_1 गणनेन für सत्वरेण ।

गते न जायते खेदो हर्षश्चैवागते न च ॥

एवं सुतं समाख्याय धूर्तमायामाकार्य इदमब्रवीत् । शृणु यदत्र कौतुकं संवृत्तम् । त्वय्यध्युषितो ऽपि सुतो गतसर्वस्वः समाययौ । साह । स्त्रीभिः को न खण्डितः ।

उक्तं च । को ऽर्थान्प्राप्य न गर्वितो विषयिणः कस्यापदो ऽस्तं गताः ५
स्त्रीभिः कस्य न खण्डितं भुवि मनः को नाम राज्ञां प्रियः ।
कः कालस्य न गोचरान्तरगतः को ऽर्थी गतो गौरवं
को वा दुर्जनवागुरासु पतितः क्षेमेण यातः पुमान् ॥

---

१) P दोषो für खेदो । LOMM$_1$H om. किमनेन° । LO add zwei Prākṛt-Strophen: L जिमजिम [O जीमर] वायइ विही विसरसकरणेहि निट्ठुरं [O निदुरं] पडहं । धीरापसन्न [O °न्ना] वयसस्संतितहातचेव [O °वयणा निसंति तहारचेव] ॥ तंगिउ तं नमाइ सो दज्जइ जं होसि इजउ [O इतिसु] आसन [O आस] किज्जइ [O adds तसुआसनदज्जइ] पासा [O पाषा] वडणुजिमजोइज्जिइजोगिमपडइदाउतिमदिज्जउ ॥ [O वडणुजीमजोइज्जइजोजीमपइढाउमीतदिज्जइ] । २) P एवं समाययौ सा प्राह ततः आख्याय । CC$_1$ om. सुतं । L [om. एवं] जायामाख्याय । O एवं सुतमाख्यात्वा । CC$_1$ धूर्त्तमानमा° । L धूर्त्ततमासुतमाकार्य । P धूर्त्तमायाकार्येदमब्रवीत् । LOP om. अत्र । LO कौतुकं यत् । ३) L त्वद्गृहाधिष्ठितो । O °ध्यचितो । P तद्देपिउपोषितो । om. ऽपि सुतो । गतः स सर्वस्वः । om. समाययौ — उक्तं च । O °सवस्वमाययौ । CC$_1$ अथवा für साह । ४) LO विडम्बितः । ५) LOP om. उक्तं च । P कस्यापद स्तं गतः । ७) C$_1$ om. कः । P यानगतो । ८) CC$_1$ दुर्जनवागुरीं न । A दुर्जय° । P जातः । LOMM$_1$HG om. को ऽर्थान्° ।

रमणसिहिणन्तराले बऊलअरे रोमराइतरुगहणे ।
हरिहरणरगोविन्दा विडम्बिआ मअणचोरेण ॥
तत्त्वं पुनः पोतं भृतं कृत्वा मां पुत्रान्वितां तत्र प्रेषय ।
उक्तं च। कृते प्रतिकृतं कुर्या हिंसिते प्रतिहिंसितम् ।
५ त्वया लुञ्चापिताः पक्षा मया लुञ्चापितं शिरः ॥
मयाप्युक्तम् । यदि त्वदीयपुत्रः क्वापि स्त्रिया वञ्च्यते तदा मम दूषणम् ।
उक्तं च। दिग्गजकूर्मकुलाचलफणिपतिविधृतापि चलति वसुधेयम् ।
प्रतिपन्नममलमनसां न चलति पुंसां युगान्ते ऽपि ॥
१० तथा च। अचला चलन्ति पलए मज्जाअं साअरा विलङ्घन्ति ।
गरुआ वि तह विकाले पडिवण्णं ण च्च सिढिलेन्ति ॥

१/२) CC_1 रमणसिहिणंतराले वाहल एव रोमराइतरुगहणे । हरिहरनरगोविन्दा नमविया मयणचोरेण ॥ LO रमण [O °णे] सुहिणं [O °णे] तराले वहलतररोमराचि [O °राइ] तरुगहणे [O तरुग] हरिहरनरगोविंदान [O °म] ग्गविया मयणचोरेण ॥ P रावणकिहिणंतराले वाऊलया रामराइहंगहणे । हरिहरहिरण्णगर्भा न विडम्बिया मयनचोरेण ॥ AMM_1HG om. रमण° । In P ist hier eine Lücke bis ततो वेश्यामातापि । ३) CC_1 om. तत्र । LO तत्त्वं तथा भृतं पोतं कृत्वा पुत्रेण समं मां । ४) LO om. उक्तं च — मयाप्युक्तम् । C_1 प्रतिकृते । $LOPAMM_1HG$ om. कृते° । ६) LO त्वदीयः । om. क्वापि । ८) LO यतः für उक्तं च । $LOPAMM_1HG$ om. दिग्गज° । LO अकुउ ताइअरजणो विय जायपंचभूयाइ ताइं विय लज्जिज्जइ पाइं परिहरंते इं [O अकुउत्ता अरजणे अंगे विय जाइयं व भूयाइं ताइं चीयजीअइपाअडपरीहरंतेहि] । १०) CC_1 अचला चलन्ति पलए मज्जायां सायरा [C_1 सापरा] विलंघन्ति । गरुआ वि तह विकाले पडिवन्नं णे य सिढलन्ति ॥ $LOPAMM_1HG$ om. अचला° ।

धीरा जाण पमाणं जिमिअव्वे तह वि जंपिअव्वे अ ।
अइजिमिअजंपिआइं पच्छा वच्छे अपच्छाइं ॥

ततः श्रेष्ठी तं पुत्रं प्रेषयामासाशु तया समं सुवर्णद्वीपे । ततस्तस्मिन्सर्वो ऽपि पौरजनः प्रीतो बभूव । सा च कलावती सानुकूला तं विनये- नाजुहाव । तया च स तयावर्जितो यथासौ आत्मायत्तः कृतः । ५ द्रव्यं च सर्वं गृहीतम् । ततः सा धूर्तमाया कुट्टिनी किं करोतु । इति प्रश्नः । सा प्राह । शुक न जाने । त्वं वद । शुकः । यद्यत्र न यासि तदा कथयामि । सा आह । न यास्यामि । शुकः । यदा तस्य सर्वस्वं गृहीतं तस्मिन्समये कैश्चिद्दिनैस्तायां ऽपि चण्डालरूपधारिणी धूर्तमाया नित्यं नित्यं गवेषमाणेव किंचित् । अन्यदा स कलावत्या १० सहितः खट्वायामुपविष्टस्तया दृष्टः । तां द्वारि दृष्ट्वा सहसोत्थाय ना- शयितुमुद्यतः पूर्वमेव संकेतितम् । तमुत्तिष्ठन्तमनु कलावत्यपि उत्थिता ।

१/२) CC₁ जीहि जाण पमाणं जिमयव्वे तह व जंपियव्वे य । अइजिमियजं पियाइं [C पाच्छा व्रच्छे] अपच्छाइं ॥ LOPAMM₁HG om. diese Prākṛt-Strophe. ३) LO om. तं । om. आशु । CC₁ om. तया समं । A hat hier folgende Strophe: प्रारभ्यते न खलु विघ्न- भयेन नीचैः प्रारभ्य विघ्नविहिते विरमंति मध्याः । विघ्नैः पुनः पुन- रपि प्रतिहन्यमाना प्रारब्धमुत्तमगुणा न परित्यजंति ॥ LO गते für ततस् । O om. सर्वो । ४) CC₁ °कलावती तया कलावत्या तं विनयेनाकार्य्य । LO om. तं । ५) CC₁LO om. च स । C तया तथा । CC₁ om. तया । L अपवर्ज्जितो । LO om. असौ । L आत्मपचः । ६) LO om. च । CC₁ धूर्त्तकुट्टिनी । L धूर्त्तमा । LO om. कुट्टिनी । L करोति । ७) LO om. सा प्राह — या- स्यामि । CC₁ om. त्वं वद शुकः । ९) L सर्व । तत्समये । LO om. च । C पिंडाचल° । १०) L धूत्तमा । O नित्यं । CC₁ मातं- ङ्गवेषमणिव किंचिदन्यदा स क° सहितः तां च द्वार वीक्षमाणं दृष्ट्वा । In CC₁ ist hier eine Lücke bis तया दृष्टः nächste Seite, Z. २. ११) LO om. तया । पूर्वमेव सं° vor तां द्वारि° । १२) O om. अपि ।

उक्तञ्च । किमिदमिति । रामस्तामुवाच । भद्रे । इयं मम जननी । अहं च हतार्थको बहुदिनेभ्यो न तया दृष्टः । धूर्तमायापि तं संकेतस्थं दारस्थैव सशङ्का हस्तसंज्ञया आजुहाव ।

जगादेति चिराल्लब्धो वेश्यागृहगतो भवान् ।
५ म्लेच्छी भूता इयं वेश्या सर्वस्वं मे त्वया हृतम् ॥

यावदेवं गृहाङ्गणगता शपति तावत्स वणिक् चण्डालरूपीं समागत्य तत्पादयोः पतितः । एतच्च दृष्ट्वा कलावती कुट्टिनीसहिता तां गृहमध्ये नीत्वा पृच्छति स्म । अम्ब को ऽयम् । किंजातीयः । त्वं का । तयोक्तम् । पद्मावतीपुरीनाथस्य राज्ञः सुदर्शनस्य मातङ्गी गायिनी अहम् ।
१० अयं च मदीयं द्रव्यं हृत्वा इहागतः । तच्च त्वयाप्तम् । तन्मया ज्ञातम् । परमधुना स समागच्छतु । ततः कुट्टिनी कलावतीसहिता तत्पादयोर्लग्ना उवाच । गृहाणेदं द्रव्यम् । धूर्तमाया प्राह । नाहं

---

२) L om. च । LO न या दृष्टः । L धूततमया । LO च für अपि । ३) CC_1 दास्थैव । ४) LO जगाद च । चिराद्लब्धो । ५) LO म्लेच्छ म्लेच्छीकृता वेश्या । हतं त्वया । $PAMM_1H$ om. जगादेति॰ । ६) L एव । O om. एवं । CC_1 संपतिता für शपति । यावत्स । दशाङ्गुलिमुखः für चण्डाल॰ समागत्य । ७) CC_1 पतति । LO add वत्स दिष्ट्या चिराद्दृष्टोसि hinter पतितः । LO om. एतच्च दृष्ट्वा । ॰सहिता तावत्स्वरूपं दृष्ट्वा । CC_1LO om. तां । CC_1 गृहमध्यं । ८) CC_1 om. पृच्छति स्म । ज्ञातीयः । LO किंज्ञातीयः । का त्वं इति पृष्टा जगाद सा । ९) CC_1 मोतंगा गायनी । O om. अहम् । १०) O om. च । LO तन्मयाख्यातं । ११) CC_1LO om. स । CC_1 समगच्छतु । LO गच्छतु । CC_1 कलावती कुट्टिनीसहिता । १२) CC_1LO om. तत् । LO लगित्वोवाच । CC_1 गृहाणेनं । LO add मा मैवं पुनर्वद [O विडवडय] hinter द्रव्यं । L धूर्त्ततमोवाच । O धूत्तामाना उवाच ।

गृहकोणे ग्रहीष्ये। राजविदितं ग्रहीष्यामि। ततो वेश्यामातापि अति-
शयेन भीता तां मातङ्गीं प्रतिजगाद। इमां मत्सुतां रक्ष रक्ष।
पारंपर्यागतं द्रव्यं गृहाण सर्वस्वम्। परं मां मैवं विडम्बय। धूर्त-
माया आह। ग्रहीष्ये। ततः सा वेश्यया कुट्टिन्या सह हस्तपादौ
गृहीत्वा संमानिता। धूर्तमायापि निजं तदीयं च द्रव्यं सर्वस्वं गृ- ५
हीत्वा रामेण सह पोतमारुह्य स्वगृहमागत्य महोत्सवमकारयत्।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

इति शुकसप्तती त्रयोविंशतितमी कथा॥ २३॥

अथान्यस्मिन्दिने प्रभावती शुकं पप्रच्छ। शुको ऽप्याह।

याहि देवि विजानासि यदि जारसमन्विता। १०

---

१) O कोणं। CC_1 गृहकोणे अराजविदितं ग्रहीष्यामि। L ततो वेश्या ततो तिशयेन। O तमो वेश्यामोजातिशयेन। P om. अपि। २) LOP om. तां मातङ्गीं। LOP प्राह। LO रक्ष। ३) L अपरं पर्याप्तं। O अपरं पयागतं। LO धनं। CC_1P om. सर्वस्वम्। om. परं। CC_1 मा त्वं विडम्बय। P मामेवं विड-म्बया। LOP om. धूर्तमाया आह — संमानिता। ४) CC_1 om. वेश्यया। ५) L धूर्त्तमया। P धूत्तमायया। LOP om. अपि। P om. निजं। CC_1 तदीयं चाग्रेतनं सर्वस्वं। LOP om. सर्वस्वं। LO आदाय। ६) LP om. सह। LO स्वं। [CC_1 lesen so: °परम-धुना समगच्छतु। ततः कलावती कुट्टिनीसहिता पादयोर्लग्ना उवाच। गृहाणैनं द्रव्यं। धूत्तमाया आह। ग्रहीष्ये। ततो वेश्यामातापि अतिश्रमेन भीता। तां मातङ्गी प्रतिजगाद। इमां मत्सुतां रक्ष रक्ष पारम्पर्य्यागतं द्रव्यं गृहाण मा त्वं विडम्बय। धूर्त्तमाया प्राह। नाहं गृहकोणे अराजविदितं ग्रहीष्यामि। ततः सा कुट्टिन्या सह हस्तपादौ गृहीत्वा सम्मानिता। धूर्त्तमायापि निजं°]। ७) LO एवं बुद्धिवैभवं श्रुत्वा°। ८) LO om. इति°। CC_1 त्रयोविंशतिमी। P °संग्रहः। ९) LO om. अथा° — आह। P om. अथ। सो-प्याह। १०) P जारे समन्विते।

सञ्जनीव पुरा वक्तुं भर्तुरग्रे कचग्रहे ॥

प्रभावत्याह । किमेतत् । कीरो ऽब्रवीत् । अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्राभूद्वर्धकिः सूरपालाख्यः श्रीमान् । तस्य सञ्जनी नाम भार्या अत्यन्तं परपुरुषलम्पटा । तां च तद्गृहस्थां देवको नाम रमते ।
५ इति लोकादितद्दाकर्ण्य वर्धकिः कपटेन गृहान्निर्गत्य प्रातः संध्यायामाच्छन्नः समागत्य तल्पस्याधोभागे स्थितः । सा च जारेण सह तत्रारूढा पत्या केशेषु गृहीता कथं मुच्यते । उत्तरम् । सा पत्या धृता सती द्वितीयपतिमुखमालोक्य प्राह । मया तव कथितं यद्रथकारो मम पतिर्गृहे न विद्यते । स चागतस्तव तदेव औचित्यं विधास्यति ।

---

१) P सर्ज्जनीव पुरा वर्त्तुं । MM$_1$H पुनः कर्तुं भर्त्रा निजकचग्रहे । A om. याहि° । २) LO om. प्रभावत्याह — ऽब्रवीत् । P om. किमेतत् । CC$_1$ चन्द्रपुरी । LO om. नाम । CC$_1$ नगरी । ३) LO पुराभूद् । CC$_1$ immer वार्द्धकिः । P वाड्किः । शूलपालः । CC$_1$P om. आख्यः । A पूर्णपालो । LO om. श्रीमान् । om. नाम । ४) CC$_1$P om. अत्यन्तं । LO परमत्यंतनरलंपटा । C परं पुरुष° । C$_1$ परं पर° । P परनर° । om. च । CC$_1$LOP om. तद्गृहस्थां । LO देद्को । P देवको नामतो । A दोदाको । MM$_1$H देवल । om. G. P om. रमते । ५) LO om. इति । लोकोत्क्या । P लोकादिवकर्ण । O om. गृहा° — केशेषु । CC$_1$ संध्याम् । LP om. आच्छन्नः । P स वर्धिकः समागत्य । ६) L तल्पस्याधस्छन्नः । CC$_1$L(O)P om. जारेण सह । C यंचारूढा । C$_1$ पंचा° । L नन्वारूढा । ७) L भर्त्रा । LO मुच्यतां । P तत्रोत्तरं । पतिना । LO भर्त्त्रा । L गृहीता । ८) CC$_1$ द्वितीयातिमुख° । P द्वितीयाभिमवलोक्य । L पति [O दीनी°] मुखमालोक्याह । CC$_1$LOP om. तव । LOP om. यद् । CC$_1$ द्रव्यकारो । P द्रव्यंकरो । L हि रथकार । ९) CC$_1$OP om. मम पतिर् । LO नास्ति । P न वर्त्तते । CC$_1$ °गतस्तवैव औचित्यं [C$_1$ °वौचित्यं] । P गतस्तदेव । LO om. तदेव ।

यद्यपि पूर्वं पत्या त्वदीयं द्रव्यमपहृतं तथापि चन्तव्यम् । एयच्छति समागते तव गृहं गमिष्यामि युवयोः संगतिं वा करिष्ये । नात्र संशयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती चतुर्विंशतितमी कथा ॥ २४ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकं गमनाय पृच्छति । शुकः प्राह । 5

कुरु यद्रोचते कर्तुं यदि वेत्सि प्रतीङ्गितम् ।
श्वेताम्बरेण रुद्रेन यथा पूर्वं कृतं तथा ॥

अस्ति चन्द्रपुरी नाम नगरी । तत्र सिद्धसेनो नाम चपणको जनपूजितः । तस्मिन्नेव नगरे ऽन्यः सितपटो गुणिनां मुख्यः समागतः । तेन च गुणिना सर्वो ऽपि जन आवर्जितः श्रावका अप्यात्मायत्ताः 10

---

१) CC_1 त्वं पतिस्त्वदीयं । P यद्येपि प्रतिष्ठापूर्व्वं त्वदीयं° । हृतं für अपहृतं । CC_1 एयच्छतिना । om. L. P एयच्छतिसमये समागते । LO समायाते पत्यौ । २) CC_1P गृहमेष्यामि । L गृहे । O गृहीष्यामि । om. युवयोः । LO संगतं । P संगते वा नरः न संशयः । LOP om. अत्र । ४) LO om. इति° । CC_1 om. शुक° । °विंशतिमी । P °संग्रह । ५) C प्रभाते, C_1 प्रभातःपुनः für अन्यदा । LO om. अन्यदा — प्राह । P om. गमनाय । CC_1 गच्छति । P प्रयच्छति । ६) L प्रतीपगं । O प्रतीयगं । ७) CC_1 श्वेतांवारेण । LO सितांवरेण । PA om. कुरु° । MM_1H कुरु चेद्रोचते भीरु यदि वेत्सि प्रतीपताम् [M_1 प्रदिपदाम्] । सिद्धचपणको यद्बुद्धिपूर्वं समाचरेत् ॥ ८) CC_1 om. अस्ति । P तत्रास्ति । LO चंद्रपुर्यां नगर्यां । P चन्द्रपुरं नाम नगरी । M चंद्रवती । M_1 चंद्रपूर्वी । H चंद्रपूर । $M(M_1H)$ सिद्धचपण [M_1 °चपणक] नाम्नें जैन । C यमपूजितः । P om. जन । ९) P तस्य नगरे । LO om. एव । O om. ऽन्यः । LO सितांबरो । L गुणिमुख्यः । समागमत् । P समागत् । १०) P तत्र गुणिना । CC_1LOP om. च । L आत्मवशीकृतः । O आवर्ज्जीति । CC_1OP श्रावको ऽन्यो ऽप्यात्मायत्तः कृतः [P °प्यात्मायत्मृतः] ।

ख्ताः । स चपणको ऽपि तस्य पूजां क्रियमाणामसहमानः स्वयं तदी-
योपाश्रये वेश्यां प्रेषयित्वा असौ वेश्यालुब्धो न सुशील इति श्वेता-
म्बरस्य लोकप्रवादमकरोत् । तद्दर्शनाय जनमाकारयामास । ब्रूते च ।
चपणका एव ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरास्तु विप्लुताः । सो ऽपि श्वेताम्बरो
५ दीपाग्निना उपाधिं प्रज्वाल्य प्रभातप्राप्तायां रजन्यां नग्नीभूय वेश्याया
दत्तहस्तो निर्गतः । ततो लोकापवादः संवृत्तः । यदसौ चपणको न
सितवस्त्रः । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती पञ्चविंशतितमी कथा ॥ २५ ॥

अन्यदा सा चलिता । शुकः प्राह ।

१० याहि देवि न ते दोषो यदि जानासि भाषितुम् ।
रत्नादेवीव पत्या तु प्राप्ता जारद्वयान्विता ॥

---

१) LOP om. स । P om. क्रियमाणाम् । स्वयं वेश्या तदी-याश्रयेप्रेषयित्वा वेश्यालुब्ध न शीलः इति° । २) LO om. श्वेता-म्बरस्य लोक । ३) P om. तद् । ४) CC_1 एवं । P चपनकः एते च ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरस्तु वेत्सित् । LO सितांबरास्तु । सितांबरो । ५) CC_1 उपाग्निं । L उपधिं । O उपधी । P श्वेताम्बरो प्राग्नि-मुपाधिं । LO विभातायां निशायां । P प्रात्प्रभातायां । om. रजन्यां । CC_1 वेश्यया । LO हस्ते तालं दत्वा । P वेश्या । ६) L लोके । CC_1 यतो ऽसौ । नाशितवस्त्रः । LO om. यद् । अयं दिगम्बरो न श्वेताम्बर इति कथा । ७) P सितवस्त्री । ८) CC_1 om. शुक° । पञ्चविंशतिमी । P °संग्रह । ९) CC_1 अन्यदा चलि-तां तां शुकः प्राह । LO om. प्राह । १०) P दोषस्ते । ११) LOPMM_1H immer रत्नदेवी । LO पतिना प्राप्ते । P यथा तु । जारसमन्विता । MM_1H याहि देवि स्वदोषघ्नं यदि जानासि भाषितुं । स्वपती रत्नदेवीव प्राप्त [M_1H प्राप्तौ] जारद्वयान्विता ॥ A om. याहि° ।

अस्ति जलउद्राभिधानो ग्रामः । तत्र राजपुत्रः क्षेमराजः शूरः ।
रत्नादेवी तस्य भार्या । तत्रैव ग्रामणीर्देवसाख्यः । तस्य सुतो धवलो
नाम । तौ द्वावपि रमेते रत्नादेवीं परस्परमज्ञातौ । अन्यदा पितृ-
पुत्रौ तद्गृहस्थौ यदा तदा राजपुत्रः समागतः । तदा किमुत्तरम् ।
शुक आह । ततस्तया कृतसंज्ञो गृहादङ्गुल्या तर्जयन्नयात् । तस्मिंश्चैव ५
गच्छति भयात्पतिः किमिदमित्याह । ततः सा हसन्ती प्राह । अस्य
पुत्रस्त्वद्गृहे शरणागतः । मया च नार्पितः ।
यतः । स क्षत्रियस्त्राणसहः सतां यस्तत्कार्मुकं कर्मसु यस्य शक्तिः ।

---

१) LO जडडवलाभिधे [O जडवला°] ग्रामे रा° । P जल-
द्राभिधानो । A जलुद्र । MM_1H जलोद् । G *Ζαλαουδα.* M_1
गोविक्षेमराज । H गोविक्षेम । G *Ξομαρξᾶς.* LOP om. शूरः ।
२) LO तस्य भार्या र° । P प्रिया । G *'Ρατναβατή.* L तत्र च ।
O तस्य सुतोः कपतिना प्राप्ति जारद्वयान्वितात्सुतातत्र für तत्रैव ।
P om. तत्रैव । CC_1 देशसाख्यः । P देवसषः । A देवसख्य ।
M देवराज । M_1 वेदराज । H वेदराज । G *Βαλλαββᾶς.*
L(O) तत्सुतश्च धवलनामा । P सुतः नदीयो धवलः । MM_1H धव-
लाच । ३) CC_1P रमते । LOP add गृहे hinter रमेते । LO om.
रत्नादेवीं । CC_1 पितृपुत्रो । P पुत्रपितरौ । ४) CC_1 गृहान्त-
स्तस्थौ । P तद्गृही तस्थौ । om. यदा । LOP समागमत् । LO
om. तदा । ५) P प्राह । LO om. शुक आह । कृतज्ञयां-
गुल्या गृहान्तर्जयन्निःकाशितः । P कृतः संज्ञा गृहादंगुल्या तर्ज्जयेत्
नःकाशितः । CC_1 °ङ्गुल्यतर्जयत् निष्कासितस्तस्मिंश्चैव । L °श्चैवं ।
६) LO भयात्किमिदमिति पतिरित्याह [O om. इदम्] । P किमिद-
मित्यतः सा संति प्राह । LO उवाच । ७) CC_1 पुत्रः शरणागतः
त्वद्गृहमागतः । LO शरणागतो निजगृहमागतो । om. च । P मया
च धर्षित् । ८) L om. यतः । P सख्यःस्त्राणसह सता । CC_1
यः तत् । L किंकरः für कार्मुकं ।

वहन्त्यीमप्यफले ऽर्थजाते करोत्यसंस्कारहतामिवोक्तिम् ॥
अतो हृष्टो व्रजति । गच्छ त्वं समर्पय सुतम् । तेन च तथा कृतम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षड्विंशतितमी कथा ॥ २६ ॥

५ अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह ।

रम्भोरु गच्छ कामिनां को विघ्नं कर्तुमर्हति ।
मोहिनीव समर्था चेद्विचारीकर्तुमीश्वरि ॥

अस्ति शङ्खपुरं नाम नगरम् । तत्र आर्यो वणिगभूत् । तस्य मोहिनी नाम भार्या । तां च बहिर्गतां कुमुखो नाम धूर्तो रमते । तत्पतिना
१० चाभिज्ञायि । तत्पतिश्चातिशयेन भीरुः । ततो ऽसौ तां बहिर्यान्तीं

---

१) P वहायीयासु फलेर्थजाते करोति तत्कच्छमासंयुक्तां । Alle MSS. lesen °सत्कार° । AMM₁HG om. स चविय° । २) CC₁ अतः संतुष्टः व्रज । P अत संतुष्टा व्रजति गछन् । om. त्वं । तेनैवं कृत । L चैवं । ३) P om. कथां । LO nur इति कथा । ४) CC₁ om. शुक° । षड्विंशतिमी । P °संग्रहः । ५) CC₁ अन्यदा गमनाय प्र° शु° पृ° । om. स्म । C अक आह । LO अथापरदिने शुकस्तामुवाच । ६) CC₁ कामानां । LOP गन्तुकामानां । ७) CC₁ मोहनीव । L रोहिणी । O सोहिणी । C शमर्था । O सवसर्था । CC₁ विजारी° । L विजारीं । O वीजारी । CC₁ ईश्वरी । LO ईश्वरा । P मोहिनी च समर्थया विज्ञानं कर्त्तुमीश्वरी ॥ M °गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् [M₁H °कामस्य न विघ्नं कर्तुमर्हसि] मो° जारगोपनकर्मणि ॥ ८) CC₁ अत्र शंखपुरे पुरा आर्यो° । LO शंखपुरे आर्यो वणिक् । om. अभूत् । M शंकरपूर । M₁ °पुर । H शंकर । P अर्था वनिगभूत् । G Ἀρίας. MM₁H अहि । LO om. तस्य । भार्या रोहिणी [O सोहिणी] । A सोहिणी । G Ῥοχινή. ९) LO om. च । A सुमुखो । MM₁H कुमूर्ख । G om. कुमुख । LOP om. नाम । LO om. तत्पतिना चा° । P तत्पतिज्ञात भीतस्ततसौ बहिर्यांति तां । १०) CC₁ भीरस्ततो । LO °र्यान्तीं तां ।

निवार्य पार्श्वस्थित एव तिष्ठति । तथापि तया धूर्तस्य कथापितम् । मां रात्रौ भर्तृखट्वास्थितामर्वाक्सुप्तां भज त्वम् । तेन तथा कृतम् । तच्च कुर्वन्भर्त्रासौ पुंश्चिह्ने धृतः कथं गच्छतु । उत्तरम् । धृत्वा च पतिः प्राह । प्रदीपमानय मया चौरो धृतो ऽस्ति । तयोक्तम् । बहिर्यान्ती बिभेम्यहम् । एनं ग्रहीष्ये त्वं दीपमानय । तेन च तथा ५ कृतम् । सा च जारं मुक्त्वा गृहान्तर्वद्धस्य पट्टकस्य (?) जिह्वां गृहीत्वा तथैव सुप्ता यावत्पतिर्लकुटहस्तो दीपं गृहीत्वा समायातः पृच्छति । किमियं पट्टकस्य (?) जिह्वा । कथमत्र । तयोक्तम् । क्षुधार्तो ऽयम् । अनेन मुक्ता लाला क्षमा स्थिता । उक्तिप्रत्युक्तिवादेन निर्जितः । उक्तश्च । हतक अनेन पौरुषेण चयं व्रजसि । इति निर्भर्त्सितो लज्जि- १० तश्च सुप्तः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तविंशतितमी कथा ॥ २७ ॥

---

१) LO पार्श्वस्थ । P पार्श्वे स्थित । CC_1 तथापि धू° । om. तथा । LO तया च । P तया धू° कथापितरं । २) CC_1 खट्वा° । P om. मां । धात्रिखट्वास्थितां अर्द्धाक्सुप्तां गृहीत्वा तेन तथा कृतं । LO om. त्वम् । ३) LO स पुंश्चिह्ने भर्त्रा धृतः । P तत्राकुर्वन्भर्त्तासौ । गच्छति । CC_1 दत्त्वा च पतिं प्राह । L om. च । ४) LO प्रिये प्रदीप° । ५) LO अहं बहि° । P एनच्च गृहीष्ये । LO प्रदीप° । om. च । ६) CC_1 °वडकस्य पट्टकस्य । O पट्टकस्य । om. P. ७) CC_1 तत्रैव । C लुटकहस्तो । P लगुड° । LOP समागतः । CC_1P om. पृच्छति । ८) CC_1 पट्टकस्य । LO वटुकजिह्वा । P किमिदं पट्टकजिह्वः । कथमत्र क्षुधार्तो यमेतेन पौरुषेण चयं व्रजसीति निर्भर्त्सितो । L धूर्त्ताचोयं क्षु° । ९) L अनेन लाला मुक्ता° । O om. मुक्ता । LO om. क्षमा स्थिता । CC_1 उक्तिवादेन । १०) LO हतकानेन । ११) LO om. च । CC_1 om. च सुप्तः । L om. इति — कथा । O om. इति — सुप्ता । १२) O इति कथा । CC_1 सप्तविंशतिमी । P °संग्रह ।

अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

कृशोदरि व्रजाद्य त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।
जारसंयुक्तया पूर्वं यथा देविकया कृतम् ॥

अस्ति कुहाडाख्यो महाग्रामः । तत्र जरसाख्यो कुटुम्बिको महामूर्खः ।
५ तद्भार्या देविका पुंश्चली । तां च प्रभाकरो ब्राह्मणः क्षेत्रमध्ये वि-
भीतकवृक्षसमीपे गुप्तस्थाने मुदा रमते । ईदृशं व्यतिकरं जनाच्छ्रुत्वा
तत्पतिस्तत्रावलोकनाय स्वयं गतः । तेन च वृक्षारूढेन तत्तथैव दृष्टम् ।
दृष्ट्वा तत्रस्थेनापि जल्पितम् । धूर्तिके बहुदिनेभ्यो ऽद्य संप्राप्ता ।
इत्युक्त्वा कथमियं भर्तारं प्रत्याययतु । तयोक्तम् । नाहं जाने त्वमेव
१० कथय । यदि न यासि तदा कथयामि । तया तथेति प्रतिपन्ने
शुकः प्राह । सा च तद्वचः श्रुत्वा तं जारं प्रेषयामास पत्या चाव-
तीर्य समागतेन उपालब्धा । साह । हे प्रभो । ईदृश एव वृक्षः ।

---

१) LO om. अन्यदा — प्राह । P प्रातः für अन्यदा । २) P व्रजसि त्वं । ३) O om. यथा । LO देदिकया । P तथा für कृतम् । MM$_1$H कृशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि । जरसे भर्तरि पूर्वं [M$_1$ पूर्वं । H पुरा] यथा° । A om. कृशोदरि° । ४) P कुडाहाख्यो नाम ग्रामः । O ग्राम । M कुंडाच । M$_1$H कुडाच । G *Κουχαδά.* L जसराजः । O जसराम । P कु° जराख्यो । A जसराख्यो नाम । ५) L देदिका भार्या । O om. तद्भार्या — रमते । LA देदिका । P देवी । L क्षेत्रमार्गे । ६) P सदा । इत्थं व्यतिकरं । ७) P आगतः । LO om. तेन च । P om. च । LP om. तत् । P om. दृष्टं । ८) LO om. अपि । धूर्त्ते क्व यासि बहुदिनेभ्यो [O °जनेभ्यो] द्य संप्राप्तः किमुत्तरं । P मूर्त्तिके अद्यापि संप्राप्ता बभ्यो दिनेभ्ये इत्युत्का शुक प्राह कथमीयं । ९) LO om. तयोक्तम् — प्राह । १०) P यदि यासि । ११) P °वचन । O om. श्रुत्वा । LO समागतेन भर्त्रा उपा° । P पत्या उत्तीर्य्य समागतेन । १२) P om. साह । LO om. साह — अवलोकय । P इदृश एव वृत्तः हे प्रभो यत्रचारूढे° ।

अत्रारूढैर्मिथुनं दृश्यते । तेन पतिना उक्तम् । त्वमारुह्य अवलोकय ।
तया तथा कृतम् । वृक्षारूढया च तया प्रोक्तं कपटेन । बहुदि-
वसेभ्यो ऽन्यां नारीमभिगमन्दृष्टो ऽसि । तेन मूर्खेण ज्ञातम् । सत्य-
मिदम् । स च तां शान्तयित्वा गृहं निनाय । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ अष्टाविंशतितमी कथा ॥ २८ ॥

अन्येद्युः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

व्रज देवि विचारं चेत्कर्तुं जानासि भामिनि ।

समं जारेण संप्राप्ता सुन्दरीव यथा गृहे ॥

कथमेतत् । सो ऽब्रवीत् । अस्ति सीङ्गली नाम ग्रामः । तत्र महा- १०
धनो वणिक् । तद्भार्या सुन्दरी । तां च मोहनो नाम उपपतिर्नित्यं

---

२) P तथा कृतं । तत्तस्तया प्रोक्तं । LO वृक्षारूढया तथा च
उक्तं [O add च] । L कपटेनन । P अन्यां नारीं रमयन्वकुभ्यो
दिनेभ्योसि प्राप्तस् । ३) LO om. तेन । P तेन मूर्खेन तथा तनुः
शान्तयित्वा । ४) LOP om. च । L सांतयित्वा । O सांत्वयि ।
P गृंनीहं नीता । ५) L सा सुप्ता । O इति धूप्ता । ६) LO om.
इति° । CC$_1$ °विंशतिमी । P °संग्रह । ७) CC$_1$ प्रातः für
अन्येद्युः । LO om. अन्येद्युः — प्याह । P प्रयच्छः । शुकः प्राह ।
८) CC$_1$ कृशोदरि व्रजाद्य त्वं यदि° । O गच्छ । LO विजारं [O
जारं] त्वं । P च जारेषु कर्त्तुं । ९) P सुन्दरीच । MM$_1$H व्रज
देवि परं जारं कर्तुं जानासि चेत्तथा । निजजारस्य गुप्त्यर्थं यथा
सुंदरिणा कृतं ॥ A om. व्रज° । १०) LOP om. कथ° — ब्रवीत् ।
CC$_1$ om. अस्ति । साकुली । LO सेङ्गलीग्रामे । P असीङ्गली नाम
ग्रामः । M शिहृ । M$_1$ शिङ्ग । H शिङ्गरपुर । G Σιγχουλή.
CC$_1$P वणिकमहाधनः । ११) P अतिसुंदरी । A प्रांजली नाम
व्यवहारी । CC$_1$ तां च नित्यं । P om. नित्यं । मोहन-
नामा ।

गृहमागत्य भुङ्क्ते। अन्यदा यावत्सा तथा तिष्ठति तावत्तत्पतिः समागतः। सा कथं भवतु। उत्तरम्। सा पतिमागच्छन्तं दृष्ट्वा जारं विवस्त्रं शिक्ये कृत्वा मुक्तकेशा गृहान्निर्गत्य दूरस्था पतिमाह। अस्मद्गृहमध्ये नग्नं भूतं शिक्यारूढं विद्यते। मान्त्रिकानाकारयितुं गच्छेत्युक्ते ५ स मूर्खस्तदर्थं जगाम। तदा च तदन्तरे तया उल्मुकं हस्ते कृत्वा उपपतिर्निष्कासितः। पत्यौ च आगते सा जगाद। यदुल्मुकेनापि भूतं नष्टम्। इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

इति शुकसप्ततौ एकोनत्रिंशत्तमी कथा॥ २९॥

अन्येद्युः प्रभावत्या पृष्टः शुकः प्राह।

१० गच्छ देवि विरुद्धं ते गमनं न मतं मम।
विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत्॥

---

१) LO यावत्स। P अन्यदा च स तथा तिष्ठति। LOP om. तत्। P समागमत्। २) P सा सुंदरी प्रतिमागच्छन्तं। ३) P om. शिक्ये कृत्वा। L शश्के। O शक्के। om. मुक्तकेशा। LP om. दूरस्था। ४) LO °गृहे नग्नीभूतं भूतं। P नरं नग्न भूतं भिचारूढं वर्त्तते। L शश्कारूढं। O शक्का°। L मांचिकमागच्छेत्युक्ते। O मांचिकमाकायागच्छे°। P मन्त्रिका°। CC_1P om. इत्युक्ते। ५) CC_1P om. तदर्थं। CC_1 तदा तया उल्मकं। LO तदंतरे च तया [O om. तया]। P तदनन्तरे। om. तया। उल्लकं हस्ते कृत्व तन्निःकाशयामास। ६) CC_1 तं निष्कासयामास। CC_1LOP om. उपपतिर्। om. च। LO समागते। CC_1P om. सा जगाद यद्। LO सा इति कथयति। CC_1 उल्मुके किं केनापि भूतं दृष्टं। O om. अपि। ७) L दृष्टं। P नष्टां। om. कथां। LO सा सुप्ता। ८) LO om. इति°। P °संग्रह। ९) CC_1 om. शुकः प्राह। LO om. अन्येद्युः — प्राह। P अन्येद्या प्रभावती शुकं प्रयक्षती शुक प्राह। १०) P गमनं गन मया। O ते नं अनं ना मतं मम। MM_1H विरुद्धार्थे। M_1 गमनं ग मतं। H गमनं गमनं। ११) PMM_1H विषमं। P देवि त्वम्। A om. गच्छ°।

अस्तीह पृथिव्यां भूतवासं नाम श्मशानम्। तत्र द्वौ पिशाचौ करा-
लोत्तालनामानौ। भार्ये च धूमप्रभामेघप्रभाख्ये। तयोश्च भार्यारा-
मणीयकत्वे विवादः संवृत्तः। अन्यदा च ताभ्यां भार्यासहिताभ्यां
मूलदेवो दृष्टो बाहुभ्यां विधृत्य पृष्टः। का अनयोर्मध्याद्रमणीया।
अनृतं वदन्तं व्यापादयिष्यामः। तत्कालवे विरूपे भीषणे वृद्धे पिशा- ५
चिन्यौ। स च यथार्थवादी भचितः किमुत्तरं कुर्यादिति। उत्तरम्।
तेनोक्तम्।

या यस्य वल्लभा लोके रम्या सा तस्य नापरा।
गदिते धूर्तराजेन ताभ्यां मुक्तश्च तत्क्षणात्॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥ १०

इति शुकसप्ततौ त्रिंशत्तमी कथा॥ ३०॥

---

१) LO om. इह। P om. इह पृथिव्यां। LOP भूता°। A भूतानां स्थानं। M भयंकर। M_1 भूताचाधास स्मशानाचेठायीं। H एक स्मशानमें। G ἔν τινι νεκρικῷ τόπῳ. CC_1P द्वौ तत्र। L करालोतरताल°। O करालोतलताल°। P करालोहार°। २) LO धूतप्रभा°। P °मेघप्रभाख्या। O तयोभयोश्च। LO रम-णीयकत्वेन। P °रमणीयत्वे। ३) L संप्रवृत्तः। O संवृद्ध। P om. अन्यदा — तत्कालवे। CC_1 om. भार्या। ४) CC_1 तैर्मूलदेवो। LO मध्ये। ५) L खादयिष्यामः। O खादस्याः। CC_1 om. वृद्धे। पिशा° भीषणे। LO विरूपे भीषणे वृद्धे तत्कालवे [O त्व°] पिशा-चिनी। P विरूप भाखने वृत्ते तत्कालवे पिशाचिन्यौ। ६) P om. च। पर्थार्थवा। CC_1 यथार्थसंवादी। om. भचितः। L भचिते। O भचतो। P भचतां। LOP कथं भवतु [P भवन्तु]। CC_1P om. उत्तरम्। ८) O यो। om. सा। P नोपरा। ९) P भुक्त। सत्क्षणात्। AMM_1HG om. या यस्य°। १०) CC_1 om. कथां। L सा सुप्ता। O nur इति कथा। ११) LO om. इति°। P °संग्रहः।

अन्यदा च प्रभावत्या पृष्टः शुकः प्रोवाच ।

यथेष्टं व्रज कल्याणि केलिं कर्तुं कृशोदरि ।

शशकस्येव ते बुद्धिरस्ति चेत्सुसहायिनी ॥

मधुराख्ये वने पिङ्गलनामा सिंहः । स सत्त्वानि बहूनि हनन्सर्वैः
५ पशुभिर्विचार्य प्रतिदिनमेकैकसत्त्वपरिकल्पनव्यवस्थया निवारितः ।
अन्यदा शशकस्यैकस्य वारकः संजातः । स च न याति श्वापदै-
र्भणितो ऽपि । गच्छ त्वमन्यथा पूर्ववत्सर्वाणि भूतानि भक्षयिष्यति ।
स चाद्यप्रभृति तदन्तिके सत्त्वानि न यास्यन्ति । इत्युक्त्वा बहुका-
लक्षेपं चकार । मध्याह्नसमये एव च मन्दं मन्दं सिंहस्याग्रे गन्तुं

---

१) LO om. अन्यदा — प्रोवाच । P प्रभावती प्राह हे शुक यथेष्ट गच्छामि शुकः कथयति । २) LO यथेष्ठं । MM_1H °यथे-च्छसि कृशोदरि । ३) C_1 सुसहायनी । L शशकस्य च ते बुद्धि-रस्ति तेथ सहायिनी । O शशकस्य वारको जात च ते बुद्धिरस्ती तेथा° । MM_1H शशकस्य वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरक्षणे । A om. यथेष्ट° । ४) L मधुरावने । O मधुराख्यवने । M मधुर । M_1 मधूर । H मंदरगिरपर्वतपर । G *ἐν ὕλῃ*. CC_1 पिङ्गलकः । LO पिंगलसिंहः [O om. सिंहः] । A पिंगलाख्यो नाम । H दूरदंत । LOP om. स । LO सत्वान्बहून् । C घ्नन् । P सत्वां च निहंति तेन कारणे सर्वैः । ५) CC_1 °सत्वं परिकल्प्य [C_1 °कल्प] तस्या व्यवस्थाया [C_1 तस्याव°] । P एकैकं सत्वं परिकल्पितं दत्तं व्यवस्थ-या निवारिमः । ६) LOP om. एकस्य । L धारको । P सशकपा-रकः संज्ञातः । CC_1 संयातः । LO जातः । CC_1 om. च न याति । वनश्वापदै° । P om. च । O स च न जातिश्वायदैर्भी-णीतो । ७) CC_1OP om. ऽपि । L त्वमन्यदा । CC_1 om. भूतानि । L सत्वानि । om. O. P अन्यथा स पूर्ववत्प्राणिनो भक्षयति । ८) LO om. अद्य° — उक्त्वा । P om. तदन्तिके । सत्वानि तदनम्ज? इत एकेणाहं शशकः गंतुं व्यवसितः अन्नेन यास्यतीत्युक्त्वा तेनापि सहसा-क्रांतः° । LO om. काल । ९) LO om. एव च । सिंहसन्निधिं ।

व्यवसितः । तेनापि महसाक्रान्तः कथं मुच्यते । उत्तरम् । शशकः
सिंहं प्राह । स्वामिन्नहं शशकचतुष्टयेन सह आगच्छन्मार्गे तव शत्रुणा
धृतो ऽतो वेलातिक्रमो बभूव । तेनोक्तम् । स शत्रुः क्वास्ते । ततः
स शशकेन धूर्तेन वाटीं नीत्वा तस्यैव प्रतिबिम्बः कूपे दर्शितः ।
सिंहो ऽपि मूर्खस्तं जले दृष्ट्वा कुपितो झम्पामदान्मृतश्च । ५

बुद्धिर्बलवती भीरुसत्त्वानां न पराक्रमः ।
शशकेनाल्पसत्त्वेन हतः सिंहः पराक्रमी ॥

उक्तं च । एकं हन्यान्न वा हन्यादिषुर्मुक्तो धनुष्मता ।
सराष्ट्रं सप्रजं हन्ति राजानं मन्त्रिनिश्चयः ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ १०

इति शुकसप्ततौ एकत्रिंशत्तमी कथा ॥ ३१ ॥

---

१) LO व्यवस्थितः । L सहक्रांतः । CC_1 उक्तं च उत्तरं । सिंहं शशकः । २) P आह हे स्वा° । LO om. शशक° सह आगच्छन् । P गच्छन् । ३) CC_1 वृतो । P मार्गे भूतो वेला महती बभूव । L ऽतो वेला अतिक्रांता । O अतिक्रा । P तेन सिंहे-नोक्तं । कः शत्रुः । CC_1LOP om. ततः । ४) P om. स । तेन शशकेन । LO शशकधूर्त्तेन [O शशधू°] ततो वटं । P कूपमेक-न्नीत्वा । LO तथैव जले प्रतिबिंबितो [O °बिंबो] । P तस्य सिं-हस्य प्रतिबिम्बो जलमध्ये दर्शितः । C_1 दर्शितवान् । ५) CC_1 स स्वस्य प्रतिबिम्बं [C_1 °बिम्बो] दृष्ट्वा । P तज्जले । CC_1P om. कुपितो । C_1 om. झम्पा । P रूपमदात् हिंहो मृतः यतः । ६) AMM_1HG om. बुद्धि° । LOP add किं च [P उक्तं च] यस्य बुद्धिर्बलं तस्य [O यस्य] निर्बुद्धेस्तु कुतो बलं । वने सिंहो [P सिंह] मदोन्मत्तो [P °मत्त] शशकेन निपातितः ॥ [O बलपईकुडीजमउली für निर्बु-द्धेस्तु — निपातितः] । ८) CC_1 धनुष्मतां । ९) CC_1 सप्रभुं । रा-जानमिति निश्चयः । P एकं हंन्यान्निषुर्म्मुक्तो धनुष्मता । बुद्धिर्बुद्धि-मतोऽष्टा नृपं हंति सराष्ट्रकं । Stellt यस्य बुद्धि° und एकं° um. $LOAMM_1HG$ om. एकं° । १०) LO om. इति° । ११) LO इति कथा । P °संग्रह ।

अथान्येद्युः प्रभावती चलिता शुकं पप्रच्छ गमनाय । शुकः प्राह ।

याहि देवि मनो यत्र गन्तुं ते कमलानने ।
राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिविपर्यये ॥

अस्ति शान्तिपुरं नाम नगरम् । तत्र माधवः श्रेष्ठी । तस्य मोहिनी
५ भार्या । तयोस्तनयः सोहडाभिधः । तस्य भार्या राजिनीनाम्नी
रूपसंपन्ना चतुरा पुंश्चली । सान्यदा द्रम्ममर्पयित्वा श्वश्र्वाज्ञप्ता गो-
धूमान्हट्टे गृहीत्वागच्छ । सा च हट्टे गता । क्रीणत्वा चोपपतिर्दृष्टः
संज्ञितश्च समीपमाययौ । गोधूमाश्चोटायां बद्धा हट्टे मुक्ता तेन

---

१) LO om. अथान्येद्युः — प्राह । P अन्यस्मिन्दिने गमना प्रभा-
वती शुकं प्रयाछ । २) CC₁ यदि देवि । LOPMM₁H रमते für
गन्तुं ते । ३) P धित्तं für वक्तुं । CC₁ कुलि॰ । P ॰विवर्ज्जये ।
MM₁H धूलिप्रदर्शने । ४) CC₁ शान्तपुरं पुरं । LO अस्ति शांति-
पुरे नगरे माधवश्रेष्ठी । P शन्तिपुर । A पुरं नाम नगरं । M
शांतपुरी । M₁ शांतिपूरी । H ॰पुरी । G *Σαντιπούρα.* P मा-
नव, MM₁H केशव für माधवः । मोहिनी nicht genannt in P.
G om. माधव und मोहिनी । ५) LO तयोः सुतः सोमको नाम ।
P तचनय सुहाडाजिधः । A सोहडु । MM₁ सोमक । H सो-
मदत्त । G *Μουχάδας.* LO राजिणी तस्य वल्लभा । P तस्य
राजिणी भार्य्या । A रजिणी । G *'Ραζινή.* H सज्जनी ।
६) P पुंचली च । सा अन्यदा । LO श्वश्र्वा द्र॰ प्रोक्ता । P द्रव्य-
मर्प्ययीत्वा श्वश्रुराज्ञाप्ता गो॰ गृ॰ वासोगतः । ७) CC₁ गोधूमा-
नटहीत्वा आगच्छ । LOP om. हट्टे । समागच्छ । P om. सा —
गता । LO om. च । गता हट्टे । CC₁ क्रीणन्त्वा । LO क्रीणंत्वा ।
P क्रीडन्त्वा । om. च । O om. पतिर् । P तचोपपति॰ । ८) LO
संज्ञितः [om. O] समीपमागतः । P om. च । सा गोधूमान् ।
CC₁LOP om. मोटायां । P om. बद्धा । O बद्धो । om. मुक्ता ।

सार्धं सा ययौ । वणिजापि गोधूमानुत्सार्य मोटायां धूलिर्बद्धा । सापि तेन सह चिरं खिला आगत्याकुला मोटामनुत्पाटयिला गृहं ययौ । तां छोटयिला यावत् श्वश्रूः पश्यति कीदृशा गोधूमा इति तावद्धूलिं पश्यति । अत्र किमुत्तरम् । शुकः । किमिदमिति यदा श्वश्र्वा पृष्टा तदा तयोक्तम् । मातर्मम हस्ताद्रम्मो हट्टाग्रे भूमौ प- ५
तितः । ततो मया धूलिराहृता । ततः सा श्वश्रूर्द्रम्ममनवलोकमाना विकलीभूता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ द्वात्रिंशत्तमी कथा ॥ ३२ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती गमनायोत्सुका शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि कर्तुं त्वमीश्वरा । १०

---

१) P om. सा । LO वणिजा तु उत्सारिताः [O om. उत्सारिताः] । L ग्रंथौ für मोटायां । O om. मोटायां — कीदृशा । P om. वणिजापि — ययौ । २) L खिलाकुलेव तत्समेदमुत्पाद्य गृहं ययौ । CC_1 मोटामुत्पाटयिला । om. गृहं । ३) L चोढयिला । कीदृशाः संति । LO om. इति । P छोरयिला कीदृशा धूमः यावच्छ्वशुः पश्यति । ४) LO धूलिर्दृष्टा । P ददर्श । CC_1 यदा — तदा तावत् । P शुकः प्राह । LO श्वश्रूर्वदति किमिदमिति । P किमिदमिति यदा वदति श्वश्रुः । ५) CC_1P om. मातर् । CC_1 मे द्रम्मा भूमौ पतिताः । LO om. भूमौ । P मे द्रम्मे कटि पतितो मया धूराहृतो । ६) LO ग्रतो । आनीता । P om. श्वश्रूर् । CC_1 द्रम्ममवलोकमाना । LO द्रव्यं विलोक्य । P द्रव्यमवलोक्य । ७) L विलज्जा । O विलचा । LO बभूव । P विलक्षीभूता । LO om. इति — सुप्ता । ८) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रह । ९) LO om. अथान्येद्युः- प्राह । P अन्यस्मिन्दिने प्रभावती गमनाय शुकं शुकः प्राह पृछति स शुक उवाच । CC_1 om. प्राह । १०) CC_1P त्वमीश्वरी ।

विषमे मालिनी यद्वद्रम्भिका पतिसंनिधौ ॥

कथमेतत् । शुको ऽब्रवीत् । अस्ति शङ्खपुरं नाम नगरम् । तत्र शङ्करो नाम मालिकः समृद्धिमान् । तस्य रम्भिका नाम भार्या बहुरतिप्रिया सुभगा सुरूपा बहुभर्तृका च । अन्यदा शङ्करगृहे पि-
५ तृकार्यमागतम् । तस्मिन्दिने तयोपपतयश्चत्वारो निमन्त्रिताः । पुष्पाणां विक्रीणाय गतया चतुष्पथे ग्रामणीर्वणिक्सूनुस्तलारश्च बलाधिपश्च प्रत्येकं ते ते पृथक्पृथक् आकारिताः परस्परमजानन्तः । मदीयं भवनं प्रति प्रागेव समागन्तव्यमिति । द्वितीये ऽह्नि

१) LO मोहिनी यद्व॰ । P विषमे यश्चकार सु मारिक पति॰ । MM₁H ॰गमनाद्देवि वेत्सि चेत्कर्तुमुत्तरं । अतीव जारिणी यद्व॰ । A om. को॰ । २) LOP om. कथमेतत् — ऽब्रवीत् । CC₁ ग्रामः । LO अस्ति शंखपुरे शंकरो । A अस्ति धरातले यथास्थानं नाम नगरं । MM₁ शंकरपुर । H शंकरपूर । ३) CC₁ शङ्कराभिधो । समृद्धः । P सुवुद्धिमां । om. तस्य । सुरभाभिधा भार्या च । LO तस्य भार्या रंभिका बहुतरप्रिया । ४) LO om. च । P सुरतप्रिया । ५) P तस्मिन्नहति । om. तया । पुष्पाणि वियणाय गता । ६) L विक्रयं । O विक्रयणाय । CC₁P गता । P चतुष्पथा । L चतुःपथे गतया । O ॰पथ गतया । L ग्रामणी वणिक्पट्टकिलस्तलारचः बलाधिपः । O ग्रामीणी वणिक्तनुस्तलारः बलाधिपः । P ॰बलाधितं । ७) LO प्रत्येकं ते आकारिताः पृथक्पृथक्परस्परं ते बजानन्तः [O ऽजानंतः] । P पश्चात्प्रेकं ते पृथक्समागताः परस्परंम॰ । ८) P om. प्रति । CC₁ om. प्रागेव । LO मदीये भवने प्रगे [O प्राग] ।

मालिके वाटिकां गते वणिक्सूनुः स्नात्वा भुक्त्वा च तया सह रन्तुं समाययौ । वणिजि अर्धस्नाते ग्रामकूटो गृहद्वारं समापतन्दृष्टः । ततः स्नानं कुर्वन्वणिक्तयाभूतो वंशमये कोष्ठे खलियुक्ते चिप्तो भययुक्तश्च । ग्रामकूटे ऽप्यर्धस्नाते बहिस्तलारः समायातः । तं दृष्ट्वा सो ऽपि तस्मिन्नेव कोष्ठे चिप्त उक्तश्च यदधः सर्पिणी प्रसूतास्ति । ततो ऽप्यन्तराल एव स्थातव्यमिति तलारो ऽप्यर्धस्नातो बलाधिपं दृष्ट्वा भाण्डसमूहे चिप्तः । बलाधिपो ऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव चिप्तः । ततो मालिको लोकश्च तस्मिन्पितृकार्ये यदृच्छया भोजिताः । एवं कृत्वा तेषां चतुर्णामपि परस्परमलक्षितानां पृथक्पृथक् भोजनं परमान्नामृतं समर्पितम् । वणिजा तु भुञ्जानेन बहु फूत्कृतम् । तदो- १०

---

१) L मालि । CC₁ वालिकां । LO [om. वणिक्सूनुः] स्नातुं भोक्तुं चांगते वणिजि अर्द्धस्नाते पट्टकिलो गृहमाययौ । दृष्टस्ततो [O add तथ] वंशमये कोष्ठे खलिखरंडितः उक्तश्च [O खलिकें वाटिकं गते स्नातुंश्च] यदधो विभागे सर्पिणी प्रसूता ततोंतराले [O ततो ऽराले] स्थातव्यमिति तलारचं दृष्ट्वा पट्टलिकं तथार्द्धस्नातं चिचेप तलारचोर्धस्नातो भांडसमूहे चिप्तः बलाधिपं दृष्ट्वा बलाधिपोप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव चिप्तः [O om. बलाधिपं — चिप्तः] । P वनिक्स्नातुं भोक्तुं रन्तुं तया सह ययौ । वानिज्यपि स्नाते यदि द्वारंसमायं दृष्टास्तया वनिक्तया भूतवंशको पृथलीयुः तत्चिप्त्वा भयमुक्तस्य ग्रामकूटेर्द्धस्तथैव बहिरंतरालः समायातः । तं दृष्ट्वा तस्मिन्नेव काष्टे ग्रामणीः चिप्तः । उक्तश्च । तराला इमे भाण्डसमूहे चिप्ताः । बलाधिपं दृष्ट्वा तथैव चिप्तः । मलिको° । २) CC_1 समापतत् । ३) CC_1 om. ततः । खली° । ४) C तद्दृष्ट्वा । ६) CC_1 om. इति । ८) P om. ततो । मालिको लितश्च । LO om. तस्मि° । CC_1LO भोजितः । ९) L om. तेषां । P तेषाञ्च । L लचितां । P तुर्णामपश्चद्लितानां । पृथक् । LO भाजनं । १०) C_1O परमान्नमृतं । L °भृतं । P परसंन्नधृतं सर्प्पिसवजिजवभुजानेव बहुपुचत । LO समर्पयामास । CC_1 om. तु । LO om. बहु । पूत् । C_1 फूतं । CC_1P om. तदा ।

परिखितेन च सर्पिणो शङ्कमानेन सूचितम् । वणिजा तु घृतमिति ज्ञात्वा भाजनमुत्क्षिप्तम् । उपरिस्थितस्य मुखे लग्नम् । ततः स शङ्कितः । सो ऽपि च लग्नं लग्नमिति वदन्दत्तझम्पो निर्ययौ । अन्ये ऽपि लग्नाचरभयाकुला यावन्निर्गताः शङ्करेण जनैश्च दृष्टाः सविस्मयं
५ खलिखरडिताः । ततः सा कथं भवतु । उत्तरम् । यदा सा पत्या पृष्टा किमिदमिति तदा तयोक्तम् ।

श्रद्धाहीनं कृतं श्राद्धमिदं नूनं त्वया प्रिय ।
अतो ऽभुक्त्वा क्षुधाक्रान्ताः पितरस्ते विनिर्गताः ॥

ततः स पुनः श्राद्धं चकार रम्भिकावचनात्ते न निर्गताः । इति कथां
१० श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रयस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३३ ॥

---

१) P शंकमानेन च सूचितं । CC_1O om. तु । P च für तु । धूतिरमिति । L घृतमिव । २) P भाजनमुक्ते लग्नं उपरिस्थितस्य शंकितः सोपि च° । LO °त्क्षिप्तं मुष्के लग्नं उपरिस्थितस्य शंकिनः सोपि च° । CC_1 om. ततः । ३) P °इति चन्दनजपो निर्व्ययौ । L झंपां दत्वा । O झंपांपां दत्ता । ४) CC_1 यावत् निर्गताः । LOP om. यावन् । CC_1 शम्बरेण । P दृष्ट्वा । खलिखरदिताः । ५) CC_1 om. ततः । कथं सा° । LOP यदासौ । ६) CC_1 om. तदा । LO भर्त्रा दृष्टाः तदा पृष्टा । ७) P श्राद्धमिदमूढतया प्रियः । ८) LO अतो कृत्वा(:) । पितरस्तव निर्गताः । P अतः साचात्क्षु° । AMM_1H om. श्रद्धाहीनं° । OPA add उक्तं च । श्रद्धाहीनं क्रियाहीनं दंभमाश्रित्य यत्कृतं [O दंतमाश्रिद्ध] भवेत्तद्विफलं श्राद्धं पितॄणां नोपयुज्यते ॥ [O om. तद् । A पितृणां O रोप्रतिष्ठति । A नोपतिष्टति] । P add एवमेतद्वारेण निर्ग्गता । O add एवमेते मत्वा । ९) L om. ततः — निर्गताः । OP om. स । P °वचनेन ते निर्गताः । O ते नीर्गगः । CC_1 om. कथां । १०) LO सा सुप्ता । ११) LO om. इति° । P °संग्रह ।

अथान्यस्मिन्दिने गमनार्थं प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

याहि देवि गता वेत्सि भङ्गुरं यदि भाषितुम् ।
कुमार्यै पारडीं(?) दत्त्वा यथोक्तं शम्भुना पुरा ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिन्नगरे शम्भुनामा विप्रो ऽभूत् । द्यूतस्नानादिदेशपरिभ्रमणशीलो मार्गे गच्छन् चेचर- ५ चिकां सुरूपां बालिकां दृष्ट्वा ताम्बूलं दत्त्वा सान्त्वयन्निदमुवाच । यद्यत्सम्भोगकरणे इमां मदीयां पारडीं (?) गृहाण मया सह रतं कुरु । सुखाश्रयं तया तथा विहितम् । स च सिद्धे कार्ये तां याचते । कथं लभते । उत्तरम् । यावत्तेन याचिता तावत्सा चलिता गृहं प्रति । सो ऽपि च पश्च कणिशानि गृहीत्वा पृष्ठे लग्नः । तेन च १०

---

१) LO om. अथा° — प्राह । C गमनार्थे । CC_1 om. शुकः प्राह । P अन्यदा प्रभावती गमनाय शुकं° । २) C यदि देवि । C_1 यादि देवि । P गतं । ३) L कुमारी पामडीं । P कुमार्व्या पारदं दत्वा यथोक्तं भना पुरा ॥ MM_1H याहि देवि गते वेत्सि यदि भामिनि भाषितुम् । कुमार्यै [M_1H कुमार्यौ] स्वपटं दत्वा° । ४) LOP om. प्रभावत्याह — प्राह । LO om. कस्मिंश्चिन्नगरे । P om. चिन् । H नर्मदानदीके तीर पटना नाम नगरवहां शंकर नाम ब्राह्मण रहताथ । ५) LOP om. ऽभूत् । CC_1 मार्ग । P ऽध्वनि । CC_1 °रचिकीं । L °रचकान् । OP °रचकां । ६) OP बालिकां सुरूपां । L सुबालिकां सुरूपां । तां तांबूलं । P अब्रवीत् । ७) LOP om. यन् । L त्वं भोग° । O त्वं संभोग° । CC_1 पारण्डीं । LO पटीं । P om. इमां । पारंद्री । सुर कुरु । ८) CC_1 तथा तथा । O om. तया । P यथासुखं तया कुलिकया तथा विहितं करणीयं । CC_1 om. स च । LO om. च । L सिद्धकार्येस् । O सिद्धांकार्यस् । P सापि शंभुना ब्राह्मण सिद्धे कार्ये. तां बालिकां प्रति पारण्डीं याचिता तात्सा गृहं प्रति चलिताः । ९) CC_1P उत्तरं hinter गृहं प्रति । om. सा । १०) P om. च । L om. पश्च । P कसानि । O पृष्ठः । P पृष्ठ । CC_1 लग्ने । LOP om. तेन च । CC_1 om. च ।

ग्रामगतेन फूत्कृतम् । अहो ग्राममुख्याः पश्यत । ग्रामे ऽस्मिन्महदद्भुतम् । पश्चकणिशकारणेनानया मदीयं वस्त्रमपहृतम् । ग्राम्यैस्तत्समर्पितम् । तया च न किंचिदुक्तं लज्जया । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३४ ॥

५ अपरे ऽह्नि सा शृङ्गारान्विता शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तत्र गता सती ।
स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलक्रयकरो यथा ॥

कथमेतत् । शुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिद्ग्रामे शम्बकनामा वणिक्तिलग्राहकः । स च सरग्रामं ययौ । तत्रस्थस्य भाण्डशालि-
१० कस्य गृहे गतः । स गृहे नास्ति । तस्य भार्यास्ति परं कुलटा ।

---

१) L ग्रामासन्ने च । O ग्रामस्था च । P ग्रामे गत्वा । LO पूत्कृतं । CC₁P ग्रामणीमुख्याः [P °मुख्य] । LP पश्यन्तु । O पश्यन्ति । P सहमद्भुतं । २) P पश्चकनस° । om. अनया । LO मम वस्त्र° । CC₁ आहृतम् । P ग्राम्यैर्ज्जनै ब्राह्मणाय वस्त्र समर्प्पितः । ३) CC₁ om. च । LO लज्जमानया । P त्तं वालिकया किञ्चिदुक्तं न लज्जया । LO om. इति — सुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रह । ५) LO om. अपरे — प्राह । CC₁ om. शुकः प्राह । P सशृंगारा प्रभावती । ७) O om. तिल । P तिलविक्रमको । A om. गच्छ° । ८) LOP om. कथमेतत् — प्राह । LO om. कस्मिंश्चिद्ग्रामे । P पुरा पुर्व्वे । CC₁ वंशकनामा । LO शांवनामा । P संधानकनामा । A om. MM₁H सांव । G *Σαμβάκας*. LO वणिक्स च तिलग्राहकः [O °हः] । ९) CC₁P om. सर । L सार° । MM₁HG om. सर° । CC₁ रूडभांड° । L तत्रस्थस्य । LOP भांडशालिकस्य [P लड्डभाण्ड°] पार्श्वे तिलप्रस्थशतं ययाचे [P याचति] । तेनार्पितमंगुलीयकं [P तेनार्थार्प्पिते सम्बंधः संजातः । om. von hier bis दत्त्वा] यथाक्रयं यथामूल्यं कल्ये [O कल्से] दास्यामीत्युक्त्वा निजमंदिरं नीत्वा भोजितः । स च भुंजानस्तत्पत्नीं मनोरमां दृष्ट्वा साभिलाषोभूत् । तं च सकामं सांगुलीयकं ययाचे । तेनार्पितमंगुलीयकं । संबंधः [O बंधः] संजातः ।

नेत्रसंज्ञया परस्परं प्रीतिरुत्पन्ना। तत्रैव सा भुक्ता अङ्गुलीयकं दत्त्वा। संबन्धादनन्तरं स तदङ्गुलीयकं जिघृचति। अनेन विधिना दत्त-मङ्गुलीयकं स कथं गृह्णात्विति प्रश्नः। शुकः प्राह। तिलग्राहकस्तद-लभमानो विपणिस्थं भाण्डशालिकमाह।

देहि मे तिलप्रस्थशतं यत्सत्यं कारितं मया। (!) ५

एवमुक्तः स आह।

के तिलाः कस्य वक्ता त्वं सत्यंकारस्य कीदृशः।

---

१) CC₁ °दत्त्वा सुरतं कृत्वा स्थितो गृहद्वारे। तेन चिन्तितं किं कृतं मया यदङ्गुलीयकं दत्तं। विरूपं कृतं कथं गृह्यते। शुक-प्रश्नः। तस्य स्थितस्य गृहद्वारे पतिनागतं उत्थाय प्रणम्योक्तं देहि मे तिलप्रस्थशतं। स अह। के तिलाः कस्त्वं। त्वद्भार्ययाधुना तिल-प्रस्थशतप्रदानोपरि ममाङ्गुलीयकं गृहीतं। याहि पृच्छ स वंशनामा वणिक् रूडभाण्डशालिकस्य तौ द्वौ गृहमध्ये गतौ गृहपतिना भार्या चैवाकारिता। केन कथितं तव यदङ्गुलीयकमस्य गृहीतं तत्कथय गृहीतमस्मद्भाण्डे तिलका वर्त्तन्ते। त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृह वृद्धिमास्यते। तथापि न चाङ्गुलीयकं प्रदत्तं न किंचिदुक्तं तस्याग्रे पश्चादुक्तं तत्पार्श्वतिलप्रस्थपातं यथैन तेनाप्यर्पितं संबन्धः संजातः सम्बन्धादनन्तरं°। २) LO om. संबन्धादनन्तरं। L ततः सां-गुलीयकं। O ततः सोंगुलीयकं। P om. स। शतंगुलीयं जि-घ्रति गृह्णाति। दत्तमंगुलीयं। ३) P गृह्णादिति प्रष्ण। LO गृह्णी-यात्। om. इति प्रश्नः। CLO om. शुकः प्राह। LO तिलग्राहस्। P तिलक°। ४) L विपिनस्थं। O विपनीसं। P पालिस्थं। C भाण्डंशांलिक°। LO °शालिनं प्राह। ५) P यत्स्वीकारितं। ६) P प्राह। om. के तिलाः। कस्य। LOP om. त्वं। P सत्यं-कारस्य। LOP कीदृक्।

तेनोक्तम् । प्रश्नं प्रति द्विकप्रवृद्ध्या त्वद्भार्यया सत्यंकारे ऽङ्गुलीयकं गृहीतम् । ततो हृष्टेन वणिजा भार्यापार्श्वे निजं सुतं प्रेषयित्वा इति कथयामास । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृहं वृद्धिमाप्स्यति । पुत्रो ऽप्यङ्गुलीयकमादाय तिलग्राहकस्यार्पयामास । सो ऽपि यथागतं तथा
५ ययौ । ततो यदि प्रभावति तवाप्येवं बुद्धिरस्ति तदा गम्यतां नान्यथेति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चत्रिंशत्तमी कथा ॥ ३५ ॥

निशामुखे ऽन्येद्युः प्रभावती शुकं पुनराह । हे कीर गमिष्यामि चिरकाङ्क्षितं सुखं भोक्तुम् । शुक आह ।

१० सुखमेवानुभोक्तव्यं संसारे सुन्दरि ध्रुवम् ।
नायिनीव विजानासि यदि वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् ।

---

१) P प्रश्नप्रतिद्विकांप्रत्ययात् । LO °प्रत्या । P तद्भार्य्यया सत्यंकरे । C सत्यंकारं । L ऽगुली गृहीता । P om. ऽङ्गुलीयकं — ऽप्यङ्गुलीयकम् । २) L भार्यायाः । ३) L त्वदीयेनेदृशव्यव° । CC_1 वृद्धिमाप्स्यते । ४) CC_1 यथामतं । LOP om. तथा । ५) LO गतः । P तयोर्य्यदि । LO भवत्या अपि । P सती für तदा । ६) P नान्यथोत्युक्ते शुकेन सा सुष्वाप इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । LO नान्यथा इति श्रुत्वा सा सुप्ता । ७) LO om. इति° । P °संग्रह । ८) CC_1P om. शुकं । LO अन्यदा सा निशामुखे शुकमाह । प्रभावती निशा° अपरेद्यु पुनराह । CC_1 om. हे । LO गच्छामि । CC_1P om. चिर । ९) LO om. आह । P प्राह । ११) CC_1 जानासि त्वं नाइनीव । immer नाइनी । O नाद्रणीव । LO त्वं चेद्वक्तुं सदुत्तरं । P जानासि चेन्नायिनीच । CC_1 स्वमुत्तरम् । MM_1H त्वया सुखेन गंतव्यं तं जारं प्रति सत्वरं । जानासि त्वं जयंतीव यदि वक्तुं सदुत्तरं ॥ A om. सुख° । १२) LO om. प्रभावत्याह — शुक आह ।

का कीर नायिनी कुच तया किं छतमुत्तरम् ।
कथां कथय कल्याणीं कौतुकं मे कथाक्रमे ॥

शुक आह । अस्ति सरडाख्ये ग्रामे ग्रामणीः शूरपालः । तस्य भार्या नायिनी । सा आत्मपतिं नित्यं पट्टसूत्रकञ्चुकं याचते । स आह । वयं कर्पुकाः कार्पासचीवराः । अस्मद्गृहे पट्टसूत्रवार्त्तामपि को ऽपि न जानाति । अन्यदा सा तं ग्रामसंसदिस्थं जगाद् । गृहमेहि गृहाधिप । रावडीं भुङ्क्ष्व । स च तद्वचनं श्रुत्वा भार्यामाह गृहागतः । भद्रे त्वया निन्दितं वचो लज्जाकारकं ममाप्रियं संसदि किमित्युक्तम् । तयोक्तम् । त्वया मम प्रियं कथं न छतम् । ग्रामणीराह । दास्यामि कञ्चुकं ते ऽद्य । निजं वाक्यं वृथा कुरु । तयोक्तम् । १०

---

१) P क्वार का नायिणी शुक तया° । २) P कथा । कथायां । AMM₁H om. का कीर° । ३) P शुकः प्राह । CC₁ सरडाग्रामे । L विष्डकाख्ये । O भी° । P श्रराभिधाग्रामे । H श्रिलानगरमें । G Σαία. LO शूलपालाभिधो ग्रा° । P शूलपालः । A सूरपालाख्यो नाम । MM₁ शुद्रपाल । LO तद्भार्या । ४) O नाद्रणी । P नायिनी भार्य्या । A तस्यापि नाम भार्या । MM₁H जयंती । G Ναγκινή. LO add नाम । सात्म° । CC₁ पट्टसूत्र° । LO पट्टसूत्रं पट्टसूत्रं । L जंबुकं für कञ्चुकं । P पट्टसूत्र° । स पतिराह । ५) LO om. वयं । वर्बुकाः । CC₁O कर्पास° । P om. वयं — °चीवराः । add सहर्षकथा hinter स आह । CC₁ न को ऽपि । ६) O om. न । P तद्ग्राम° । LO स्थितं । CC₁ रावडीं भुंक्ष्व स्वगृहमेहि गृहाधिपेति । ७) L भुंक्त्वा । P राचण्डीं? भुक्त्वा गृहमेत्ति गृहाधिपस् । om. स च । LO ततः स । om. च तद्वचनं श्रुत्वा । गृहमागत्य भार्या प्रत्याह । ८) P हे भद्रे । LO लज्जा° निंदितं वचनं किमर्थं° [O किमीर्थ्य°] । P त्वया कथितं वच लज्जाकारकमेव मम अप्रियं संसदि किमित्युक्तं । ९) LO मम प्रियं त्वया न छतं कथमिति । P विहितं । LO स आह । १०) CC₁ तद्द्य । LO om. निजं — कुरु । P तयोक्तः ।

कञ्चुके दत्ते उत्तारयिष्ये । दत्तः कञ्चुकस्तेन । तद्वचः कथं वृथा भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । अन्यदा नायिनी जगाद । यदाद्य त्वां संसदिस्थं पूर्ववदाकारयामि तदा त्वया संसदा सह गृहमागन्तव्यम् । तेन च एवमेव कृतम् । तया च गृहागतायाः संसदो भव्यरीत्या
५ भोजनं दत्तम् । ततो ग्रामजनो वदति । शूरपालः समृद्धः । परं तद्भार्या औद्धत्यपरिहारेण एवं वदति । इति वचनमुत्तारितम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३६ ॥

अथापरे ऽह्नि प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुको ऽप्याह ।

१० यथेष्टं व्रज कल्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।
  लाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

---

१) L कंचुकं । CC$_1$ कृते । P त्वया कञ्चुके दत्ते । LO उत्तारयिष्यामि । om. तेन । तद्वस्तु । P ते तद्वचनं । LO वितथं । २) LO om. इति — प्राह । P कथयति । LO add उत्तरं । O अन्यदा नद्रणी । CC$_1$ यद्य° पूर्ववाचा यदाहमाकारयामि तदा त्वयं संसदागृहमा° । LO यदाहं त्वां पूर्ववत्संसदिस्थ [O घंसदीस्थ°] माकारयामि° । ३) LO सह समागंतव्यं । P यदाद्य त्वा संसदिस्व पूर्वं त्वां संसदो वाच आकारयामि तदा त्वया गृहमागन्तव्यं । ४) CC$_1$ एवमेवं । LO om. एवमेव — तया च । CC$_1$ °गताय । P °गतया । भव्यरीत्यादि । ५) P तत्र für ततो । CC$_1$ om. शूरपालः — परं । P om. शूरपालः समृद्धः । CC$_1$ ऋद्धत्यपरिहारेण । L तद्भार्याप्तपरिहारेण । O तद्भार्या यद्धत्यपरिद्वरिण । ६) P om. एवं । O om. इति । LO वचनमुत्तीर्णं [O वचमु°] । P इदम्वचनमुत्तर्णयति । ७) L सा सुप्ता । O इति कथा । ८) LO om. इति° । P °संग्रह । ९) LO om. अथापरे — ऽप्याह । P अन्यदा अपरेद्युः । प्रयक्षः für पृच्छति स्म । CC$_1$ ऽयाह । १०) L यथेच्छं गच्छ । O छ व्रज । LO सुश्रोणि । P न तेन । ११) CC$_1$ लागलीव । LO वक्तुं । A om. यथेष्टं° ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ऽप्याह । संगमाख्ये ग्रामे शूरः कौ-
टुम्बिकः । तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकः । सर्वत्र च तस्य शूरप-
तेर्वेश्मनि क्षेत्रे खले प्रमाणम् । तस्य च हालिकस्य क्षेत्रस्थस्य शूरप-
तिसुता सुभगा नाम नित्यं भुक्तिं नयति । स तां कामयते क्षेत्रगह्वरे
शूरपालान्निःशङ्कितः । तं च वृत्तान्तमसमञ्जसमिति ज्ञात्वा प्रतिवेश्म- ५
हालिकास्तस्य कथयामासुः । अन्यदासौ शूरस्तयोर्हालिकसुतयोः संबन्धं
प्रत्यक्षीकर्तुं क्षेत्रं गत्वा गह्वरस्यादूरसमन्ते ऽलक्षितस्तस्थौ । तन्मिथुनं
रतस्थं दृष्टं कथं भवतु । उत्तरं च किमिति प्रश्नः । शुकः प्राह । यावत्स
हालिकस्तां भुक्त्वोत्थितः तावत् शूरपतिं ददर्श । तदा स निःश्वसन्नाह ।

---

१) LO om. प्रभावत्याह — प्याह । P किमेतत् । कथयति । CC₁ संग्रामाख्ये । P संगमाख्याग्रामे । A सांगम । AO सूरः । CC₁ कुटम्बिको दुर्बलश्चैव । LO कौटंविकः [O कौ॰] । P कुटुम्बिका दुर्ब्बलश्च । २) LO तस्य पूर्ण [O पूर्वा] पालाख्यो हालिकः । P तस्यास्ति पर्णलालीस्तु हालिकाः । A पूर्ण । CC₁P om. सर्वत्र । स च तस्य [P om. तस्य] । LO om. च तस्य शूरपतेर् । CC₁ सीरपते॰ । P शीर॰ । ३) CC₁ क्षेत्रहालिकेषु । P शीरपतेर्व्वेश्मक्षेत्रख-लेषु । CC₁LOP om. तस्य च । CC₁ सीरपति॰ । P सीरपती॰ । L तस्य शूरपतेः । O तस्य सीपति । ४) P नाम्नी । AMM₁H लांग-ली । LOP भक्तं । LO तां स । P नयभि सुताङ्कामयते । CC₁ ॰गाह्वरे । ५) CC₁P सीरपाला॰ । L शीरफला॰ । O शीरपालाभीः-शंकः । P ॰शंकः । तच्च । वेश्महारिकास्त । ६) LO अन्यदा शीरपालो जनमुखात्तं वृत्तांतं श्रुत्वा [O ज्ञात्वा] समंजसमिति ज्ञात्वा तयोः सुताहालिकयोः संबंधं॰ । CC₁ सूरस्त॰ । P शूरो । हारि-कसुतायाः । CC₁ ॰सुभयोः । ७) LO ॰दूरे । P गह्वरस्य हलसी-मन्ते । CC₁ अलक्षित॰ । ८) CC₁ तत्स्थं । CC₁P दृष्ट्वा । CC₁ स कथं । LO om. च — प्राह । P om. च किम् । प्रष्णः । CC₁ om. प्राह । ९) CC₁ भुक्त्वा उत्थितः । P ॰तामुक्तोदिष्थत । CC₁ सी-रपं । P सीरयं । LO शीरापतिं । CC₁ om. स । LO तदा स श्वसन्नाह । P यदा न स्वसम्महव । CC₁ add च ।

धिङ्मे कर्मार्जनां च यन्मया हलखेटनं विधेयं इयं च यन्विरोगिणी। अतो द्वयोरपि जीवितं रसातलं यातु । मया तु नित्यं हलखेटनं यन्वेराकर्षणं च द्वयमपि विधेयम् । तदहं किमर्थमस्य शूरपालस्य हालिको भवामि । इत्यमेवाहं चयं यास्यामि । इति हालिकवचनं
५ श्रुत्वा निर्दोषो ऽयमिति लोकस्य वचनं वितथीकृत्य शूरपतिर्लज्जितो गृहं ययौ । सा च प्रभावती शुकोक्तां कथां श्रुत्वा सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तत्रिंशत्तमी कथा ॥ ३७ ॥

अपरेद्युर्यामिनीसमये प्रभावती गमनाय शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

वाञ्छितं कर्तुकामानां नान्तरायं कृशोदरि ।
१० यदि कर्तुं विजानासि यथा विप्रः प्रियंवदः ॥

१) LO धिग्मे । CC_1 कर्म्म आर्जनाद्य । L कर्मार्जनं । P धिगम्यकयामानं । L om. खेटनं । CC_1O om. च । CC_1 यन्त्र° । २) P इतो वयोरपि । O om. जीवितं — गृहीत्वा वणिजः [nächste Erzählung]. P चातु । om. मया तु । L हरवोढनं । ३) P अकर्षणं च तिकस्य । om. von द्वयमपि bis °वचनं । CC_1 द्वयंमपि कर्म्म । CC_1 सूर° । L शीरपतेः । ४) L इदमेव द्वयं कुर्वन्नहं । हालिवचनं । ५) P om. श्रुत्वा । CC_1 निर्दोषो ऽयमिति लोकं च वितथीकृत्य सीरपतिस्तर्जितो° । L निर्दोषोयमिति जनस्य वितथा इति कृत्वा स शीरपति° । P निदोषोयमिति जनस्य वचनं निदोषोयमिति जनस्य वितथा इति कृत्वा सीरपति तं ततो गृहं ययौ । ६) L गतः । CC_1 om. च । P शुकोक्त । L इति श्रुत्वा सा सुप्ता । ७) L om. इति° । P °संग्रह । ८) L om. अपरे — शुकः । P दिवसे । प्रयच्छति स्म । शुकोप्याह । ९) C वञ्छितं । CC_1 कुरु कामानां कृशोदरि सदोत्सुका । P गंतु° । कोन्तराय कृशादरि । १०) CC_1 गच्छ कर्त्तुं । L यथा भोक्तापि कामुकः । P यथा मेघककामुकः । MM_1H यद्येच्छसि ततो गच्छ विप्रस्येव प्रभावति [MH °ती] स्वहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हती [M_1H °र्हसि] । A om. वाञ्छितं° ।

प्रभावती पप्रच्छ । कथमेतत् । शुकः । पुराभूद्देवि प्रियंवदो नाम विप्रः पथिकः । एकदा मार्गे गच्छन्सुदर्शनग्रामे कस्यचिद्वणिजो गृहं ययौ । तत्पत्नी च पुंश्चली । स च ब्राह्मणस्तां दृष्ट्वा आत्मानं सुखानन्तवासकं मेने । स च रात्रौ सकामस्तां प्रार्थयामास । अङ्गुलीयकदानेन च हट्टमार्गं वणिक्सुते गते रेमे तया समम् । प्रातः सो ५ ऽङ्गुलीयकं याचते । सा नार्पयति । अनेन विधिना दत्तमङ्गुलीयकं स कथं गृह्णातु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । यदा तु याचिता न ददाति तदा स ब्राह्मणः खट्वाचरणं गृहीत्वा वणिजः संनिधिं ययौ । खट्वाचरणं दर्शयित्वा फूत्कृतम् । वणिक्प्राह । भो द्विज किमेतत् । स आह । भद्रे ऽस्मिन्त्वदीयभार्यया मदीयमङ्गुलीयकं जगृहे । स च १० वणिक्तद्वचनं श्रुत्वा कुपितो भार्यामाह । अनेन प्रमादेन अस्मद्गृहे

---

१) L om. प्रभावती — शुकः । P ततः प्रभावती कथां प्रपच्छ शुकः कथयति हे देवी पुरा पूर्व्व । L om. देवि । om. नाम । P नाम विप्रोभूत्कथभूतपथिकः । AG om. प्रियंवद । २) L ग्रामे für मार्गे । P मार्ग्गे । P सुदर्शननाम° । G *'Adaṛssâṇav.* P कस्यचिज्जनस्य । ३) P तस्य गृहपतेः पत्नी चतुरा पुँचली । L तत्पत्नीच । ४) CC₁P °वासकं कृतार्थं । P स च विप्रो । CC₁ अङ्गुलीयकदानविधिना । P अंगुरीयकप्रदानेन वनिकपत्न्य सह रेमें प्रातरसौ ब्राह्मणः अंगुरीयकं दत्तं कथं गृह्णातीति प्रष्णः । ५) CC₁ om. च हट्ट° — अनेन विधिना । L om. च । ६) CC₁ तद्दत्तमंगुलीयकं कथं गृह्णातु स इति प्रश्नः । ७) L om. इति प्रश्नः । P शुकः प्राह für उत्तरम् । CC₁ om. यदा — ददाति । P om. तु । ८) L om. ब्राह्मणः । P om. स ब्राह्मणः । CC₁ खट्व° । L वणिक्समीपं । P पट्वाचरणं । निजसन्निधिं । ९) CC₁ om. फूत्कृतम् । LO पूत्कृतम् । LOP om. वणिक् — आह । १०) CC₁ °भार्य्या । P om. मदीयम् । LO मम । P अंगुरायकं । L om. च । P om. स च । ११) P तस्य ब्राह्मणस्य वचनं । LO om. तद्वचनं श्रुत्वा । प्रवादेन । P अनेन वचनेनं चस्मद्गृहे । CC₁ प्रिये अनेन । LO °गृहं ।

को ऽपि पथिको न समेष्यति । इत्युक्ता निष्ठुरं वचस्तत्कुण्डादुत्तीर्य अङ्गुलीयकं पथिकाय समर्पितम् । स च यथागतं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टात्रिंशत्तमी कथा ॥ ३८ ॥

५ अपरे ऽह्नि संध्यासमये पुरुषान्तरगमनाय प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । हे शुक । अहं गमिष्यामि । शुकः प्राह ।

व्रज देवि वरं यानं त्वं भोक्तुं सुभगं नरम् ।
वक्तुं चेद्विषमे वेत्सि तुलाग्राहीव भामिनि ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् ।

१० कस्तुलाग्राहकः कीर गृहीता च तुला कुतः ।
विषमं च किमायातं कथां कथय शोभनाम् ॥

---

१) CC_1P om. को ऽपि । P न समेष्यति त आगमिष्यति इति निष्ठुरवचनमुक्ता पत्न्या कराकरादुत्तार्थ । O इति इत्युक्ता । L(O) तत्करादुत्तार्य । O °करादुत्ताभार्यामर्पितमंगुलकं पथिकाय । L समर्पितमंगुलीयकं पथिकायादात् । २) P अंगुरीयकं । स च ब्राह्मण । CC_1 तथागतं । O om. इति — सुप्ता । L इति श्रुत्वा सा सुप्ता । ३) P add शुकेनोक्तां । ४) L om. इति° । O इति कथा । P °संग्रहः । ५) LO om. अपरे — प्राह । P दिवसे । CC_1 om. संध्या° पुरुषा° । ६) om. हे — गमिष्यामि । CC_1 om. प्राह । ७) LO वरं जारं तं । L नरमुत्तमं P व्रज देवि वरय त्वं तं भोक्तुं शुभग नरं । ८) CC_1 वक्तं । LO सुंदरि । MM_1H याहि देवि परं जारं कुरु वांछितमादरात् । यदि वक्तुं विजानासि तुलाहृद्धरो यथा [MM_1 तुलाहृत्°] । A om. व्रज° । ९) LO om. प्रभावती — शोभनाम् । १०) P कस्तुराग्राहः शुकः कथयति गृहीता च तुरा कुतः । ११) P विषमेच । शाभिनि für शोभनाम् । AMM_1H om. कस्तुलाग्राहकः° ।

अस्त्यत्र कुण्डिनं नाम नगरम्। तत्र भूधरो नाम वणिक्पुत्रचया-त्क्षीणधनो जनैस्त्यक्तः।

उक्तं च। विद्वान्धनी धनी दाता धनी साधुर्गुणाग्रणीः।
सर्वबन्धुर्धनी पूज्यो धनहीनो गतप्रभः ॥

यदा तु स तुलामात्रधनो ऽभवत्तदान्यवणिग्गृहे तुलां मुक्त्वा देशान्तरं ५ गतः। तत्र धनमर्जयित्वा निजनगरमागत्य तं वणिजं तुलां ययाचे। वणिक्पार्श्वात्तुला न लब्धा। तुलायां तु लुब्धो वणिङ्मूर्ख उत्तरं चक्रे यत्त्वदीया तुला मूषिकैर्भक्षितेति श्रुत्वा भूधरस्तूष्णीं स्थितः। स च एक-दा तस्य वेश्मनि भोजनाय गतः क्रीडन्तं बालकं दृष्ट्वा प्रच्छन्नं गृहीत्वा

---

१) CC_1 कुण्डनं। P कुण्डिनपुरं। LO अस्ति कुंडपुरे नगरे। MM_1 कुंटिणी। H कुटिलपूर। P भूधरो वामा। L om. पुत्र। LO तस्य धनमपि [O धन्य°] क्षीणं। अतो जनैस्त्यक्तः। ३) P विद्वानपि धनी। LAP साधुगु°। ४) L सर्वदेवं धनी। O सर्व-वंधनी। P सर्वे वंधु°। °प्रभुः। MM_1HG om. विद्वान्धनी°। O add यस्यास्ती वीत्तं नरः °आलस्यस्त्रीरता° ३ अर्थो नराणां पतिरं-गनानां ४ त्यजंति मीत्राणी° ५। ५) LO यदा च। CC_1 भवतु। L अभवत्। O भवतो। P जपा तुलामात्रधनः अभवत्तदा अन्ये वणिक्पार्श्वे तुलाम्मुक्ता देशान्तरे। O om. तदा। LO वणिजो गृहे। L उत्का। LO गतो देशांतरं। ६) P तत्र देशान्तरे किंचि-द्धनं अर्ज्जयित्वा। LO तत्रार्जित्वा धनं किंचित्स्वनगरमागत्य तुलां [om. L] याचति। P ययाच। ७) C वणिक्पश्चात्तुलां। न लब्ध्वा। C_1 तुलामलब्ध्वा। LO वणिजा तु नार्पिता। LOP om. तु। P तुलावर्द्धो। CC_1 लब्धी। LO om. मूर्ख। P वनिक्पूर्ख। L उत्तरे। LO करोति। ८) P om. यत्। LO मूषकै°। P मू-खकै°। om. इति — स च। LO भक्षिता इति। तस्थौ। LP om. स च। CC_1 om. च। O एकदा च। om. स। ९) CC_1P om. दृष्ट्वा। CC_1P गृहीत्वा प्र° [P प्रक्षन्नो]।

निजगृहं ययौ । वालकपिता च दुःखपूरिताङ्गो रुरोद सकुटुम्बः । तं च रुदन्तं दृष्ट्वा प्रतिवेश्मिको जगाद । रे त्वदीयः सुतो भूधरेण गृहीतः । ततो ऽसौ तद्गृहं गत्वा भूधरात्सुतं याचितवान् । भूधरेणोक्तम् । मित्र त्वत्पुत्रो मत्सङ्गे स्नानार्थं नदीतीरे गतस्तत्र श्येनेना-
५ पहृतः । इति श्रुत्वा तेन वणिजा राजकुले गत्वा पुत्रहरणवृत्तान्तो निवेदितः । भूधरो ऽपि राजकुलं ययौ । तत्कथय । स बालहर्ता कथं मुच्यतामिति प्रश्नः । शुकः । यदा भूधरो राजसमक्षं मन्त्रिणा पृष्टस्तदा एवं जगाद ।

---

१) O निजं । CC_1 वालकः पिता । P वालकस्य । om. च । पुत्रदुःखस्वपरिताङ्गः सकुटुम्बो विचारणाय गत । L दुःखेनोपपीडितो हा रोदति सकुटुंबोपि । O दुःखपरीतो रू रोदति सकुटुंबोपि । २) P om. तं च रुदन्तं । L तं च वालकं रुदंतं । LO प्रातिवेश्मिको । P प्रतिवेश्मिको जनो जगा । LOP om. रे । O यत्वदीयः । P त्वदीयसुतो भूधरेण वानिज्जा । ३) C गृहीतं । LO जगृहे । भूधरगृहं गत्वा याचितवान्सुतं । P तस्य गृहङ्गत्वा भूधरेण । om. सुतं — राजकुले गत्वा । CC_1 °त्सुतो याचितः । LO तेनोक्तं मम पश्चतस्त्वत्पुत्रो [O °त्पुत्रः] श्येनेना° [O श्येनोपमहृतः] ततस्तेन° । CC_1 श्येनेन पक्षिणा भक्षितः [C_1 भक्षित] इति इति श्रुत्वा स आह । मूर्ख कुत्रापि श्येनो बालं खादेत्तेनोक्तं [C_1 ख°] मूढ कुत्रापि तुलाः मूषिकाः खादन्तीति श्रुत्वा तेन° । ५) LO राजकुलं । CC_1 भूधरस्य पुत्र° । C_1P °वृत्तान्तं निवेदितं । LO सुतहरणवृत्तांते भूधरोपि राजकुले समाकारितः । ६) LOP om. तत्कथय । P स भूधरः कथं वालकहर्त्ता उच्यतामिति । ७) CC_1 मुच्येतेति । LO om. इति प्रश्नः । P om. शुकः । LO उत्तरं für शुकः । CC_1 राजसभासदैर्मन्त्रिणा च । P om. राजसमक्षं मन्त्रिणा । ८) P तदैव । L om. एवं ।

तुलां लोहमयीं यत्र खादन्ते देव मूषकाः ।
गजं तत्र हरेत् श्येनो दारकं को ऽत्र विस्मयः ॥

श्रुत्वैतद्वचनं मन्त्रिणोक्तम् । यदायं धूर्तस्तव तुलां समर्पयति तदा दारको ऽपि दातव्यो नान्यथा । तेन दारकः समर्पितः । तुलाग्राही दण्डितः सन्तुलां समर्पयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्तती एकोनचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ३९ ॥

अन्येद्युः सा प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ त्वं गन्तुकामानां गमनं च शुभं भुवि ।
सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विजानासि कृताकृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । नगराभिधे पत्तने सुबुद्धिः कुबुद्धिश्चेति १०

---

१) P तुलां रोहसस्य खादयन्ते यत्र मूखकाः । खजां तत्र हर श्येनो वालके कोत्र संशयः ॥ A लोहसहस्रस्य खादंते यत्र मूखकाः । राजन् तत्र हरेत् श्येनो वालकं को ऽत्र विस्मयः ॥ MM_1H om. तुलां° । ३) LO एतद्वचनं निशम्य [O निसम्य] । P एतद्वचनं श्रुत्वा । om. तव । LO समर्पयति ते तुलां । ४) LOP om. ऽपि । LO ऽर्पणीयो । P वालकः समर्प्पयितव्यः । LO नान्यथेति । P om. नान्यथा । ५) CC_1 om. तुलां । LO om. सन् । O अर्पयामास । P भूधरेण वालके समर्प्पिते सति तुलाग्राही दण्डिः सन् तुला समर्प्पियामास । CC_1 om. कथां । LO om. इति — सुप्ता । ६) C_1 om. इति° । L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः । ७) P om. अन्येद्युः — वैदीरसाध्येत्युक्त्वा [nächste Erzählung]. LO अन्यदा । CC_1 om. सा । om. शुकं । LO om. स्म । ८) O om. च । C_1 शुभे । ९) LO विजानंति । MM_1H गच्छ त्वं कुरु चाभीष्टं [M_1H वाभीष्टं] नांतरायं [M_1 °रागं] करोम्यहं । °स्वकार्यतः ॥ A om. गच्छ° । १०) LO om. प्रभावत्याह — शुकः । C om. शुकः । नगराधिपे । LO नगराख्ये । MM_1H om. नगर । A Σιβαναγαρή. LO कुबुद्धिसुबुद्धिश्चेति ।

मित्रद्वयं जने प्रसिद्धम् । अन्यदा सुबुद्धिर्देशान्तरं ययौ । कुबुद्धिस्तु मित्रस्त्रियं रमते । सुबुद्धिश्च धनमर्जयित्वा देशान्तरात्समागतः । ततः कुबुद्धिः सुबुद्धेः कपटस्नेहं दर्शयति । सुबुद्धिनापि संमानितः कुबुद्धिस्तं प्रत्याह । भवता क्वापि किंचित्कौतुकं दृष्टम् । तेनोक्तम् । सरस्वती-
५ नदीतीरे कूपमध्ये तरमाणमकालजमाम्रफलं दृष्टं मनोरमनाम्नि ग्रामे । कुबुद्धिराह । मिथ्येदम् । सुबुद्धिराह । सत्यमेतत् । तेनोक्तम् । यदि सत्यं भवति तदा यदस्मद्गृहे द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीतुं शक्यते तत्त्वया ग्राह्यम् । अलीके त्वदीयगृहादहं गृह्णामि । इति पणबन्धं कृत्वा कुबुद्धी रात्रौ कूपात्तत्फलं जग्राह । फलाभावे तु सुबुद्धिना हारि-
१० तम् । अथ स तद्भार्यां ग्रहीतुकामः पणबन्धं याचते । तदत्र सुबुद्धिर्निजभार्यारक्षणे कमुपायं करोत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुक आह । सुबुद्धिस्तं दुष्टाशयं ज्ञात्वा निजगृहवस्तुजातं निजकलत्रं च प्रासादोपरि क्षिप्त्वा आरोहणिकां पातयामास । कुबुद्धिः समायातः । सुबुद्धिराह । एवं यद्रोचते तदस्मद्गृहाद्गृह्यताम् । स च कलत्राहरणाय

---

१) L मंत्रिद्वयं । CC_1 om. जने । LO विश्रुतं । CC_1 om. अन्यदा । २) CC_1 om. मित्र । स्त्रियां । LO कुबुद्धिर्देशांतरे गते मित्रे मित्रपत्नीं [O om. मित्र] रमते । सुबुद्धिर्धनमुपार्य [O °र्ज] समागतः । om. ततः । ३) LO वृत्वा कुबुद्धिः स्नेहं° । CC_1 ततः सुबुद्धेः कु° । ४) CC_1 भवतापि । LO om. किंचित् । ५) L om. नदी । om. कूपमध्ये । LO तरंतम° । मनोरथ । om. नाम्नि । ६) LO अपरस्त्वाह सत्यमेव ततो वादः संजातः । एकेनोक्तं । CC_1 यद्यसत्यं । ७) O om. हस्ताभ्यां । LO शक्नोसि । CC_1 om. त्वया । ८) CC_1 त्वदीये गृह्णामि । LO पणबंधे । om. कृत्वा । ९) LO रात्रौ गत्वा । om. तत् । जगृहे । om. तु । १०) LO अपरस्तु für अथ स । पणं याचते । तदत्र सुबुद्धेर्निजभार्यारक्षणबुद्धिः कथमिति प्रश्ने उत्तरं । ११) C_1 प्राह । १२) CC_1 om. गृह । LO कलत्रं । CC_1 om. च । तदालोपरि । O मत्तलोपरि । १३) LO स एवमुक्तः । १४) LO यत्तव रोचते । गृहे । add द्वाभ्यां कराभ्यां । कलत्रग्रहणाय । CC_1 om. च ।

निःश्रेणिकां द्वाभ्यां हस्ताभ्यां जग्राह । तदा सुबुद्धिनोक्तम् । मयैवं पूर्वं गदितं च । यद्द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीष्यसे तव तदेव नान्यत् । ततः कुबुद्धिर्विलक्षो भूत्वा बहिर्ययौ जनैश्च निन्दितः । एवं कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४० ॥ ५

अन्यदा वणिग्वधूः प्राह । कीर यदि त्वं मन्यसे तदा गच्छामि । शुकः प्राह ।

युक्तं ते गमनं देवि यदि तत्र गता सती ।
संकटे खलु वेत्सि त्वं किंचिद्वक्तुं द्विजो यथा ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति पद्मपुरं नाम नगरम् । १० तत्र शत्रुमर्दनो नाम राजा । तत्सुताया मदनरेखाया गले ग्रन्थिर्बभूव । वैद्यैरसाध्येत्युक्त्वा परित्यक्ता । ततो राज्ञा डिण्डिमाघोषणं

१) LO आरोहणिकां कराभ्यां जगृहे । तव एतदेव यत्त्वया द्वाभ्यां कराभ्यां गृहीतमावयोः पणबंध एष एव ततः° für मयैवं° । २) CC$_1$ om. यद्द्वा । om. तव । तदेव त नान्यत् । om. ततः । ३) L विलज्जो । O om. भूत्वा । LO जनैरुपहसितो निंदितश्च । om. एवं — सुप्ता । ५) CC$_1$ om. इति° । L इति कथानकं । O इति कथा । ६) LO om. अन्यदा — शुकः प्राह । ८) CC$_1$ प्रोक्तं ते । LO नूनं तत्र । ९) L संकटे यत्र । O संकटे यदि । LO त्वमुत्तरं तु° । M गमने । संकठे वेतुं वक्तुं कश्चिद्विप्रवरो यथा ॥ M$_1$H वेत्सि कर्त्तु [H वक्तुं] त्वं किंचित् विप्र° । A om. युक्तं° । १०) LO om. प्रभावती — अस्ति । L पंचपुरे नगरे । O पुरनगरे । ११) L राजा अरिमर्दनः । O ऽरितामर्हणः । H पंचपूर । शत्रुदर्शन । M मदनलतिका । M$_1$H मदनतिलका । LO ग्रंथिर्जाता । १२) O उक्ता । P त्का मुक्ता । om. ततो । राज्ञ । LO पटहघोषणं ।

कारितं यथा यः को ऽपि मत्सुतां गतरोगां करोति तमहं दारि-
द्र्यरहितं करोमीति श्रुत्वापरग्रामादागतया कयाचिद्द्विजभार्यया डि-
ण्डिमः स्पृष्टः । तस्मिन्स्पृष्टे तयोक्तम् । यन्मम पतिर्मान्त्रिकः । स रा-
५ जसुतां प्रगुणां विधास्यति । ततो राजपुरुषैः समानीतः । तस्य च
नीयमानस्य भार्या जगाद । नाथ गच्छ नगरम् । राजसुतायां प्रगु-
णीकृतायां तव बहु फलं भावि । स च मण्डलोपविष्टो मन्त्रादिक-
मजानन् कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स मान्त्रिक
आचार्यविस्तारं कृत्वा मन्त्रमित्युच्चारयामास ।

हउं जीवणु जाणउं काइँ चडुइ वावइ साइँ ।
१० घल्लिउ वम्भणि वीसासु पइँ भुञ्जसु सुकअसुहाइँ ॥
*
वणं इह आखुरिअदन्तपहसन्तअं ।
कहिं पि ऊउरन्तअम्बेहि सिङ्गरिअं ॥
सरसखीरमालिअफलभारणामिअं ।
१५ कहिं पि टिम्बुरिणिजम्बुइणिअअसोहिअं ॥

---

१) LOP कृतं । LOP om. यथा । LO नीरोगां । गतदारिद्र्यं करोमि इति श्रुत्वा कयाचिद्परग्रामागतया । २) CC_1 om. अपर । P करोमि ग्रामया द्विजभार्य्यया । CC_1 डिण्डिमी पृष्टः कि-मिदं तेन तद्वृत्तं निवेदितं उक्ता चास्ति कश्चित् इति तया च पृष्टया उक्त° । ३) O स्पृष्टे । om. तस्मिन्स्पृष्टे । P पृष्टे । LOP om. यन् । मत्पति° । om. स । ४) CC_1 समाहूतः । CC_1P om. च । P जगाम राचसनगरं । ५) CC_1 om. नाथ । यद्गच्छ । L om. गच्छ नगरम् । O om. नगरम् । om. प्रगुणी° — फलं । ६) L फलं सो मम । LO भविष्यति । O च स । LOP om. मण्डलोपविष्टो । C मन्त्री° । P मण्डलोपरिकमजानन् । LO मंडलमंत्र्यादिकम° । ७) LO om. इति प्रश्नः । om. प्राह । उत्तरं शुकः । P om. उत्तरं । मांतृकाचार्य° । ८) LOP विस्तरं । LO विधाय । L उपचारयामास ।

कहिं पि करवन्दाइजालसंराइत्रं ।
कहिं पि कप्पूरकङ्कोलगन्धवहं ॥
देवदारुप्पिश्रङ्गुचूश्रमल्लीलत्रं ।
कहिं पि सिरिखण्डअइगरुतरुमण्डिश्रं ॥
णाश्रपुंणाश्रदाडिमवरणाडम्बरं । ५
मऊरबोरीहिं कविवीहिपीलुघणं ॥
दीहघणवासजालीहिं अइखोहिश्रं ।
कहिं पि रत्त . . . . डंम्बरं ॥
पोप्फलीविडवघणकम्मरुडम्बरं ॥

CC_1 हत्रों अजीवुन जाणंत्रों काई जटुचटुदिवहदि वावउ साई खिलित्रों वंभणि विसुवइ ढ्रामइ भुंजइ जसुकघसुखहउ ॥ मुईचडर-खाउचकोरुखाउआगिनपाउउकाचउखाउदरीस्वाहा ॥ आखुरियदन्त-पहसंतपं कहिमि ऊउरंतअवेहि सिंगरियं सरसखीरामालियफलभा-रनामियं कहिमि टिंवुरिणिजंवुइणिअयंसोहियं कहिमि करवंदीया-जालसंराइयं कहिमि कप्पूरकंकोलगन्धवहं देविदारुप्पियंचूतमल्लिलयं कहिमि सिरिखण्डअइगरुतरुमण्डियं णायपुन्नायदाडिमवरणाडंवरं म-ऊरवोरीहिं कविवीहिपीलुघणं दीहघनवसजालीहिं अइखोहियं क-हिमि रत्तं दणावामकपडंवरं फोफलीविउवघणकम्मरुडंवरं ॥ किं च । रत्तकणवीर कणवीरियं फलियं । अन्नवच्चंमि सेवत्तिया सुल्लियं । अन्नवंद्दमि कारंदयावच्छयं । अन्नवच्चंमि सिंदूरयं फुल्लियं । अन्नवच्चमि फुल्लंतमंदारयं । सिरिसउत्तुंगगंधोहवरमारुयं । अन्नवच्चंमि सिंदूरपा-तोरणं फुलियं मनोहरं जणियपरिसोहियं । अन्नवच्चंमि जुत्तंदयं कुंदयं मल्लिनोमल्लियाकुसुमा घणपुप्फिया ॥ रे सुणकुमुहारीकोटीविचिहितुं ऊरीमारी स्वाहा ॥

L हडंडुजीन जाणडं कांईदंमंजंमदिवडसाईयल्लीउवंभणिविसासि कूपइ भुंजउ सुकेहिवमिं मूइचडडंखाडंचडावडंखाडं । आगिनपावडका-वडंखाडं सुंदरीये स्वाहा ॥

O कुडं जीवजाणऊकांईदंमंजंमदीवउसाईघ॰ वंभणीसमइ कुयइ

किं च ।　रत्तकणवीरे कणवीरिअं फलिअं ।
अणवच्छम्मि सेवत्तिआ फुल्लिआ ॥
अणवच्छम्मि कारन्दआवच्छअं ।
अणवच्छम्मि सिन्दूरअं फुल्लिअं ॥
५　अणवच्छम्मि फुल्लमन्दारअं ।
सिरिसउत्तुङ्गगन्धोहवरमाहअं ॥
अणवच्छम्मि सिन्दूरिआतोरणं ।
फुल्लिअं मणोहरं जणिअपरिसोहिअं ॥
अणवच्छम्मि जुत्तहअं कुन्दअं ।
१०　मल्लिणोमालिआकुसुमा घणपुप्फिआ ॥
*
*

भुंज उसुरकहिवमदमूहं हालीभागोतुघरीआइया° २ आगीनपावडंखाडं खाडं उंदीरीए स्वाहा ॥

P को जानउ को जाणउ वक्रजीवनवत् । अंघलिपउवंभनोविपम इहकपटि भुंजउमुकिदपुलं वर्ण इह विरामाणिअ कलवंभणाणोमिअं । कहिपि चाहृयघवणीसोहिवां कहिं कहिपि करिनन्दिआ जालिराइआसयं हिपि कक्कूरकछोलगन्धवहं देवदारुप्रियंगुतंपालकं कापि अलिवश्रीखण्डतरुमण्डपकं सिकुरमव्यअरोपीअम्मङरपवणं दीहतरवंशजालीनिविडतरं कहिपि तुंगणारमणसुंदरं । घोरनिविडंवअनसमवरुचं? वणं रत्नकरवचीरकणावत्तिअं फूल्लिअं । अत्त विभेमि सेवत्तिआमालि अत्त विभेमि सिंदुवारअं फूल्लिआ अत्त विभेमि फूल्लमन्दारअं सिरिसकर्प्यासदामकन्दारअं गणिआजनो मालिआ कुसुमकुसुमारसुवर्णगंभारी कुसुमगन्धं गृह्णन्तु स्वाहा ॥

उत्तत्य ॥ को जानातु को जानातु वक्रजीवजीवनवार्त्ता घातयित्वा पतत्राह्मणो विषमे इह पटे भुनक्तु सुकृतफलं वत्समिह वीरामालिफलभरेण मामितं । क्वचिदपि च चारुजघवनीशोभित सौनित्यं क्वचिदपि करवन्दिता जारिराजिकामयं क्वचिदपि कर्प्पूरकको-

इत्येवं ब्राह्मणस्य वदतो राजपुत्र्या हसितम् । हास्यातिरेकेण गलग्रन्थिर्द्विधाबभूव । द्विधाजाते च तस्मिन्राजसुतायाः सुखमुत्पन्नम् । नृपेन च कृतार्थीकृतो विप्रः स्वसद्नं गतः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४१ ॥ ५

अपरेद्युः प्रभावती गच्छामीति शुकं प्रत्याह । शुकः ।

सुखोपभोगः संसारे सारः सर्वाङ्गसुन्दरि ।
व्रज चेद्व्याघ्रमारीव वेत्सि वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

लगन्धवेधं देवदारुप्रियंगुतमालकं । क्वचिदपि अभिनवश्रीखण्डतरुमण्डुपकं मधुरमधुअरोपीतसमधुरपवनं दीर्घतरवंशजालीविविडनं कुचापि रक्तांगसनंन्नदः रकोपनिद्रेन वचनसमुवरुढं वंनं रक्तकरवीरकणावक्षितं अच विभेमि सेनन्तिकामालिकं अच विभेमि सिन्दुवारिकं फूल्लितं अच विभेमि फूलं मन्दारकं शिरीषकर्प्पासदामकह्लारकं अच विभेमि मतं कुंदकुंमलकं गणिकाजनो माणिका कुसुमारसुवर्णगंभारी कुसुमगन्धं क्लातु स्वाहा ॥

१) CC_1 ब्रह्मणस्य गदतः । LO तस्य वदतो । P वदतो ब्रांह्मणस्य राजपुत्री हसिता । CC_1 हास्य° । LO हासा° । P हास्यातिवेगेन । LO राजसुताया[:] ग्रंथिर्द्विधाभूत् [O °र्द्वीजा°] । P ग्रन्थिर्व्रिधा अभूत् तस्मा राजपुत्र्याः सुख° । २) LO ग्रंथौ स्फुटितायां तस्याः सुख° । CC_1 om. राजसुतायाः । om. नृपेन च । विप्रो चा इति° । ३) P om. च । L कृता° विप्रो भूपेन स्व° । P विप्र कृतार्था कृतः । om. स्व° । LO add एवं वुद्धिः । om. इति — सुप्ता । ५) L इति कथा । O इति कथा सुप्ता । P °संग्रह । ६) LO om. अपरेद्युः — शुकः । P °गच्छामिति शुकः प्राह । ७) O संसारः । L सर्वेण सुन्दरि । ८) P व्रज च व्याघ्रमारीच वेत्सि त्वं वक्तुमद्भुत । MM_1H सुखेन याहि भोगाय जारं सर्वांगसुंदरी [M_1 °रि] वेत्सि चेद्व्याघ्रमारीव शार्दूले वक्तुमद्भुतम् ॥ A om. सुखोपभोगः° ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । सुखोपभोगः संसारे । कीर कथां कथय । शुकः कथां प्राह । अस्ति देउलाख्यो ग्रामः । तत्र राजसिंहो नाम राजपुत्रः । तद्भार्या कलहप्रियेति विश्रुता । सा अन्यदा भर्त्रा सार्धं कलहं विधाय पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता । सा च कोपव-
५ शात्पत्तनानि बहूनि वनानि च बहून्यतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं महाकाननम् । तच्च कथं भूतम् ।

चन्दणसत्तच्छआसणअं सरलवरतुङ्गतरुसाहसंछणअं
कहिं पि सहआरखज्जूरिअं फणसअमत्तालिविहंगभरिअं ।
कहिं पि सेलुपीलुफपूरिअन्तअं सरसवोरवऊतिन्तिडीछणअं
१० दाडिमीफलविल्लफलसुगन्धिवाअअं ॥

---

१) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह । C प्रभावतो आह । CC_1 सुखोपभोगे । P हे शुक कथा कथयः । २) P शुक आहः । CC_1 om. अस्ति । उद्लाख्यो ग्रामः । L देलडाख्ये [O देरउलाख्ये] ग्रामे । P देवलाचो ग्रामोस्ति । A देउलाख्यो ग्रामः । MM_1 देवग्राम । H देवनगर । LO om. नाम । P सिंहो राजपुत्रो बभूव । A राजसीह । MM_1H सिंह । G εἷς Σατρής. ३) LO सह । ४) LO ह्रत्वा । om. प्रति । चचाल । CC_1 पितुर्वेश्म । P सा अन्यदा कलहं विधाय पुत्रद्वयेन सहिता पितृगृहं प्रचलिता । LO सा कोपवशाद्बहूनि पत्तनानि समतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं काननं । ५) P पद्नानि बहूनि अतिक्रम्य गता मलयमहावनं प्राप्ता तच्च° । LO om. तच्च — °वाअअं । ७) CC_1 जच्छ [C_1 यच्च] चन्दनवणं अत्थिआसन्नपं सरलवरतुङ्गतरुसाहसं छन्नयं । कहि मि विच्छारखज्जूरविजरयं । फणसनालियरनारंगजंवीरयं । कहि मि वरकलिफललुंविङ्कुवतयं [C_1 °पं] । सरसवरद्खउत्तत्तियाच्छन्नयं दाडिमीफलयुयं [C_1 °जुपं] सिसिरसुगंधवायंतववऊपणं ॥ P चंन्द्नसत्तछदासणंसं सलवरतुङ्गतरुसाहसछत्त कहि पि सहआरखज्जूरिअं । फुलिसअमत्तालिविहङ्गभरिअं । कदि पि सेल्वपीनुफुलपूरिदत्तअं । सरवदरऊतिंतिणीछत्तअं । दाडिमिफलविल्लफलसुगन्धिवाडं ॥ P fügt folgende Samskrt-

एवंविधे गहने गता सा कलहप्रिया व्याघ्रं ददर्श । स च व्याघ्रस्तां सपुत्रां दृष्ट्वा पुच्छेन भूमिमाहत्य धावितः । ततः सा कथं भवतु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । सा व्याघ्रमागच्छमानं दृष्ट्वा धार्ष्ट्यात्पुत्रौ चपेटया हत्वा इति जगाद । कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः । अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम् । पश्चादन्यो द्वितीयः ५ कश्चिल्लक्ष्यते । इति श्रुत्वा व्याघ्रमारी काचिदियमिति मत्वा व्याघ्रो भयाकुलचित्तो नष्टः ।

निजबुद्ध्या विमुक्ता सा भयाद्व्याघ्रस्य भामिनि ।

Uebersetzung hinzu: चंदनं सप्तच्छदासन्नमांसलवरतुङ्गरसाहसकन्नं क्वचिदपि सहकारखर्ज्जूरिकं फलिशत्तमत्तालिविहङ्गमभंरितं । क्वचिदपि शेलुफलपूरितांतकं सरसवदरवङ्गतिंतिनीछत्तकं दालिमीफलविल्वफलसुगन्धिवाढं ॥ A महावनं बहुवृक्षमालालंकृतं । गजसिंहसरभव्याघ्रचित्रकादिबहुदुष्टसत्त्वाकीर्णं अनेकविहिगाकुलं । LOMM$_1$H om. चन्दण° ।

१) P एवंविधेन गहनेण । om. सा । ताकहप्रिया । LO तत्र व्याघ्रं ददर्श । P om. च । CC$_1$ स च व्याघ्रस्तां दृष्ट्वा सचुवा पु° भू° धावितो व्याघ्रः । LO om. स च — प्राह । ३) C om. प्रश्नः । P om. उत्तरं । LO सा च । °गच्छंतं । P °दृष्ट्वा द्वावपि पुत्रौ चपटया हत्वा जगाद । ४) LO om. धार्ष्ट्यात् । CC$_1$ कथमावामे° । LO कथं वत्सौ एकै° । P व्याघ्रौभक्ष° । ५) CC$_1$ कलत्रं । P कलहः कृतः । LO कुरुतः । om. अयमे° — इति श्रुत्वा । P अयमेव । भुज्यते । °द्विजोय कश्चित्प्राप्यते । ६) CC$_1$ काचिदिदं मत्वा । LO अहो व्याघ्रमारीस्ति [O °ति] काचिदियं [O om. इयं] मत्वा व्याघ्रो भयाकुलो° । P इति श्रुत्वा व्याघ्रो व्याघ्रस्य मालिका च इयंमिति मत्वा व्याघ्रो भयच्याकुल° । ७) C भयाकुलित° । ८) CC$_1$LO भामिनी ।

अन्यो ऽपि बुद्धिमाँल्लोके मुच्यते महतो भयात् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ द्विचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४२ ॥

अन्येद्युः शुकमापृच्छति स्म कामिनी । शुकः प्राह ।

५ व्रज देवि न ते ऽयुक्तं व्रजनं गजगामिनि ।

व्याघ्रमारीव बुद्धिस्ते द्वितीयापि यदि स्थिरा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् ।

व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं द्वितीयां विवदाधुना ।

महत्कौतुकमत्रार्थे विद्यते मे प्रियंवद ॥

१० शुकः । तं दृष्ट्वा कानने व्याघ्रं नष्टं जातं भयाकुलम् ।

मृगधूर्तो हसन्नाह व्याघ्रो नष्टः कुतो भयात् ॥

---

१) P किमन्यो । CC_1LO बुद्धिमान् लोके । LO निश्चितं für महतो । AMM_1H om. निजबुद्ध्या॰ । २) L om. कथां । सा सुप्ता । O om. इति — सुप्ता । ३) L om. इति॰ । O इति कथा । P ॰संग्रहः । ४) LO om. अन्येद्युः — प्राह । CC_1 om. स्म und प्राह । ५) P न युक्तत्ते व्रजने । L वर्ज्जनं । ॰यामिनि । ६) L द्वितीया यदि निश्चला । P भवेत द्विपरिस्थिरा । MM_1H सयुक्तं ते गमनं राजगामिनि [MM_1 ॰नी] यथा प्रसंगते [MH ॰गंते] बुद्धिर्व्याघ्रमार्या यथास्ति चेत् ॥ A om. व्रज॰ । ७) LOP om. प्रभावती॰ । ९) P हि für मे । AMM_1H om. व्याघ्र॰ । १०) LO om. शुकः । C तद्दृष्ट्वा । P नच für नष्टं । L यांतं । O यातं । ११) LQP व्याघ्र । P कुत्राभयात् ।

व्याघ्रः । गच्छ गच्छ जम्बुक त्वमपि किंचिद्गूढप्रदेशम् । यतो व्याघ्रमा-
रीति या शास्त्रे श्रूयते तयाहं हन्तुमारब्धः परं गृहीतकरजीवितो
नष्टः शीघ्रं तदग्रतः । मृगधूर्तः । व्याघ्र त्वया महत्कौतुकमावेदितं
यन्मांसपिण्डान्मानुषादपि बिभेषि । व्याघ्रः । प्रत्यक्षमेव मया सात्म-
पुत्रावेकैकशो मामन्तुं कलहायमानौ चपेटया घ्नन्ती दृष्टा । जम्बुकः । ५
स्वामिन्यत्रास्ते सा धूर्ता तत्र गम्यताम् । यदि व्याघ्र तव तत्र गतस्य
सा संमुखमपीक्षते तदा मम त्वदीया वेला स्मरणीया । व्याघ्रः ।
शृगाल यदि त्वं मां मुक्त्वा यासि तदा वेलाप्यवेला स्यात् । जम्बुकः ।
यद्येवं तर्हि मां निजगले बद्ध्वा चल शीघ्रम् । स व्याघ्रस्तथा कृत्वा
काननं ययौ । व्याघ्रमार्यपि प्राप्ता पुत्रसहिता । तेन जम्बुककृतोत्सा- १०
हाद्व्याघ्रात्सा कथं मुच्यताम् । इति प्रश्नः । शुकः । तया व्याघ्रमार्या
तदा चिन्तितम् । यदयं मृगधूर्तेनानीतस्तस्मादमुमेव जम्बुकमाक्षि-
पन्त्यङ्गुल्या तर्जयन्त्युवाच ।

रे रे धूर्त त्वया दत्तं मह्यं व्याघ्रत्रयं पुरा ।
विश्वस्यादीकमानीय कथं यासि वदाधुना ॥ १५

---

१) P व्याघ्र आह । LO om. किंचिद् । P bricht hier ab mit त्वमपि कि । L मूढ° । LO °मारोक्ति । २) C गृहीतकरं । C_1 °करंजीवितो । CC_1 om. तदग्रतः । ३) LO व्याघ्रपते त्वया ममेह कौ° । ४) LO यतो für यन् । om. मया । CC_1 सा आत्म° । ५) CC_1 मां मत्वा für मामन्तुं । LO °पुत्रौ ए° । पेटयित्वा नि-घ्नती । ६) LO om. व्याघ्र तव । ७) CC_1 सामुखम् । स्म° वेला । LO om. स्म° । ८) LO जंबुक । L add यदि hinter मुक्त्वा । ९) CC_1 वला für चल । LO शीघ्रं चलसे । om. स । १०) LO पु° प्राप्ता । ११) L °त्स स्त्री कथं मुच्यते । LO om. इति प्रश्नः । °मारिकया । १२) CC_1 om. यदयं । LO जंबुकेनानीतस्तदा-मुमेव जंबुकमंगुल्या तर्जयंत्याक्षिप्यते । १५) CC_1O विश्वास्या° । L विश्वासा° । AMM_1H om. रे रे° ।

इत्युक्त्वा धाविता तूर्णं व्याघ्रमारी भयंकरा ।
व्याघ्रो ऽपि सहसा नष्टो गलबद्धशृगालकः ॥
निजबुद्ध्या पुनर्मुक्ता व्याघ्रजाद्देवि सा भयात् ।
बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ त्रिचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४३ ॥

अथान्येद्युर्दिनावसाने प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।
आत्मानं संकटाद्देवि याहि चेद्देत्सि रक्षितुम् ।
यथात्मा संकटात्तेन जम्बुकेनापि रक्षितः ॥

१० स च जम्बुको गलबद्धो निघृष्टपृष्ठचरणो गलद्रुधिरप्रवाहो मुमूर्षुरिव देशान्तरं गन्तुमिच्छता व्याघ्रमारीभयाद्व्याघ्रेण नीयते । ततो महतो ऽपायात् शृगालः कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरं प्राह शुकः । ततस्तं व्याघ्रं बहुनदीकाननविषमसमप्रदेशपर्वतानुल्लङ्घयन्तं सत्वरं दृष्ट्वा

२) O om. ऽपि । AMM$_1$H om. इत्युक्त्वा° । ३) L निजबुद्धिबलान्मुक्ता । ४) LO तावत्सर्वकार्येषु [°कार्यसु] सवदा । AMM$_1$H om. निजबुद्ध्या° । CC$_1$ add उक्तं च । एकं हन्यान्न वा हन्यादित्यादि । ५) L nur कथा । O इति कथ सा सुप्ता । ६) LO om. इति° । ७) LO om. अथा° — शुकः । CC$_1$ अथान्येद्युर्दिनकथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता इति त्वं कृत्वा दिनावसाने प्रभावती° । ८/९) MM$_1$H गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योग्योस्मि [M$_1$ °स्मि । H °स्ति] भामिनी । संकटे समनुप्राप्ते जंबुकस्येव चेन्मतिः ॥ A om. आत्मानं° । १०) LO गले बद्धो । CC$_1$O °पाणिचरणो । CC$_1$ om. इव । १२) LO जंबुकः । om. इति प्रश्नः । CC$_1$LO om. प्राह । १३) CC$_1$ वहन्नदा [C$_1$ वहुन्नदा] काननविषमपर्वतानुलंघयंन्तं । LO बहूनि काननानि नदीप्रदेशात् [O दीदेशात्] विषमसमपर्वतान् [O विषमपर्वतान्] । om. सत्वरं ।

आत्मानं मोचयितुकामः शृगालो भृशं जहास पीडितो ऽपि सन्। व्याघ्रेणोक्तम्। कथं हसितम्। स आह। देव सा मया व्याघ्रमारीति धूर्तिका ज्ञाता। त्वत्प्रसादाच्च दूरदेशमागतो ऽहं जीवितः। परं यदि सास्मद्रक्तस्रावसंलग्ना पापिनी पृष्ठतः समेति तदा कथं जीवितव्यम्। अतो ऽहं हसितः। व्याघ्रस्वामिन्स्थिरीभूय विचारय। ५ अथ तुष्टो व्याघ्रस्तेन वाक्येन तथेत्युक्त्वा जम्बुकं मुक्त्वा सहसा नष्टः। शृगालो ऽपि सुखं तस्थौ।

बुद्धिर्वरं वरारोहे धनमानसुखैषिणाम्।
बुद्धिहीनाः परं क्लेशं प्राप्नुवन्ति कृशोदरि॥
बलं प्रज्ञाविहीनस्य परकार्याय केवलम्। १०
गिरिकूटोपमाङ्गस्य कुञ्जरस्येव दृश्यते॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती शुकवाक्यविस्मिता सुप्ता॥

इति शुकसप्ततौ चतुश्चत्वारिंशत्तमी कथा॥ ४४॥

अन्येद्युः सा कामिनी संध्यायां शुकं पप्रच्छ। गमिष्यामीति। शुकः प्राह। १५

---

१) LO आ° मो°। LO जंबुको। C कृताट्टहास। C_1 अट्टाट्टहास? LO om. पीडितो ऽपि सन्। २) C_1 हसितः। LO हससि। om. देव। CC_1 सा माया। L om. सा। O स। LO व्या° धू° मया ज्ञाता। ३) CC_1 °देशागतो। LO त्वत्प्रसादात् दूरदेशादागतो। ४) CC_1 सा अस्मिन्नक्तश्रावि। LO °संलग्न। om. पृष्ठतः। ५) L अहं। CC_1 विचारयथ। ६) CC_1LO om. अथ। LO वचनेन। L हसति für सहसा। ७) L सुखं। LO स्थितः। ८) CC_1 वलं। °सुखैषिणां। AMM_1H om. बुद्धिर्वरं°। १०) LO प्रजावलविहीनस्य। AMM_1HG om. बलं°। A यस्य बुधिर्वलं तस्य तस्य सर्वाश्च सिधयः। १२) LO om. इति कथां श्रुत्वा। CC_1 om. प्र° शुक°। १३) LO इति कथा°। १४) LO om. अन्येद्युः — प्राह।

समयो ऽयं प्रियं भोक्तुं तव भामिनि संप्रति ।
वञ्चिता वेत्सि चेत्कर्तुं किंचिद्विष्णुः पुरा यथा ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति विलासपुरं नाम नगरम् । तत्र अरिंदमो नाम राजा । तत्र च विष्णुनामा ब्राह्मणो
५ रतिलोलुपः कुटुम्बवर्जितो रतिकर्मणि सर्वनारीदुःसह इति नगरे प्रसिद्धो बभूव । वेश्याभिरपि न शक्यते जेतुं किं पुनः कुलाङ्गनाभिः । तत्र रतिप्रिया नाम गणिका । [यतो गणिकादीनां बहवो भेदाः परं पञ्च प्रसिद्धाः । तेषु संलीनाः सर्वे ऽपि भवन्ति । ते चेमे पञ्च गणिका विलासिनी रूपाजीवा अर्थवृत्तिका दारिका चेति । एतेषां
१० भेदानां सा सर्वोत्तमा गणिका ।] अथ सा षोडश द्रम्मान् गृहीत्वा तमाजुहाव । तमायान्तं दृष्ट्वा सा चाटूक्तिभिः परिचर्यां चकार । सो ऽपि चान्यकार्यनिवृत्तस्तस्मिन्नेव रतिकर्मणि दत्तमनास्तां रन्तुं जेतुमारेभे ।

---

१) C_1 सुखं भोक्तुं । LO संप्रति भामिनी । २) CC_1LO चेद्दत्तुं । LO किंचिद्दत्तुं [om. O] यथा पुरा । MM_1H सुखं भोक्तुं तव भा° सुंदरि । तथा त्वं वेत्सि चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥ A om. समयो° । ३) CC_1 om. प्रभावत्याह । LO om. प्रभावत्याह — अस्ति । CC_1 om. अस्ति । LO विलासपुरे [O पुर] पत्तने । MM_1H विशाल । ४) LOAH अरिमर्दनो । LO om. नाम । CC_1 om. तत्र च । LO om. च । विष्णुर्विप्रः । MM_1H विष्णुशर्मा । ५) LO रतलोलुपः । रतकर्मणि । ६) LO शक्यते नो विजेतं । ७) CC_1 तत्रश्च für तत्र । LO रतप्रिया । M_1 प्रिया । G *Πριά.* MH om. L गणिका अस्ति । O गणिकास्ति । CC_1 याता für यतो । LO गणिकानां । ८) CC_1 om. प्रसिद्धाः । O om. ऽपि । CC_1 इमे ते पञ्च । LO om. पञ्च । ९) LO °वित्तिका । CC_1 °वृत्तिः । C एषा । CC_1 add सर्वेषां । १०) CC_1 om. सा । LO सा वेत्ति मर्माणि । CC_1LO om. अथ सा । ११) CC_1 om. तम् । C_1 गृहीत्वा आ° । L मत्त्वा । O त्वा । L सदुक्तिभिः । O चाटूक्तीभीः । LO परिचयं । १२) LO रतकर्मणि । दत्तमानस° । जेतुं रंतुमा° ।

तया च स रतिलोलुपः द्रव्यार्थं वा पराजयार्थं वा प्रहरद्वयं याव-
त्सोढः । निशीथे चाधोभूमिकामागत्य कुट्टिन्याग्रतो निवेदितं यद्दुः-
सहो ऽयं द्विजः । पणबन्धं समर्पयित्वा तमुत्कालय । मयि जीवन्त्यां
प्रागेव बहुत्वं भविष्यति । कुट्टिन्याह । अस्मद्गृहे न को ऽपि कामुको
गणिकां जित्वा पणबन्धं जग्राह । ततो ऽहमेनं यावत्प्रपञ्चेन निःसा- ५
रयामि तावत्सोढव्य इति । यदा चाहं पिप्पलमारुह्य सूर्पद्वयेन पक्ष-
शब्दं कुर्वाणा कुक्कुटध्वनिं विदधामि तदा विभातमिति कृत्वा निः-
सारणीयः । इत्युक्त्वा प्रेषितोपरिभूमौ गणिका । यथोक्तं च कुट्टिन्या
तावत्कृतम् । तस्मिन्कृते विभातमिति कृत्वा निःसारितो द्विजः । या-
वद्गृहद्वारस्थो व्योममालोकयते तदोपरि निशीथो वर्तते । तदा स १०
विप्रः कुट्टिनीपराजितो जनमध्ये पराजयं कथं वहतु । इति प्रश्नः ।
शुकः । यदि विप्रः कुक्कुटध्वनिस्थानमवलोकयति तावत्सूर्पद्वययुतां
कुट्टिनीं ददर्श । तेन च सा लोष्टेनाहत्य भूमौ पातिता प्रमदाजनेषु

---

१) CC_1LO om. च । LO om. च स । सुरतलोलुपतया । द्रव्यार्थं परा° । CC_1 पराजनार्थं । LO प्रहरद्वयं वा । om. यावत् । २) L सोढं । LO om. च । समागत्य । कुट्टिन्याये । ३) CC_1 om. ऽयं । O om. द्विजः — बहुत्वं । CC_1 मुत्कालय । L तं विसर्जय । ४) L प्रागे मयि जीवत्यां बहुतरमपि द्रव्यं । ५) LO om. जित्वा । यावदेनं । L om. प्रपञ्चेन । LO निःकासयामि । ६) LO तावतासौ । L यावदाहं । LO om. च । CC_1 सूर्पहस्तेन । पक्षिशब्दं । ७) L कुंकुंशब्दं । O कुन्दं । L करोमि । O करोति । L निष्काशनीयः । O निस्कासनीद । ८) CC_1 om. च । ९) LO इति कृत्वा [O कृत्वे] निःकाषितो [O नित्सारीतो] द्विजो [O add पावद्] आकाशे दृशं [O दृशे] ददाति द्वारस्थितस्तदा निशीथो [O निशी] वर्त्तते । ११) LO कथं पराजयं । CC_1 कथयतु । LO प्रश्ने । O add उत्तरं । १२) LO यावद् । आलोकते । १३) O दर्शयामास । LO पतिता ।

धिक्कृता । स च ब्राह्मणो ग्रहणकं द्विगुणं गृहीत्वा पुरमध्ये गणिकां विडम्ब्य स्वगृहं ययौ । इति श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४५ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

५ याहि देवि गृहं मुक्त्वा यदि वेत्सि त्वमुत्तरम् ।
यथा करगरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

अस्ति देवि वत्सोमं नाम नगरम् । तत्र विद्वान्दरिद्रो ब्राह्मणः । तस्य प्रिया च करगराभिधाना यथार्थनाम्नी सर्वजन्तूद्वेगकारिणी यत्तद्वारदेशवृक्षस्थितो भूतस्तस्याः करगराया भयात्पलाय्याटव्यां गतः ।
१० ब्राह्मणो ऽपि तस्या उद्वेगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । सो ऽपि च तेन

---

१) C (C_1 ?) विस्मितं für धिक्कृता । L om. च । LO द्विगुणं द्रव्यं । २) CC_1 om. स्व । O om. ययौ । LO om. इति — सुप्ता । ३) L इति कथानकं । O इति कथा । ४) CC_1 शुकं पृच्छति प्रभावती । LO om. अथान्येद्युः — शुकः । ६) C_1LO यथ । MM_1H यथेच्छं व्रज भद्रे वै यदि° । यथा कारागरानाथः° । A om. याहि° । ७) LO om. देवि । L वत्सनगरे । O वसे° । CC_1A वत्स्योमं । M वत्सनगर । M_1 वच्छोनगर । H वनका-नगर । G *Βατσομάν.* L दुर्गतो नाम ब्राह्मणः । O दूर्गतो ना वाडवः । om. CC_1A. MM_1(H) शांतधर्म दरिद्री ब्राह्मण । G *Κεσ-σάβας.* ८) LO तस्य भार्या करगराख्या यथार्था । सर्वजनोद्वेग° । om. यत् । CC_1 °कारिणी सा नित्यं भर्त्तारं सप्रेरपानहान् मारयति । ब्राह्मणस्तस्या उद्वेगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । तथा पृष्टो ऽहं उपानहान् कस्य मारयामि तेनोक्तं द्वारस्थस्य वृक्षस्य मारयेत्युक्त्वा गतः । सापि तं वृक्षं प्रत्यहं मारयति । तद्वृक्षस्थो भूतः तस्माद्वृक्षाद्देशान्तरं [C_1 °न्तर] गतः । गतः सन् चिन्तयन् तत्राहं गमिष्यामि यत्रास्या भर्त्ता वर्त्तते । तमहमानयामि तमेवेयं मारयिष्यति । स्वस्थो ऽहं स्वस्थाने तिष्ठामि । इति निश्चित्य गतो भूतः । सो ऽपि च° । १०) LO तदुद्विग्नः सन्देशान्तराभिमुखो बभूव ।

भूतेन दृष्टो जल्पितश्च । मार्गश्रान्तस्त्वम् । तेन त्वयाद्य ममातिथिना भाव्यम् । विप्रेण भीरुणोक्तम् । यदातिथ्यं करोषि तद्विधेहि शीघ्रम् । भूतेनोक्तम् । न त्वया भेतव्यम् । त्वं मम स्वामी । यतो ऽहं त्वद्गृहद्वारवृक्षस्थो भूतः करगराभयेनेहागतः । ततस्तव निजस्वामिनो गुणवदुपकर्तव्यमेव । तस्मात्त्वं द्विज मृगावतीं राजधानीं मदनभूपतिसनाथां ५ गच्छ । तत्र चाहं तत्पुत्रीं मृगलोचनां ग्रहीष्ये । सा चास्मैर्मान्त्रिकैर्नीरुजा न भविष्यति । तत्त्वयि समागते तव दर्शनादेवाहं त्यक्ष्यामि । ततः परं तु मन्त्रवादो न विधेयः । इति भणित्वा सो ऽपि भूतो गत्वा तां राजपुत्रीं जग्राह । विप्रो ऽपि तत्र ययौ । तेन च डिण्डिमः स्पृष्टः । ततो राजकुलं गतो विप्र आचार्यविस्तरं विदधे । भूत १० आचार्यविस्तरे यावन्न मुञ्चति तावत्किं करोत्विति प्रश्नः । शुकः । भूतग्रहे ऽनिवर्तिते विप्रेणोक्तम् ।

---

१) LO दृष्ट्वा उपलक्षितः पृष्टश्च [O °त दृष्टश्च] । om. मार्ग° । om. तेन । यत्त्वया । om. अद्य । CC₁ ममातिना भव्यं । ३) LO त्वया न । CC₁ om. त्वं मम स्वामी । LO om. यतो ऽहं । त्वद्गृहवृक्षवासी अहं करगराभयान्नष्ट इहागतः । ४) LO om. निज । C गणव° । L गुणवत उप° । O गुणवत् उप° । ५) LO om. एव । पुरीं । CC₁ मृगावती । CC₁LO °सनाथं । ६) LO स । ७) LO om. तत् । तत्क्षणादेव मोक्ष्यामि für तव° । add त्वया [om. O] सुवर्णपंचशती [O °ति] ग्राह्या । ८) CC₁ om. ततः — विधेयः । LO om. तु । CC₁ इति भणित्वा तां राजपुरीं सो° । LO इति भणित्वा स भूतस्तां राजपत्नीं जग्राह [O भूतषां राजपुत्रीं] । ९) C₁ om. ऽपि । पापी । CC₁ om. च । LO तावता डिंडिमो [O डिंडीमो] वाद्यमानो तेन स्पृष्टः [CC₁O पृष्टः] । १०) LO om. ततो । गतो राजकुलं आचार्यविस्तरो विदधे । CC₁ भूतः ।

करगरणाहउ आइअउ भूअ एउ वीससिउ ठिउ धुत्त ।
आपणि बोलिउ संभरि रे कूडउं किं मइँ देव जुत्त ॥

उक्तं च । मनुष्याः सुकुलोत्पन्ना अपि च ब्रह्मचारिणः ।
न भवन्ति मृषावाचः किं पुनर्देवयोनयः ॥

५ ततो भूतः त्यक्त्वा जगाम । इयं मुक्तेत्युक्त्वा ब्राह्मणाय राज्ञा सुता राज्यार्धं च प्रदत्तम् । विप्रो ऽपि पूर्णमनोरथो जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४६ ॥

---

१) CC_1 करगरनाटउ आयउ भूत यइ [C_1 पइ] वसासि उआय-उधूत [C_1 °घडकता] आपुणु [C_1 आपु] बोलिउ सांभरि रे कूठउ बो-लिउ कि मइ किमन देव ॥ A करगरनाठउ । आई भूतउ । एउ वि-सासी घाठउ धूत्तउ । आपणि बोली सांभरि हेठ । जूठउं किं मइ नहीं देव । LOMM$_1$H om. कर° । ३) CC_1 मनुष्या कुलुप्पन्ना अपि सद्ब्रह्मचारिणः [C_1 सद्दरचारिणः] । O सकुलो । L अपि स । O अपि च स ब्रा° । A मनुष्याः सकुलो° अपि सघृतचारिणा । ४) O om. न । मष्टावाचः । A किंमु न देवयोनयः । LO hinter °विस्तरं विदधे — भूतस्ता गतः । सा राजपत्नी [O पुत्री] नीरुजा जाता [O निरूजाता] विप्रस्य राज्ञा प्रसादो विदधे । मनुष्याः° । अथापरस्मिद्दिने [O °न्दि] व्यवहारिपुत्रस्य स [O om.] भूतो विलग्नः । तत्रापि स द्विज आहूतः । तं दृष्ट्वा भृकुटी [O °टि] भीषणो बभूव [O बभू] तं भूतं विकरालरूपं विलोक्य विप्रेण कर्णे लगित्वा एव-मुक्तं । यस्याः करगरायाः [O करगरा] भयान्नष्टस्त्वं [O भयन्नष्ट त्वं] चाहं चात्रागतावः स [O सा] करगरा अत्रागता [O करगरात्रा-गता] आस्ते [om. O] अहं [O आहं] यास्यामि । स [O ष] भूतस्तं देशमपि विहाय नष्टः । विप्रः सन्मानितः । एवं विप्रबुद्ध्या देशे सौख्यं जातं [O देशोख्यं संपन्न] इति श्रुत्वा सा प्रभावती [O °ति] सुप्ता । इति [om. O] कथा ॥ ५) C जगाममया । C_1 नगम-मया । ब्राह्मण । ६) C_1 जयाह ।

दिनमतिवाह्य प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

गच्छ देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।
यथा करगरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥

स करगरापतिः राजकन्यया सह राजलक्ष्मीं भुङ्क्ते । अत्रान्तरे स भूतः कर्णावतीं गत्वा राज्ञो भार्यां सुलोचनां जग्राह । सा मदनस्य पितृष्वसा । सा चात्यर्थं पीडिता जीवितशेषाभूत् । सापि शत्रुघ्नरपतेर्भार्या मातृराज्ञे केशवमान्त्रिकमाकारयामास । स च निजदूतान्प्रेषयित्वा केशवो ऽपि राज्ञा प्रियवाक्यैः प्रहितो ऽप्यगन्तुकामुकः । तदा स करगरापतिर्भार्यानुरोधतो जगाम । तत्र गतः सन्मानितो महीभुजा शत्रुघ्नेन गतः सुलोचनावेश्मनि । स च भूतस्समायान्तं दृष्ट्वा पक्षैर्वाक्यैस्तर्जयन्नित्याह । मया प्रतिपन्नमेकदेशे कृतम् । अधुना तु विप्र त्वया आत्मा रक्षणीयः । स च द्विजो न मन्त्रं न तन्त्रं विजानाति । कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । तदा तं भूतं ज्ञात्वा कालवेदी कृताञ्जलिर्भूत्वा तत्कर्णमाश्रित्येति जगाद द्विजः ।

प्राप्ता करगरा भूत पृष्ठलग्नात्र मे ऽधुना ।
यद्भर्ता चात्र संप्राप्तस्तद्याख्यातुमिहागतः ॥
श्रुत्वैतद्वचनं भीतो भूतो विस्मितमानसः ।
यामीति ब्राह्मणं प्रोक्त्वा (!) पात्रं त्यक्त्वा जगाम तत् ॥

---

२) MM$_1$H गच्छ देवि परं वेत्सि° । ३) MM$_1$H कारागरानाथः । A om. गच्छ° । ४) CC$_1$ om. सा । मदनस्य कुबेरस्य । C$_1$ add च । ६) CC$_1$ पीडिता सा° । ७) C मांतृ° । CC$_1$ om. च । ८) CC$_1$ ऽप्यगामुकः । ९) C$_1$ °निरोधतो । १०) CC$_1$ om. च । ११) CC$_1$ मया प्रतिपन्नं एकदोषे । om. तु । १३) C om. शुकः । १४) CC$_1$ तत्तत्कर्ण° । १५) A om. प्राप्ता° । १७) A om. श्रुत्वैतद्वचनं° । १८) CC$_1$ याहीति । प्रोक्ता ।

तदा पात्रे स्वस्थीभूते शत्रुघ्नराज्ञा सत्कृतो ब्राह्मणो मृगावतीनगरं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४७ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । गच्छामि नरान्तरमिति । शुकः ।

५ संभोगसुखमेवात्र परमं व्रज सुन्दरि ।
विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्सि चेच्छकटालवत् ॥

पाटलीपुरपट्टने सार्वभौमो नन्दो नाम राजाभूत् । शकटालस्तस्य नृपतेः सचिवाग्रणीरभूत् । तद्बुद्धिविभवाक्रान्ताश्च भूपालाः सर्वे ऽपि करदा अभवन् ।

१० उक्तं च । अप्राज्ञेन च कातरेण च गुणः स्यात्सानुरागेण कः
प्रज्ञाविक्रमशालिनो ऽपि हि भवेत्किं भक्तिहीनात्फलम् ।
प्रज्ञाविक्रमभक्तयः समुदिता येषां गुणा भूतये
ते भृत्या नृपतेः कलत्रमितरे संपत्सु चापत्सु च ॥

किं च । प्रज्ञागुप्तशरीरस्य किं करिष्यन्ति संहताः ।
१५ हस्तोपधृतच्छत्रस्य वारिधारा इवारयः ॥

---

४) LO om. अथा° — शुकः । ५) L कामिनि । O कामीनी । ६) L चेच्छकतालिवत् । O चेत्सीकता । MM_1H संभोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनी [H °नि] °संकटारिवत् ॥ A om. संभोग° । ७) CC_1AMM_1H om. पाटली° । O पाटलीपुरे । LH नंदनो । LO om. नाम राजा । तस्य नृपतेः शकुटालिः [O सकटालो] सचिवाग्रणीः । MM_1H संकटारि । G Σαν-ταλής. ८) LO तद्बुद्धिराक्रांताः सर्वे भूपालाः कदाभूवत् [O भूपाला अभूवन्] । १०) C_1 अप्रज्ञानेन । A अच° । L न गुणः । om O. C_1 गुणाः । CC_1 स्वानुरागेण । O सुनुरागेण । १२) LO °विक्रमलक्ष्मयः [O °विक्रल°] । CC_1 भूतले । १३) CC_1 कलत्रमपरे । A चापत्स्वपि । MM_1HG om. अप्राज्ञेन° । १४) CC_1 प्रज्ञायुक्त° । LA करिष्यति । MM_1H om. प्रज्ञा° ।

स च राजा धर्मनाशकं कुर्वन्निर्द्रव्यां च मेदिनीं विदधानो निषिद्धो मन्त्रिणा । ततस्तेनापि मूर्खेण राज्ञा सचिवो ऽवटे निक्षिप्तः । स च सपुत्रस्तत्र चिरं तस्थौ । ततः शकटाले महामात्ये तत्रस्थे सर्वत्र मृतो मृत इति वार्त्ताभूत् । ततो वङ्गालनाथेन तत्परीक्षार्थं आत्मीयपुरुषा घोटिकाद्वयं समर्प्य नन्दपार्श्वे प्रेषिताः । यदेतयोर्मध्यात्का ५ माता का च पुत्री इति ज्ञात्वा समागन्तव्यम् । सर्वलक्षणसंपूर्णे सदृशे घोटिके तानि च लक्षणानि शालिहोत्रज्ञातव्यानि । यदा च को ऽपि नन्दराज्ये घोटिकानिर्णयं कर्तुं न क्षमस्तदा नन्दराजा व्यचिन्तयत् । शकटालं विनाहं परिभवास्पदं जातः ।

उक्तं च। भूमेश्च देशस्य गुणान्वितस्य भृत्यस्य वा बुद्धिमतः प्रणाशे । १०

भृत्यप्रणाशे मरणं नृपाणां नष्टापि भूमिः सुलभा न भृत्याः ॥

विचिन्त्यैवं दण्डपाशिकमब्रवीत् । यच्छकटालकुले कश्चित्कूपगतो विद्यते न वा । तेनोक्तम् । कश्चिदस्ति परं व्यक्तितो न ज्ञायते । यतः

---

१) LO om. च । CL °नाशकं [L चर्म°] । O चर्मनारायणकं । LO om. च । चकार für विदधानो । ततो मंत्रिणा निवारितः । २) C मंत्रिणं । LO ततश्च तेन राज्ञा मू° सपुत्रः सचिवोवटे क्षिप्तः चिरं तस्थौ । ततो महामात्येन [O °त्ये] तत्र तस्थे । ३) LO सर्वतोपि । ४) LO बभूव । बंगालदेशाधिपेन । सर्वलक्षणसंयुक्ते [O °संपूर्णे] सदृशे द्वे घोटिके प्रहिते [O घोटिद्वायं । Von hier bis L घोटिका om.] für आत्मीय° — प्रेषिताः । ५) L मध्ये । ६) L om. च । पुत्रीति । L[O] तत्रागतास्ते द्वे घोटिका दर्शयंति [O सर्वयंति] für सर्व° — ज्ञातव्यानि । ७) CC_1LO om. च । ८) CC_1 om. नन्दराज्ये । LO अक्षमस्तदा । नंदो राजा । CC_1 नन्दराजो । ९) LO शकटालिमंत्रिणं । परा [O य] भवास्पदं जातोहं । १०) C भूमेः स्वदेशस्य । O om. वा । बुद्धिमतः राज्यं तेषां मरणं° । L प्रणाशः । ११) L °प्रणाशो । AMM_1H om. भूमेश्च° । १२) LO इति विचिंत्य । दंडिमंत्रिण° [O दंड°] यदा शकटालि° कोपि कूपगतो [O कूपे] विद्यते कश्चिन्न वेति पृष्टे । १३) LO सम्यग्ज्ञायते ।

पूर्वोद्दिष्टं भक्तं कश्चित्कूपगतो गृह्णाति । तं च कूपादाकृष्य संमान्य च एवमुक्तवान् ।

मान्यस्त्वं मम मित्रं च गुरुः स्वामी नियोगकः ।
आश्रयस्य सदा दाता किं किं न त्वं सदानघ ॥

५ उक्तं च। स्वामी दुर्णयवारणव्यतिकरे शास्त्रोपदेशे गुरु-
विश्रम्भे हृदयं नियोगसमये दासो भये चाश्रयः ।
दाता सप्तसमुद्रसीमरसनादानान्तिकायाः क्षितेः
सर्वाकारमभूत्स्वयं वरसुहृत्को वा न कर्णो मम ॥

मन्त्रिणोक्तम् । स्वामिन्किं विधेयम् । तदादिश । राज्ञोक्तम् । अस्य १० वडवायुगलस्य मध्ये का माता का च पुत्री । इति संदेहममीषां क्षमात्मनां दूतानां शीघ्रं छिन्धि । स कथं छिनत्तु तत्संदेहमिति प्रश्नः। शुकः । ततो मन्त्रिणा तद्वडवायुगं सपर्याणं कारयित्वा वाह्याल्यामतिवाह्य पर्याणरहितं विधाय श्रान्तं संमोचितम् । तदनु तद्युगलं च मातृसुताविचेष्टितं चकार । माता जिह्वया सुतां लिलेह सुता च तां

१) LO पूर्वादिष्टं । om. कश्चित् । L सन्मान्यमेव एवमुक्तवान् । O सन्मान्यमेव मान्यमेव । ३) L नियोगिकः । O नियोगीकः । ४) CC_1 अथाश्रयः सदा । LO आश्रयस्य च दाता च । L किं न लभ्यं सदानघ । O किं क न त्वं° । AMM_1H om. मान्यस्त्वं° । A नीतिमार्गप्रवीणस्त्वं वेत्सि धर्मानशेषतः । सर्वशास्त्राणि तत्वज्ञो राजविद्यापि चक्षणः ॥ ६) O om. दासो भये । LO वाश्रये । ८) LO add तथा मे त्वं hinter मम । AMM_1HG om. स्वामी° । ९) CC_1 विधेयमित्यादि । १०) L °युगस्य । O यस्य वसवोपुग्रस्य । CC_1 om. मध्ये । LO om. च । ११) C om. दूतानां । om. स । LO संशयं छिनत्तु [O छीन्न] । om. इति प्रश्नः । १२) LO उत्तरं शुकः । om. तद् । L वाह्यामति° । O वाह्याह्यामति° । १३) CC_1 om. तदनु । LO om. च । १४) CC_1LO सुतामातृ° । L सुतां प्रति । O सुता तु तां ।

प्रति अतिवत्सलाभूत् । ततः सुमन्त्रिणा मातृसुताविशेषो राज्ञो ऽग्रे निवेदितः । ततश्च शकटालः परां लक्ष्मीं प्रसिद्धिं च लेभे । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४८ ॥

अथापरेद्युः दिनकृत्यं सा विधाय शुकमापृच्छते । शुकः । ५

संभोगसुखमेवाद्य भोक्तुं ते देवि युज्यते ।
विषमे ऽपि प्रवीणासि पुनश्चेच्छकटालवत् ॥

यथा पूर्वं तथैव वङ्गालनाथो यष्टिकां सुवृत्तां ध्वजाच्छिद्रिणीमयीं जीवच्छकटालपरीक्षार्थितैरेव पुंभिः प्रेषयामास । यथा युष्माभिर्नन्द-राज्ये गत्वा अस्या यष्टिकाया रत्नसुवर्णवज्रैरवचिताया आदिमन्तं १० ज्ञात्वा समागन्तव्यमित्यादेशात्ते पुमांसो नन्दपार्श्वमागत्य यष्टिकां तत्पु-रतो मुक्त्वा आदिमन्तं च पप्रच्छुः । तच्छ्रुत्वा प्रधानैः कलाभिज्ञैर्व-

---

१) LO om. अति । C_1 प्रति प्रतिवत्सला । CC_1 लुलत् für भूत् । LO om. सुमन्त्रिणा । °निर्णयो । L राज्ञे । O राज्ञो । २) LO om. च । शकटालिः । समृद्धिं für लक्ष्मीं । om. इति — सुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति कथा । ५) LO om. अथा° — शुकः । ६) L °सुखमेवात्र । ७) LO °लिवत् । MM_1H कर्तुं संभोगमेणाचि [M_1 °ची] व्रज ते यत्र रोचते । विषमे त्वं° संकटारिवत् ॥ A om. संभोग° । ८) LO om. पूर्वं । तथैवांगनाथो [MM_1H मंगळपुरचे राजानें] सुवृत्तां चिंचिणीमयां [O चीचिमायां] यष्टिकां [O om. यष्टिकां — अस्या] । C ध्वजा-च्छिद्रिमयीं । C_1 ध्वताच्छिद्रिणीमयीं । ९) L °शकटालिः परीक्षार्थं तैरेव । १०) LO रत्नखचितायाः । आद्यंतं । ११) LO om. इति । L राज्ञादेशात्ते । O राजादेशांति । LO पुमांसः प्रचलिता नंद-राज्ये समागताः । CC_1 om. तत् । LO अग्रे । १२) LO आद्यं-तविभागं [O आंद्यंवि°] । om. च । ततः für तच्छ्रुत्वा ।

शिम्बरैस्तोलिता अन्यैश्च कोविदैरवलोकिता परं केनापि आद्यन्तवि-
भागो न ज्ञातः । ततो राजा शकटालमादिशत् । यत्त्वां विना
आद्यन्तविभागं न को ऽपि जानाति । ततस्त्वया निर्णयो विधेय एव ।
ततो मन्त्री वदति । स्वामिन्युष्मत्कृता संभावनापि न निष्फला ।
५ उक्तं च । सुवंशस्यावदातस्य शशाङ्कस्येव लाञ्छनम् ।
छक्केषु व्यर्थया यत्र भूपतेर्भर्तुराज्ञया ॥ (?)
ततश्च स मन्त्री संभावितो ऽपि कथं ज्ञास्यतीति प्रश्नः । उत्तरम् ।
शुकः प्राह । ततो ऽसौ बुद्धिमान्मन्त्री यष्टिकां जले चिक्षेप । ज्ञातं
च । यतो यन्मूलं तदीषज्जले मग्नम् । तच्च नृपतेर्निवेदितम् । तेन
१० च तेषां दूतानामपि कथितम् । ततस्ते श्रुत्वा स्वराज्ञे न्यवेदयन् ।
ततश्च ते राजानो नन्दाधिराजस्य पूर्वजल्पितं करं ददुः । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ४९ ॥

---

१) CC_1 °रैस्तोकं नन्दपार्श्वमालिता । कोविदैः किंचचैरवलो-
किता । २) CC_1 om. न । LO परं न कोपि निर्णयं कृतवान् । शक-
टालिमा° । CC_1 om. यत्त्वां — एव । ३) O om. ततस् । ४) O
om. मन्त्री । CC_1 om. वदति । L om. अपि । LO निष्फला
नैव । CC_1 निष्पन्ना । ५) LO सुवृत्तस्या° [O om. वदातस्य]
शशंकस्य च । ६) CC_1 क्क खेयुर्व्यर्थया । CC_1 भूयतेभर्तु° ।
AMM_1HG om. सुवंशस्या° । ७) LO om. स । CC_1 कथं च ।
LO शुकः उत्तरं वदति । ८) CC_1 जले निक्षिप्य यष्टिकां ज्ञा-
त्वा । ९) LO om. यतो । CC_1 om. यन् und तद् । L तदी-
षज्जले यन्मूलं लग्नं । LO om. तच्च । सारतस्तन्नृपते° । om. तेन च
तेषां । १०) CC_1 om. च । om. ततस्ते । LO गत्वा [O स्व-
गत्वा] für श्रुत्वा । ११) LO om. च । नंदस्य पूर्वोक्तं । L इति
कथां श्रुत्वा सा सुप्ता । O om. इति° । १३) L om. इति° ।
O इति कथा । C om. शुक° ।

अन्यदा प्रदोषे प्रभावती चलिता शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि दृश्यते ।

विषमे यदि वेत्सि त्वं धर्मबुद्धिरिवेहितम् ॥

कथमेतत् । शुकः । अस्ति देवि धरापृष्ठे जाङ्गलाभिधो ग्रामः । तत्र मित्रद्वयं वर्तते धर्मबुद्धिर्दुष्टबुद्धिश्चेति । अन्यदा तौ द्वावपि धनाशया ५ देशान्तरं गतौ । कियद्भिर्दिनैः प्रचुरं धनमर्जयित्वा स्वग्राममागतौ परस्परं मन्त्रं चक्राते । यत्पिप्पलाधो धनं किंचित्क्षिप्त्वान्यद्गृहे नीयते । पश्चात्क्रमेण विभज्यते त्वयम् । इति कृत्वा तौ निजगृहं जग्मतुर्हृष्टतुष्टौ सुखास्वादतत्परौ स्थितौ । अत्रान्तरे यत्कृतं दुष्टबुद्धिना तन्निशम्यताम् । न च युज्यते वक्तुम् । १०

यतः । न वक्तव्यं ध्रुवं देवि पापं दृष्टं श्रुतं मया ।

कथापि खलु पापानामलमश्रेयसे यतः ॥

तेन च दुष्टबुद्धिना तद्द्रव्यमुत्पाट्य गृहीत्वा निजगृहमानीतम् । काल-

---

१) LO om. अन्यदा — शुकः । C_1 प्रदोषे स । २) O om. दोषो । MM_1H वर्तते । ३) MM_1H °रिवेप्सितं । A om. गच्छ° । ४) LO om. कथ° शुकः । CC_1 अस्ति देवि धरापृष्ठे ग्रामो वै लाङ्गलाभिधः । तत्र मित्रद्वयं धर्म्मदुःखधीरिति विश्रुतं ॥ LO om. देवि धरापृष्ठे । M मलगग्राम । M_1 मंगळ° । H मंगलपूर । G *Βαίλαγκάλα.* LO धनर्द्धिवान् तत्र । ५) LO धर्मधीः दुष्टधीश्चेति । CC_1 om. अन्यदा । तौ तु देशान्तरं गतौ धनाशया अर्जयित्वा धनं प्रभूतं स्व° । LO धनाय । ६) O देशांतरे । प्रचूरं । LO निजावासमागतौ । ७) LO परस्परमिति [O °मीति] कुरुतः [L कुरुत] । CC_1 गन्तव्यं für नीयते । LO यत्कियद्धनं पिप्पलस्याधो निक्षिप्या° । ८) CC_1 पश्चा° । L निजनिज° । O नीजं निजं° । CC_1 जगमतुः हृष्टपुष्टौ [C_1 °पृष्टौ] । LO गतौ । ९) O दृष्ट° । L °स्वादे तत्पुरौ । O °स्वादौ तत्परौ । ११) CC_1 उक्तं च für यतः । O देवी । L पाप । AMM_1H om. न वक्तव्यं° । १३) L तद्धनं । O दुष्टबुद्धनं । LO om. उत्पाट्य गृहीत्वा । CC_1 om. निज ।

क्रमेण च संमीलितौ पिप्पलाधःस्थितं द्रव्यं गृहीतुं गतौ यावदालो-
कयतः तावद्रव्यं नास्ति । धर्मबुद्धिस्ततो गत्वा मन्त्रिणो ऽग्रे आचख्यौ
धनवृत्तान्तं हृतं चापि कुबुद्धिना । कुबुद्धिनाहूतेन उत्तरं कृतम् ।
सहस्रस्य पणो मुक्तः । एतदर्थे शपथं दापयिष्यामि । मन्त्रिणोक्तमेव-
५ मेवास्तु । द्वितीयेनापि प्रतिपन्नं यदा तदा मन्त्रिणा प्रतिभुवौ गृही-
त्वा मुक्तौ गतौ गेहं पृथक्पृथक् । ततो दुष्टबुद्धिर्निजं पितरं विदि-
तार्थं कृत्वा वृक्षकोटरे चिक्षेप । प्रभाते सचिवस्तौ च वादिनौ कौ-
तुकी लोकश्च तं पिप्पलं ययुः । दुष्टबुद्धिः स्नातः कृताञ्जलिः सत्यं
कृत्वा जगाद । इदं सत्यं ब्रूहि नगोत्तम । यदि मया द्रव्यमपहृतं
१० तदानेन हृतमिति वाच्यम् । यदि न हृतं तदानेन न हृतमिति
वाच्यम् । इति श्रुत्वा तत्पिता नहीति जल्पितं सर्वलोकप्रत्यक्षम् ।

---

१) CC_1LO om. च । CC_1 om. संमीलितौ । LO पिप्पलस्याधः चिप्तं । CC_1 om. गृहीतुं und याव° । LO अवलो° । २) LO मंत्रिणोंतिकं । L आचचे । O आचख्ये । ३) O धनवृत्तां । CC_1 om. कुबुद्धिना । O om. कुबुद्धिना — द्वितीयेनापि । CC_1 सम्प्रति कुबुद्धिनाहूतेन । L om. आहूतेन । उक्तं । ४) CC_1 सहस्रस्य च । C पणे । CC_1 add इत्यर्थेहं न गन्तव्यं hinter मुक्तः । om. एतदर्थे शपथं । LO om. एत° — दाप° । CC_1 add यतः दुष्टबुद्धि-ना द्रव्यं हृतं hinter दापयिष्यामि । LO मंत्रिणा उक्तं । ५) CC_1 om. एव । CC_1LO om. मन्त्रिणा । ६) LO गेहं गतौ । O पृ-थक् । दुष्टबुद्दी । ७) LO °कोटरं । om. च । O om. वा-दिनौ । ८) CC_1 ययौ । दुष्टबुद्धिना कृकः कृताञ्जलिः सत्यं कृत्वा जगाद । ९) O कृत्य गाज । इति für इदं । CC_1 ब्रूहि सत्यं । L वृक्षोत्तम । O नागोत्तम । भव्यमहृतं । १०) LO तदा न कि-मपि वाच्यं । CC_1 तदनेन हृत° । ११) LO तदा वाक्यं । CC_1 om. इति श्रुत्वा । LO तत्पिता जल्पितं नहि ते च सर्वलोकसमक्षं [O नहीति । om. च] ।

ततो धर्मबुद्धिः कथं भवतु । इति प्रश्नः । तत्संदिष्टः शुकः प्राह ।
धर्मबुद्धिस्तं शब्दं तत्पितुर्ज्ञात्वा कोटरे वह्निं जज्वाल । तं पितरं को-
टरात्पूत्कुर्वन्तमर्धज्वलितं च पतितं दृष्ट्वा दुष्टबुद्धेर्निग्रहं विधाय मन्त्री
धर्मबुद्धिमानन्दयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५० ॥ ५

अन्यदा सा बाला शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

याहि देवि रतास्वादलुब्धे कामिनि तं नरम् ।
गाङ्गिलवद्विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥

प्रभावती ब्रूते । नाहं वेद्मि । तत्कथय । शुकः । अस्ति चमत्कारपुरं
नाम नगरम् । तच्च चतुर्वेदचतुर्वर्णचतुराश्रमसमाकुलम् । ततः कदा- १०
चित्तत्रस्था ब्राह्मणा वल्लभीनाथयात्रायां चलिताः गन्त्रीभिरश्ववाहनैः
सकौतुका वृद्धिमन्तः पूर्णपाथेयादिसामग्रीकाः सारनेपथ्याः सपुत्रक-

---

१) CC_1 कथं शुभमिति । LO om. इति — प्राह । उत्तरं शुकः । A bricht hier ab mit धर्मबुद्धिस्तु पितु शब्दः परिज्ञाय । २) CC_1 वह्निं कोटरे । तं दृष्ट्वा कोटरात्पतितं दुष्ट° । ३) O °र्ध-ज्वानं । LO om. च पतितं । कुबुद्धे° । CC_1 om. मन्त्री । ४) CC_1 धर्म्मबुद्धिरनन्दयत् । L om. कथां । O om. इति — सुप्ता । ५) L om. इति° । O इति कथा । ६) CC_1 प्रातः für अन्यदा । LO om. अन्यदा — शुकः । ७) L °स्वादि लुब्धा । O रतास्वा लुब्धा कामी । om. तं — भाषितुम् । MM_1H सत्वरं für तं नरं । ८) C गाङ्गिला° । L गांगिलेव । M गागलीव । M_1H लांगलीव । ९) LO om. प्रभावती — शुकः । MM_1H चक्राकरनगरी । १०) LO om. नाम — तच्च । C om. नाम नगरम् । C_1 om. नाम । LO °संकुलं । ततः एकदा तत्रत्याः [O om. तत्रत्याः] ११) CC_1 वल्लभा° । L °वाहैः । १२) L कौतुकादृ° । O कौतुका वृ° । CC_1 वुद्धिमन्तं पूर्व° । LO om. सार° ।

न्वाः । मार्गे चौरैर्गृहीतुमारब्धाः । ते ऽपि सर्वे भयाकुला नष्टाः । गाङ्गिलनामा विप्रस्तैर्विप्रैः सह गन्तुमशक्तः खञ्जः सन्समन्ततो गत्वारूढो धृतः । ततः स कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सर्वेषु द्विजेषु नष्टेषु स शकटस्थः उद्भ्रान्तं भ्रातरं साहसिक इव जगाद । भ्रातः
५ कियन्तो गजाः कियन्तश्च वाजिनः सन्ति । इति कथय सतूणं च त्वं धनुरर्पय यथैतान्दिव्यास्त्रेण युगपन्मारयामि । इति वचः श्रुत्वा ते तस्कराः सर्वे ऽपि नष्टाः ।

तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति धर्मे चार्थे स्मरे तथा ।
कस्तं धर्षयितुं शक्तो नरेषु कमलानने ॥

१० इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती एकपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५१ ॥

अतिक्रम्य दिवं प्रभावती त्रियामासमये द्विजं प्राह । व्रजामीति । शुकः ।

व्रजाभीष्टं नरं देवि यदि कार्यं निजं गता ।
जयश्रीरिव जानासि कार्यं कर्तुं निजं हितम् ॥

---

१) L तेन सर्वे भयाकुलाः नष्टाः । O ते सर्वे कुले नष्टाः । २) C सं गांगिल० । C_1 स गांगिल० । L गांगिलो नाम । O गांगी नाम । CC_1 om. विप्रस् । O om. तैर्विप्रैः । CC_1LO om. सन् । ३) L वेष्टितः, O घेढितः für धृतः । L प्रश्ने । O मस्ते । ४) LO add सत्सु । om. स । L शकटमुद्भ्रांतभ्रातरं । O शकटमद्भ्रांत० । C_1 सहसिक । O सहसीक । CC_1 इति für इव । ५) LO कियंतः [O ०तो] चौराः संति इति कथय । CC_1 शत्रूणां त्वं धनु० । LO om. च । om. त्वं । ६) L दैविकास्त्रेण । O देवींका० । LO om. युगपन् । CC_1 om. वचः । ७) LO om. सर्वे ऽपि । ८) MM_1H om. तस्माद्यो० । १०) LO om. इति — सुप्ता । C om. कथां । ११) LO इति कथा । C om. शुक० । १२) LO om. अतिक्रम्य — शुकः । CC_1 om. प्रभावती । १३) L नरं गता । १४) MM_1H ०कर्तुं परमसंकटे ।

32016

कथमेतत् । शुकः । शृणु देवि । अस्ति धरापृष्ठे प्रतिष्ठानं नाम पत्तनम् । तत्र सत्त्वशीलो राजा । तत्पुत्रो दुर्दमनो नाम । तेन इति चिन्तितं यन्मया स्वभुजोपार्जितमेव भोक्तव्यं न तु पैतृकमिति संचिन्त्य निजनगरं त्यक्त्वा समशीलैर्मित्रैः ब्राह्मणकाष्ठतक्षवणिक्पुत्रैः समं निर्ययौ देशान्तरोपरि । ततश्च तैर्मिलितैश्चिन्तितं यदस्माकं रत्नभूमिर्महोदधिः ५ सेवितुं युज्यते ।

उक्तं यतः। विद्यावतां कुलीनानां शौर्यसंपत्तिशालिनाम् ।
स्थानं नरेशभवनमथवा यत्ततो ऽधिकम् ॥

उक्तं च। सन्त एव सतां नित्यमापत्तरणहेतवः ।
गजानां पङ्कमग्नानां गजा एव धुरंधराः ॥ १०

विचार्यैवं सेवितः पयसां पतिः त्रिःसप्तकल्य उपोषितैस्तैः । ततस्तुष्टो ऽम्भोनिधिः तेभ्यश्चतुर्भ्यश्चत्वारि चिन्तामणिगुणानि रत्नानि ददौ ।

---

१) CC_1LO om. कथमेतत् । LO om. शुकः — देवि । CC_1LO om. अस्ति । LO om. धरापृष्ठे । H प्रतिष्ठा । २) LO om. तत्र । MM_1 सप्तशाल । H सप्तसाल । G *Σαττισσήλας*. L दुर्दुरो । O दुर्जनो und दुदुनो । MM_1H चातुर्य । G *Δουρδάμας*. LO स च मया° । ३) CC_1 om. तु । LO add स्वं hinter पैतृकं । ४) LO निजपुरं । °शीलिभिर् । CC_1 °काष्ठत्वष्ट्° । LO °तट्° । ५) CC_1 तत्र für ततश्च । O om. च । CC_1 मिलितं । रत्न° । LO °भूमिमहोदधिं । ७) LO om. उक्तं । O om. शौर्य° । ८) CC_1 वस्तुतोदधिः । LO यस्ततोधिकः । MM_1H om. विद्यावतां° । ९) CC_1 आपन्नरण° । $LOMM_1H$ om. सन्त° । MM_1H मेदिनी वसनी [M वसती] भूति बध्नानीव [H बद्धा°] पयोनिधी । रत्नान्यर्पयितुं [M रत्नाद्य°] तानि पुरः स कुरुते भुजान् [M भुजात्] ॥ ११) O विचार्यैव । CC_1 °छता उपोषितास्तैः । L पाथसांपतिं त्रिःसप्तल उपोषितैराराधितः । O यादसां पतिः चीसमप्तल° । १२) LO om. चतुर्भ्यश् । L प्रत्येकं प्रत्येकं चत्वारि चत्वारि° । O प्रत्येकं चत्वारि । CC_1 रत्नानि ददौ चिन्तामणिगुण [C_1 om. गुण] ।

निवृत्ताः कृतकृत्यास्ते लब्ध्वा रत्नचतुष्टयम् ।
विश्वस्ता वणिजः पार्श्वे सर्व एव समर्पयन् ॥

ततो दुष्टेन तेन लोभाभिभूतेन तद्रत्नचतुष्टयं जङ्घान्तरे क्षिप्त्वा सी-
वितम् । एकदा अन्यदा च मार्गे पूत्कृतं पश्चाद्दूरस्थितेन वणिजा
५ मुषितो ऽस्मीति वद्नैः । तैरुक्तम् । केन हेतुना । स आह । मम
मूत्रोत्सर्गार्थं पश्चात्स्थितस्य चौरैर् मात्रापहृता विद्यापि । एवं च
निवेदिते तैर्ज्ञातं पश्य धूर्तो ऽयम् । नूनमनेन वणिजा किमपि कूटं
कृतं भविष्यतीति मन्यमाना विवदन्तः ऐरावतीं पुरीं ययुः । तत्र च
नीतिसार इत्याख्यातो भूपतिः । तस्य च मन्त्री बुद्धिसारो नाम
१० जगद्विख्यातः । तस्यैवं प्रसिद्धिर्देशे देशान्तरे च यद्विवादिनां वचनमुक्त-
मात्रं जानाति । ततस्ते राजपुत्राद्यास्तस्मै मन्त्रिणे आचख्युः निजं रत्न-

---

१) LO °लब्धरत्नचतुष्टयाः । २) LO परस्परं विश्वस्ताः सर्वेऽपि वणिजः पार्श्वे एव तानि समर्पयन् । MM_1H om. निवृत्ताः° । ३) LO om. तेन । CC_1 om. लोभा° । LO तानि रत्नानि । जं-घामध्ये । CC_1 सीविता । ४) CC_1 कदा । च hinter °कृतं । L पश्चाद्वणिजा दूरस्थेन । O पश्चाद्दूरस्थेन वणिजा । ५) CC_1 वदन् । L वदानैर् । O वदतातैर् । LO om. तैर् । L हेतुना केन । CC_1 om. स आह । ६) LO मू° पश्चात्स्थितस्य मम रात्रौ चौरैर-पहृता [O मात्रा für रात्रौ] । om. विद्यापि । C मात्रापहृरता विद्यापि । ७) CC_1 om. ऽयम् । C_1 यदयं für पश्य । LO °निवेदि-तैर्ज्ञातं यदयं धूर्त्तः । om. नूनम् । ८) LO कृतमिति मन्य° । CC_1 इति इति । om. विवदन्तः । LO om. पुरीं । ९) LO नी-तिसारो भूपतिः । CC_1 om. च । om. नाम । MM_1H नि-त्यशालि [H °शाली] बुद्धिसागर । G Ἰραβατή. *Νητισάρας. Βουδδισάρας.* १०) CC_1 वा für च । पश्चादीनां वचनमुक्तमात्रं । LO nur देशान्तरे । विवादिना प्रोक्तमात्रं । ११) O om. ते । CC_1 तस्मै आचचुः मन्त्रिणे । L निज ।

गमनवृत्तान्तं यथा जातम् । तथैव निरीक्षास्माकं मध्ये रत्नजातं वध-
बन्धं विना पृथक्पृथक् एकैकं समर्पय । यदि च नार्पयसि तानि
ज्ञात्वा तदा प्रसिद्धिर्भुवि ते व्यर्थतां याति । बुद्धिसार इति श्रुत्वा
चिन्तावष्टब्धः स्थितः । स च राजा नीतिसारः कथं स्यादिति प्रश्नः ।
शुकः प्राह । यदा स मन्त्री रत्नचतुष्टयं तन्मध्ये स्थितं न जानाति ५
तदा विषण्णो गृहमाययौ । अत्रान्तरे मन्त्रिपुत्री प्राप्तनवयौवना पार्वतीं
नत्वा पितुर्नमस्करणाय गता जयश्रीनामधेया । पितरं तादृशं सचिन्तं
दृष्ट्वा विषादकारणं पृच्छति स्म । ततो मन्त्री यथास्थितमाचष्टे ।
सुता प्राह । तात मा विषीद । तेषां निर्णयमहं करिष्ये । ते वि-
वादिनः पुमांसो यदा कारणायागच्छन्ति तदा गृहे प्रेषणीयाः यथाहं १०
तन्मध्याद्रत्नजातहर्तारं समर्पयामि । स आह । पुत्रि यन्मया न ज्ञातं
तत्त्वं कथं ज्ञास्यसि । सा आह ।

न चैतत्तात वक्तव्यं भिन्ना बुद्धिर्हि देहिषु ।

---

१) CC_1 तथा निरीक्ष्य अस्माकं । LO तथैव च निरीक्ष्य ।
२) L एकैकं रत्नं । CC_1 यदि नार्पयसे तानि ज्ञात्वा तन्मध्यतोऽपि
तदा । LO यदि च मंत्री ज्ञात्वा नार्पयति तदा भुवि प्रसिद्धिर्य-
थार्थतां न [O om. न] याति । ३) LO om. श्रुत्वा । ४) CC_1 om.
चिन्ता° । L चिंतावष्टब्ध स्थितः । O चिंतावृषद्धः स्थितः । L रा-
जा नीतिसारोपि किमुत्तरं करोतु प्रश्नोत्तरे स्वयं शुकः । O om.
स च राजा — स्थितं । ५) L च für स । तन्मध्यस्थं । ६) CC_1
ततो । LO प्राप्तयौवना । CC_1 °यौवना पितरं दृष्ट्वा विषादका-
रणं पृच्छति । स यथा स्थितमाचष्टे नत्वा पितुर्नमस्करणाय समा-
गता जयश्रीरिनामधेया दीनं तादृशं पितरं सुता आह मा° ।
७) LO जयश्रीनामा । ९) CC_1 om. तेषां । करिष्ये इति वादिनी ।
१०) CC_1 कारणमायान्ति । LO कारणाय गच्छंति । CC_1 om. अहं ।
११) CC_1 रत्नजानं । स चाह । LO यत् मया । १२) O om. कथं
und सा । LO प्राह । १३) LO तत्र für तात । L येषु सर्वेषु
देहिषु । O om. भिन्ना बुद्धिर्हि । MM_1H om. न चैतत्तात° ।

को ऽपि किंचिद्विजानाति जगत्यत्र कलापरः ॥

किं च । मुण्डे मुण्डे मतिर्भिन्ना कुण्डे कुण्डे नवं पयः ।
तुण्डे तुण्डे नवा वाणी गेहे गेहे पतिव्रता ॥
प्रज्ञाविस्फारिताचाणां विद्रवन्ति विपत्तयः ।
५ हस्तोद्यतप्रदीपानामन्धकार इवायतः ॥

तस्मात्तात नात्र कापि चिन्ता कार्या । प्रस्थाप्यास्ते ऽन्यदेशिनः यथा तान्प्रबोधयामि । प्रस्थापितास्ते मन्त्रिणा तथापि स्नापिता भोजिताश्च पृथक्पृथक् शायिताः । ततः सा शृङ्गारं विधाय प्रधानं राजपुत्रं प्राह । अहं रत्यर्थिनी तव पार्श्वे समागता । त्वं च मह्यं काञ्चनशतं
१० दत्त्वा मां भुङ्क्ष्व । तेनोक्तम् । अहं तव द्रव्यं राज्यं चोपार्ज्य दास्यामि । परमधुना न किंचन विद्यते । इति तं निर्द्रव्यं ज्ञात्वा ब्राह्मणं गता । ब्राह्मणमपि पूर्वोक्तमेवोक्तवती । ब्राह्मणो जगाद । यदस्मत्पितुः पार्श्वे द्रव्यं शासनबद्धा भूमिरपि तत्सर्वं तुभ्यं दास्ये । तमपि निर्धनं ज्ञात्वा परित्यज्य सूत्रधारं ययौ । आह च सः । सांप्रतं मम पार्श्वे
१५ किंचिन्न विद्यते परं पश्चाल्लाचं दास्यामि । तमपि निर्द्रव्यं परित्यज्य

---

१) O कापि । L क्षते परः । २) L मुंदे । कुंदे । तुंदे । वयः । CC_1MM_1HG om. मुण्डे° । ३) O om. तुण्डे — विपत्तयः । ४) CC_1 प्राज्ञाविस्तरिताचानां । ५) LO °कारमिवायतः । MM_1H om. प्रज्ञा° । ६) LO om. तस्मात् । कर्तव्या तात नात्र चिंता । CC_1 प्रस्थाप्या ते । LO om. प्रस्थाप्यास्ते — शायिताः । ७) CC_1 प्रस्थापिता ते । ८) LO om. सा । ९) LO रतार्थिनी । O पार्श्वे । LO मां für मह्यं । १०) LO दत्त्वा भुङ्क्ष्व । om. अहं तव । राज्यं द्रव्यं । ११) CC_1 om. न । LO न किंचिदस्ति । O om. इति । CC_1 ब्राह्मण गता । १२) LO ययौ । तथैव गदितवती । L स प्राह द्विजः । O विप्रो तं जगाद । CC_1 यथा मत्पितुः । १३) CC_1 om. द्रव्यं । °बद्धां भूमिं । om. अपि । L om. तत्सर्वं । CC_1 om. तुभ्यं । १४) LO om. परित्यज्य — परित्यज्य । १५) CC_1 °लाचं ।

वणिक्सुतं ययौ । तथैव गदितवती । स आह । स्वामिनि रत्नचतुष्टयं गृहीत्वा मां भुङ्क्ष्व । ततो जङ्घायाः समाकृष्य रत्नजातं समर्पयामास । ततः सा सव्याजमुत्थाय शीलरक्षां कुर्वाणा जयश्रीर्गृहमाययौ । रत्नचतुष्टयं पितुरर्पयामास । मन्त्र्यपि तानाकार्य निजं निजं रत्नं समर्पयामास । ते ऽपि स्वरत्नलाभात्कृतकृत्या निजं निजं गृहं ययुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ द्विपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५२ ॥

अथापरेद्युः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः प्रोवाच ।

व्रज रम्भोरु युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

चेत्कर्तुमुत्तरं वेत्सि चर्मकारकलत्रवत् ॥ १०

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः । चर्मण्वतीनदीतीरे चर्मकूट इति ग्रामः । तत्र च दोहडो नाम चर्मकारः । तस्य देविका नाम भार्या परंपरपुरुषलम्पटा । ततः स चर्मकारश्चर्मणां क्रयणाय यदा

---

१) CC_1 om. तथैव गदितवती । LO प्राह । २) CC_1 गृहाण त्वाहं भुङ्क्ष्व । LO जंघामाकृष्य रत्नचतुष्टयमर्पयामास । ३) CC_1 om. ततः — पितुरर्पयामास । ४) CC_1 ततः [C_1 ततो] कार्यात्मामीयं रत्नं । LO रत्नं समर्पयति । ५) CC_1 °कृत्या गृहं ययौ । LO रत्नलाभान्निजं निजं गृहं ययुः कृतकृत्याः । ६) LO om. इति — सुप्ता । ७) LO इति कथा । ८) LO om. अथा° — प्रोवाच । १०) LO कर्त्तुं त्वमुत्तरं वेत्सि° । MM_1H उत्तरं वेत्सि कर्तुं चेच्चर्म° । [M_1H चेत्कम° । H कर्मकाल° ।] ११) LO om. प्रभावती — शुकः । CC_1 चर्मन्वती° । O चर्मवतिनदितीरे । LO चर्मकूटो [O °कुटो] ग्रामः । MM_1 चर्मकटग्राम । H चर्मण्वतीनगरीमें । १२) LO om. च । L द्रुहडो । O द्रूमोड । MM_1H होहा । LO चर्मकृत् । L देदिका । O देहीका । LO om. नाम । १३) LO om. परं । ततश्च । CC_1 om. चर्मकारश्च । C_1O चर्माणां । CC_1 विक्रयणाय ।

बहिर्निर्गतः तदा तया उपपतिः समानीतः । तयोश्चान्तः सुरतसेविनोः पतिश्चर्मसमायुक्तो बहिरागतः । ततः स उपपतिः सा च कथं भवेताम् । इति प्रश्नः । तत्पृष्टः शुकः प्राह । यदा च तया पतिर्ज्ञातः समागच्छंस्तदा इति वाक्यं वदति त्वरितं निःसृता ।

५ *

*

ततस्तद्वाक्यं श्रुत्वा भीतो मान्त्रिकमाकारणाय स मूर्खो भ्रमितुं गतो ग्रामे यावत्तावत्तया च निःसारितो जारः स्ववेश्म गतः । ततस्त्वमप्युत्तरं विषमे यदि वेत्सि तदा गच्छ । अन्यथा शयनं कुरु । इति
१० कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती त्रिपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५३ ॥

---

१) LO गतः । CC_1 तया च तदा उप° । LO आनीतः । CC_1 तयोश्चांतं । २) LO °युक्तो । CC_1 ततः स कथं उपपतिः सा च कथं भवत्विति । O तदातो für स । LO om. च । ३) O भवतां । LO om. इति — प्राह । nur शुकः । यदा पतिस्तया ज्ञातः । ४) C वदती? LO वदंती । L om. त्वरितं । LO वहिर्निर्गता । ५/६) CC_1 रूहं चूचुङ्कंचूकरऊंङ्गंआअउचलिहंनावहंमद्दं [C_1 मइं] उवाइपा [C_1 या] उ चलियउफिरियाखंलिगावह ॥ LO रूऋ [O रूह्र] चूचुक्र [O °ह्र] चूकर । तुतुहआइउवलि [O °ली] हउंनाचह । मयिआइउवोलिउंफिरियाखलिंगावह ॥ O om. नाचह — L गतो ग्राम । ७) CC_1 ततस्तद्वावयं । L इति तद्वाक्यात्मूर्खो भ्रमितुं गतो ग्रामपार्श्वे । C गतः । ८) LO om. यावत् । तदा च तया । O निःसारितः । LO स्ववेश्मतः । om. ततस् । यदि त्वमपि विषमे उत्तरं वेत्सि [O उत्तरं विषमे] । १०) LO om. कथां । सा सुप्ता । ११) L om. इति° । O nur कथा ।

अथातिवाह्य दिनं प्रभावती गमनोत्सुका पुनः शुकं पृच्छति । स प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि त्वं वेत्सि भाषितुम् ।
दूतेन भाषितं यद्वद्विषमे नृपतेः पुरः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति शक्रावती नाम पुरी । तस्यां धर्मदत्तो नाम राजा धर्मादिगुणोपेतः । तस्यामात्यः सुशीलो ५ नाम । तस्य च सुतो विष्णुनामा संधिविग्रहिकः पूर्वमासीत् । तस्मात्पदाद्यदा भ्रष्टो द्रव्यहीनः कुलामात्यो ऽहमित्यहंकृतः कर्कशश्च । ततो राजा न किंचिद्ददाति । मन्त्री च कदाचिन्नृपमाह । देवास्य विष्णोरुपरि किमिति को ऽपि प्रसादो न विधीयते । राजा च तस्योपरि विमुखस्ततो न किंचिद्ददाति । पुनरप्युक्तं मन्त्रिणा । स्वामिन्नयं विष्णु- १० र्भक्तो रक्तः प्रवीणो दूतकर्मणि । तद्देवपादैः क्वापि प्रेषयित्वा

---

१) LO om. अथा° — प्राह । २) MM$_1$H गमने । ३) MM$_1$H विषमे विष्णुनामेव [H °न] राजदत्ते हि वेश्मनि [M$_1$H भस्मनि] । ४) LO om. प्रभा° — शुकः CC$_1$ अस्ति शक्रपुरीसमाना इलावती नाम पुरी । LO om. नाम । MM$_1$ शक्रवती । H शक्रवतीनहीकेतीर सुशील नाम राजा राज्य कर्ताथा तिस्के प्रधानता पुत्र विष्णु । G ἐν πόλει Σανεραβατῇ. ५) CC$_1$ तस्यां इलो नाम राजा । O तस्यां पुर्यां । दूलो । MM$_1$H सुशील । G Σομίλας. LO om. नाम । धर्मिकादिगुणोपेतः । MM$_1$H सुशील । G Σουσήλας. ६) LO om. च । विष्णुर्नाम [L °र्नामं] संधिविग्रहकरः [O संधीवी°] । CC$_1$ तस्माद्यदा भ्रस्तो । LO तस्मात्पदभ्रष्टो [O °भ्रयो] द्रव्यहीनो । ७) C कुलमानाभ्यामहङ्कृतः । C$_1$ कुलमानात्यामहंकृतः? कुलमानत्वोम°? LO कर्मशश्च । ८) LO न किमपि प्रादात् । तन्मंत्री । O व für च । om. कदाचिन् । LO नृपतिम् । ९) CC$_1$ किमपि प्रसादं । LO om. च । १०) L विमुखो भूतो । O विमुखभूतो । LO om. ततो । CC$_1$ न किञ्चिद्दितते । O वदतीति । LO add यतः आपद्यपेश [O °च] नालापो [O °लो] मानहारिरदर्शनं [O °हारीनीरदर्शनं] दोषोक्तिरप्रधानं [O °दानं] च विरक्तप्रभुलक्षणं ॥ ११) O om. रक्तः । CC$_1$ तद्देव । LO ततो देव ।

परीक्षणीयः । ततो राजा तद्वाक्यं श्रुत्वा तत्प्रतिकूलः सन्भस्मप्राभृतं
मुद्रया मुद्रितं समर्प्य शत्रुदमननृपपार्श्वे विदिशायां नगर्यां तं प्रेष-
यामास । सो ऽपि च तत्र गतस्तत्प्राभृतं भस्ममयमजानन्मुद्रितं राज्ञः
पुरो मुक्तवान् । तस्मिंश्चामङ्गलकारिणि प्राभृते राज्ञो ऽग्रे मुक्ते राजा
५ कोपाटोपसहितो बभूव । ततः स दूतस्तस्मिन्प्राभृते समानीते कथं
क्षेममवाप्नोतु । इति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स विष्णुस्तं क्रुद्धं
दृष्ट्वा बुद्धिमानिदमुवाच । स्वामिंस्त्वदीयेन नाथेनाश्वमेधो यज्ञः कृतः ।
तस्य कुण्डस्य त्रेताग्निसंभवं पवित्रं श्रेयस्करमघापहं भस्म वन्दनाय
समर्पितवान् ।

१० यतः ।   गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

---

१) CC_1 निरीक्षणीयः । L तं प्रति प्रतिकूलः । O तं प्रति-कूल । CC_1 °प्रावृतं । २) LO शत्रुंदम° । L om. नृप । CC_1 om. नगर्यां । CC_1O om. तं । MM_1H प्रतापशंकर । G „*ἐγχείρισον τοῦτο τὸ δῶρον τῷ Βασιλεῖ τῆς χώρας Ἄγκας*". ३) CC_1 om. भस्ममयम् । तस्मै अज्ञानान्मुद्रितं मुक्तवान् । P beginnt hier wieder mit °भस्मप्रावृतं मुद्रतमुक्तवान् तस्मींन्निवं मंगलकारिणिं प्रभातराज्ञो° । ४) CC_1 प्राभ्या für प्राभृते । ५) C °हसितो für °सहितो । P कोपात्सहितो । LO ततश्च । P om. स दूतस् । LO तस्मिन्प्राप्तश्च भस्मनि समानीते । CC_1 प्रभृते । समासीने । ६) P क्षम° । CC_1 °प्नोति । L आप्नोति । O आप्नोतु । L om. इति प्रश्नः । O om. इति । LO उत्तरं शुकः । P शुकः प्राह । om. उत्तरं । om. तं । LO add नृपं । सकोपं । P सक्रुद्धं । ७) P इदमित्याहः । L इदमाह । O इद प्राह । LO मम नाथेना° । P °नाथेन अश्वमेधयज्ञ कृतः । ८) L यत्तस्य । कुंडस्याग्नीध्राग्निसंभवं । O कुंडस्याचाग्निसंभवं । P चैयाग्नसंभवं । O सयपरित्रं । CC_1P पवित्र । P अवापहं । LO व्यथापहं [O om. प] । P वन्दायनाय समर्थितवान् । ९) LO प्रहितं । १०) CC_1 नृप für यतः । P om. यतः ।

त्वदीये च मदीये च दुर्लभं भस्म यज्ञिकम् ॥

इत्युक्त्वा सहसोत्थाय करे भस्म कृत्वा राज्ञे समर्पयामास । स च तेन वचसा तुष्टिपरो ववन्दे । तेनापि तुष्टेन प्रतिप्राभृतं महत्प्रेषितम् । स च विष्णुः संमान्य विसर्जितः । ततस्त्वमपि भामिनि विषमे उत्तरं जानासि यदि तदा गम्यतामन्यथा तिष्ठ । इति कथां श्रुत्वा प्रभा- ५ वती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती चतुःपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५४ ॥

अन्यदा यामिनीसमये प्रभावती गमनाय शुकमापृच्छति । कीर उवाच ।

गच्छ रम्भोरु गमनं युज्यते गजगामिनि । १०
यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

---

१) P त्वदीयराज्यसंभारे दुर्लभं भस्म यज्ञजं । MM_1H सद्यः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजं । G om. गजाः° । २) LO इत्युक्ते [O °क्तः] स दूतः । P इत्युक्ता । CC_1P om. राज्ञे । LO स च राजा । ३) CC_1P om. तेन वचसा । L वंदे । O ववंदे.। P तुष्टायरो च नं एतेनापि° । C प्राभृत्यं । C_1 प्रभृत्यं । O प्रतिभृतं । P मृतं जहत्समर्थ प्रेषितं । ४) P सम्मान्ये विवर्जितः । LO om. च । सम्मानितो [O °नीतोपि] विसर्ज्जितश्च । ततः स [O om. स] स्वस्थानमायातः [O स्वनाथ°] तत्रापि सम्मानितः । यतो यदि मानिनि [O भामीनि] त्वमपि° । ५) CC_1P om. यदि । CC_1O तथा für तदा । L add त्वमपि । LO गच्छ नान्यथेति । L om. इति — सुप्ता । ७) L इति कथानकं । O om. इति° । P °संग्रहः । ८) LO om. अन्यदा — उवाच । P om. यामिनीसमये । CC_1 om. गमनाय । P प्रपच्छ । शुकः प्राह । १०) CC_1 युक्तं ते für गमनं । LO रंतुं त्वं । P गमने । LO गच्छगामिनि । ११) P यदि चेदुत्तरं । M गच्छ देवि न ते दोषो गमनं गजगामिनी° । M_1H गच्छ रंभोरु युक्तं ते° ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुको ब्रूते । चर्मकूटे ग्रामे द्विजः श्रीधरो
नाम । तत्रैव चन्द्नाख्यश्चर्मकारः । तत्पार्श्वात् श्रीधरेणोपानद्युगलं
कारितम् । चर्मकारो ऽपि नित्यमेव द्रव्यं याचते । विप्रो ऽपि वद-
ति । त्वां हृष्टचित्तं करिष्ये । एवं सुमहान्कालो ययौ । स विप्रो
५ ऽन्यदा चर्मकारेण विधृतः । धनं विना स विप्रः कथं मुच्यते । तत्क-
थयेति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य गृहे
सुतो जातः । ततो द्विजः प्राह छलान्वेषी सन् । चर्मकृन्मया पूर्व-
मुक्तम् । त्वां हृष्टचित्तं करिष्यामि । तदस्मिन्सुते जाते त्वं हृष्टचित्तो
न वेति । यदि स ब्रूते नाहं हृष्टचित्त इति तदा राज्ञा ग्राह्यः
१० स्यात् । अन्यथा च द्रव्यं याति । ततस्तेनोक्तम् । हृष्टचित्तो ऽहं जातः ।

---

१) LOP om. प्रभा° — ब्रूते । P चर्म्मकूटग्रामे । G *ἔν τινι κώμῃ*. LOP श्रीधराख्यः [P °ख्ये] । २) LOP om. एव । LO °भि-धश्चर्म° । P चन्द्नाख्यश्चर्म्मकारः । तत्पार्श्वे । O तस्पार्श्वात् । L om. श्रीधरेण । LO उपानद्युगं [O °कं] । P °पानयद्युगलं । ३) LO om. ऽपि । P वनिक् für नित्यमेव । LO om. एव । LOP om. ऽपि । ४) CC_1 रलिकावित्तं für हृष्टचित्तं । P महाकालो । LO अन्यदा स विप्रश्चर्म° । P द्रव्यं याचते कथं ववदिति प्रश्न द्रव्यं विना एतस्मिन्नन्तरे ग्रामपालस्य सुत संजातः प्राह छलान्वेषी für स विप्रो° । ५) CC_1 धनं विना यथा स विप्रो मुच्यते । LO om. तत्क° प्रश्नः । ६) LO om. प्राह । add द्विजेनोक्तं । एतस्मिन्नरे । om. गृहे । ७) LO संजातः । om. ततो — सन् । CC_1LO चर्म-कृत्मया [O धर्म°] । LO पूर्वमित्युक्तमासीत् । P om. पूर्वं । ८) P प्रोक्तं । CC_1 om. त्वां । रलिकावित्तं । O दृष्टचित्तं । P हृष्ट-चित्त त्वां करिष्य त्वमिदानीं हृष्टचित्तोसि नेति । LO करिष्ये । संजाते । CC_1 om. त्वं । रलिकावित्तो न बभूव । L हृष्टो । O दृष्ट्वा । ९) LO न वा । स यदि नैव [O नैवेति] ब्रूते । राजनिग्रहः । P स वदति चेन्नाचाहं हृष्टचित्तस्तदा राजपुरुषैर्बध्येते । CC_1 रलिकावित्त । १०) CC_1P om. च । P याचति für याति । CC_1 रलिकाचित्तो । L अधिकहृष्टचित्तो । O अधीकाचीत्तो । LO संजातः । P om. ऽहं । स्मि ।

ततो द्विजस्कन्धेनात्मानं विमुच्य गतः । ततो भामिनि यद्येवमुत्तरं जानासि तदा गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५५ ॥

अथापरेद्युः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः ।

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् । ५
विषमे सान्तको यद्वद्वणिक्पुत्रः पुराकरोत् ॥

अस्त्यत्र विपथो नाम ग्रामः । तत्र सान्तको नाम वणिक् महाधनी कृपणो दुष्टशीलो ग्रामान्तरप्रियश्च । ततश्च ग्रामान्तरादुद्ग्राहणिकां कृत्वा आगच्छन्पथि चौरैर्धृतः स भामिनि कथं चौरभयान्मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः । स वणिक्पुत्र आत्मानं चौरैर्धृतं ज्ञा- १०

---

१) CC_1P om. ततो — गतः । LO om. ततो — सुप्ता । P यदेवं॰ । २) P गम्यतां । om. कथां । ३) LO इति कथा । P ॰संग्रहः । ४) LO om. अथा॰ — शुकः । P अथ प्रभावते प्रभावती॰ । प्रयच्छ । शुकः प्राहः । ५) P वत्सि । तमुत्तरं । MM_1H कर्तुं प्रभावति [M_1 ॰ती] । ६) L संतुको । O षंतुके । P शान्तिकायन्द्वनिक्पुत्र पराकरोत् । MM_1H ॰शांतिको नाम वणिक्पुत्रो यथाकरोत् । ७) CC_1LO om. अस्त्यत्र । LO विपथे ग्रामे । P त्रिपथा । MM_1H आनंदग्राम । C सान्त्वको । LO संतुको । P शान्तिको । MM_1H शांतिक । G Σαντιχας. LO धनी । P सधनी । ८) L om. कृपणो । LOP दुःशीलो । O ग्रामान्ते उत्तरं शुकः वणीक्सुतः आत्मानं für ग्रामान् । P om. च । L ततः स । O om. स । द्राहणीकां । P ग्रामान्तरा धनं गृहीत्वा । ९) LO कुर्वन् । P गच्छन् । O अगच्छन् । चौरो । P om. पथि । चौरैद्धृतः । हे वातिनि चौरिभयात्कः मुच्यतामिति प्रष्णः । LO स कथं मुच्यतां । १०) LO प्रश्ने । P शुकः प्राह । वनिक् । O वणिक्सुतः । चौरे । P चौरैद्धृतं ।

त्वा गलग्रहनाम्नो यचस्य समीपवर्तिनो ऽन्तिकं ययौ । तस्याग्रतश्च द्रव्यं मुक्त्वा हस्ते च खटिकामादाय यचाधीशमिदमब्रवीत् ।

धनोद्ग्राहणिका देव कृतेयं तव सर्वतः ।
इदं द्रव्यं मया लब्धं तिष्ठत्यन्यच्च वृद्धिमत् ॥

५ तं लेखकं च दृष्ट्वा यचधनमिति ज्ञात्वा तं प्रणम्य ते गताश्चौराः । स च द्रव्यं गृहीत्वा क्षेमेण गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्पञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५६ ॥

प्रदोषे ऽन्यत्र सा बाला पुनः प्राह विहङ्गमम् ।
१० सुखं भोक्तुं व्रजाम्यद्य नरान्तररतोत्सवम् ॥
शुकः । याहि देवि यदा ज्ञाता भर्त्रा त्वं वेत्सि भाषितुम् ।

---

१) L धनग्रह° । O गलगृह° । P समीपस्थस्य यचस्य समीपे द्रव्यं मुक्त्वा । LO यचस्य समीपवर्त्तिकं यचाग्रतो द्रव्यं । CC_1 यस्याग्रतश्च । २) LO विमुच्य । om. च । C षटिकामादाय । C_1 घटिकामादाय । O षटिकामादाय । P om. हस्ते च । घटिका° । ३) L °ग्राहिणिका । O धनोग्राहीका । om. देव । देव für तव । P धनग्राहका दे तावल्लब्द्रमिति पठेतं लेखकं° । ४) LO ममालब्धं । O वृद्धीमत् । ५) C इमं तं । C_1 इदं तं । P om. च । दृष्ट्वा ज्ञात्वा लेखधनं च तत्प्रणम्य । om. ते । C_1 तत्प्रणम्य । LO तदद्य [O इदं ततो] लेख्यकं दृष्ट्वा ज्ञापय स्वधनं [O च°] क्क [O च] तत्प्रणम्य ते गताश्चौराः स क्षेमेण गृहं ययौ । ६) CC_1P om. च । P चमेण । गतः । LO om. इति — सुप्ता । ८) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः । ९) LO om. प्रदोषे — शुकः । १०) P भोक्तुं । °रतोत्सवः । ११) P शुकः प्राहः । CC_1 ज्ञात भर्त्तारं । C_1 भाषित । O भर्त्रें । P याहि याहि यदा ज्ञाता भर्त्तारं तेत्सि° ।

यथा ज्ञातः पुरा राज्ञावदद्विद्वान् शुभंकरः ॥

अवन्तीपुर्यां विक्रमार्को नृपः । तस्य चन्द्रलेखानाम्नी राज्ञी । सा राजपण्डितं शुभंकरनामानं कामार्ता इयेष रमते च दूतीदासीविपर्ययात् । नित्यं तद्गृहं गत्वा यदृच्छया क्रीडते । एवं च विलसतोस्तयोः पण्डितराज्ञ्योः प्रावृट्कालः समाययौ । यत्र च ५

तडिन्निर्घोषपटहो घनगर्जितगीतकः ।
शिखिस्वरजयध्वजः प्रावृट्कालनृपो ययौ ॥

---

१) CC_1L °वदन्वि° । O वदं । सुभंकरः । CC_1 शुभंकरं । P यथा ज्ञातः पुरा भिक्षु विद्वानुराज्ञः शुभंकरः ॥ MM_1H याहि देवि यथेच्छ त्वं यदि जानासि भाषितुं । पंडितो नृप आयाते चंद्ररेखां [H °लेखां] यथावदत् ॥ २) CC_1 अवन्ति° । LO अवंत्यां [O अव्यत्यां] नगर्यां । P अवन्तीपूज्यां विक्रमार्क्का राजा । H उज्जैन । MM_1H विक्रम । CC_1 राज्ञी विश्रुता । LO तद्राज्ञी चंद्रलेखेति [O °लेखेति] । P तस्य राज्ञी चन्द्रलेखातिविश्रुता । M चंद्ररेख । P सा च शुभंकरं पण्डितं कामार्त्ता° । ३) M शुककर । M_1H शुभकर । G *Σουββαράμας*. L add कामार्तं । O कार्त्ता । LO काममिव इयेष [इषेष] रमते [O रमेते] । LOP om. च । P om. दूती° । CC_1 दूता° । O दूतिवीपर्ययात् । ४) P नित्यं च तद्गृहे । om. यदृच्छया क्रीडते । O क्रीयते । P om. च । विलोमतोस्तयोः । ५) P om. पण्डितराज्ञ्योः । प्रावृन्समाययौ । O om. प्रावृट्कालः — L कूलंकसायक । L समागतः । P add तस्मिन्मुनिना समपि मध्येस्यां नावलंवयति hinter समाययौ । L om. यत्र च । P उक्तं च für यत्र च । ६) CC_1 तडिन्निघोष° । °गीतः । ७) CC_1 °जयध्वाः । $LOMM_1HG$ om. तडि° । LO गर्ज्जंति घणा नच्चंति सिहिगणा लवइ विज्जला गणे । कूलंकसा य कलुसं वहंति [O वहिंति] वसरिति [O वरीसंति] वारिधारा [O वारीधरा] । P नच्चइ चसरि विज्जुलिआ वर्ज्जइ जलधरमण्डलिआ विज्झुइ जुवजुवइजनआ उमनुम्मदमद्दणसिलीमुहआ ॥ उक्तत्य ॥ नृत्यति चञ्चला विद्युत् शब्दायते जलधरमण्डलो । विध्यति युवतिजना उन्मदमदशिलीमुखः ॥

दुर्दिनं वेगवृष्टिश्च पङ्कश्च तडितः प्रभा ।
सदाभिसारिकाणां च स्नेहव्यतिकराणि ह ॥
उक्तं च । जइ ससिणेही तउ मई जइ जीवइ ससिणेह ।
दुहिअ पराअहिं गअधर किं गच्छसि खलणेह ॥
५ किं च । *
*

एतस्मिन्समये रात्रौ राज्ञीं शुभंकरगृहं चलितां ज्ञात्वा पृष्ठतो ऽज्ञातचर्यया हस्ते खड्गमादाय नीलवासाः सन् कौतुकी विक्रमार्को राजा तामनुचलितः । शुभंकरो ऽपि तां राज्ञीं गृहद्वारसमागतां दृष्ट्वा
१० जगाद ।

---

१) O दूर्दीनं । LO वेगवदृष्टिः [O °दृष्टिः] । CC_1 प्रभः । २) LO सदाभिसारिकास्त्रीणां । CC_1 च für ह । L हि PMM$_1$HG om. दुर्दिनं° । ३) LO om. उक्तं च । CC_1 जइ ससिणेही तउ मूई जई जीवई ससिणेह । दुऊयया [C_1 दुऊपपरा] रिहिं गयधण किं गच्छसि खलणेह ॥ LOPMM$_1$HG om. जइ° । LO इकुअंधारीरतच्छिडीरिमिरिवरिसइ मेह । जाडंतु भीजइकप्परहडंतुतुट्टइ नेह ॥ [O इकअंधारीतडीडमरि वरसइ मेह । जाडंत भीसजइ कप्पडांरऊंततग्रहिन ॥] ५/६) CC_1 गुरुय [C_1 °यं] परंपर [C_1 परंप] यासंसिंगजसिगहिंरंपिदंससेआसं । संखोहितोलोयं जम्रहर किं जलउन्नियं ॥ LOPMM$_1$HG om. LO add सा राज्ञी चिंतयति । [O °चिंतयति स तु चिन्तयति] नवजलभरिआ [O °भर्या] मगाडासघण [O °सघ] धडक्कइ [O धडु] मेह । तइवरिसंतआ वि दूसेइ ता जाणी सिनेह [O वरितंसंतइआवसीताजो [°जी?] रारी सीनेह । ७) LO तस्मिन्समये सा राज्ञी शुभंकरगृहं [O °करं°] प्रति चलिता । नृपतिर्ज्ञात्वा । ज्ञात° । ८) LO om. नील° — राजा । P तस्मिन्वेलि करे राज्ञी शुभंकरगृहं चलिता राजापि विज्ञाय पृष्ठलग्नः सनुययौ । CC_1 नाम राजा । ९) P शुकरोपि । L °द्वारमागतां । O गृहीद्वारच्चातां जगाद । P om. राज्ञीं । द्वारि समागतां । CC_1 om. दृष्ट्वा ।

उन्नादाम्बुदवर्द्धितान्धतमसि प्रभ्रष्टदिङ्मण्डले
काले यामिकजागरूकसुभटव्याकीर्णकोलाहले ।
भूपस्त्रासुहृदर्णवाम्बुवडवावह्नेस्त्वमन्तःपुरा-
दायातासि यदम्बुजाचि कृतकं मन्ये भयं योषिताम् ॥

इदं वचनं श्रुत्वा नृपतिः स्वं प्रासादमाजगाम । शुभंकरो ऽपि भो- ५
गसंस्कारैश्चाटूक्तिभिश्च महिषीं तोषयामास ।

उक्तं च । ण कुणन्ति जे पडत्तं कुविश्रं दास व्व जे पसाश्रन्ति ।
ते च्चिश्र महिलाण पिश्रा सेसा सामी चिश्र वराश्रा ॥
नायकेषूत्तमः सो ऽथ महिषी नायिकासु च ।
शयनं चोत्तमं निन्द्ये त्रिधाभेदविकल्पनात् ॥ १०

---

१) LOP om. उन्नादा° — यदम्बुजाचि । MM$_1$H om. उन्ना-दा° । २) C$_1$ यामिजा° । CC$_1$ °जागटुग° । ४) P add श्रवे रात्री शुभमिति hinter योषिताम् । ५) LO वचः । OP इति für इदं । P शुभंकरस्य वचः । राजा सम्प्रसादमा° । L संप्रसा-दमा° । LO श्रगात् । P शुभंकरोपभोगं कारयन्ती । Darauf folgt तेन दृष्ट्वा पुमाँच° — मूलं हि योषितः [nächste Erzählung]. Dann संयोरैश्चाइक्तिभिर्म्महिषीं तोपयामासः° । ७) CC$_1$ णुमन्ति [C$_1$ ण°] जे पडत्त्तं कुवियं दासं च जे पसायंति । तिच्चिय महि-लाण पिया सेसा मिच्चिय वाराया ॥ L णूति जे पडतं कुवियं दाव्व जे पयासंति । तच्चिय महिलाण पिया सेसा सामि च्चिय वराय ॥ O खूमंतिः जे पडत्तुं कवियं दासव्व जे पयासंति । तच्चिय महिलाया पिया सेसे सामीच्चीय वराया ॥ P न कुनन्ति जे पडत्तं कुविश्रं दासव्व जे पसाइंति ते च्चिश्र महिलाण पिश्रां सेसा सामा च्चिश्र वरश्रा ॥ उलत्य ॥ न कुनन्ति ये प्रभुत्वं कुपितं दास इव ये प्रसादयंति । ते केवल महिलानां प्रिया शेषा स्वामिनश्चेवलं वरा-का ॥ MM$_1$HG om. ण कुणन्ति° । ९) CC$_1$ सौ ध । CC$_1$O नायकासु । P चे । १०) CC$_1$ °भेदं । LO वित्तल्पनात् । MM$_1$HG om. नायकेषूत्तमः° ।

उत्तमाधममध्यैश्च भेदैः स्यान्नायकस्त्रिधा ।
नायिकाश्च तथा ज्ञेयास्तयोश्च शयनं त्रिधा ॥

तत्र नायकगुणाः ।

हतो मन्युसहस्रैर्यः संतप्तो मदनाग्निना ।
५ रक्तश्च यो विरक्तायां सो ऽधमः परिकीर्तितः ॥
कामिनीभिः स्मरार्ताभिः सततं काम्यते हि यः ।
न ताः कामयते नम्रा मध्यमो नायकः स्मृतः ॥
रक्तां यो भामिनीं देवि सक्तां कामयते सदा ।
तथापि काम्यते ऽत्यर्थमुत्तमः सो ऽभिधीयते ॥

१० नायिकास्त्रिधा ।

कार्ये गृह्णाति रोषं या गतरोषा प्रियानुगा ।
रसज्ञा कृत्यकुशला सोत्तमा नायिका स्मृता ॥

---

१) L नायिका त्रिधा । O नायकासु च । P उत्तमाधममध्ये नायकस्य नायिकाया शयनस्य त्रिधा । २) C नायकाश्च । C_1 नायकश्च । CC_1 ज्ञेया । L नायकोपि तथा ज्ञेय° । O शयनं चोत्तमं निन्द्ये त्रिधा मैथविकल्प । MM_1HG om. उत्तमा° । ३) P त्वं für तत्र । नूक्ते यो नायिका वेत्ति स तामयते सदा । कामिनी कृष्णयत्नयो सोत्तमः परिकीर्त्तितः ॥ ५) O रक्तयोश्च । om. यो । add संयुक्तो hinter विरक्तायां । C मधमः । MM_1HG om. हतो° । ६) C_1 कामिनी । CC_1 समरार्त्ताभिः । P स्मरक्ताभि । ७) P न तां । सोच मध्यमं नायको मत । L नायकः स तु । O नायकः सु । MM_1HG om. कामिनीभिः° । ८) O रक्तां गुणाः यो । LO वाग्मिनीं । O देवीनां । ९) CC_1 इत्यर्थं । O विधीयते । PMM_1HG om. रक्तां° । १०) CC_1 नायिका त्रिधा । L नायकगुणाः । O नायकाः गुणा । P नायिकापि त्रिधा । ११) O कार्येंती य° । LO गते रोषे । P कार्य्या तद्दैशेषेंद्रियानुरागा रसज्ञा ह्यस्य कुशला सोत्तमा परिकीर्त्तिता ॥ १२) O °कशला । C_1 सो उत्तमा । O नायका । MM_1HG om. कार्ये° ।

अख्याने कोपमाना या या दुःखानुनया तथा ।
मानिनी मानहीना च चणात्सा मध्यमा स्मृता ॥
लुब्धा यातीव चपला वचने नीरसाचरा ।
दुःखप्रसाधनाभिज्ञाकृतज्ञा साधमा मता ॥
तयोश्च शयनं त्रिधा । ५
पार्श्वयोरुन्नतिं नीतं निम्नमध्ये प्रियस्य तत् ।
विमर्दं सहते ऽत्यर्थं सुरतासक्तयोस्तयोः ॥
मध्यमस्य पुनः कार्यं शयनं समभूमिकम् ।
प्रविरलाङ्गसंस्पर्शा नित्यं याति निशा यथा ॥
द्वैध्यस्य तुल्यमुत्तुङ्गं मध्ये नीचं च पार्श्वयोः । १०

---

१) LO कोपना या च [O चा] दुःखानुनयना [O om. दुःखा] तथा । CC_1 °यास्तथा । २) L नायिका für चणात्सा । O चणा । om. सा । स्मृतः । P अख्यान° । च für या । दुःखनायतनानुया । रक्ता सा मध्यमा नमा । stellt अख्याने° und लुब्धा° um. MM_1HG om. अख्याने° । ३) C स्वपा यातीव । C_1 सपापातीव । L कटुभाषिणी । O क्रिदुभासीणी । P लब्धा या नीच चपला । ४) C_1LO °प्रसादना । L विज्ञा । O वि । LO नायिकाधमा [O नाय°] । P दुःखप्रसादनी विज्ञा । साधमाधमाः । MM_1HG om. लुब्धा° । ५) LO त्रिविद्वं । P शयनमपि त्रिविधं । ६) LO उन्नतं । नीचं । मध्ये नीचं । यत् । ७) L नारी, O नाथ für ऽत्यर्थं । LO °शक्त° । O om. तयोः । P पार्श्वयारुन्नतिं नीचं विमर्दं सहतेत्यर्थं सुरता° ॥ MM_1HG om. पार्श्वयो° । ८) LO सौधमस्य [O सो°] । LO आयतं सम° । P मध्यमं स्यात्पुनः° । ९) L विरलांगस्य । O प्रविरलांगस्य । LO संस्पर्शात्सुखं । यथा निशा । P अन्यपरससंयुक्तं मध्यमं परिकीर्त्तितं । MM_1HG om. मध्यमस्य° । १०) CC_1 द्वेषस्य । L द्वैध्यस्य । O द्वैशस्य । LO तल्यमु° । O °त्तंगं । L नीचं तु । P द्विभागे समपार्श्वे च मध्यमं नीचमुच्चकं । न योज्यं सुरतस्य स्यादधम तं प्रकीर्त्तितं ॥

न शक्नोति कलाकल्पो यत्र रन्तुं निरन्तरम् ॥
इत्यनुन्नततल्पस्था भुक्ता मुक्ता विपश्चिता ।
महिषी रतिसंतुष्टा प्रत्यूषे स्वगृहं ययौ ॥

राजा च प्रातः सर्वावसरानन्तरं पण्डितं राज्ञीं चाजुहाव । सिंहा-
५ सने च पण्डितमुपवेशयामास । शुभंकरं प्रति हसन्वार्त्ताप्रबन्धेनेति
जगाद् । हतकं मन्ये भयं योषितामिति वचनं श्रुत्वा स्वदोषविस्मि-
तमानसः संजातः । स राज्ञा ज्ञातः कथं भवत्विति प्रश्नः ।
यतः । दीनस्यापि गृहे दोषे कृते भवति निग्रहः ।
किं पुनः पृथिवीपालगृहे दोषो विमुच्यते ॥
१० उत्तरम् । शुकः प्राह । ततश्च स बुधो राज्ञा ज्ञातोऽहमिति सं-
चिन्त्येति वाणीमुदीरयत् ।

उग्रयाहमुदन्वतो जलमतिक्रामत्यनालम्बने

१) LO न शक्तोपि [O °पी] तत्र । MM_1HG om. द्वेष्यस्य° ।
२) CC_1 इत्यमुन्नत° । O इत्यमुन्नत्र्यपस्था? ३) LO रत° । O सं-
तुष्य । मत्यूषे । LO गृहमाययौ । PMM_1HG om. इत्यनुन्नत° ।
४) C_1 राजाथ । L राजापि । O राजपी । CC_1 om. प्रातः ।
LO चजुहाव । CC_1 add स्वभार्यां विसर्जितायामेव । ५) CC_1LO
om. च । P तत्रानुय सुरतं रात्राति प्रष्टः । शुकः प्राह । ततस्तयोः
पत्युरग्रे चधरो परिरोतिका धृत्वा चर्चशाव्याजेन सकाक सन्मुखस्थितं ।
काको रोटिकां गृहीत्वा ययौ । सा मुमूर्धाममकाकनखघातो जात
ईदृशीत्यादि । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । इति शुकसप्तती
पञ्चपञ्चाशत्तमीकथासंग्रहः für इत्यनुन्नत° । ६) O ईता श्रुत्व चनं ।
LO सदोषो । ७) LO om. प्रश्नः । ८) CC_1 उत्तरं शुकः प्राह
vor यतः । LO दानस्यापि । ९) L दोषे । O दोषी । LO वि-
मुंचति । PMM_1H om. दीनस्यापि° । १०) LO इति प्रश्ने [O प्र]
उत्तरं शुकः । om. च । पंडितो । CC_1O om. राज्ञा । ११) LO
ज्ञात्वा इति वाचमु° । CC_1 °दैरयत् ।

व्योम्निस्थापि च दुर्गमक्षितिभृतां मूर्धानमारोहति ।
व्याप्तं याति विषाकुलैरहिकुलैः पातालमेकाकिनी
कीर्तिस्ते मदनावतार झतकं मन्ये भयं योषिताम् ॥

इति पण्डितपठितं श्रुत्वा राजा तं बुधं तां च राज्ञीं दृष्ट्वा इति चिन्तयामास । दुर्लभो ऽयं बुधः । सुलभाः खलु नार्य इति विचिन्त्य ५ महिषीं हस्ते धृत्वा तस्मै विदुषे ददौ । उवाच च । गृहाणेमां महिषीम् । परितोषितः पण्डितो ऽपि महाप्रसाद इत्यवोचत् ।

उक्तं च। गुणदोषौ न शास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः ।
किमन्धस्याधिकारो ऽस्ति रूपदोषोपलब्धिषु ॥

पण्डितो ऽपि राज्ञः प्रसादात्सुखं भुङ्क्ते तया समम् । यद्येवं प्रभावति १० त्वमपि समये वक्तुं जानासि तदा गम्यताम् । अन्यथा स्थीयताम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ सप्तपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५७ ॥

---

१) LO व्योम्नि भ्राम्यति । प्राक् [O प्राग्] भारमारोहति । २) O व्याप्ति । विषावकु पाताल° । ३) L मदनाभिराम । O °तिराम । PMM$_1$HG om. उग्रग्राह° । ४) CC$_1$LO om. राजा । ५) LO व्यचिंतयत् । C दुर्लभः खलु बुधः । LO om. खलु । नार्यः इत्यवधार्य । ६) L धृत्वास्मै । O वृत्तास्मै । CC$_1$ om. च । O om. गृहाणेमां । ७) LO परितोषिके । CC$_1$ om. परितोषितः । LO प्रसादोस्तु इत्यवोचत् । CC$_1$ add वंशे [C$_1$ चमे?] गुणी राजा गुणवत्सलश्च । LO add स तु गुणी राज्ञा [O राजा] तु गुणवत्सलः । ८) LO om. उक्तं च — रूपदोषो° । C$_1$ °दोषो । PMM$_1$HG om. गुण° । १०) CC$_1$ om. पण्डितो — समम् । LO om. ऽपि । L भुंक्ते । ११) O स्वपि für त्वमपि । LO वेत्सि । CC$_1$ नान्यथा । L om. अन्यथा — सुप्ता । O अन्यथा स्थीतां । १२) CC$_1$ इति इति । O स सुप्ता । १३) L इति कथानकं । O om. इति° ।

अन्यदा प्रदोषे चलिता प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

रत्यर्थिनि व्रजाद्य त्वं रन्तुं चेत्समयोचितम् ।
दुःशीलापतिवद्वेत्सि कर्तुं गणपतेः पुरः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति लोहपुरी नाम नगरम् ।
५ तस्मिंश्च राजडो नाम पामरः । तस्यापि पत्नी परपुरुषलम्पटा दुःशी-
लेत्याह्वया । सा च सूत्रविक्रयार्थं सखीभिः समेत्य पद्मावतीं पुरीं
प्रयाति । ततश्च ग्रामसमीपस्थस्य गणपतेस्ताभिः पृथक्पृथक् उपया-
चितमुक्तम् । तया तु चुम्बनमुपयाचितमुक्तं मदनाक्रान्तदेहया । स
च तासां प्रभूतं लाभं चक्रे । ततः सर्वाभिरन्याभिरात्मीयात्मीयमुप-
१० याचितं तस्मै गणेशाय प्रदत्तम् । तया च नम्रीभूय चुम्बनं कृतम् ।
ततः केलिप्रियेण तेन सा अधरे धृता । तस्मिंश्च धृते सा कुक्कुटीव
तत्र स्थिता । तं च वृत्तान्तं तन्मोचनाय तद्भर्तुः सख्यो ऽपहसमाना नि-

---

१) CC_1 om. प्रदोषे । O सा प्रदोषे । LO om. चलिता । L[O] सा für प्रभावती । २) CC_1 रत्यर्थिनी । LO रतार्थिनी । ३) O दुश्शीलो॰ । ४) CC_1 om. प्रभा॰ कथ॰ । LO om. प्रभा॰ — शुकः । अस्ति सुधान्ये ग्रामे । ५) LO om. अपि । दुःशीलेति । ६) L सान्वयनामा । O सान्तोयग्भाम । LO om. सा च । सह für समेत्य । C_1 प्रभावतीपुरीं । O पद्मार्वं पुरी । ७) L ययौ । O ययो । LO om. ततश्च । एकग्राम [O ॰द्राम] समीपस्थगणपतये ताभिः पृथक्पृथक् । CC_1 उपायाचित॰ । ८) L तदा तु । LO चुंबनं नम्रीभूय उक्तं । CC_1 add नष्टतया vor मदना॰ । C_1 मदन॰ । ९) LO om. अन्याभिर् । CC_1 ॰भिरात्मीयोपयाचितं । १०) L ॰याचितां । LO om. तस्मै । गणपतये । दत्तं । L om. तया — कृतम् । O तया तु । CC_1 om. नम्रीभूय । ११) CC_1 केलिःप्रियेण । LO तेन गणपतिना । साधरे गाढतरं [O गाढत] धृता । om. तस्मिंश्च धृते । सा च तत्र तथैव [O तचैव] स्थिता [O स्थिला] । CC_1 om. सा । कुक्कुटीव वस्त्रसंयाता [C_1 ॰तां] । १२) LO om. च । तद्भर्तुः सख्यस्तन्मोचनाय कथयामासुः ।

वेदयामासुः । सो ऽपि तद्वचनं श्रुत्वा तत्रागमत् । तां तथाविधां दृष्ट्वा स व्यचिन्तयत् । कथमियं मुच्यत इति प्रश्नः । शुकः । तां तथास्थितां दृष्ट्वा सकामः सन्रासभं रन्तुमारेभे । ततश्च स गणपतिस्तथाविधं कौतुकं दृष्ट्वा जहास । हसतस्तस्य श्रोष्ठौ शिथिलौ जातौ । ततः सा मुक्ता सती प्रणम्य निजं नाथं तर्जयन्ती गृहं ययौ । ५

कृतं तेन रतं देवि समयोचितमीदृशम् ।
स्वकार्ये मोचिता सापि दुःशीला विघ्ननायकात् ॥
समयोचितमारब्धं कुरुते यस्तु तत्त्ववित् ।
सर्वदा तु फलं तस्य समयज्ञो हि शिष्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ १०

इति शुकसप्ततौ अष्टपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५८ ॥

अथ दिनान्ते सा शुकं गमनाय पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ देवि स्वकार्यं च कुरु चिन्तितमद्भुतम् ।
रुक्मिणीवद्विजानासि पतिं वञ्चितुमुद्धतम् ॥

---

१) LO तद्वचनात् । om. तां — शुकः । २) C_1 मुच्यतेति । CC_1 om. तां — रन्तुमारेभे । ३) O दृष्टा सकमः । रासभे । LO ततो गण° । CC_1 गणपतिस्त° । ४) LO तत्कौतुकं । O हसतश्च उष्ट्रौ सीथिलौ । CC_1 तं हसन्तं दृष्ट्वा विघ्नाधीश्वरो ऽपि यावद्धसति तावदोष्ठो ऽपि शिथिलो ऽभूत् मुक्ता च सा तथाविधापि सती । ५) CC_1 निज । L तर्ज्जयंती सती । LO गता । ७) CC_1O स्वकार्यं । CC_1 विघ्नकारणात् । ८) CC_1 कुरुते ऽन्यो ऽपि । ९) LO सवदा सफलं । L शस्यते । O सस्यते । १०) LO om. इति — सुप्ता । ११) L इति कथानकं । O इति कथा । C om. शुकसप्तती । १२) LO om. अथ — शुकः । P प्रभावती für सा । om. गमनाय । शुकोप्याहः । १४) L रुक्मिणीव । O रुक्मीणीव । P रुचिनीव । LO पतिवंचनमुद्धतं । P पतिवंचनमद्भुतं । MM_1H याहि देवि यतो यानं रोचते तव [M तत्व] भामिनि [M_1 °नी] यदि कर्तुं विजानासि [M °सी] यथा यौवनगर्विता ॥

प्रभावत्वाद् । कथमेतत् । शुकः । अस्ति संगमो नाम ग्रामः । तत्र राहडो नाम राजपुत्रः सकोपः । तस्य भार्या रुक्मिणी नाम । स च तया सार्धं देवयात्रायां चलितः । सा च नरान्तरं कटाक्षयन्ती तेन दृष्टा पुमांश्च । ततः स तन्मिथुनं तथाविधं ज्ञात्वा तां तदनु-
५ रक्तां मेने ।

उक्तं च। वडभणिआइ कन्तो तहेअ अइच्छिपिच्छिआ धाई ।
ऊससिअं पि मुणिज्जइ छइल्लजणसंकुले गामे ॥

---

१) LOP om. प्रभा° — शुकः । LO om. अस्ति । G *Μαγκάλα.* MM_1H om. संगमो । २) LO राहडाख्यो । G *Ῥαγάδας.* MM_1H om. राहडो । CC_1 सकोपश्च । om. P. रुचिनी-नाम्नी । G *Ῥουβινή.* om. MM_1H. L add कुटिला कुलटा च । O add कुटीला कुटिला च । ३) LO om. च । समं नगरयत्रस्य गृहे यात्रायां । P देवयात्रां । CC_1LO om. च । O नगरांतरं यत्र-यंति । P om. सा च न° क° । ४) P दृष्टा । LO om. पु-मांश्च — ततः । P om. ततः स । LO om. तन्मिथुनं । तथाविधां । LOP दृष्टा für ज्ञात्वा । O om. तां । CC_1 तां च । ५) LO ता-ममंस्त । P तावदनुरक्ता समंता उक्त पुंश्चली नामिहितं । ६) P om. उक्तं च । CC_1 वड्ड [C_1 वड] भाणिआइ कंतो अइछिपिछिआ धाइ उसिसिओं पि मुणिज्जइ छइल्लज्जणसंकुले गमेयं ॥ L अच्छडन-नयणकयं व पणकयं अंगसंजोअं । ऊससियं पि मुणिज्जइ छइलण-संकुले ग्रामे ॥ O अच्छउनयणकयं व यण° । ऊसससियां पि मुणी छइयइल्लजणसंकुले गामे ॥ P रकं को पुलइजाउकस्य कहिउसुहं च दुःखं आ । केन समं विहसिज्जउ पामलपउ रेहआगामे ॥ उलत्य ॥ रंग कः पूरयतु कस्य कथयिष्यति दुःखस्य दुःखस्य केन समं विहसति पामलपुलहतग्रामे ॥ MM_1H om. die Prākṛt-Strophe.

तां तथाविधां विकृतां ज्ञात्वा च राहडो गृहमगमत्। धिक्कृत्य पक्ष-घातैर्गृहान्तरे यन्त्रितां धारयामास । सा च चिन्तयति । मम जन्म जीवितं यौवनं च तदा सफलं यदा एतस्य प्रत्यक्षं नरान्तरमुपभोक्ष्ये । प्रतिज्ञातं च मनसा दृढम् । तत आत्मीयप्रतिज्ञां कथं निर्वाहयत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सा कदाचित्तं हृदयस्थं नरं गृहपार्श्वे गच्छन्तं ५ दृष्ट्वा तं प्रत्याह । अद्य रात्रौ त्वयास्मद्गृहाङ्गणस्थचिञ्चिणीमूले निज-कायाकारगर्तायामूर्ध्वलिङ्गिना शयनं विधेयमिति । स तथेति प्रति-ज्ञाय रात्रौ तथा भूत्वा स्थितः । सा च कामार्ता सर्वकरण-चतुरा तत्र ययौ । अगारभूमिमुद्दिश्य भर्तारमाह्वयति स्म । सा

---

१) CC_1 om. तां । LOP om. तथाविधां । om. च । LO गृहमागतः । P रोहटो गृहमागमत् स तां पुरुषरहिते अगारे स्था-पयामास । २) CC_1 यन्त्रितायां । om. O. P om. च । चिन्त-यती जगाद् । LO om. जन्म । ३) CC_1 जीविज्जीवितं । P om. यौवनं च। O om. सफलं तदा । ४) CC_1 om. च । om. दृढम् । P प्रतिज्ञाश्चकार मनसा । om. दृढम् । LO ततः सा निज° । P तदा आत्मीयां । CC_1 निर्वाहयतीति । P निर्व्वाहयत्विति । LO om. इति । ५) P प्रष्ण । शुकः आहः । LO om. ततः । सा एकदा । LOP om. तं । LP हृद्येप्सितं । O हृद्येप्सीनरं । P नर दृष्ट्वा गृहपार्श्वस्थं तं जगाद् । O गच्छत्तं । ६) P om. अद्य । त्वया रात्रौ । L °गृहे अंगन° । O °गृहेंगण° । P अस्म-द्गृहांगणचिञ्चिनी° । O चिंचीणी° । LOP °मूलसन्निधौ [O °स-न्निज] । ७) CC_1 °गर्त्ता । C verbessert dies in °गर्त्तातरे । O °कर्त्तायां । P निजकायालगर्त्तायामूर्द्ध लिंगेन । CC_1 om. शयनं । LO om. इति । P ज्ञाया । ८) P भूत स्थित । LO om. च । ९) LOP तत्रायया । CC_1 आचारभूमिमुद्यतस्य भर्त्तारमा° । LO उच्चारभूमिमुद्दिश्य । L भर्तारमप्याह्वयत् । O भर्तार तथा-ह्वयत् ।

चिञ्चिणीच्छायायां गत्वा तस्य लिङ्गस्योपरि उपविश्य सतूणधनुषं तमब्रवीत् ।

धानुष्को ऽसि प्रधानो ऽसि लोके ख्यातिं गतो ऽसि च ।
छिन्धि मे चन्द्रिकामद्य पौरुषं गणयामि ते ॥

५ स च मूर्खस्तद्वचनमिदं श्रुत्वा सशरं धनुरादाय चन्द्रिकां लक्षीकृत्य बाणं मुमोच । तेन मुक्तो ऽपि बाणो नाकाशगतां चन्द्रिकां भिनत्ति । अधः स वेध्याद्भ्रष्टः । तस्मिंश्च पत्यावपराद्धिषी सति सा विपरीतरतचमा सहसतालं तमिदमाह ।

*

१० *

---

१) LO °च्छायां । P चिञ्चिनीछायधी । L लिंगस्योपविश्य । O लिंगस्योपरी पश्यण धनुस्कं । L सतूणधनुष्कं भर्त्तारं बभाषे । P सधनुष्कं भर्त्तारमिदमब्रवीत् । ४) L मिंधीमां । O सीद्दीमां । P छिन्धि मा । कांत für अद्य । CC₁LO मत्पुरो ऽसि मम प्रिय । [LO मत्पुरासि [O °सी] । C₁ प्रिया । L प्रियं । O प्रीय] । ५) CC₁ om. च । P om. इदं । सश धनुष्कानिरादा । CC₁ चन्द्रिका लचीकृता । P चन्द्रिका । OP लक्ष्मीकृत्य । ६) CC₁LO om. बाणं मुमोच । P बाणान्मुमोच । LO नो गगनगतां [O कारणे für बाणो] । ७) L अतः । O अपः । CC₁ वेधा° । L पत्यौ । O पत्यो । LO अपराद्धिषी । om. सति सा । ८) CC₁ सहसता । LO om. तम् । ९/१०) CC₁ ह राहड भूलउचादिणि [C₁ °मि] याहंरूपुविदीसद नि [C₁ ति] जउउताहवन्पिकीजउताहरीवाहमपिराखिज्जहिंधद्वेठीछाह ॥ L राहड भूलडं चांद्रणीयाहं रूपवदीसद नीयडडं । ताहंवलिकीजिद्वं ताहरीवाहं मद्दं रायज्जेवद्रडीछाहं । O hat nur मद्द राजीवदडीकं ।

राहडो ऽपि तामेवं जल्पन्तीं श्रुत्वा तं शरं गवेषयन् चिरं बभ्राम ।
ततस्तया यदृच्छया विपरीतं विहितम् । एवमुक्तश्च पतिः ।

यदृच्छया रतं मूर्ख ते पुरो ऽद्य मया कृतम् ।
शूरो हि कुहितो ऽसि त्वं यास्यामीति जगाद तम् ॥

इत्युक्त्वोपपत्या समानीतं हयमारुह्य जगाम । गच्छन्तीं च तां ततो ५
दृष्ट्वा राहडो ऽपि लज्जितो विगुप्तश्च । ततः स्त्रीणां वशगः को न
विडम्बितः ।

यतः । आननर्त पुरा शंभुर्गोविन्दो रासकृत्तथा ।
ब्रह्मा पशुत्वमापन्नः स्त्रीभिः को न विडम्बितः ॥
संसारवृक्षमूलं याः पापकन्दलभूमिका । १०
संतापफलपुष्पाणि योषितः किं सुखावहाः ॥
मायामूलमिदं सर्वं तस्या मूलं हि योषितः ।
संयोगो योषितां मूलं तं त्यक्त्वा च सुखानि नः ॥

---

१) CC_1 राहरो ऽपि । om. तामेवं — श्रुत्वा । O राहजीपी तामीवं जल्पंती । LO तस्य भूतस्तया [O भ्रतया] विपरीतं रतं यदृच्छया विहितं । P छिन्धि मां चन्द्रिकां छिन्धी स वाणामुमोच सा जगाद् । उक्तश्च ॥ भिज्जयो भिज्जयो चन्द्रिणीआ भिद्ययो नाह गमार । पेक्खयो पेक्खयो हयो धणिआ जादको जहमार ॥ देश-भाषा ॥ विद्यतां विद्यतां चन्द्रिका विध्यातु नाथो विदग्धः पश्यामि हितं ॥ für तेन मुक्तो — विहितम् । २) P एकमुक्तश्च पतिः । CC_1 om. एवमुक्तश्च — नान्यासु । ३) O मूर्खे । P °पुरो मूर्ख सुरतं ते मया कृतं । ४) P शूरा । PO सि für हि । P त्वं कुलीनोसि । O कुहित्वं सी त्वं । ते für तम् । MM_1H om. यदृ-च्छया° und alle folgenden Strophen. ५) P इत्युक्ता उपपत्यानीतं । LOP om. च । OP om. ततो । ६) P रोहडो विगुणो लज्जितश्च । L वशगो । P को न वशगो विडम्बतः । ८) P om. यतः — विडम्बितः । L अननर्तं । O आननर्त्तं । १०) P °मूल या । LO या । P °कद्रल° । ११) P संतोप° । १३) P सानन्तरं वाटागा योषितां मूला त्यक्ता मां वैमुखीजन für संयोगो° । LO तां ।

तस्येदं वचः श्रुत्वा प्रभावती प्राह ।

उत्पत्तिकारणं तन्वी तन्वी वृद्धेश्च कारणम् ।
सुखस्य कारणं तन्वी सा कथं कीर दुष्यते ॥
विना ताभिर्न संभोगो विना ताभिः सुखं न च ।
५ विना ताभिर्न चात्मानं कृतार्थं मन्यते जनः ॥

उक्तं च। अमृतस्येव कुण्डानि सुखानामिव खानयः ।
रतेरिव निधानानि योषितः केन निर्मिताः ॥
प्रियादर्शनमेवास्तु किमन्यैर्दर्शनान्तरैः ।
प्राप्यते यत्र निर्वाणं सरागेणापि चेतसा ॥

१० इति तस्या वचः श्रुत्वा शुकः प्राह ।

वाजिवारणलोहानां काष्ठपाषाणवाससाम् ।
नारीपुरुषतोयानामन्तरं बहु विद्यते ॥

एतत्त्वयोक्तं पतिव्रताविषयं नान्यासु। इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

इति शुकसप्ततौ एकोनषष्टितमी कथा ॥ ५९ ॥

---

१) P प्रभावत्याहः । २) P °करणं । वृद्धय । ३) P °तत्र मा करां कारयिष्यते । ४) P सौभाग्यं für संभोगो । LO न हि । ५) O om. ताभिर्न — सुखाना । P ताभिर्न्न आत्मानं । जन । L चात्मापि सा कथं दूषणास्पदं । ६) P om. उक्तं च । O खानयः । P राशयः । ७) P विधानानि । O योषिता । P निर्न्निता । ८) P om. प्रिया° । O किमन्ये दर्शनांतरः । ९) O यत्र । चेतस्या । १०) LO शुकः für इति° । मुमुचोश्च [O भुभु°] मार्गद्वयमिदं [O मागय°] जनो कश्चिन्कोपि समाश्रितो भिन्नो [O भीन्नो लोके] गतिर्यशः । तद्देव [O तद्देश] पातु [O यातु] सर्वोपि कार्यं [O कार्यः] कर्त्तुं समीहितं [O समीहीतुं] छलेवं रुक्मिणी जाता यथा पूर्वं समीहितं । [O om. छलेवं — समीहितं] । १२) P नारा° । वान्तरं बहु विद्यते । १३) LO om. एत° — सुप्ता । P पातिव्रताविषय । १४) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा सा प्रभावती गमनाय शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि यदा वेत्सि संशये ह्युत्थमागते ।
वीरस्य नृपतेर्यद्वत्सभायां नृपदूतकः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः ।

कच्छाधिपतिना देवि तस्य राज्ञः सभा श्रुता । ५
विचित्रा देवनिर्मिता सर्वरत्नविभूषिता ॥
तां द्रष्टुं प्रहितो दूतो हरिदत्त इति श्रुतः ।
सहस्रप्राभृतो भीरु सुरत्नहयहस्तकः ॥

स दूतस्तत्पुरीं गत्वा नृपं दृष्ट्वा तं जगाद । मत्स्वामिनाहं सचित्रां तव सभामवलोकयितुमुत्कलितः । राजा प्राह । प्रातर्दर्शयिष्ये । १०

---

१) CC_1 om. सा प्रभावती । LO om. प्रभावती गमनाय । पृच्छति । CC_1L om. शुकः प्राह । O om. प्राह । २) CC_1P गता, L यथा für यदा । P संशयं च समागते । ३) O वृत für वीरस्य । C_1 नृपति° । MM_1H गच्छ चेद्यदि वेत्सि त्वं उक्ति [M_1H मुक्ति] संशय आगते । सुधर्मनृपतेर्य° ॥ ४) LOP om. प्रभा° — शुकः । ५) C सुता । C_1 सुतां । O om. [श्रु]ता — श्रुतः । ६) CC_1 °निर्म्माता । L निर्मिता देवैः । °विचित्रिता । ८) CC_1 सहस्रप्राभृता । L खड्गस्य प्रा° । O खस्य प्रा° । CC_1 °सूचकः । O सुरत्न° । LO चयहस्तकः । P अस्ति शंखपुरं नाम नगरं तत्र राजा वीरो नामा तस्य देवनिर्म्मिता सभा तत्र कच्छपाधिनी तां सभां द्रष्टुं दूरतः हरिदत्तनामा तस्य राज्ञः सभां निरीक्षितुं न शक्नोति जलमयी स्थलमयी वा für कच्छाधि° — °हस्तकः । [G *Σαγχαπούρα.* om. MM_1H. *Βήρας.* MM_1 सुधर्म । H धर्मराजा । *ὁ Βασιλεὺς τῆς χώρας Κασσέπας.* om. MM_1H. G om. हरिदत्त] । ९) P स दूत स्व राज्ञः पुरं ययौ । LO तां पुरीं । राजानं । om. तं । CC_1 जगाद तं । P ययौ रत्नचहस्त जगाद चर्जारोनं हे राजन्मा सभायां राज्ञादर्शयोक्तं प्रातर्द्दर्शयिष्ये । CC_1 om. मत् । LO om. अहं । १०) CC_1 om. तव । O विलोकयितुं म प्रेषितः । L °यितुमहं प्रेषितः । L राजा आह । O राजाह ।

ततो राज्ञा द्वितीयदिने दूत आकारितः । स च सहसागतस्तां सभां विचित्ररत्नखचितां दृष्ट्वा जलमयीं स्थलमयीं वेति निश्चेतुमशक्तः कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः स पूगीफलं पुरः क्षिप्त्वा स्थलं ज्ञात्वा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्ततौ षष्टितमी कथा ॥ ६० ॥

अन्यदा सा शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि गता वेत्सि रन्तुं चेत्त्वं निजं नरम् ।
यथा तेनुकया पूर्वं कृतं चिरमाकाङ्क्षितम् ॥

---

१) LO स दूतो द्वितीयदिने आ॰ । P ततः प्रातर्दूतमाकार्य्य सभां दर्शयामास । LO समागतः । २) CC_1 चित्रखचितां । L जलस्थलमयीमिति । O जस्थलमीति । CC_1LO om. वा । LO निश्चितुमुत्सुकः [O ॰मुसुमुः] । P स दूतः सभां दृष्ट्वा निर्णेतुमशक्यः । LOP किं करोत्विति [P ॰तु इति] । ३) LO संशयः । P प्रश्नः । शुकः प्राहः । CC_1 add प्रियासुखे मत्तोनुना राज्ञा नाकारः संवृत्तः । CC_1LO om. ततः स । P om. ततः । स दूतः पूजाछलेन तत्र पूगीफलं निक्षिप्य । CC_1P om. पुरः । ४) CC_1 ततो ययौ । LO ज्ञात्वायतो ययौ । P गृहं जगामः । LO om. इति — सुप्ता । ५) L इति कथानकं । O इति कथा । P ॰संग्रहः । ६) LO om. अन्यदा — प्राह । P अन्यद्युः प्रभावती शुकं प्रपच्छ । CC_1 om. प्राह । ७) LO याहि । P ॰वे त्वं रंतुं वेत्सि निजं वरं । ८) CC_1 ॰प्रियं यं चिरकांचितं । L तेज्ञकया । LO प्रियमाकांचितं चिरं [O चितं] । P यथा ते पूर्व्वं प्रियं हि चिरकांचितं । MM_1H गच्छ देवि यतो गंतुं वांछसि त्वं प्रभावति । यदि कर्तुं विजानासि यथा तनुकया कृतं ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति खोरसमाभिधानो ग्रामः । तत्र वणिक्पुत्रः पार्श्वनागनामा । तस्य भार्या रूपसंपन्ना रतलोलुपा कुलटा तेजुका नाम । सान्यदा सखीभिर्वृता देवयात्रावलोकनाय गता सुरूपस्यैकस्य पुंसः रूपं प्रेक्ष्य संगमाय मनश्चक्रे ।

यतः । विवाहे देवयात्रायां राजवेश्मनि संकटे । ५
परगेहे विवादे च देवि नारी विनश्यति ॥

उक्तं च । गृहे ऽरण्ये तथा देवे हव्ये तीर्थे जलाश्रये ।
विवाहे चोत्सवे नित्यं मालिनीनिलये तथा ॥
यात्रायां स्त्रीसमूहे च निर्जने जनसंकुले ।
पत्तने च तथा ग्रामे स्वच्छन्दा द्वारवर्तिनी ॥ १०

---

१) LO om. प्रभा° — कथयति । CC_1 om. कथयति । L खोरसग्रामाभिधो । O स्वोरसः ग्रामाधीधो । P अत्रास्ति रैवाख्यो ग्रामस्तत्र° । MM_1 धान्यकूट । H धायकूट । G *'Ρεβά.* २) LO पार्श्वनाथनागनामा । MM_1H नाग । O तत्र für तस्य भार्या । ३) O om. कुलटा । L कुलटा रत° । P तस्य भार्य्या भूपसंमं यत्राहः रतिलालुपा कूलता पूमांकाम । L तेज्यका नाम । O तेजुका मा । om. P. MM_1H तनुका । G *Τεζουκά.* LO सा अन्यदा । P om. सा । LO सखीवृता [O °त्ता] । CC_1 °यात्रा आ° । LO °यात्रावलोकनाय । P देवावलोकता जगता तत्र पुरुषं सुन्दरपुरुषं दृष्टा चकमे । ४) CC_1 प्रेक्ष्य रूपं पुंसः । LO सुरूपस्यैक प्रेचकं [O °क] पुंसः । ५) CC_1P om. यतः । ६) CC_1P परिग्रहे । LO परगेह । P नारी नूनं । ७) LOP om. उक्तं च । $LOMM_1H$ om. गृहे° । CC_1 ऽरण्ये । P गृहे रख्य तथा हव्य तीर्थे दीवजल्याश्रये । पत्तने च तथा ग्रामे भीरु नारी विनश्यति ॥ सिरे क्षुत्रे प्रवासे च मार्ग्गं वेश्मनि चत्वरे । प्रवेशे निर्ग्गमे रात्रां भी नारी विनश्यति ॥ शोको व्यसने भर्त्तुः स्वलक्षुत्रे प्रवासे च मार्ग्गे वेश्मनि चत्वरे । प्रवेशे निर्ग्गमे रात्रां भीरु नारी विनश्यति ॥ शोके व्यसने भर्त्तुः स्वछन्दा स्त्री विनस्यति ॥ sic! १०) O पन्ना । LO °ग्रा-परग्रामे स्वछंदा चारचारिणी [O चारीचारीणी] ।

खले चैत्ये प्रवासे च मार्गे वेश्मनि चत्वरे ।
प्रवेशे निर्गमे राज्ञां सदा या कौतुकप्रिया ॥
प्रतिवेश्मगृहे शून्ये रजकीसूचिकीगृहे ।
दिवारात्रौ च संध्यायां दुर्दिने राजचत्वरे ।
५　शोके च व्यसने भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्यति ॥

तेजुका च तं दृष्ट्वा भ्रूसंज्ञया आहूयेदमब्रवीत् । अहं तवासक्ता परं मदीयो भर्ता दुःसहो निष्ठुरश्च गृहाद्बहिर्निर्गन्तुं नोत्सहे । अतो यस्मिंस्तस्मिन्दिवसे ऽस्मद्गृहद्वारि घटे क्षिप्त्वा वृश्चिको मोक्तव्यः । तदाहं वृश्चिकदष्टा भविष्यामि । त्वयास्मद्गृहद्वारि वैद्येन भाव्यम् । इति संकेतं १० विधाय स्वगृहं जग्मतुः । तेनापि तथा कृतम् । सापि घटं खट्वोच्छीर्षके क्षिप्त्वा इति जगाद । अहमनेन वृश्चिकेन घटस्थेन दष्टा ।

१) LOMM$_1$H om. खले — विनश्यति । CC$_1$ खेल । C$_1$ प्रविशे । ६) LO तेजिकया [O तेजुकया] स आहूतो दृष्टिसंज्ञया [O दृष्टींसज्ञाया] इदमुक्तवान् । P om. तेजुका च । CC$_1$ om. च । P तं कान्तं । कुटूसंज्ञया आहूय इदन्तंवासक्ता । ७) L अतिदुर्द्दरुटो । O अतिदूरत्तो । CC$_1$P om. निष्ठुरश्च । O ढीनिढश्च । LO ततो गृहा° । गेंतुमक्षमाहं । P दुःसहः बहिर्न्न निर्गति । तस्मात्कारणादागामिद्दिवसे मया वृश्चिकदष्टास्मीति कृत्वा त्प्रतिष्यामि त्वयापि विषवैद्यन भूत्व आगमंतव्यं इति संकेतं° für अतो° । LO ततो für अतो । CC$_1$ यस्मिंश्च दिवसे । ८) LO om. ऽस्मद्गृहद्वारि । घटे वृश्चिकः क्षिप्त्वा । CC$_1$ घटिके । LO तदा चाहं । १०) LO कृत्वा । P ततःस्तेनापि तथा कृतं तया वसा घटं मुक्त्वा जगाद वृश्चिकेन दृष्टास्मि रे वृश्चिकेनेति रारसीति । CC$_1$ स घटं खट्वोत्शीर्षके । ११) LO मुक्त्वा । om. इति । घटस्थेन वृश्चिकेन ।

इति रारटीति । सो ऽपि च पुरुषस्तदा वैद्यो भूत्वा तद्गृहद्वारि
तस्थौ । ताडं बन्धउ पोट्टं मलउ मूलं फेडउ विसं हरउ इति जल्पति ।
तदा च सा भर्तारं जगाद ।

देहि काष्ठानि मे नाथ मरिष्यामि न संशयः ।
आहूय मान्त्रिकान्वैद्यान् गतार्तिं वा कुरुष्व माम् ॥ ५

ततस्तद्भर्ता गृहाद्बहिःस्थितं तमाकारयामास । वैद्यो ऽपि तां दृष्ट्वा
तत्पतिं जगाद । यद्येषा कालदष्टा जीवति ततस्त्वं भाग्यवानहमपि
यशःपात्रं भवामि । वणिगाह । वैद्य प्रसादं विधाय एनां विषरहितां
कुरु । ततः स वैद्यः केनापि कटुकभैषज्येन वनितौष्ठमालिप्य तत्पति-

---

१) LO इत्युक्त्वा रा° । OP सापि । CC_1P om. च । LO प्रेत-कपुरुष° । तद्द्वारि । २) CC_1 वाउ वंधउ फेउउ गालं उ मूल केउ विस हरउ । L तावा धडं सीसक फेडडं पेट मलडं मूल फेडडं एवं जल्पति ॥ O ताउ वांधउ पीसक फेट्उं पट मलउं मूल फेटउं एवं जल्प ॥ P ताउ वंधउ पोट्ट मह्नउ फल स्फेडउ विसु हरउ ॥ उत्तत्य ॥ तालं वघ्नातु माटं मारयतु भ्रमं स्फेतयतु विषं हरेतु । इति जल्पति स्म । ३) P om. तदा च । LO om. च । भर्तारमिति । P भर्त्तारमिद । add अहमनेन घटस्थेन वृश्चिकेन दष्टा । ४) P मे काष्टानि । ५) CC_1 मन्त्रिणो । P मंत्रीणो वैद्यान्नतार्त्तिं । CC_1 गतार्त्ता । LO कुरुष्व । MM_1H om. देहि° । ६) LO ततो भर्ता । P om. ततस् । L गृहाद्बहिस्थं । O °वहीस्थं । P गृद्बहिस्थं । CC_1 om. तम् । LO तत्पतिं दृष्ट्वा तामिति जगाद । P तां दृ त्पतिं । ७) CC_1 यद्येषा । LO एषा का° यदि । P om. कालदष्टा । CC_1 ततो ऽधिको पुण्या? हमपि° । LO तदा भवान्भाग्यवान् [O पुन्य-वान्?] । P ततस्त्वं पुण्याधिक अहमपि । ८) CC_1 om. भवामि । P भवति । हे वैद्य । एनां मम स्त्रि विषमविरहितां विधेहि । LO निर्विषां । ९) CC_1 करोतु । O om. ततः — तत्पतिमाह । P स च विषक केनापि कतुकश्रौषधेन वनिताश्चौपूमालिप्य । L कटु-कौषधेन वनितोष्टि ।

माह । अहो वणिक्सर्वेषामपि विषाणां समधिकं मानुषविषमेव । ततो विषस्य विषमौषधमिति कृत्वा त्वमस्या ओष्ठं धाव । ततो वणिक्तथा कर्तुमारेभे । चणमात्रेण तस्य वणिजः कटुकौषधमिश्रौष्ठास्वादेन मुखं कटुकं संजातम् । ततो वणिगाह । त्वमेवौष्ठं धावेत्युक्त्वा
५ वणिक्स्थितः । वणिजो ऽपि विषशङ्काऽऽरूढा । ततो बहिर्गते वणिजि वैद्येन सा कामार्ता यथेच्छं भोजिता । तदनन्तरं सा मायिनी स्वस्थाभूत् । वणिगपि चणेन स्वस्थो बभूव । उपकृतश्च वैद्यस्तेन चरणैः स्पृष्टा त्वदीयो ऽस्मीति । ततः स वैद्यच्छद्मना गृहमायाति सततं

१) LO om. वणिक् । P सर्व्वषामि । LOP om. अपि । LO मानुषं । २) LO om. ततो । C_1 विषमेवौषधिमिति । L विषमेव औषधमिति । O विषमेवं ओषधमिति । P विषानां शान्तिकरणे मानुषविषमेव औषधतिति । ओष्ठो याधर । LO om. त्वम् । ओष्ठि धावस्व । LOP om. ततो । ३) P कुर्त्तुमालभे । O चणमात्रे । P चण । वनिजः । CC_1 कटुकौषधीस्वादेन । P कतुकौषधआस्वादनेन । ४) LO °स्वादने । LP कटु । O ककुजतोवणिनवणीनाह für मुखं — वणिगाह । L जातं । LOP om. ओष्ठं । LO धावस्व । P धय इत्युक्ता । ५) P om. वणिक् । CC_1 वणिजस्यापि । P वनिजो । CC_1LO शंका [CC_1 शङ्का । O शंक्र] विषमारूढं । P विषसंगारूढा । CC_1LOP om. बहिर्गते वणिजि । LO om. ततो । P तता वैद्दोन । ६) CC_1P om. यथेच्छं । O यथेष्ठं । CC_1 उपभोगिता । P दृष्टा । LO ततः सा मायाविनी स्वस्था अभूत् । O ततः मायावीनी स्वस्थाभूत् । P ततो सा मायाविनि स्वस्था बभूव । ७) P om. वणिगपि — वैद्यस्तेन । L चर्णकेन । O पचर्णकेन । L om. तेन । O तेन जः स वैद्य । CC_1LO om. चरणैः — ऽस्मीति । P वनिजा मानितो वैद्ये चरणैः° । ८) LO om. ततः स वैद्य । P स च वैद्यच्छद्मना । L नित्यं गृह° । O नृत्यं गृह° । om. मायाति — गते । L[O]P om. सततं ।

वणिजि वहिर्गते भुङ्क्ते च तां नित्यम् । ततो भामिनि एवं कर्तुं वक्तुं च यदि जानासि ततो याहि ।

एवं कर्तुं च वक्तुं च यो जानाति कुलप्रियः ।
स करोतु स यात्वेवं कर्तुं भोक्तुं निजं हितम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ एकषष्टितमी कथा ॥ ६१ ॥

अन्यदा सा प्रभावती शुकमापृच्छति । शुकः प्राह ।

प्रियमेवानुभोक्तव्यं याहि देवि तदर्थिनी ।
कुहनस्य यथा कान्ते संकटे ऽसि चमोत्तरे ॥

---

१) P om. वणिजि व° । CC$_1$ om. वहिर् । om. तां नित्यम् । LO स तां नित्यं भुंक्ते [O भुक्ते] । P त्वमपित्यादि für तां — हितम् । CC$_1$ om. एवं — याहि । २) O om. च । ३) O om. वक्तुं च । ४) C यात्वेवं । L पात्वेव । O याचैव । L वक्तुं वर्तुं । O om. वर्तुं । LO गृहं für हितम् । MM$_1$H om. एवं° । ५) LO om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्र । ७) LO om. अन्यदा — प्राह । CC$_1$ शुक° प्रभावती । om. सा । P शुकमवीद्वक्तुं । CC$_1$ om. शुकः प्राक । ८) O प्रीर्यमवामानुभोक्तुं । om. देवि । P रतार्थिनी । ९) CC$_1$ सुहनस्य । P कुहरस्य यथा भार्या चक्रतु संकटेद्दुतं । L °संकटेभवदुत्तरं । O कुहनस्य कोते स निजं गृहं für संकटे° । MM$_1$H याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा [H यथा] कर्त प्रवेत्सि चेत् । धनिकस्य प्रियांभ्यां वै [M$_1$ धनिकेन प्रिया तस्य । H धनिकेन प्रियं तस्य] कुमारेण [M कुमरेण] यथा कृतं ॥

अस्ति गम्भीराख्यो ग्रामः। तत्र कुहनो नाम राजपुत्र ईर्ष्यालुः शूरो जडः स्त्रीप्रियो दुर्धरश्च। तस्याभूतां द्वे कलत्रे शोभिकातेजिकाख्ये रतलोलुपे परपुरुषलम्पटे सुरूपे। तद्भर्ता तद्रक्षणाय ग्रामाद्बहिर्नदी-तीरे गृहं चक्रे। द्वारस्थस्ते रक्षयति। अन्यदा स ताभ्यामुक्तः। यदा
५ कश्चिन्नापितः समभ्येति तदा भव्यं भवति। ततस्तेनापि श्यामको ना-पितः प्रेषितः प्रतिसीरान्तरैस्तयोर्नखकल्पनाय। ततश्च तयोश्चरणा-न्तिरस्करिणीबहिःस्थान्नापितः प्रक्षालयति। पतिश्चादूरे पथि निविष्टः। ताभ्यां च स नापितः सुवर्णकटकमर्पयित्वा प्रच्छन्नमेवमुक्तः। एतद्द्रव्यं गृहीत्वा आवयोः केनापि सार्धं संयोगं विधेहि। दिवाकीर्तिरपि
१० तथेति प्रतिज्ञाय राजपुत्रमापृच्छ्य जगाम। अन्यदात्ममित्रं नवयौवनं

---

१) LO आभीराख्यो। P राचो गामस्तत्र°। H गभीर। CC_1LOMM_1H कुमारो। P कुहलाख्यो। G *Κουχάνας.* P शू-लो दुद्दरश्च। २) CC_1P om. द्वे। CC_1 सोऽतिकावजिके। L सो-भिका।२। वद्रजुकाख्ये। O सोभीकाश्च विद्रजूकारख्ये। P शा-भिकातेजिके। om. MM_1H. G *Σοββικά* und *Ῥεζικά.* ३) LO रत-लोले। O om. पर। P om. पर°। स्वरूपे। रक्षणाय। ४) P द्वारस्थो रक्षति। LO ताभ्यां स प्रोक्तः। LOP यदि। ५) LO कोपि। P om. समभ्येति — नापितः। CC_1O om. भवति। O सतप्रोक्त für तत° — प्रेषितः। CC_1 om. ततस्। श्यामुको। ६) P प्रेषितः प्रेषितः प्रेतीशिरांतरि तयोर्न्नखकर्त्तनाय। L प्रति-मांतरितयोस्तयोर्नख°। O प्रतिमातरीतयोःर्नख°। LO om. च। CC_1 ततश्च यः [C_1 यो] चरणान्। P ततस्त प्रेतो नापितः वहि-स्थश्चरणात्प्रचालयति। ७) L प्र° नापितः। O om. नापितः — L प्रछन्न। LP पतिश्च दूरे। ८) L om. च। P om. स। L[O] प्रछन्नसुवर्णकटकमर्पयामास एवमुक्तश्च [O om. एव°]। P सुवर्णकटकं दत्तोक्तः। CC_1 एतद्द्रव्यं च। ९) P केनापि सह सह संयोगमका-रयेत्। LO om. अपि। P इति वाकीरपि तथेत्युक्त°। १०) L राज्ञः पुत्र°। O om. राज्ञः। P गृह जगाम। LO निजं मित्रं [O मैत्रं] om. नवयौवनं। P अन्यदा आत्मायामन्त्रयोवन कलापात्रं स्त्रीवखं।

कलापात्रमनुन्नतश्मश्रुं स्त्रीवेषं कारयित्वा तयोः पत्युः पार्श्वे तेन सह समागत्य नापित इदमाह । ममेयं वल्लभा । अहं च ग्रामान्तरं जिगमिषुर्युष्मद्गृहं विनान्यत्र मोक्तुं न शक्नोमि । यतो भवतां गृहे स्त्रीयन्त्रणा भव्या । इत्युक्ते तेन प्रतिपन्नं मुक्त्वेति । ततश्चण्डालो ऽपि तं मुक्त्वा तयोः पार्श्वे गतो जगाद यदियं युष्माभिरात्मीया करणीया । ५ ततस्ते तं चण्डालानीतं ज्ञात्वा बहु मेनाते । स च दिवा स्त्रीरूपी रात्रौ च कामुकः राजपुत्रकलत्रे प्रतिवारं भुङ्क्ते । स च राजपुत्रः स्त्रीलोलुपस्तत्सङ्गमाय स्पृहयति । ययाचे च तां नित्यम् । सा तु कपटस्त्री नेति जगाद । ततो राजपुत्रस्य स्त्रीत्वे भ्रान्तिरुत्पन्ना । तद्भ्रान्तिमपनेतुं निजकलत्रे जगाद । देव्यादेशान्मया प्रातर्महोत्सवो विधेयः । १०

---

१) C तयोपपत्युः । LO पतिपार्श्वे गतः [O om. गतः] । CC₁LOP om. तेन सह । २) LO om. नापित इदमाह । P om. नापित । इदमुवाचत् । O मागत्य इति जगाद नापीताः । L om. ममेयं — मेनाते । O मयेय । C₁P अयं । P om. च । O जीगमसीर्युष्मूद्गृहं । ३) P भवन्तं विना नान्यत्र भोक्तुमुत्सहे । om. यतो । भवद्गृहं यत्रना भव्या । O यतोमुष्यगृह विनान्यत्र मोक्तुं न शक्नोमि युष्महहे स्त्रीरत्रा भव्या । CC₁ om. स्त्री । ४) C यंत्रण । P मुक्षति । O इत्युक्ते प्रतिपत्नी मुंचति तां तता नापीत तमीत्युक्ता तयो पार्श्वे गतः इत्युक्ते तो स स्त्रीरूपी समर्पितः । P om. चण्डालो — मेनाते । ५) CC₁ om. गतो । जगाम । °त्मीयः करणीयः । ६) CC₁ ज्ञात्वा पति [C₁ पतिं] स्था ऽपि पतिं बहु° । LO स्त्री । ७) LOP om. च । CC₁ राजपुत्रः° । P राजाकलत्रद्वयं भुक्ते ततो राजपुत्रस्तां कटस्त्रीद्य कमसाममीयं नायाति । om. — जगाद । ८) LO स्त्रीलोलस् । ययाचेति संनित्यं [O om. सं] । CC₁ om. तां । L om. सा । CC₁LO om. तु । ९) CC₁ जगाम । L om. ततो — जगाद । O तोत राजपुत्र । समुत्पन्ना । P तदास्य स्त्रीत्वे भ्रान्ति संजाता तवपनेतु° । O तां भ्रांति तपनेतुं जकलत्रे इति जगाद । १०) LO om. मया । P मया चण्डिकया । om. प्रातर् ।

तत्र भवतीभिर्विवस्त्राभिस्तिस्रभिरपि नर्तितव्यम् । ततः स स्त्रीच्छद्मा कथं नृत्यतु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः । तच्चया लिङ्गाग्रं नियम्य गुदमध्यगमानस्य स्फुटां भगाकृतिं कृत्वा पत्नौ समागते सहस्ततालं सर्वा एवं वदन्त्यो ननृतुः ।

५ *

*

राजपुत्रो ऽर्थं पप्रच्छ । ताभ्यामुक्तम् । मर्कटी कटिसंधिरुच्यते । ततस्तस्यां त्रुटितायां राजपुत्रो ऽन्यत्कलत्रं कुर्यादित्यर्थः । ततो राजपुत्रः

---

१) CC₁LO om. तत्र । L भवतीभिर्भूत्वा नृत्यं विधेयं । O भवतिभीस्तीतृभीरपी वस्त्रोभी भूत्वा नृत्यं विधेयं । P भवद्भि । om. ततः । CC₁P स कथं स्त्री° । LO ततः कथं° । O om. स । L स्त्रीछद्मना । O °छन्द्ना । P °छद्मा पुरुषो नृत्यतु । २) LO om. इति प्रश्नः । P प्रष्णः । om. उत्तरम् शुकः । LO om. उत्तरं । O om. शुकः । P तं आलिङ्गाग्रं निनाय गुदमध्ये ममानभमंगाकृति° । ३) L स्फुटीभगांकृतिं । O समाग । P सहस्तारं ननृतुः एवं वाक्यां निजगदुः । ४) LO एवं वाक्यं । L ननर्तुः । O ननर्त्तुः । ५/६) CC₁ तिमसुहनचहसंतडीजिमनहितुदद्दकंमंकडिया-मकडितुदीधरणिनहोसइ । राउसुअन्नकलत्तककरेसइ ॥ L तिमतुह-निचिहिसंतडीयजिमनङतुट्टइमंकडीय । मंकडितुट्टीधरणिनहोस्सइ रा-उउ अन्नकलत्तकरेसिइ ॥ O तिमत्तुमतुहनचिहिंसंतडीयजिमनहतु-हदमंकणीय । मंकडीतुदीधरणीनहोसीराउतु अन्नकलत्तकरेसी ॥ P निसुहर णचइसंकलिदं जं मनसि किदं मक्कटीजालं । णहि णहि पृछइ अत्थ धरेइ णाद् भिन्नकलतु करेइ ॥ उलत्य ॥ निशामय नृत्याति सकलितं यन्मनसि कृतं मक्कटीजालं । नहि नहि पृछ अर्थो ध्रियते ज्ञातं भिन्नकलत्रं करोति ॥ MM₁H om. ७) P राजपुत्र अर्थं । मक्कटी । om. कटि । O कटी । LO om. ततस् । ८) P ताभ्यां त्रुटिताभ्यां राजपुत्रः अन्यत्र° । LO न्यकलत्रं । CC₁ ऽन्यत्कल्पंभं क्रियादि° । P om. इत्यर्थः ।

स्त्रीचरित्रपराङ्मुखो मूढधीः प्रतीतः । इतरस्तु तथैव स्त्रीविषेण कलत्रे भुङ्क्ते ।

तस्माद्यः संकटे वेत्ति कर्तुं वक्तुं च भामिनि ।
स यात्यत्र यथाकामं यथाकालं यथासुखम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ द्विषष्टितमी कथा ॥ ६२ ॥

अन्यस्मिन्प्रदोषे प्रभावती यामीति शुकं प्रत्याह । शुकः प्राह ।

याहि देवि न दोषो ऽत्र मनोदुःखे समागते ।
तद्दुःखशमनं कर्तुं वेत्सि चेच्छकटालवत् ॥

यथा शकटालेन निजकुटुम्बमरणाय समुद्भवद्दुःखं चाणक्यपार्श्वात् न- १०
न्दकुलमुच्छेद्य दुःखशमनं कृतं तथा त्वमेव . . . .
. . . . . . तस्मात्तव परगृहं गन्तुं न युज्यते ।

---

१) C_1 °चरित्रो । LO °चरित्रपराभूतो । P °चरिताभिभूतो । C इतस्तु । C_1 इतदितस्तु । P इतरंत । CC_1P om. तथैव । ३) P तस्माद्दीत्यादि । ४) C स पात्रलं । C_1 स यात्रलं । O स त्वत्र । MM_1H om. तस्माद्यः° । ५) LO om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः । ७) LO om. अन्य° — प्राह । CC_1 om. अन्यस्मिन्प्रदोषे । P om. यामीति । प्रपक्षः । CC_1 om. प्राह । ८) LOP न ते दोषो । ९) P स्वदुःखसमनं । CC_1L चेत् श° । LOP शकटालिवत् । १०) O om. यथा । LP शकटालिना । O शकलालानिनाम्नीजकु° । L निजं कुंटुंवं । LOP मरणसमुद्भवं । L चाणाक्य° । O चारणक्य° । P चानक्यां । १०) CC_1 °मुत्सेद्य । P °मुक्षेद्ये । L तत्दुःख° । O तद्दुःख° । ११) LO om. तथा त्वमेव । १२) O om. तस्मात् । P ज्ञाता परगृहे व्रजते नान्यं काचन वर्त्तते । तयोक्तं । कापि न तर्हि सेवकाः पश्यन्त ततः सर्व्वं गृहं विलोक्ये अत्र कोपि नास्ति राजा विश्वासावे सर्व्वदृष्टं कुत्रापि कोपि न दृष्टः ततो विचारितं इयं सती सा नष्टा दूती माताद्भ्य तस्मा नासिकाछेदः का für तस्मात्तव° ।

उक्तं च। उडुगणपरिवारो नायको ऽप्योषधीना-
　　ममृतमयशरीरः कान्तियुक्तो ऽपि चन्द्रः।
　　भवति विकलमूर्तिर्मण्डलं प्राप्य भानोः
　　परसदननिविष्टः को न धत्ते लघुत्वम् ॥
५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
　　इति शुकसप्ततौ त्रिषष्टितमी कथा ॥ ६३ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकमापृच्छति स्म। सो ऽप्याह।
　　गच्छ चेद्विषमे वेत्सि कर्तुं किंचित्कृशोदरि।
　　छलं देविकया यद्वत्सखीजारविमुक्तये ॥
१० प्रभावती प्राह। कथमेतत्। शुकः। अस्ति कूटपुराभिधो ग्रामः।

---

१) CC_1 उडि॰। P तडु॰। CC_1LOP ऽप्यौषधो॰। २) O om. अमृत॰ — लघुत्वम्। ३) P तदपि मलिनयतो मण्डलं। ४) P परशदननिविष्टः को लघुत्वं न याति। MM_1H om. उडुगण॰। ५) CC_1 इति श्रुत्वा सुप्ता प्र [C_1 प्रभावती]। LO om. इति — सुप्ता। ६) इति कथानकं। O इति कथा। P ॰संग्रहः। LO add अस्याः कथायाः [O कथाः] संप्रदायो [O संप्रदादायो] महान्पुस्तकांतरादवसेयः [O महन्पु॰]। P add विशिष्टो स्याः कथायाः संप्रदाय पुस्तकांतराद्विदितव्यः। ७) LO om. अन्यदा — ऽप्याह। P अन्यद्युः प्रभावति सुकं पृछति स्म। शुकः प्याहः। ८) LO किंचिद्वक्तुं [O ॰कर्त्तुं]। ९) CC_1 छते। L देदिकया। O लापान्सभयां कदाजीचीदत्ततस्तेनेतिथी यथे दासिनका इमे दासि स्वका श्वेतपटा यथाकालं यथालापं यथोदितं सिवस्त्राचितं द्दष्टा तेन तत्कौंकरा इमे २ आसडो दूहणचेव पुनःडः रेकदा॰ für छलं — तत्पतिर्। cf. nächste Erzählung! MM_1H यदि छशोदरि। सखीजन॰। १०) LOP om. प्रभावती — शुकः। CC_1 om. प्राह। L कूटपुराख्ये ग्रामे। P कूटपराभिधा। MM_1 कूटंदरग्राम [M_1 कूट॰]। H कुडाचनगरमें।

तत्र राजपुत्रः सोमराजः । तस्य मण्डुका नाम पत्नी प्रियदर्शना नरान्तरलोलुपा । तां चैको नरः ज्ञातसंकेतः सघण्टको रात्रौ गृहाङ्गणे भुङ्क्ते । तत्पतिर्घण्टाशब्दं शृण्वन्नेकदा लगुडमादाय प्रधावितः षण्ढ-शङ्कया । ततः षण्ढवेषधारी उपपतिः कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । दैविका नाम सखी मण्डुकायाः पतिं घण्टाशब्दानुसारिणमागच्छन्तं ५ दृष्ट्वा जारस्य नश्यतो घण्टालालां हस्ते धृत्वा तं प्रति जगाद । भा-वुक कांदिशीको वृषो नष्टः । ततः स व्यावृत्य निजपौरुषं पत्न्यै कथ-यामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती चतुःषष्टितमी कथा ॥ ६४ ॥

---

१) CC_1H सामराजः । L सोमराजराजपुत्रस्य मादुका नाम राजपुत्री सुभगा° । P मण्डका । MM_1H मंडूका । CC_1P om. नाम । २) P नरांतरलोया । L नरो नित्यं । गलबद्ध-घंटो । P घण्ठको । गृहांगण रात्रौ भुक्तं । ३) LO तत्प-तिरेकदा । P तत्पतिर्घण्ठाशब्दं नित्यं शृणोति एकदा° । LO om. घण्टाशब्दं शृण्वन् । लकुट° । धावितः । छिंडिण [O °णी] शंकया । P om. षण्डशङ्कया ततः । ४) L ततश्छिंडिरिवेषधारी । O ततः विषधारी । P शंधवेषधारि भूपतिः । LO om. इति । O प्रश्नं । P प्रष्णः । wiederholt तत्पति° — प्रष्णः hinter प्रष्णः । add कथयति । ५) L दैदिका । O देदीका । LO मादु-कायाः । P माण्डुकायाः । LO घंटानुसारिण° । P घंठा-शब्दानुशरिणं गछतं । ६) O जारस्रतो । P जारस्य घण्ठा हस्तेन । L हस्ते । P गृहीत्वा । om. तं । L भावुकः । O भावःकः । ७) L कंदिशिको । P कांदिसीको । om. ततः — कथयामास । CC_1 स व्यावुष्य । L सो ध्यावुय । O सौ म्यावुव । LO om. पत्न्यै । ८) om. इति — सुप्ता । C om. कथां । ९) L इति कथानकं । O इ कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

युज्यते गमनं देवि तव तत्र प्रभावति ।
वेत्सि चेद्विषमे वक्तुं सितवस्त्र इवाकुलः ॥

अस्ति देवि जनस्थानं नाम पत्तनम् । तत्र नन्दनो नाम राजा
५ यथार्थः । तत्पत्तने श्रीवत्सो नाम श्रावकः परं महेश्वररतः । तेन
अन्यदा वाराणसीं नगरीं प्रति प्रस्थितेन सशिष्येन पथि गच्छता एकः
शिष्यः मांसहरणाय स्थापितः । अन्यश्रावकैर्दृष्टः स कथं भवत्विति
प्रश्नः । शुकः प्राह । यथा सर्वश्रावका आगत्योपविष्टाः तदाट्टहासं
जहसुः । पृष्टः सर्वैर्जगाद । ईदृशो ऽयं शिष्यः । मयोक्तं मां संवर्तत
१० अबुद्धा अनेन मांसस्य · · · · । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चषष्टितमी कथा ॥ ६५ ॥

---

१) P अन्यदा प्रदोषे । प्रपच्छः । O शुकं । P शुकः कथयति । २) O युवते । P यदि तत्र गता सती । ३) P वेत्सि च । LO कर्तुं । L सितस्त्र । O सिवत्स्त्र इकाकुलः । ४) LO देव । L जनस्थानं पाटलीपुरनाम पत्तनं । O जनस्थानं वुसूनाम पट्टनं । P तथा । L नंदो । O तदो । P om. नन्दनो नाम । O om. नाम । ५) LOP तत्र statt तत्पत्तने । LO श्रीवासो । P श्रीवत्सा । O श्राद्धकः । CC_1 om. परं महेश्वररतः । P महेश्वरतः । Von hier an geben CC_1LO eine mir durchaus unverständliche Erzählung; Abdruck am Schlusse der Varianten von P! ६) प्रस्थितां statt प्रस्थितेन । तेन एक शिष्यः । ७) अन्यश्रावकै° । कथ । ८) प्रश्ण । सर्वश्रावका आगत्योपष्टाः । ९) जहसु । पृष्टः । ददृशो । मा । संवर्त्तत । १०) अबुद्धा । मांसस्य वानिन्यः । सुप्ताः । ११) °द्विषष्ठितमीकथासंग्रहः । CC_1 °श्रावकः । यथाक्रियं यथाकालं यथालाभं यथोदितं सितवस्त्रानर्चितान्दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥ असजो ह्रहडश्चैव पुनडः सोहडस्तथा । जनव्यापारनिर्विण्णास्ते कूटाः सितवाससः ॥ भूत्वा ह्रडः स्वरूपः परं जयः स सूरिरभूरिरभूत् । अन्ये वसिष्ठा मुनिव्रताचारदक्षाः । सूरिः जिनभद्रनेमिभद्रसर्वतो-

अन्यदा सा प्रभावती चलिता शुकं पृच्छति । शुकः ।

गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः पुण्यकर्मणि ।

यदि वेत्सि भये कर्तुं सुबुद्धिहंसराडिव ॥

भद्रश्चेति नामान विधाय नेमिभद्राख्यं नगरं ययुः कपटसाधवः । ततश्च स मौनव्रती भूरिस्तत्र संघेन सम्मानितः चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्म्मलाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो ऽतिशयेन बहुमानः संवृत्तो जनस्य शिष्या एवमभिदधाति । यत्पूज्याश्चातुर्मासानन्तरं वचनेन धर्म्मलाभं दास्यंति । वृते च चातुर्मासिके देविपूजायां (C₁ पूजारतां) चैते धर्म्मशनाश्रवणोन्मुखे विश्वे ऽपि जने शिष्या स्वं दृष्ट्वा ययुः । ततश्च स कथं भवत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुकः प्राह । सूरिस्तु धैर्ययुक्तो देवश्रवणाभ्यर्थ्यं जगाद । देव भराडा देवउ स्याधउ तुह्म पसाइ । कांख इच्छुदइ पइ पइ नासउ (C₁ तानउ) कवणिउ (C₁ कथणिउ) पाइ ॥ इति मूर्खवचनं श्रुत्वा व्यंतरो विगतश्रमः । जहास च जगादोच्चैः साधु साध्विति सोऽहसत् ॥ ततो व्यन्तरवचनमाकार्य्य जिनेन्द्रकल्पं तं मन्यते स्म । सो ऽपि च रात्रौ जगाम । इति श्रुत्वा सुप्ता ॥ शुकसप्ततौ चतुःषष्टितमी कथा ॥

LO °माहेश्वररतः । श्रीवत्सेन जनवाक्यालापात्सभार्यां ततस्तेनेति कथितं (O कदाचीत्तस्तेनेति कथि) यथे दासेरका इमे । दासेरका श्वेतपटाः (O °पटा) यथाक्रियं (O add यथाकालं) यथालापं यथोदितं । सितवस्त्रार्चितं (O om. सित) दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥ आसडो दूहडश्चैव पूनडः सोहडस्तथा । जनव्यापारनिर्वृत्तास्ते कूटा सितवाससः ॥ (O अजनव्यापारनिवृत्तास्ते कूपाः सीति°) भूत्वा दूहडो (भूदूहडो) सुरूपः (O सुरूपः) परं जडः (O जडुः) । स सूरिरभूत् । (O सूरी°) अन्य च शिष्याः (O शीश्याः) मुनिव्रताचारदक्षः (O °दक्षाः) । सूरेर्जिनभद्रशिष्याः (O सूरेजनभद्रशिश्या) भद्रनेमिभद्र-

[Fortsetzung vorstehender Anmerkung siehe nächste Seite.

१) CC₁ om. सा प्र° । LO om. सा und चलिता । P अन्यस्मिन्दि । om. चलिता । सुकं पृछति स्मः । शुकोप्याहः । ३) LO भयं । L तर्तुं । P शुभं कर्त्तुं । CC₁ सुविधिं सन्विराडिव । MM₁H °सुखकर्मणि । यदि जानासि कर्तुं [M₁ कर्तृं] त्वं प्रसंगे हंसराजवत् [H राजहंसवत्] ।

अस्ति देवि धरापृष्ठे रम्यं चीणनराकुलम् ।
दशयोजनविस्तीर्णं वनं विहगवल्लभम् ।

तत्र गव्यूतिविस्तीर्णे शीतच्छाये जलाशयतीरस्थिते वटे शङ्खधवलो नाम हंसराट् सकुटुम्बो मेदिनीं भ्रान्त्वा दिनात्यये शेते ।

सर्वतोभद्र (O भिद्रमिभद्रसर्वतोसः) इति नामानि विधाय हेमपुराख्यं नगरं ययुः । कपटसाधवः । ततश्च (O तच्च) स मौनव्रती (O °व्रति) सूरिस्तचत्यसंघेन सन्मानितः । चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्मलाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो अतिशयेन बहुमानसंवृतोपि (O तिशयेन बहुमानसंवृत्तोपि) अनाये शिष्या (O अनेये शक्षा) एवमभिदधति यत्पूज्याश्चतुर्मासकानंतरं (O °श्चतुमसिका°) वचनेन धर्मलाभमभिधास्यन्ति (O °भमधास्यन्ति) । निवृत्ते (O नवृत्त) चतुर्मासके देवपूजायां चैत्ये (O चैत्य) धर्मदेशनाभश्रवणोन्मुखे (O धर्मदेशनाश्रवणोन्मु) जने शिष्यादिभिः (O शष्या) संयुतः कथं भवतु । उत्तरं । (O om. संयुतः — उत्तरं) गुरुः (O गुरु) कथयति । देव भरडा देवनी षद्रडं तुम्ह पसाई । कायहकूद्र पाइयइ । एवडुंनसकडं कडगिंहिं गइ । भोठउ मोटउ भ्रसमुसलत्कपापनं कुशल । पाधडं पीधडं तुम्ह पसाइं हिवूढीसिद् केण उपाइ ॥ (O देव भरणा देवनी षद्दउं ·· षयषाइ हीवकूटीसी केण उपाइ इति मूर्ख कायहकूठइपापषइएद्दवउंनसकुंकर्णीहीं ठाइ दोटउ मोदुमघ्रसमूष॥) इति मूर्खवचः (O °वचनं) श्रुत्वा व्यन्तरो जहास (O व्यन्ततरो जस) जगादोच्चैः (O °दोंचैः) साधु साति साहसिन (O साहसीन) ततो व्यन्तरवचनमाकर्ण्य निजेन्द्रकल्पं (O कचिनेन्द्रकं) मन्यते स्म तं । सोपि (O सापि) च रात्रौ (O रौ) नष्टः ॥ इति कथानकं (O कथा) ६६ ॥

१) LO देव । P °पृष्ठ रम्यं नराकुलं दशयोजनविस्तीर्णं श्रियहसितकल्पवृचः वटवृच स्थिती । MM_1H om. अस्ति° । ३) CC_1 °विस्तीर्णं शीतच्छाये यले वटं । L तत्र गव्यूतिविस्तीर्णे शीतच्छाये शलाशयतीरस्थितवटे । O °विस्तीर्ण शीतछाये जलश्रये वटे । C immer संखधवल । om. MM_1H. P तत्र शंखवलो नाम हंसराढकुटुम्बो । ४) O सकुटंबो । CC_1 तस्मिन् शेते । LO शेते तस्मिन [O स्मी] ।

अन्यदा तेषु हंसेषु भ्रमणाय गतेषु पापर्द्धिना जालं बद्धम् । प्रदोषागताः पतिताः सर्वे ऽपि कथं मुच्यन्ते । इति प्रश्नः । शुकः । ततस्तु स्वं कुटुम्बं तथा बद्धं ज्ञात्वा रात्रौ शङ्खधवलः प्राह । रे रे पुत्रा यदासौ लुब्धकः प्रातर्भूरुहं समारुह्य युष्मानवलोकयति तदा भवद्भिर्मृतकल्पैरुच्छ्वासनिःश्वासरहितैः स्थातव्यम् । सो ऽपि युष्मान्मृतानिति ज्ञात्वा यदा भूमौ सर्वान् क्षिपति तदा सर्वैरप्युड्डीय गन्तव्यम् । इति कृते लुब्धकः प्रातः समाययौ । तेन ते मृता इति ज्ञात्वा भूमौ क्षिप्ताः । तदा ते उड्डीय काङ्क्षितं देशं ययुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ षट्षष्टितमी कथा ॥ ६६ ॥ १०

---

१) P एकदा एकेषु । CC₁LO om. भ्रमणाय । C₁ om. गतेषु । P भ्रमनाय । जालिकैर्ज्जनैर्ज्जालकं स्थापितमागत्य पतिताः सर्व्वे । L पापबुद्धिना । O पापर्द्धीना जालं बुद्धीनामा । CC₁ बद्धं जालं । L दोषागता । O add पतितां । २) LO om. ऽपि । O मुच्यतां । P मुच्यते । LO प्रश्ने । P प्रष्णः । शुकश्कथयति । LO add उत्तरं । LOP ततः स । ३) [O सं कटुंबं] CC₁P om. स्वं । LO om. तथा । P तधा । LO om. रात्रौ । P संषधवरः । रे पुत्रा । LO पुत्रका । ४) O om. असौ । CC₁ प्रातः भूयः हंसमारुह्य [C₁ प्रातर्भूयः°] । P वृक्षमागच्छति । om. युष्मा° । ५) P om. उच्छ्वास° । स च लुब्धके । मृता । ६) P om. इति । सर्व्वान्यदा भूमौ । LO सर्वानपि । P सर्व्वेरुड्डीय । O उड्रीय । ७) P om. इति — ययुः । CC₁ इति तथा । om. ते । LO कृत्वा । ८) CC₁ om. तदा ते । O उद्दीय । LO वांक्षितं । om. इति — सुप्ता । CC₁ इति श्रुत्वा सुप्ता । १०) C₁ om. शुकसप्ततौ । L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा चलिता प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुकः ।

अद्य चेद्यासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।
प्लवंगम इवात्मीयं वक्तुं वेत्सि यथाहितम् ॥

अस्ति पुष्पाकरं नाम वनम् । तत्र वनप्रियो नाम वामनवानरः ।
५ स कदाचित्समुद्रान्तमर्यादाजले लुठन्तं मकरं दृष्ट्वा प्राह । मित्र
किं जीवितनिर्विण्णस्त्वं यदद्य धराभूमौ समागतः । इति वचः श्रुत्वा
मकरो ऽप्याह ।

यस्य यद्विहितं स्थानं यस्य यद्वितनं कृतम् ।
तत्रैव रमते चित्तं तस्य नान्यत्र वानर ॥

१० उक्तं च । सर्वस्वर्णमयी लङ्का न मे लक्ष्मण रोचते ।
पितृक्रमागतायोध्या निर्धनापि सुखायते ॥

---

१) CC_1 om. प्रभावती । LO om. चलिता und स्म । P अन्येद्युः प्रभावती शुकं प्रपछः । शुकः कथयति । २) O कारंनामव für कामार्ता याहि । सति । ३) LO इवाभीष्टं । L यदा हितं । O सदा हितं । P गच्छ देवि समाभोक्तुं सुखं कामसमुद्भवं । प्लवंगमसिवात्मानं वत्सि भोक्तुं यथाहित ॥ MM_1H प्लवंगवत्स्वंमात्मानं [M_1 स्व°] यदि त्वं वेत्सि रचितुं ॥ ४) P अस्त्येका पुष्करिणी तत्समीपवृचे° । MM_1H om. पुष्पाकरं । वचनप्रिय । LOP om. वामन । ५) L स एकदा समुद्रतीरे स्वल्पजलप्रांते । O स एक समुद्रातर्म्मार्या । P स दाचित्समुद्रतीरे लुण्ठन्तमेकं मकरं ददर्श न मर्क्कटः प्राहः । LP om. मित्र । ६) O °निर्वांस्त्वं । C यद्याधरभमौ । C_1 यद्याधभूधरमौ । O यद्दाधभूमौ । L[O] om. धरा । P किमत्र जीवितरसं करोषि कथं तिष्ठति । om. इति — श्रुत्वा । CC_1 om. वचः । ७) P कमर प्राह । LO मकरः प्राह । ८) O यस्य यद्विहितं स्थानं य । om. स्य — मां तत्र वृथा । P यद्वदनं । ९) CC_1 तस्मिन्नन्यत्र वानरः । P वानरः । MM_1H om. यस्य° । १०) P राम स्वर्णमयी । CC_1 लचण । ११) LOP पितृपर्यागता° । L सुखावहा । P सुषावहा । MM_1H om. सर्व° ।

जणणीजम्मणभूमिं पित्रसङ्गं जीविश्रं धणासंघं ।

पच्छिमणिद्दाविरिकामिणिं च दुक्खेहि मुञ्चन्ति ॥

तदहं सफलजन्मा संवृत्तस्त्वदीयदर्शनेन ।

उक्तं च। साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूतं हि साधवः ।

तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः ॥ ५

तस्मात्स्थलोत्पन्नः प्राणिवर्गस्तु धन्यो यत्र भवादृशाः प्रियवादिनो वर्तन्ते।

इति श्रुत्वा वानर आह । अहो मकर । त्वमद्यप्रभृति मे प्राणाधिकं

मित्रम् । त्वमेव सौहृद्यवचसां वक्ता ।

उक्तं च। यतः सतां संनतगात्रि संगतं मनीषिभिः साप्तपदीनमुच्यते ॥

इत्युक्त्वा पुनः प्राह । मित्र त्वमद्यातिथिरस्माकं भव । इति भणित्वा १०

१/२) CC_1 जणाणीजजम्मभूमी पिसंसगं जीविय धणासाय। पच्छिमणिद्दाविरिकामिनि ध दुखेहि मुचंति [C_1 मंचति] । L जणणीजम्मुप्पत्ती पिपसंगो जीवियं धणासाय। पच्छिमनिद्दापियकामिणीं व दुरकेहिं मुचंति ॥ $POMM_1H$ om. जण° । ३) L संजातो भवदीय° । P अहं सप्ततलजन्मा संवृत्तं त्वंदीयालोकेन । ४) L यतः für उक्तं च । ५) L तीर्थं पुनाति° । P कालेन फलते तीर्थं । MM_1H om. साधूनां° । ६) CC_1 तस्मात्स्थल उपेत्य न प्राणिसंघातो धन्यो° । P तस्मात्त्वं मदीयमीत्रं । इतो कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । इति शुकसप्तती चतुषष्ठितमीकथासंग्रह ॥ अन्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह । पुनर्वानरोपि वृक्षातरमारुह्य स्वादूनि फलानि अदात् । L दृश्यंते für वर्त्तन्ते । ७) L प्राह । अद्य° त्वं । प्राणाधिको । ८) L सौहार्द° । CC_1 °वचसा । ९) L यतः für उक्तं च । CC_1 om. यतः । सतां पुनः । C सन्नतयचि? C_1 सन्नतियाचि । CC_1 संगितं । $LOPMM_1H$ om. यतः° । L प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यंति जंतवः। तस्मात्तदेव वक्तव्य वचने का दरिद्रता ॥ १०) L om. मित्र । भव मम । CC_1 om. भव । om. भणित्वा ।

अमृतसदृशानि पक्कफलानि ददौ । ततः प्रभृति प्रतिदिनं कदलीफ-
लानि यच्छति । मकरो ऽपि निजदयिताया अर्पयति । सा च पतिं
तत्फलवृत्तान्तं पृच्छति । स च सर्वं यथास्थितं निवेदयति । ततः सा
गर्भानुभावतश्चिन्तयामास । यो वानरो नित्यमीदृशानि फलानि भुङ्क्ते
५ तस्योरस्थं मांसममृतोपमं स्यात् । इति विचिन्त्य पतिं प्राह । मम
गर्भानुभावतो वानरहृदयपिशितभक्षणे दोहदो विद्यते । तद्यदि पूर-
यसि तदा जीवामि । अन्यथासंशयं मम मृत्युर्भविष्यति । इति श्रुत्वा
दयिताग्रहाच्च समुद्रतटमागत्य वानरं प्राह । मित्र त्वदीयभ्रातुः प्रि-
या त्वामाकारयति । अस्मदीयो गृहोपचारो विलोकनीयः । इत्युक्त्वा
१० विश्वास्य पृष्ठे चारोप्य प्रचलितः । वानरस्तं गच्छन्तं शङ्कितः प्राह ।
तत्र गतेन मया किं विधेयम् । इत्याकर्ण्य मकरेण चिन्तितम् । वा-
नरो ऽसौ तस्मात्स्थानान्मया नीतः कथमम्भोनिधितटं यास्यति । तस्मा-
त्कथयामि । इत्यवधार्य यथास्थितं जगाद । ततो वानरः कथं

१) CC_1 nur फलानि ददौ । om. ततः प्रभृति । L प्रत्यहं । add स अनेकधा । २) L ददाति । CC_1L om. ऽपि । C निजदयितायै । CC_1L om. च । CC_1 तं पतिं । ३) CC_1 om. तत् । सर्वं vor पृच्छति । CC_1L om. च । L om. यथास्थितं । CC_1 जगाद । om. सा । ४) CC_1 om. भुङ्क्ते । ५) CC_1 तस्योरस्क । add सदैव । ६) CC_1 om. हृदय । °भक्षण । L वर्त्तते । यद्येतद्दोहदं । ७) C अन्यथा असंशयं । L अन्यदा निश्चितं । CC_1 om. मम und भविष्यति । om. इति श्रुत्वा । ८) L om. च । समुद्रांतरागत्य । om. मित्र । त्वदीया भ्रातृजाया । ९) L अस्मद्गृहोपचारो । CC_1 इत्युक्तोत्का पुच्छमारो ऽप्य प्रचलित । १०) L चलितः । CC_1 om. शङ्कितः । ११) C तत्रगमने । L कर्त्तव्यं । CC_1 om. इत्याकर्ण्य । १२) CC_1 नीतो ऽसौ । कथमम्भोतटं । C यास्यति इति । C_1 यास्यतीति । L वनरो यद्यस्मात्स्थानान्मया नीतोंभोनिधितटं न यास्यति तदा ममायं प्रयासो वृथेत्यवधार्य पथिस्थितं मित्रं त्वं सुहृदयोसीति जगाद । ततः स वानरः कथं° ।

भवत्विति प्रश्नः । शुकः । वानरः प्राह । भो मकर । तर्हि त्वं मां तत्र वृथा नयसि यतो ऽहं हृदयहीनो भवामि । मम हृदयं मम पार्श्वे नास्ति । मकरः । क्व मुक्तं त्वया । वानरः । मित्र किं न श्रुतं त्वया ।

सर्वदोदुम्बरे वृक्षे हृदयं वटभूरुहे । ५
चित्तमस्ति गृहीत्वा तदागच्छामि पुनर्जलम् ॥

इत्युक्ते तदा मकरो मूर्खः समुद्रान्तमाययौ । वानरो ऽपि तत्पृष्ठतः समुत्तीर्य शाखिनमारोहति स्म । ततो मकरं जगाद । गच्छ गच्छ । नाहं भवादृशैरत्रस्थो ग्रहीतुं शक्यः ।

जलजन्तुचरैर्नित्यं जलमार्गानुसारिभिः । १०
स्थलजैः संगतिर्न स्यात् ध्रुवेति मुनिभाषितम् ॥

---

१) L प्रश्ने । om. वानरः — भो । C मा मां । C_1 मां मां । CC_1 om. त्वं und तत्र । २) CC_1LO om. भवामि । CC_1 अस्मत् हृदयं । ३) CC_1 om. मकरः — शाखिनम् । O क्वमनरः । मीत्री । P hat wie folgt: सोपि भचयित्वा जगाद । मित्र आगच्छ मदीयगृहे तार्थीं कुरु । तद्वचनात्पृष्ठमारुह्य प्रचलितो वानरो दृष्टा तत्कथं वानरो व्यचिंतयत्सोद्विग्नश्च । मकरः प्राहः । हे मत्र किमिति उद्विग्नमनाः । वानरः प्राहः । मया हृदयं वृक्षशाखायां स्थापितं । मकरो मूखो चिंतयेत । हृदयं किमर्थं नीयते । हे वानर हृदयं गृहीत्वा त्वया समागंतव्यं । पुनरथागत्य वानरः शाखायां निर्भत्सितो॰ । ५) O add मीत्तफूगावुल्लीद रेजलचरनिर्वृद्वीयत् vor सर्वदो॰ । MM_1H om. सर्वदो॰ । ७) O om. तदा । L om. मकरो । O तत्पृष्ठी:तः जलजंतुच समुत्पतिर्य । ८) CC_1 तत्रावत्य समारोहति स्म तत्रस्थेनोक्तो मकरो गच्छ गच्छ इति नाहं॰ । ९) L भवादृशाहं ग्रहीतुं न शक्यः । O भवादृशैरत्रस्थ न गृहतुं शक्य । ११) L स्लजैः । O जलजैः । मनुभाषितं । add आज्ञात्कुलशीलस्य प्रीतिं कुर्वंति येन रातिदाहं रोदयीष्यामी आत्मार्थे नैव रोदति । MM_1H om. जल॰ ।

इति निर्भर्त्सितो वानरेण मकरः स्वगृहं ययौ ।

उक्तं च । उत्पन्ना युक्तिकार्येषु बुद्धिर्यस्य न हीयते ।
स एव तरते दुर्गं जलान्ते वानरो यथा ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्ततौ सप्तषष्टितमी कथा ॥ ६७ ॥

अथान्येद्युः शुकं प्राह प्रभावती । शुकः ।
याहि देवि सुखं भुङ्क्ष्व यदि ते ऽस्ति सहायिनी ।
वितर्कसदृशी काले विषमे वरवर्णिनि ॥

अस्ति विद्यास्थानं नाम ग्रामः ब्राह्मणानाम् । तत्र केशवो ब्राह्मणः ।
१० तेन च स्नानाय गतेन तटाके रम्या वणिक्पुत्री दृष्टा । स च तां रन्तुमिच्छति । अन्यदा तया प्रोक्तो द्विजः स्नानादुत्थितः । यत्त्वं मम

---

१) CC_1LO om. इति — यथा । २) P उत्पन्ने युक्त° । MM_1H om. उत्पन्ना° । ४) LO om. इति — सुप्ता । CC_1 om. कथां । ५) LO इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रह।:! ६) LO अन्यदा सा शुकमाह । P अन्यस्मिन्दिने प्र° शुकं प्रपछः । शुकः प्राहः । ७) P भोक्तुं । CC_1P सहायकं । O सहायिनी । MM_1 सहायकः । H सहायतः । ८) CC_1 °सदृशं । P सदृशं । MM_1H वित्तंकसदृशः [M_1 वितंक°] । P मित्रं विषमे वलवर्णिनी । M काले विपतिर्मनु । M_1H विषमे सुमतिर्ननु । C °वर्णिनि । L °वर्णिनी । O °वर्णीनि । ९) CC_1LO om. अस्ति । H विद्यास्थल । LO स्थानं । P नगरं । LOP om. ब्राह्मणानाम् । P केशवो नाम । MM_1H केशवशर्मा । १०) LOP om. च । P स्नानार्थं । LO तडागं गतेन । C तटाके । P तडागे । LO om. रम्या । P दृष्ट्वा । ११) P गन्तु° । LO रंतुमीहते । स्नाना° । CC_1 यतस्त्वं ।

शिरसि द्वितीयं घटमारोपय। अतस्तेन घटमारोपयता तस्या ओष्ठश्चु-म्बितः। स च तथा कुर्वन्पतिना दृष्टः। नीतो राजकुलं कथं मुच्यताम्। इति प्रश्नः। उत्तरम्। शुकः प्राह। अथ तन्मित्रं वितर्को नाम। स च तत्समीपमागत्येदमब्रवीत्। मित्र त्वया राजकुलगतेन वचचेत्येव वाक्यं जल्पनीयं नान्यत्। तथा कृते च मन्त्रिणोक्तम्। ५ नायं दोषभाक्। प्रकृतिरेवंविधैवास्य। तेनैव चोत्तरेण लोके साधुतां गतो वितर्कसाहायिकबुद्ध्या। यदि त्वमपि तथा जानासि तदा गच्छ। इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥

इति शुकसप्ततौ अष्टषष्टितमी कथा॥ ६८॥

---

१) CC_1 पटमा॰। P घटमर्प्पय। LOP om. अतस्। C घटं च पपात। C_1 घटं च पयावा? L om. तस्या। O ता तस्या उष्ठश्चुंबितः। P तेनेति क्रियमाने तस्यास्तुष्टिश्चुम्बितः। CC_1 तस्या कुष्टश्चुम्बितः। २) L स च भर्त्रा। O कुर्वन्भर्तृदृष्टः। P स च तया कुर्वत्पत्या दृष्टो। LO मुच्यते। ३) LO om. इति प्रश्नः। P प्रष्ण। om. उत्तरम्। LO om. शुकः प्राह und अथ। P कथं मित्रं वितर्क्का नाम समागत्य इदमब्रवित्। CC_1 यतर्को। ४) P हे मित्र। C मित्रं। L राजकुले। O राजले। P राजकुले गत्वेति वक्तव्यं तदा लोकैर्व्वक्तव्यं प्रकृतिरेव अस्यैवंविधा। तेन राजकुले कृतं तथा तथैव जातं यदित्यादि। ५) L चवब्रेति। O चवचवेति। L वाच्यं। O च्यं। LO नान्यज्ज [O ॰ज] ल्पनीयं। मंत्रिणा प्रोक्तं। ६) O नायं। LO तेनैवोत्तरेण। ७) LO गतः। ॰साहसिक॰ [O ॰सी॰]। CC_1 om. यदि। तथा त्वमपि। ८) LO व्रज। L nur इति कथां श्रुत्वा। O add सा सुप्ताः। C_1 सुप्ता प्रभावतो। ९) LO om. इति॰। P ॰संग्रह।

अन्यदा प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः प्राह ।

कुरु जारं विशालाक्षि विजारं कुरुषे यदि ।
यथा वेजिकया पूर्वमर्धस्नाति पतौ कृतम् ॥

अस्ति स्थानं कलास्थानं नाम । तत्रैको वणिक्सुतः । तस्य भार्या च
५ वेजिका नामातिवल्लभा । अन्यदा च तं भर्तारं स्नापयन्ती उपपतिं
पूर्वकृतसंकेतं पथि गच्छन्तं दृष्ट्वा नात्र पानीयं प्रचुरमिति मिषान्तरं
कृत्वा पानीयानयनव्याजाद्गृहान्निर्गता जारेण सार्कं बहुकालं च स्थिता।

---

१) LO om. प्रभावती । P अन्येद्युः । पृच्छति स्म । LO om. प्राह । २) CC_1 कुरं जारं । LO जारं [O जारिं] कुरु । P जानं । O विजारीं । CC_1P कुरुते । MM_1H °तथा कर्तुमलं यदि । ३) C_1 इतिकया । L वयजिकया । O वयजीकया । P दयिका । O °स्नास्ते पयो कृतं । CC_1 कृते । P कृतौ कृतः । MM_1H यथा वेजिकया कुपिधः पतंत्या कृतं पुरा ॥ ४) CC_1LO om. नाम । P अस्ति पिलिपिलाख्यो ग्रामः । A कुलास्थानं । M कमलपटनगर । M_1 कमळ° । H कमलपट्टन । CC_1 तं त्रराको वणिक्सुतः । LO वणिक्पुत्रः । P तत्र धीरो नाम वनिक् । A पासडो । om. MM_1H. LOP om. च । ५) LA वयजिका । O वयजीका । P दयिकाविधा । om. M. M_1 वेजिका । H वेजिका । P om. अतिवल्लभा । एकदा । LOP om. च तं । P तया पतिं स्नापयन्त्या उपपति दृष्टः पश्चात्पानीयं गृहे नास्तिति कृत्वा वहिर्गता सोर्द्धस्नातो स्थितः सा पूर्व्वसंकेतितं स्थानं गत्वा उपपतिना संभूय स्थिता महती वेला लग्ना पतिरर्द्धस्नातोऽस्ति सा किं करोत्विति प्रश्न । LO पतिं । O om. उपपतिं । ६) CC_1 नाडा पानीयं । L मिषं । O मिष । ७) C रिणक, C_1 रेणक für जारेण । LO सह । बहुवेलां । om. च । L add मस्तके खलिखरंडिते चक्षुर्निर्मीलिनि ।

ततो ऽर्धस्नातं पतिं मुक्त्वा तथा स्थिता किमुत्तरं करोत्विति प्रश्नः ।
उत्तरम् । शुकः । ततः सा आवेशे भुक्त्वा स्वपतिवञ्चनं विचिन्त्यात्मानं
कूपे चिक्षेप । ततः कोलाहलः संवृत्तः । कूपे कापि वराकी पतिता-
स्तीति प्रवादः संजातः । तेन तत्पतिस्तद्वचनं श्रुत्वा व्यचिन्तयत् । नूनं
सा मत्पत्नी कूपे पतिता भविष्यति । इति द्रुतं गत्वावलोकयामास । ५
ततस्तां कूपादाकृष्यानीयामानयत् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती एकोनसप्ततितमी कथा ॥ ६९ ॥

एतावतीनां कथानां पर्यन्ते तद्भर्ता मदनो देशान्तरादागतः । तस्मिं-
स्यागते सा तथैव तस्मिन्स्नेहलाभूत् । शुक एव मन्दं मन्दं पठति ।

अनुरागो वृथा स्त्रीषु स्त्रीषु गर्वो वृथा तथा । १०

---

१) O गृहे मुक्त्वा । CC_1 पति मुक्त्वा त स्थिता । P प्रश्ण । LO °करोतु इति प्रश्ने प्रभावत्याह । शुक त्वमेव जानासि । २) LO om. उत्तरम् und शुकः । P om. उत्तरम् । शुकः प्राहः । CC_1 om. ततः — भुक्त्वा । P nur सात्मानं कूपे चिक्षेप । O आनाथ भक्त्वा । LO om. स्व । CC_1 °वंचितं । ३) CC_1 विचिक्षेप । P वलाकी । L om. अस्ति । ४) P om. इति — संजातः । LO ततस्तद्वचः पति । P ततःस्तत्पतिस्तछ्रुत्वा व्यचिन्तयेत् । L विचिंतयन् । O व्यचिंतयत । ५) CC_1 सास्मत्पत्नी । P मम पत्नी । LOP om. कूपे । O पतितास्ती इति प्रवादः संजा भविष्यति । CC_1P om. इति । LO त्वरित । P दूरं? गत्वाचलोकयामास । स ततस्तां कूपात्समाकृष्य । माययारुदन् । ६) LO कूपादाकृष्यानुनीयानयामास । CC_1 इति श्रुत्वा सुप्ता सा । LO om. कथां । O सा सुप्ता । ७) L om. इति° । O चतुर्दशं कथानकं । P °संग्रह । ८) CC_1 पर्य्यंते । LO मदनो भर्त्ता । C देशान्तरं । C_1 देशान्तरा । P देशान्तरोत्पत्तिः समागतः । LOP om. तस्मिन् । ९) P स्नेहपरामभूत् । CC_1 शुकः अममदंर पठति । P om. एव । O एवं । १०) O om. स्त्रीषु । वर्गो statt गर्वो । LO वृथेति च ।

प्रियो ऽहं सर्वदा ह्यस्या ममैषा सर्वदाप्रिया ॥

परं मदनो न शृणोति । उपहास्य तदा चैवं वदति । यः कश्चिद्धितं वाक्यं शृणोति करोति च स परत्रेह च शर्मभाग्भवति । इति मुहुर्मुहुः पठितं मदनः श्रुत्वा पृच्छति । ततः सा स्वयमेव शङ्किता
५ कथयति ।

उक्तं च। सर्वत्र शुचयो धीराः सुकर्मबलगर्विताः ।

कुकर्मभयसंत्रस्ताः पापाः सर्वत्र शङ्किताः ॥

आर्यपुत्र त्वमेव वन्ध्यो यस्य वेश्मनि त्रिविक्रमानीतयुगमध्यादिकः शुकः सर्वेषां लोकानां हितभाषको ऽत्र बन्धुपितृस्थानीयो विशेषतो मम ।
१० यथा यथा सा शुकं स्तौति तथा तथा शुको लज्जति ।

---

१) O nur प्रयोहं सर्वदा प्रीया । P om. अनुरागो॰ । P संसार तव संतारय वीयसी । अंतरादुर्भरानिस्युर्य्यद्दि रेचणाः । २) P om. परं — वदति । L परं तु । प्रहास्य । C_1 उपहस्य । CC_1O तया । L तथा । CC_1 चेति । P शुक प्राह यः कश्चित्मदीयां वार्त्तां शृणोति स परत्र इह च शर्म्मवान्भवति । ३) CC_1 om. च । om. इति — पठितं । CC_1 पठति । L मुहुः । ४) O मूहः पठीत्वा । LO श्रुत्वा मदनः । P मदन एतच्छ्रुत्वा । CC_1 om. सा । P प्रभावती । LO शंकिता स्वयमेव । ५) LOP वदति । ६) P om. उक्तं च — शङ्किताः । CC_1 स्वकर्म्म॰ । ७) L ॰वित्रस्ताः । O वित्रस्तां । ८) LO add तथैव च vor आर्यपुत्र । P हे आर्य्यपुत्र धन्यस्त्वं । CC_1 वध्यो । LO धन्यो । P गृहे । CC_1 त्रिविक्रममानीतं । LO त्रिविक्रमानीतात्युग्ममध्यादेष [O ॰दिश] । P त्रिविक्रमानीतं युगं तन्मध्या॰ । ९) LO सर्वलोकहितभावुको मित्रबंधु॰ । P हितसाधकः अत्र । ध्रुवं पितृ॰ । १०) P सा प्रभावती यथा॰ । CC_1 om. सा । LO लज्जते । P शुकस्तथा तथा लज्जते ।

उक्तं च। वउ जइ मारइ मच्छली तो उणाउ करेइ ।
सीहु जु मारइ मत्त गअ णहचम्पिआ धरेइ ॥

ततो मदनस्तद्वचनं श्रुत्वाह । किं तव शुकेनोपकृतम् । कथमीदृग्गुणो ऽसौ जातः । सा प्राह । स्वामिन् । सत्यस्य वाचो वक्ता श्रोता च न लभ्यते । ५

उक्तं च। सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।
अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥
महिला चपला स्वामिन्निःस्नेहा गुणवर्जिता ।
कुविकल्पा तनुप्रज्ञा यथोक्तं सत्यमेव तत् ॥
मन्यते सुकृतं नैव पतिपुत्रपराङ्मुखी । १०
पूर्वस्नेहमयी मृद्वी कृतकार्यातिनिष्ठुरा ॥

---

१) O om. च । CC_1 वगु जइ मारइ माछला तो उन्नाडि करेर मारिसीकुजुमछली नहचंपिपा धरेइ ॥ L वेगु जइ मारइ मछली तो उन्नाडि करेइ । सीहु ज्जु मारि मत्त गय नहचंपीया धरेइ ॥ O आर्यपुत्र । वग जु माइ मछी तो इन्नारी करेइ । सीह ज मारइ मर्त्त गय नहचंपीपा धरेइ ॥ P लोयो सुहत्रदि सुत्रणो जइ वोल्लेइ भाविदं लोत्रं । सुत्रणा वत्रणगहीदा दितं उण विलज्जन्ति ॥ उक्तत्य ॥ लोकः सुखयति सुजनो यथा वदति भावितं लोकं । सुजनो वचनगृहीता दृष्ट्या तं पुनर्व्विलज्जंति ॥ ३) P om. ततो । तच्छ्रुत्वा जगाद । O वचः । LO इति जगाद । P हे प्रभावती शुकेन उपकृतं । °गुणः संजातः । ४) CC_1 सा आह । P सा प्रभावती । LO नाथ । P हे स्वामिन्सत्यसे वक्ता श्राता । LO सत्यवचसो [O °नो] वक्ता श्रोता च दुर्लभः । ६) O om. रुषा — L अद्यप्रभृति त्वं जीविते मर । ७) L च für तु । P om. तु । L तस्यस्य । P श्राता वक्ता । ८) L राजन् । LP विस्नेहा । ९) P यथाक्त । १०) L मन्येस्याः । CC_1 प्रतिपन्ना । L प्रतिपन्ने । P पतिपुत्रे । ११) L पूर्वा° । P तस्यान्नवल्लभने मया दुःखं तत्र कृतं ॥ om. alle folgenden Strophen.

उक्तं च। कुर्वन्ति तावत्प्रथमं प्रियाणि यावन्न जानन्ति नरं प्रसक्तम्।
ज्ञात्वा च तं मन्मथपाशबद्धं ग्रस्तामिषं मीनमिवोद्धरन्ति॥
समुद्रवीचीव चलस्वभावाः संध्याभ्ररेखेव मुहूर्तरागाः।
स्त्रियः कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालक्तकवत्त्यजन्ति॥
५ संमोहयन्ति मदयन्ति विडम्बयन्ति
निर्भर्त्सयन्ति रमयन्ति विषादयन्ति।
एताः प्रविश्य हृदयं सदयं नराणां
किं नाम वामनयना न समाचरन्ति॥

स्वामिन्। त्वयि प्रोषिते मया कंचित्कालं त्वद्वियोगः सोढः। पश्चाच्च
१० कुसखीसंगता। पुरुषान्तरं रन्तुकामया मया गमनविघातिनी सा-
रिका हता। अनेन शुकेन तु वचनप्रपञ्चेन सप्तति दिनानि स्थापि-
ताहम्। अतो मया कर्मणा पापं न विहितं मनसा तु कृतम्।

---

१) C कुर्वंति। योषिन्न [C_1 योषिन्न] für यावन्न। L जा-
नाति। ३) C °वीथीव। C_1 °वीथिव। L °वीचीचपल°।
CC_1 °भावां। C °रागां। ४) C_1 कृतार्थां। CC_1L निरर्थकं।
CC_1 निष्पीड्यतालक्तकव°। ५) L om. संमोहयन्ति°। ७) C
सताः für एताः। ९) P om. स्वामिन् — हता। L त्वत्प्रोषिते।
त्वद्विरहाः। १०) CC_1 पुरुषं। L गंतु°। om. मया। ११) CC_1
om. शुकेन तु। P om. तु। darauf: बहुप्रबोधिता एकदा मया
भवच्छकुनप्रष्णाय शाकुनि तस्य गृहे प्रचलिता। शुकनोक्तं। कुत्र या-
सि ह हित्वा प्रोक्तं। परगृहे ततः अनेन पगृहगमने इति क। यां
श्रुत्वा प्रभावति सुप्ता॥ इति शुकसप्ततौ एकसप्ततिमीकथासंग्रह॥
एकसप्ततिकथाभिर्बहवो दोषा उक्ता अयमेवोपकारः। ततो मदनः
सुखं गृहे वसति प्रभावत्यापि शुकं निर्वचनं कृत्वा तिष्टति स्म॥ इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता॥ इति शुकसप्ततौ द्विसप्ततितमीकथा-
संग्रह॥ समाप्ता॥ om. alles, was in CC_1LO folgt. L प्रपं-
चेने यंति दिनानि। १२) CC_1 om. अहम्। om. मया। L om.
पापं। CC_1 न मनसा च। om. तु und कृतम्। L om. तु।

अद्यप्रभृति त्वं मम जीवनमरणस्वामी । इति श्रुत्वा मदनः शुकं पृच्छति । स आह ।

प्रयोजनमविज्ञाय ज्ञात्वा चाथ मनीषिणा ।
सहसैव न वक्तव्यमचिन्त्यो विधिनिर्णयः ॥
विहिविहिअं चिअ लद्धं पिअसंगो जीविअं धणं धणं । ५
जुत्तं सव्वं जणवअणं विअणविडम्बणा णिहिला ॥

स्वामिन् । यद्यपि कथयितुं न युज्यते तर्हि शृणु ।

मूर्खाणां मद्यपानां च नारीणां रोगिणामपि ।
स्वामिन्कामातुराणां च खिन्नानां कोपिनां तथा ॥
मत्तप्रमत्तभीरूणां क्षुधार्तानां विशेषतः । १०
सुकृतं स्खलितं चार्या न गृह्णन्ति क्षमान्विताः ॥

उक्तं च भारते ।

दश धर्मं न जानन्ति धृतराष्ट्र निबोध तान् ।
मत्तः प्रमत्त उन्मत्तः श्रान्तः क्रुद्धो बुभुक्षितः ।

---

१) L[O] त्वं जीविते मरणे च [O om. च] स्वामीति । LO वचनं श्रुत्वा । २) O om. पृच्छति — आह । L शुकः प्राह । ३) CC_1 प्रयोजनं विनाज्ञाय ज्ञात्वा कालो । ४) O °चित्वा । LO देव निर्णयः । ५/६) CC_1 विहिविहियं चिय लद्ध पियसंगं जीवियं धणं धणं । जुत्तमजुत्तसद्दं जणवयणविहंजणावल्ला ॥ L विहिविहियं चिय संभय प्रियसंगं जीवियं धणं अन्नं । जुत्तं सर्वं जणवयणवियण-विडंभना विहिला ॥ O किं च विहियं लिपनभद्दपितुंसंगमं जीअन्य-अन्नजरगवयणविअणविडंवीहीला ॥ ७) CC_1 om. स्वामिन् । O om. यद्यपि । CC_1 कथितुं । LO शक्यते । तथापि । ८) L रा-गिणामपि । om. O. ९) O वि für च । ११) CC_1 om. सुकृतं° । LO क्षमान्वितः । १२) CC_1 om. उक्तं च भारते । १३) CC_1 दस्यु für दश । °जानन्ति व्यासेनोक्तं महात्मना । LO निबोधि । O ता । १४) CC_1 om. मत्तः — दश । O om. श्रान्तः — दश ।

त्वरमाणश्च लुब्धश्च भीतः कामी च ते दश ॥

अस्माच्च कुहतं चम्यताम्। अत्रार्थे नास्या दोषः। कुसखीसङ्गादिदम्।
उक्तं च। असतां सङ्गदोषेण साधवो यान्ति विक्रियाम्।
दुर्योधनप्रसङ्गेन भीष्मो गोहरणे गतः ॥
५ विद्याधरेण तनया भुक्ता राज्ञः पुरा छलात्।
पतिनापि सुभुक्तापि निर्दोषेति विचारिता ॥

शुकः कथां मदनाये कथयामास। अस्ति जगतीतले मलयो नाम पर्वतः। तस्य शृङ्गे मनोहरं नाम गन्धर्वपुरम्। तत्र मदनो नाम गन्धर्वः। तस्य भार्या रत्नावली। तयोः सुता मदनमञ्जरी। तस्या
१० रूपसंपदं दृष्ट्वा देवो वा दानवो वाधोमुखो मुह्यति। न को ऽपि

---

१) L भीरुश्च लुब्धः। २) CC_1 om. च। अस्यार्थे। O om. दोषः। L कुसखीसंगश्चैव। O कुशखीनां संगश्चैवं। ३) CC_1 om. उक्तं च। LO om. असतां°। CC_1 nur असतां संगदोषेणेत्यादि। LO add संगवसेणं [O °शेणं] जायइ [O जाइ] धम्मं पावं च नत्थि [O नन्थ] संदेहो। कह [O कुह] राय नेहवद्धो गोहरणं कुणइ गंगेतु [O °उ] ॥ O add अंवक्षवस्मय° कुसुंगदोषेण° २ ॥ LO add न मंतव्यस्त्वयात्रार्थे दोषोस्या गुणवल्लभ। वणिक्पुत्रस्य यद्वृत्तं तन्निशामय सांप्रतं ॥ ५) CC_1 हृता für भुक्ता। O om. राज्ञः — L भुक्ता। CC_1 पुराच्छभात्। ६) L पतिना पतिता भुक्ता। CC_1 निःक्षेपो ऽस्ति कृता पुरा। O निर्देशोति। ७) LO om. शुकः — कथयामास। C om. अस्ति — गन्धर्वपुरम्। LO धरणीतले। L मलयपर्वतः। O मलयपर्वतः। ८) L पुरं। O मनोहरं पुरं नाम। ९) L प्रसिद्धः, O सीद्धः für गन्धर्वः। O om. तस्य। LO रत्नावली प्रिया। CC_1 om. तयोः। १०) LO देवोपि दानवोपि तस्या°। L विलोक्य। O दृष्टा। LO om. अधोमुखो।

तदनुरूपो वरो लभ्यते यस्य सा दीयते। अथान्यदा नारदः समायातः। सो ऽप्यस्या रूपमवलोक्य मूर्च्छितः सकामो ऽभूत्। पश्चाल्लब्धसंज्ञेन ऋषिणा सा शप्ता।

उक्तं च। तरुणी रमणी रतिरम्यतरा प्रमदा सुखदा च सदा समदा।
यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः · · · · · ॥ ५

यदेतस्या रूपे दृष्टे मे स्मरज्वरो जातः तदियं शीलविडम्बनां प्राप्स्यते। ततो राजा प्रणम्य प्राह। स्वामिन्प्रसन्नो भूत्वा प्रसादं कुरु। नारद आह। नास्याः शीलखण्डने दोषो भविष्यति न च पतिविरहः। मेरुपर्वते विपुलापुरीनिवासी कनकप्रभो नाम गन्धर्वः। स तव पुत्र्या वरो भविष्यति। इत्युक्त्वा नारदो ययौ। ततो मुनिव- १०

---

१) O om. वरो — यस्य। CC₁ om. वरो लभ्यते। L यस्मै। LO om. अथ। २) L दत्तार्घस्तस्या रूपं विलोकमानो°, O दत्तार्घ्यो रूपं तस्या विलोकमानो° für सो°। CC₁ om. मूर्च्छितः। LO om. सकामो ऽभूत्। ३) CC₁ स। LO लब्धसंज्ञश्च शशाप। ४.५) CC₁ तरुणी रमणी रतिरम्यतरा। प्रमदा सुखदा च सदा समदा। यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः। अधरद्दलेन विडम्बितपितउणी॥ LO सिद्धंतमंतपारंगयाण [O सी°] जोई्रण [O जीइण] जोइवंटाण। जाइ [O अइ] ताणं न [O ण] मदकीमणं [O मइ°] मिता [O तता] तच्चियमाणं [O तची°] लहुहविलयावि [O °वी] लयणकड [O °करकडा] विविवजणिय [O वीरिकवजणीय] संतावा [O संताउई?] जिम्मंति [O भंति] महासता [O °त्तां] किं [O की] पुण विणया सहा होहि [O सहाहो]॥ ६) LO मम। L प्राप्स्यति। O प्राप्यति। ७) L प्रणतः। O प्रणतो। LO प्रसन्नो भव। ८) L मुनिराह। O मुनीराह। LO om. खण्डने। O om. न। ९) CC₁ °विहरे। LO add तथा। मेरुशृंगे। CC₁ विपुलासुरी। om. निवासी। O °पुली°। LO om. नाम। CC₁O om. स। १०) LO ते। ततः स मुनिर्ययौ। CC₁ om. ततो — ययौ। O om. ततो मुनिवचनेन।

चनेन तेन गन्धर्वेण सोद्वाहिता। सो ऽन्यदा तां मुक्त्वा कैलासं ययौ।
सापि तद्वियोगार्ता शिलापट्टे लुठन्ती वस्त्रादिरहिता केनचिद्विद्याध-
रेण रूपातिशयमवलोक्य संयोगार्थं प्रार्थिता। सा तं न वाञ्छति।
ततस्तेन तद्भर्तुर्गन्धर्वरूपं कृत्वा सा भुक्ता। ततः कालक्रमेण तस्या
५ भर्ता गृहमागतः। तां सुरतसुखसंतुष्टामपश्यत्। परोपभुक्तदेहेयम्।
इति तां दुष्टां मत्वा सावश्यं वध्येति निश्चित्य चण्डिकालयं ययौ।
यावत्तद्यतो मारयति तावदनया फूत्कृतम्। स्वामिनि मम त्वया
वरो दत्तो यत्तव गन्धर्वचक्रवर्ती पुत्रो भविष्यति। तत्कथं पुत्रमुख-
मदृष्ट्वा विपत्स्ये। एवं विलपन्त्यास्तस्याः पुरतस्तं प्रति देवी प्राह।
१० हे गन्धर्ववीर नास्याः को ऽपि दोषः। किं तु विद्याधरेणेयं त्वदी-
यरूपमयेन मायया भुक्ता। ततो ऽजानन्त्या अस्या न दोषः। अन्यच्च
मुनिशापो विद्यते। तत इदं संजातम्। शापवृत्तान्तश्च निवेदितः।

---

१) O om. तेनापी सा गंधर्वद्वाहिता। मुक्त्वा। २) LO om. अपि। CC_1 शिलापट्टे। LO केनापि। ३) LO रूपमवलोक्य। om. संयोगार्थं। सा नेच्छति। ४) LO om. तेन तद्भर्तुर्। वि-धाय। CC_1LO om. सा। CC_1 भुक्ता। O मुक्ता। CC_1O om. ततः। LO गंधर्वो für तस्या भर्ता। ५) CC_1 om. गृहम्। तां परो-पभुक्तामपश्यत् [C पुरो°] तां दुष्टां दृष्ट्वा समवध्येति°। LO सुरत° तामपश्यत्परोपभुक्तदेहेयं दुःशीलां तामवश्य वध्यां निश्चित्य [O °दुः-शीलां अवध्यां°]। ७) O om. त्तद्यतो — त्वया व। L ता-वत्तया। पूत्कृतं। add हरवल्लभे। ८) LO दत्तः। L यत्ते। om. O. L गंधर्वचक्र°। LO वरो für पुत्रो। अदृष्ट-तनयमुखा विपद्ये [O विपक्ष्ये] एवं तस्यां विलपंत्यां देवी प्राह। १०) LO om. हे। अस्याः कोपि न दोषः। CC_1 om. ऽपि। L यतो für किं तु। LO om. इयं। तव रूपं विधाय। ११) CC_1 om. मायया। L एषा भुक्ता। O षा मुक्ता। L om. ततो — दोषः। O ततो नास्या दोषां। १२) LO मुनिशापादिदं जातं। CC_1 ततः दं संजातं। LO om. शाप° निवेदितः।

ततो मुनिवचनादियं निर्दोषा त्वया ग्राह्या। इति गौरीवचनं श्रुत्वा स निःशङ्कं तया सह स्वस्थानं गतस्तथैव सुखितो ऽभूत्। ततो वणिक्पुत्र यदि मद्वचः प्रमाणं तदेनामदुष्टां प्रति प्रसादं कर्तुमर्हसि। इति कीरवचनान्मदनेनानुगृहीता। ततो हरिदत्तो ऽपि पुत्रागमनतुष्टो महोत्सवं चकार। तस्मिन्महोत्सवे दिव्यमाला पतिता। तद्दर्शने शुकसारिकाचित्रविक्रमाणां शापमोचात्स्वर्गगमनं बभूव। मदनो ऽपि प्रियया प्रभावत्या सह सुखानि भुङ्क्ते ॥ ५

इति शुकसप्ततिः समाप्ता ॥

---

१) LO om. तत इयं। मुनिवचनादियं। om. त्वया ग्राह्या। O om. इति। LO गौरीवचनं मन्यमानः स गंधर्वस्तया स्वस्थानं [O °गंधर्वास्तया समं स्थानं]। २) CC₁ om. स्वस्थानं गतस्। C₁ om. तथैव। LO om. तथैव — ऽभूत्। ततो हे स्वामिन्। ३) CC₁ पचिंतयथि भर्तृवचः प्रमाणं। LO तदेनां प्रभावतीं सप्रसादां कर्त्तुमर्हसि। ४) LO ततः कीरवचनं स [O सो] मदनोनुमेने। om. ततो — भुङ्क्ते। CC₁ हरिदत्तो। ५) CC₁ °हृष्टो। ६) CC₁ शापमोदोत्स्वर्यमनंभ बभूव। ८) CC₁ °सप्ततिका। C add इति हरये नमः। पुस्तिका लिखिता शाके खत्वश्ववसुचन्द्रमे। भिषजो मेशचन्द्रेण पूज्यश्रीटनिनः कृते ॥ LO इति श्रीशुकसप्ततिग्रंथे [O शुकसप्तरी°] शुकेंद्रप्रोक्तं सप्ततितमं कथानकं ॥ add पुरं चंद्रपुरं नाम तत्प्राप्तस्तु महोदधिः। राजा विक्रमसेनाख्यो मंत्रिवर्गपुरस्कृतः [O °र्गपुरः°] ॥ हरिदत्तो वणिक्पुत्रस्तस्मिन्नासीद्विचक्षणः। शृंगारसुंदरी नाम भार्याभूद्रूपशालिनी ॥ तयोः कालेन संजातः पुत्रो वै मदनाभिधः। दत्तो देवेन तुष्टेन मदनेन प्रसादतः ॥ [O om. भिधः — देवेन] धर्मिष्ठः सत्यवादी च प्रियवाक्प्रियदर्शनः। शृंगारी रसिकः शूरः कृतज्ञो जनवल्लभः [O कृतवल्लभः] ॥ सोमदत्तस्य तनयां रम्यां देव [O दि] प्रभावतीं। प्रभावतीति विख्यातां [O °वति ख्यातां] नाम्ना नारीं गुणान्वितां ॥ तां प्रभावतीं हरदत्तनामापि तां विवाहयामास। ततो मदनोत्यंतं कामव्यसनी। पित्रा निषिद्धः [O निशीद्व]। ततो देशांतरं प्रति प्रकृष्टवाहनेन [O om. कृष्ट] गतः। ततः

प्रभावती कामातुरा शुकराजेन स्वोक्तकथा [O चोक्तः कथा] ७० ॥ [O add निसीदा] सप्तति [O ७०] दिनानि यावत्सुखं स्थापिता ततो अनंतरं [O नंतरं] मदनः समायातः । इति शुकराजकृतशुकसप्तति-ग्रंथः [O °सप्ततिका°] समाप्तः [om. O] श्रीसंवत् १८४५ श्रीशके १९१० ॥ ॥ फाल्गुनामलषष्ठ्यां रविवासरसंयुजि । जीवारामेण लिखितं श्रीविश्वेशप्रसादतः । अदृश्य भावात्मनसा भ्रमत्वात् यदार्थहीनं लिखितं मयाच । तत्सर्वमार्यैः परिशोधनीयं कोपं न कुर्यात्खलु लेखकोपरि ॥ [O om. श्रीसंवत् — लेखकोपरि] । P add अदृशदोषा मतिभिः भ्रमम्यानुनादिसेपा लिपणस्य वेगाय दत्तसुर्द तमसुद्वर्णं चमन्तु संत पलु लेपकस्य ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १८४२ सालपौषकृष्ण-चतुर्थि बुद्धवारतस्य दिने सिद्धं भवति लेखक भक्तपूलवासि योगीन्द्र ॥ स्वस्ति श्रीशारदादेवी नम । श्रीगणपति नम । श्रीगुरवे नमो ॥ शुभं भवति ॥ अशक्तसर्वत साधू कुरूपा च पतिव्रता । व्याधितो देवभक्तश्च निर्धना ब्रह्मचारिणः ॥

Versverzeichniss.

Verbesserungen.

S. 23, 2 मयाभिधेयमिति statt मयाभिधेमिति । 25, 8 ist शुकः । zu streichen. 29, 10 विप्राद्दिव statt विप्रद्दिव । 59, 1 चा-ङ्गीकृते statt चाङ्गी° । 73, 1 °संसर्गे statt °शंसर्गे । 76, 1 संसत्रतुल ण statt संसत्रतुलण । 82, 4 प्रीतस्त्वां statt °स्त्व । 146, 5 सतूणं statt सतूर्णं । 151, 13 परं पर° statt परंपर° । Hier und da sind einige Typen abgesprungen.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
New Delhi

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

DIE

ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 2.

DIE
ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN

HERAUSGEGEBEN

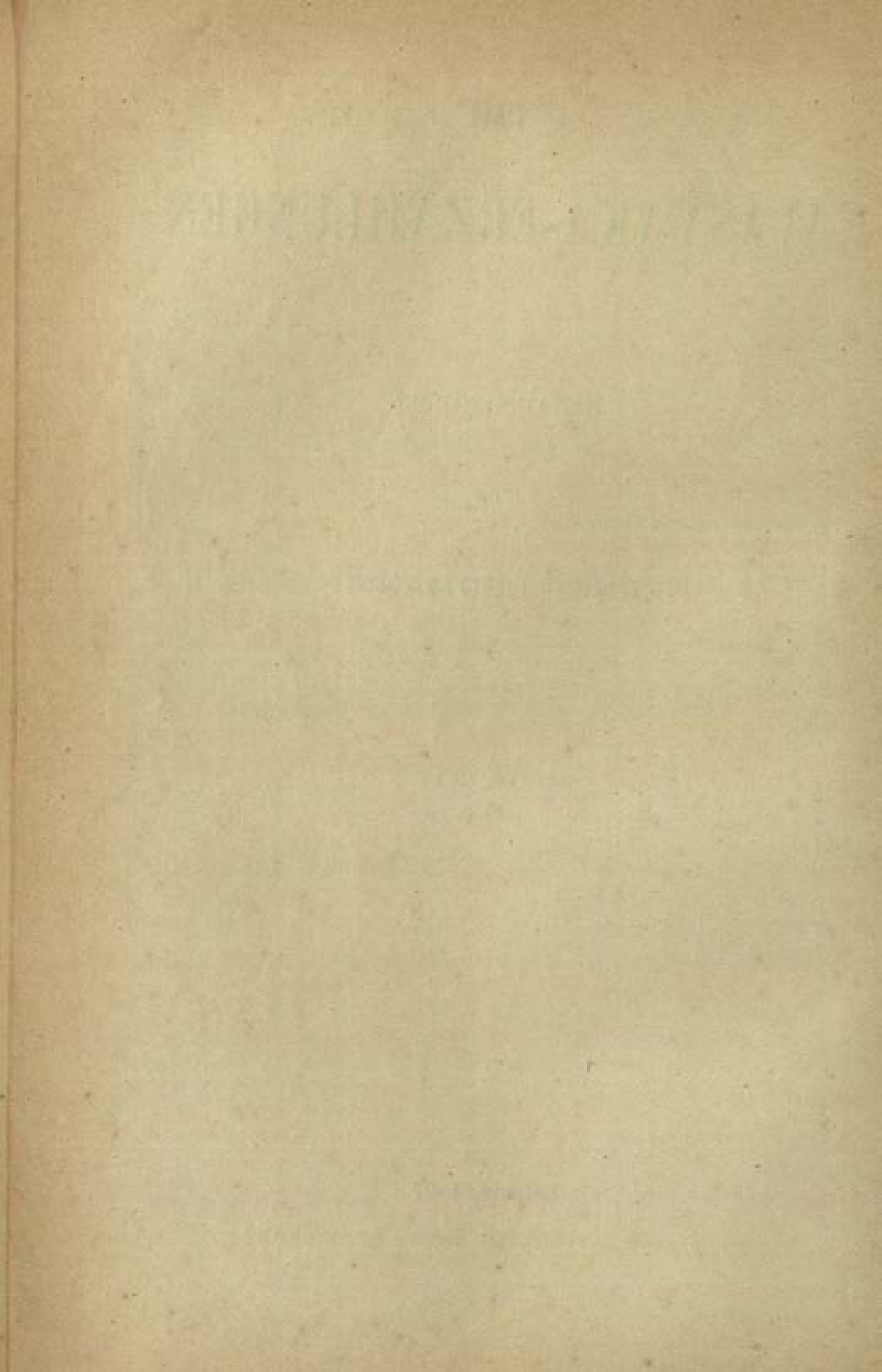
VON

ERNST LEUMANN.

ERSTES HEFT.

Leipzig, 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

Die Āvaśyaka-Erzählungen

nach der Cūrṇi und nach Haribhadra's Ṭīkā

nebst den übrigen inhaltlich wichtigen Stellen

aus beiden Werken.

Die beiden Commentare weichen in der Wiedergabe der Erzählungen öfter sehr von einander ab. Wir legen Haribhadra's Fassung zu Grunde. Dabei setzen wir dasjenige, was in der Cūrṇi fehlt, in runde Klammern und fügen andrerseits Zusätze der Cūrṇi mittelst Cursivschrift in den Text ein. Alle andern Abweichungen der Cūrṇi sind in den Fussnoten vermerkt. Ebenso wie mit den Erzählungen verfahren wir mit den übrigen Partien, die wir aus den beiden Werken ausheben.

Gegenüber der Verschiedenheit von Cūrṇi und Ṭīkā unter einander kommen die Textschwankungen innerhalb der einzelnen MSS. desselben Commentars kaum in Betracht. Einer Hervorhebung bedarf hier bloss die Thatsache, dass von H(aribhadra) drei unter sich selbständige Handschriften (B S Σ) zur Verfügung gewesen sind, die als solche, obschon alle einzeln unbrauchbar wären, einen genügend zuverlässigen Text herstellen lassen, während andrerseits die beiden Handschriften der Cūrṇi (α β) zwar gut, aber unter sich so verwandt sind, dass sie fast alle Fehler gemeinsam bieten und nicht mit voller Befriedigung benutzt werden können, ehe eine neue und unabhängige Handschrift zur Hand sein wird.

Schon aus diesem Grunde hätte H, obschon jünger als C(ūrṇi), den Ausgangspunkt unserer Edition bilden müssen, selbst wenn nicht eine Confrontirung beider Commentare mit den entsprechenden der Kalpa-Tradition gezeigt hätte, dass sie in literarischer Hinsicht als unter sich ziemlich gleichwerthig gelten dürfen.

Da Jacobi bei seinem Bestreben, die Jaina-Erzählungen grammatisch und inhaltlich für die Indianistik zu verwerthen, begreiflicherweise von der in seinem Besitz befindlichen Uttarādhya-

yanaṬīkā Devendra's ausging, dieser Schriftsteller aber als Epigone, dem das Saṃskṛt geläufiger ist, schon ein recht bedenkliches Prākṛt schreibt, so lag dem Herausgeber wesentlich daran, einen durchaus zuverlässigen und durch Zuziehung von Parallelstellen möglichst gesicherten Prākṛt-Text herzustellen, der im Stande sein soll, eine richtigere Beurtheilung und Verwerthung des mittelalterlichen Jaina-Prākṛt anzubahnen. Eben aus diesem Grunde sind Cūrṇi und Ṭīkā gleichmässig und vollständig ausgebeutet, nicht etwa bloss nach bequemen Varianten und ergänzenden Einlagen durchsucht worden. Desgleichen haben wir der Edition Alles einverleibt, was KalpaCūrṇi und KalpaṬīkā sowie Śīlāṅka's Viśeshāvaśyaka-ṭīkā beizusteuern vermögen.

Um trotzdem die Fülle der Fussnoten nicht über Gebühr anwachsen zu lassen, haben wir einzelne Gewohnheiten und Zeichen von bestimmter Bedeutung eingeführt:

1. Eine Zahl bezieht sich immer nur auf das Wort oder Compositum, hinter dem sie steht, wenn nicht durch Abkürzungen (meist mittelst eines Kreischens) dem Leser gezeigt werden konnte, für wie viele Worte die in der Note vermerkte Lesart einzutreten hat. War diese Andeutung nicht zu geben, so musste die Summe der zu ersetzenden Worte eingeklammert und die Zahl hinter der Klammer angebracht werden, in welcher Stellung sie sich natürlich auf den ganzen Wortbestand der Parenthese bezieht. Auf diese Weise umgingen wir tausendfache Wiederholungen von Wendungen wie 'statt der Worte ....', 'statt dieses Satzes', 'statt dieses Abschnittes' und dergleichen.

2. Fernzuhalten waren ferner die stereotypen Angaben, dass in dieser oder jener Handschrift ein Wort fehle oder umgestellt sei. Für diesen Zweck sind Sternchen und Kreuzchen verwendet worden, und zwar in folgendem Sinne: ein Sternchen besagt, dass das damit Versehene (Wort, Compositum oder Parenthese) in der Handschrift B fehle, zwei Sternchen lehren das Fehlen in S, drei das in Σ. Aehnlich konnten in Cursivstücken (die als solche von vorneherein die Cūrṇi als ihre Quelle verrathen) ein oder zwei Sternchen zur Verwendung kommen um festzustellen, dass Etwas in α oder in β nicht vorhanden sei. Das Kreuzchen andrerseits zeigt an, dass das betreffende Wort oder Compositum in der Cūrṇi vor dem vorhergehenden Worte steht.

3. Die durch Verwendung von Cursivschrift und Klammer ermöglichte Vereinfachung ist als die fundamentalste schon gleich Eingangs dargelegt worden. Hier erübrigt nur zu bemerken, dass in Folge derselben das Zeichen C (Cūrṇi) nie zur Verwendung kommt, indem alle in den Fussnoten angemerkten Varianten, hinter denen kein Buchstabe steht, eo ipso der Cūrṇi entstammen. Da ferner für Haribhadra's Ṭīkā das Zeichen H adoptirt worden ist, so konnten die Abkürzungen KC (KalpaCūrṇi) und KṬ (Kalpa Ṭīkā) in den Varianten ohne Gefahr auf C und Ṭ reduzirt werden,

worauf der Leser besonders achten möge. Auch ist schliesslich bei Cursivstücken das ohne besondere Angabe in den Noten Vermerkte ohne Weiteres als die gemeinsame Lesart beider MSS. (α und β) anzusehen, indem die Buchstabengruppe $\alpha\beta$ nur ausdrücklich hingesetzt zu werden brauchte, um beim Vorhandensein von Parallelstellen aus KC & KṬ anzudeuten, dass die Angabe sich auf jene beiden MSS. beschränke und nicht gleichzeitig für die Paralleltexte mitzugelten habe.

4. Ganz dieselbe Methode, nach welcher so der Doppeltext $\frac{\text{H}}{\text{C}}$ vorgeführt wird, ist auch befolgt worden, wenn in den Fussnoten zusammenhängende Stücke aus KC & KṬ auszuheben waren. Nur ist in diesem Fall — weil KC in zwei sich gut controllirenden MSS. (B & P) zur Verfügung war und der KṬ-Verfasser ein später Autor von dem Schlage Devendra's ist — selbstverständlich KC zum Ausgangspunkt gewählt worden, so dass sich das Verhältniss $\frac{\text{KC}}{\text{KṬ}}$ ergibt. Dasselbe Verfahren konnte bei Gelegenheit auch auf weitere Doppelquellen übertragen werden, wie zum Beispiel auf das zu II, 54, 3 angezogene Textpaar $\frac{\text{H}}{\text{M}}$.

Um ein Beispiel von der Anwendung und Tragweite dieser Abkürzungsprincipien zu geben, bitten wir den Leser, sich den Anfang der (ihm aus Pancatantra, Hitopadeśa und Kathāsaritsāgara bekannten) Erzählung II, 55, 9 ansehen zu wollen.

Die Worte gāme vasai sā annayā kayāi sind daselbst, wie die Schrift andeutet, nur in der Cūrṇi eingeführt; sie fehlen auch in KC und KṬ, indem diese beiden Werke nach der einleitenden Bemerkung zu II, 54 f. hier den Text Haribhadra's stützen. Bloss in KC und KṬ fehlt jāyā; dagegen ceva auch in der Cūrṇi, so dass sich dieses Wörtchen jedenfalls als ein Zusatz Haribhadra's erweist. Auch nauliyā dürfte, da KC (und wahrscheinlich auch KṬ) sammt der Cūrṇi naulī lesen, zu verwerfen sein, während dagegen das unmittelbar folgende Wort gabbhiṇī gegenüber der an sich auffälligen und zudem sonst nicht beglaubigten Cūrṇi-Lesart gabbhiṇīyā richtig sein wird. Beachtenswerth sind die folgenden beiden Varianten: dem egāe (oder egīe) rāīe 'in einer Nacht' Haribhadra's steht in Cūrṇi sowohl wie KC & KṬ und bei Śīl. die Wendung ei ya jāi ya 'kommt und geht' (d. h. geht ab und zu) gegenüber, deren erstes ya in der Cūrṇi jedenfalls nur vergessen ist. Wir ertappen hier den grossen Gelehrten über einer Unachtsamkeit. Bei der Aehnlichkeit der beiden Lesarten kann nämlich nur die eine, und zwar begreiflicherweise bloss die letztere, richtig sein. Um den Fehler leichter zu verstehen, müssen wir uns vergegenwärtigen, dass noch in den Bhāshyen statt der Endung e der Feminina sich häufig die ältere (mit dem Pāli gemeinsame) Form ya findet, eine Variante, die sich als Archaismus auch noch in den

1*

Cūrṇi-Texten und etwas seltener bei Haribhadra lebendig erhält. Sie bewirkt, dass in ältern Werken oft schwer zu erkennen ist, ob der Genetiv-Dativ-Locativ eines Femininums gemeint ist oder der Nominativ eines solchen in Verbindung mit ya (ca). Da ferner bei i Länge und Kürze öfter schwankt und g, k, d, t in der ältern Zeit im Allgemeinen als erlaubte Hiatustilger (von vermuthlich nur orthographischer Bedeutung) gegolten haben, so lag nichts näher, als bei den Silben eiya jāiya an eine Zeit- oder Orts-Bestimmung femininischer Art zu denken, was denn auch Haribhadra bei anscheinend flüchtigem Lesen egīya rāiya hat vermuthen lassen, das er in seiner Weise mit egīe (oder egāe) rāīe wiedergab.

Diese Variantenbesprechung zeigt nebenbei, dass wir durchaus nicht etwa das Ziel verfolgt haben, den muthmasslich ältesten Text der Erzählungen reconstruiren zu wollen. Wir hätten sonst in dem obigen Falle den Anfang der Erzählung vorlegen müssen in der Form:

egā cārabhaḍiyā gabbhiṇī (jāyā), annā vi naulī gabbhiṇī tattha (palihae) ei ya jāi ya;

wobei wir jāyā und palihae als zweifelhafte Bestandtheile eingeklammert haben würden. Ein eklektisches Verfahren dieser Art hätte sehr oft (wie gleich hier hinsichtlich der beiden Worte) keine Entscheidung zugelassen und jedenfalls der Willkür freiesten Spielraum gegeben. Es kann dasselbe aber überhaupt nicht in Frage kommen bei einem erstmaligen Versuch, die ältesten Quellen der jinistischen Erzählungsliteratur auszubeuten. Zudem wäre dabei für die Fixirung der Varianten keine irgend erhebliche Abkürzung zu gewinnen gewesen, was allein schon genügt hätte, um uns den unsichern Pfad des Arbitriums vermeiden zu lassen. Der Leser muss also wissen, dass die Fussnoten unserer Edition keine überflüssige Staffage sind, sondern dass sie oft das Richtige bergen und auf alle Fälle jederzeit Beachtung verdienen, selbst wo sie nur zeigen, wie an gewissen Stellen von dem einen oder andern Repräsentanten der Tradition neuere oder speziellere Synonyma und reichere Wendungen vorgezogen werden, weil die Originalausdrücke unverständlich geworden waren oder dem Wiedererzähler aus andern Gründen nicht mehr genügt hatten. Fast nie handelt es sich um Registrirung falscher Formen; im Gegentheil haben wir uns die grösste Mühe gegeben, solche trotz ihrer sehr grossen Anzahl stets mit dem gebührenden Stillschweigen zu behandeln; nur bei der Cūrṇi und einige Male auch sonst gebot es selbstverständlich die Vorsicht, fehlerhafte Lesarten als solche anzumerken, da die gleichzeitig vorgeschlagenen Verbesserungen sich zum Theil als irrig erweisen mögen. Uebrigens ist selbst das, was Manchem auf den ersten Blick als bedeutungsloser Fehler erscheinen möchte, durchaus nicht immer so zu taxiren; zum Beispiel treten in Cūrṇi-Werken Fehler wie die Ersetzung eines am Satzanfang oder in gewissen Wendungen stehenden Accusativs durch den Nominativ,

oder Femininbildungen wie niratthayā (statt °tthiyā), oder Formen wie śrotrīṇām statt °tṛṇām, sāmāṇa statt sam° 'vergleichbar', jaiṇī statt javaṇī 'Vorhang', und dergleichen mehrfach und zum Theil so gut beglaubigt auf, dass sie jedenfalls schon den Verfassern geläufig gewesen sein müssen und nicht etwa bloss den Abschreibern zugemuthet werden können. Ueberhaupt macht man in der Erzählungsliteratur die Wahrnehmung, dass je älter und ächter das Prākṛt ist, um so weniger eine grammatische Schulung hervortritt. Die Aelteren verfehlen sich gegen die Grammatik, die Späteren aber, welche unerhörte Saṃskṛtismen wie īisa statt erisa (īdṛśa) und dergleichen construiren, sündigen an der Sprache.

I, Einl. (praṇipatya jinavarêndraṃ Vīraṃ śruta-devatāṃ gurūn sādhūn |
Āvaśyakasya vṛttiṃ[1] gurûpadeśād ahaṃ vakshye || 1
yady api mayā tathā 'nyaiḥ kṛtā 'sya vivṛtis[2] tathā 'pi saṃkshepāt |
tad-ruci-sattvânugraha-hetoḥ kriyate prayāso 'yaṃ || 2
ih' Āvaśyaka-prārambha-prayāso 'yuktaḥ prayojan'ādi-rahitatvāt kaṇṭaka-śākhā-mardanavad ity evam-ādy-āśankā'panodāya prayojan'ādi pūrvaṃ pradarśyata ity, uktaṃ ca:
prekshāvatāṃ pravṛtty-arthaṃ phal'ādi-tritayaṃ sphuṭaṃ |
mangalaṃ caiva śāstr'ādau vācyam ishṭârtha-siddhaye || [3])
I, 4. (uktaṃ ca: bahu-vayaṇeṇa du-vayaṇaṃ, chaṭṭhi-vihattīĕ bhaṇṇai cautthī |
jaha hatthā taha pāyā, namo 'tthu devâhidevāṇaṃ ||)[4]

---

[1] vivṛttiṃ (statt vivṛtiṃ) Σ; S fehlt. [2] vṛttis Σ; S fehlt. [3] Auch in der Einl. von Malayagiri's Comm. zu Upânga 4.

[4] Auch in der Einl. zu XIX und bei Śīl. zu Viśesh. I 332 (īhā'vāyā). Die Worte chaṭṭha-vibhattīĕ bhaṇṇai (cautthī) werden auch bei Haribh. zu Daśavaik.-niry. 1 und in der Ṭīkā zu Kalpabh. peḍh. 1 erwähnt; die Anfangsworte (bahu-v° du-v°) auch im letztgenannten Commentar zu peḍh. 2ª Schl.

Die obige Gāthā ebenso wie die oben nachfolgende stammen anscheinend aus grammatischen Werken, welche die Pkt-Grammatik in Gāthā-Form behandelten. Spuren ähnlicher Art finden sich in Anuyogadv. d I 2 3 (sechs Gāthās), 8 (zwei Pkt-Śloken), 10 (Gāthā-Zeile mit Śloka-Zeile und Gāthā). Von einer Gāthā steht das Pratīka bei Śīl. zu Viś. III 24 (Exc. p. 11ᵇ). Zwei weitere Gāthās liefern die KalpaCūrṇi und Śāntisūri's Uttarādhyayana-ṭīkā. Die erste davon (in KC peḍh. 2 Anf.) lautet:

e-o-kāra-parāiṃ aṃ-kāra-paraṃ ca pāyae n'atthi
va-sa-yāra-majjhimāṇi ya ka-ca-vagga-ta-vagga-nihaṇāiṃ ||

'Im Pkt fehlen die im Alphabet auf *e o* und *aṃ* folgenden (*ai au aḥ*), die zwischen *v* und *s* befindlichen (*ś sh*) und die am Ende der Gutturale, Palatale und Dentale stehenden (*ṅ ñ n*) Laute'. Die hiernach verlangte Vermeidung des dentalen Nasals wird in den Palmblatt-Handschriften noch ziemlich allgemein befolgt, während die Papier-MSS. ihn im Anlaut und oft auch bei der Verdoppelung bestehen lassen.

Die Stelle bei Śāntisūri (zu Uttar.-niry. 55 Anf.) heisst: kvacit tu *odaie* tti paṭhyate; tatra ca padâvasāna-vartina e-kārasya gurutve 'pi vikalpato laghutvânujñānāt na chando-bhangaḥ; uktaṃ hi:

i-hi-yārā bindu-juyā e o suddhā payâvasāṇammi
ra-ha-vanjaṇa-saṃjoge parammi lahuṇo vibhāsāe ||

'*i* (im Neutrum Pluralis) und *hi* (im Instr. Pluralis) in Verbindung mit einem Anusvāra ebenso wie unnasalirtes *e* und *o* können metrisch kurz gemessen werden am Schluss eines Wortes, selbst wenn die Consonanten-Verbindung *rh* folgt'. Der Schluss dieser Regel ist ungenügend formulirt, indem thatsächlich *h* mit vorhergehendem Consonanten (*r l m n*) anlautend prosodisch keine Position bildet.

I, 36. (ʻe' hoi ayār'ante payammi biiyāĕ bahusu pul-linge |
taiy'āisu chaṭṭhī-sattamīṇa egammi mahil'atthe ||)

I, 38. *esā gāhā mah'atthā ya* durahigamā ya, ao āyario sīsa-hiy'aṭṭhayāe cauvvihāo vaggaṇāo darisei, tāhi ya padarisiyāhiṃ eyassa gāhā-suttassa attho suhaṃ gheppihii. kahaṃ? tattha diṭṭhanto Kuiyaṇṇo.*

[1]jahā Kuiyaṇṇa-gāhāvaissa aṇegā goulāṇa vaggā, tesiṃ puṇa vaggāṇaṃ[2] ekkekko vaggo pihap-pihaṃ[2] rakkhagāṇaṃ[2] dinno. tao tesiṃ ega-juttie[3] carantāṇaṃ anna-vagga-milaṇeṇaṃ aibahuyattaṇeṇa ya goṇīṇaṃ te govālā[4] tāo goṇīo* asaṃjāṇantā[5] 'mama esā, na esā tujjhaṃ' ti paropparao bhaṇḍaṇaṃ kuvvanti. tesiṃ ca bhaṇḍaṇa-pamādeṇaṃ[2] tāo goṇīo sīha-vaggh'āīhiṃ khajjanti, dugga-visamesu ya paḍiyāo bhajjanti maranti ya. tao teṇa Kuiyaṇṇeṇa eyaṃ dosaṃ nāūṇa tesiṃ govālāṇaṃ asammoha-nimittaṃ ego kāliyāṇaṃ vaggo kao, ego nīliyāṇaṃ[2], ego lohiyāṇaṃ, ego sukkiliyāṇaṃ, ego sabalāṇaṃ vaggo kao. evaṃ sing'ākii-visese vi kāuṃ pihap-pihaṃ samappiyā. pacchā te govā na sammucchanti na vā kalahenti.*

I, 46. (kai gai śabda [Dhātup. XXII, 19 f.] iti dhātupāṭhāt.)

I, 52. (sambhinna-loga-nāliṃ pāsanti Aṇuttarā devā || = Āv.-niry. I, 50[b])

[6][Viśesh. I, 863. atra ca hīṇ'akkhare avāya-daṃsaṇ'attham iṇam-o udāharaṇaṃ: Bharahammi ya Rāyagihaṃ, Seṇiya-rāyā jiṇ'inda-bhatti-gao,
putto Abhaya-kumāro buddhīĕ cauvvihāĕ juo || 1
aha annayā jiṇ'indo Vīro tatth' eva Guṇasil'ujjāṇe
sura-vijjāhara-cāraṇa-saṃthuvvanto samosario || 2
dhammakahā, avasāṇe gacchantesu sura-cāraṇ'āīsu
egassa ega-akkhara-vissaraṇe ṇa vahaī vijjā || 3
to taṃ maṇḍukkaṃ pi va upphiḍa-samphiḍaṇayaṃ kareṃāṇaṃ
daṭṭhūṇaṃ vijjāharam iṇam-o rāyā vicintei || 4
kiṃ mannĕ esa evaṃ? ahavā pucchāmi jiṇa-varaṃ gantuṃ.
Vīreṇa vi se kahiyaṃ: pamhuṭṭhaṃ akkharaṃ s' egaṃ || 5
taṃ ca suṇettā Abhao payāṇusārī tayaṃ bhaṇai gantuṃ:
bho vissariyaṃ tuham egam akkharaṃ, avahio sarasu || 6
jai ya puṇo mama sāmanna-siddhim iha kuṇasi to tuhaṃ ahayaṃ
lahami tayaṃ. paḍivanne kahio se sāhaṇôvāo || 7
to so tass' ev' eg'akkharassa lābheṇa Rayatagiri-sihare
sampatto vara-vijjāhar'angaṇā-kīḍaṇa-suhelliṃ || 8
atthôvaṇao u ihaṃ kāyavvo: avi ya akkhare ūṇe
hoi viṇāso, sutte atthe kiriyā' 'phaliya dikkhā || 9

anne bhaṇanti sa tahā diṭṭho, Abhaeṇa pucchio, kahiyaṃ
'paḍhasu ya vijjaṃ', paḍhiyā, laddhaṃ ca tam akkharaṃ teṇa || 10
pāṭhakramam angīkṛtyêdaṃ pūrvaṃ[7] kathitam ity abhiprāyaḥ.

Viśesh. I, 861. ahie Kuṇāla-makkaḍā taṃ-jahā:

[1] Ein Hinweis hierauf in KC peḍh. 67[b]: jahā Kucikaṇṇassa gāvīṇaṃ.
[2] °a *σ*. [3] -jūtie *β*. [4] °vā *β*. [5] °to *σ*. [6] Aus Śīlānka's Comm., welcher die Reihenfolge aus der Kalpa-Tradition übernommen hat; es sind nämlich Viś. I, 863. 861 f. = Kalpabh. peḍh. 292. 295 f. In KC & KṬ steht eine Pkt-Prosa-Fassung. [7] 'zuerst' d. h. vor den beiden folgenden Erzählungen.

rāyā yu Candautto Pāḍaliputtammi pura-vare āsi,
putto sĕ Bindusāro, tassa vi putto Asogasirī ‖ 1
niccam asogāhi tao visesao dohi . . . .
rajjadhara-putta-rayaṇ'ujjalāhi saha bhunjaī bhoe ‖ 2
tassa ya egāĕ suo bālo nāmeṇa puṇa Kuṇālo tti,
dinnā sĕ bāla-bhuttī Ujjeṇī tassa rāeṇa ‖ 3
aha annayā kayāī Kuṇāla-bālassa mā . . . . .
. . . . kancuijjeṇa ‖ 4
bhagavaṃ, Kuṇāla-bālo . . . . airega-aṭṭha-vāso tti.
teṇa vi lihio leho sayam eva '*adhīyau kumāro*' ‖ 5
tīe vi ya so gahio, nayaṇ'anjaṇa-binduyaṃ agārassa
uvariṃ dinnaṃ ranno chaiilayāe maṇaṃ hariuṃ ‖ 6
paḍiappio ya ranno, na vāvi aṇuvāio pamatteṇa,
saṃvattiūṇa muddāĕ ankio, nīŏ Ujjeṇim ‖ 7
vāyāvio ya teṇa ya na lehao kahai tam 'virohi' tti.
sayam eva vāiuṃ cintiyaṃ Kuṇāleṇ' imam tattha ‖ 8
Moriya-vaṃsāṇ' amhaṃ āṇā appaḍihayā tihuyaṇammi,
tā kiṃ tātass' āṇaṃ paḍhamaṃ langhejja aham eva ‖ 9
bho bho āṇeha lahuṃ jalanta-jalaṇa-pphulinga-bībhacchaṃ
tattaṃ loha-salāgaṃ jeṇaṃ anjemi acchīṇi ‖ 10
to anjiūṇa tīe hāhārava-bhariya dasa-dis'ābhoyaṃ,
jāo ya nayaṇa-viraheṇa sayala-atthamiya-jiyaloo ‖ 11
to jāṇiūṇa rannā dinno se tuccha-jīvaṇo gāmo,
gandhavvaveya-niuṇo ya tattha so bhunjaī bhoe ‖ 12
to tassa vi saṃsārassa bhāva-doseṇa dārao jāo,
to so a-ṇajjamāṇo gāyanto vasumatiṃ bhamai ‖ 13
Pāḍaliputtaṃ patto, kahiyaṃ ranno: im'eriso koi
uggāi kiṃnaro iva. rannā hakkārio to so ‖ 14
ranno purao gāyai antariuṃ jamaṇiyāĕ rammāe,
tuṭṭheṇa ya so bhaṇio rannā: maggāhi kiṃ demi ‖ 15
so bhaṇai: Candagutta-pavotto tu Bindusārassa nattuo
Asogasiriṇo putto andho jāyai kāgaṇiṃ ‖ 16 (Viśesh. I, 861.)
to uṇa rannā puṭṭho: ko si tumaṃ? teṇa sāhiyaṃ savvaṃ,
osāriyā ya pottī, bhaṇio ya puṇo vi: kiṃ demi? ‖ 17
so bhaṇai 'kāgaṇiṃ'. rāiṇā vi 'tucchaṃ ti maggiyaṃ' bhaṇio.
mantīhi ya se kahiyaṃ: rāya-sue kāgaṇī rajjaṃ ‖ 18
rāyā vi bhaṇai: andho karesi rajjeṇa kiṃ? tao āha:
mama putto uppanno. sampai ii rāiṇā bhaṇie ‖ 19
Sampai cciya se nāmaṃ paiṭṭhiyaṃ tassa rāyaputtassa,
taṃ ceva ya se rajjaṃ rannā piti-santiyaṃ dinnaṃ ‖ 20
so ceva uvaṇao tti.

Viśesh. I, 862. ahavā bhāvāhie imaṃ loiyaṃ udāharaṇaṃ:
Kāmiyasara-āsanne vanjula-rukkho mahālao atthi,
tattha ya caḍiūṇa jale jo paḍai tirikkhao santo ‖ 1
so hoi kila maṇūso, aha maṇuo paḍai hoi to devo,
aha bitiyaṃ pi paḍejjā puvvillo ceva to hoi ‖ 2
evaṃ ca ṭhie saha vānarīĕ tatth' eva vānaro āo,
diṭṭhaṃ ca tattha paḍiyaṃ nara-mihuṇaṃ tāŏ rukkhāo ‖ 3
jāyaṃ ca deva-mihuṇaṃ. paḍiyāṇi due vi nara-juyaṃ jāyaṃ.
so bhaṇai: puṇa paḍāmo jā deva-juyaṃ kila bhavāmo ‖ 4
tīe vara-juvaīe paḍiŏ varentīĕ so naro salile,
jāo puṇo vi so cceya makkaḍo sirim aticchanto ‖ 5
nārī rannā gahiyā, so vi ya mā'indajāla-purisehiṃ
ranno purao naccantaesu so vānaro mukko ‖ 6
taṃ daṭṭhūṇaṃ vara-hāra-rayaṇa-parimaṇḍiyaṃ niyaṃ juyaiṃ
patthei, tīĕ bhaṇio esa silogo tti niuṇāe: ‖ 7 Viś. I, 862. uvaṇao esa eva.]

Viśesh. I, 867. Vasantapuraṃ nagaraṃ, tattha gaccho agīyattha-saṃviggo viharai. tattha ya ego saṃviggo***[1] samaṇa-guṇa*-mukka-jogī. so divasa-devasiyaṃ uda'oll'āi-aṇesaṇāo[2] paḍigāhettā[3] mahayā saṃvegeṇ(aṃ) āloei. (tassa puṇa gaṇī agīyatthattaṇao[4] pāyacchittaṃ dento bhaṇai:)[5] aho imo dhamma-saddhio[6] sāhū! suhaṃ paḍiseviuṃ, dukkhaṃ āloeuṃ; evaṃ ṇāma esa āloei agūhanto (ao asaḍhattaṇao suddho tti. e)taṃ (ca) daṭṭhūṇa*m te* anne[7] (agīyattha-) samaṇā[8] (pasaṃsanti) cintenti (ya): navaraṃ[9] āloeyavvaṃ, n'atthi 'ttha[10] kiṃci paḍisevieṇaṃ (ti). tatth' annayā kayāi gīyattho saṃviggo viharamāṇo āgao. so taṃ divasa-devasiyaṃ (avihiṃ) daṭṭhūṇa*m tattha* udāharaṇaṃ dāei:

Girinagare nagare (rayaṇa*-)vāṇiyao naga* **-ratta-rayaṇāṇaṃ gharaṃ bhareūṇaṃ[11] palīvei. (taṃ pāsittā) *tattha* savva*-logo pasaṃsai: aho imo (dhanno) bhagavantaṃ Aggiṃ tippei[12]! annayā kayāi teṇa ya** palīviyaṃ vāo ya pabalo jāo, savvaṃ nagaraṃ daḍḍhaṃ. (pacchā ya** *** rannā paḍihaṇio[13] nivvisao ya kao). annahiṃ pi nagare ego evaṃ ceva karei. so rāiṇā suo jahā: evaṃ karei tti. so *ya* savvassa-haraṇo[14] kāūṇa*m* visajjio 'aḍavīe kīsa na palīvesi?'

jahā teṇa*m* vāṇiya(g)eṇa*m* avasesā vi daḍḍhā[15], evaṃ tumaṃ[16] pi[17] eyaṃ pasaṃsanto[18] ee[19] sāhuṇo savve pariccayasi[20]. (jāhe na ṭṭhāi tāhe sāhuṇo bhaṇiyā:) *evaṃ ca* esa mahā-niddhammo (agīyattho, alaṃ eyassa āṇāe!) jai eyassa niggaho na kīrai[21] tā*he*[22] anne[23] vi viṇassanti[24].

evaṃ davv'āvāsagaṃ. se kiṃ taṃ bhāv'āvāsagaṃ? āgamao ya no-āgamao ya. āgamao: jāṇao uvautto. no-āgamao tivihaṃ:

---

[1] agīyattho.

[2] °ila-sasaṇiddha-āhā‹amm'āīṇi. — °ṇ'ādi Śīl., im Uebrigen bei ihm hier einige Sätze mit H, aber am Anf. Vasantapure agīyattha-saṃvigga- . . . . ., nachher . . . . . āloiuṃ, ao as° suddho tti; imaṃ ca daṭṭhuṃ anne mannanti: āloijjai ceva eyaṃ, na ettha doso tti. vaccai kālo. annayā tattha gīyattha-saṃviggo sāhū āgao, teṇa sā divasa-devasiyā avihī diṭṭhā, cintiyaṃ ca: aho 'ṇeṇa ime viṇāsiya tti. tao teṇa kahāṇayaṃ kahiyaṃ:

Girinagare Koḍ'īsaro nāma vāṇiyao mahalla-molla-rayaṇāṇaṃ gharaṃ bhariūṇa palīvei; taṃ ca logo pasaṃsai: Vaisāṇaraṃ tippei tti. evaṃ varisāṇi vaccanti. annayā teṇa taṃ tahā palīviyaṃ, vāya-vaseṇa ya savvaṃ nagaraṃ daḍḍhaṃ. tao rāiṇā bakkāriūṇa savvassa-haraṇo kao, niddhāḍio ya sa-visayāo tti. anno vi Mahurāe evaṃ ceva karei, so rāiṇā suo, savvassa-haraṇo ceva kāuṃ visajjio, bhaṇio ya: aḍaviṃ kiṃ na palīvesi?

evaṃ bho jahā teṇa vaṇieṇa avasesā vi gehā daḍḍhā, evaṃ tumaṃ pasaṃsanto ee sāhuṇo miga-saṃṭhāṇie savve bhāmento pariccayasi. jāhe ya so gaṇī na ṭṭhāi tāhe teṇa sāhuṇo bhaṇiyā: bho bho esa agīyattho niddhammo ya, alam eyassa vasavattitteṇa. so tehiṃ tao niddhāḍio.

[3] °ḍisevittā. — °ttā rayaṇīe mahayā Śīl. (nachher °geṇ' mit C!). [4] °ṇeṇa Σ. [5] te puṇo agīyatthā pāyacchittaṃ ayāṇamāṇā. — °nto imaṃ bh° Śīl. [6] -saḍḍhīo. [7] avasesā. [8] pavvaiyā. [9] °riṃ Σ; °ri. [10] °tth' ettha Σ a. [11] bhār° B, pūr° Σ; pūraittā. [12] tepp° S. [13] palih° B. [14] °ṇaṃ. [15] daḍḍhā Σ. [16] tubbhe. [17] vi. [18] °tā. [19] ime. [20] °yaha. [21] °haṃ na kareha. [22] to Σ. [23] savve. [24] ḍḍahā (für daḍḍhā?).

loiyaṃ louttariyaṃ kuppāvayaṇiyaṃ. jahā Aṇuogadāre[1]. *tassa ṇaṃ ime egaṭṭhiyā nāmadhejjā taṃ*[2]*: āvassagam ti vā avassa-kāyavva-karaṇaṃ ti vā avassa-karaṇijjaṃ ti vā dhuva-kāyavvaṃ ti vā niggaho tti vā. ettha gāhā phāseyavvā: samaṇeṇa sāvaeṇa ya*[3].

evaṃ niruttaṃ āvassagassa. se ttaṃ āvassagaṃ.

se kiṃ taṃ suyaṃ? 2 jahā Aṇuogaddāre[4]. *khandho vi tah'eva*[5].

ettha sāmāiy'āīṇaṃ suya-visesāṇaṃ chaṇhaṃ khandho suyakhandho, āvassagaṃ ca taṃ suyakhandho.

ettha ya cha atthâhigārā sāmāiy'āīṇaṃ jahā-jogam aṇugantavvā, taṃ: Viśesh. I, 901. 903[6]. *tattha paḍhamaṃ ajjhayaṇaṃ sāmāiyaṃ, tassa imāṇi cattāri aṇuoga-dārāṇi bhaṇṇanti, taṃ: uvakkamo nikkhevo aṇugamo nao. kiṃ-nimittaṃ cattāri dārā kayā? egeṇ' eva aṇugameṇaṃ kīsa nâṇugammai? tattha diṭṭhanto ega-duvāreṇa nagareṇa samantao joyaṇ'āyāmeṇaṃ: jahā tattha egeṇaṃ duvāreṇaṃ kaṭṭha-taṇa-pāṇiy'āi-kajjāṇaṃ saṃkileso bhavai savvo logassa jahā taṃ nagaraṃ dun-nikkhamaṇa-pavesaṃ bhavai egeṇaṃ duvāreṇaṃ, evaṃ ceva sissassa dummehassa dukkhaṃ egeṇaṃ dāreṇaṃ atthâhigamo bhavai. teṇa cattāri dārā kayā uvakkam'ādao.*

Viśesh. I, 927.[1] 1. (egammi nayare)**[2] egā maruiṇī[3]. sā*** cintei: kiha[4] dhūyāo[5] suhiyāo hojja? tti. [6]tāe jeṭṭhiyā dhūyā

---

[1] Anuyogadv. a Schl. (Weber's Cat. II, p. 696). [2] yaṃ (für pannattā?). Statt der folgenden unvollständigen Aufzählung steht im gegenwärtigen Anuyogadv.-Text die Strophe Viśesh. I, 871! [3] °vagā (für °va gāhā?). Die Strophe ist Viśesh. I, 872 und steht ebenfalls im Anuyogadv.; die folgenden drei Wörter fehlen daselbst. [4] Anuyogadv. b (Weber, Cat. II, p. 697 f.). [5] Anuyogadv. c (Weber, Cat. II, p. 698). [6] Beide Strophen auch in Anuyogadv. d (Weber, Cat. II, p. 698 Mitte), wo kittaissāmi statt vaṇṇaiss°.

[1] Alle drei Erzählungen auch in Cūrṇi & Ṭīkā zu Kalpabh. peḍh. 263 Anf.; die Varianten daraus im Folgenden in derselben Weise wie späterhin zu niry. II, 54 f. — Śīl.'s Version folgt auf p. 12 f. [2] nicht in CṬ. [3] bambhaṇī B; °ruī, auch Ṭ. [4] kahaṃ B; kahaṃ majjha CṬ. [5] dhīy° CṬ. [6] etāe Σ, tāhe S. Von hier ab lautet CṬ: tāhe[1] jā jāhe pariṇijjai taṃ tāhe† sikkhāvei[2]: bhattārassa ḍhukka-mettā caḍantaṃ (taṃ)* paṇhiyāe[3] āhaṇejjāsi[4]. tattha paḍhamāe āhao. pāyaṃ maddium[5] āraddho, paricumbai ya 'hā dukkhāviya!' tti. tāe māuṃ[6] siṭṭhaṃ. māyāe bhaṇṇai: dāsa-bhojjo[7] esa tava. biiyāe[8] āhao. *so* ruṇṭittā[9] uvasanto. *māūe* siṭṭhaṃ[10]. *sā* bhaṇai: tumaṃ pi dāsa-bhogeṇa *evaṃ* (ceva) bhuñjāhi, *paraṃ* mā aiāyataṃ (nātyāyataṃ na śithilaṃ). taiyāe āhao. ruṭṭho, piṭṭiyā[11] (ya). uṭṭhettā gao. siṭṭhaṃ[12] māūe†[13]. *tīe* bhaṇiyā[14] (ya): esa uttamo, cangiyā[15] hojjāhi[16], devayaṃ ca[17] (jahā) uvacarejjā(si), bhattāra-devayā[18] nārī. pacchā kiha[19] vi gamettā pasāio *jahā* 'esa amhaṃ kula-dhammo, uvāiyakaṃ[20] vā *icchiyaṃ, kougā vā kayaṃ*'.

---

[1] tao. [2] °kkhav°. [3] °hīe. [4] °su. [5] majj° B. [6] māūe. [7] °so bhe jāo. [8] bīy° B. [9] ruṃṭi° B, ruddiṃttā P; saṃṭhittā (für ruṇṭh°). [10] °ṭṭhe B. [11] piṭṭh°, auch B. [12] kahiyaṃ. [13] māyāe B. [14] °yaṃ. [15] cakkiyā. [16] ciṭṭhejjā. [17] °yam iva. [18] bhartṛ-devatākā hi. [19] kahaṃ kaha. [20] uvātak° P, °yaṃk° B; uvāik°.

sikkhāviyā jahā: caḍanta[7]-matthae paṇhiyāe[8] āhaṇejjāsi. tāe āhao *bhattā*. so tuṭṭho pāyaṃ maddium[9] āraddho, na hu dukkhāviya tti. tīe[10] māyāe[11] kahiyaṃ[12]. tāe bhaṇṇai[13]: jaṃ karehi taṃ karehi, na esa[14] tujjha kiṃci[15] *vi* avarajjhai[16] (tti)***. bīyā sikkhāviyā. tīe[10] vi āhao. so jhinkhittā[17] uvasanto. sā bhaṇai: tumaṃ pi vīsatthā viharāhi (navaraṃ[18] jhinkhaṇao eso tti. taiyā sikkhāviyā. tīe vi āhao, so) *taio* ruṭṭho. (teṇa) *ghettuṃ* (daḍhaṃ) piṭṭiyā dhāḍiyā ya: taṃ akula-puttiyā[19] jā evaṃ *tumaṃ* karesi. (tīe māyāe kahiyaṃ). pacchā kiha(v)i (aṇu)gamio 'esa amha kula-dhammo' (tti). *sā* (dhūyā ya) bhaṇiyā: jahā deva*ya*ssa (tassa)* tahā vaṭṭejjāsi, mā chaḍḍehi[20] *bahuṃ kālaṃ acchihisi* tti.

2. (egammi[1] nagare[1] causaṭṭhi-kalā-kusalā[2] gaṇiyā[3]. tīe para-bhāvôvakkamaṇa-nimittaṃ rai-gharammi savvāo pagaīo niya***-niya-vāvāraṃ karemāṇīo ālihāviyāo. tattha ya jo-jo ei vaḍḍhai-m-āī so***-so niyayaṃ sippaṃ pasaṃsai, nāya-bhāvo ya** su-aṇuyatto[4] bhavai, aṇuvattio ya uvayāra-gahio khaddhaṃ-khaddhaṃ davva-jāyaṃ viyarei[5] tti.)[6]

3. (egammi nagare koi rāyā assa-vāhaṇiyāe[7] sahâmacceṇa niggao. tattha ya se asseṇa vaccanteṇaṃ khaliṇe kāiyā vosiriyā; khillaraṃ baddhaṃ, taṃ ca puḍhavīe thirattaṇao taha-ṭṭhiyaṃ ceva. rannā paḍiniyattamāṇeṇa suiraṃ nijjhāiyaṃ, cintiyaṃ ca ṇeṇa 'iha talāgaṃ sohaṇaṃ havai' tti*, na uṇa vuttaṃ. amacceṇa ya** ingi-y'ākāra-kusaleṇa rāyāṇam aṇāpucchiya mahā-saraṃ khaṇāviyaṃ ceva, pālīe ārāmā se pavarā kayā. teṇaṃ kāleṇaṃ rannā puṇar avi assa-vāhaṇiyāe gacchanteṇa diṭṭhaṃ. bhaṇiyaṃ ca ṇeṇa: keṇa eyaṃ khaṇāviyaṃ? amacceṇaṃ bhaṇiyaṃ: mahā**[8]-rāya, tubbhehiṃ ceva. kahiṃ ciya? avaloyaṇāe. kahie[9] parituṭṭheṇa saṃvaḍḍhaṇā[10] kayā.)[11]

---

[7] var statt caḍ BS Σ; °tiyā. [8] °hīe. [9] °ddh° S, °ddh° oder °ṭṭh° Σ; °yā maṭṭh°. [10] tāe. [11] māuṃ. [12] siṭṭhaṃ. [13] bhaṇiyaṃ. [14] eyassa S. [15] vor t° B. [16] sakkei (vor t°) kāuṃ. [17] jhankh° B, jhikkh° Σ; jhakkh°. [18] °ri Σ. [19] °ttī S Σ. [20] °dditiyā.

[1] nicht in CṬ. [2] -paṇḍiyā CṬ. [3] ekkā g°, vor e° CṬ; statt des Folgenden in CṬ: tīe citta-sabhāe savva-maṇūsa-jāīṇaṃ jāikamma(ṃ) sippāṇi kuviya-pasāyaṇaṃ (ca) lihāviyaṃ. tāhe jo koi mehuṇ'aṭṭhī ei taṃ bhaṇai: citta-sabhaṃ peccha! paraṃ najjanto[21] 'kiṃ-jāīo keriso vā esa'. tāhe so tattha jāi-dhammaṃ[22] sippāṇi kuviya-(p)pasāyaṇaṃ ca daṭṭhuṃ avassam eva bhaṇai jaṃ tattha[23] sukayaṃ dukkayaṃ vā. tāhe sā jāṇai '(esa)** amuga-jāīo, amu-gaṃ[24] sippaṃ jāṇai, kuviya-pasāyaṇe[25] dāruṇa-sabhāvo itthi-nijjio vā'. evaṃ nāuṃ tahā uvacarai. [4] suyaṇ° S. [5] vīiy° B, vijay° Σ, viyatei S. [6] gaṇikā vi citta-sabhāe bhāvaṃ parikkhittā tahā upacarati. [7] °hiṇ° Σ. [8] sāmi Σ. [9] ahiya S; °yaṇ'āṇāe k° Σ. [10] °ddh° Σ. [11] (amacco)[26]; Pajjoyassa[27] ranno āheḍaeṇaṃ[28] niggayassa āseṇa muttiyaṃ; paḍiniyatto *rāyā* teṇ' eva maggeṇ(aṃ,) āgao pāsai muttaṃ na ceva sukkhayaṃ[29]; *tao* suciraṃ nirikkhittā cintiyam aṇeṇa(ṃ)[30]: jai ettha talāgaṃ khaṇejjā[31] *to* (taṃ) sundaraṃ (hojja tti). amacceṇa(ṃ) tassa bhāvaṃ nāuṃ[32] talāgaṃ khaṇāviyaṃ, taḍe vaṇa-saṇ-

---

[21] °ccha jeṇa najjai. [22] -kamm°. [23] jattha. [24] °ga P. [25] -pp° B; °ṇa P. [26] °cce P. [27] egassa. [28] °ḍayaṃ P. [29] °ttaṃ taha ceva ṭhiyaṃ. [30] °yaṃ ṇeṇaṃ P. [31] hoi. [32] nāūṇa.

[1] [Viśesh. I, 927. 1. Pāḍaliputte Kavila tti māhaṇī, tīĕ tinni dhūyāo.
sā cintei: kahaṃ puṇa eyāo hojja suhiyāo ‖ 1
nāo mae uvāo 'ttha. tīĕ pariṇāviyā paḍhama-dhūyā,
. . . . lammi jaiyā ṭhio hoi ‖ 2
tuha bhattāro, taiyā savv'āyāseṇa kaii vārāo
vara-neureṇa calaṇeṇa matthae dejja daḍha-paṇhiṃ ‖ 3
tāe vi taha kae so 'hā hā dukkhāviya!' tti varaitto
maliūṇaṃ āḍhatto tīe kamalôvame calaṇe ‖ 4
to sā vasiuṃ gose sāhai māūĕ pucchayantīe,
tīe vi nāŏ jāmāuyassa bhāvo uvāeṇaṃ ‖ 5
bhaṇiyā ya: putti jaṃ-jaṃ karesi viṇayaṃ va aviṇayaṃ vā vi
taṃ-taṃ te bhattāro amayaṃ va ghayaṃ ca mannehī ‖ 6
tā teṇa samaṃ puttaya dullaha-lambhammi māṇuse jamme
bhunjasu sacchandamaī bhoe, eso tuhaṃ dāso ‖ 7
biiyāe vi taha cciya bhaṇiyāe khīla-paṇhi-dhikkāhiṃ
paripiṭṭiŏ bhattāro, khaṇa-mettaṃ jhinkhiuṃ thakko ‖ 8
sā vi ya tīe bhaṇiyā jaṇaṇīe: putti tujjha bhattāro
parijhinkhaṇao hohii kae 'kae vā vi kajjammi ‖ 9
jhinkhaṇao cciya navaraṃ na tu dhāḍehii tao 'varāhe vi,
bhunjasu tumaṃ pi bhoe niyatavaladdheṇa kanteṇa ‖ 10
taiyāe vi taha cciya āḍhappante kusīla-duhiyāe
. . . . jaṃ dinnā ‖ 11
taṃ bhīyā mahivaṭṭhe paḍiyā, sahasā puṇo vi uṭṭheuṃ
āḍhattā dāuṃ-je paṇhī bhattāra-sīsammi ‖ 12
tatto puṇo vi hakkāĕ tharaharantī mahīyale paḍiyā,
jaṇaṇīĕ vayaṇa-kārī tah'eva kāuṃ samāḍhattā ‖ 13
to teṇa vi khara-bhiṇḍī-bhīma-niḍāleṇa rosa-ratt'acchaṃ:
nūṇaṃ 'gaheṇa gahiya' tti teṇa tīe mamaṃ dinnā ‖ 14
to teṇa sā suyā rosa-pa . . . .
. . . . . . jaṇa-maṇāŏ bāhire thambhae baddhā ‖ 15
to sisira-māsa-dūsaha-sīya-tusārôya-bhinna-savv'angā
heṭṭhima-narae vva kahaṃci jīviyā tattha rayaṇīe ‖ 16
mukkā ya sāsuyāe dharijjamāṇī vi rosa-pasareṇa
royantī jaṇaṇīe gayā samīvammi. sā bhaṇai: ‖ 17
puttaga jai tass' uṭṭhiya-nisaṇṇagass' uṭṭhiyā nisannā ya
hohisi tumaṃ tao . . . . ‖ 18
tā mama vayaṇāŏ tumaṃ aṇuyattasu dasavihāĕ juttīe
mama jāmāuyam evaṃ aṇuyattasu deva-dullahayaṃ ‖ 19
2. iyāṇiṃ *gaṇiya* tti.
Pāḍaliputte nagarammi Devadatta tti dāriyā atthi
vitthaḍa-bhitti-mahā-vimala-dhavala-pāsāya-dullaliyā ‖ 1
savvālaṃkāra-dharī nava-jovvaṇa-māṇa-tihuyaṇ'abbhahiyā
koṭṭhīya-kāṇa-kuṇṭaya-sa . . . . āro vva paribhojjā ‖ 2
tīe ya cintiyam idaṃ: majjha gihaṃ viviha-vesa-purisāṇa
aṭṭhārasa-pagai'bbhantarāṇa ko so na jo ei ‖ 3
to niya-niy'ādi-jāī-maggehi samuvvaranta-vaṇṇ'aḍḍhā
viddh'ālihaṇa-susikkhiya-cittakareṇaṃ sabhā-bhittī ‖ 4
cittāviyā maṇojjā tīe ghaḍakāra-lohakārehiṃ
tantāya-kaṭṭhabhāraya-niva-seṭṭhi-suy'āi-cariy'aḍḍhā ‖ 5

ḍāṇi *ā*roviyāṇi. annayā rannā niggaeṇaṃ diṭṭhaṃ; pucchiyaṃ 'kass' eyaṃ talāgaṃ?' *amacceṇa bhaṇiyaṃ* 'tubbhaṃ' (ti). kahaṃ? *tao* savvaṃ[33] siṭṭhaṃ amacceṇa(ṃ)[34], amaccassa[35] rāyā tuṭṭho CṬ; amacce āsa-muttaṇaṃ talāga-ārāma-karaṇaṃ ca.

[1] Aus Śīlānka's Comm.

---

[33] saccaṃ. [34] vor sacc°. [35] hinter °ṭṭho.

sā āgayassa taravaṇṇa-dāiṇo paḍhamagaṃ payatteṇaṃ
dāijjai jeṇa tao najjai 'ko esa puriso' tti ‖ 6
so vi ya taṃ daṭṭhūṇaṃ visesao saṃsaī niyaṃ jāiṃ
'laṭṭhaṃ laṭṭhaṃ ti imo ghaḍakāro bhāmaī cakkaṃ' ‖ 7
iya tassa taī bhāvaṃ cindheṇam imeṇa jāṇiuṃ kusalā
aṇuyattai taha ceva ya jaha so tuṭṭho dhaṇaṃ dei ‖ 8
3. *amacce* tti.

. . . .
. . . . ‖ 1
tattha ya goppaya-majjhammi muttiyaṃ vesareṇa, taṃ ca tao
jhalla-malaṃ, taṃ daṭṭhuṃ cira-kālaṃ cintaī iṇam-o ‖ 2
'hoi thirôdagam etthaṃ udaga-nidhāṇaṃ' ti, vāhiuṃ turagaṃ
volīṇo so rāyā. mantīṇa[2] vi taṃ viyāṇeuṃ ‖ 3
kārāviyaṃ talāyaṃ sahas' ambavaṇ'uccaranta-pālīyaṃ
. . . . ‖ 4
. . . . ya kayā kiṃ vā?
kahiyaṃ c' āgār'ingiya-kusaleṇa ya se amacceṇaṃ ‖ 5
rannā vi viviha-cintaṇa-nāṇ'āsankāĕ bhīya-hiyaeṇaṃ
[3]pūy'atth'āmalae cciya avarāho se kao dhaṇiyaṃ ‖ 6]

Viśesh. I, 942. (jahiyammi u nikkhitte purao so ceva anka-vinnāso[4] |
so hoi samaya-bhedo vajjeyavvo payatteṇaṃ ‖)

II, 8 (Viśesh. I, 1079). davva-paramparae imaṃ udāharaṇaṃ[5]:

[1. Sāgeyaṃ nagaraṃ. Jiyasattū rāyā sayala-rāy'anga-paḍipuṇṇo. tassa ya nagarassa puratthime disībhāe ārāma-majjhe āyayaṇaṃ, tattha Surappio nāma jakkho vasai sannihiya-pāḍiherattaṇeṇa maṇḍala-ppasiddho. so ya varise-varise cittijjai, maho ya se kīrai, cittio ya cittayaraṃ mārei, aha na cittijjai jaṇaṃ mārei. tao rāyā appa-bahuyaṃ āloeuṃ cittāvei, cittayarā ya palāyantā rannā nāyā saṃkaliyā pāḍahuyā ya kāuṃ ruddhā, nāmāṇi ya lihiuṃ kalase pakkhittāṇi, tao varise-2 jassa nāmaṃ utthallai so citteuṃ marai. tattha ya egā therī, tīse putto Somaḍao nāma sayala-vinnāṇi-ovvario[6] tti. vaccai kālo.

2. annayā ya Kosambīo dārao vinnāṇa-nimittaṃ Somadevo nāma āgao, tassa gihe oyario sikkhai. vaccai kālo. annayā ya sā therī vaga-rakkhasa-vāray'āgamaṇa-sankāe ruyantī teṇa bhaṇiyā: kiṃ ammo ruyasi? sā bhaṇai: putta niya-vāvāraṃ kuru. jo ya ṇa duhie[7] gāhā. tīe kahiyaṃ. so bhaṇai: ahaṃ cittissaṃ. sā bhaṇai: sarisaṃ ceva rodhaṇayaṃ, tumaṃ pi me putto si. tao teṇa sā bohiyā: tahā 'haṃ eīe jattāe cittissaṃ jahā na marissaṃ ti. tīe vi paḍivannaṃ 'kayāī eyaṃ pi bhavaī' tti. tao tahiṃ ceva varise utthalliyaṃ Somaḍayassa nāmayaṃ. kheḍio vārao. tatto Somadevo chaṭṭha-bhattaṃ kāūṇa gao jakkha-gihaṃ. ṇhāya-suibhūeṇâhayaṃ vattha-juyalaṃ parihiyaṃ, aṭṭha-guṇāe ya pottīe muha-kamalam āvariyaṃ, navaehiṃ ṇhavaṇa-kalasehiṃ majjio jakkho, navaehi ya kuccaehiṃ ugghuṭṭho, suīe mallae Poṇḍavaddhaṇiyāe seḍiyāe allesaṃ dhavalio, pavittôdaga-rāya-vaṭṭag'ādīhiṃ vaṇṇaehiṃ cittiūṇa pāesu paḍio. bhaṇio:

phuḍa-maragaya-dala-sāmala-vibuddha-vara-kamala-patta-saris'accha
jakkha tume khamiyavvo tumha kao jo mae doso ‖

---

[2] Ueber der letzten Silbe eine 3, offenbar um anzudeuten, dass der dritte Casus (Instr.) vorliegt. [3] °yātth° MS. [4] °tte puṇar avi so ceva hoi dāyavvo Śīl. & (. . . . kāyavvo) Hemac. [5] imaṃ fehlt bei Śīl.; das zunächst folgende Stück in Kleindruck ist der Anf. seiner Fassung; im Verlauf geht er mit H. ausser in den Fällen, welche in den Fussnoten angemerkt sind. Der von Paljoya & Migāvaī handelnde Theil der Erzählung wird erwähnt von Śīl. zu Ācārānga I, 2, 1, 1 Ed. p. 110, 15 f. [6] Gl. pradhānaḥ. [7] Die Strophe, von der hier nur das pratīka steht, lautet in Munipaticar. 264:

jo ya na dukkhaṃ patto jo ya na dukkhassa niggaha-samattho
jo ya na duhie duhio na tassa dukkhaṃ kaheyavvaṃ ‖

jakkho vi bhaṇai tuṭṭho: varehi varaṃ! ti. teṇa bhaṇiyaṃ: sattāṇam abhayaṃ dehi. jakkho bhaṇai: dinnaṃ ceva jaṃ tumaṃ na mao tti, kim eeṇa! annaṃ varehi. so bhaṇai: jai evaṃ to jassa saceyaṇâceyaṇassa dupaya-cauppay'āiyassa egâvayavaṃ pi passejjā tassâhaṃ viddhaṃ ṭhāṇayaṃ lihejjā. jakkheṇa dinno varo. tao so te cittagaro kharaṇṭettā[1] siddhakajjo tti Kosambiṃ gao.

3. tattha ya Sayâṇio nāma rāyā. so annayā kayāi suhāsaṇa-gao dūyaṃ pucchai: jaṃ annesiṃ rāīṇaṃ atthi taṃ mamaṃ kiṃ n'atthi? dūeṇa bhaṇiyaṃ: cittasabhā. maṇasā . . . . wie H.]

1. *teṇaṃ kāleṇaṃ teṇaṃ samaeṇaṃ* Sākeyaṃ nagaraṃ. *tattha bahiyā* (tassa) uttara-puratthime disī-bhā*ge* Surappie nāmaṃ jakkh'āya(ta)ṇe[2] *koṭṭhā, vaṇṇao*[3]. (so ya Surappio jakkho) sannihiya-pāḍihero[4]. so *ya* varise* ***-(varise) cittijjai, maho ya se (paramo) kīrai. so ya cittio samāṇo taṃ ceva cittakaraṃ mārei (aha na cittijjai to jaṇa-māriṃ karei. tao) *teṇa bhaeṇa* cittakara*kā* savve palāium āraddhā. pacchā*** rannā nāyaṃ: jai *ee* savve palāyanti, tā[5] esa[6] jakkho acittijjanto amha*ṃ* vadhāe[7] bhavissai. teṇa *bhaeṇa* cittakara*kā* *rannā* (ekka)*-saṃkaliya-baddhā[8] pāḍihuehi(ṃ)[9] kayā. tesiṃ savvesiṃ nāmāiṃ pattae*hiṃ* lihiūṇa*ṃ* ghaḍae[10] chūḍhāṇi. tao varise-varise jassa nāma(ṃ) uṭṭhei teṇa citteyavvo. evaṃ *ca* kālo vaccai.

2. annayā kayāi *ego* (Kosambio)[1] cittakara-dārao[2] (gharāo*** palāiuṃ tatth' āgao[3] sikkhago). so bhamanto *Sāeyaṃ gao, tatth' egassa* (Sāgeyassa) cittagarassa[4] gharaṃ allīṇo. (so vi ega-puttao therī-putto)[5], so *vi* se *ceḍo* (tassa)*[6] mitto[7] jāo. evaṃ tassa tattha acchantassa — aha tammi varise tassa therī-puttassa[8] vārao jāo. pacchā sā therī bahu-ppagāraṃ ruyai[9]. taṃ ruyamāṇiṃ[10] theriṃ daṭṭhūṇa*ṃ* (Kosambago) bhaṇai: kiṃ ammo[11] ruyasi[12] *evaṃ*? tāe[13] siṭṭhaṃ. so bhaṇai *therī-kāruṇṇeṇaṃ*[14]: mā *tubbhe* ruyaha[15], ahaṃ (e)taṃ jakkhaṃ cittessāmi[16]. tāhe sā bhaṇai: tumaṃ (pi)** me putto kiṃ† na bhavasi? 'to vi ahaṃ cittemi, acchaha (tubbhe) asogāo'[17]. *evaṃ* (tao) teṇa chaṭṭha-bhattaṃ kāūṇa*ṃ* ahayaṃ vattha-jugalaṃ parihettā[18] (aṭṭha-guṇāe pottie[19] muhaṃ bandhiūṇa) cokkheṇa paya(t)teṇa sui[20]-(b)bhūeṇa*ṃ* (navaehiṃ kalasehiṃ[21] ṇhāṇettā)[22] navaehiṃ kuccaehiṃ[23] navaehiṃ mallaya[24]-sampuḍehiṃ allesehiṃ**[25] vaṇṇaehiṃ (ca* **) *evaṃ teṇa so* cittio. citteūṇa*ṃ* pāya-paḍio bhaṇai: *taṃ* khamaha[26] jaṃ mae *'ttha kiṃci* avaraddhaṃ[27] (ti. tao) *tattha so* tuṭṭho (jakkho) *saṃnihiya-pāḍihero* bhaṇai: vare(hi) varaṃ! *puttā!* so bhaṇai: eyaṃ[28] ceva mama

---

[1] °raṃṭṭ° MS. [2] °yareṇe (für °yataṇe?) β. [3] raṃnao. [4] °re. [5] to Σ; pacchā. [6] eso, auch Σ. [7] vah° S; °dhāya. [8] °li-b° B, °lita-b° S, °litaddhā Σ; °kilitā-b°. [9] pad° Σ, pāhu° S; pādu°. [10] kuḍe.

[1] °bīo S, °bao B. [2] -ceḍo. [3] °ttha g° B, °ttha āg° Σ. [4] °ttakār°. [5] tattha ega-puttiyā therī. [6] ṇe Σ. [7] °ttaṃ. [8] °ri-suyassa. [9] rūy° β, roy° α, rūv° S, kūv° Σ. [10] rūy°, auch Σ. [11] āie. [12] rūy° (bharūy° für rurūy°? α), auch Σ. [13] tīe S. [14] -kābhann°. [15] rūy° Σ; bhay° (für ruy°). [16] °ttaiss° α. [17] niraddannāo. [18] °ya- °la-p° α, °gaṃ p° β; °hieṇaṃ. [19] °t° Σ, °ttie B. [20] sutī S, sūtī B; suti. [21] °sah° S, °saeh° Σ. [22] nicht in α. [23] kuvv° MSS. [24] °lla S. [25] °ss° B, °saeh° Σ; asiles°. [26] t° kh° hinter °kayaṃ. [27] avakayaṃ. [28] esa.

varaṃ [29] (dehi) 'mā logaṃ mārehi'. *taṃ* bhaṇai: eyaṃ tāva ṭhiyam eva, jaṃ tumaṃ [30] na mārio evaṃ anne vi [31] na māremi [32]; annaṃ bhaṇa! so bhaṇai: jassa *ṇaṃ* ega-desam [33] avi [34] pāsami [35] dupayassa vā cauppayassa vā apayassa* *** vā* *** [36] tassa* tad-āṇurūvaṃ rūvaṃ nivvattemi. 'evaṃ hou' tti *teṇa* dinno [37] (varo). tao [38] so laddha-varo [39] (rannā sakkārio samāṇo) gao Kosambiṃ nagariṃ.

3. tattha ya*** Sayâṇio nāma rāyā. so annayā kayāi suh'āsaṇa-*vara*-gao dūyaṃ pucchai: kiṃ mama *Devāṇuppiyā* n'atthi jaṃ anna-rāīṇaṃ atthi? teṇa bhaṇiyaṃ: citta-sa(b)hā n'atthi. maṇasā devāṇaṃ vāyāe [1] patthivāṇaṃ. tak-khaṇa(-metta)m eva āṇattā citta-kāragā [2]. tehi(ṃ) sabhā-ovāsā [3] vibha(i)ttā (pacittiyā) [4]. *tattha* tassa vara-dinna(ga)ssa*** jā [5] ranno anteura-kiḍḍā *sā* paeso** [6] (-[7] paeso) dinno [8]. *evaṃ* teṇa tattha tad-āṇurūvesu *rūvesu* nimmiesu† *annayā* kayāi Migāvaīe jāl(a-[9] kaḍag)'antareṇaṃ (pāy'anguṭṭhao diṭṭho; uvamāṇeṇaṃ nāyaṃ jahā 'Migāvaī esa' [10] tti. teṇa [11] pāy'anguṭṭhagâṇusāreṇa devīe rūvaṃ nivvattiyaṃ) [12]. tīse *puṇa* cakkhummi ummillijjante [13] ego masi-bindū [14] ūrū [15]-*m*-antare paḍio. teṇa phusio [16]. puṇo vi jāo [17]. evaṃ tinni vārā [18]. pacchā teṇa nāyaṃ: eeṇa evaṃ† hoyavvam eva [19]. tao [38] citta-sabhā nimmāyā. (tao) *annayā kayāi* rāyā citta-sabhaṃ paloento [20] taṃ (pa)desaṃ patto jattha sā devī [21]. taṃ nivvaṇṇanteṇa so bindū [22] diṭṭho. taṃ** daṭṭhūṇaṃ** ruṭṭho [23], 'eeṇa mama (pattī) dharisiya' tti (kāūṇa) vajjho āṇatto. [24] (cittakara-)seṇī uvaṭṭhiyā *bhaṇai:* sāmi [25], esa vara-laddhao tti. *rāyā bhaṇai: jai evaṃ*, t(a)o se khujjāe† muhaṃ dāehi [26]. teṇa tad-āṇurūvaṃ nivvattiyaṃ [27]. tahā [28] vi teṇa saṃḍās(a)o chindāvio ceva [29], nivvisao ya* āṇatto.

4. so puṇo [1] jakkhassa uvavāseṇa ṭhio. *jakkheṇa* bhaṇio (ya): vāmeṇa cittehisi *tti*. *so tassa ranno* ([2] Sayâṇiyassa) pa(d)osaṃ gao. teṇa [29] (vi)** cintiyaṃ: Pajjoo eyassa pīiṃ pi(v)ejjā [3] *ti cintiūṇa* (tao ṇeṇa [4]) Migāvaīe citta-phalae rūvaṃ citteūṇa [5] *jahā Malli tahā* Pajjoyassa uvaṭṭh*av*iyaṃ [6]. (teṇa diṭṭhaṃ, pucchiteṇa [7] siṭṭhaṃ**). *Pajjo*teṇa** *** dūo payaṭṭio [8] (: jai na paṭṭhavesi to [9]

---

[29] °ro. [30] tuhaṃ. [31] °nnaṃ pi. [32] °mo S, °reti B. [33] -pad° B. [34] °gam avi desaṃ. [35] °semi B; °sāmi. [36] dup° &c. vor eg°. [37] °nnaṃ. [38] evaṃ. [39] vare laddhe.

[1] vayasā. [2] -karā Śīl., °ttagarā S; °ttagar°. [3] sā Σ; -ogāsā. [4] citt° Śīl. [5] jo BΣ. [6] so Śīl. [7] so Σ. [8] laddho. [9] kiḍ° Śīl., kiḍḍ° S. [10] °vaīe Śīl. [11] tay-ang° Śīl. [12] °ṇaṃ angulī diṭṭhā, teṇaṃ anguli-sārikkheṇaṃ devī savvā tad-āṇurūvā nimmaviyā. [13] °llante Śīl.[2]; °tammi. [14] °duyao. [15] °rūy S, °ruy B. [16] puṭṭho α, phuṭṭo β; °ṇaṃ punchido ṇa ya sā sohai Śīl. [17] . . . . jjantesu paḍio Śīl. [18] °re. [19] °ṇa evam eva bhaviyavvaṃ Śīl. [20] pulaento. [21] °vī lihiyā Śīl. [22] °duko α, °dukkho β [23] āsu-ratto. [24] tao c° Śīl. [25] °mī. [26] dāeti B, dāhiyaṃ S, dāiaṃ Σ; Śīl. fehlt; dāijjau (°jjāu α). [27] °rūvā(?) lihiyā Śīl. [28] °ha Śīl. [29] nicht in Śīl.

[1] °ṇo vi tass' eva Śīl. [2] tao so S° Śīl. [3] °jja. [4] °ṇaṃ S, teṇaṃ B. [5] kāūṇaṃ. [6] °ṭṭhāv° Śīl. [7] °cchie t° Σ, °cchie oder °cchio ohne teṇa siṭṭhaṃ Śīl. [8] °ṭṭhio MSS. (Śīl. fehlt). [9] tao Śīl.

emi). teṇa (asakkārio) niddhamaṇeṇa nicchūḍho. teṇa siṭṭhaṃ. imo (vi teṇa) dūya-vayaṇeṇa ruṭṭho savva-baleṇa Kosambiṃ ei. taṃ āgacchantaṃ souṃ[10] *imo* (Sayâṇio) appa-balo aisāreṇa mao. tāhe *tāe* (Miyāvaie) cintiyaṃ: mā imo bālo mama putto viṇassihiti[11]. (esa khareṇaṃ na sakkai. pacchā dūo paṭṭhavio). *tāhe Pajjoo* bhaṇio[12]: esa kumāro bālo[13] (amhehiṃ gaehiṃ) mā sāmanta-rāiṇā (keṇai) anneṇa(ṃ)† pellijjihiti[14]. (so bhaṇai: ko mamaṃ dharamāṇe pellihiti[15]! sā bhaṇai: ūsīsae[16] sappo joyaṇa[17]-sae vejjo! kiṃ kīrihiti? to[18] nagariṃ daḍhaṃ karehi. so[19] bhaṇai: āmaṃ, karemi. tāe bhaṇṇai:) *tamhā*[20] *nagarī* Ujjeṇiyāo iṭṭagāo[21] (baliyāo, tāhiṃ) kīrau. ('āmaṃ' ti.)

5. tassa ya[1] coddasa rāiṇo[2] (vasa-vattiṇo, teṇa*** te) sabalā (ṭhaviyā, purisa-)paramparaeṇa tehiṃ āṇīyāo[3] iṭṭagāo[4]. kayaṃ[5] nagaraṃ[6] (daḍhaṃ[29])* ** *jāhe* tāhe tāe** bhaṇṇai: iyāṇiṃ dhannassa bharehi nagariṃ[7]. (tao ṇeṇa[8] bhariyā.) jāhe[9] nagarī rohagaasajjhā[10] jāyā tāhe sā *puṇo* visaṃvaiyā. *evaṃ abhisaṭṭhāe tāe* cintiyaṃ (ca ṇāe): dhannā ṇaṃ te gām'āgara[11]-nagara-*kheḍa-kabbaḍā* jāva sannivesā jattha[12] *ṇaṃ* (sāmī) *samaṇe bhagavaṃ Mahāvīre* viharai, pavvaejjāmi jai sāmī ejja[13]. (tao bhagavaṃ[14] samosaḍho)[15]. tattha savva[16]-verāṇi pasamanti, Migāvaie niggayāe dhamme kahijjamāṇe ege purise *dhammâṇurāga-ratte* ('esa savvannu' tti kāuṃ)[17] *imaṃ* pacchanna-*pucchaṃ* maṇasā pucchai. tāhe[18] sāmiṇā *so* bhaṇio[19]: vāyāe puccha Devāṇuppiyā[20], (varaṃ)[21] bahave sattā sambujjh*issa*nti (tti)*. evam avi bhaṇie teṇa bhaṇṇai[22]: bhagavaṃ, jā sā sā sā? tattha (bhagavayā[23] 'āmaṃ' ti bhaṇie[24]) Goyama-sāmiṇā bhaṇiyaṃ: kiṃ[25] eeṇa*ṃ* 'jā sā sā sa' tti[26] bhaṇiyaṃ[27]? ettha[28] tīse uṭṭhāṇa-pāriyā(va)ṇiyaṃ[29] savvaṃ *sāmī* (bhagavaṃ) parikahei[30]:

6. teṇaṃ kāleṇaṃ teṇaṃ samaeṇaṃ Campā (nāma) nagarī[1]. tattha ego suvaṇṇakāro† (itthi[2]-lolo). so[21] panca[3]-panca suvaṇṇasayāṇi dāūṇa*ṃ* jā[4] pahāṇā kannā[5] taṃ pariṇei[6]. evaṃ teṇa(ṃ)

---

[10] soūṇa Śīl.; soūṇaṃ. [11] viṇiss° (BΣ?)Śīl., °hi tti BŚīl. [12] āṇatto. [13] apaḍuppanno. [14] °eṇa vā p° Śīl., °hī Śīl.[1], °hī tti BŚīl.[2] [15] °hi tti B(Σ?); °ṇai: ahaṃ bhalāmi ko pellei Śīl. [16] uss° Śīl., us° BS. [17] °ṇā BSŚīl. [18] tā SΣ. [19] to Śīl. [20] tahā α. [21] °ṇīe iṭṭāo Śīl.; °yāe °gāe.

[1] °rau, evaṃ te. [2] rāyāṇo. [3] āṇīy° SŚīl. [4] °hiṃ sā °yā °gā. [5] nimmāyā. [6] °rī. [7] °raṃ Śīl.[1]; °raṃ, sammt bh° vor dh°. [8] teṇa Śīl. [9] jāva B. [10] -sajjā, auch Śīl. [11] °ma B. [12] jesu ṇaṃ Śīl. [13] °rai jai ya sāmī ihaṃ ejjā tao ahaṃ pavvajjaṃ geṇhejjā Śīl. [14] °vaṃ viharanto āgantūṇa tatth' eva bāhiriyāe Śīl. [15] samosaraṇaṃ. [16] °ḍho tao Śīl.; °vvāṇi. [17] °ggayā abbhintariyāo, io ya 'sāmī samosaḍho' tti souṃ ego paccanta-māhaṇa-teṇao saṃsay'āvanno āgantūṇa Śīl.; 'ime savvannū, na kiṃci se avidiyaṃ, tamhā iha pucchāmi'. [18] tao Śīl. [19] °ṇṇai. [20] °ṇappiyā. [21] nicht bei Śīl. [22] bhaṇiyaṃ Śīl. [23] °yā bhaṇiyaṃ Śīl. [24] °ṇie tattha Σ. [25] kim Śīl. [26] sā statt sa tti. [27] vor ee°. [28] tattha BΣ. [29] °yāṇ° Śīl. [30] °hehi S, °hei tti Śīl.[2]; °hi α.

[1] °rīe B, °mā n° S, °māe °rīe Śīl. [2] ithī Śīl. [3] nicht in α & Śīl. [4] jahā α; nicht in β. [5] dāriyā. [6] geṇhai.

panca sayā piṇḍiyā. ekk'ekkāe[7] tilaga-coddasa(ga)ṃ alaṃkāraṃ[8] karei[9]. jad-divasaṃ[10] (ca* ** jāe samaṃ) bhoge bhunjihii[11] tad-divasaṃ dei *tīse* (alaṃkāraṃ), *ava*sesa*m* kālaṃ na dei. so[12] issāluo[13], taṃ gharaṃ na kayāi[14] muyai na vā annassa-*m*-[15]alli(i)uṃ dei. so annayā *kayāi* mitte*ṇam*[16] pagae vāhito[17] (aṇicchanto balā nio) jemeuṃ[18]. so[21] tahiṃ gao tti nāūṇa tāhiṃ cintiyaṃ[19]: kiṃ eeṇa(ṃ)[20] amha†[21] suvaṇṇaeṇaṃ! ti, ajja *ṇe* pai-rikkaṃ ṇhāmo[22] (samālabhāmo āvindhāmo[23] ya**) *tti*, ṇhāyāo[24] pairikka[25]-majji-yavvaya[26]-vihīe tilaga-coddas(ag)eṇa*m* alaṃkāreṇa*m** ** *appāṇam* alaṃk(ār)eūṇa*m* addāyaṃ gahāya *appāṇam* pehamāṇio[27] ciṭṭhanti. so ya tao āgao**. taṃ daṭṭhūṇaṃ āsurutto[28]. teṇa ekkā gahiyā[29] tāva piṭṭiyā jāva maya tti. tā[30] *ṇam* annāo bhaṇanti: evaṃ amha[31] (vi) ekk'ekkā *eeṇa* (ni)hantavva tti, tamhā eyaṃ ettha ceva[32] addāga-punjaṃ karemo. tattha eg'ūṇehiṃ pancahiṃ mahilā-saehiṃ panca eg'ūṇāiṃ addāga-sayāiṃ jamaga-samagam *eva* pakkhittāiṃ[33]. tattha so addāga-punjo jāo[34]. pacchā puṇo (vi) tāsiṃ pacchātāvo jāo: kā gaī amha*m* pai-māriyāṇaṃ (bhavissai), loe[35] ya uddhaṃsaṇāo sahiyavvāo. tāhe[36] *ceva* tāhiṃ *taṃ gharaṃ* ghaṇa-kavāḍa-**nirantara(ṃ) nicchiḍḍāiṃ dāraiṃ[37] ṭhaveūṇa[38] aggī dinno savvao samantao[39]. *anne bhaṇanti 'ullambeuṃ mayāo' tti.*

7. teṇa pacchā'ṇutāveṇa[1] sâṇukkosayāe ya tāe* ya* ** akāma-nijjarāe maṇūsesûvavannā[2]. (panca vi sayā corā jāyā egammi pavvae parivasanti.) so vi[3] kāla-gao tirikkhesûvavanno[4]. tattha jā sā paḍhamaṃ māriyā sā *vi* ekkaṃ bhavaṃ tiriesu, pacchā ekkammi bambhaṇa-kule[5] ceḍo āyāo, so ya panca-variso (jāo)** ***. so** ya suvaṇṇakāro tirikkhesu[6] uvvaṭṭiūṇa*m* tammi kule*** ceva†[7] dāriyā jāyā. so ceḍo tīse bāla-ggāho. sā ya[8] niccam eva royai[9]. teṇa udara[10]-poppayaṃ karenteṇa*m* kaha[11] vi sā joṇi-ddāre hattheṇa āhayā[12]. tah(a cc)eva[13] *sā* ṭhiyā (roviuṃ)[14]. teṇa nāyaṃ[15]: laddho mae[16] uvāo tti. evaṃ so nicca(kāla)m eva* ** karei[17]. (so) tehiṃ[18] māyā-piīhiṃ[19] nāo. tāhe haṇiūṇa[20] dhāḍio[21]; sā vi apaḍuppannā ceva viddāyā.

---

[7] eg'egāe. [8] °sa-ang'ābharaṇaṃ Śīl.; bhaṇḍāl°. [9] dei. [10] °saṃ paraṃ β. [11] °jai, auch Σ. [12] eso Σ. [13] Is° Σ. [14] °yāi vi Σ, °yāi mokkalaṃ Śīl. [15] allīuṃ Śīl. [16] °ttehiṃ Śīl. [17] °hitto Śīl. [18] taṃ ca vippagiṭṭhaṃ tao Śīl. [19] nāyaṃ. [20] ten° Σ. [21] °hāṇaṃ, vor e° Śīl. [22] māṇemo. [23] āviddh° SΣ, āviṃddh° Śīl. [24] °yāo ya B. [25] °kkaṃ, auch (B?) Σ. [26] °jjaṇa BŚīl. [27] deh°. [28] °ratto. [29] °hāya. [30] tou (für to oder tāo) Σ; tao. [31] °he BΣ. [32] °ṭṭhanti, so vi ya avarattaeṇa niyatto, pahāṇa-pattīe se aggalā avaṇiyā, taṃ pasāhiyaṃ, daṭṭhūṇa kasāyāṇala-ḍajjhamāṇeṇaṃ tālageṇaṃ māriyā, tāo annāo ya bhaṇanti: esa amha ekkekkiyaṃ mārehii tti, tamhā eyaṃ ettha Śīl. [33] °ttāṇi Śīl. [34] kao. [35] loe vi B. [36] taha. [37] nicht bei Śīl. [38] kāūṇa. [39] °tāo Śīl.; °tā.

[1] vor t° Σ; °cchāyāṇ° Śīl. [2] °ṇussesu āugaṃ nibaddhaṃ. [3] vi ya Śīl. [4] appa-ṭṭhii-tirikkhesu uv° Śīl.; °su uv°. [5] -ghare. [6] °kkhehiṃto Śīl. [7] vor k° Śīl. [8] °ggāhī sā vi ya asuha-bhāvā Śīl. [9] rūvai (oder ruv°) tao Śīl.; rūy°. [10] °pôd°. [11] kīh° B¹SΣ. [12] tāliyā. [13] ceva BŚīl.; tāh°. [14] roī° BΣ. [15] °yaṃ jahā Śīl. [16] me B. [17] tālento. [18] tāh°. [19] -pieh° Σ. [20] hantūṇa. [21] visajjio.

8. so (ya) ceḍo palāyamāṇo cira-nagara-viṇaṭṭha-duṭṭha-sīl'ā-yāro[1] jāo. gao egaṃ cora-pallim jattha tāṇi eg'ūṇ(ag)āṇi[2] panca† cora-sayāṇi parivasanti. sā vi pai-rikkaṃ hiṇḍantī egaṃ gāmaṃ gayā. so[3] gāmo tehiṃ (corehiṃ) pellio, sā ya ṇehiṃ[4] gahiyā. sā *tattha* (tehiṃ) panca(hi vi)[5] cora-saehiṃ paribhuttā[6]. tesiṃ cintā jāyā[7]: aho imā varāī ettiyāṇaṃ[8] sahai[9], jai annā (se) biijjiyā[10] labbhejjā[11] to se vissāmo hojjā[12]. tao[13] tehiṃ annayā[37] kayāi tīse biijjiyā[14] āṇīyā. jaṃ ceva (divasaṃ)* ** sā* ** āṇīyā[15] tad-divasaṃ (ceva) *āraddhā* sā tīse *āyaṃ ca uvāyaṃ ca* (chiḍḍāiṃ maggai) keṇa[16] uvāeṇa *eyaṃ*[17] mārejjā. *tattha annayā kayāi chinna-kaḍayaṃ gihaṃ* (te ya** *** annayā[18] odhāiyā[19]). *to tattha* tāe[20] (sā bhaṇiyā[21]: peccha! kūve kiṃpi dīsai. sā[22] daṭṭhum āraddhā. tāe[23] tatth' eva chūḍhā)[24]. *tāhe* (te[25] āgayā) pucchanti. tāe[23] bhaṇṇai: appaṇo[26] mahilaṃ kīsa[27] na sāraveha? tehiṃ nāyaṃ jahā etāe[28] māriyā. (tao) *tattha* tassa bambhaṇa-ceḍa(ga)ssa hiyae ṭhiyaṃ jahā: esā sā* ** [29] (mama) pāv(a-kamm)ā (bhagiṇi tti), suvvai ya bhagavaṃ (Mahāvīro savvannū savva-darisī). tao[30] (esa)[31] samosaraṇe pucchai.

9. tāhe sāmī bhaṇai: sa cceva sā tava bhagiṇī. ettha[1] saṃvegam āvanno. so[37] pa(v)vaio. evaṃ soūṇa[2] savvā sā parisā payaṇurāga[3]-saṃjuttā jāyā[4]. (tao) *tattha* sā** *** Migāvaī devī** jeṇ' eva samaṇe bhagavaṃ[5] Mahāvīre (teṇ' eva uvāgacchai, uvāgacchittā samaṇaṃ bhagavaṃ Mahāvīraṃ [37]vandai** ***) vandittā[37] (evaṃ vayāsī): jaṃ navaraṃ[6] Pajjoyaṃ āpucchāmi (tao tujjha[7] sagāse pavvayāmi tti bhaṇiūṇaṃ), *'ahā-suhaṃ', tae ṇaṃ sā Migāvaī devī jeṇ' eva Pajjoe rāyā teṇ' eva uvāgacchai*, Pajjoyaṃ *kara-tala-pariggahiyaṃ evaṃ* (āpucchai[8]:) *icchāmi ṇaṃ Devāṇampiyā tubbhehiṃ abbhaṇunnāyā samaṇassa bhagavao Mahāvīrassa* —. tao[9] Pajjoo[10] *rāyā* tīse [11]mah'aimahāliyāe sa-deva-maṇuyāsurāe[12] parisāe[13] lajjāe na tarai (vāreuṃ[14]) *jahā 'mā pavvayāhi' tti, eyam aṭṭhaṃ aṇujāṇai*, (tāhe[37] visajjei[15]. tao Migāvaī Pajjoyassa) Udayaṇaṃ *ca se* kumāraṃ nikkhevaga-nikkhittaṃ[16] kāūṇa[17] *'evaṃ*

---

[1] °ra-caritto (-cār° *n*). [2] eg'ūṇa Σ; °āiṃ. [3] so vi Śīl. [4] aṇeh° Śīl. [5] °hiṃ vi BS, °hiṃ mi Śīl. [6] j statt bh (zuweilen auch sonst). [7] samuppannā. [8] °ṇaṃ dharisaṇaṃ Śīl. [9] °hatti B, °hiti Σ, °harati (für °hai ti?) S. [10] °jjayā BS(β²?). [11] labh° (!) MSS. (auch Śīl.). [12] bhavejjā. [13] evaṃ. [14] °jjayā S. [15] °jjiyā āṇiyā, jad-divasaṃ ca sā āṇiyā Śīl. [16] °ṇa puṇa Śīl. [17] auch in Śīl. [18] corā ann° Śīl. [19] uddh° Śīl. [20] tāe vi Śīl. [21] °yā halā Śīl. [22] °sai tti tao sā ujjuyayāe Śīl. [23] tīe Śīl. [24] bhaṇṇai 'peccha imaṃ mahā-dumaṃ kusumiyaṃ', tāe diṭṭhaṃ, tāe nolliyā, paḍiyā. [25] corā Śīl. [26] appāṇo Σ. [27] °iā kiṃ Śīl. [28] eīe, auch Śīl. [29] bei Śīl. bloss sec. m. eingefügt. [30] tāhe. [31] °ṇi tti cintei ya bh° M° s° s° ya tti vādo suvvai tao esa ih' āgao Śīl.

[1] ettha so Śīl. [2] °vvaio eyaṃ ca kahāṇayaṃ souṃ Śīl. [3] vayāṇur°. [4] °rāgā saṃvuttā Śīl. [5] vor s° S & (°vanta) Σ. [6] °sī bhagavaṃ jāvaṃ rāyaṃ Śīl.; °ttā jā navariṃ. [7] tumha Śīl. [8] pucch° BΣ. [9] tae ṇaṃ. [10] so P° Śīl.; se (so β) Pajjoe. [11] °haiṃ°. [12] °ra Śīl. [13] °sā, auch S. [14] °reuṃ ti Śīl. [15] °jjiyā Śīl. [16] °va-nikh° (-nih° sec. m.) Śīl. [17] karei.

[18]*saṃvaḍḍhehi*°, *evaṃ* pavvaiyā *Migāvaī*. Pajjoyassa (vi [37]ya***) aṭṭha Angāravai*Siva*ppamuhāo devīo [19] pavvaiyāo†. tāṇi vi [37] panca cora [37]-sayāṇi teṇa** gantūṇa [20] sambohiyāṇi [21] *pavvaiyāṇi*. — eyaṃ pasangeṇa bhaṇiyaṃ[22]. ettha iṭṭaga-paramparaeṇa adhiyāro, esa davva-paramparao [23]. *eeṇa bhāva-paramparae sāhijjai jahā Vaddhamāṇa-sāmiṇā Suhammassa Jambu-nāma jāva amha vāyaṇ'āriyā āṇupuvvīya kama-parivāḍīya āgayaṃ suttao atthao karaṇao ya*.

II, 22. egammi mahā-nagare palīvaṇagaṃ saṃvuttaṃ. tammi ya aṇāhā duve jaṇā pangulao andhalao ya [1]. (te) nagara-loe [2] jalaṇa [3]-sambham'ubbhanta-loyaṇe palāyamāṇe (pāsanto [4]) pangulao gamaṇa-kiriyā'bhāvāo [5] jāṇanto vi palāyaṇa-maggaṃ kam'āgaeṇa agaṇiṇā [6] daḍḍho. andho vi* gamaṇa-kiriyā-jutto palāyaṇa-maggam ajāṇanto turiyaṃ jalaṇ'anteṇa gantuṃ agaṇi-bhariyāe khāṇīe paḍiūṇa daḍḍho. (esa diṭṭhanto, ayam atthôvaṇao:) evaṃ nāṇī (vi* ***) kiriyā-rahio na kamm'aggiṇo palāiuṃ samattho, iyaro vi nāṇa-rahiyattaṇao tti.

II, 23. egammi raṇṇe rāya-bhaeṇa nagarāo uvvasiya [7] logo ṭhio. puṇo vi dhāḍi-bhaeṇa pavahaṇāṇi ujjhiya palāo. tattha duve aṇāha-ppāyā andho pangū ya ujjhiyā. (gayāe dhāḍīe) log' [8]-aggiṇā *ya* (vāeṇa) vaṇa**-davo laggo. te ya bhīyā. andho chuṭṭa-kaccho aggi'nteṇa palāyai. panguṇā bhaṇiyaṃ: andha, mā io nāsaṇaṃ! io ppeva [9] aggī. teṇa bhaṇiyaṃ: kuo [10] puṇa gacchāmi? panguṇā bhaṇiyaṃ [11]: ahaṃ (pi purao aidūre [12]) magga-desaṇāsamattho (jao)* ** pangū, tā maṃ khandhe karehi jeṇa ahi-kaṇṭaka-jalaṇ'-ādi-avāe pariharāvento suhaṃ (te) nagaraṃ pāvemi. (to)* *** teṇa 'taha' tti paḍivajjiya*ṃ* [13] aṇuṭṭhiyaṃ pangu-vayaṇaṃ, gayā ya khemeṇa do vi nagaraṃ ti. (esa diṭṭhanto, ayam atthôvaṇao:) *evaṃ* nāṇa-kiriyāhiṃ siddhi-puraṃ pāvijjai tti.

II, 36. (parihāriyāṇa u tavo jahanna 1 majjho 2 tah'eva ukkoso 3,
sī'uṇha-vāsa-kāle bhaṇio dhīrehi patteyaṃ ‖ 1
1. tattha jahanno gimhe cauttha, 2. chaṭṭhaṃ tu hoi majjhimao,
3. aṭṭhamam iham ukkoso; etto sisire pavakkhāmi: ‖ 2
sisire u jahann'āī chaṭṭh'āī dasama-carimago hoi;
vāsāsu aṭṭham'āī bārasa-pajjantago neo ‖ 3
pāraṇage āyāmaṃ, pancasu gahŏ dosu 'bhiggaho bhikkhe;
kappaṭṭhiy'āī [1] paidiṇa karenti em eva āyāmaṃ ‖ 4
evaṃ cham-māsa-tavaṃ cariuṃ parihārigā aṇucaranti
aṇucarage parihāriya-pada-ṭṭhie jāva cham māsā ‖ 5

---

[18] °ḍḍhihi oder °ṭṭihi (°hiṃ β). [19] °vaī-pam° °vīo āpucchiūṇa Śīl. [20] °ṇi teṇa sāhuṇā gantuṃ Śīl.; °ṇi teṇ' āṇittu. [21] boh° pavvāviyāṇi ya Śīl.; °yāiṃ. [22] °ṇaṃ bh° Śīl.; vaniy° (statt vaṇṇiy°). [23] °rāo.

[1] °dhao ya Σ; °ra-dāhe andhalaga-pangulagā do aṇāhā. [2] -jaṇe. [3] °ṇaṃ SΣ. [4] s° S, sante B. [5] °vao S. [6] aggiṇā. [7] °yā. [8] °ga B. [9] jjeva B. [10] °ggī so āha kao. [11] °gū bhaṇai. [12] °id° B. [13] °jjī B.

[1] °yā ya Śānt. und Bhag. Ed.! °yā vi Sthān. Ed.!

kappa-ṭṭhio vi evaṃ cham-māsa-tavaṃ karei, sesā u
aṇuparihāriga-bhāvaṃ vayanti kappaṭṭhiyattaṃ ca ‖ 6
ev' eso aṭṭhārasa-māsa-pamāṇo u vaṇṇio kappo
saṃkhevao, viseso suttā etassa nāyavvo [2] ‖ 7
kappa-samattīĕ tayaṃ [3] jiṇa-kappaṃ vā uventi gacchaṃ vā;
paḍivajjamāṇagā puṇa jiṇa-ssagāse pavajjanti, ‖ 8
titthagara-samīv'āsevagassa pāse va, no u annassa.
eesiṃ jaṃ caraṇaṃ parihāra-visuddhigaṃ taṃ tu ‖ 9) [4]

II, 54 (Kalpabh. peḍh. 172) [1]. 1. godohao [2] (jai) [3] jaṃ [4] pāḍalāe vacchayaṃ [5] taṃ bahulāe [6] muyai bāhuleraṃ [7] vā pāḍalāe [8] (muyai) [9] *evaṃ vitaha-karaṇaṃ* (to) aṇaṇuogo (bhavai, tassa [10] ya [11] duddha-kajjassa appasiddhī [12] bhavai [10]). jai [13] (puṇa) jaṃ [14] jāe [15] taṃ tāe (ceva) [10] muyai *tayā tahā-karaṇaṃ bhavai* (to) aṇuogo [16] (tassa ya*** [17] duddha-kajjassa*** pasiddhī bhavai [10]) [18]. evam ihâvi [19] jai jīva-*davva*-lakkhaṇeṇaṃ [20] ajīvaṃ parūvei (ajīva-lakkhaṇeṇa vā jīvaṃ [21]) to aṇaṇuogo bhavai [10]. (taṃ bhāvaṃ annahā geṇhai), teṇa *visaṃvadanteṇaṃ* [22] attho [23] visaṃvadai, attheṇa visaṃvayanteṇaṃ [24] caraṇaṃ [25], caraṇeṇaṃ [26] mokkho [27], mokkhâbhāve dikkhā niratthiyā. (aha puṇa [28] jīva-lakkhaṇeṇaṃ jīvaṃ parūvei, ajīva-lakkhaṇeṇaṃ ajīvaṃ, to aṇuogo [29]; tassa ya [30] kajja-siddhī [31] bhavai [10] tti** avigalo atthâvagamo, tao caraṇa-vuḍḍhī, tao mokkho tti. esa paḍhama-diṭṭhanto) [32].

---

[2] °seso visesa-suttāŏ ney° Śānt. [3] tao Śānt. [4] Auch bei Śānt. zu Uttarâdhy. XXVIII, 32 b, ferner in der Avacūri zu Karmagr. IV, 12 (MS. B 690 fol. 7 b 21—28) und mit einigen weitern Strophen (Niś.-bh. X, 267. 274. 278 f.) bei Abhay. zu Bhag. VIII, 2 Ed. fol. 570 b; bloss die vierte Strophe bei Abhay. zu Sthān. III, 4 Ed. fol. 184 b; das erste Hemistich der achten = Viśesh. I, 1275 a. In der Vṛtti eine kürzere Fassung in sechs Gāthās:

1 entspricht 2 f.	4. 6 = 6. 9.
2 f. „ 4 f.	5 entspricht 7 f.

[1] Alle zwölf Erzählungen zu II, 54 f. auch in Kalpa-Cūrṇi & -Ṭīkā; die Varianten hieraus sind im Folgenden im Anschluss an den Text von H durch C & Ṭ characterisirt; wenn nöthig, ist bei C beigefügt, ob die Lesart sich nur im Berliner MS. (B) oder nur in dem von Poona (P) findet.

Von Śīlānka's Fassungen sind die ersten drei zur Hälfte in Skt und desshalb hier nicht berücksichtigt; ebenso die sechste nicht, welche ziemlich breit gehalten ist und keinen besondern Werth hat. Was übrigens in 1—3 & 6 an einzelnen Stellen Beachtung verdient, ist ins Glossar aufgenommen. Ueber die andern Erzählungen Śīlānka's geben die Fussnoten und die (zu 5 & 11 f.) beigefügten Textstücke in Kleindruck Aufschluss; 7—10 gehen mit H.

[2] dohao C. [3] vor g° Ṭ. [4] jo, auch Ṭ. [5] °cchao, auch Ṭ. [6] bāh° C. [7] °leyaṃ BṬ, bah° C in P; °lagaṃ. [8] vacchagaṃ p° Ṭ. [9] muncāi B. [10] nicht in Ṭ. [11] hinter °ssa Ṭ. [12] as° C in B. [13] jayā. [14] jo Ṭ. [15] jāe vacchayaṃ C, jāe vacchago Ṭ. [16] °go bhavai CṬ. [17] nicht in C. [18] tasya cârthasya prasiddhir bhavati; der ganze Satz (jai &c.) in CṬ erst später hinter niratthiyā. [19] °hā ΣṬ; °hâpi, auch B. [20] °ṇaṃ dohayatthāṇīo sāhū CṬ. [21] °vaṃ parūvei C. [22] °vaieṇaṃ C. [23] attho vi C. [24] °vaieṇa C, °tthe visaṃvaie Ṭ. [25] °ṇaṃ pi visaṃvayai C, °ṇaṃ visaṃvayai Ṭ. [26] °ṇa visaṃvaieṇam Ṭ; °ṇa-viṇāse. [27] °kkhâbhāvo, auch Ṭ. [28] statt ah° p° in CṬ: evam ihâpi (°hâvi Ṭ) jai. [29] °go bhavai CṬ. [30] ya mokkha-lakkhaṇassa Ṭ. [31] °jjassa pas° CṬ. [32] tti av° &c. nicht in CṬ; biie pasatthe samoyāro, evaṃ savvattha bhāṇiyavvaṃ.

2. (Paiṭṭhāṇe nagare)[1] Sālavāhaṇo[2] rāyā. (so varise-varise) Bharuyacche Nahavāhaṇaṃ[3] rohei. *evaṃ kālo jāi*, (jāhe ya) varisā-ratto[4] (patto***[5] tāhe) sa(yaṃ) nagaraṃ (paḍi jāi[6]. evaṃ kālo) vaccai. annayā[7] teṇa (rannā) rohaeṇa(ṃ) gaellaeṇaṃ atthāṇī-maṇḍaviyāe nitthūḍhaṃ[8]. (tassa ya[10]) paḍiggaha-dhāriṇī[9] khujjā, *sā*[10] *cintei*[10]: aparibhogā[11] esā†[12], nūṇaṃ[13] rāyā jāu[14]-kāmo. tīse ya[15] rāulao[16] jāṇasālio† paricio[17]. (tāe) tassa siṭṭhaṃ[18]. so pae jāṇagāṇi[19] pamakkhio[20], payaṭṭāviyāṇi[21] ya***. taṃ[22] da-ṭṭhūṇa[23] sesao[24] khandh'āvāro paṭṭhio[25]. rāyā *ya* rahasi[26] (ekallo dhūl'āi-bhayā gacchissāmi tti pae)[27] payaṭṭo[28] jāva (savvo) khan-dh'āvāro[29] *pae purao* payaṭṭio[30] diṭṭho[31]. rāyā cintei: na mae[32] kassai kahiyaṃ[33], kaham[34] (eehiṃ) nāyaṃ? (gaviṭṭhaṃ) param-paraeṇa*ṃ* jāva khujja tti. khujjā[35] pucchiyā[36]. tāe[37] tah'eva akkhāyaṃ. (esa aṇaṇuogo; tīse maṇḍaviyāe khettaṃ ceva cinti-jjai[38]. vivario aṇuogo. evaṃ nippaesam eganta[39]-niccam egam āgāsaṃ paḍivajjāventassa aṇaṇuogo, sappaes'āi puṇa paḍivajjāventassa aṇu-ogo tti)[40].

3.[1] ekko sāhū pāosiyaṃ pariyaṭṭento rahaseṇa*ṃ*[2] kālaṃ na

---

[1] °ṇaṃ °raṃ CṬ. [2] °liv° B; Sātav°, auch Σ; °ṇo nāma Ṭ. [3] Narav° BṬ. [4] °tte ya. [5] bhavai C in P & Ṭ, patto bhavai C in B. [6] tāi (für ṭhāi?) C in B, hāi (für ṭṭhāi?) Ṭ. [7] °yā ya C. [8] °ch° MSS.; °ṇīe m° n° S, °ṇiya-m° n° Ṭ, °ṇiya-m° niṭṭh° C. [9] °rī, auch CṬ. [10] auch in CṬ. [11] °go, auch BS. [12] esā bhūmī BΣ, esā diṭṭhā Ṭ; esa, auch C. [13] °ṇam eso Ṭ. [14] jāiu, auch CṬ. [15] nicht in Ṭ. [16] rāya-olaggao C in B. [17] °rijiyao, auch CṬ. [18] p° tīe t° kahiyaṃ Ṭ. [19] °ṇāiṃ CṬ; °ṇagāiṃ. [20] °kkhittā Σ; °majjio. [21] °ṭṭiy°, auch CṬ. [22] taṃ ca Σ. [23] °ṭṭhuṃ CṬ. [24] °sao vi C, samatthago vi Ṭ. [25] payaṭṭio CṬ; °saeṇa vi loyaṇi (für loeṇa!) paya-ṭṭiyāiṃ. [26] °hassi BS; °hassiyagaṃ, auch C. [27] °li-bhaeṇa Ṭ; in C fehlt Alles. [28] padhāvio C; padhāio. [29] vor s° C; logo. [30] paṭṭhiyao BΣ; gaellao, auch C. [31] tuṭṭho C; diṭṭhā. [32] mayā BΣ, me S. [33] °yaṃ ti mit Weglassung der folgenden vier Worte C. [34] kāo (statt kao?). [35] nicht in CṬ. [36] āp° C, sā p° Ṭ. [37] tīe Ṭ, tāhe C. [38] citt° BSΣ. [39] eta S, egata Σ, egaṃ tu B. [40] °viyāe vivarīyaṃ, evaṃ jai gaṇiya-visaṃ-vāiṃ pannavei khettaṃ jīva-dhaṇupaṭṭh'āīhiṃ to aṇaṇuogo bhavai, taṃ kajjaṃ na sāhei, jai puṇa avisaṃvāiṃ kahei to aṇuogo bhavai C; atra yan maṇḍapi-kāyāṃ niddhatam (statt nishṭhyūtam) esho 'nanuyogaḥ, evaṃ yadi kshetraṃ jīvā-dhanupṛshṭh'ādibhir gaṇita-visaṃvādena prarūpayati tadā 'nanuyogo, yadā tv avisaṃvādi kathayati tadā 'nuyogo yathā kubjāyā 'aparibhogaṃ kshetraṃ jātam' iti prarūpayantyāḥ Ṭ; ettha khujjāe 'aparibhoge khettaṃ jāyaṃ' ti panna-vayantīe aṇuogo, annahā puṇa aṇaṇuogo, evaṃ samoyāro.

[1] H zu Daś.-niry. 190, 1 und Malay. zu Vyavah.-bh. peḍh. 63, 1 geben die-ser Erzählung folgenden Wortlaut: ekko sāhū pāosiyaṃ kālaṃ ghettuṃ aikkantāe vi paḍhama-porisīe aṇuvaogeṇa paḍhai kāliya-suyaṃ. sammadiṭṭhi-devayā cintei: mā annā[1] panta-devayā chalejja tti kāūṃ takkaṃ kuḍe[2] ghettūṇaṃ 'takkaṃ! takkaṃ!' ti *bhaṇantī* tassa purao (abhikkhaṇaṃ 2 ā)ga(i)y'āgayāiṃ karei. teṇa ya '(cirassa) sajjhāyassa[3] me† vāghāyaṃ karei tti bhaṇiyā: ayāṇie! ko imo ta*kk*assa (vikkiṇaṇa-)kālo? velaṃ tā paloeha! tīya vi bhaṇiyaṃ: aho! ko imo kāliya-suyassa sajjhāya-kālo? tti. tao sāhuṇā[4] (nāyaṃ jahā) 'na esā paga'i(tthi)' tti, uvautto, nāo[5] 'aḍḍharatto'. dinnaṃ micchā-dukkaḍaṃ. devayāe bhaṇiyaṃ: mā evaṃ karejjāsi, mā pantā chalejjā. tao kāle sajjhāiyavvaṃ, na u akāle tti[6]. [2] rabh° SΣC.

---

[1] ṇaṃ. [2] °kka-kuḍaṃ. [3] °ss' esā. [4] °hū. [5] nāuṃ. [6] iti.

yāṇai. sammadiṭṭhigā ya[15] devayā taṃ[3] hiy'aṭṭhayāe bohei[4]. micchādiṭṭhigāe bhaeṇaṃ (sā) takkassa ghaḍayaṃ bhareuṃ[5] mahayā [15](-mahayā) saddeṇ*aṃ*[6] *puṇo-puṇo* (ugghosei 'mahiyaṃ mahiyaṃ***' ti. so) tīse kaṇṇ'āroḍayaṃ asahanto[7] bhaṇai: aho takka-vela? tti. (sā paḍibhaṇai:) jahā tujjhaṃ sajjhāya-vela tti[8]. (tao sāhū)[15] uvauṃjjiūṇa[9] 'micchā *mi*[10] dukkaḍaṃ' ti*[15] (bhaṇai)[11]. devayāe aṇusāsio: mā puṇo[12] (evaṃ kāhisi), mā (micchādiṭṭhiyāe) chal(ijj)ihisi *tti*[13]. (esa) *tassa akāle sajjhāyantassa* aṇaṇuogo, *devayāe kāla-velaṃ sāhantīe* ('kāle paḍhiyavvaṃ' to) aṇuogo (bhavai).

4. (egammi gāme bahira-kuḍumbayaṃ[1] parivasai: thero therī ya**, tāṇaṃ putto, tassa bhajjā. so[2] putto)[3] *bahiro* halaṃ vāhei. (panthiehiṃ) panthaṃ pucchio bhaṇai: ghara-jāyagā majjha (ee) baillā. bhajjāe (ya) se bhattaṃ āṇiyaṃ. tīse[4] kahei jahā: baillā singiyā. sā bhaṇai: loṇiyam[5] aloṇiyaṃ vā, māyāe te siddhayaṃ[6]. *sā* sāsūe kahiyaṃ[7]. sā bhaṇai: thullaṃ[8] vā baraḍaṃ vā, therassa

---

[3] tassa, auch C. [4] sambohayati, auch C; sambohei Ṭ. [5] °reūṇa S; °kkaṃ vikkei. [6] °ṇaṃ C (°ṇa P) & Ṭ. [7] °hamāṇo, auch CṬ. [8] °lā, auch Ṭ. [9] uvautto, auch C & (°tte) Ṭ. [10] auch in Σ. [11] nicht in C. [12] °ṇo 2 Σ; nicht in Ṭ; biiyaṃ. [13] auch in C; der Rest lautet in Ṭ: tassa akāle sajjhāyantassa aṇaṇuogo, tamhā kāle paḍhiyavvaṃ, to aṇuogo bhavai.

[1] °baṃ CṬ; °ḍamb° BŚīl. [2] so tāṇaṃ CṬ.

[3] Alles Folgende mit Ausnahme des Schlusssatzes in CṬ & Śīl. ausführlicher. Indem wir C hersetzen, klammern wir ein, was in Ṭ fehlt und fügen die übrigen Abweichungen von Ṭ cursiv ein oder vermerken sie in den Noten. *halaṃ vāhei.* annayā *so* khettaṃ[1] vāheuṃ gao, (so ya[2]) *khette halaṃ* vāhei. anno ya maṇūso teṇa paeseṇaṃ[3] jāi, teṇa so panthaṃ pucchio. iyaro[4] cintei: esa baille[5] singei. tāhe[6] bhaṇai[2]: are mama ghare jāyagā[7] baillā[8], *kahaṃ ee singesi?* na ṭṭhāsinti[9]. halaṃ uvvatteuṃ tassa (vahāe) *pa*(ḍ)hāvio. iyaro cintei 'gahillao esa', sampaṭṭhio[10] (ceva). tassa ya bhajjā bhattaṃ ghettuṃ āgayā. so bhajjāe kahei: baillā singiya tti. sā cintei: esa bhaṇai 'aloṇayaṃ bhattaṃ' ti. *tao bhaṇai*: loṇiyaṃ (vā) bhavau mā vā, māuṇā[11] te† siddhaṃ. sā gharaṃ gayā sāsuyāe[12] kahei: 'aloṇiyaṃ[13]' (ti)[2] *tava putto bhaṇai*. sāsū[14] *ya* (se) kattantiyā *ciṭṭhai*, *tao* cintei: esā bhaṇai 'aithūlaṃ kattasi[15]'. tāe paḍibhaṇiyaṃ: thūlaṃ vā bhavau baraḍaṃ vā, therassa pottaṃ[16] hohī[17]. sā theraṃ saddāvettā bhaṇai: saccaṃ eyaṃ aithullaṃ[18], *to tava pottaṃ*[16] *hohī*. tattha (ya) tilā visāri(ya)yā. so *rakkhago āsi, so* cintei: (ahaṃ bhaṇio)[19] 'tume tilā khaiya' tti[20]. (so bhaṇai: piuṃ jīvieṇaṃ ekkaṃ pi tilaṃ na khāmi)[21]. — Śīl.: . . . . . . kahei ya se: halā ajja mama ime baillā addha-singiyā āsi tti. sā vi ya oṭṭhe callante daṭṭhuṃ bhaṇāi: na yāṇāmo loṇaṃ vā 'loṇaṃ vā, māuyā te raddhaṃ ti. tao sā taṃ bhattaga-bhāyaṇaṃ kankoḍayāṇa bharettā āyayā, kattantīe sāsuyāe kahiyaṃ: ammo, putto te bhaṇāi '. . . . . ṇāṇusayapasarā theraṃ bhaṇāi: suhiyā te suṇhā, sā nēcchai 'thullaṃ' ti. so vi bhaṇāi: piuṃ te jīvieṇa jai mayā ekko vi tila-kaṇo bhakkhio tti. evaṃ jai egavayaṇaṃ parūveyavvaṃ ti duvayaṇaṃ parūvei duvayaṇaṃ vā egavayaṇaṃ ti to aṇaṇuogo, vivajjae vivajjaya iti.

[4] °se so S. [5] °yaṃ vā. [6] raddh°. [7] °hei. [8] thūlaṃ.

---

[1] halaṃ. [2] nicht in B. [3] °ṇa B; pās°. [4] so bahiro. [5] baladde. [6] nicht in B; tao. [7] jāitā B, °ra-jātayā P; jāellagā. [8] baladdā. [9] havasi tti. [10] °paḍio, auch B. [11] māūe. [12] °sūe. [13] °ṇayaṃ. [14] māyā. [15] °ttesi. [16] putt°. [17] °hii. [18] °thūlaṃ. [19] esā bhaṇai. [20] °lā khāiyā. [21] tao savahaṃ karei: pīemi ve jīviyaṃ jai egaṃ pi tilaṃ khāiesi.

pottaṃ[9] hohii. theraṃ saddāvei[10]. thero bhaṇai: piuṃ[11] (te) jīeṇaṃ egaṃ pi tilaṃ na khāmi. (evaṃ jai egavayaṇaṃ[12] parūveyavvaṃ duvayaṇaṃ[13] parūvei[14], duvayaṇe[15] egavayaṇaṃ[12], to aṇaṇuogo; aha tah'eva[16] parūvei, [17]aṇuogo)[18].

5. (egammi[1] nagare[1] egā mahilā[2]. sā[1] bhattāre mae 'kaṭṭh'āiṇi vi tāva[3] akkīyāṇi[4] ghecchāmo' tti ajīvamāṇī khuḍḍayaṃ[5] puttaṃ ghettuṃ[6] gāme pavutthā[7])[8]. so (dārao) vaḍḍhanto[9] māyaraṃ[10] pucchai: kahiṃ mama piyā? *tāe siṭṭhaṃ jahā:* mao[11] (tti[12]. 'so[13] keṇaṃ jīviyāio?' bhaṇai:)[14] olaggāe[15]. '(to kh'āiṃ) ahaṃ pi[16] olaggāmi'[17]. (sā bhaṇai:) *tumaṃ tu* na jāṇihisi[18] ([1]olaggiuṃ[19]. 'to[20] kahaṃ olaggijjai?' bhaṇio: viṇayaṃ karejjāsi[21]. 'keriso viṇao?' jokkāro kāyavvo, nīyaṃ cankamiyavvaṃ[22], chandāṇuyattiṇā[23] hoyavvaṃ[24])[25]. so nagaraṃ pahā(v)io. (antarā[26] ṇeṇa vāhā miyāṇaṃ[27] nilukkā diṭṭhā. vaḍḍeṇaṃ saddeṇaṃ 'jo bhaṭṭa!' tti bhaṇiyaṃ[28])[29]. teṇa saddeṇa mayā[30] palāyā[31]. tehiṃ (ghettuṃ pa)hao. sabbhāvo ṇeṇa[32] kahio[33]. bhaṇio *ya*[34] (tehiṃ)[12]: jayā erisaṃ[35] pecchejjāsi[36] tayā nilukkantehiṃ[37] nīyaṃ[38] āgantavvaṃ[39], (na ya[1] ullāvijjai[40], saṇiyaṃ vā). tao teṇa*ṃ*[41] rayagā diṭṭhā. tao[42] nilukkanto (saṇiyaṃ)[43] ei[44]. tesiṃ ca (rayagāṇaṃ) pottā*ṇi*[45] hīranti, (thāṇayaṃ[46] baddhaṃ, rakkhanti)[47]. (esa)[48] coro[49] tti[12] (bandhiuṃ[50]) piṭṭio[51]. sabbhāve kahie (mukko[52]. tehiṃ[1]) bhaṇiyaṃ[53]: *bhaṇejjāsi*[54] 'suddhaṃ[55] *nirayaṃ nimmalaṃ* bhavau, *ūsaṃ*[56] *ca paḍau*[54]'. *so*[57] *tao*[58] *ei*[57]. egattha[59] *ucchu-*

[9] putt°, auch B. [10] °ddāī, auch SΣ. [11] pīu. [12] °ṇeṇaṃ Ṭ. [13] °ṇeṇa vā Ṭ. [14] nicht in Ṭ. [15] °ṇe vā C; nicht in Ṭ. [16] °ha ceva Ṭ, taṃ ceva C. [17] to aṇ° C. [18] ettha tesiṃ taṃ vayaṇaṃ annahā kahentāṇaṃ aṇaṇuogo.

[1] nicht in CṬ. [2] nāgara-m° CṬ. [3] tāv' B, tā CṬ. [4] akīy° Ṭ, akiy° C. [5] °ḍḍalay° C & (°dd°) Ṭ. [6] °ttūṇa Σ. [7] pautthā C. [8] ego bhaggakulaputtao, so muo, tassa mahilā 'nagare dullabhaṃ taṇa-kaṭṭha-pattaṃ' ti kāūṇaṃ gāmaṃ pattā, putto se ḍaharao. [9] °ddh° Ṭ, pav° C; °ḍḍhio. [10] °yaṃ, auch C. [11] tīe bhaṇiyaṃ mao Ṭ; maellao. [12] nicht in Ṭ. [13] bhaṇiyaṃ so C. [14] °yāio sā bh° S; kā puṇa tassa vittī. [15] seviyāio. [16] °haṃ avi CṬ. [17] sevāmi. [18] yāṇ° C, yāṇasi Ṭ; °ṇasi. [19] olagiuṃ Σ. [20] tā Σ; tao pucchai Ṭ. [21] °jjasi B. [22] cakam° SΣ, cakk° Ṭ. [23] °ṇuvatt° ΣCṬ. [24] bhavīyavvaṃ so bhaṇai evaṃ kahāmo[22] CṬ. [25] 'kiha sevijjai?' viṇīehiṃ; nāgaraṃ viṇayaṃ na jāṇasi. 'kiha nagare viṇao?' nīo savvahiṃ hojjāhi. 'ahaṃ nīyaṃ vandissāmi' tti gao. [26] °rāle Σ, °rā ya CṬ. [27] nicht in Ṭ; may° BΣ. [28] °ṭṭi tti bh° Σ; °yam aṇeṇaṃ C in P, °yaṃ ṇeṇa C in B. [29] °ddeṇaṃ jokkāro kao Ṭ; pecchai vāhe, 'bhaṭṭi jjo' tti bhaṇai. [30] migā, auch CṬ. [31] °lāṇā C in B; m° p° vor t° (wofür tassa) s°. [32] ya ṇeṇaṃ C; teṇa, vor sabbh°, auch Ṭ. [33] °hio mukko Ṭ. [34] auch in CṬ. [35] °se. [36] °cchasi. [37] °teṇa Ṭ, °kkaeh° S. [38] saṇiyaṃ C (saṇiyaṃ-saṇiyaṃ B) & Ṭ (°m). [39] °kko ejjāsi. [40] ullav° ΣC(B). [41] ent° CṬ. [42] tāhe CṬ; so ya. [43] saṇiyaṃ-saṇiyaṃ B. [44] so ya nil° hinter acchanti. [45] °ttāṇi C, diṇe-diṇe pottāiṃ Ṭ. [46] ṭhāṇ° C in B, tao ṭhāṇ° Ṭ. [47] oḍḍaeṇa acchanti. [48] ente core esa CṬ. [49] coro nilukkanto ei CṬ. [50] tao b° Ṭ; °dhiue (S) & °dhaue (B) für °dhiūṇa? [51] °ṭṭiuṃ CṬ. [52] nicht in C. [53] °ṇio, auch CṬ. [54] auch in C (°jjā, hinter °ddhaṃ B) & Ṭ. [55] °ddhaṃ 2 P. [56] khāro CṬ. [57] auch in Ṭ. [58] nagara-sammuhaṃ Ṭ. [59] pahāvio katthai C.

[22] kāh° B.

bīyā(ṇi) vāvijjanti[60]. (teṇa) bhaṇiyaṃ[61]: *bhaṭṭi* suddhaṃ[62] *nirayaṃ* (bhavau)[63] *āso*[56] *ya paḍau*[54]. tehi[64] vi[12] piṭṭio. (sabbhāve) kahie mukko, *bhaṇio*[57] *ya*[57]: *bhaṇa*[65] '(erisaṃ) bahuṃ[66] (bhavau, bhaṇḍiṃ[67] bhareha eyassa'. annattha[68]) maḍayaṃ[69] nīṇijjantaṃ[70] (daṭṭhuṃ)[71] bhaṇai: bahuṃ[66] bhavau[72] (erisaṃ, bhaṇḍiṃ**[1] bhareha**[1] eyassa**[1]. tattha[52] vi[52] hao[73]. sabbhāve kahie) *tehiṃ* bhaṇio[74]: erise[75] *mā kayāi!* (vuccai[76] 'accanta-viogo[77] bhavau eriseṇaṃ***[78]'. annattha[79]) vivāhe bhaṇai: (accanta-viogo bhe[12] bhavau eriseṇaṃ[78]. tattha vi hao[80]. sabbhāve kahie bhaṇio[81]: erise[82] bhaṇṇai[83]) (niccaṃ erisayāṇaṃ pecchayā[84] hoha, sāsayaṃ ca[12] bhavau eyaṃ[85])[86]. (annattha[87] niyala-baddhayaṃ daṇḍiyaṃ** daṭṭhūṇa[88] bhaṇai: niccaṃ erisayāṇi pecchantao[89] hohi[90], sāsayaṃ ca bhe[91] bhavau)[92]. (tattha vi hao. sabbhāve kahie mukko[81]). *tehiṃ bhaṇio:* 'eyāo bhe***[93] lahuṃ mokkho bhavau' evaṃ bhaṇejjāsi[94]. anne[95] mitta[96]-saṃghāḍaṃ[97] karenti[98]. (tattha bhaṇai: eyāo bhe lahuṃ*** mokkho bhavau.) tattha vi hao[99]. (sabbhāve kahie mukko.) egassa[1] daṇḍi-kulaputtagassa[2] allīṇo. tattha[3] (sevanto acchai. annayā dubbhikkhe [4]tassa [4]kulaputtayassa[5] ambila-jāū siddhelliyā[6]. bhajjāe[7] so bhaṇṇai[8]: jāhi, mahāyaṇa-majjhāo saddāvehi jā[9] bhuñjai[10], sīyalā ajoggā[11]. teṇa gantuṃ so[12] bhaṇio[13]: [12]ehi[14], kir'āiṃ[15] sīyalī-hoi ambellī[16]. so[12] lajjio[17]. gharaṃ gaeṇa[18] ambāḍio, bhaṇio***[19]: erise kajje saṇiyaṃ[20] kaṇṇe kahijjai)[21]. (annayā gharaṃ[22] palittaṃ[23]. tāhe[4] gantuṃ[24] saṇiyaṃ[25] kaṇṇe[26] kahei. jāva so tahiṃ[27]

---

[60] ṇīṇijj°. [61] °ṇai. [62] °ddhāṇi CṬ. [63] °vantu CṬ. [64] tao tehiṃ 'kim akāraṇe verio evaṃ bhāsai!' tti Ṭ; tattha. [65] erise kajje evaṃ bhaṇṇai Ṭ. [66] °hu-saiyaṃ. [67] gaḍḍīo Ṭ. [68] tao vaccanto egattha Ṭ. [69] mayaṃ P, mayagaṃ Ṭ; mayae. [70] nijj° Ṭ; °te. [71] °ṭṭhūṇa Ṭ. [72] hou. [73] nicht in C; piṭṭio Ṭ. [74] mukko bhaṇio ya ΣṬ; t° bh° hinter mā k°. [75] °saṃ, auch S & C in B; °se kajje evaṃ Ṭ. [76] bhaṇṇai CṬ. [77] °go bhe C. [78] °ṇaṃ kajjeṇaṃ Ṭ. [79] tao gacchanto egattha Ṭ. [80] piṭṭio Ṭ. [81] mukko bhaṇio ya Ṭ. [82] °seṇaṃ BΣ(S?); °se kajje Ṭ. [83] evaṃ bhaṇiyavvaṃ Ṭ. [84] °ṇi pecchantayā CṬ. [85] nicht in C (B) & Ṭ. [86] eriso bhe saṃjogo thiro thāvaro ya bhavau. [87] tao vaccanto egattha Ṭ. [88] °ṭṭhuṃ C. [89] °to Ṭ; pekkhantayā C. [90] °ha CṬ. [91] eyaṃ C (vor ca P), evaṃ Ṭ. [92] taṃ niyala-baddhaeṇa kulaputtaeṇa bhaṇiyaṃ. [93] te, auch Ṭ. [94] ev° bh° vor eyāo, auch Ṭ. [95] tao gacchanto egattha kei Ṭ. [96] °ttaṃ BSṬ. [97] °ḍayaṃ Ṭ; °ḍiṃ. [98] °te pecchai Ṭ. [99] piṭṭio, auch Ṭ.

[1] gantūṇaṃ (°tuṃ P) eg° ohne die vorhergehenden fünf Sätzchen (eyāo &c.) C; gao nagare tattha eg° Ṭ. [2] ḍ° S, ḍaṇḍiya-k° Σ; khaulayassa C; kāraṇiyassa. [3] taṃ C; nicht in Ṭ. [4] nicht in Ṭ. [5] °ttassa S; khaulayassa C. [6] °llayā C. [7] °jjāe so BS(Σ?). [8] bhaṇio Ṭ, tāe bhaṇio C. [9] jeṇa Ṭ. [10] tuṃj° Ṭ; tuṃ jattha C in B, tuṃ | jā ku- (für tuṃ jāū?!) P. [11] °ggā bhavissai Ṭ; acokkhā C. [12] nicht in C. [13] °ntūṇa mahāyaṇa-majjhe vaḍḍeṇaṃ saddeṇaṃ bh° Ṭ. [14] ehi ehi Ṭ. [15] kila C (hinter hoi) & Ṭ (hinter °lī). [16] °billī Σ, °bila-jāū CṬ. [17] °jjio jāo C. [18] gao teṇaṃ Ṭ. [19] °ṇio ya CṬ. [20] nīyaṃ SΣ. [21] ambelli. [22] gihaṃ C, gehaṃ Ṭ. [23] °ttaṃ, tassa bhajjāe bhaṇiyaṃ: lahuṃ saddāveha ṭhakuraṃ Ṭ. [24] so g° Ṭ. [25] °yaṃ-saṇiyaṃ S und C in B. [26] nicht in CṬ. [27] tassa CṬ.

akkhāo[28] gao[26] tāva gharaṃ savvaṃ jhāmiyaṃ. tattha vi ambāḍio bhaṇio ya**: erise kajje na vi gammai[29] akkhāyaehiṃ[30], appaṇā[31] ceva pāṇiyaṃ[32] āi-kāuṃ[33] gorasaṃ pi[34] chubbhai[35] 'jahā-tahā vijjhāo' tti[36])[37]. (annayā pottaṃ* ***) dhūventassa gobhattaṃ chūḍhaṃ[38]. (evaṃ jo annammi kaheyavve annaṃ[39] kahei tāhe[40] aṇaṇuogo bhavai[41], sammaṃ kahijjamāṇe aṇuogo bhavai[4])[42].

[1][5. ekkā nāgara-mahilā bhattāre mae gāme pavutthā kaṭṭh'āi-sayaṃ-gāha-lābhāo. tīse ya putto khuḍḍalao, so vaddhanto māyaraṃ pucchai: kahiṃ me piya? tti. sā bhaṇai: mao. so keṇôvāeṇa jīviyāio? sā bhaṇai: olaggāe. so bhaṇai: tā 'haṃ olaggāmi. sā bhaṇai: na yāṇasi tumaṃ olaggiuṃ. so bhaṇai: kahaṃ puṇa olaggijjai? sā bhaṇai: viṇaeṇa. so bhaṇai: keriso viṇao jo mae kāyavvo? tti. sā āha:

diṭṭho johārijjai, jaṃ-jaṃ so bhaṇai taṃ ca kāyavvaṃ,
paḍiyāsūreyavvaṃ na kayāi vi pāṇa-cāe vi ‖ 1

tao so 'āmaṃ' ti bhaṇittā paṭṭhio nagarâbhimuho.

jhāḍ'antara-maya-likke pecchai āgarisiehi dhaṇuhehiṃ
vāhe, te daṭṭhūṇaṃ mahayā saddeṇa jokkāre ‖ 2

tao hariṇesu palāesu tehiṃ so baddho, piṭṭio, sabbhāve kahie mukko, bhaṇio ya ṇehiṃ:

jai pecchasi erisayaṃ puṇo vi to saṇiyagaṃ nilukkanto
oyario vaccejjasu tusiṇīo ninna-deseṇa ‖ 3

so 'evaṃ hou' tti paṭṭhio nagarâbhimuho. tattha ya purao rayagā vatthāṇi dhovanti.

harai ya divase-divase tesiṃ vatthāṇi koi coro tti,
to khaḍḍā-singesuṃ tehi tayā thāṇayaṃ dinnaṃ ‖ 4
so vi ya tah'eva khaḍḍāe entao tehi rayaga-cūḍehiṃ
diṭṭho, gahio, baddho, kahie mukko ya sabbhāve ‖ 5
bhaṇio ya hiy'aṭṭhāe: jaiyā dīsai im'erisaṃ taiyā
'hou, hē suddhaṃ, khāro paḍau'. 'evaṃ' ti bhaṇiūṇa ‖ 6

puṇo nagarâbhimuho paṭṭhio.

pecchai ya mangala-saehi vappiṇaṃ karisagehi vuppantaṃ,
bhaṇiyaṃ ca tahā, baddho, mukko kahie ya param'atthe ‖ 7
bhaṇio ya: bhaṇejjasu erisammi bhaṇḍiṃ bhareha eyassa,
bahuyaṃ ca hou eyaṃ puṇo-puṇo erisaṃ tumhaṃ ‖ 8

'evaṃ hou' tti puṇo paṭṭhio.

pecchai nagara-duvāre mayagaṃ nīṇijjamāṇam, ii bhaṇie
baddho, kahie mukko, bhaṇio ya: bhaṇijjae evaṃ ‖ 9
'eeṇa eriseṇaṃ kajjeṇaṃ hou bhe viogo tti,
mā erisayaṃ kajjaṃ pāvejjaha anna-jamme vi' ‖ 10

tao 'evaṃ' bhaṇiūṇa nagara-racchāe

hatthi-kkhandha-vara-gayaṃ daṭṭhūṇaṃ vahu-varaṃ vibhūīe
gacchantaṃ jhaḍi-kāhala-saddeṇaṃ so tayaṃ bhaṇai: ‖ 11
eeṇam ity-evam-ādi gāthā (= 10).
baddho, kahie[2] mukko, bhaṇio ya hiy'aṭṭhayāe so tehiṃ:
mūḍha bhaṇejjasu evaṃ 'diṇe-diṇe hou bhe eyaṃ!' ‖ 12

---

[28] akkhāyai C, akkhāi Ṭ. [29] āg° CṬ. [30] °yageṇa Ṭ; akkhāeh° P. [31] °ṇo SΣṬ. [32] °ṇieṇa vā C; °ṇieṇa vā gobhatteṇa vā Ṭ. [33] āiṃ k° BΣ & C in B; vijjhavijjai Ṭ. [34] °so vi C, °so vā Ṭ. [35] °bbhai ambilī (°lo Ṭ) vi palhatthijjai CṬ. [36] °jjhāio tti S, °jjhavijjai Ṭ. [37] ghara-palīvaṇae. [38] Dieser Satz lautet in C: annayā palitte tell'āiṇo vi chubhai pāṇie avijjamāṇe vatthesu vā dhūvijjantesu, in Ṭ: annayā tassa daṇḍi-kulaputta-gassa ṇhāūṇa dhūventassa dhūmo niggacchai, tao so gobhattaṃ gomutt'āiyaṃ ca chubhai. [39] annaṃ ceva C. [40] tassa PṬ, taṃ C in B. [41] se Ṭ. [42] tassa vayaṇa-vibhāgâṇipuṇassâṇaṇuesa-vayaṇe aṇuogo aṇaṇuogo ya bhaṇio.

[1] Śīlānka's Fassung; so auch die kleingedruckten Stücke hinter 55, 11 f. und 57, 1—3. 8. [2] fehlt im MS.

so 'evaṃ' ti bhaṇittā puṇo paṭṭhio. annayā rāyauttaṃ niyaliyaṃ pecchiūṇ' āha:

jāvĕha canda-sūrā tavanti gayaṇ'angaṇe gula-visāle
tāva tuha erisaṃ hou nāha jam ahaṃ niyacchāmi ‖ 13
baddho, mukko, bhaṇio ya: erise bhaṇṇae imaṃ, mūḍha,
'tumha imaṃ ajja [3] cciya vihaḍau! kiṃ kālakheveṇa!' ‖ 14

tāhe 'evaṃ' ti bhāṇiūṇaṃ paṭṭhio.

pecchai ya doṇha subahuya-kāla-viruddhāṇa nara-var'indāṇa
sāhu-purisehi saddhiṃ nigghaṭṭaṃ kīramāṇaṃ so ‖ 15
so bhaṇai: tubbha eyaṃ vihaḍau ajj' eva! kiṃ 'tha [4] kāleṇa!
iya so kahiṃci jīo egass' olaggao jāo ‖ 16

annayā dubbhikke tassa tas-sāmiṇo bhajjāe ambila-jāū siddhelliyā [5], so ya se tas-sāmī olaggao gao. so tīe bhaṇio: gacchāhi, bhoiyaṃ bhaṇāhi 'ehi jāva ambila-jāū na sīyalī-hohii' tti. so gao. teṇa ranno atthāiyāe tah'eva mahayā saddeṇa so hakkārio, vilakkho ya jāo. ghara-gaeṇa ya ambāḍio, bhaṇio ya: erise kajje saṇiyaṃ kaṇṇa-mūle ṭhāiūṇaṃ vibhāe kahijjai. tao se annayā gharaṃ palittaṃ. bhoiṇīe paṭṭhavio: bhoiyaṃ hakkārehi. so gao. patthāve laddhe cirāo kaṇṇe kahei. evaṃ ca jāva so āgacchai tāva ghara-vāso jhāmio. tattha vi ambāḍio bhaṇio ya: . . . .

. . . . ‖ 17

annayā bhoio pāvārayaṃ oḍhiūṇa agaruṇā dhūvei, dhūmo niggao. teṇa se udaga-takka-duddh'āi saṃnihiyaṃ apecchanteṇa kosīrā [6] kanjiṇī sirae se ukkiriyā 'jahā-tahā vijjhāyao [7]' tti. evaṃ jo annammi vattavve annaṃ kahei tassa aṇaṇuogo, ...]

II, 55 (Kalpabh. peḍh. 173). 6. sāvageṇa [1] niyaya-bhajjāe [2] vayaṃsiyā viuvviyā diṭṭhā. ajjhovavanno dubbalo [3] bhavai [4]. (mahilāe [5] pucchie [6]) nibbandhe (kae) [7] siṭṭhe [8] tāe bhaṇiyaṃ: āṇemi [9]. tehiṃ [7] (ceva) [7] vatth'ābharaṇehiṃ [10] appāṇaṃ nevacchettā [11] (andhayāre) allīṇā [12], *dīvao na davāvio*. acchio [13]. pacchā [14] (biiya-divase) a(d)dhiiṃ pagao *'cira-rakkhiyaṃ* vayaṃ khaṇḍiyaṃ [15]' ti [16]. tāe [17] sâ(b)hinnāṇaṃ pattiyāvio†. (evaṃ jo sasamaya-vattavvayaṃ parasamaya-vattavvayaṃ [18] bhaṇai odaiya [19]-bhāva-lakkhaṇeṇaṃ uvasamiya [20]-lakkhaṇaṃ parūvei tāhe aṇaṇuogo bhavai, sammaṃ parūvijjamāṇe aṇuogo tti [21]) [22].

7. (egammi paccanta-gāme ego olaggaya [1]-maṇūso sāhu-māhaṇ'-āiṇaṃ na suṇei na vā alliyai na vā sejjaṃ [2] dei 'mā mama dhammaṃ kahehinti, to 'haṃ mā sadao hohāmi' tti. annayā taṃ gāmaṃ sāhuṇo āgayā, paḍissayaṃ magganti. tāhe so* ** goṭṭhillaehiṃ 'so

---

[3] ajjaṃ MS. [4] ttha sec. m.; pr. m. ñca(?) ohne den vorhergehenden Anusvāra. [5] °llayā pr. m. [6] Glosse kuthitā. [7] °jjhāīo pr. m.

[1] saḍḍheṇa; das erste Sātzchen in CṬ: ego sāvago annaṃ mahilaṃ daṭṭhuṃ. [2] niya-bh° B, Σ fehlt; saḍḍhīe. [3] °lī CṬ. [4] °nno parihāi. [5] bhajjāe CṬ. [6] °cchio CṬ. [7] nicht in CṬ [8] °ṭṭhaṃ ΣC, kahiyaṃ «Ṭ, kahie β. [9] °mi tti C. [10] *tāhe* sā *sanjhā-samae* tāe [1] aviraiyāe taṇaehiṃ vatthehiṃ CṬ. [11] °hiṃ appā nevacchio. [12] aigayā. [13] so tīe samaṃ acchio Ṭ. [14] tao Ṭ; puṇo. [15] bhaggaṃ. [16] nicht in Ṭ. [17] tāe bhaṇiyaṃ 'mā aḍḍhiiṃ pakarehi na khaṇḍijjai' [2] *ahaṃ ceva āgayā* (so [3] na [3] pattijjai [3] tāe) CṬ. [18] °yaṃ ti C in B. [19] ud° Papier-MSS. [20] °ya-bhāva CṬ. [21] bhavai C; nicht in Ṭ. [22] ettha tassa tīe ya sammaṃ sābhippāya-kahaṇeṇa aṇuogo, evaṃ annattha vi carcā yathā-vidhiṃ.

[1] °ggalaggaya B, °gga'olaggaya Σ. [2] vasahiṃ CṬ.

---

[1] tīse. [2] °ḍiyaṃ. [3] nicht in B.

na dei' tti 'so vi eehiṃ[3] pavancio hou' tti tassa gharaṃ cindhiyaṃ[4] jahā[5]: eriso tāriso* sāvago tti*, tassa[6] gharaṃ[6] jāha[6]. taṃ[7] gayā pucchantā. diṭṭho jāva na ceva āḍhāi[8]. tatth'[9] ekkeṇa sāhuṇā bhaṇiyaṃ: jai vi[10] na ceva so eso[10], ahavā pavanciyā mo tti. taṃ soūṇa teṇa* pucchiyā. kahiyaṃ jahā: amha kahiyaṃ 'eriso tāriso** sāvago' tti[11]. so bhaṇai[12]: aho akajjaṃ! mamaṃ[13] tāva pavancentu[14], to[15] kiṃ[6] sāhuṇo[16] pavancenti[17]? tti[15]. tāhe[18] 'mā 'sāratā[19] tesiṃ[18] hou[18]' tti[18] bhaṇai[20]: demi paḍissayaṃ[21] ekkāe[6] vavatthāe[6] jai mama dhammaṃ na kaheha. sāhūhiṃ bhaṇiyaṃ 'evaṃ hou' tti. dinnaṃ gharaṃ)[22]. varisā[23]-ratte vatte†[15] āpucchantehiṃ[24] dhammo kahio[25]. (tattha) na** kiṃci vi tarai[26] ghettuṃ[27] mūlaguṇa-uttaragu(ṇā)ṇa(ṃ) mahu[15]-majja[15]-(maṃsa[28]-) viraiṃ vā. pacchā satta-paiyaṃ vayaṃ dinnaṃ ('māreu-kāmeṇaṃ jāvaieṇaṃ kāleṇaṃ satta payā[29] osakkijjanti evaiyaṃ kālaṃ paḍikkhiuṃ[30] māreyavvaṃ'. sambujjhissai tti kāuṃ[31] gayā. annayā) coro[32] gao, avasauṇeṇaṃ[33] niyatto. (rattiṃ saṇiyaṃ[34] gharaṃ ei. tad-divasaṃ ca**[15] tassa bhagiṇī āgaelliyā[35])[36]. (sā[6] purisa-nevacchaṃ kāūṇaṃ[37] bhāujjāyāe[38] samaṃ gojja-pekkhiyā[39] gayā. tao[15] cireṇa āgayāo[40]. nidd'akkantāo. tah'eva ekkammi[41] ceva[6] sayaṇe**

---

[3] °llachiṃ 'eesiṃ vasahiṃ na dehi'[4] tti 'eehiṃ tu[5] CṬ. [4] kahiy° Ṭ. [5] ettha Ṭ. [6] nicht in CṬ. [7] te CṬ; nicht bei Śīl., ebenso nicht die drei vorhergehenden Worte und das zweitfolgende. [8] āḍhāyai C. [9] °ttha CṬ; tao Śīl., dann: ekkeṇa s° bh°: pavanciyā vā tehiṃ na vā so eso tti. teṇa bhaṇiyaṃ: kiṃ 2 bhaṇaha? tti. sāhūhiṃ kahiyaṃ jahā: tumaṃ sāvago eriso tāriso tti vasahiṃ payacchāhi. teṇa cintiyaṃ: bho mamāo vi tesiṃ aṇajjayā je eesiṃ pavancaṃ paunjanti, tamhā mā 'haṃ tesiṃ uvahāso homi tti karemi imaṃ kajjaṃ ti tti(!). teṇa pagāsaṃ bhaṇiyaṃ: ṭhāha bho eyāe sālāe jai me dhammaṃ na kaheha tti. tehiṃ paḍivannaṃ, ṭhiyā sajjhāya-jjhāṇa-parāyaṇā. vāsā-ratte ya vatte gacchantesu ya aṇuvvayanteṇa bhaṇiyaṃ: na me kiṃci vayaṃ gahiyaṃ. te kahenti, na ya mahu-majja-maṃsa-pāṇavah'āio viramium ucchahai. tao se pacchā sattavaīyaṃ vayaṃ dinnaṃ jahā 'māriu-k°. [10] esa, vor so C. [11] Statt dieses Satzes in CṬ: (tehiṃ) jahā-vattaṃ kahiyaṃ. [12] cintei CṬ. [13] maṃ Ṭ, mae C. [14] °cantu C in B und Ṭ, °centi P. [15] nicht in Ṭ. [16] °ṇo kahaṃ Ṭ. [17] °ṇo vi pavanciya (°ceti für °centi P) C. [18] nicht in C. [19] sā B; sato (B) oder sātā C; sāmā (statt samo?), hinter t° Ṭ. [20] teṇa(ṃ) bhaṇiyaṃ CṬ. [21] vasahiṃ CṬ. [22] pacantio, sāhū, āgamaṇaṃ, goṭṭhīya paḍiṇiyayāya gharaṃ darisiyaṃ, teṇa massātiyāe dinnaṃ, 'na kaheyavvaṃ' ti eeṇaṃ paḍiogeṇaṃ dinnaṃ. [23] vāsā CṬ. [24] °cchitā (für °cchittā?) Σ; °cchanti 'vihārāmo', tāhe payaṭṭā sāhuṇo 'nnattha vihariuṃ, teṇa aṇuvvaiyā, sīmā-pajjante Ṭ. [25] °cchanti, bhaṇio vaṇasaṇḍa-udāharaṇeṇaṃ jahā puppha-phala-samiddhaṃ. [26] vor k°, auch Σ. [27] °ttūṇaṃ. [28] vor majja Σ. [29] °yāṇi CŚīl., °yāiṃ Ṭ. [30] °kkhittā CṬ. [31] dāuṃ C. [32] °reuṃ C, °riyāe ṬŚīl. [33] °sauṇo tti. [34] °yaṃsaṇiyaṃ B. [35] °llayā C in B & Ṭ; vor tad-d° schiebt Śīl. ein: tti passāmi keriso mama ghara-pavanco tti. [36] gharaṃ appasāriyaṃ (°sāgar° β) atiti, bhagiṇī ya se pāhuṇayā (°ṇiyā β) āgayā. [37] kāuṃ CṬ. [38] °jjāe SŚīl., °jjāiy° CṬ. [39] °kkhayā Σ; °jjaṃ pecch° Śīl.; °cch° C; naḍa-pecchaṇa Ṭ. [40] °yā BΣṬ; °yā tao tāo due vi Śīl. [41] egammi BC; °ntā taha ceva yagaṃtassa[6] Ṭ.

---

[4] desi. [5] ta P, tap B; °hi ya. [6] für egammi!

saiyāo[42]. iyaro ya āgao. tāo[15] pecchai. 'para-puriso' tti asiṃ karisittā[43] āhaṇāmi tti[44]. vayaṃ sumariyaṃ[45]. ṭhio sattapay'antaraṃ[46]. eyammi antare bhagiṇīe se[6] bāhā bhajjāe[47] akkantiyā. tāe dukkhāvijjantiyāe[48] bhaṇiyaṃ: halā[6], avaṇehi bāhāo me[49] sīsaṃ. teṇa sareṇa nāyā[50] 'bhagiṇī me* esā**[51] purisa-nevacchiya' tti[52]. lajjio jāo[53] 'aho maṇāga[54] mae[6] akajjaṃ na**[6] kayaṃ' ti. uvaṇao jahā sāvaga-bhajjāe. sambuddho[55]. vibhāsā[15]. pavvaio)[56].

8. Konkaṇaga(visae ekko dārago, ta)ssa māyā[1] muyā***[2]. (piyā se annaṃ mahiliyaṃ[3] na labhai)[4] 'savatti-putto atthi[5]' tti[6]. (annayā sa-puttao[7] kaṭṭhāṇaṃ gao. tāhe ṇeṇa[8] cintiyaṃ: eyassa taṇaeṇa[9] mahilaṃ[10] na labhāmi, māremi tti[11]. kaṇḍaṃ[12] khittaṃ[13]. āṇatto[14]: vacca[15]! kaṇḍaṃ āṇehi. so pahāvio. anneṇaṃ kaṇḍeṇaṃ viddho. ceḍeṇa[16] bhaṇiyaṃ[17]: kiṃ te[18] kaṇḍaṃ khittaṃ? viddho mi tti[19]. puṇo vi khittaṃ. raḍanto mārio. puvvam ayāṇanteṇa 'viddho mi' tti aṇaṇuogo; 'mārijjāmi' tti evaṃ nāe aṇuogo. ahavā 'sārakkhaṇijjaṃ māremi' tti aṇaṇuogo, sārakkhantassa aṇuogo. jahā sārakkhaṇijjaṃ mārento vivarīyaṃ karei[20], evaṃ annaṃ parūveyavvaṃ[21] annaṃ parūvemāṇassa viparītatvāt[22] aṇaṇuogo bhavai; jahā-bhūyaṃ parūvemāṇassa aṇuogo bhavai)[23].

9. egā cārabhaḍiyā *gāme vasai, sā annayā kayāī* gabbhiṇī jāyā[1]. annā vi nauliyā[2] gabbhiṇī[3] (ceva)[1]. tattha egāe[4] rāīe[5] tāo samiyāo[6] pasūyāo. tāe[7] cintiyaṃ: mama puttassa ramaṇao[8] bhavissai *tti*[9]. tassa *vi* pīhayaṃ khīraṃ ca dei[10]. annayā[11] (tīse aviraiyāe kaṇḍentīe[12] jattha[13] manculliyāe so ḍikkarao[14] oyārio[15])

---

[42] °yā Ṭ; bei Śīl. folgt: iyaro vi āgao, bhajjāe saha purisaṃ pāsuttaṃ pecchai tao asiṃ k°. [43] ukkar° CṬ. [44] tti vavasio Ṭ. [45] sasum° B, smṛtaṃ S, smṛtaṃ taṃ Śīl., sambhar° CṬ; °mi tti vrataṃ s° BS Śīl. [46] °raṃ acchāmi tti CṬ. [47] bhāṇijjāiyāe Ṭ. [48] °tīe CṬŚīl. [49] nicht bei Śīl.; vor b° Ṭ. [50] °ro sannāo CṬ. [51] esa C. [52] tti diṭṭhā CṬ. [53] jāva Ṭ. [54] °ṇā Śīl.; ṇāta, hinter mae S; maṇeṇaṃ CṬ. [55] so samb° Ṭ; tao so s° Śīl. [56] tīe purisa-nevaccha-karaṇaṃ, niddāe tah'eva suttā, avattāseūṇaṃ aigao, pecchai, asī anchio, vayaṃ sariyaṃ, niyatto, asīe 'khaṇa' tti kayaṃ, paḍibuddhā, lajjāe pecchiūṇaṃ visanno, samoyāro.

[1] mahilā. [2] mayā, auch CṬŚīl. [3] °laṃ SṬ & C in B, °layaṃ Σ. [4] annā na labbhai. [5] acchai Ṭ. [6] tti kāuṃ Ṭ, tti kāuṃ tao so Śīl. [7] °tto ΣṬ. [8] °ṇaṃ C, aṇeṇa Σ. [9] °ṇaṃ C, bhaeṇaṃ Ṭ. [10] °liyaṃ CṬ. [11] vor mār° Ṭ; °bhāmi tā imaṃ m° tti Śīl. [12] nicht in PṬ. [13] lankhiyaṃ C; ghattiyaṃ Śīl.; nicht in Ṭ. [14] °tto ya Śīl.; *tao* putto bhaṇio CṬ. [15] vaccha Ṭ. [16] dāraeṇa CṬ. [17] laviy° CṬ. [18] ti C; nicht in Ṭ. [19] tti teṇa Śīl.; nicht in CṬ. [20] Dieser Vordersatz nicht in Ṭ. [21] °mmi °vve CṬ. [22] °tvād CṬŚīl.; statt des Folgenden in Ṭ: ananuyogo, yathābhūtaṃ prarūpayato 'nuyogaḥ. [23] pacchā aḍavīe kaṇḍāiṃ (kaṭṭhāiṃ β) āṇei, viddho bhaṇai 'tātā! māreum icchio'; tassa dāragassa abhippāyaṃ nāūṇa bhaṇantassa aṇuogo; evaṃ samoyāro.

[1] nicht in CṬ. [2] °lī, auch C; Ṭ unsicher. [3] °ṇīyā. [4] egīe BS. [5] °tth' eva ei ya jāi ya Śīl.; °ttha palihae (°hie Ṭ) ei ya jāi ya CṬ; °ttha ei jāi ya. [6] duve vi samiyāo Śīl.; samagaṃ Ṭ; sarisiyāo B & (vor tāo) Σ. [7] cārabhaḍīe Ṭ. [8] °ṇao naulo Ṭ. [9] auch in Ṭ. [10] vor kh° Ṭ; dei naulassa C. [11] annayā bāre C, annayā duvāre Ṭ. [12] °tiyāe Śīl.; °ḍant° B (kh°) & ΣṬ. [13] tattha CṬ. [14] ḍ° B, ḍḍh° Σ; dārao CṬŚīl. [15] °riyao C(S?).

tattha sappeṇaṃ caḍittā khaio[16], mao. iyareṇ(a nauleṇa) oyaranto[17] diṭṭho manculliyāo[18]. (tao)[1] *pacchā* (ṇeṇaṃ)[1] khaṇḍākhaṇḍiṃ[19] kao. tāhe so (teṇa) ruhira[20]-litteṇa*ṃ* tuṇḍeṇa*ṃ* tīse[21] (aviraiyāe) mūlaṃ gantūṇa[22] cāḍūṇi karei[23]. tāe nāyaṃ[24]: eeṇa[25] mama putto khaio. *khaṇḍantīe* musaleṇa āhaṇittā[26] (mārio. tāhe) *pacchā* dhāvantī (gayā puttassa mūlaṃ, jāva sappaṃ khaṇḍākhaṇḍiyaṃ[27] pāsai)[28]. tāhe duguṇa(yara)ṃ[29] (adhiiṃ pakayā)[30]. (tīse aviraiyāe puvviṃ[31] aṇaṇuogo) pacchā aṇuogo. (evaṃ jo annaṃ parūveyavvaṃ annaṃ parūvei so[32] aṇaṇuogo, jo taṃ ceva parūvei tassa aṇuogo[33]).

10. (Bāravaīe Baladeva-puttassa Nisaḍhassa[1] putto[1] Sāgaracando[2] rūveṇaṃ ukkiṭṭho savvesiṃ Samb'āīṇaṃ iṭṭho. tattha ya** Bāravaīe[3] vatthavvassa ceva annassa ranno Kamalāmelā nāma[4] dhūyā ukkiṭṭha-sarīrā. sā ya Uggaseṇa-puttassa[5] Nabhaseṇassa[6] varelliyā[7]. io ya Nārao Sāgaracandassa kumārassa sagāsaṃ āgao. abbhuṭṭhio. uvaviṭṭhaṃ[8] samāṇaṃ pucchai: bhagavaṃ, kiṃci[9] accherayaṃ diṭṭhaṃ? 'āmaṃ, diṭṭhaṃ'. kahiṃ[10]? ih'eva Bāravaīe[11] Kamalāmelā nāma[4] dāriyā. 'kassai dinniyā?' āmaṃ[12]. kahaṃ mama tāe samaṃ[13] sampaogo[14] havejjā[15]? 'na yāṇāmi[16]' tti bhaṇittā gao. so ya Sāgaracando taṃ soūṇa[17] na vi āsaṇe na[18] sayaṇe[19] dhiiṃ labhai, taṃ dāriyaṃ phalae lihanto[20] nāmaṃ ca geṇhanto acchai. Nārao vi Kamalāmelāe antiyaṃ gao. tāe vi[1] pucchio: kiṃci[21] accherayaṃ diṭṭhapuvvaṃ[22]? ti[1]. so[23] bhaṇai: duve diṭṭhāṇi, rūveṇa[24] Sāgaracando, virūvattaṇeṇa[24] Nabhaseṇao[25]. Sāgaracande mucchiyā, Nabhaseṇae[26] virattā. Nāraeṇa samāsāsiyā)[27].

---

[16] °ṇa c° CṬ; Śīl. fehlt; °ppo paviṭṭho teṇa so khaddho dārao. [17] °tao C. [18] °yāo sappo Σ; vor d° C; °yāo, vor oy° Ṭ. [19] °ḍi Σ, °ḍī C; khaṇḍī Ṭ. [20] teṇa nicht in Śīl.Ṭ; °reṇa B. [21] tīya. [22] °tuṃ C (Ṭ unsicher); gao. [23] °rei jaha putto te mārio tti Śīl.; °ḍugāṇi kāum āraddho. [24] bhaṇiyaṃ. [25] hinter putto S. [26] °io tao aṇṇāe musaleṇ' āhaṇiya Śīl.; āhao. [27] °ḍi-kayaṃ Σ, °ḍiṃ kayaṃ Śīl.; °ḍī-kaellayaṃ CṬ. [28] °tta-m° CṬŚīl.; gharaṃ** paviṭṭhā, taṃ pecchai sappaṃ. [29] °ram Ṭ, °rayaṃ C (°m B). [30] addh° BŚīl.Ṭ; °g° ΣCṬ; royai. [31] °vvaṃ C & (°m) Ṭ. [32] tassa CṬ. [33] °go bhavai Śīl.

[1] nicht in Ṭ. [2] °do nāma Śīl.; °do nāma kumāro CṬ. [3] °vaī C. [4] °meṇa B. [5] °ṇa-nattussa Ṭ. [6] Dhaṇadevassa Ṭ. [7] variell° CŚīl. [8] uveṭṭh° P. [9] vor bh° CṬ; kiṃ Σ. [10] kumāreṇa bhaṇiyaṃ k° so bhaṇai Śīl.; °hiṃ kaheha Σ. [11] °vaīe nagarīe (ihaṃ ceva) CṬ. [12] °riyā, kumāreṇa bhaṇiyaṃ: sā k° dinn°? iyareṇa bhaṇiyaṃ 'āmaṃ', Sāgaracandeṇa bhaṇiyaṃ Śīl.; 'āmaṃ', kassa? kahiyaṃ C; 'āmaṃ', kassa? Uggaseṇa-nattussa Dhaṇadevassa, tao so bhaṇai Ṭ. [13] °ha mama tīe saha Śīl.; saha C. [14] saṃjogo Ṭ. [15] °jja BS, hojja Śīl., hojjā CṬ. [16] °mo Ṭ; °jja iyāṇiṃ ti risī vi na y° Śīl. [17] souṃ CṬ. [18] nicht in C(B); na vi Ṭ. [19] °ṇe vā CŚīl. [20] pāsanto Ṭ; dikento (für lihanto, nicht für dikkhanto) C in B. [21] bhagavaṃ k° Śīl.; kiṃ S. [22] °ṭṭhaṃ CṬ. [23] Nārao Ṭ; so bh° fehlt in C. [24] °ṇa ya C; °ṭṭhāṇi tīe vi koūhalleṇaṃ pucchiyāṇi 'kīisāṇi?' tti Nāraeṇa bhaṇiyaṃ: r° Sāg° vir° Śīl. (die Form kīisāṇi verräth den Einschub!) [25] °ṇo C; °ṇo tao sā (sec. m.) Śīl.; Dhaṇadevo tao Ṭ. [26] °ṇe C in B; Dhaṇadeve Ṭ.

[27] Baladeva-putto Nisaḍho, tassa Pabhāvaīe devīe putto Sāgaracando kumāro. io ya Dhaṇadevao Uggaseṇassa nattuo, tassa Kamalāmelā nāma rāyaduhiyā variyā. Nārado ya kalaha-daliyaṃ vimaggamāṇo Kamalāmelāe sagāsam

(teṇa gantuṃ[28] āikkhiyaṃ jahā 'icchai' tti. tāhe Sāgaracandassa māyā anne ya kumārā addannā 'marai' tti[29]). *tao* Sambo āgao[30]. (jāva pecchai Sāgaracandaṃ vilavamāṇaṃ tāhe ṇeṇa[31] pacchao ṭhāiūṇa[32])[33] acchiṇi (dohi vi)[32] hatthehiṃ† ṭhaiyāṇi[34]. Sāgaracandeṇa bhaṇiyaṃ: *kā esā* Kamalāmela tti. Sambeṇa bhaṇiyaṃ[35]: nâhaṃ Kamalāmelā**, Kamalāmelo 'haṃ[36] *putto*. (Sāgaracandeṇa bhaṇiyaṃ: āmaṃ, tumaṃ ceva)[37] mama(ṃ vimala-kamala-dala-lola***-loyaṇaṃ) Kamalāmelaṃ[38] mel*av*ehi(si) *tti*[39]. (tāhe tehiṃ kumārehiṃ[1] Sambo[40] majjaṃ pāettā abbhuvagacchāvio, vigaya-mao[41] cintei: aho mae ālo abbhuvagao, iyāṇiṃ[42] kiṃ sakkā kāuṃ[1]? nivvahiyavvaṃ[43] ti. Pajjunnaṃ[44] pannattiṃ[45] maggiūṇaṃ[46] jad-divasaṃ[47] tassa[1] Nabhaseṇassa[48] vivāha-divaso[49] tad-divasaṃ[50] te[51] Sāgaracanda[1]-Samba-ppamuhā kumārā ujjāṇaṃ gantuṃ Nārayassa sarahassaṃ[52] dāriyā[53] surangāe[54] ujjāṇaṃ[54] neuṃ[54] Sāgaracando pariṇāvio[55]. te[1] tattha kiḍḍantā acchanti. [56]iyare ya dāriyaṃ na pecchanti. maggantehiṃ ujjāṇe diṭṭhā vijjāhara-rūvaṃ viuvviyā[57]. Nārāyaṇo sa-balo niggao, jāva apacchimaṃ Samba-rūveṇaṃ pāesu paḍio. Sāgaracandassa ceva dinnā, Nabhaseṇa-taṇayā[58] aṇukhamāviyā[59])[60]. ettha Sāgaracandassa (Kamalāmelaṃ

---

uvagao. tīya pucchio: kiṃ tume abbhuyaṃ diṭṭhaṃ? ti. teṇa bhaṇiyaṃ: duve abbhuyāṇi ih'eva Bāravaīe jaṃ ca Uggaseṇa-nattuo rūveṇa parama-virūvo, Baladeva-putto Sāgaracando ukkiṭṭha-rūvo. tīe bhaṇiyaṃ: bhagavaṃ, kiha mama so bhattā hojja? tti. teṇa bhaṇiyaṃ: ahaṃ karemi teṇa te saha saṃjogaṃ ti. tao tīse rūvaṃ paṭṭiyāe lihiūṇaṃ gao Sāgaracanda-sagāsaṃ. Sāgaracandeṇa bhaṇio: kā esā evaṃ ukkiṭṭha-sarīrā dāriya? tti. Nāraeṇa bhaṇiyaṃ: ih'eva Bāravaīe rāya-duhiyā Kamalāmela tti. so tammi ajjhovavanno na khāi na pibai.

[28] °tuṃ Sāgaracandassa Ṭ & (mit kahiyaṃ statt āi°) ŚĪl. [29] °mārā ādaṇṇā m° tti BŚĪl.; °rai nūṇaṃ Sāgaracando Ṭ. [30] uvāg°. [31] °ṇaṃ BΣC, aṇ° ΣṬ. [32] nicht in C; bei ŚĪl. piṭṭhao statt pacch°. [33] teṇa so cint'ākuleṇa na nāo ento, Sambeṇa saṇiyaṃ uvalliūṇa. [34] samucchāy° B, chāiy° Ṭ, muddiy° C; mucchiy° ŚĪl. [35] °bo hasiūṇa bhaṇai. [36] ah°. [37] Das Folgende bis °yaṇaṃ fehlt in Ṭ; so pāesu paḍiūṇaṃ bhaṇai 'tāta, uttama-purisā sacca-painnā', to. [38] °laṃ dāriyaṃ Ṭ; lola nicht bei ŚĪl. [39] Der ganze Satz lautet in C: Sambeṇa (°ṇ' B) abbhuvagayaṃ 'āmaṃ, ahaṃ ceva tumaṃ Kamalāmelaṃ dāriyaṃ melehāmi'. [40] °bo bhaṇio 'Kamalāmelaṃ melehi Sāgaracandassa' ohne den Rest des Satzes (majjaṃ . . . . . . ti) C; °bo bhaṇio 'Kamalāmelaṃ melehi Sāgaracandassa', na mannai, tao Ṭ (nachher pāeūṇa). [41] °o ya SŚĪl.; tao vig° Ṭ. [42] hinter °kkā Ṭ. [43] °hiuṃ Ṭ. [44] tāhe teṇa P° C; tao P° ŚĪl. [45] °ttiṃ vijjaṃ CṬ. [46] °ggiuṃ SCŚĪl.; °ggai, teṇa dinnā, tao Ṭ. [47] jaṃ d° BS; jammi divase Ṭ. [48] °ṇayassa ŚĪl.; Dhaṇadevassa Ṭ. [49] °ho Ṭ. [50] tammi divase vijjāe paḍirūvaṃ viuvviūṇaṃ Kamalāmelā avahariyā Revae ujjāṇe nīyā Ṭ. [51] nicht in C (B) & Ṭ; teṇa P. [52] rahassaṃ bhindittā Ṭ; °ya-rahassa-kaeṇaṃ C (°s° B). [53] °riyaṃ ŚĪl.[2]; Kamalāmelaṃ CṬ. [54] °rung° S; nicht in CṬ. [55] °daṃ pariṇāvettā Ṭ. [56] Das Sätzchen in C (B) vergessen; Ṭ hat im Vorhergehenden sich schon zweimal an die Āv.-Cūrṇi angelehnt ([46-50]) und folgt derselben nunmehr wörtlich (mit vijjā-paḍ° . . . . .), um erst den Schluss (ettha Sāgar° . . . .) wieder in der Fassung von Āv.-Ṭīkā & Kalpa-Cūrṇi zu geben. [57] °va-v° Σ, S fehlt; °va-viuvviṇo ŚĪl.; °vvitā P, °vvittā C in B. [58] °seṇ'-accayā ya C. [59] °vittā BΣ, °khāmiyā C.

[60] Sambeṇa abbhuvagayaṃ. tao Pajjunna-sagāsaṃ pāḍihāriyaṃ pannattiṃ vijjaṃ maggai. teṇa dinnā. tao Kamalāmelāe vivāha-divase vijjāe paḍirūvaṃ

Sambaṃ mannamāṇassa aṇaṇuogo, 'nâhaṃ Kamalāmela' tti bhaṇie aṇuogo)[61]. (evaṃ jo[1] vivarīyaṃ parūvei tassa aṇaṇuogo, jahābhāvaṃ parūvemāṇassa aṇuogo)[62].

11. Jambavaī (Nārāyaṇaṃ) bhaṇai: (ekkā vi mae puttassa[1] aṇāḍiyā na[2] diṭṭhā. Nārāyaṇeṇa bhaṇiyaṃ: ajja dāemi. tāhe Nārāyaṇeṇa Jambavaīe ya*** [3] Ābhīrī-rūvaṃ kayaṃ appaṇo vi[3] Ābhīra-rūvaṃ kayaṃ[3]. do vi takkaṃ ghettuṃ Bāravaiṃ oiṇṇāṇi)[4] mahiyaṃ vikkiṇanti[5]. *iyareṇa* (Sambeṇa) diṭṭhā(ṇi). Ābhīrī[6] bhaṇiyā: ehi[7], mahiyaṃ kiṇāmi[8] (tti). sā** aṇugacchai. Ābhīro[9] maggeṇa[10] (ei). so[11] ekkaṃ deuliyaṃ[12] pavisai[13]. sā[3] (Ābhīrī) bhaṇai: nâhaṃ pavisāmi, kiṃ[14] tu[15] mollaṃ dehi, to[16] etthaṃ ceva ṭhiyao[17] takkaṃ geṇhāhi. so bhaṇai: *na*[18] *vi*[18], avassa-pavisiyavvaṃ. (nê-

---

viuvviūṇaṃ avahariyā Kamalāmelā ceva. tao ujjāṇe Sāgaracandassa tīya saha vivāhaṃ kāūṇaṃ uvalalantā acchanti. vijjā-paḍirūvagaṃ pi vivāhe vaṭṭamāṇe aṭṭaṭṭa-hāsaṃ kāūṇaṃ uppaiyaṃ. tao jāo khobho 'na najjae keṇa[1] hariya'[2] tti. Nārado pucchio bhaṇai: Revayae[3] ujjāṇe diṭṭha[4] tti[4], keṇa vi vijjāhareṇa avahiya tti[5]. tao sa-balavāhaṇo niggao Kaṇho[6]. Sambo vijjāhara-rūvaṃ kāūṇa sampalaggo juddhaṃ[7]. savve[8] parāiyā. Kaṇheṇa[9] saddhiṃ laggo. tao jāhe ṇeṇa nāo[10] 'ruṭṭho tāo' tti tao se calaṇesu paḍio. Kaṇheṇa ambāḍio. Sambeṇa[11] bhaṇiyaṃ: esā amhehiṃ gavakkheṇaṃ appāṇaṃ muyantī kihavi[4] sambhāviyā[12]. tao Kaṇheṇa uvagamio[13] Uggaseṇo. pacchā imāṇi bhoge bhuñjamāṇāṇi viharanti. Ariṭṭhanemī[14] samosario. tao Sāgaracando Kamalāmelā ya sāmi-sagāse dhammaṃ soūṇa gahiyāṇuvvayāṇi sāvagāṇi[4] saṃvuttāṇi. tao Sāgaracando aṭṭhami-caṇddasīsuṃ[15] sunnagharesu[16] susāṇesu[17] vā ega-rāiyaṃ[18] paḍimaṃ ṭhāi. Dhaṇadeveṇaṃ āgameūṇaṃ[19] tambiyāo sūīo[20] ghaḍāviyāo[21]. tao sunnaghare paḍimaṃ ṭhiyassa tassa[4] vīsasu vi angulī-nahesu āhoḍiyāo[22]. sammam ahiyāsemāṇo paveyaṇā'bhibhūo[23] kāla-gao, devo jāo. tao biiya-divase gavesantehiṃ diṭṭho. akkando jāo. diṭṭhā sūī[24] tehiṃ[25] gavesantaehiṃ[26] tambakuṭṭa-sagāse. uvaladdhaṃ 'Dhaṇadevaeṇa kāriyāo' tti[27]. rūsiyā kumārā, Dhaṇadevagaṃ[28] magganti. juddhaṃ[29] doṇha vi balāṇaṃ sampalaggaṃ. tao Sāgaracando devo antare ṭhāūṇaṃ uvasāmei rohiṇi[4]-paramparaga[4]-nādeṇa[4]. pacchā Kamalāmelā bhagavao sagāse pavvaiyā. ettiyaṃ pasangeṇa bhaṇiyaṃ.

[61] 'Sambo Kamalāmela' tti mannantassa aṇaṇuogo, 'Sambo eso' tti aṇuogo Śīl.; Samba-kumāre Kamalāmelā'bhippāyaṃ sāhentassa aṇuogo aṇaṇuogo. [62] uvasaṃhāraḥ prāgvat Śīl.

[1] vor m° S. [2] no C in B; °ḍhiyā na B. [3] nicht in CṬ. [4] kiha puttassa kīliyaṃ pecchejjāmi? Vāsudevo bhaṇai: kiṃ te avvāriddhīhiṃ, varisijjihisi[30] tti. sā bhaṇai: avassa-pecchiyavvāṇi. 'evaṃ hou' tti. govī jāyā, iyaro govo jāo. [5] °kkanti (statt °kkenti?) CṬ; pavikkiyā. [6] govī. [7] hinter tti CṬ. [8] °hi, takkaṃ geṇhāmi. [9] govo. [10] °ṇa se C, so m° Ṭ. [11] so Sambo Ṭ. [12] aviucchagaṃ (statt adhiutth°?). [13] °vesei Ṭ. [14] nicht in Ṭ. [15] nicht in Ṭ; ti C. [16] *so bhaṇai* 'dijjai pavisāhi' *sā bhaṇai* CṬ. [17] ṭhiyao C. [18] auch in C.

---

[1] °jjai keṇai Ṭ. [2] hār° α. [3] diṭṭhā R° Ṭ. [4] nicht in Ṭ. [5] °hariyā Ṭ. [6] Nārāyaṇo, vor n° Ṭ. [7] jujjhiuṃ, vor s° Ṭ. [8] °vve Dasār'āiṇo Ṭ. [9] tao Nārāyaṇeṇa Ṭ. [10] nāyaṃ Ṭ. [11] tao S° Ṭ. [12] diṭṭhā Ṭ. [13] aṇug°, hinter Ugg° Ṭ. [14] annayā bhayavaṃ Ariṭṭhanemi-sāmī Ṭ. [15] °sī $\alpha\beta$, °sīsaṃ Ṭ. [16] °re $\alpha\beta$, °re vā Ṭ. [17] °ṇe Ṭ. [18] °ya Ṭ. [19] ārām° $\alpha\beta$; eyaṃ nāūṇaṃ Ṭ. [20] sūī $\alpha\beta$. [21] °ḍav° α. [22] akkoḍ° (statt akkhoḍ°) tao Ṭ. [23] vey° Ṭ. [24] °ṭṭhāo sūīo Ṭ. [25] te $\alpha\beta$; nicht in Ṭ. [26] °teh° Ṭ. [27] °veṇa kārāviyāo Ṭ. [28] °vaṃ Ṭ. [29] hinter °lāṇaṃ Ṭ. [30] für dhar°?

cchai[19]. tāhe) hatthe laggo. *ettha*[20] Ābhīro[9] (uṭṭhāiūṇa)[21] laggo (Sambeṇa[14] samaṃ. Sambo) *jāhe na tarai kaḍḍhiuṃ tāhe taṃ muittu*[22] *hatthāo teṇa samaṃ laggo, navariṃ egāe ceva hellāe* āvihio[23]. (Ābhīro)[24] Vāsudevo jāo, iyarī vi* *** Jambavaī[25]. anguṭṭhiṃ kāūṇa[26] palāo[27]. bīya[28]-divase maḍḍāe āṇijjanto khīlayaṃ ghaḍento ei[29]. (jokāre kae)[30] Vāsudeveṇa pucchio: kiṃ eyaṃ*** ghaḍijjai[31]? *so* bhaṇai**[32]: jo pāriyāsiyaṃ[33] bollaṃ kāhii[34] tassa muhe khoṭṭijjihii[35]. (paḍhamaṃ aṇaṇuogo, nāe aṇuogo; evaṃ jo vivarīyaṃ parūvei tassa aṇaṇuogo, iyarassa[36] aṇuogo)[37].

[11. Jambavai āṇavaṇa Vāsudeva Āhīra-vesa-kaḍḍhaṇayā
piṭṭaṇa bandhaṇa niya-vesa-dāyaṇā doṇha vi jaṇāṇa ||
Sambassa puvvaṃ aṇaṇuogo, pacchā aṇuogo.]

12. (Rāyagihe nayare Seṇio rāyā)[1], Cellaṇā (tassa bhajjā[2], sā Vaddhamāṇa)[1]-sāmiṃ (pacchima[3]-titthagaraṃ)[1] vandittā veyāliyaṃ[4] māha-māse pavisai[5]. pacchā[6] sāhū diṭṭho paḍimā-paḍivann(a)o[7]. tīe[8] rattiṃ suttiyāe hattho kīhavi[9] lambio[10]. jayā sīeṇa*m* gahio tayā ceiyaṃ. pavesio[11] (hattho. tassa hatthassa taṇaeṇaṃ[12]) savvaṃ sarīraṃ sīeṇa*m* gahiyaṃ. (pacchā) tāe bhaṇiyaṃ: sa[13] tavassī[14] kiṃ karissai[15] (sampayaṃ)[16]? pacchā *rannā*[17] (Seṇieṇaṃ) cintiyaṃ: saṃgāra-dinnao[18] se[19] kovi[20]. ruṭṭheṇa[21] kallaṃ[22] *pāo* Abhao bhaṇio[23]: sigghaṃ anteuraṃ palīvehi. *so vi* (Seṇio) gao sāmi-sagāsaṃ[24]. Abhaeṇa[25] *vi sunna*-hatthisālā palīviyā[26]. *so* (Seṇio)[27] *gantuṃ* sāmiṃ pucchai[28]: Cellaṇā (kiṃ)[29] ega-pattī aṇega-pattī[30]? sāmiṇā bhaṇiyaṃ: ega-pattī. tāhe[31] 'mā ḍajjhihii' tti turiyaṃ niggao[32]. Abhao *ya*[17] nipphiḍai[33]. *teṇaṃ*[17] (Seṇieṇa)[27] bhaṇiyaṃ[34]: palīviyaṃ? 'āmaṃ[35], *sāmī*'. (so[36] bhaṇai:)[1] tumaṃ kiṃ[37] na paḍio[38]? *so* bhaṇai[39]: ahaṃ *sāmissa mūle* pavvaissāmi

---

[19] sā n° Σ. [20] egattha *α*. [21] uddh° BΣP. [22] °he tuṃ mutittu *αβ*. [23] arehio Ābhīreṇaṃ S, avaṭṭhitto B, aviṭṭito Σ; āviṭṭio (āriṭṭio B) C; juddhaṃ ahiṭṭhio Ṭ. [24] nicht in C. [25] °vaī *tao* lajjio CṬ; °riṃ pi māyaṃ pāsai. [26] kāuṃ, auch C; vorher ung° *β*, oguṃṭṭh° *α*, angunṭh° P. [27] °lāo Sambo S; °lāio CṬ. [28] biiya ΣPṬ; biie. [29] °ḍanto ei BSC(B); °ḍei, auch Ṭ. [30] nicht in Ṭ; jokk° Σ; °ro kao C. [31] °ḍehi (für °ḍesi). [32] Sambo bh° Ṭ. [33] par° Σ, pārinsīyaṃ S, parivās° Ṭ. [34] karei. [35] khoḍ° B, koṭṭ° (koṭ° B, koḍ° P) C, kuṭṭ° Ṭ; °hii tti C, °hi tti BΣṬ; koṭṭijjai. [36] °go bhavai tahā-bhāve C, taha-bhāvaṃ parūvemāṇassa Ṭ. [37] samoyāro.

[1] nicht in C. [2] bhāriyā Ṭ. [3] nicht in Ṭ; °mim ap° BΣ. [4] °yavelāe Ṭ. [5] nagaraṃ p° Ṭ. [6] antarā-paho Ṭ. [7] vor d° Ṭ. [8] tāe. [9] vor h°, auch Ṭ (kah°). [10] vil° Ṭ. [11] °sio saṇḍi-majjhe Ṭ. [12] °ṇaṃ sīeṇaṃ Ṭ. [13] sau (für asau?) B. [14] tapasvī, auch CṬ. [15] °roti, auch C; °rishyati Ṭ. [16] sāmprataṃ CṬ. [17] auch in CṬ. [18] hinter kovi. [19] nicht in Ṭ; etisse (etasse *α*). [20] kovi CṬ. [21] °ṭṭho. [22] pabhāe Ṭ. [23] °bhayaṃ bhaṇai. [24] °miṇo s° Σ; °miṇo mūlaṃ, auch CṬ. [25] iyareṇa. [26] °liv° C. [27] nicht in CṬ. [28] bhaṇai. [29] nicht in Śīl.C(B) & Ṭ. [30] °tti tti Śīl.; °ttī vā Ṭ. [31] tao Ṭ. [32] nagaraṃ pavisium āḍhatto Śīl.; niyatto, auch C (nivatto P) & Ṭ. [33] ph° Śīl.; °ḍio B; niggacchai CṬ; °ḍḍ°. [34] °ṇṇai C. [35] Abhao bhaṇai 'āmaṃ' Ṭ. [36] Seṇio Ṭ. [37] kiṃ (fehlt in B) tatth' eva CṬ. [38] paviṭṭho S, paṭṭhio Ṭ, chiḍḍo Σ. [39] paḍibh° CṬ; so bh° Śīl., dann ahaṃ pavvaissaṃ, kiṃ palīvaṇeṇa! tao 'mā esa rāyā vādeṇa chiḍḍijjihī' tti sabbhāvo kahio. ettha Seṇiyassa puvvaṃ Cellaṇāe aṇaṇuogo, pacchā aṇuogo tti; evaṃ vivarīyāvivarīya-parūvaṇe so so ya tti.

tti, kiṃ mama[40] (aggiṇā)[41]! *tāhe*[17] (pacchā)[27] ṇeṇa[42] cintiyaṃ[43]: mā chiḍḍijjihii[44] (tti)[1]. *pacchā*[17] bhaṇiyaṃ[45]: na ḍajjhai[46]. (Seṇiyassa Cellaṇāe[47] puvviṃ[48] aṇaṇuogo, pucchie aṇuogo. evaṃ vivarīe parūvie aṇaṇuogo, jahā-bhāve[49] parūvie aṇuogo[50])[51].

[12. Rāyagihe nagare Seṇio rāyā, Cellaṇā se bhajjā, sā sanjhā-samae MahāvīraVaddhamāṇa-sāmiṃ vandiuṃ māha-māse nagaraṃ pavisai. diṭṭho ya nirāvaraṇo paḍimā-paḍivannago aṇagāro tti. tao se rayaṇīe suttiyāe kambala-rayaṇāo bāhā niggayā, sīeṇa bhinnā, ceiyaṃ, pavesiyā. tap-phāseṇa savv'angio ukkampo saṃvutto tti. bhaṇiyaṃ: sa tapasvī kiṃ karishyatīti. tao Seṇieṇa . . . . palīvehi tti. Seṇio vi gao bhagavat-samīpaṃ, Abhaeṇa vi sunna-hatthi-sālā palīviyā. . . . . wie H.]

II, 57. 1. (egammi nagare egeṇa kassai dhuttassa sagāsāo[1] gāvī rogiyā uṭṭhiuṃ pi** asamatthā niviṭṭhā ceva kiṇiyā. so taṃ paḍivikkiṇai. kāyagā bhaṇanti: pecchāmo se gai-payāraṃ, tā kiṇihāmo. so bhaṇai: mae vi uvaviṭṭhā ceva gahiyā, jai[2] paḍihāi tā tubbhe vi evam eva geṇhaha[3]. evaṃ jo āyario pucchio parihār'-antaraṃ[4] dāuṃ asamattho bhaṇai: mae vi evaṃ suyaṃ, tubbhe vi evaṃ suṇaha tti tassa sagāse na soyavvaṃ saṃsaiya-pay'atthammi micchatta-sambhavā[5]. jo puṇa avikala-go-vikkiṇago iva akkheva-niṇṇaya-pasanga-pārago tassa sagāse soyavvaṃ. sisso vi jo avicāriya-gāhī paḍhama-gāvi-kiṇago vva so ajogo**, iyaro jogo tti)[6].

[1. egassa dhuttassa savvāvayava-sundarā gāvī, kahiṃci bhaggā niviṭṭhā ciṭṭhai. teṇa tīse singe khapūlao baddho, piṃṭṭhāe ciṭṭhai 'vikkiṇāmi' tti. sā egeṇaṃ taha-ṭṭhiyā ceva samāṇā . . . . yāvio. tah'eva vikkiṇai. āgayā kāyagā, te bhaṇanti: uṭṭhāveūṇa gaipayār'āiṃ se nirikkhāmo. so bhaṇai: mā evaṃ kāhiha! mayā vi evaṃ-ṭhiyā gahiyā, jai paḍihāyai geṇhaha. eso ayogo vaṇio. evaṃ āyario aṇuogio sisse vicāriya geṇhante 'mae vi avicāriyam eva gahiyaṃ' ti bhaṇanto ajogio g . . . . samīpe na śrotavyaṃ saṃśaye mithyātva-sadbhāvāt.

---

[40] me CṬ; vor kiṃ und beides vor ahaṃ. [41] aggi-paveseṇaṃ CṬ. [42] nicht in Ṭ; teṇa C; Abhaeṇa. [43] nicht in Ṭ; nāyaṃ C. [44] °ḍḍih° SΣ & C in B; jhijjihi Ṭ; viṇassihii. [45] Abhaeṇa bh° Ṭ. [46] °jjhai tti C. [47] °ṇā SP. [48] °vvaṃ CṬ. [49] °vaṃ Ṭ. [50] °go bhavai C. [51] eesu savvesu aṇaṇuogo aṇuogo ya vibhāsiyavvaṃ.

[1] °sā BS. [2] jayā Σ. [3] °ṇhata B, °ṇha SΣ. [4] °hāraṃ Σ. [5] °vāt S. [6] Die letzten zwei Sätze eine Umschreibung von Viśesh. I, 1436 f. — egassa gāvī bhaggā, sā puṇa atīva khīradā. tāhe so cintei: mā bahuṃ dukkhīhāmi kaṃci 'ttha[1] chobhemi tti. teṇa sā taṇassa ṭhaveūṇaṃ go-saṃghāe pae ceva uvaṭṭhaviyā. tattha kaio āgao. so bhaṇai: vikkāi gāvī? teṇa bhaṇiyaṃ: vikkāi. kiha labbhai? pancāsāe. teṇa 'laddha' tti kāuṃ gahiyā. so vi pacchāo. iyaro uṭṭhavei; sā na tarei uṭṭheuṃ. teṇa nāyaṃ: 'ahaṃ pi 'ttha kaṃci[2] vancemi'. anno āgao. vikkāi? 'āmaṃ' ti[1] eṇa bhaṇiyaṃ. 'cankamāvemi[3] duddhaṃ ca joemi, tā geṇhāmi'. so bhaṇai: ettāhe ceva uveṭṭhā[4]. 'taha vi joemo' tti bhaṇai. iyaro uṭṭhaveuṃ āraddho. na dei. bhaṇai: evaṃ ceva ṭhiellagaṃ geṇhāhi. iyaro na icchai. so bhaṇai: mae vi evaṃ ceva ṭhiyā gahiyā. iyaro bhaṇai: jai tumaṃ boddo ahaṃ na geṇhāmi. evaṃ erisassa pāse na gaheyavvaṃ jo akkhitto samāṇo bhaṇai 'em eva mae suyaṃ' ti; jo atthaṃ gāhei savva-pajjavehiṃ tassa pāse soyavvaṃ. evaṃ[5] tā āyariyassa udāharaṇaṃ.

---

[1] nicht in β. [2] kiṃ° αβ. [3] caṃkk° β, cikk° σ. [4] aṭṭheṭṭhā α uvavveṭṭhā (für uvaviṭṭhā) β. [5] etaṃ σ.

anno vi goṇiṃ guṇavatiṃ visūrayanto vikkiṇai, sā uvaviṭṭhā, kayagā āgayā, te bhaṇanti: parikkhāmo. so bhaṇai: suṭṭhu parikkheha, na esa ḍambhaga-saṃvavahāro tti. evaṃ jo parikkhijjanto vimaddaṃ sahai bhaṇai 'sarvajña-vacanam etat, sushṭhu parīkshyatāṃ, kathayāmi yāvaj jānāmi' sa yogyaḥ. sisso vi paḍhama-go-keyā vâyogyaḥ avicāra-grāhitvād dvitīyavac ca yogya iti.]

2. (60, 13 = Kalpabh. peḍh. 335, 13)[1]. Bāravaī(e) nagarī(e) *Kaṇho* Vāsudevo, *tassa*[2] tinni bherīo taṃ[3] jahā**[3]: saṃgāmiyā *d*ubbhūiyā[4] komuiyā[5], tinni[3] vi[3] gosīsacandaṇamaīo[6] devayā[7]-pariggahiyāo. tassa[3] cautthī bherī[3] asiva-ppasamaṇī[8]. tīse uppattī[9] kahijjai[10]:

[1] Hier gehen KC und KṬ am Anfang und am Schluss mit der Cūrṇi, deren Lesarten also den angemerkten Abweichungen zum Ausgangspunkt dienen. [2] tattha *αβ*. [3] nicht in CṬ. [4] d° S, ubbh° C in B; pāubbh° Śīl.; °yā ya Ṭ. [5] vor s° Ṭ; °modaiyā, vor s° C. [6] °maīyāo Ṭ. [7] °ya C. [8] °vôvas°; °ṇa-bherī C in B; das Folgende in CṬ: sā jattha tāḷijjai tattha cham māse savva-rogā pasamanti jo taṃ saddaṃ suṇei[6]. (tassa ya sā devehiṃ dinnā, kahaṃ? ucyate: peḍh. 358 f.*)[7] Sakko sabhāe bhaṇai: Kesavā savve guṇa-gāhiṇo nīya-juddhaṃ (ca) na karenti (tti). tattha ego devo asaddahanto bhaṇai: ahaṃ aguṇe geṇhāvemi nīya-juddhaṃ (ca) kāremi tti. Kaṇhassa (Ariṭṭha)nemi-vandayassa sa-khandhāvārassa[8] paṭṭhiellayassa[9] antarā suṇaha-rūvaṃ kuhīyaṃ[10] du(ra)bbhi[11]-gandhaṃ maellayaṃ *viuvviya* dantā se atīva paṇḍarayā† sobha-māṇā viuvviyā. tāhe so khandhāvāro jāhe taṃ paesaṃ patto tāhe uttarijjachiṃ muhaṃ ṭhaettā anneṇ' anteṇaṃ pagao[12]. Kaṇheṇaṃ pacchao[13] enteṇa(ṃ)[14] pu-cchiyaṃ ('kim eyaṃ?'). suṇaho kuhio tti. tāhe so teṇa ceva anteṇa[15] āgao, mu-haṃ (ca ṇeṇa) na ceva (vikkaṇiyaṃ) ṭhaiyaṃ (vā) *na vi ya rūvaṃ kayaṃ eyaṃ ca puṇo* bhaṇiyaṃ (ca ṇeṇaṃ): aho suṇayassa paṇḍarā dantā so(b)hanti (ya tti). jāhe na khobhio[16] tāhe paḍientassa[17] āsa-rayaṇam aṇeṇa(ṃ)[18] akkhi-ttaṃ[19]. kahiyaṃ Vāsudevassa. Samb'āīyā kumārā niggayā, te juddhe bhaggā. tāhe[20] sayaṃ Vāsudevo niggao, diṭṭho ya ṇeṇa(ṃ)[21] āso nijjanto, bhaṇio ya ṇeṇaṃ[22]: kiṃ āsaṃ harasi[23]? (tti). devo bhaṇai: (ahaṃ) amugo vijjāharo, juddhaṃ maggāmi, *Vāsudevo bhaṇai:* bāḍhaṃ, jujjhāmo. keriseṇaṃ? ti (ju-ddheṇaṃ)** pucchio (devo) bhaṇai: (paropparaṃ) pu(ya-ph)e(ṭṭā)hiṃ. Vāsudevo bhaṇai: nâhaṃ eriseṇa jujjheṇaṃ*[24] jujjhāmi (tti), parājio 'haṃ, nehi āsaṃ (ti). tāhe devo sa-rūvaṃ kāuṃ bhaṇai: saccaṃ Sakko bhaṇai[25] (, brūhi varaṃ!). kahi-yaṃ ca ṇeṇa[26] savvaṃ, *bhaṇai: varaṃ maggasu!* (tāhe) Vāsudevo bhaṇai: mama asivôvasamaṇiṃ bheriṃ dehi jāe tāliyāe[27] jattha (tīse) saddo suvvai tattha cham māse rog'āyanko na bhavai puvv'uppannā (ya) khippām eva uvasamanti. dinnā *bherī*. gao devo. (peḍh. 360*). tattha anna-desio[28] vāṇio āgao[29] mah'iḍḍhio[30] (tti īsaro, so) sīsa-veyaṇāe gahio. tassa vejjeṇaṃ gosīsacandaṇaṃ uvaiṭṭhaṃ. annattha alabbhamāṇe rahassiyayaṃ bahuṃ mollaṃ dāuṃ tao *bherīe* khaṇḍaṃ *egaṃ* dinnaṃ[31]. *teṇa bherī-tāḍaeṇaṃ* tatth' annaṃ *khaṇḍaṃ* lāiyaṃ. evam *ann'anna-khaṇḍa-ppayāṇeṇa* sā teṇa† *bherī* kanthā kayā. pacchā se tāriso saddo n'atthi[32] na ya rogā uvasamanti. *tao logassa bahū roge jāṇittā sa-ddaṃ ca tārisaṃ asuṇamāṇeṇa Kaṇheṇa* bherī joyāviyā jāva kanthā kayā. tāhe[20] so bherī-pālo[33] sa-kulo ucchāḍio. tāhe[20] (Vāsudeveṇaṃ) *puṇo vi* aṭṭha-meṇaṃ bhatteṇaṃ *taṃ devaṃ* ārāhettā annā *bherī maggiyā* laddhā; anno (ya) bherī-pālo ṭhavio, so āyareṇa(ṃ) rakkhai.

(evaṃ) jo sīso ālāvae naṭṭhe[34] samāṇe annaṃ lāei[35] loiyaṃ *louttariyaṃ vā ālāvagaṃ* (evaṃ) so vi kanthaṃ karei, tassa na dāyavvaṃ[36]; (jo tah'eva rakkhai tassa dāyavvaṃ).

[9] uṭṭhāṇa-pāriyāṇiyaṃ. [10] bhaṇijj° B; °ggahiyāo ya, cautthī o (!) bherī asiva-pasamaṇī tti, kā tīse uppattī? bhaṇṇae: Sohamme Śīl.; °heyavvaṃ.

[6] °ṇai. [7] tasyā utpattim āha: peḍh. 358—360. [8] °dhav°. [9] paḍillly°. [10] kasiṇaṃ. [11] °rabbhi B. [12] °ttā annena pradeśena gayā. [13] °cchā.

teṇaṃ kāleṇaṃ teṇaṃ samaeṇaṃ Sakko *devêndo, so tattha deva-loge* (sura-majjhe) Vāsudevassa guṇa-kittaṇaṃ karei: aho uttama-purisā(ṇaṃ guṇo), ee avaguṇaṃ na geṇhanti (nīeṇa juddheṇa* ** ya na*** jujjhanti)[1]. tattha ego devo asaddahanto āgao*, Vāsudevo (vi) *ya* (jiṇa-sagāsaṃ vandao) paṭṭhio[2]. so *tattha* (antarā)[3] kāla-suṇaga-rūvaṃ (mayayaṃ) viuvvai[4] vāvanna(ṃ) dubbhi-gandhaṃ *panth'abbhāse paḍio.* tassa gandheṇaṃ savvo logo[5] parābhaggo. *Vāsudevo teṇa pantheṇa āgao.* (Vāsudeveṇa diṭṭho, bhaṇiyaṃ ca ṇeṇa) *tassa suṇayassa dante daṭṭhūṇaṃ bhaṇai*: aho *imassa* (kāla-suṇagass' eyassa[6]) paṇḍarā dantā[7] (sohanti) *tti. tāhe so* devo cintei: (saccaṃ guṇa-ggāhī), *na sakkā eeṇa uvāeṇaṃ ti.* tao[8] *so* Vāsudevassa *jaṃ* āsa-rayaṇaṃ *taṃ*[9] gahāya padhāvio. so ya* bandurā[10]-pālaeṇaṃ nāo *jahā āso hīrai.* teṇa kūviyaṃ*[11]. *tattha* kumārā rāyāṇo ya niggayā. teṇa[12] (deveṇa)*** *te* haya-(vihayā)[13] kāūṇaṃ dhāḍiyā[14]. *tāhe* Vāsudevo (vi)** niggao, *so* bhaṇai: mama kīsa† āsa(-rayaṇa)ṃ harasi? *mama āso tujjha na hoi.* devo bhaṇai: *juddhaṃ mama dehi! jo balio*[15] *tassa āso*, (maṃ jujjhe parājiūṇa[16] geṇha!) (Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ)[17]: bāḍhaṃ, kiha jujjhāmo? tumaṃ bhūmīe[18], ahaṃ *ca* raheṇaṃ, (tā) *raho dijjau* (rahaṃ geṇha. devo bhaṇai: tā** *** alaṃ) *n'atthi mama* raheṇaṃ (ti. evaṃ tā* ***) āsa[19]-hatthī (vi paḍisiddhā), *pādehiṃ* bāhujuddh'āiyāiṃ[20] (savvāiṃ paḍisehei[21]), *savvehi vi na kajjaṃ.* (bhaṇai ya: ahiṭṭhāṇa-juddhaṃ[22] dehi)[23]. *tāhe* Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ[24]: parājio 'haṃ, nehi āsa(-rayaṇa)ṃ (nâhaṃ nīya-jujjheṇa jujjhāmi. tao) *tattha* devo tuṭṭho *samāṇo sa-khiṅkhiṇī* bhaṇiyāio: varehi[25] varaṃ*! kiṃ (te) demi? Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ[24]: *mama* asivôvasamaṇiṃ[26] bheriṃ dehi. teṇa dinnā. es' uppattī *tīse* bherīe[27].

tāhe (sā) chaṇhaṃ 2*** māsāṇaṃ vajjai[1], paccuppannā[2] rogā (vāhī) vā uvasamanti, navagā (vi)*** *vāhī* cham māse na uppajjanti[3] jo saddaṃ† *tīe* suṇei[4]. tatth' annayā[5] *kayāī* āgantuo vāṇiyao[6],

---

[1] nīyaṃ ca kammaṃ na karenti, auch Śīl. (der auch sura-majjhe nicht hat). [2] nīī. [3] °rāle B. [4] °vvittā. [5] vor g°. [6] °gassa B, °gasse Σ. [7] °rāo [37] dāḍhāo. [8] tāhe. [9] nicht in β. [10] vahurā (bah°? β). [11] siṭṭhaṃ. [12] ta (für te?) S. [13] mahiya-vīraghāiyā. [14] visajjiyā. [15] babhito β, vatito α. [16] °jiṇiūṇa S; °ṇai mama jujjheṇa p° Σ. [17] iyaro bhaṇai. [18] °mīya. [19] āsā Σ; āso. [20] °jjh° S; °ddhaṃ. [21] °hai Σ. [22] °jjh° S. [23] Die folgenden beiden Sätze (bis demi) in Σ vergessen; do vi adhiṭṭhāṇa[38]-juddheṇa. [24] °vo bhaṇai. [25] °ṇai brūhi. [26] °va-ppas°. [27] t° bh° vor es'.
[1] aṇuogo (aṇut° α, aṇubh° β). [2] evvappa paṭṭhuppaṇa (für paccuppanna mit v. l. paḍuppanna) Σ; puvv'upp°. [3] udīranti. [4] °ṇai S. [5] °yā B. [6] vaṇ° S.

---

[14] patteṇ° B. [15] paeseṇa; in der folgenden Zeile wohl *vi* hinter *ya* zu stellen. [16] khubh°. [17] °ḍiniyatt° B. [18] °yaṇaṃ 'ṇ° P. [19] avahariyaṃ. [20] tao. [21] °ṭṭho aṇ°, auch B. [22] °ṇio aṇ°, auch B. [23] avah° B. [24] °ddh°. [25] bhāsai. [26] °hiyam aṇeṇa. [27] °ha jāe tāḍ°. [28] °sīo. [29] hinter °hio. [30] vor vāṇ°. [31] gahiyaṃ. [32] na hoi. [33] -v° P; °ri-p°. [34] laddhe. [35] hinter °*ragaṃ*. [36] °rei tasmāt tasyâpi na dātavyaṃ. [37] °ḍur° β. [38] jjhaviṭṭh° αβ.

so ativa dāha-jjareṇa abhibhūo *taṃ* bherī[7]-pālayaṃ bhaṇai: geṇha tumaṃ saya***-sa(hassaṃ, mama etto) pala(-metta)ṃ *vā* dehi. teṇa lobheṇa dinnaṃ. tattha annā[8] candaṇa-thiggaliyā dinnā[9]. evaṃ (anneṇa vi 2* maggio, dinnaṃ ca), sā *savvā* candaṇa-kanthā jāyā[10]. annayā *kayāi* asive Vāsudeveṇa tāḍāviyā[11]. (jāva) taṃ ceva sabhaṃ na pūrei, teṇa bhaṇiyaṃ: joeha (bheriṃ[12]! diṭṭhā kanthā[13] kayā)[14]. *tāhe nāūṇaṃ* (so bherī-pālo vavarovio)[15]. annā (bherī aṭṭhama-bhatteṇ' ārāhaittā) *maggiyā* (laddhā). anno (bherīvālao)[16] kao***[17]. so āyareṇaṃ rakkhai (so -pūio). (Viśesh. I, 1438 f.)[18]

---

[7] °ri. [8] anna Σ; annaṃ. [9] °ṇa-khaṇḍaṃ chūḍhaṃ. [10] kayā. [11] tāl°. [12] °ri BΣ, bhe S. [13] °thī BΣ. [14] mā bherī viṇāsiyā hojjā joijjantī savvā viṇāsiyā. [15] taṃ purisaṃ jīya-daṇḍaṃ āṇavei (āṇāv° β). [16] °p° SΣ, °lo S. [17] ṭhavio. [18] evaṃ ihâpi sīso āyariya-pāsāo niggao samāṇo, tassa kiṃci paṃhaṭṭhaṃ, so tammi ālāvae naṭṭhe annaṃ loiyaṃ chubhai karei vā BhārahaRāmāyaṇ'āīṇaṃ, evaṃ teṇa kanthā-kayaṃ suttaṃ attho ya, tārisassa na dāyavvaṃ suttaṃ attho vā; jo tah'eva rakkhai tassa dāyavvaṃ; esa tāva sīsassa. Dieses Gleichniss also nur auf den Schüler und das vorhergehende nur auf den Lehrer bezogen, während H auf Grund von Viśesh. I, 1436—1439 jedes auf beide anwendet.

Hemac. gibt zu dieser Viśesh.-Stelle eine (von Śīl. vorausgesetzte, also wohl aus Jinabhadra's Comm. übernommene) Versification der Erzählung:
kadācit Saudharma-devaloke samastâmara-sabhā-puraḥsaram abhihitaṃ Śakreṇa
'peccha, aho Hari-pamuhā sap-purisā dosa-lakkha-majjhe vi
geṇhanti guṇaṃ ciya taha na nīya-jujjheṇa jujjhanti' ‖ 1
eyaṃ asaddahanto koi suro cintae: kiha ṇu eyaṃ
sambhavai jaṃ agahiuṃ para-dosaṃ ciṭṭhae koi? ‖ 2
iya cintiūṇa ihaiṃ samāgao to viuvvae eso
bībhaccha-kasiṇa-vaṇṇaṃ aiduggandhaṃ mayaga-suṇayaṃ ‖ 3
tassa ya muhe viuvvai kund'ujjala-pavara-dasaṇa-rincholiṃ.
Nemijiṇa-vandaṇ'atthaṃ caliyassa pahammi Hariṇo ya ‖ 4
taṃ uvadaṃsai suṇayaṃ. bhaggaṃ gandheṇa tassa Hari-sennaṃ
sayalaṃ pi uppaheṇaṃ vaccai; Kaṇho uṇa sarūvaṃ ‖ 5
vivihaṃ bhāvanto poggalāṇa vaccai paheṇa teṇ' eva,
daṭṭhūṇa ya suṇaya-savaṃ pabhaṇai garuyattaṇeṇ' evaṃ: ‖ 6
aimasiṇa-kasiṇa-vatth'ancale vva vayaṇe imassa peccha aho
mutt'āvali vva rehai nimmala-joṇhā dasaṇa-pantī ‖ 7
aha cintiyaṃ sureṇaṃ: saccaṃ jaṃ amara-sāmiṇā bhaṇiyaṃ,
nūṇa-guṇaṃ ciya garuyā pecchanti parassa na hu dosaṃ ‖ 8
aha anna-diṇe devo turayaṃ avaharai vallahaṃ Hariṇo,
sennaṃ ca tassa sayalaṃ viṇijjiyaṃ teṇa kuḍha[1]-laggaṃ ‖ 9
to appaṇā vi Viṇhū turayassa kuḍhāvayammi paḍilaggo.
aha deveṇaṃ bhaṇiyaṃ[2]: jiṇiuṃ gheppanti rayaṇāiṃ ‖ 10
'to jujjhāmo' tti bhaṇei Kesavo 'kiṃ tu raha-vare ahayaṃ,
tā geṇha tumaṃ pi rahaṃ jeṇa samāṇaṃ havai jujjhaṃ' ‖ 11
nêcchai eyaṃ devo turaehi gay'āiehi vi sa-juddhaṃ[3],
jā nêcchai tā bhaṇio Hariṇā: to bhaṇasu tumam eva ‖ 12
deveṇa tao bhaṇiyaṃ: parammuhā do vi hoiūṇa puṇo
jujjhāmo puya-ghāehi! bhaṇai to Kesavo devaṃ: ‖ 13
jai evaṃ to vijio ahayaṃ tumae, turaṃgamaṃ nehi,
jujjhāmi puṇo kaham avi, na hu erisa-nīya-jujjheṇa[4] ‖ 14
saṃjāya-paccao so paccakkho hoiūṇa to devo
bhaṇai: amohaṃ devāṇa daṃsaṇaṃ, bhaṇasu kaṃpi varaṃ ‖ 15

---

[1] °ḍhi BS^2. [2] °ṇiuṃ (für °ṇio) bPS. [3] °jjh° PS. [4] °ṇaṃ PS.

[2. Anf. wie H . . . . paṭṭhio. so vi se antarā mayaga-kāla-suṇagaṃ viuvvai, tassa gandheṇa aggāṇīyaṃ annao laggaṃ, Vāsudeveṇa pucchiyaṃ, kahiyaṃ; so tatth' eva gao, bhaṇai: bho bho peccha,

aimasaṇa-kasaṇa-vatth'ancalōvame ā . . yammi se vayaṇe
mutt'āvali vva rehai suvimala-joṇhā dasaṇa-pantī ‖ (7 bei Hemac.)

deveṇa cintiyaṃ: saccaṃ guṇa-gāhi tti. tao se so āsa-rayaṇaṃ gahāya pavalāio. bandurāvālaeṇa kahiyaṃ. kumārā rāyāṇo ya niggayā deveṇa jiṇiūṇa dhāḍiyā. Vāsudevo dhāvio. devo bhaṇai: maṃ parājiuṃ geṇha, kiṃ va dhāvio si?! Vāsudevo bhaṇai: bāḍhaṃ, kiṃ tu tumaṃ bhūmīe ahaṃ raheṇa, tā rahaṃ geṇha. devo nêcchai, āsa-hatthiyā vi nêcchai bāhujuddh'āiyāiṃ ca, bhaṇai ya: jai saccaṃ tā ahiṭṭhāṇa-juddhaṃ dehi. Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ: parājio 'haṃ, nehi āsa-rayaṇaṃ ti. tao dasa disāo ujjoento tuṭṭho devo bhaṇai: varehi varaṃ, kiṃ demi? tti. Vāsudevo nêcchai. teṇa bhaṇiyaṃ: amohaṃ devāṇa daṃsaṇaṃ ti. tao Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ: jai evaṃ asivôvasamaṇiṃ bheriṃ deha. tao se dinnā. esā se uppattī.

tāhe sā chaṇhaṃ- 2 māsāṇaṃ tāḍijjai, tassa sadda-savaṇeṇa bārasa-joyaṇ'abbhantarāe nagarīe puvv'uppannā rogā uvasamanti ahiṇavā ya cham-māsaṃ na honti. tattha ya annayā aidāha-jara-gahiya-vāṇiyaeṇa bherīvālago tīe karisamettaṃ dīṇāra-lakkheṇa maggio, teṇa vi aṇāloiūṇa lobha-doseṇa dinnaṃ. . . . . dinnā. evaṃ anneṇa vi 2 maggio. sā bherī candaṇa-kanthā jāyā. annayā asive tāḍāviyā. jāva taṃ ceva sabhaṃ na pūrei — ciṭṭhau nagarī — joyāviyā jāva 'kanthī-jāyā'. so bherī-pālago niggahio, sā vi ujjhiyā, annā bherī aṭṭhamôvavās'ārāhieṇa teṇa se dinnā. . . . . paramaya-candaṇa-kattaliyāhiṃ jiṇa-gaṇahara-dinna-suya-bheriṃ kanthī-karei so na joggo, itara eva yogyaḥ.]

3. Vasantapure juṇṇa-seṭṭhi[1]-dhūyā navagassa[2] (ya) seṭṭhissa dhūyā. tāsiṃ pīī. taha vi se[3] atthi khāro[4] *jaha* 'amhe eehiṃ u(v)vaṭṭiyāṇi'. tāo annayā kayāi majjiuṃ gayāo. tattha jā* sā navagassa dhūyā sā tilaga-coddasa(g)eṇaṃ (alaṃkāreṇaṃ) alaṃkiyā. sā ābharaṇāṇi[5] taḍe ṭhavettā oiṇṇā[6]. juṇṇa-seṭṭhi-dhūyā tāṇi[5] gahāya paḍhāviyā[7]. (sā vārei. iyarī akkosantī gayā[8])[9]. tāe māyā-

aha bhaṇai Kesavo: asiva-pasamaṇiṃ to payaccha maha bheriṃ.
dinnā ya sureṇ', āgamaṇa-vaiyaraṃ sāhiuṃ ca gao ‖ 16
chaṇhaṃ-chaṇhaṃ māsāṇa sā ya vāijjae tahiṃ bherī.
jo suṇai tīẽ saddaṃ puvv'uppannāõ vāhīo ‖ 17
nassanti tassa, avarāõ taha ya na hu honti jāva cham māsā.
aha annayā kayāī vaṇio āgantuo koi ‖ 18
dāha-jjareṇa dhaṇiyaṃ abhibhūo bheri-rakkhayaṃ bhaṇai:
dīṇāra-sayasahassaṃ geṇhasu, maha desu palam egaṃ ‖ 19
bherīẽ chindiūṇaṃ dinnaṃ teṇâvi lobha-vasa-geṇaṃ,
anneṇa candaṇeṇa ya bherīe thiggalaṃ dinnaṃ ‖ 20
iya annāṇa vi denteṇa teṇa kanthī-kayā imā bherī.
aha annayā ya asive Hariṇā tāḍāviyā esā ‖ 21
kanthattaṇeṇa tīse saddo suvvai na Hari-sabhāe vi,
kanthīkaraṇa-vaiyaro vinnāo Kesaveṇa tao ‖ 22
mārāvio ya so bheri-rakkhao; teṇa aṭṭhamaṃ kāuṃ
ārāhio sa devo, annaṃ bheriṃ ca so dei ‖ 23
anno ya Kesaveṇaṃ kao tahiṃ bheri-pālao, so ya
rakkhai taṃ jatteṇaṃ lahai ya lābhaṃ ca to Hariṇo ‖ 24

Eine Skizzirung des Inhalts in vier Gāthās ist enthalten in Višesh. I, 1476—1479.

[1] °ṭṭhissa Σ. [2] navāg° Σ; navagayassa (für navagassa ya) α. [3] so. [4] veraṃ Σ, vero B. [5] taṃ. [6] uttiṇṇā SΣ. [7] paṭṭh° (statt paḍh°). [8] āg° Σ. [9] imā jāṇai 'kheḍḍaṃ (°dd° α) karei' tti.

piṇaṃ[10] siṭṭhaṃ. tāṇi bhaṇanti: tuṇhikkā acchāhi. navaga[11]-dhūyā ṇhāittā niyayam gharaṃ gayā. ammā-piīhiṃ sāhai[12]. tehiṃ maggiyaṃ. na denti *'amhe ūsenṭitāṇim*[13]*' ti paribhūyāiṃ. kiṃ? ābharaṇagāṇi vi n'atthi, evaṃ kannākannie naṭṭhāṇi. pacchā* rāule vavahāro[14]. tattha n'atthi sakk(h)ı. tattha kāraṇiyā[15] bhaṇanti: ceḍıo vāhippantu[16] (tti*, tehiṃ** *** vāhittā[17] bhaṇiyā[18]:) jai tujjh'accayaṃ[19] (tā) āvindha[20]. tāhe sā (juṇṇa-seṭṭhi-ceḍı) *āmuncai*[21], jaṃ hatthe taṃ pāe† na yāṇai, taṃ ca se asiliṭṭhaṃ. tāhe tehiṃ nāyaṃ jahā 'eīse[22] na ho(nt)i'. tāhe iyarı[23] bhaṇiyā (: tumaṃ āvindha[24]. tāe kameṇa āviddhaṃ, siliṭṭhaṃ ca se jāyaṃ. bhaṇiyā ya: mellehi[25]). tāe taha *cceva* niccaṃ āmuncantie[26] parivāḍie āmukkaṃ, *siliṭṭhaṃ ca se.* tāhe so juṇṇa-seṭṭhı daṇḍio[27].

jahā so ega-bhaviyaṃ maraṇaṃ patto — evam[28] āyario vi* jaṃ annattha taṃ annahiṃ saṃghāḍei[29], anna-vattavvayāo annattha parūvei ussagg'āiyāo[30], evaṃ so *vi* saṃsāra-daṇḍeṇam daṇḍijjai[31] *aṇegāiṃ jāiyavvaga-mariyavvagāiṃ*, tārisassa[32] pāse na soyavvaṃ[33]. jahā sā ceḍı jasaṃ pattā *āvindhaṇa-suhaṃ ca* evaṃ ceva āyario jo na visaṃvādei[34] *annamannāṇi* teṇa arahantāṇaṃ āṇā kayā bhavai, t(āris)assa pāse (soyavvaṃ) *sutt'atthāṇi geṇhiyavvāṇi.* (ettha gāhā: Višesh. I, 1440 f.)

[3. Vasantapure purāṇābhiṇava-seṭṭhi-dhūyāṇaṃ pīī, egāe khāro ya ‖
mūrkhāṇāṃ paṇḍitā dveshyā, daridrāṇāṃ tatheśvarāḥ
. . . . ‖[35]

. . . . -seṭṭhi-dhūyā tilaga-coddasagam ābharaṇaṃ taḍe mottūṇa tīe saha jala-majjaṇa-kīlā-viyappehiṃ majjai. iyarī vi taṃ gahāya niyaṃ gharaṃ paṭṭhiyā. iyarīe vāriyā, sā akkosantī gayā, bhaṇai ya:

jai ṇāma naḍā muṭṭhā kiṃ vā tesiṃ — silogo.

. . . . ammā-piīṇa sāhiyaṃ, tehiṃ maggiyaṃ, tāṇi na denti. tao rāyaule vavahāro, tattha na kovi sakkhī, tattha kāraṇiyā uppattiyāe buddhīe bhaṇanti: do vi ceḍīo vāhippantu, taṃ c' āṇijjau. tahā kayaṃ. juṇṇa-seṭṭhi-duhiyā bhaṇiyā: jai tuha santayaṃ tā āvindhasu. tāhe sā jaha . . . . tti. tao iyarī bhaṇiyā: tumaṃ āvindha. tīe vi aṇukkameṇa savvaṃ jahā-saṭṭhāṇe āiddhaṃ, devayāa iva dīsai pamāṇoveyaṃ ca. tāhe melläviyā, tah'eva ya jhaḍa tti parivāḍīe oindhai tti. juṇṇa-seṭṭhī deva-ḍaṇḍio vi puṇo vi daṇḍio, sā vi sikkāraṃ pattā, iyarā u jasa-vāyaṃ‖

evaṃ āyario vi jaṃ annatth'accaya-payaṃ joeyavvaṃ taṃ annattha jojayanto aṇantaṃ saṃsāra-daṇḍaṃ pāvai, iyara-dhīōvamo u nevvāṇaṃ‖ [36]vihi-bhaṇie vā atthāṇ'attha-nioao sīso juṇṇa-seṭṭhi-dhūya vvājogo, iyaro u īsara-dhūya vva jogo tti.]

4. = 55, *s.* (Višesh. I, 1442)[1].

---

[10] -piūṇ°. [11] °vassa S, °vagassa Σ. [12] °yā piu-māūṇaṃ kahiyaṃ. [13] useṭ° β. [14] vāv°. [15] rāulāṇi. [16] bāhirashp° für °rijj° B. [17] bāhirittā B. [18] bhāṇ° Σ. [19] °bbh° S; tumhaṃcay° (°hec° β). [20] °dhā S; āmuncau ceḍī. [21] °cavi αβ. [22] °sa Σ. [23] °rā. [24] °dhā Σ, °dhe B. [25] °llāhi B. [26] āmucc° Σ, āmuṃcc° S. [27] ḍ° S; °ḍa-ppato (statt °tto) jāo. [28] ev' SΣ; evaṃ. [29] saṃpāḍ° Σ. [30] °gg'āiy°. [31] -ḍ° ḍ°, auch S. [32] °sagassa S. [33] ajjhāiyavvaṃ. [34] °ṃghāḍei. [35] cf. Boehtl. Ind. Spr.[2] 4915. 4916. 5863 (& 5862). [36] Paraphrase von Višesh. I, 1440 f.

[1] sāvaga-samāṇassa sīsassa na kaheyavvaṃ. jo savva-kālaṃ mahilaṃ bhottuṃ

5. = 54, 4. (Višesh. I, 1443)[2].

6. uttarāvahe[3] Ṭankaṇā[4] nāma mecchā. te suvaṇṇeṇaṃ[5] dakkhiṇāvaha*gā*iṃ[6] bhaṇḍāiṃ geṇhanti. te ya paropparaṃ[7] bhāsaṃ na jāṇanti. pacchā punje karenti, hattheṇaṃ occhādenti[8], jāva icchā na*** pūrai[9] tāva na avaṇenti, puṇṇe* **[10] avaṇenti*. evaṃ tesiṃ icchiya-paḍicchio vavahāro. evaṃ (Višesh. I, 1444)[11].

II, 60 (Kalpabh. peḍh. 335. Nandı Einl. 1 Ed. p. 92[12]).

1.[13] (Oghaniry. 829)[1]. tattha[2] imaṃ kappiyaṃ *udāharaṇaṃ taṃ* jahā: mugga-selo pukkhala-saṃvaṭṭao ya mahāmeho Jambuddīva-ppamāṇo. tattha *kila* Nāraya-tthāṇio kalahaṃ āloei[3], muggaselaṃ bhaṇai: tujjha nāma-ggahaṇe kae pukkhalasaṃvaṭṭao bhaṇai

---

taṃ ceva ega-rāiṃ[1] na yāṇai anna-nevaccha[2]-nevacchiyaṃ evaṃ sīso vi savvakālaṃ paḍhiūṇaṃ suttaṃ vā atthaṃ vā na yāṇai 'kiṃ imaṃ suttaṃ sa-samaiyaṃ para-samaiyaṃ ussaggiyaṃ** vā** avavāiyaṃ vā egavayaṇaṃ duvayaṇaṃ?' evamāi, evaṃ ceva attho vi, tārisagassa na dāyavvaṃ.

[2] bahira-goha-samāṇassa āyariyassa pāse na soyavvaṃ jo annaṃ pucchio annaṃ vāgarei jahā* sa-samayaṃ* pucchio* para-samayaṃ* vāgarei*, annassa vā suttassa atthaṃ pucchio to annaṃ ceva vāgarei, anneṇa vā abhippāeṇa pucchio annahā vāgarei, abhippāyaṃ vā pucchagassa nāvagacchai.

[3] °p° BS. [4] T°. [5] °ṇa BŚīl.; °ṇṇa-danta-m-āīhiṃ. [6] °p° SΣ; °hāṇi Śīl. [7] avaropp°. [8] ucch° MSS.; °ḍ° BS. [9] °rei. [10] °saṃ na yāṇanti, to punjehiṃ kāuṃ hatthehiṃ ohāḍenti, jāva ya icchā na pūrā tāva hatthe na avaṇenti, puṇṇāe Śīl. [11] ceva āyariyassa sisseṇaṃ kiikammaṃ kāyavvaṃ, teṇa vi vihiṇā sutt'atthāṇi dāyavvāṇi. eso ego āeso. biio imo: āyarieṇa tāva sissassa[3] attho bhāṇiyavvo jāva tassa gahaṇaṃ, sīseṇa tāva pucchiyavvaṃ jāva ogayaṃ[4] ti. esa ṭankaṇao vavahāro. [12] In Malayagiri's Commentar Ed. p. 103—114 eine Skt-Version aller 14 Stücke mit Gāthās aus Višesh. (I, 1457 f. p. 105; 1463—1465a p. 106; 1466—1468 p. 107; 1470b. 1473. 1475 p. 108) & H (p. 106, 9 f. bloss Paraphrase, 107, 2 f. [angeblich aus ĀvC!] & 7 f.).

[13] CṬ: muggaselao tti mugga-ppamāṇo pāhāṇo[5], (tassa ya) *muggaselassa* pukkhalasaṃvaṭṭagassa ya mahāmehassa visaṃvāo (jāo)**. muggasela*go* bhaṇai: jai tumaṃ mama tila-tusa-(tibhāga-)mettam avi sakkesi khaṇḍiuṃ to (si) sacco[6] jai tumaṃ mama ega-dhārā-nivāyam pukkhalasaṃvaṭṭao[7] tti. so paḍibhaṇai: (jai) tumaṃ (mama) ega-dhārā-nivāyam avi sakkesi sahiuṃ to *saccaṃ tumaṃ* (si) muggasel(a)o tti. *evaṃ paḍibhaṇittā* vāmuṭṭhi-(p)pamāṇ*a-mettā*hiṃ dhārāhiṃ *varisiuṃ payaṭṭo*, *tao* satta-rattaṃ sittā[8] cintei: so virāo hohii[9] (tti). *tao ṭhio* (avarisao[10] jāo[11]). *tao* muggaselo milimilento[12] acchai. tāhe so muggasel*ao taṃ* gajjai[13] āgārei ya *jahā*: jaṃ taṃ bhaṇiyaṃ taṃ-*taṃ* kahiṃ gayaṃ? ti. meho lajjio (jāo) vilakkhī[14]-bhūo (ya). *evaṃ* (erisaṃ) sela-samaṃ *sissam ego āyario gāheuṃ na sakko* (anneṇ' āyarieṇaṃ na sakkio gāheuṃ). tāhe[15] anno bhaṇai: ahaṃ gāhemi (tti). so vi kilisittā[16] nivvijjai, na (kiṃci) sakkei[17] gāheuṃ. *etad ev' āha: Višesh. I, 1455 f.* imo ya doso: Višesh. I, 1457. . . . . . . eya-paḍipakkhe sisse dāyavvaṃ. keriso puṇa so*? ucyate: kaṇhabhūmī-samāṇo[18] jo Višesh. I, 1458. . . . . . . annatto na paloṭṭai[19] . . . .

[1] Auch bei Malay. (p. 103, 7 f.) & Hemac. (zu Višesh. I, 1457); der letztere fügt noch eine Adaptation von Utt.-niry. 353 bei (mit muggasela-mehāṇaṃ statt kisala-paṇḍupattāṇaṃ). [2] °tth' S. [3] ār° S; āy°.

---

[1] -rāyaṃ β. [2] -vattha β. [3] sisassa αβ. [4] uvaog° αβ. [5] pah° P; bis hieher in Skt nebst einer entsprechenden Definition von pukkh°. [6] sevaṃ tuma (statt saccaṃ tumaṃ). [7] pokkh°. [8] varis°. [9] hojjā. [10] adhar° P. [11] jāva P. [12] vigavinganto. [13] gacch° P. [14] °kkho P. [15] tao. [16] °ssāttā (für °ssanto?). [17] °kkai; hinter gāh° Alles (ausser den Strophen) in Skt. [18] -sām° B. [19] na . . . . anyatra loṭate.

jahā 'ṇaṃ egāe[4] dhārāe virāemi[5]'. (selo uppāsio[6]) *māṇeṇaṃ sihāvio* bhaṇai: jai me tila-tusa-tibhāgaṃ pi[7] ullei to *muggaselanāmaṃ* na[8] vahāmi. pacchā mehassa mūle bhaṇai muggasela-vayaṇāiṃ. so ruṭṭho savv'āyareṇa varisium āraddho juga-ppamāṇāhiṃ dhārāhiṃ*. satta-ratte vuṭṭhe cintei: *iyāṇiṃ gao*, virāo[9] (hohii) *tti* ṭhio. (pāṇie[10] osarie) iyaro misimisento ujjalataro jāo *dippium āraddho.* bhaṇai: johāro[11]! tti. tāhe[12] meho lajjio gao.

evaṃ ceva koi sīso muggasela-samāṇo, egam avi payaṃ na laggai. anno āyario gajjanto[1] āgao 'ahaṃ ṇaṃ gāhemi' tti āha:

> ācāryasyaiva taj jāḍyaṃ yac chishyo nâvabudhyate,
> gāvo gopālakenaiva (hy) atīrthenâvatāritāḥ ||

tāhe paḍhāveum[2] āraddho. na sakkio[3]. lajjio*** gao***. erisa*maissa*[4] na dāyavvaṃ. (kiṃ-kāraṇaṃ? Viśesh. I, 1457)[5]. *eyassa* paḍivakkho[6] kaṇhāla[7]-bhūmī: (Viśesh. I, 1458)[8].

2[9]. (kuṭā ghaṭā ucyante, te***) *kuḍā* duvihā: navā ya** *** juṇṇā ya. juṇṇā duvihā: bhāviyā abhāviyā*** ya. bhāviyā duvihā: pasattha-bhāviyā apasattha-bhāviyā ya**. pasatthā agaruturukkh'[1]-āīhi*ṃ*, apasatthā palaṇḍu-(lasuṇa-)m-āīhiṃ. pasattha[2]-bhāviyā *duvihā:* vammā avammā ya. evaṃ a*p*pasatthā vi. je a*p*pasatthā** avammā**[3] je** ya** pasatthā[4] vammā te na sundarā, iyare sundarā. abhāviyā na keṇai bhāviyā, navagā āvāgāo[5] oyāriya[6]-mettagā.

evaṃ ceva sīs(ag)ā. navagā je micchādiṭṭhī[7] tap-paḍhamayāe

---

[4] ega S. [5] vihāremi. [6] °siuṃ Σ. [7] °ga-mettam avi. [8] nâhaṃ, mit v° vor m°. [9] °rāio S; var° β. [10] °ṇīe S. [11] jo bhaṭṭi. [12] °ha Σ, tāva B.

[1] °ṭjai. [2] °vium. [3] °kkemi B, °kiṃto oder °kito S; °kkato β, °kkoto α. [4] °sayassa S. [5] samoyāro. [6] °p°. [7] °hā S, °ha Σ. [8] jahā kaṇhāle jaṃ pāṇiyaṃ paḍai taṃ na kao vi olaṭṭai, savvam āviyai. erisassa dāyavvaṃ. carcā. [9] CṬ umschreiben und erklären (Ṭ in Skt) einfach Viśesh. I, 1459—1461 (. . . . . . 'vammā'[1] nāma je taṃ bhāvaṃ sakkenti chaḍḍāveuṃ[2], ... je avammā[1] te* suciraṇa vi kāleṇaṃ taṃ bhāvaṃ na chaḍḍenti[3], pacchā te nissāṇa-payaṃ[4] labhittā pāvatarā bhavanti[5], ...) & 1462 (. . . . . . chiḍḍa-kuḍo nāma jassa vi** chiḍḍaṃ heṭṭhā, tattha chūḍhaṃ ca galiyaṃ ca; khaṇḍa-kuḍo[6] nāma jassa kaṇṇā voḍiyā[7], so ūṇayaṃ pāṇiyaṃ geṇhai; bhinno[8] nāma jassa pāse kavāla-bheo, tattha vi thovaṃ ṭhāī; sagalo[9] nāma sampuṇṇo ghaḍo, tattha jattiyaṃ chubbhai taṃ savvaṃ ṭhāī; . . . . . eesiṃ sagala-sarisaṃ vajjettā je muggasela-sāmāṇassa[10] dosā te ceva, ...).

[1] agur° B, °rakk' S, agarūkk' Σ; gulugulukka-m-. [2] °tthā. [3] °mmā je appasatthā vammā α. [4] °mmā je apas° Σ, °mmā je appas° β. [5] v° S; av°. [6] uttār° Σ; tār° B. [7] °cchad°.

---

[1] dh statt v stets P; vāmyā resp. avāmyās, auch Hemac. [2] °kkanti ch° P; °vaṃ vamayituṃ śakyāḥ, auch Hemac. [3] °ḍḍanti B; parityajanti. [4] niśrā-padaṃ. [5] jayante (!). [6] In Uebereinstimmung hiemit liest Kalpabh. peḍh. 343[b] (Viśesh. I, 1462[b]) im Berliner MS. chiḍḍa-kuḍa khaṇḍa bhinne; Ṭ setzt voḍe ein statt bhinne und erwähnt die Lesart °ḍa voḍa khaṇḍe mit der im Viśesh. (°ḍa bhinna khaṇḍe) vorgenommenen Umstellung von kh°. [7] voṭan. [8] voṭa-kuṭo. [9] ḍ statt l (auch nachher einmal neben dreimal l) B. [10] Hier vorher -sām°[8] und nachher -sām°[1], zu 3 f. -sām°[4] & -sām°[5] (⏑ – – – – – – ⏑ – – B, ⏑ ⏑ – – – – – ⏑ ⏑ – – P), zu 1 cf. p. 39[15].

gāhijjanti juṇṇagā (vi je) abhāviyā *na egeṇa vi maeṇa bhāviyā* (te sundarā). (Viśesh. I, 1461)[8]. je appasatthā vammā saṃviggā ya avammā ee laṭṭhagā, iyare adhammā[9].

ahavā kuḍā[10] cauvvihā *taṃ jahā:* chiḍḍa-kuḍe boḍa-kuḍe khaṇḍa-kuḍe sampuṇṇe[11] tti***. chiḍḍo jo mūle[12] chiḍḍo. boḍo jassa oṭṭhā n'atthi. khaṇḍo, egaṃ *se* oṭṭha**[13]-puḍaṃ n'atthi. sampuṇṇo[14] (s)avvango[15] ceva. chiḍḍe jaṃ chūḍhaṃ taṃ galai. boḍe tāvaiyaṃ *na ṭhāi*. khaṇḍe egeṇa[16] pāseṇa chaḍḍijjai, jai icchā thoveṇa[17] vi ru(bbha)i *khaṇḍe*. esa viseso boḍa-khaṇḍāṇaṃ[18]. sampuṇṇo savvaṃ dharei.

evaṃ ceva sīsā cattāri samoyāreyavvā. *savvattha virāhaṇā-carcā bhāṇiyavvā*[19].

3. (jaha cālaṇīĕ udagaṃ chubbhantaṃ tak-khaṇaṃ aho nīi
taha sutt'attha-payāiṃ jassa u so cālaṇi-samāṇo ‖)[20]

cālaṇī-samāṇo[1]. *udae cālaṇī bharitigā acchai, ukkatthiyāya n'atthi kiṃci vi maha.*

(Viśesh. I, 1463 f.) *annayā muggasela-chiddakuḍa-cālaṇi-samāṇā*[2] *miliyā saṃlavanti: keṇa vo*[3] *bho*[4] *kiṃ gahiyaṃ? tattha cālaṇi-samāṇo*[5] *bhaṇai: jāva āyariya-sagāsāo na uṭṭhemi tāhe savvaṃ pi geṇhāmi*[6], *jāhe uṭṭhio tāhe na kiṃci vi sarāmi. chiddo*[7] *bhaṇai: dhanno tumaṃ jassa taṃ pi kālaṃ acchai, mama pavisantaṃ ceva nīi. selo*[8] *bhaṇai: tubbhe*[9] *do vi dhannā*[10], *mamaṃ na kiṃci pavisai. eesiṃ asaṃtatiya āyario atthaṃ gu-ṇeu-kāmo 'mā nāsihii' tti, tāhe te nīsāe guṇei.*

(Viśesh. I, 1465[a]). *cālaṇīe paḍipakkho tāvasa*[11]*-kaḍhi-ṇayaṃ*[12].

4. *paripūṇao ghayapuṇṇa-gālaṇagaṃ kiṭṭimaṃ*[13] *laei.* evaṃ
(vakkhāṇ'āisu dose hiyayammi ṭhavei, muyai guṇa-jālaṃ,
sīso so u ajoggo bhaṇio paripūṇaga-samāṇo ‖)[14] (Viśesh. I, 1466).

---

[8] apasatthā asaṃviggehiṃ, pasatthā saṃviggehiṃ. [9] acokkhagā. [10] ghaḍā. [11] °ṇṇa-kuḍe BΣ; sagale. [12] °la. [13] oṭṭhā Σ. [14] sagalo [15] avv° B. [16] teṇa. [17] thev° Σ. [18] khaṇḍa-boḍāṇaṃ. [19] bhaṇ° α.

[20] C (Ṭ in Skt): cālaṇīe jaṃ pāṇiyaṃ pakkhippai taṃ pakkhippantaṃ ceva heṭṭheṇaṃ sarai nāsai, evaṃ jo cālaṇi-samāṇo sisso, tassa ekkeṇaṃ kaṇṇeṇaṃ pavisai bīeṇaṃ nāsai, erise vi gāhijjamāṇe muggasela-samāṇe je dosā te bhavanti. Nach dieser Stelle, auf der offenbar H's Versification beruht, folgen die beiden sich an's Viśesh. anlehnenden Stücke in einer abweichenden Fassung, aus der wir nur Einzelnes anmerken. [1] -sām° α. [2] -sām° αP. [3] nicht in βCṬ. [4] bhe C; nicht in Ṭ. [5] chiḍḍakuḍa-sāmāṇo C. [6] sumarāio ahaṃ C. [7] cālaṇi-sāmāṇo C. [8] °la-samāṇo (-sām° B) C. [9] °bbhehiṃ αβ. [10] °nnā sabhaggā ya C; der Schlusssatz (eesiṃ . . . .) nicht in CṬ. [11] °sa-khaura C; °saṃ αβ. [12] -kiḍh° C (worauf noch: taṃ tāvasassa bhavai, taṃ ca khauraṃ billagira[1]-bhallāyagarasehiṃ littaṃ ghaṇaṃ pāṇiyassa vi bhariyaṃ na galai; . . . .). [13] °ṭṭisaṃ αβ. — C(Ṭ): paripūṇao nāmaṃ jeṇa ghaya-puṇṇāṇaṃ sampāṇaṃ galijjai, tattha kiṭṭaṃ ṭhāi sāro galai; . . . . [14] sīso vi dosesu laggai aṇābhogeṇa aṇābhoga-pannavaṇāe vā avavāda-payāṇi vā.

---

[1] °lvarasa Ṭ.

5. *tassa paḍipakkho haṃso.*
khīram iva rāyahaṃsā — gāhā[1].
tassa kira jibbhā ambā, to[2] *duddhaṃ phaṭṭai*[3], *tāhe sāraṃ khāi, iyaraṃ cayai tti*[4]. *carcā.*

(mottūṇa daḍhaṃ dose guruṇo 'ṇuvautta-bhāsiy'āie
geṇhai guṇe u jo so joggo samay'attha-sārassa ‖)

6[5]. *mahiso purao jūhassa gantā savvaṃ pāṇiyaṃ āduyālei, pacchā pibium ārabhai, na ya sakkā pāuṃ so vā anne vā. evaṃ sīso kiṃpi taṃ pasārei karei vā jeṇa na vi tassa na vi annassa —.*

7. *tassa paḍipakkho meso, so avi-goppayammi vi jāṇū-pāda-paḍio pāṇiyaṃ pibai sayaṃ annāṇi ya.*

8. *masago. jahā masago ḍasai na kiṃci vi ruhiraṃ labhai*[6] *dukkhāvei dukkhāvijjai pamārijjai ya, evaṃ sīso vi tārisaṃ bhaṇai karei vā jahā na labhai nijjūhijjai vā. carcā.*

[8. ḍaharo akulīṇo tti ya dummeho damaga mandabuddhi tti
avi y' appa-lābha-laddhī sisso paribhavai āyariyaṃ ‖]

9. *paḍipakkho*[7] *jalūgā, bahutaragaṃ pibai na ya dukkhāvei. evaṃ sīso vi saṃ kajjaṃ nipphādei aṇuyattai ya.*

10. *virālo. puvvaṃ*[8] *maṇḍie duddhaṃ, tatth' eva na pibai, kiṃ tu pādeṇa ḍhālei*[9], *pacchā annattha-gayaṃ lihai turiyatta-*

---

[1] = Nandī Einl. 2 (Ed. p. 115 f. Weber Cat. II, 676, 1 f.) & Kalpabh. peḍh. 367. [2] °ri[2] jibbho akkhāto[3]. [3] paṭṭ° β. [4] Der Satz in C(Ṭ) wie immer an das Versificat angelehnt: tassa jīhā ambā, tāe khīraṃ vikkuittā kucī-bhavanti[4], jāhe taṃ kucī-bhūyaṃ khīraṃ tāhe taṃ kuciyaṃ khāyai. [5] Zu 6—11 bei H nichts weiter als die Strophen Viśesh. I, 1468—1472. C(Ṭ): jahā mahiso taṇhāio pāṇiyaṃ pāhāmi tti kāuṃ drahaṃ oyarittā paḍhamaṃ ceva savvaṃ lolei jahā kaddamī-bhūyaṃ na vi appaṇo pivai na vi annaṃ sakkei jūhaṃ pāuṃ, eriso jo sīso paṭṭhavie samāṇe viggaheṇaṃ jahā 'asuo bhikkhāe na gacchai, asuo eriso tāriso' tti vikahāhi ya athakka-pucchāhi ya āyariyaṃ tahā-tahā parissamei jahā na vi tassa kahijjai na vi annassa gaṇassa, eriso te cceva dosā. . . . . . . goppae[5] vi jannuehiṃ[6] nisuḍhittā[7] taṇuyattaṇeṇaṃ tuṇḍassa aloliyaṃ ceva pāṇiyaṃ pīuṃ gacchai, eriso jo sīso āyariyaṃ aṇuddurūsento[8] geṇhai tārise dāyavvaṃ. . . . . jahā masao laggantao[9] ceva dukkhavei, pacchā uḍḍāvijjai[10] mārijjai vā, evaṃ . . . . . . nicchubbhai, tārisassa dente[11] asaṃkhaḍ'ādayo dosā. . . . . sā 'adūmentī[12] adukkhāventī' ti bhaṇiyaṃ hoi, laggittā ruhiraṃ pivai, uktaṃ ca:

daṃso tikkha-nivāeṇa(ṃ) appaṇo vaham icchai[13]
jalūgā vi tad ev' atthaṃ maddaveṇôvasappai[13] ‖

evaṃ jo sīso āyariyaṃ aduhāvento geṇhai tassa dāyavvaṃ. . . . . . . evaṃ jo gāraveṇaṃ na suṇeī maṇḍalīe, jāhe uṭṭhiyā soyārā bhavanti tāhe aṇubhāsantāṇaṃ pāse uvesittā suṇei tassa na dāyavvaṃ. . . . . . . virālīe paḍivakkho . . . . .
[6] °bbh°. [7] °v° α. [8] °vva. [9] ḍhol° β.

---

[2] °re β. [3] °tā β. [4] °vati P, kūcikā bh° Ṭ & Hemac.; kūviyā honti (hoi Hemac.) Viśesh.; kūigā honti Kalpabh. (kūiyā hoi Ṭ); H, der einfach die Viśesh.-Str. [I, 1467] aushebt, giebt kūiā hoi Σ, koiyā honti S, koyivā hoṃi B. [5] Also das erste Wort der Str. im Sinn von api genommen! Ebenso Ṭ ('api' sambhāvanāyāṃ) & Hemac. [6] °ū° B. [7] adho nipatya 'suṭṭhio' tti sushṭhu ādṛto bhūtvā (!). [8] °ṭṭhurusinto B; °ryam anuttejayan. [9] labbh° P; lagan. [10] khuḍḍāpyate. [11] dinne B; dāne. [12] °mantī B. [13] °aī.

ṇeṇa, taṃ ca tassa appaṃ āhāriyaṃ bhavai mailaṃ ca. evaṃ sīso vi āyariya-mūlāo ceva na suṇei[10]*, kiṃ tu aṇubhāsantāṇaṃ annao annao ya turiyattaṇeṇa geṇhai; evaṃ tassa thovaṃ avadhāriyaṃ bhavai avisuddhaṃ ca pajjavehiṃ ti. carcā.*

11. *paḍivakkho jāhago. maṇḍie ḍuddhaṃ, tatth' eva thovaṃ pāuṃ pacchā pāsāṇi saṃlihai; tassa te dosā na bhavanti. evaṃ sīso vi āyariya-sagāsao thovāthovaṃ geṇhiūṇa su-parijiyaṃ karei; evaṃ tassa aṇunnāyaṃ pariyaṭṭiyaṃ ca bahuṃ thiraṃ pajjava-suddhaṃ ca bhavai. carcā.*

12[1]. *goṇī duvihā: pasatthā apasatthā ya.* egeṇa (dhammaṭṭhieṇa) cāuvvejjāṇaṃ[2] gāvī[3] dinnā. te bhaṇanti[4]: parivāḍīe[5] dujjhau. (tahā kayaṃ). *tattha ego* (paḍhama-parivāḍigo) *paḍhame divase* cintei: (ajja ceva majjha ḍuddhaṃ,) kallaṃ annassa hohii[6]. (tā) kiṃ mama *eyāe* (taṇa-pāṇieṇa iha hāravieṇa)! *cari-m-āi* na* dinnam[7]. evaṃ sesehi[8] vi*. *sā* (gāvī) *acireṇa* mayā[9], *tesiṃ*[10] *hāṇī ya*[11] avaṇṇa-vādo ya (dhijjāiyāṇaṃ[12], taddavv'annadavva-vocchedo) *'erisa' tti annāo vi na labhanti. evaṃ āyariyaṃ pi, sīsā 'pāḍicchagā karehinti', paḍicchagā 'sīsa' tti. carcā.* (Viśesh. I, 1473—1475 aviṇīyattaṇao.)

biiyā pasatthā. 'bambhaṇassa dujjhihii' tti 'gāvī ya puṇo majjha vi' tti. carcā. evaṃ āyarie, sīsā cintenti: kiṃ amhaṃ eehiṃ, amhaṃ esa bharo nijjarā, āyario ya sāhūṇa dāhī, puṇo amhaṃ pi tti. carcā. evaṃ pāḍicchagā vi.

13 = 57, 2. *bherī. sa cceva Vāsudevassa bhaṇiyā, jahā sā jayā su-visuddhā guṇa-juttā āsi tayā mah'agghā āḍhiyā abbharahiyā*, pacchā vivarīyā. evaṃ sīse vi samoyāro. ahavā jahā Vāsudeveṇa guṇehiṃ devā vi akkhittā bherī ya laddhā evaṃ sīso vi* guṇavaṃ guruṃ ārāhei sa-kajjaṃ nipphādei tti. carcā.*

---

[10] °ṇai *β*.

[1] C(Ṭ): egeṇaṃ avirayaeṇaṃ gāvī cāuvejjassa dinnā. te taṃ vāraeṇaṃ diṇe-diṇe duhanti. jāhe jassa vārao bhavai tāhe so cintei: su-cāriyaṃ pi eyaṃ kalle anno duhihi[1] tti cāriya-phalaṃ na cevāhaṃ uvajīvihāmi, to kiṃ niratthayaṃ se cāriṃ khāvemo?! tti kāuṃ duhittā avatāleuṃ muyai. evaṃ sā mayā. tāhe tesiṃ maruyāṇaṃ avaṇṇo jāo 'go-vajjhā-raya'[2] tti, dāṇa-hāṇī ya jāyā, 'mārenti' tti kāuṃ na koi vi dāṇaṃ dei. esa apasatthā. evaṃ goṇī-thāṇīyā āyariyā, dhijjāiya[3]-thāṇīyā sīsā, te cintenti: amhe dhuvā, paḍicchagā sutt'atthāṇi ghettuṃ gantu-kāmā, te se[4] kāhinti paḍilehaṇa-bhikkha-pādadhovaṇ'āīṇi. paḍicchagā vi cintenti: esa sīsagāṇaṃ se bharo[5], amhe sutt'atthāṇi geṇhāmo. pacchā āyario akajjamāṇe savvaṃ appaṇā karei, tāhe vāiya-pettiya-sembhiehiṃ rog'āyankehiṃ gahio kiṃ deo? evaṃ sutt'attha-hāṇī jāyā. pacchā te teṇaṃ doseṇaṃ annahiṃ pi gacche ḍhoyaṃ[6] na lahanti. erisesu na dāyavvaṃ. biiyā goṇī pasatthā, egeṇaṃ tah'eva dinnā, te cintenti: Viśesh. I, 1474 tti kāuṃ nīsaṭṭhaṃ[7] taṇapāṇiyaṃ denti. erisesu āyariya-bhattimantesu dāyavvaṃ.
[2] cauṇhaṃ vijjāiyāṇa. [3] goṇī. [4] sampahārenti. [5] paḍiv°. [6] °hi *Σ*; dujjhihii. [7] dei. [8] iyare. [9] viṇaṭṭhā. [10] et° *α*. [11] nicht in *β*. [12] vijj° S; *Σ* fehlt.

---

[1] duhiti P; dhokshyati. [2] go-hantāraḥ. [3] vijj° P; dhigjāti. [4] seṃ B; nicht in Ṭ. [5] °ṇāṃ bhāro. [6] śrutajñānaṃ. [7] °sadh° B.

14[1]. (Ābhirāṇi ghayaṃ gaḍḍie[2] ghettūṇa paṭṭaṇaṃ vikkiṇagāṇi gayāṇi. āḍhatte mappe Āhīrī heṭṭhao ṭhiyā* paḍicchai, Āhīro vi vārageṇa appiṇai. kahaṃ avi[3] aṇuvautt'appiṇaṇe gahaṇe vā antare vārago bhaggo. Ābhīrī bhaṇai: āsavva gāmellaga, kiṃ te kayaṃ! iyaro vi** āha: tumaṃ ummattā, annaṃ paloesi, annaṃ geṇhasi. tāṇa kalaho. piṭṭā[4] jāyā. sesaṃ pi ghayaṃ paḍiyaṃ***. ūsūre ya jantāṇa[5] sesa-ghaya-rūvagā baladdā ya teṇehiṃ haḍā. aṇābhāgiṇo[1] saṃvuttāṇi.

evaṃ jo sīso paccuccār'āi karento annahā parūvento paḍhanto vā sikkhāvio[2] bhaṇai: tume ceva evaṃ vakkhāṇiyaṃ vā** kahiyaṃ vā. Viśesh. I, 1481.

paḍivakkhe kahāṇagaṃ pūrvavat, nānātvaṃ pradarśyate: bhagge

---

[1] CṬ: (jahā) egā Ābhīrī sagaḍāṇi ghayassa bhareuṃ[1] nagaraṃ vikkiyā[2] gayā samaṃ bhattāreṇa(ṃ)†[3] annehiṃ (ya) Ābhīrehiṃ ghaya-vikk(iṇ)aehiṃ samaṃ. tattha so Ābhīro uvari(ṃ) vilagg(a)o sagaḍassa heṭṭhā ṭhiyāe[4] tīse Ābhīrīe ghaya-ghaḍae paṇāmei; tattha teṇa(ṃ) nāyaṃ 'gahio'[5], tāe[6] nāyaṃ 'na tāva muncai (tti), *tao* ghaḍ(a)o paḍittā bhinno. tāhe (sā) Ābhīrī bhaṇai: tume agahio ceva mukko. Ābhīro bhaṇai: tumāe[7] duggahiyaṃ kayaṃ. evaṃ tesiṃ 'tumaṃ tumaṃ' ti bhaṇantāṇaṃ[8] kalaho jāo. pacchā *so Ābhīro sagaḍāo* oyarittā nīsaṭṭhaṃ[9] piṭṭiyā[10]. *jaṃ pi ciṭṭhai ghayaṃ* taṃ pi chaḍḍiellayaṃ (gha)taṃ[11] tesiṃ bhaṇḍantāṇaṃ suṇa(ya-jāī)ehiṃ caṭṭiyaṃ bhūmīe ya[12] paviṭṭhaṃ. tāva annehiṃ ghaya-vikk(iṇ)aehiṃ *ghayaṃ* vikkīyaṃ[13]. tāhe tāiṃ pavikkīyāiṃ ūṇ'aggheṇa[14]. tesu ya ghaya-vikk(iṇ)agesu gaesu sa-gāmaṃ†[15] (tāiṃ) *sāyaṃ* ekkallayāṇi (jāyāṇi). corehiṃ uddūḍhāiṃ[16]. evaṃ (ceva)** jo sīso ālāvayaṃ viccāmelento[17] āyariehiṃ bhaṇio 'ajjo mā evaṃ bhaṇa'[18] tāhe so bhaṇai: (Viśesh. I, 1481*) tumae ceva evaṃ dinnaṃ. āyario bhaṇai: na demi ahaṃ evaṃ, tume viṇāsiyaṃ. sīso bhaṇai: mā niṇhavāhi, na vaṭṭai appaṇā ceva (evaṃ) dāuṃ[19], uvaujjiuṃ[20] dehi, mā annaṃ ceva cintehi, viccāmelie dijjante ahaṃ ca tumaṃ ca kilissāmo(, eeṇa kāraṇeṇaṃ uvaujjiuṃ-2 dehi. evaṃ tesiṃ asaṃkhaḍaṃ bhavai). erisassa na dāyavvaṃ. annā[21] Ābhīrī tah'eva nagaraṃ gayā, tah'eva *ya* bhinnaṃ[22]. tāhe *Ābhīrī* (evaṃ) bhaṇai: na tumaṃ doso, mama(ṃ) esa doso. (biio vi)[23] *Ābhīro* bhaṇai: na tumaṃ, mamaṃ ti. tāhe[24] sā vāluyā (saṃ)gahiyā, uṇhôdaeṇa tāvettā sīyalaṃ kāuṃ savvaṃ[25] *ghayaṃ* niravayavaṃ[26] gahiyaṃ, *satthellaehiṃ samaṃ gayā, na ya corehi . . . yā, na ya ghayassa ūṇo aggho jāo.* evaṃ jo sīso 'mā viccāmelehi' tti bhaṇio 'micchā (mi) dukkaḍaṃ, mae viṇāsiyaṃ' ti, jai vā āyariehiṃ aṇuvauttehiṃ dinnaṃ jaṃ tāhe bhaṇanti 'micchā (mi) dukkaḍaṃ, mae cceva aṇuvautteṇaṃ dinnaṃ' ti, ettieṇaṃ ceva gayaṃ bhavai, erisassa dāyavvaṃ[27].

[2] °dd° Σ. [3] api S, °tham avi B, °tham api Σ. [4] piṭṭā-piṭṭi S. [5] °ṇaṃ B, °re jayant° S, °re yant° Σ.

[1] °gīṇi B. [2] °kkhav° S.

---

[1] °rittā. [2] °kkayā. [3] bh° s° vor n°. [4] Ābhīrī. [5] °hiyaṃ B. [6] tīe. [7] susae B. [8] bhaṇḍant° P. [9] °saḍh° B; nisaṭṭaṃ. [10] °ṭṭittā. [11] ghaḍayaṃ B. [12] vā. [13] °kkiy°. [14] ūṇaghe P; jāo ūṇo aggho. [15] sa-gg° P. [16] ujjhūḍh° B; ucchūḍh°, das Folgende bis na °vvaṃ in Skt. [17] °te P, °lito B; vyatyāmreḍayan. [18] °ṇaha B. [19] dattvā vaktum 'adyāpi na kim api vinashṭam'. [20] uvajj° BP; upayujya. [21] bīiyā. [22] ghaḍāghaḍo bhinno. [23] bīyaṃ pi B. [24] tah'eva P. [25] saī. [26] °ravasesaṃ. [27] Die ganze Periode in Skt (. . . . . . . tata etāvatā upaśāmyati . . .).

vārage)[3] oiṇṇo. dohi vi turiyaṃ[4] kapparehiṃ (ghayaṃ) laiyaṃ[5], thevaṃ[6] naṭṭhaṃ. so Ābhīro bhaṇai: mae na suṭṭhu paṇāmiyaṃ. sā (vi) bhaṇai: mae na su(ṭṭhu) gahiyaṃ *ti*. evaṃ āyarieṇa *ti* ālāvage dinne (viṇāsento)[7]. pacchā āyario bhaṇai: mā evaṃ kuṭṭehi, *prāg*[8] *eva* mayā[9] aṇuvautteṇa dinno (tti. sī)so bhaṇai: mae na suṭṭhu gahio tti. *carcā*. ahavā (jahā) Ābhīro[10] jāṇai '(evaḍḍā) dhārā[11] *ettilliyā* ghaḍae māhii[12]', *evaṃ*[13] āyario (vi) jāṇai: evaḍḍagam ālāvagaṃ (sakkehii) geṇhiuṃ ti[14]. *evaṃ parikkhie sīsassa dejjā, dusīsassa vivego. carcā.*

---

[3] Ābhīro bhaṇḍīe uvariṃ[1] ṭhio ghay'agga-kuḍaṃ paṇāmei, heṭṭhā se mahilā paḍicchai; tīse iyarassa ya** antarā geṇhanta-muyantāṇaṃ kaham avi paḍio bhinno. tāṇi bhaṇḍanti 'tume duggahiyaṃ' 'tume duṭṭhu paṇāmiyaṃ' ti. tāva savvaṃ bhūmiṃ gayaṃ**. paroppara-kovo. velā phiṭṭā. akāle gacchantāṇaṃ sesa-ghaya-mollaṃ[2] baillā corehiṃ gahiyā, hāṇī avaṇṇo ya. evaṃ ceva ālāvae āyarieṇa dinne annahā[3] kuṭṭento[4] bhaṇio 'na evaṃ' bhaṇai 'tume ceva evaṃ dinno'. so bhaṇai: na demi, tumaṃ viṇāsesi tti. kalaho. evaṃ samoyāro. biio 'dava' tti.

[4] ravaravassa α, ravassa β. [5] °rāṇi bhariyāṇi. [6] maṇāgaṃ[5]. [7] °seṃti B, °seto Σ, viṇṇāvoṃta S; °vao °nno. [8] prāh. [9] mae. [10] °rī. [11] °raṃ β, °ra α. [12] māi S. [13] evaṃ B. [14] °hihii tti.

---

[1] uriṃ. [2] -mull°. [3] annaṃ vā. [4] °ṭṭiṃto α, °ṭṭito β. [5] °ṇāmaṃ α.

II, 68. *67;* avaraVidehe *tattha* egammi gāme[1] balâhio[2], so (ya) rāy'ādeseṇa[3] sagaḍāṇi[4] gahāya dāru*ga*[5]-nimittaṃ[6] *egaṃ* mahā'ḍaviṃ[7] *aṇu*paviṭṭho. io[8] ya sāhuṇo (magga[9]-pavannā sattheṇa samaṃ vaccanti. satthe āvisie[10] bhikkh'aṭṭhaṃ paviṭṭhāṇaṃ gao sattho. padhāviyā ayāṇantā vi, bhullā)[11], mūḍha-disā[12] panthaṃ ayāṇamāṇā teṇa aḍavi[13]-pantheṇa majjhaṇha[14]-desa-kāle taṇhāe chuhāe ya paraddhā[15] taṃ desaṃ[16] gayā jattha so sagaḍa-sanniveso. so ya te pāsittā *sāhuṇo* mahantaṃ[17] saṃvegam āvanno (bhaṇai)[18]: aho ime sāhuṇo adesiyā tavassiṇo aḍavim[19] aṇupaviṭṭhā.

II, 69. tesiṃ so aṇukampāe viulaṃ anna[1]-pāṇaṃ dāūṇaṃ āha[2]: eha, bhagavaṃ, jeṇa[3] [19]pantham[4] avayāremi[5]. purao sampatthio. tāhe te (vi) sāhuṇo tass' eva magg(eṇ)aṃ *samaṇugacchanti.* *tattha ya* (tao) *ego* (gurū) *dhammakahiya-laddhi-sampanno* tassa dhammaṃ kaheum āraddho, *dhammakahā'vasāṇe ya se uvagayaṃ sammattaṃ* (tassa so uvagao[6]. te panthaṃ) samoyārettā *tāhe* niyatto***. te pattā sa-desaṃ. so *ya* puṇa aviraya[7]-sammaddiṭṭhī *kāla-māse* kālaṃ kāūṇa[8] Sohamme kappe paliovama-ṭṭhiio devo jāo[9].

[1]*tao cuo samāṇo 71*[b], [2]*Ikkhāga-kule jāo. Ikkhāga-kulass' uppattī bhāṇiyavvā,* [3]*tad-dāreṇa 'kulagara-vaṃsâtīte kālo*[4]*' kulagar'uppattī, 'Usabhao Bharaho, tassa suo Mirīī tti' Usabh'uppattī. tattha kulagar'uppattīe imā gāhā: puvva-bhave*[5].

II, 77. avaraVidehe[1] do mittā vaṇiyayā†[2] *vaṇṇeyavvā*; tattha ego māī, ego ujjuo. te puṇa egao ceva vavaharanti. tattha (ego) jo *so* māī so taṃ ujjuyaṃ atisaṃdhei *vancei*, iyaro saccam[19] agūhanto[3] sammaṃ*** sammeṇa*ṃ* vavaharai. (do vi puṇa[4] dāṇa-ruī. tao) *jo* so ujjuo *so kāla-māse* kālaṃ* kāūṇa[8] [5]*imīse osappiṇīe susamadusamāe samāe bahu-vīikantāe paliovam'aṭṭhabhāge sese* ih'eva *Bharahe vāse* (dāhiṇ'aḍḍhe) [6]*aḍḍhaBharaha-majjhilla-tibhāge GangāSindhūṇaṃ majjhe egassa maṇuya-juyalassa* mihuṇago jāo[7]. *teṇa puṇa kiha māṇusattaṇaṃ laddhaṃ? teṇaṃ ujjugatteṇaṃ. iyaro teṇaṃ vankatteṇaṃ, dāṇa-ruī ya āsi; so* (vanko puṇa)

---

[1] °mammi. [2] gāmassa cintao. [3] °ṇaṃ S; rāyāsaṃvesaṇa (für °yasaṃdeseṇa). [4] °ḍi-sāgaḍaṃ. [5] °rū SΣ. [6] hinter °ṭṭho. [7] °haṃ aḍ°. [8] anne. [9] °ggaṃ B. [10] āvās° S. [11] satta-pariṭṭhabbhā (für satthaparibbhaṭṭhā). [12] disā-mūḍhā. [13] °vī. [14] majjha BS. [15] °hāe parabbhāhatā (für °hāe ya abbh°). [16] paes° Σ. [17] °hatā. [18] °ṇei B, °ṇāi S. [19] °ṃ.

[1] asaṇa BS. [2] bhaṇai. [3] jāhe. [4] °thāṇam BΣ. [5] samoy°. [6] av° B. [7] saṃvega. [8] kiccā. [9] -ṭhiīo d° B; -ṭṭhiīesu devesu uvāvanno.

[1] cf. 71[a]. [2] cf. 72[a]. [3] cf. 72[b]. [4] für °se 'tīte jāto. [5] für °va (= 76[a]).

[1] puvvaV°. [2] vāṇ° Σ, °ṇiyā S; °ṇijjā. [3] °hento. [4] °ṇo B. [5] cf. 73. [6] cf. 74[a]. [7] °ṇae paccāyāo.

tammi ceva pa*d*ese hatthi-rayaṇaṃ jāo[5], (so ya) seo vaṇṇeṇa(ṃ)[†] caud-danto (ya).

II, 78[a]. jāhe te paḍuppannā (jāyā)[***] *vaeṇaṃ* tāhe (teṇa hatthiṇā hiṇḍanteṇa so diṭṭho mihuṇago) *tesiṃ anna-m-annaṃ* daṭṭhūṇaṃ (ya se) *atīva* pīī *sam*uppannā. taṃ[1] (ca) *dṛṣṭvā ati-saṃdhaṇatāe ya* (se) ābhio(g)ga(-jaṇiya)ṃ (kammam) *nivvattiyaṃ*, *taṃ tāhe* udiṇṇaṃ. (tāhe) teṇa *hatthiṇā* mihuṇagaṃ khandhe vilaiyaṃ. taṃ *juyalayaṃ vilaiyaṃ* daṭṭhūṇaṃ (teṇa) savveṇa loeṇa[2] 'abbhahiya-maṇūso eso[3], imaṃ ca se vimalaṃ vāhaṇaṃ' ti teṇa se[*] 'Vimalavāhaṇo' tti nāmaṃ kayaṃ[4]. tesiṃ ca jāī-saraṇaṃ[5] jāyaṃ.

II, 78[b]. tāhe kāla-doseṇa (te rukkhā parihāyanti; satta[***] avasesā[***] taṃ[***] jahā[***]:

matt'angā bhingā citt'angā citta-rasā
geh'ākārā aṇiyaṇā satta mayā kappa-rukkha tti ‖[6])

tesiṃ maṇūsāṇaṃ tesu *rukkhesu* (parihāyantesu) kasāyā[7] uppannā[8]. ('imaṃ mama, mā ettha koi anno[***] alliyau' tti bhaṇiuṃ payattā.) 'jo mamīkayaṃ[9] *sam*alliyai teṇa kasā ijjanti[10] (geṇhaṇe ya asaṃkhaḍaṃ' ti. tao tehiṃ cintiyaṃ: kaṃci ahivaiṃ ṭhavemo jo[**] vavatthāo ṭhavei[1]). tāhe *taṃ asahantā 'esa dāhi te rukkhe, tassa bhavihinti' te taṃ uvaṭṭhiyā* (tehiṃ so Vimalavāhaṇo 'esa amhehiṃto ahio' tti ṭhavio). tāhe (teṇa tesiṃ rukkhā virikkā) bhaṇiyā[2] (ya): *mā bhaṇḍaha, tubbhaṃ ime rukkhā*, jo tubbhaṃ *ettha* (eyaṃ meraṃ aikkamai)[3] taṃ mama kahejjaha[4], *eyaṃ ca majjāyaṃ tubbhaṃ paramparaeṇa savvattha ṭhāveha* (tti). *jattha sā ṭhaviyā te āriyā jāyā, teṇa param aṇāriyā. evaṃ teṇa merā ṭhaviyā.* 'ahaṃ *ca* se ḍaṇḍaṃ vattehāmi[*5]'. (so vi[***] kiha[6] jāṇai? jāīsaro[7] taṃ vaṇiyattaṃ sarai). tāhe tesiṃ jo koi avarajjhai so tassa katahijjai[8]. tāhe so tesiṃ[9] ḍaṇḍaṃ[10] vattei[11]. ko puṇa ḍaṇḍo[10]?

---

[5] jāyaṃ.

[1] yaṃ. [2] °vvo so logo. [3] imo. [4] karenti, mit n° vor V°. [5] jāī-s° S; jāti-smar°.

[6] In der ersten Zeile fehlt ein Name. Die Vorstellung ist die, dass nur noch sieben Kalpavṛkṣa-Arten geblieben seien von den zehn, welche nach Samav. X 6 den *akammabhūmi*-Bewohnern und nach Jīvābh. IV 6, 11—20 (Ed. fol. 347[a]—350[a]) den *antaradīva*-Bewohnern zur Verfügung stehen. Deren Aufzählung lautet (mit secundärer Versification) in Samav.:

matt'angayā[1] ya bhingā[2] tuḍiy'angā[3] dīva[4] joi[5] citt'angā[6]
citta-rasā[7] maṇi-angā[8] geh'āgārā[9] aṇigaṇā[10] ya ‖

Die Jīvābhigama-Stelle liefert nebst einer ausführlichen Beschreibung die Prosa-Namen (matt'angā[1] bhing'angā[2] dīva-sihā[4] joisiyā[5]). Eine ganz kurze Beschreibung in drei Gāthās wird sammt der mitgetheilten Samavāya-Gāthā aus dem ursprünglichen Nandī-Commentar citirt von Malay. zur Nandī (Ed. p. 396, 6—9, nummerirt 5—8) und ohne Quellenangabe von Śubhaśīla-gaṇi in Kathākośa I 1, 48—51.

[7] mamattībhāvo. [8] jāo. [9] °ya S, °kaṃta BΣ; mama te. [10] tijj° BΣ; °yai taṃ na sātijj°.

[1] ṭhāv° S. [2] so bhaṇai. [3] avarajjhai. [4] °jjāhi B; uvaṭṭhavejjāha. [5] kareh° S. [6] °haṃ BΣ. [7] jāiss° BΣ. [8] uvaṭṭhavijjai. [9] tassa. [10] d° B. [11] ṭhavei B, karei tti S.

hakkāro 'hā! tume duṭṭhu kayaṃ'. (tāhe) so *teṇa hakkāreṇa* jāṇai: *sīsaṃ paḍiyaṃ*, *chāyā-ghāo*, (ahaṃ savvassa-haraṇo kao, taṃ) varaṃ[12] (kira) hao[13] (me sīsaṃ chinnaṃ na ya** erisaṃ viḍambaṇaṃ pāvio[14]) tti. (evaṃ bahu[15]-kālaṃ hakkāra-ḍaṇḍo[16] aṇuyattio[17].)

II, 79. tassa (ya) *puṇa* Candajasā[18] *nāma* bhāriyā. (tīe samaṃ bhoge bhunjantassa avaraṃ mihuṇaṃ jāyaṃ, tassa vi kāl'-antareṇa avaraṃ. evaṃ te ega-vaṃsammi satta kulagarā uppannā)[19].

II, 83. *eesiṃ ceva mahilāo: Candakantā Surūvā Paḍirūvā Cakkhukantā[1] Sirikantā Marudevā.*

II, 80. *tesiṃ puṇa uccattaṃ: paḍhamassa nava ḍhaṇusayā, aṭṭha, satta, addha-sattamā, chas sayā, addha-chaṭṭhā sayā, panca paṇuvīsā sayā Nābhissa.*

tāo ya kulagara-bhajjāo isiṃ tehiṃto[2] ūṇāo.

II, 81a. *te savve vajjôsabha-saṃghayaṇā sama-cauraṃsa-saṃṭhāṇa-saṃṭhiyā.*

tāo vi ettie ceva.

saṃghayaṇa-saṃṭhāṇāiṃ parūveyavvāiṃ:

vajja-risabhaṃ nāma vajja-bandho vajja-veḍho vajja-kīliyā ya, bīe veḍhao n'atthi, taie na veḍhao nāvi khīliyā, cautthaṃ egao baddhaṃ, pancamaṃ duhao vi abaddhaṃ, chaṭṭhaṃ navaraṃ koḍie miliyaṃ.

sama-cauraṃsa-saṃṭhāṇaṃ: jattio uvveho tattio vikkhambho vi, jārisaṃ vā egaṃ cakkhuṃ tārisaṃ bīyaṃ pi; evaṃ savv'angā. naggohaṃ: jassa bāhāo dīhāo, uccattaṃ thovaṃ; uvari visālo. s'ādī diggho, bāhā ḍaharīkā. vāmaṇaṃ rahassaṃ. khujjaṃ īsad-ānataṃ. huṇḍaṃ asaṃṭhiyaṃ eva.

evaṃ chavvihaṃ saṃṭhāṇaṃ chavvihe vi saṃghayaṇe bhaiyaṃ.

tesiṃ puṇa paḍhamaṃ saṃghayaṇaṃ saṃṭhāṇaṃ ca.

tesiṃ vaṇṇo bhāṇiyavvo: 82.

II, 84b. *tāo tesiṃ bhajjāo savvāo piyangu-vaṇṇāo.*

iyāṇiṃ tesiṃ āugaṃ: 85a, avasesāṇaṃ asaṃkhejjā puvvā,

II, 85b. *te ya āṇupuvvi-hīṇā, Nābhissa puṇa saṃkhejjā puvvā.*

II, 86a. *iti jaṃ tesiṃ āugaṃ taṃ bhajjāṇa vi.*

II, 86b. *savvesiṃ ceva tesiṃ hatthi-rayaṇāṇi hotthā, tesiṃ ca sam'āuyāo.*

II, 87 f. *jaṃ jassa āugaṃ taṃ tassa sama-dasa-bhāgā kāūṇaṃ jo paḍhamo bhāgo so kumāra-bhāvo, jo pacchimo so vuḍḍhi-bhāvo, majjhimā aṭṭha bhāgā kulagara-bhāvo. evaṃ savvesiṃ. 88b.*

kassa puṇa kahiṃ uvavāo? yathā-saṃkhyaṃ: 89.

II, 90a. *je ya hatthī Marudeva-vajjāo ya cha itthiyāo tāo*

---

[12] °rī. [13] v statt k S (virahao); haṃmao. [14] pāḍio B. [15] °huṃ Σ. [16] -ḍ° BΣ. [17] °v° BΣ. [18] °dasirī. [19] tīse putto Cakkhumaṃ nāma, evaṃ paramparaeṇa Jasavaṃ Abhicande Paseṇaī Marudeve Nābhī.

[1] m statt k. [2] s statt h; zum Folgenden vgl. VIII 137a H.

Der Druck ist schon vor längerer Zeit unterbrochen worden, weil es nöthig schien, für die Fortsetzung weitere Handschriften heranzuziehen. Solche sind denn auch nach mehrjährigen Bemühungen theils kürzlich angekommen (sσ für H und γ für C) theils bald zu erwarten.

Eine vorläufige Orientirung über die Āvaśyaka-Erzählungen findet man in der demnächst erscheinenden „Uebersicht über die Āvaśyaka-Literatur“.

16. 8. 1897.

E. L.

THE

PITṚMEDHASŪTRAS.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 3.

॥ पितृमेधसूत्राणि ॥

THE PITṚMEDHASŪTRAS

OF

BAUDHĀYANA, HIRAṆYAKEŚIN, GAUTAMA

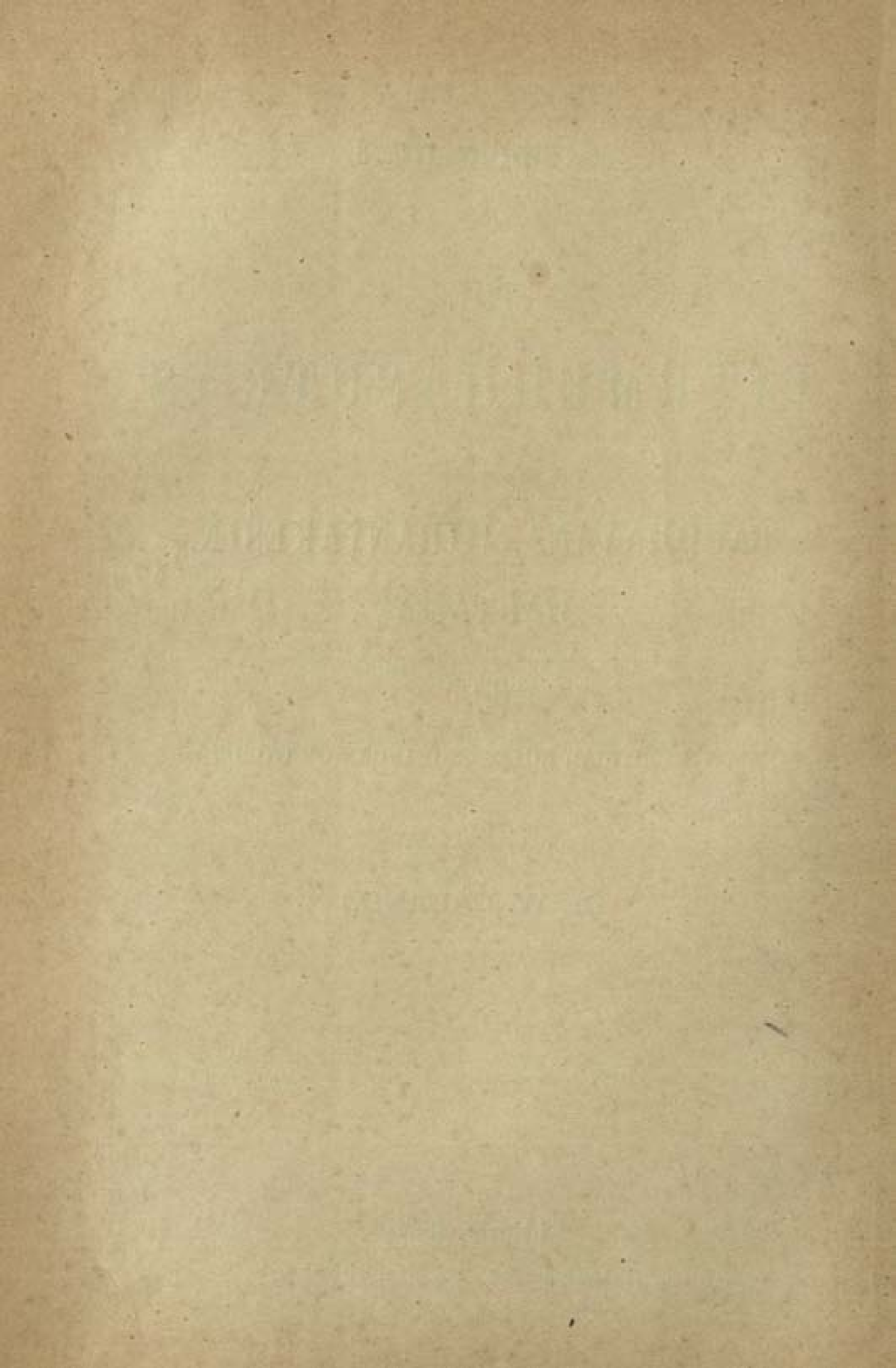
EDITED

WITH CRITICAL NOTES AND INDEX OF WORDS

BY

DR. W. CALAND.

Leipzig, 1896
in Commission bei F. A. Brockhaus.

TO

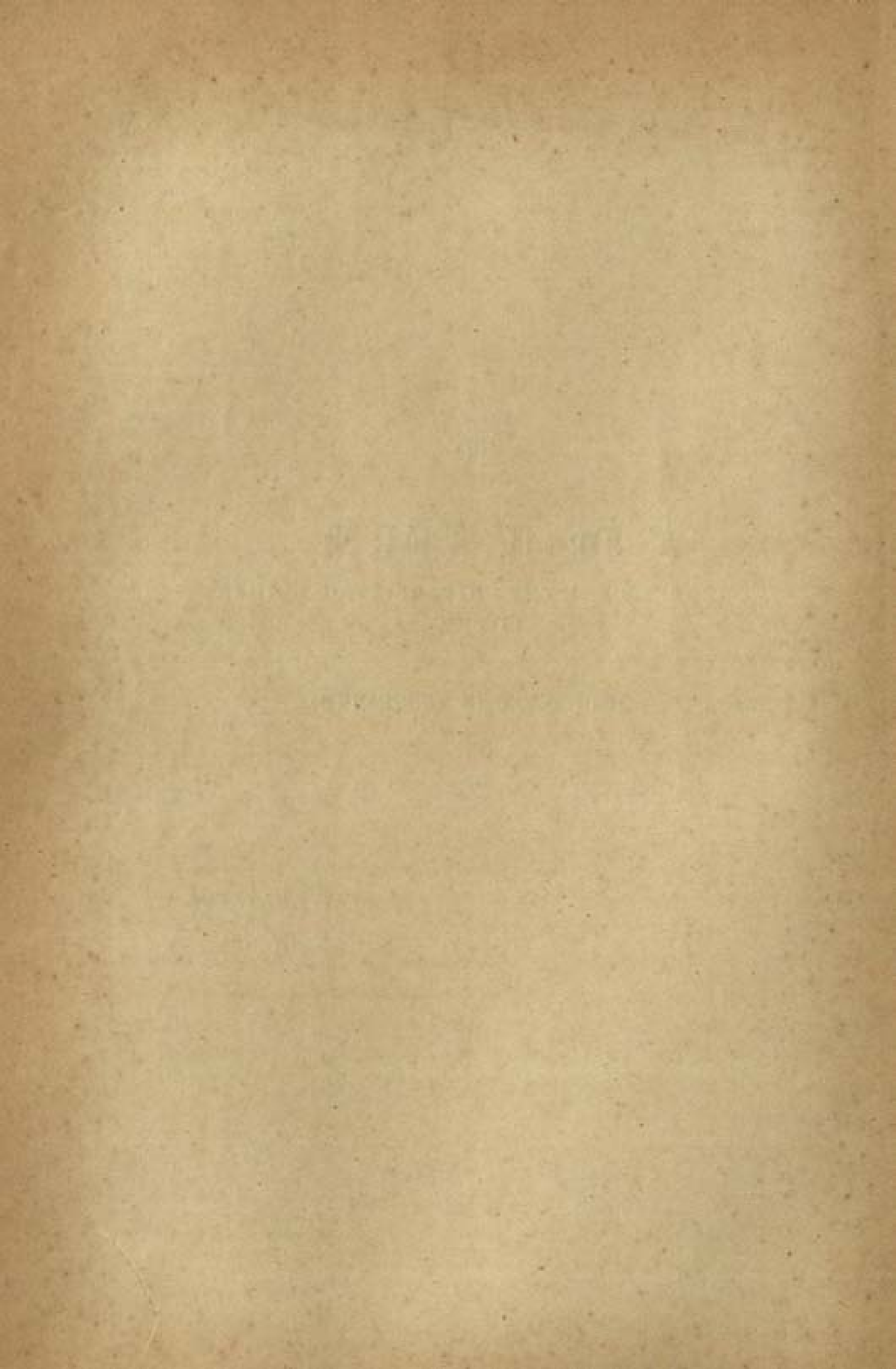
Dr. H. KERN

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF LEIDEN
ETC. ETC.

THIS BOOK IS INSCRIBED

BY

THE GRATEFUL
EDITOR.

PREFACE.

I. The Baudhāyanapitṛmedhasūtra.

The subjoined edition of Baudhāyana's pitṛmedhasūtra (first praśna) is based on the following manuscripts:

1. Bū. No. 163 of the MSS. presented by Prof. Bühler to the India Office, from fol. 139a to the end. Devanāgarī.

2. H. No. 162 of Haug's collection belonging to the Bavarian Court- and State Library, from fol. 124b to the end. Devanāgarī.

3. T. No. 9316 of Burnell's "classified Index to the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore, 1879". Grantha-writing. A copy of this MS. was obtained for me through the kindness of Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist. It contains a complete text of the pitṛmedhasūtra, in two praśnas.

4. Brl. A great fragment found in No. CXXI of Burnell's "Catalogue of a collection of Sanskrit Manuscripts, 1870". Grantha-writing.

The first two of these four manuscripts are obviously copied from one and the same original, as to a great extent they exhibit the same clerical errors and the same omissions. Consequently these two have, on the whole, the value of one single manuscript. These MSS. (Bū and H) contain the whole first praśna and the commencement of the second. Sometimes, at the end of a chapter, the first words of the next chapter are mentioned, sometimes n o t. An explanation of this fact will be given further on.

A very valuable and independent text Brl contains. This MS., mentioned in Burnell's catalogue as "Āpastambaloṣṭacayana", consists in reality of three parts: a. foll. 1—5 contain a very instructive manual on the loṣṭaciti according to the rites of the

younger Taittirīya-branches (Bhāradvāja-Āpastamba-Hiraṇyakeśin). It is incomplete. b. foll. 6 (marked 1!) —11a give a large fragment of the Baudhāyanasūtra, beginning with *dayatyaprakvāthayan* (p. 16, l. 8) and ending with *athāntareṇāgniṃ ca* (p. 28, l. 10); c. foll. 11a—16 contain a loṣṭacayanaprayoga. Although the latter text professes to be a cayana-manual for the Āpastambins only (without the dhuvana), as composed by the Kāpardibhāṣyakṛt [1]), it gives the rites not of Āpastamba but of Baudhāyana [2]).

Wholly independent of the others is the text preserved in T. This Granthamanuscript was originally a copy of a Nāgarī one; consequently the only right way of using its varietas lectionum, is to transcribe again its Grantha-writing into Nāgarī-types.

Other sources. Unfortunately a bhāṣya on Baudhāyana's pitṛmedhasūtra seems not to be extant nor to have existed. On the other hand, there are, besides the above mentioned prayoga, some later texts extant, which have more or less contributed to the decision of many a moot point. First of all: the Baudhāyanīya-paddhati by Keśavasvāmin, Vth kāṇḍa. A MS. of this work is to be found at the India Office (No. 604 of Eggeling's catalogue). Of some use was also the Manual of gṛhyarites, written in Grantha on 98 talipat leaves, presented by Burnell to the India Office: No. 123 of his collection. In the "Catalogue" it is wrongly described as a Manual of gṛhyarites according to the Āpastamba ritual. This work (indicated by me as gṛhyaprayoga) often quotes whole passages from our sūtra. Numerous are also the quotations of Baudhāyana in Veṅkaṭanātha-Vaidikasārvabhauma's commentary on the Pitṛmedhasāra (*pitṛmedhasārasahitaṃ sudhīvilocanaṃ nāma dharmaśāstram*, Mysore 1885, sadvidyāmandirapress). A pitṛmedhaprayoga is also given in Veṅkaṭeśa's (sanirṇaya)prayogamālā, Bombay śāke 1808. This important work treats in three volumes (sampuṭas) of: 1. the sacraments; 2. the other domestic rites; 3. the funeral rites.

The Baudhāyanapitṛmedhasūtra, though being a separate work, is always given as an appendix to the gṛhyasūtra. Sometimes even

1) *āpastambakalpe vādyaghoṣaṃ dhūn(van)aviṣayam iti vādyaghoṣaṃ parityajya kāpardibhāṣyakṛtā cayanaprayogamātraṃ kriyate.*

2) Curious is a list of the saṃbhāras in the Drāviḍa-language, *drāviḍabhāṣayā*, beginning: *morakudinatadhiritoṇḍi* etc.

it is cited as forming part of the gṛhyasūtra; for instance the title of manuscript T runs thus: *bodhāyanagṛhyasūtra apara-prayogaprārambhaḥ* and the Prayogamālā, when quoting from the pitṛmedhasūtra, introduces the words with: *atra gṛhyasūtram.* The same thing is done by Āśvalāyana, the last chapter of whose gṛhyasūtra also treats of antyeṣṭi.

Although complete copies of the Baudhāyanapitṛmedhasūtra are extant, I do not publish the whole of this work. First, because the second praśna is known to me only in a hopelessly spoiled state; secondly because the text of this praśna is for the greater part decidedly secondary. Some of the chapters treat at length of the same subjects as are already found in the first praśna, commenting upon some phrases and introducing the quotations with: *yatho etat.* Other chapters describe the same rites, that are handed down in the last part of Hiraṇyakeśin-Bhāradvāja's pitṛmedhasūtra. One chapter seems to have nothing to do with funeral rites. Some chapters conclude with the words *ity āha bhagavān bodhāyanaḥ*, these being also the words of the end of most of the pariśiṣṭa-chapters. To a corpus of secondary funeral rites I have previously drawn the attention [1]).

The first praśna of our sūtra in subdivided into 17 kaṇḍikās, the second probably into 20. The subdivisions of praśna I according to H Bū are slightly different from those given in T, but agree with those given in Brl. There are traces of a second, probably older, division: into adhyāyas. This double division is also found in other Baudhāyanatexts, e. g. in the Cayanasūtra. The end of a kaṇḍikā is generally indicated by the pre-mentioning of the commencement of the next kaṇḍikā. The end of an adhyāya however, is, I presume, indicated either by the repetition of the concluding words of the adhyāya in question, or, where the repetition is not found, at least by the absence of the pre-mentioning. The first adhyāya contains kaṇḍikās 1. 2. 3: the preliminaries and the journey to the burial ground. The second adhyāya, comprising kaṇḍikās 4. 5. 6. 7, describes the situation and the preparation of the burial ground, the slaughtering of the

---

1) Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, Amsterdam, Müller, 1896, page IV. Every time this work is cited, the smaller figure points to the note, the larger to the paragraph.

cow, the „pātracayana“ and similar rites. The third adhyāya, comprising kaṇḍikās 8. 9. 10, treats of the cremation proper, the rites immediately following and the particular rites to be observed for an "anāhitāgni". The fourth adhyāya, or kaṇḍikās 11. 12, treats of the collecting of the bones. The fifth adhyāya, comprising only one kaṇḍikā (13), describes the "punardahana". The sixth, comprehending kaṇḍikās 14. 15. 16, contains the rites of the "dhuvana" and "loṣṭaciti". The seventh adhyāya, describing the purifying ceremonies (śānti), consists of only one kaṇḍikā (17)[1]. So far the first praśna. In the second some traces of the same system are also met with. So kaṇḍikās 1. 2. 3. 4 seem to have constituted one adhyāya (the last words of 4 are repeated); kaṇḍikās 9. 10. 11 have obviously also formed part of one adhyāya (the beginning words of 10 and 11 are mentioned at the end resp. of 9 and 10).

The stile of this Baudhāyanasūtra is the same as that of the other genuine works attributed to this sūtrakāra: broad and interwoven with many digressions and ancient sayings. The relation between the sūtra of Baudhāyana and that of the three younger sūtrakāras of the same Vaidic branch (Bhāradvāja, Āpastamba and Hiraṇyakeśin) is a very close one: it might be said, that the sūtra of the younger three is an abbreviated edition of the older Baudhāyana; but it is not only shorter, the materials in the later sūtras are arranged more practically. Baudhāyana, for instance, enumerates the qualities, required in a good burial ground, after he has described the funeral rites that are to be performed on the way to the burial ground. The sūtra of the younger Taittirīyas however opens more practically with the enumeration of the qualities required in the burial ground.

As to why Baudhāyana gives all the single mantras in extenso but complexes of mantras in pratīka, although a collection of the mantras he uses must have been known to him, see a conjecture in: Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, page VII.

I subjoin a list of words of the Baudhāyanapitṛmedhasūtra,

---

1) H Bū have, after the end of kaṇḍikā 17 and before the usual enumeration of the pratīkas: *samāptodhyāyaḥ*; after the pratīkas: *samāptaḥ praśnaḥ*.

some of which are new, i. e. not to be found in the Petersburg Dictionaries, others unsatisfactorily testimonied in the texts hitherto published, and again others, peculiar in formation or etymology.

nirmāra-, in the expression *yady āhitāgnir nirmāraṃ gachaty upatapatā vā jarayā vā* (3. 1) seems to be an equivalent of *aṇiman*, comp. Śat. Br. XIV. 7. 1, 41: *sa yatrāṇimānaṃ nyeti jarayā vopatapatā vāṇimānaṃ nigachati.*

nikṛntayīta (4. 14), compare Śāṅkh. śrs. XVIII. 24. 20. The word occurs also in the Baudh. gṛhs., see C. 461.

uttapanīya- (sc. agni) (5. 10), designation of a fire, brought about in a certain way.

pracyāvanī (5. 8) adj., with *kumbhī*: "a large pitcher, used at the *pariṣecanam* of the pyre".

prakṣṇauti (6. 10, 17; 7. 6), "he cuts" or "dashes to pieces", comp. also the critical note on 36. 4.

avisragdārin- (7. 13; 33. 3), comp. C. 129.

anāgarta- (7. 14), "without holes" (?).

samaṃbhūmi- (8. 2), adj., "being on a level with the ground", comp. the crit. notes on 33. 5, 50. 7.

āpārakā (*āpārascā*?) (8. 3), name of a plant.

visraṃsikā (ib.), name of a plant, comp. Maitr. Saṃh. II. 6. 1 (Böhtlingk: "von unbekannter Bedeutung").

vedayati (8. 6; 21. 8) synonymous with *saṃmārṣṭi*, must be a denominative from *veda-* "broom".

apracyāvayantaḥ (9. 7; 37. 17), compare C. 173.

patihita- (9. 12), "he who takes the place of the husband, the substitute for the husband". Hir.: *patiṣṭha.* Compare C. 176 and Āśv. gṛhs. IV. 2. 18: *tām utthāpayed devaraḥ patisthānīyaḥ*, where *devaraḥ* is probably a gloss.

ājyasruvau (10. 10; 38. 10) also in the sec. Baudh., = *ājyabindū* (Gopālayajvan).

sāṃnāyyāpidhānī (10. 17), one of the utensils used at the sāṃnāyya-offering.

iḍopahavana- (10. 17), one of the sacrificial utensils.

khārīṇḍvam (11. 6), a dvandva? "the basket (in which the saṃbhārās have been conveyed?) and the piece of network (used at the pariṣecana?)".

abhyujjvalayati (12. 5, 8; 18. 7), "to inflame".

utprekṣā or *upekṣā* (12. 5; 18. 7) must be synonymous with Hiraṇyakeśin's *vijñānam*: "an ancient saying" (the nomen to *vijñāyate*).

pratyāchedya (13. 1), "having broken to pieces".

parāñc- (13. 1), in *parācā sūktena*: "without repetition", also *parāgavahatānāṃ vrīhīṇām*. Comp. C. 77.

yāvadgrahaṇam (14. 9), "as long as possible". Comp. Pārask. gṛhs. I. 5. 15, where the signification is a different one.

aghodakam (14. 10), probably "the daily bath during the period of uncleanliness", nearly synonymous to *udakopasparśanam*, Āp. dhś. I. 10. 5. For *agha-* compare Śāṅkh. śrs. IV. 15. 7: *nāghāhāni vardhayeyuḥ* and Manu V. 84.

abhiviṣyandayati (15. 2), "to sprinkle". Comp. Baudh. in the commentary on Āp. śrs. XIV. 18. 13.

anukhyā (15. 15), something like "recommendation"?

paristaraṇīya- (5. 7; 16. 4), "used in strewing around the fire".

avasarjanīya- (16. 6) sc. *āhuti-*, "a burnt oblation offered with the mantra *avasṛja punar agne*".

aprakvāthayan (16. 8; 37. 16; 41. 2), compare C. 172. 372.

haviryajñiya- (17. 8; 41. 14), "as used at the haviryajña", compare C. 59.

avāñjanam (18. 4; 42. 4), compare C. 404; possibly the word is corrupt, but if so the corruption must be a very old one, as both the sūtras give the word, with scarcely any var. lect.

prasekam (18. 4) "pouring out", gerund to *prasiñcati*.

anuvinayati (18. 1), if this is the correct reading: "(the smoke of the pyre) goes along (the earth)".

vyābhramati (18. 8), "(the smoke) is dispersed in different directions".

ākṛti- (18. 10; 42. 7), compare C. 407, and the critical note on the last passage.

ahīnāha- (19. 1, 2), "whose days are not lessened".

apasalāvṛtta- (19. 10; 21. 9). Bandhāyana's *apasalāvṛttā rajjuḥ* is the same as *savyarajjuḥ* (Kauś. sū. 83. 4) and *apasalavisṛṣṭā rajjuḥ* (Kāty. śrs. XXI. 3. 32).

pariśrayaṇa- (19. 10), adj. fem. *-ī-*, "used at the *pariśrayaṇam*".

āmamaya- (19. 11), "unbaked".

naleṣīkā (20. 2), compare C. 559.

kṣetraviṭṛṇī (26. 12), "a clod of earth taken from the field".

adhy. ud. yam (20. 10), "to put down on".

svavokṣitam (16. 10), "well sprinkled" in: *svavokṣitam avokṣati.* Similar expressions are: *susampiṣṭāni peṣayitvā* (42. 4), *susamtṛptāni samtṛpya* (49. 7), *susaṃbhinnāṃ saṃbhinatti* (7. 10; 36. 4), *susaṃcitaṃ saṃcinvanti* (17. 1; 41. 11).

kṣudramiśra- (17. 2), "mixed up (together) with little (stones)".

vidhābhyāsam (21. 12).

anuspandyam (21. 12), "along the cord".

svayañciti- (22. 3), "the self-building (of a fire-altar)", designation of a mantra.

antaḥśarkaram (22. 4), "on the inner side of the śarkarās".

yathāśarkaram (23. 8), "as (has been done with) the ś.".

saptagava-, trayodaśagava- (22. 6).

yathāgavam (22. 14), "as (has been done with) the cows".

vyudacanti (22. 15) synonymous with *utsṛjanti*? See the crit. note on this passage.

yathāsuṣṭhu (23. 8), "so as to make thoroughly smooth".

adhidravaṇa- (23. 11), designation of a mantra.

loṣṭaciti- (27. 5) = śmaśānakaraṇam.

saṃlopayate (28. 8) = *saṃlobhayati* (43. 13). Compare Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, VIII, p. 369.

pātracayana- (29. 7), "the act of putting the sacrificial utensils on the pyre on and by the side of the deceased".

I have not attempted to give the sūtras separately, first because in my MSS. the text forms one continuous whole, and secondly because I have more than once experienced that dividing a text into sūtras is on the whole rather prejudicial to its being rightly understood. Many a passage of the Kauśikasūtra for instance has been misunderstood in consequence of its being wrongly separated from the words following or preceding. It was only in order to facilitate the reading of the text, that I adopted a certain system of punctuation after the manner of L. von Schroeder in his edition of the Maitrāyaṇī-Saṃhitā, compare his "Einleitung" p. XLIV.

In the notes on the Baudhāyana- and Hiraṇyakeśisūtras I have confined myself to what I thought strictly necessary; seldom only have I given extracts from commentaries. I could dispense with these extracts the better, as the editor's work on the Indian funeral rites furnishes, so to say, a continuous commentary on the sub-

joined pitṛmedhatexts. The mantras, corrupted as they are given here and there in the Baudhāyanasūtra, I have nowhere emended, as they wholly agree with the traditional text of the Taittirīya Āraṇyaka. Wherever the correct reading was evident, I left the varietas lectionum unmentioned. Still there is many a passage, where the reading is either doubtful or has been emended with more or less certainty.

II. The Hiraṇyakeśipitṛmedhasūtra.

This first edition of the Hiraṇyakeśipitṛmedhasūtra, which fills the last two praśnas of the great kalpasūtra of Hiraṇyakeśin, namely praśna XXVIII and XXIX, is based on the following materials:

1. T. No. 3760 of the Tanjore collection described in Burnell's "Classified Index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 21.

2. H. No. 38 of Haug's collection (Verzeichniss der oriental. Hss., s. 19), being a complete Hiraṇyakeśikalpasūtra.

3. H². No. 313 of the same collection; contains the last hectad (ṣaṭka) of the kalpasūtra i. e. five complete praśnas (the description in the "Verzeichniss" is inaccurate): the śulbasūtra (praśna XXV), the dharmasūtra (praśna XXVI and XXVII) and lastly the pitṛmedhasūtra (praśna XXVIII and XXIX).

As the pitṛmedhasūtras of Hiraṇyakeśin and of Bhāradvāja seem to be almost identical, I also consulted:

4. B¹. A copy of No. 3856 of the Tanjore collection, being a recent transcription in Nāgarī of the older Grantha-MS. No. 3857 of the same collection, which was too much damaged to be copied. Such was also the case with the Grantha-MS. No. 9519. Of these two manuscripts the writing is hardly visible.

5. B². The Bhāṣya on Bhāradvāja's sūtra, contained in the same MS. as mentioned sub 4.

The pitṛmedhasūtra of the Āpastambins being very closely related to the sūtras of Bhāradvāja and Hiraṇyakeśin, I also availed myself of all the aid this sūtra, only preserved, as it seems, in the bhāṣya of Gopālayajvan, could give:

6. A[1]A[2]. No. 9361 of the Tanjore collection, c. 1700 a. d.; Grantha-writing, 41 leaves. In this bhāṣya each sūtra is given first separately and then the bhāṣya on it. With A[1] is meant the sūtra, with A[2] the bhāṣya of Gārgya Gopālayajvan.

Of some use was also the Brahmamedhaprayoga in Nāgarī, Tanjore collection No. 3897. First it gives the chapter of the brahmamedha (a fragment) separately, then a prayoga. Its full title is: *brahmamedhena sahitaḥ pitṛmedhaprayogaḥ.*

The sudhīvilocana (see above, p. VIII) also contains many quotations from our sūtra. These are marked with Pi. Sū.; likewise Sāyaṇa's bhāṣya on the VIth prapāṭhaka of the Taittirīya-Āraṇyaka, marked T.Ā.

As to the value and the relation of the Hiraṇyakeśin-MSS., the Tanjore MS., although full of clerical errors, seems to be the most reliable; more correct on the whole is H[2]; the second MS. of the collection Haug, that was used (H), has this peculiarity, that it shows additions apparently of a secondary nature and wanting in all the other MSS. The three MSS. give a text independent of each other; H[2] is closer related to T than H.

The Bhāradvāja-manuscript, containing the text as well as the bhāṣya, is full of omissions and clerical mistakes. Without the help of other MSS., it could hardly be read. The great importance however of B lies in the fact, that it enables us to see the difference between the Bhāradvāja- and the Hiraṇyakeśi-kalpa. For, although the contents of both sūtras are the same, there is a difference in the arrangement of the materials. They differ first in the place occupied by the chapter on brahmamedha (in Hiraṇyakeśin it fills the seventh chapter of praśna XXIX, in Bhāradvāja the first of the second praśna). Secondly in the fact, that Hiraṇyakeśin takes the last two chapters as one; consequently his second praśna (XXIX) contains only eleven chapters, that of Bhāradvāja twelve. The arrangement of the Bhāradvāja-text is probably the right one. As the last two chapters of the second praśna in my copy of the Bhāradvājasūtra are rather confused, there may possibly exist a few more differences between the two texts in the arrangement of their contents. Of single words and passages that differ in the redaction of Bhāradvāja and Hiraṇyakeśin, I have noted only few. Instead of *akṣṇoḥ* (38. 10) Bhārad-

vāja gives *akṣyoḥ*; *apa upaspṛśya* (34. 16) is omitted. Instead of Hiraṇyakeśin's *utkhidyantaḥ* (37. 17) Bhāradvāja has *utkhidya*. Bhāradvāja has *anupūrvam*, Hiraṇyakeśin *anupūrvān* (43. 7). Instead of *-vatsāyāḥ*, Bhāradvāja gives *-vatsāyai* (58. 8). After *samānam* (58. 5) Bhāradvāja has some additional words, compare the var. lect. Instead of Hiraṇyakeśin's *kṛtvā* ...*vijñāyate* (60. 6, 7) Bhāradvāja has simply *kurvanti*.

The bhāṣya on the Bhāradvājasūtra seems a very good one, although it is rather concise. Unfortunately the copy, I had at my disposal, is very much damaged: the part of the bhāṣya treating of the end of the loṣṭaciti and the beginning of the yamayajña is wanting; very short and incomplete is also the bhāṣya on the last chapters. But for the loṣṭaciti no small help is to be got from two loṣṭacitiprayogas, one on the Āpastambasūtra (see above, page VII) an other (MS. Haug 310) on the Hiraṇyakeśisūtra. The colophon of the last mentioned MS. runs thus: *iti śrīharaviduṣā kaviṭoṭhanāmaklaina rāmamahāyātreṇa loṣṭacitisamaye gurumukhāt jñātvā kṛtā loṣṭacitipaddhatiḥ śubham astu. śāke* 1691. *virodhināma saṃvat caitraśuddhe* 13 *bhaume taddine bāḷadīkṣitagoḍabolopanāmena likhitam idaṃ. śubham astu.*

The Āpastambapitṛmedhasūtra (A[1]) is known to us only partly in the most excellent bhāṣya (A[2]) of Gārgya Gopālayajvan. Very deplorable it is, that of this beautiful Granthamanuscript, written with scarcely any mistake, there exists only a large fragment, as it gives only that part, which corresponds to the whole of Hiraṇyakeśin XXVIII and XXIX, 7, breaking off after the words *svāheti sruvāhutiḥ* (54. 11)[1]). In the arrangement of the contents Āpastamba seems so far to agree with Bhāradvāja, who also begins his second praśna with the brahmamedha. As far as we are able to judge, the Āpastambasūtra must have been shorter than the work of Bhāradvāja-Hiraṇyakeśin. So Āpastamba omits the whole passage at the end of Hiraṇyakeśin XXVIII, 8, finishing his paṭala

1) I now receive the important information from Dr. Hultzsch that the MS. of Gopālayajvan's Bhāṣya, discovered by him at Lebūr and registered as No. 152 in his report on Sanskrit Manuscripts in Southern India (No. I), contains a greater part of the pitṛmedhasūtra, perhaps the whole of it. This copy, written in Telugu, ends with the fifth paṭala, completing the loṣṭaciti, the last sūtra being *mṛdā snātīty eke* (= Hir. p. 50, l. 12). [corr. n.]

with *savitā punātv iti.* For this fact there is good reason, as the passage had already been given by him in his dharmasūtra (II. 15, 10, comp. I. 10. 4 sqq.). As to Hiraṇyakeśin, the passage (40, 7—11) also occurs in his dharmasūtra (praśna XXVII, 8, med.), not in exactly the same words but in the terms of Āpastamba's dharmasūtra. Only the ordinations for the widow (40. 11—13) are new and to my knowlegde are not found in the Āpastambakalpa. That this passage, beginning with *keśān prakīrya* formed no part of Āpastamba's pitṛmedhasūtra, is proved by Gopālayajvan, who quotes it from the sāmayācārikāṇi, i. e. dharmasūtra (of Āpastamba).

Whether the yamayajña (Hir. XXIX. 5. 6) has formed part of the Āpastambasūtra, I am not able to decide. To me it does not seem probable. But it is probable that the contents of Hir. XXIX. 8 sqq. did not form part of it, when Gopālayajvan composed his bhāṣya, first because Gopālayajvan, when treating of the āśaucadharmāḥ, cites numerous passages from the text contained in Hir. XXIX. 8 sqq., and quotes them from Bhāradvāja. Had these passages formed part of Āpastamba's kalpasūtra, he would have taken them from Āpastamba. A second argument is, that the materials contained in Hiraṇyakeśin XXIX. 11 (60. 4 – 14) had partly been treated already by Āpastamba in his prāyaścittapraśna (IX. 11. 22, 23). These two sūtras are not found in the corresponding prāyaścitta-chapter of Bhāradvāja (VIII. 14, 15) and of Hiraṇyakeśin (XV. 12 med.). In the same way the materials contained in Hir. XXIX. 8, s. f. (from 56. 4 to 7) had been already treated briefly by Āpastamba (IX. 11. 21).

It is known, what place in the kalpasūtra was occupied by Hiraṇyakeśin's pitṛmedhasūtra; about the place it occupied in Bhāradvāja's kalpa, nothing seems to be known, as yet; as to Āpastamba, it is believed that the two praśnas followed after the dharmasūtra (pr. XXIX, XXX), compare Burnell, "a classified index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 23.

We have direct evidence, that the pitṛmedhasūtra formed part of the great kalpa of Āpastamba in these words (Āp. śrs. IX. 11. 20): "that oblation, which is the first at the pitṛmedha, he may bring here, according to some" (compare C. 2 s. f.). As Rudradatta observes, the oblation meant is the one which is accompanied by the mantra *pareyuvāṃsam*, compare C. 6. A more

direct evidence, at first sight, seems to be afforded by Āp. śrs. IX. 11. 23, where the words *prete 'mātyā ityetadādi* refer directly to our ritualtext (Hir. XXVIII. 1, p. 34. 5). But it can be proved, that in Āp. l. c. the words *kurvanti* | *palāśavalkaiḥ* . . . *karma pratipadyate* are an interpolation, as Gopālayajvan says: *api vā trīṇīti* (Āp. śrs. IX. 11. 23) *pakṣe puruṣākṛtiracanaprakārādikṛtyaṃ kalpāntaroktaṃ draṣṭavyam. tatrāha bhāradvājaḥ: palāśavalkaiḥ* etc. (Hir. XXIX. 11, p. 60. 7). Even Rudradatta had a text before him without the passage I consider to have been interpolated. For first he does not comment upon the words and secondly he says: *tasyā* (sc. *puruṣākṛteḥ*) *racanaprakāraḥ pitṛmedhena dāhaś ca bāhvṛcye* (Ait. Brāhm. VII. 2) *pitṛmedhakalpeṣu ca pṛthakpṛthag uktaḥ* | *tatra tatraiva draṣṭavyaḥ.*

Between the pitṛmedhatexts of Āpastamba and of Bhāradvāja-Hiraṇyakeśin the difference is slightly greater than between those of Hiraṇyakeśin and Bhāradvāja. Some passages, failing in Āpastamba, seem to have been added later. They are the following: the commencement, *athātaḥ* . . . . *vijñāyate* (33. 1—2); the sūtra *vanasyāvanaṃ* . . . *aniriṇam ity eke* (33. 5, 6); the passage about the holy texts, which are to be spoken, when a person is near his end: *yadi maraṇaṃ* . . . *yadi praiti* (34. 3—5); the sūtra *apa upaspṛśya* (34. 16), which is also omitted by Bhāradvāja; 38. 12: *yadi grāvāṇo bhavanti*; 38. 14: *yadi saṃnayati*; 39. 1: *vedaṃ śikhāyām*; from 40. 7 to 14 and the passage 54. 3, 4.

In the following words and passages Āpastamba differs from Hiraṇyakeśin: *susamiddhāḥ* (34. 1), *akṣyoḥ* (38. 10), as Bhāradvāja. Instead of *matasne* or *matasnau* (38. 1; 39. 5), the reading of Hiraṇyakeśin and Bhāradvāja, Āpastamba has both times *vṛkyau*; 39. 12 Āpastamba has *vidyāt* instead of *vijñāyate*; instead of *pramodāyeti* (44. 7): *na vai tatreti*; instead of *utkhidyanto* (Hir.), he agrees with Bhāradvāja and gives *utkhidya*; again 43. 7 he agrees with Bhāradvāja, where he has *anupūrvān*. The brahmamedha-chapter (54. 1) begins according to Āpastamba: *athāto brahmamedhaṃ vyākhyāsyāmaḥ*. But perhaps some of these discrepancies should be rather regarded as var. lect., and the absence of some sūtras should be attributed rather to the inaccuracy of the copyists than to an original difference in kalpa. Nor is it to be forgotten, that Āpastamba's text is only known to me through one single manuscript.

The bhāṣya of Gopālayajvan (A²) is more than a simple commentary on the pitṛmedhatext: it completes the materials, as it gives many a valuable quotation from the kindred texts, and as between the second and third paṭala it treats of the *āśaucadharmāḥ*, taking for bases the sāmayācārika- and prāyaścittasūtras of Āpastamba himself and the Baudhāyana- and Bhāradvājasūtras. Of these quotations I have taken notice in constituting the text. They are designated by A² or Gop.

In many instances Gopālayajvan quotes ślokas, belonging probably to a Kārikā, also cited by Harihara in his antyeṣṭipaddhati (Ind. Off. No. 1674). There has also existed and perhaps still exists, a Kāpardibhāṣya, mentioned by Harihara and the author of the loṣṭacitiprayoga (compare above page VIII, n. 1).

Here I draw the attention to some words, hitherto not mentioned in the Petersburg-Dictionaries. I give only the most interesting and those, that have not yet been mentioned in the preface to Baudhāyana.

agnibhāṇḍa- (35. 5), "the vessel, in which the aupāsana-fire is contained".

apaśubandhayājin- (44. 14), "one, who does not perform the paśubandha-sacrifice".

ayujakāram (41. 11), gerund to *ayujaṃ karoti*: "in an odd number of times". Gopāla: *tribhiḥ pañcabhiḥ saptabhir ity evam ayugmaparyāyavṛttyā.*

avibhava- (56. 4, 9) in *iṣṭyavibhava, paśvavibhava-.*

ājyakumbha- (42. 5), one of the sacrificial utensils.

iḍapātra- (39. 1), one of the sacrificial utensils.

upasaṃveśana- (54. 7), "the act of praying (the wife of the deceased) to lie down by the side (of the corpse)".

upasādanīya- and *upāvaharaṇīya-* (39. 1; 38. 15), the names of the two kurcas, used at the agnihotra.

upoṣaṇa- (12. 19; 54. 9), "cremation" (the act of bringing the fires into contact with the corpse).

ekakapāla- (10. 12; 38. 12), compare C. 196.

ekabhukta- (40. 12), subst. neutr., "the act of eating once (a day)".

oyi (47. 7), interjection, compare C. 513.

kaṇṭūka- (45. 10), name of a plant.

karakūpa- (51. 8; 53. 2), signifies?

kumbhānta- (44. 12), "concluding with the (ceremonial of interring) the urn".

kṛṣṇakhura- (37. 7), "having black hoofs".

kṛṣṇasūtra- (51. 14), "a black thread".

kṛṣṇākṣi- (37. 7), adj. fem.: "having black eyes".

kṛṣṇagava- (35. 6), "drawn by black oxen".

grāmamaryādā (58. 12), "the boundary of the village".

cayanānta- (44. 13), "concluding with (the erection of) a śmaśāna".

chid + upa (33. 3) in *anupacchinnapravaṇa-*: "having uninterrupted declivity".

tatraloka- (53. 9), "the other world".

triviṣūka- (46. 9; 47. 2), "diverging into three directions".

dakṣiṇāpratigraha- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

dahanakalpa- (45. 1), "crematory rite".

dahanavat (42. 2; 59. 7), "as at the cremation".

dāruciti- (38. 8 etc.), "a pyre".

diṣṭagamana- (45. 5; 55. 10), euphemistic instead of *maraṇa-*, compare Rāmāyaṇa II. 103. 8: *diṣṭā gatiḥ.*

dīrghavaṃśa- (58. 10), "a long piece of bamboo".

dhūnvana- (37. 8) synonymous with *sigvāta-*; derived from *dhūnoti*, commonly *dhuvana-* (comp.: *dhūnana-*).

nāpitakarman- (44. 9), "the barber's work".

nivapanānta- (44. 12), "concluding with the haviryajñanivapana". Compare C. 401.

naidāghī (45. 7), name of a summer month.

pañcahaviṣ- (55. 7), adj. "consisting of five kinds of haviṣ".

parītāna- (46. 2), "the act of stretching the cord round".

pātracaya- (44. 11) = *pātracayana-*.

piṣṭasaṃyavana- (38. 13), one of the sacrificial utensils.

puruṣāhuti- (15. 15; 33. 1), "the oblation of a man".

pāthikṛtī (sc. iṣṭi) (55. 8), "a sacrifice to Agni pathikṛt".

brahmamedha- (54. 1; 55. 3; also Baudh. in the 2nd praśna), compare C. 52. 615.

bhartṛsūkta- (54. 7), name of certain mantras in the T. Ā.

mṛtyusūkta- (54. 11), id.

yajñalopa- (56. 10), "disturbance of the sacrifice".

vijanana- (41. 5), "the act of bearing childern".

vidhṛtiloṣṭa- (49. 1; 50. 10), "a clod of earth to serve as a separation".

viyūṣka- (39. 3) "being without gravy", compare the subst. *yūṣ* (T. S. VI. 3. 11. 1).

saṃvāditṛ- (46. 10), "holding a colloquy".

saṃgāhana- and *saṃgāhante* (37. 8; 54. 11 and 40. 2), compare C. 275.

sthalārtha- (45. 8), compare C. 486.

sphigdaghna- (50. 5), "reaching to the hip".

hṛdaya- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

The sūtras of this text have also been divided by the wedge (˘), on the whole as Gopālayajvan separates them in his bhāṣya.

III. The Gautamapitṛmedhasūtra.

I have not been able to give a critical edition of this pitṛmedhatext. What I offer is only an attempt to reconstruct the text as it lay before the writer of the bhāṣya. Copies of the Gautamapitṛmedhasūtra probably exist in Southern India; they are perhaps more commonly known as the Gautamīyavidhi or simply the "Vidhi"; but I have not been able to verify this statement, much less to obtain other copies of this work [1]). So the only manuscript I could consult, was:

Gautamapitṛmedhasūtravivaraṇam by Anantayajvan, No. 177 of the collection MSS. presented by Burnell to the India Office Library (see Burnell's Catalogue of a collection Sanskrit MSS., 1870, page 57).

The manuscript consists of 56 palmleaves, 8 lines a page, in Grantha-writing; although very small and trying to the eyes, the writing is fair and without many clerical errors. When, where and by whom the present copy was made, may be inferred from the data at the end:

---

1) After my manuscript of the pitṛmedhatexts had been sent to the printing office, I became acquainted with Kṛṣṇa Dīkṣita's aurdhvadehikaprayoga (MS. Ind. Off. No. 481). On this MS. see C. page IX. A few extracts of the prayoga have been given as appendix to the Gautamapitṛmedhasūtra. [corr. n.]

siddhārtivatsare kanyāmāse pakṣe valarkṣake
ṣaṣṭhyāṃ tithau bhānuvāre lakṣmīnārāyaṇe pure
vāsovedavidāṃ śreṣṭho dāso veṅkaṭarāghavaḥ
lilekhāparabhāṣyañ ca tiraskṛtasudhārarasaṃ (sic)
śrīkṛṣṇabhaṭṭācāryasya sūnunānantayajvanā
kavīyasātābhaṭṭena racitaṃ sarvakāmadam.

. . . *lakṣmīnārāyaṇapuravāsino velāmūrpaṅtyaṃgiveṅkaṭarāghavasyedaṃ pustakam aparabhāṣyam.*

This Gautamatext, as we have it in Anantayajvan's Vivaraṇa, consists of two paṭalas, each of which is subdivided into seven khaṇḍas. The pitṛmedha proper, i. e. the funeral rite, is treated in the first paṭala and khaṇḍa 1 and 7 of the second; the śrāddha in II. 2—6. The numbers of the sūtras have been added by me.

Nobody, who has ever made an attempt at reconstructing out of a bhāṣya or vivaraṇa the original text that served as base to it, will wonder, when I confess that in many instances I have been in the greatest uncertainty as to whether what I read was to be taken as sūtra or as vivaraṇa; in texts of this kind the sūtra has indeed often enough been replaced by the vivaraṇa. On the whole, however, the text here offered may with some certainty be regarded as the text, Anantayajvan had before him, when he composed his vivaraṇa. With this result I have contented myself, although it may easily be proved that the redaction, Anantayajvan had before him, was often a corrupted one. It is to be hoped, that more copies of the sūtra itself or of the vivaraṇa will come to light, to correct my attempted reconstruction of the sūtra, which is in some passages mere guess-work.

That this pitṛmedhatext is one of the very last products of Vaidic literature and one of the last offshoots of the sūtra-period, is sufficiently clear from the wording of the text itself and the disposition of the materials treated in it. Of the mass of evidence, the text itself affords, I mention only: the redaction of the mantra in I. 1. 27, where the original plural has been changed into a singular, in order to adapt it for an anāhitāgni; *te*, in *jānātu te*, proves that the original redaction was *jānantu te*, compare Hir. XXIX. 7 s. f., the sec. Baudh. sūtra and C. 339; the expressions *dvitīyāntaṃ nāmoktvā* (I. 2. 7; I. 4. 7) and *pretasya nāma sambuddhyantena gṛhītvā* (I. 3. 13); the pleonastic *sigvātena vātaṃ prayacchanti* (I. 2. 37) and *sāmagānam anugītaḥ* (I. 3. 20); the

mention of the policeman (*rājapuruṣa*, I. 4. 4); the incorrect *vāsodakam* instead of *vāsa-udakam* (I. 4. 7); the reading *citāyāṃ* (from the younger *citā*) *vāhitam*, replacing an older *citāv āhitam* (II. 7. 11). On the evidence of the śrāddhakalpa, compare: Bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indië, VIe volgreeks, deel I, p. 99 sqq.

The external evidence furnished especially by the comparison with other kindred texts, are numerous. On a previons occasion, in a treatise „der Gautamaśrāddhakalpa, ein Beitrag zur Geschichte der Sāmavedaschulen" (Bijdragen VI. 1. p. 97), I endeavoured to prove, that the śrāddhakalpa contained in our sūtra (II. 2—6) was that of the Rāṇāyanīyas, and younger than the śrāddhakalpas attributed to Kātyāyana and Gobhila. I also pointed out, that in this śrāddhakalpa the influence of those kalpatexts, whose home is especially the southern part of India (Baudhāyana-, Āpastambatexts), is unmistakable. The same observation holds for the entire Gautama sūtra. The greater number of the rites described in it, are to be traced in the sūtras of Southern India, particularly in the secondary sūtra of Baudhāyana. Closely cognate is also the Vaikhānasasūtra. For parallelpassages and conformity of rites it suffices to refer the reader to the description of the funeral rites in "die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche", passim.

The only proof, that our sūtra is ascribed to Gautama, is the introduction of Anantayajvan, see Burnell in his Catalogue of a collection Skt. MSS. l. c. But that it is closely connected with the sūtras of Drāhyāyaṇa (the sūtra of the Rāṇāyanīyas), and follows t h e s e rituals and not those of Lāṭyāyana, is proved by the last chapter (II. 7), where the text of sūtras 7—32 (incl.) is the same as that of Drāhyāyaṇa XXIII. 4. 16—23 (readings of the Grantha-MS.)[1]); only in two places there is a slight difference: *karṇayor vā* of Gautama (pi. sū. II. 7. 15) is not found in Drāhyāyaṇa, and instead of *pṛṣadājyena pūrayitvā* (Gaut. l. c. 32), Drāhyāyaṇa has *pṛṣadājyavanti*. There is, however, a difficulty connected with the repetition of this part of the Drāhyāyaṇasūtra. As it must be taken for granted, that a follower of the Rāṇāyanīya school ought to be acquainted with both the śrautasūtra of

1) To Dr. Reuter at Helsingfors I am indebted for the collation of this chapter of Drāhyāyaṇa.

Drāhyāyaṇa and with the gṛhyasūtra of Khādira, why is this whole passage of Drāhyāyaṇa repeated here? Apparently for the same reason, why in the śrāddha (Gaut. pi. sū. II. 4. 7) a whole passage of the Sāmavidhānabrāhmaṇa is repeated, while in the older Gobhilaśrāddhakalpa the passage had been indicated (as might be expected) by the words *pitryā saṃhitā*, *mādhucchandasī saṃhitā* etc. The cause of this irregularity is either the fact, that the texts in question were being forgotten, or the practical desire to have the whole of the rites together, without reference to other texts. Whichever of these alternatives may be accepted, either will be in favour of my assertion, that this Gautamatext is one of the youngest offshoots of Vaidic and ritualistic literature.

In my notes on the Gautamasūtra, I have given here and there short extracts of Anantayajvan's vivaraṇa. His remarks are generally of little value: he is uncritical, his view is limited, he does not compare his text with other sūtratexts. And yet nothing advances the right understanding of ritualistic texts more than a comparison of kindred texts, nay, this comparison is, I should say, a conditio sine qua non for the right understanding of a text of this kind.

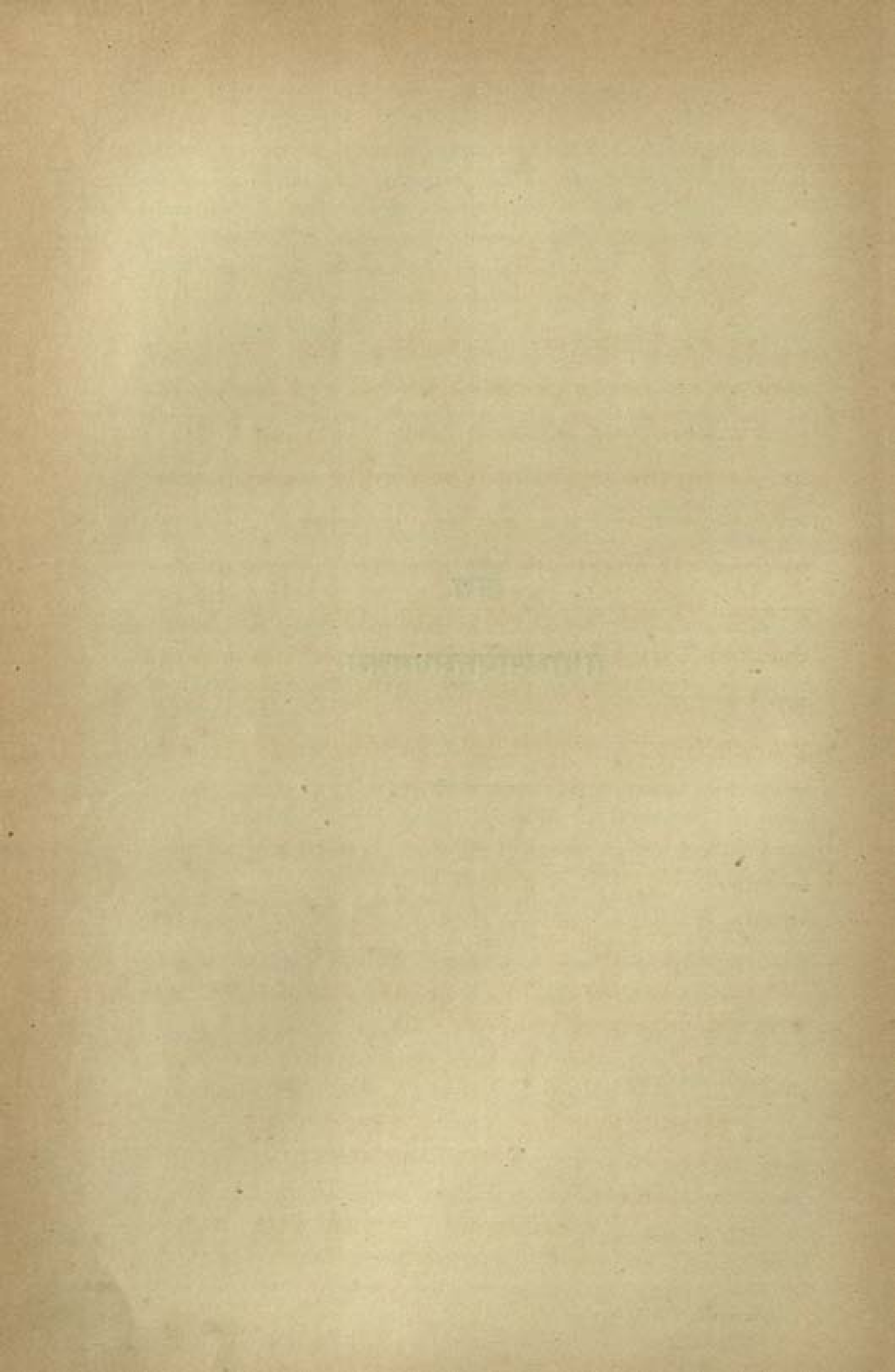
In conclusion I have to express my sincerest thanks to Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist at Baṅgalore, for providing me with copies of some valuable Tanjore-MSS., to Prof. Kern of Leiden for reading a proof of the texts, to the Chief Librarians of the India Office and the Court and State Library at Munich for the liberal manner in which they have lent me their MSS. and to Prof. Windisch, through whose kind mediation the texts have been printed at the expense of the German Oriental Society.

Breda, August 1896.

The Editor.

अथ

वौधायनपितृमेधसूत्रम्

अथ यद्याहिताग्निर्निर्मारं गच्छत्युपतपता वा जरया वाग्निष्ठ एवास्य यजमानायतने शयनं कल्पयेयुर्जघनेन गार्हपत्यमन्तरक्षि भक्षानाहरन्ति यावदलं भक्षाय मन्यते ऽस यद्यगदो भवति पुनरेति ऽयद्यु वै प्रैति न पयः समासिञ्चत्येथैतदग्निहोत्रं सायमुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्या ब्रुवते ऽ
5 तत्रोदाहरन्ति स यदि सायं हुतेऽग्निहोत्रे प्रेयात्प्रतिक्रम्य प्रातरग्निहोत्रं जुहुयादेथ यदि प्रातरग्निहोत्रे हुते कुशलमेथेमौ दर्शपूर्णमासौ पौर्णमास्युपक्रमावमावास्यासंस्थावाचार्या ब्रुवते ऽतत्रोदाहरन्ति स यदि पौर्णमास्यां वृत्तायां प्रेयात्प्रतिक्रम्यामावास्यायां यजेतोऽथ यद्यमावास्यायां वृत्तायां कुशलमेथ यस्योभे पर्वणी व्यतिपन्ने स्यातामतिपन्न-
10 प्रायश्चित्तं कुर्वीतोऽथ यद्यार्तस्याग्निहोत्रं विच्छिद्येत यदस्य पुत्रो वान्तेवासी वालं कर्मणे स्यात्सोऽरण्योरग्नीन्समारोह्योद्वसाय मथित्वाग्नी-

---

2. संकल्पयेयुः T; कल्पयेयुः H Bü. — °पत्यंतरक्षि T (pr. m.); °पत्यमंतरक्षि T (sec. m.); °पत्यंतदक्षि H Bü. The original reading °पत्यमंतरक्षि may at first have been corrupted into °पत्यमतरक्षि, then into °पत्यमतदक्षि, and finally into °पत्यंतदक्षि.

3. 4. Comp. Baudh. pi. sū. II. 1: यद्यो एतन्न पयः समासिञ्च्यामिचार्थं पयोवशेषयेयुरित्येवेदमुक्तं भवति.

6. हुते om. T. In a quotation by Gopālayajvan the word is given.

8. प्रतिक्रम्यामावास्यांयज° H Bü; प्रतिक्रम्यामावास्यायां T; this passage is found also with °मावास्या, °मावास्यया.

9. 10. For the atipannaprāyaścitta comp. Āp. śrs. IX. 4. 2.

11. Uncertain: वालंकर्मणस्यात् T; वालंकर्माणस्यात् (कर्मणि?) H Bü. In the IInd Baudh. praśna the same expression occurs a few times, written as T gives the words here.

न्विहृत्याग्नये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपतिऽशरावं दक्षिणां ददातिऽसा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठतेऽथ यदि विप्रक्रान्ते प्रेयात्तूष्णीमेतं तन्त्रं संस्थाप्यापो भक्षानभ्यवहरेयुरपो भक्षानभ्यवहरन्तीति विज्ञायतेऽथास्याग्नीनुपनिर्हृत्येमां दिशं विहारं कल्पयित्वा दक्षिणाप्राचीमेषा हि पितॄणां प्राची दिगिति विज्ञायतेऽथैनमादायान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपाद्य जघनेन गार्हपत्यमुपसादयन्त्येव हविर्निरुप्यत इत्यथैनमादायान्तर्वेदि प्राक्शिरसमासादयन्त्येव हविरासाद्यत इत्यथ गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा प्रेतस्य दक्षिणं बाहुमन्वारभ्य जुहोति परेयुवांसं ॥ १ ॥

परेयुवांसं प्रवतो महीरनु बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानं । वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्यत स्वाहेत्येतयैव गार्हपत्ये जुहोतिऽतूष्णीमन्वाहार्यपचने हुत्वाथैनमादायान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्ङुपनिर्हृत्याथैनं परिश्रयन्तिऽतस्य दक्षिणा द्वारं कुर्वन्त्यथास्य केशश्मश्रु वापयित्वा लोमानि संहृत्य नखानि निकृन्तयीताथास्य दक्षिणं कुक्षिमपावृत्य निष्पुरीषं कृत्वाद्भिः प्रक्षाल्य सर्पिषान्त्राणि पूरयित्वा दर्भैः संसीव्यतिऽतदु तथा न कुर्यात्क्षोधुकास्य प्रजा भवतीति विज्ञायतेऽपि वा सपुरीषमेवाप्लाव्याक्षाल्यालंकृत्याथैनमादायान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपाद्य जघनेन गार्हपत्यमासन्द्यां कृष्णाजिने दक्षिणाशिरसं संवेश्य शिरस्तो नलदमालां प्रतिमुच्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोर्णोतीदं त्वा वस्त्रं

1. Comp. Āp. śrs. IX. 8. 5.

2. Comp. Baudh. dhś. II. 17. 23; विप्रक्रान्ते (sc. तन्त्रे or अग्निहोत्रे) comp. Āp. śrs. VII. 7. 5. — Uncertain: एतंमंत्रं T; एतंतन्त्रं H Bü.

7. °सादयत्व° T (twice); °सादयंत्व° H Bü and quotation by Gopālayajvan.

11. स्वाहेत्येतयैव H Bü; स्वाहेत्येतेनैव T.

12. 13. उदङ्ङुनिर्हृत्य H Bü; उदंगुपनिर्हृत्य T.

13. °श्रयंति H Bü; °श्रयति° T.

प्रथमं त्वागन्नित्यथैतरदपोहत्यपेतदूह यदिहाबिभः पुरा । इष्टापूर्तमनु-
संपश्य दक्षिणां यथा ते दत्तं बहुधा विबन्धुष्वित्यथास्य पुत्रो वान्ते-
वासी वा पत्नी वा परिदधीत ˇ तदु हाजरसमेव वसीताहःशेषं वाथ
त्रीन्कृष्णलानुपकल्पयतेथ यदि न कृष्णला भवन्त्यन्तर्वेदि परागवहतानां
5 कृष्णानां व्रीहीणामन्वाहार्यपचने त्रींश्चरूञ्छ्रपयन्त्येकं वा ˇ गार्हपत्य
आमिक्षां श्रपयन्त्यथैतान्संभारानुपकल्पयते दधि च सर्पिर्मिश्रमाज्यं
चोदकुम्भं च दर्भांश्च परिस्तरणीयान्हिरण्यं चाजं च शासं चेडमूनं च
कुम्भीं च प्रच्यावनीं सिकताश्च शुल्वं च तिस्रश्च पर्णशाखाः ˇ कथमु
खल्वेनं दहेयुरिति ˇ यो बह्वयाजी स्यात्तं पूर्वाग्निना दहेयुरित्येतदेकमें-
10 वर्ह्निरेनं दहेयुरित्येतदेकं ˇ निर्मथ्यैरेनं दहेयुरित्येतदेकमुत्तपनीयैरेनं दहे-
युरित्येतदेकमपि वा तिस्र उलपराजीरादीप्य यथाप्रयः संगच्छेरन्त-
त्रोल्मुकमादीप्य तेनैनं दहेयुरित्येतदपरमथातोनुस्तरणीकल्पः ॥ २ ॥

अथातोनुस्तरणीकल्प ˇ आनयन्त्येतां कृष्णां कूटां जरतीं मर्खां
तज्जघन्यामनुस्तरणीं पदि बद्धा ˇ सव्ये पदि बद्धा भवतीति विज्ञायत ˇ
15 एतस्मिन्कालेस्यामात्यास्तिसृभिस्तिसृभिरङ्गुलीभिरुपहत्य पांसूनंसेष्वावपन्ते
खल्वघन्नास्याघन्नो एवाघमित्यथास्य भार्याः कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेश्यो

---

2. °ष्वित्यथास्य H Bū; °ष्वितितस्य T.

3. So Pi. Sā.; हाजरसामेव H Bū; T corrupt.

4. °च om. T.

10. So T; निर्मथ्येनं H Bū.

14. सव्यपदि H Bū; सव्यपति T.

15. तिसृभिः once only T, Pi. Sā.; twice H Bū, Gṛhyaprayoga.

16. The mantra seems to be hopelessly corrupt. Bū: खल्वघ(or व)न्वा(or चा)स्याध्वं(or दं)नोप(or ए)वाघम्; H: खल्वचान्वास्या(or स्या)ध्वं(or दं)नोप(or ए)वाघम्; T: खल्वघन्नास्याखंनोएवासम्. Keśavasvāmin seems to give: खल्वघन्नास्यघ(or व)न्नोएवाहम्. The Prayogamālā, part III, fol. 11. b: खल्वाघन्नास्याघन्नोएवाघम्. Gṛhyaprayoga: खल्वखल्वन्वासोघन्वोएवागम्.

व्रजेयुः पांसूनंसेष्वावपमानाˇ एतस्मिन्काले गार्हपत्ये पालाशं काष्ठमा-
दीप्याथोल्मुकप्रथमाः प्रतिपद्यन्तेऽथ स्वधितिरथाप्ययोथ पाचाग्नि दध्याज्यं
दर्भा राजगवीति यद्यान्यदप्येवं युक्तमथैनमेतयासन्द्या तल्पेन कटेन
वा संवेष्ट्य दासाः प्रवयसो वा वहेयुरथैनमनसा वहन्तीत्येकेषामेनच्चे-
द्युञ्ज्यादिमौ युनज्मि ते वह्नी असुनीथाय वोढवे । याभ्यां यमस्य
सादनं सुकृताश्चापि गच्छतादितिˇ समोप्याग्नीन्हरन्ति समारोप्य वान्त-
रेण वा हत्वाग्नीन्हरन्त्यथैनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा त्वे-
तश्च्यावयतु प्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । स त्वैतेभ्यः परिददात्पि-
तृभ्योऽग्निर्देवेभ्यः सुविदत्रेभ्य इतिˇ तृतीयमेतस्याध्वनो गत्वा निदधात्य-
थैतेषां छगलानामेकं शस्त्रेण प्रच्णीत्यथ यदि न छगला भवन्ति चरुं
मेक्षणेन प्रयौतिˇ यद्यु वा एक एव भवति चरोस्तृतीयं मेक्षणेन प्रयूय
लोष्टानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिरुपवातयन्तˇ एवममात्या एवं स्त्रियःˇ संयम्य केशान्यथेतं
त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्यथैनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा
आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदा
आघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रविद्वानित्यर्धमेतस्याध्वनो गत्वा नि-
दधात्यथैतेषां छगलानामेकं शस्त्रेण प्रच्णीत्यथ यदि न छगला भवन्ति
चरुं मेक्षणेन प्रयौतिˇ यद्यु वा एक एव भवति चरोरर्धं मेक्षणेन प्रयूय

---

1. So T; after **आवपमाना** H Bü repeat the mantra, but compare Prayogamālā l. c: **तूष्णीं स्त्रियः**.

3. Quoted in Pi. Sā. without **इति**.

6. **अग्नि** T.

7. **हत्वा** om. T.

10. **प्रच्णीत्य°** H Bü; **सच्णोत्य°** T.

11. **प्रयूय** T and Pi. Sā.; **प्रयौति** H Bü. So also p. 6, l. 18 and p. 7 l. 8.

12. **उपसंहृत्य** H Bü (twice) T (thrice); **उपसंहृत्य** H B (once), Pi. Sā.

लोष्टानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिरुपवातयन्तˇएवममात्या एवं स्त्रियःˇसंयम्य केशान्यथेतं
त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्यथैनमाददतˇआदीयमानमनुमन्त्रयत आयुर्वि-
श्वायुः परिपासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् । यत्रासते
सुकृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधात्वितिˇसमस्तमेतस्या-
ध्वनो गत्वा निदधात्यथैतेषां कुगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्ष्णौत्यथ यदि
न कुगला भवन्ति चरुं मेक्षणेन प्रयौतिˇयदु वा एक एव भवति
चरोरवशिष्टं मेक्षणेन प्रयूय लोष्टानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः
प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परियन्ति सिग्भिरुपवातयन्तˇएवममात्या एवं
स्त्रियःˇसंयम्य केशान्यथेतं त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्यथैतां चरुस्थालीं सु-
संभिन्नां भिनत्ति यथास्थि कपालेषूदकं न तिष्ठेदितिˇयत्रात्र स्त्रिय
आरुस्तत्कुर्वन्ति ॥ ३ ॥

अथास्यावकाशं जोषयतेˇपश्चादुदकमनूषरमनुपहतमविस्रग्दार्यनि-
रिणमसुषिरमभङ्गुरमवल्मीकमनागर्तवङ्कलौषधिंˇयत्र क्षीरिणो वृक्षा
ओषधयो वाभ्याशे न स्युर्यस्माद्दक्षिणाप्रतीच्य आपः शनैर्गत्वा प्रतिष्ठेरं-

---

5. **समस्तमेतस्याध्वनो** T, T. Ā. Gṛhyapray.; **एतस्य** om. H Bü.

13. **अनुपहतम°** T; **अनुपहितम°** H Bü. Comp. Hir. XXVIII. 1, init. and Baudhāyana Karmāntasūtra 5, where the MS. Haug reads **अनूपहितम°**. — **अविस्रग्दायनि°** H Bü; **अविसृग्दार्यनि°** T. Compare Hir. l. c.; Karmāntasūtra (according to MS. Haug): **अविस्रग्दीर्घम्**. The word occurs also in Hemādri I, p. 763.

14. **अवल्मीकम्** so emended by me; **अवल्याकम°** H Bü; **अवलीकम°** T. Comp. Keśavasvāmin **सुषिरोषरप्रदरवल्मीकक्षीरवृक्षौषधिरहितं**. — **अनागर्त°** H Bü; **अजागर्त°** T; Prof. Kern suggests: **अनाखुगर्त°**. — **वङ्कलौषधि** H Bü; **वलौषह** T, but comp. Hir. XXVIII. 1. The Karmāntasūtra has: **वङ्कलौषधोकं**.

15. **वा अभ्याशेन** H Bü; **वासापिरन्** (!) T. — **प्रतिष्ठेरन्तथा** H Bü; **प्रतिष्ठेरनस्थाः** T; Gop. quotes with **ताः**.

यथा प्रदक्षिणमभिपर्यावृत्य महानदीमभ्यवेत्य प्राच्यः संपद्येरन्दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामुदक्प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामपि वा यः समंभूमिस्तंस्माद्दीरुध उद्धारयन्ति कालां च पृश्निपर्णीं च तिल्वकां चापारकां चापामार्गं च शुक्रीं च वज्रपत्त्रिकां च विस्रंसिकां च राजवृक्षपर्णीं
5 च याश्चान्याः क्षीरिण्य ओषधयो भवन्त्यथैनं मध्ये शकलेनोद्धत्यावोक्ष्य हिरण्येन परिकीर्य पर्णशाखया वेद्यत्यपेत वीत वि च सर्पतातो येत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्ववसानमस्मा इति दारुचितां कुर्वन्ति दक्षिणाप्राचीमेषा हि पितॄणां प्राची दिगिति विज्ञायते जघनेन चितां दक्षिणाप्राचीं विहारं
10 कल्पयित्वा दर्भैरग्निं चितां चापसलैः परिस्तीर्य दक्षिणेन विहारं दक्षिणाग्रान्दर्भान्संस्तीर्य तेष्वेकैकशो न्यञ्चि पात्राणि संसादयत्येकपवित्रेण प्रोक्षणीः संस्कृत्य पात्राणि प्रोक्ष्य प्रेतं चितां चाज्यं निरुप्याधिश्रित्य पर्यग्नि कृत्वोद्वास्योत्पूय तूष्णीं दर्भैः पात्राणि संमृज्य तूष्णीं दार्शपौर्णमासिकान्याज्यानि गृहीत्वोत्थाप्य राजगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत
15 इदं हविरग्नये रयिमते स्वाहेति तस्यां निपद्यमानायां सव्यानि जानु-

---

1. अभ्यवेत्य H Bü, quot. Gop.; अभ्येत्य T.

2. उदक्प्रत्यक्प्र° T; उदक्प्रवण° H; Bü forgets this passage. — So: समंभूमि° H Bü; समंसुभूमि° T; comp. Hir. XXVIII. 1 with crit. note.

3. As in Hir. (XXIX. 1) the names of the plants are partly uncertain. चापारखां H Bü; चापारकां T.

4. शुक्रीं च om. T. — वज्रपुत्रिकां H Bü; वज्रपर्णिकां T.

5. So T; अथैनमुद्धत्यथैनमुद्धत्यावोक्ष्य H Bü.

6. वेद्वति T; पेव्यति H Bü; compare furtheron (kaṇḍ. 15), where the gerund of the same verb occurs: वेटयित्वा (Bü), पेटयित्वा (H); वद्यित्व (T); वेडयित्व° (Brl).

8. Before दारु° T has तद°.

11. संसादयति T; सादयति H Bü.

न्युपनिघ्नन्ते पुरुषस्य सयावर्यपेद्यानि मृज्महे । यथा नो अत्र नापरः
पुरा जरस आयतीति ˘तामन्वचैव ग्रस्त्रा घ्नन्त्येथास्य प्राणान्विसस्रमा-
नाननुमन्त्रयते पुरुषस्य सयावरि वि ते प्राणमसिस्रसं । शरीरेण
महीमिहि स्वधयेहि पितॄनुप प्रजयास्मानिहावहेत्युपोत्थाय पांसूनवमृ-
5 जन्ते मैवं मांस्ता प्रियेहं देवी सती पितृलोकं यदैषि । विश्ववारा
नभसा संव्ययन्त्युभौ नो लोकौ पयसाभ्यावबृत्स्वेत्येथैनं संशास्त्येङ्गाद्-
ङ्गादनस्थिकानि पिशितानि प्रच्छिद्य संक्षादयन्तोप्रच्यावयन्त एकोल्मुकेन
श्रपयत ˘प्रज्ञातां वपां निधत्त प्रज्ञातं हृदयं प्रज्ञातौ च मतस्नौ
प्रज्ञातां जिह्वां प्रज्ञातं चर्म सशीर्षवालपादं प्रज्ञातं मेद इत्येथास्य
10 भार्यामुपसंवेशयतीयं नारी ॥ ४ ॥

इयं नारी पतिलोकं वृणाना निपद्यत उप त्वा मर्त्य प्रेतं ।
विश्वं पुराणमनुपालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहीति ˘तां पति-
हितः सव्ये पाणावभिपाद्योत्थापयत्युदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकमितासु-
मेतमुपशेष एहि । हस्तग्राभस्य दिधिषोस्त्वमेतत्पत्युर्जनित्वमभिसंबभूवे-
15 त्येथास्य सुवर्णेनेन हस्तौ निमृजते सुवर्णं हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै
ब्रह्मणे तेजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो

---

2. गामन्वचैवग्रस्त्राघ्न° Bü; मन्वचैवग्रस्त्रतघ्न° T; तामन्वचैवग्रस्त्राघत quot. Gopāla.

4. 5. अवमृशन्ते T, T.Ā.; अवमृजन्ते H Bü.

5. यदैषि H Bü T; यदेषि T.Ā.

6. So emended. संशात्य° H Bü; T deficient.

7. Uncertain: संह्लादयन्तो T; संक्षादयन्तो H Bü; perhaps to be read असंक्षाद° or असंह्राद°.

10. Sing. verbi T, T.Ā.; plur. H Bü.

12. 13. पतिहितः T, quot. Gop., Gṛhyaprayoga (twice); प्रतिहितः H Bü; प्रतिगतः T.Ā.

13. अभिपाद्य T.Ā.; अभिवाद्य T; अभिपात्य H Bü; °पाद्य or °वाद्य Gṛhyaprayoga.

अभिमातीर्जयेमेति ब्राह्मणस्य धनुर्हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै ब्रह्म-
णीजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमा-
तीर्जयेमेति राजन्यस्य मणिं हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै विशे पुष्ट्यै
बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमातीर्जयेमेति
5 वैश्यस्य यद्यत्र स्त्रियं आकुस्तत्कुर्वन्त्येवैनमेतयासन्द्या सह चितावाद-
धत्यपहत्य रज्जूरासन्दीमपविध्यन्ति कृष्णाजिने चैव रज्जुषु चोत्तानः
शेते तस्य प्राणायतनेषु हिरण्यशकलान्प्रत्यस्य नानाचतुर्गृहीताभ्याम-
क्ष्णोर्जुहोति चित्रं देवानामुदगादनीकमित्यर्धर्चाभ्यां जुहोतीति वि-
ज्ञायते कथमु खल्वस्य पात्राणि नियुञ्ज्यादिति तानि दध्ना सर्पिर्मिश्रेण
10 पूरयित्वा मुखेऽग्निहोत्रहवणीं नासिकयोः स्रुवावक्ष्णोर्हिरण्यशकलावाज्य-
स्रुवौ वा प्रत्यस्य कर्णयोः प्राशित्रहरणं भित्त्वा शिरसि कपालानि ललाट
एककपालं शिरस्तः प्रणीताप्रणयनं चमसं निदधातीममग्ने चमसम् ॥ ५ ॥

इममग्ने चमसं मा विजीह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानां । एष
यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्तामिति दक्षिणे हस्ते
15 जुहूं सव्य उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च दक्षिणेंऽसे मेक्षणं सव्ये पिष्टो-
द्वपनीं पृष्ठे स्फ्यमुदरे दारुपात्रीं पार्श्वयोः शूर्पं छित्त्वा वैकं कुक्ष्योश्च-
मसौ सांनाय्यापिधानीं चेडोपहवनं च वक्षणयोः सांनाय्यकुम्भ्यौ
श्रोण्योरन्वाहार्यस्थालीं चरुस्थालीं च पादयोरग्निहोत्रस्थालीमाज्य-
स्थालीं चोर्वोरुलूखलमुसलेऽण्डयोर्दृषदुपले शिश्ने वृषारवं शम्यां च

3. Instead of राजन्यस्य (so H Bü T.Ā.) T has क्षत्रियस्य. — From श्रियै to खल्वस्य (l. 9) om. H Bü.

6. अपहत्य T; अपहाय Pi. Sā., Gṛhyaprayoga.

17. °हवनंचाचयोः H Bü; °हवनस्रुवंचणयोस् T; the sec. Baudh. reads वक्षणयोः.

18. Instead of श्रोण्योर° (T), H Bü have wrongly श्रोचयोर°. — चाज्यस्थालीं instead of चरुस्थालीं T.

18. 19. चरुस्थालीं instead of आज्यस्थालीं T. — वृषारवं H Bü; मृषारवं T.

शिरस्त उपसादनीयं कूर्चं निदधाति ˇपत्त उपावहरणीयमˇथावशि-
ष्टानि पात्राण्यन्तरेण सक्थिनी निवपेयुरˇपो मृन्मयान्यभ्यवहरेयुरˇपो
मृन्मयान्यभ्यवहरन्तीति विज्ञायतेˇचैव वा निदध्युर्ब्राह्मणेभ्यो यन्मयानि
लोहमयानि च द्रव्येषां यान्यासेचनवन्ति तानि दध्ना सर्पिर्मिश्रेण
5 पूरयेत्संसृशेदितराण्यरिक्तानि पात्राणि भवन्तीति विज्ञायतेˇचैवाध्य-
स्यन्त्युपवाजनं खारीण्डुमित्यˇथास्यामिक्षां व्युद्वृत्य पार्श्वोरादध्यान्मित्रा-
वरुणाभ्यां त्वेत्यˇथास्य मतस्नावुत्खिद्य पार्श्वोरेवादध्याच्छ्यामशबलाभ्यां
त्वेति ˇदक्षिणे दक्षिणं ˇसव्ये सव्यं ˇहृदये हृदयमंसे जिह्वां ˇयथाङ्गमि-
तराणि संप्रच्छाद्य वपयास्य मुखं प्रच्छादयति ˇमेदसा प्रोर्णोतीति वि-
10 ज्ञायतेˇथैनं चर्मणा सशीर्षवालपादेनोत्तरलोम्ना प्रोर्णोत्यग्नेर्वर्म ॥ ६ ॥

अग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्व संप्रोर्णुष्व मेदसा पीवसा च । नेत्त्वा
धृष्णुर्हरसा जर्हृषाणो दधद्विधक्ष्यन्पर्यङ्खयाता इति ˇस एष यज्ञायुधी
यजमानोऽञ्जसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायतेˇथ यद्यनुस्तरणीं नानुस्तरि-
ष्यन्तो भवन्त्युत्सृजेद्वैनां ˇब्राह्मणाय वा दद्यादˇथाल्वेव श्रेयसि भवतीति
15 विज्ञायतेˇथ यद्युत्स्रक्ष्यन्भवति तां त्रिरपसलैरग्निं पर्याणयत्यपश्याम
युवतीमाचरन्तीमिति तिसृभिः ˇपर्याणीयोत्तरतः प्रतिष्ठितामनुमन्त्रयते
ये जीवा ये च मृता ये जाता ये च जन्त्या इत्यˇथास्याः कर्णलोमा-
न्युत्पाद्य पार्श्वोरेवादध्यान्मित्रावरुणाभ्यां त्वेति ˇदक्षिणे दक्षिणानि ˇसव्ये

---

1. 2. अवशिष्टानि H Bü, sec. Baudh.; अतिशि° T.

6. उपवाजनं H Bü; उपवाजिनं T. — खारीण्डुम् conjectural reading: खारीडुम् H Bü; वारिनल्पम् T. — व्युद्वृत्य H Bü; विधृत्य T.

9. Between मेदसा and प्रोर्ण° T gives स्रुचौ. Rightly?

13. From अथ यद्यनु° to यद्युत्स्र (l. 15) om. T.

14. The reading अथाल्वे° is wholly uncertain, as based on H Bü alone.

18. पार्श्वोरादध्या° H Bü. — मित्रा° त्वेति om. T. — After °भ्यां त्वेति, H Bü (not T) have the following interpolation: अथास्य मतस्नावुत्खिद्यपार्श्वोरेवादध्यात्श्यामशबलाभ्यांत्वेति.

सव्यान्येवैनामुत्सृजति माता रुद्राणां दुहिता वसूनां स्वसादित्यानाम-
मृतस्य नाभिः । प्र णु वोचं चिकितुषे जनाय मा गामनागामदितिं
वधिष्ट पिबतूदकं तृणान्यत्तु ओमुत्सृजतेत्येवैनमुपोषति पुरस्तादाहव-
नीयेन दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पश्चाद्गार्हपत्येनोत्तरतः सभ्यावसथ्या-
5 भ्यामेवाप्युत्प्रेक्षा भवति ˘ तं यद्याहवनीयः प्रथममभ्युज्ज्वलयेद्देवलोकम-
भ्यजैषीदित्येनं जानीयादथ यद्यन्वाहार्यपचनः पितृलोकमेव यदि
गार्हपत्यो गन्धर्वलोकमेव यदि सभ्यावसथ्यौ सप्तर्षीणां लोकमेव यदि
सर्व एव सहाभ्युज्ज्वलयेयुर्ब्रह्मलोकमभ्यजैषीदित्येनं जानीयादेवात्र स्त्रिय
आक्रमात्कुर्वन्ति ॥ ७ ॥

10 अथैनमादीपयत्यादीप्यमानमनुमन्त्रयते मैनमग्ने विदहो माभि-
शोचो मास्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरं । यदा शृतं करवो जात-
वेदोथेमेनं प्रहिणुतात्पितृभ्य इति ˘ प्रज्वलितमनुमन्त्रयते शृतं यदा
करसि जातवेदोथेमेनं परिदत्तात्पितृभ्यः । यदा गच्छात्यसुनीतिमेता-
मथा देवानां वशनीर्भवातीत्येव षड्ढोतारं व्याचष्टे ˘ षड्ढोता ˘ सूर्यं ते
15 चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा
गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैरित्येवैतमजं चित्य-
न्तेवलेन शुल्वेन बध्नात्यजो भागस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं
ते अर्चिः । यास्ते शिवास्तनुवो जातवेदस्ताभिर्वहेमं सुकृतां यत्र लोका
इति ˘ स यद्यपोद्द्रवति नैनं प्रत्यानयति ˘ प्राग् हैक उपोषणादुदकुम्भेन

---

5. उत्प्रेक्षा भवति H Bü here and kaṇḍ. 13 (once भवंति); उपेक्षा भवंति T here, but आपेक्षा भवंति k. 13; in kaṇḍ. 13. Brl reads उपेक्षा भवति. It seems to be uncertain, whether उपेक्षा or उत्प्रेक्षा is the true reading. Somehow it must be an equivalent of Hir.'s विज्ञानं. — So T; H Bü omit अभि before उज्ज्वल°.

6. एवं instead of एनं H Bü. The same v. l. ad l. 8.

19. Conjectural reading. यद्योद्द्रवति H Bü T.

त्रिरपसव्यैः परिषिञ्चन्ति वारुणीभिस्तं प्रत्याछिद्य पर्णमयेन स्रुवेणोपघातं
जुहोति य एतस्य पथो गोप्तारस्तेभ्यः स्वाहेति नव स्रुवाहुतीरˇथान्यां
जुहोत्ययं वै त्वमस्मादधि त्वमेतदयं वै तदस्य योनिरसि । वैश्वानरः
पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदो वहेमं सुकृतां यत्र लोका इत्यˇथैव स्रुव-
5 मनुप्रहरत्यˇथैतान्यवदानानीडसूने प्रच्छिद्यौदुम्बर्या दर्व्योपघातं जुहोत्य-
ग्नये रयिमते स्वाहेत्यˇथैव दर्वीमनुप्रहरति ˇजघनेन चितामथैनं नवर्चेन
याम्येन सूक्तेनोपतिष्ठते प्र केतुना बृहता भात्यग्निरित्यासीनः ˇपरा-
चानुशंसति वा ˇजघनेन वादहनं तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्त्यˇ-
थैना अद्भिरनुपरिस्राव्य सिकताभिरनुप्रकीर्य संगाहन्ते ˇयवीयान्यवी-
10 यान्पूर्वः पूर्वः संगाहन्तेश्मन्वती ॥ ८ ॥

अश्मन्वती रेवतीः संरभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः । अत्रा
जहाम ये असन्नशेवाः शिवान्वयमभि वाजानुत्तरेमेति ˇजघनेन कर्षूः
पर्णशाखे निहत्यावलेन शुल्वेन बद्ध्वा विनिःसर्पन्ति यद्वै देवस्य सवितुः
पवित्रं सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे । येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्यै तेनाहं
15 मां सर्वतनुं पुनामीति ˇजघन्यो व्युदस्यति या राष्ट्रात्पन्नादपयन्ति
शाखा अभिमृता नृपतिमिच्छमानाः । धातुस्ताः सर्वाः पवनेन पूताः

---

1. °षिञ्चति all. — वारुणाभिसृक्प्रत्याछिद्य T; वारुणीभिस्तत्प्रत्या-छिद्येन H Bü. I have emended hesitatingly तं (i. e. उदकुम्भं).

4. After लोका T has स्वाहा, wanting also in T.Ā.

8. वा is both times omitted in T, but आदहनं, not दहनं is the word required by the context. The alternative is not clear. According to the paddhatis and the rites of Hir., both, the *anuśaṃsanam* and the *karṣūkhananam* take place.

8. Instead of दक्षिणाप्राचीः, sometimes दक्षिणाः प्राचीः is read in H Bü Brl in kaṇḍ. 16 and in Brl in kaṇḍ. 12. Gopāla quotes with °णाप्रा°.

9. परि om. T, Gṛhyapray.

10. संगाहंते T H Bü, संगाहते Gṛhyapray.; संगाहने quot. Gop.

प्रजयास्मान् रय्या वर्चसा संसृजाथेति˘यत्रापस्तदन्त्यनवेक्षमाणा˘अपः
सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आप्लवन्ते धाता पुनातु सविता
पुनात्विति˘नामग्राहं त्रिरुदकमुत्सिच्योत्तीर्याचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं
तमसस्परीत्यथ गृहानायन्ति˘यत्रात्र स्त्रिय आक्रुसत्कुर्वन्त्येतस्मिन् का-
5 लेस्वामात्याः केशश्मश्रूणि वापयन्ते ये सन्निधाने भवन्ति˘विकल्प
इतरेषु वापयेरन्वा निवर्तयेरन्वा˘श्रुतवता तु वप्तव्यमेवासन्निधानेपीति
बोधायनस्य कल्पो˘न समावृत्ता वपेरन्नन्यत्र विहारादित्येके˘मातरि
पितर्याचार्य इति त्रिरात्रमक्षारलवणभोजनमधःशयनं ब्रह्मचर्यं˘त्र्यहं
षडहं द्वादशाहं संवत्सरं वा यावद्ग्रहणं˘द्वादशाहावरार्ध्यं परमगुरु-
10 ष्वेवमघोदकमितरेषु त्रिरात्रं˘यावज्जीवं प्रेतपत्न्येव यथाहिताग्निरन्यत्र
प्रेयात् ॥ ९ ॥

अथ यथाहिताग्निरन्यत्र प्रेयाद्दीप्यमानैरह्वयमानैरासीरन्यावदस्य

---

4 sqq. I am not certain about the reading and interpretation of this difficult passage, quoted also in the commentary on the Pi. Sā. (p. 108 and 104).

6. 7. °पीतिबोधायनस्यकल्पोन H Bū; °पिनबोधायनकल्पेन Pi. Sā.; T: °पितुनुबो° etc. as H Bū.

7. °रन्नन्यत्रविहाराद् Pi. Sā.; °रन्नित्यत्यवि° Bū: °रन्नित्यत्रवि° H; °नंनन्वत्रवि° T. Compare Āp. dhś. I. 10. 7 and Hir. dhś. in Bühler's edition of Āp. dhś., ad II. 15. 11.

8. Before त्र्यहं H Bū (not T, Pi. Sā.) have च.

9. वा only in H Bū, not in T and Pi. Sā.

10. Instead of °वमघोदक° H Bū give °वमघोदकम°, T °वं-सोदकम° (i. e. °वमसोदकम°). Compare the preface.

12. दीप्यमानीरह्वय° H Bū; दीप्यमानैर्ह्वय° Pi. Sā.; दीप्यमानैः-ह्वय° T. Comp. the Baudhāyanapassage quoted by Rudradatta on Āp. śrs. IX. 8. 5: दीप्यमानेष्वेवाह्वयमानेषु यावन्त्यतिक्रान्तान्यग्निहोत्राणि सुप्तानि प्रतिसंख्याय जुहुयात्; Śat. Br. XII. 5. 1. 1: अथैक आहुः। एवमेवान्वाहिता अह्वयमानाः शयीरन्निति. Here अन्वाहिताः

शरीरमग्निभिः समागमयेरन्नित्येवैतदभिवान्यायै पयो दोहयित्वा गार्ह-
पत्येऽभिविष्यन्दयित्वाहवनीयेऽभिविष्यन्दयेदधस्तात्समिधमाहरेदुपरिष्टाद्धि
देवेभ्यो हरतीति विज्ञायतेऽथैनमादायान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपाद्य प्रसि-
द्धमुपोषेयुरित्येवं यदि दग्धः स्यादस्थीन्याहृत्यान्तर्वेदि शरीराणां
5 कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरुणकैः
प्रतिछाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्येवं यद्यस्थीनि न विन्देयुस्त्रीणि षष्टि-
शतानि पर्णत्सरूणामेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि
चित्वा कुशतरुणकैः प्रतिछाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्येवं यदि दिगेव
प्रज्ञायते तां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामग्राहमाहूय
10 पर्णत्सरूणामेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा
कुशतरुणकैः प्रतिछाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्येवं यदि दिगपि न प्रज्ञायत
इमां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामग्राहमाहूय पर्णत्सरूणा-
मेव कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरु-
णकैः प्रतिछाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्याहिताग्निमग्निभिर्दहन्ति यज्ञपात्रै-
15 श्चेति विज्ञायते पुरुषाकृतिर्ह्यस्य प्रियतमेत्येतामनुख्यां दहनस्य ब्रुव-
तेऽथाप्युदाहरन्ति शरीरदायादा ह वा ऋषयो भवन्तीति तदपि
दाशतये विज्ञायते शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा यत्रा नश्चक्रा जरसं
तनूनाम् । पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषता-
युर्गन्तोरिति ॥ १० ॥

---

answers to दीप्यमानैः; Ait. Br. VII. 2: एवमेवैनान् (sc. अग्नीन्) अजस्रानजुह्वत इन्धीरन्.

1. 2. So H Bü; गार्हपत्येऽभिविष्यपित्वाहवनीयेऽधस्तात्समिधमाहरं-त्युपरिष्टा° T.

4. Here and l. 6, 8, 11 H Bü every time omit इति.

6. Here and l. 8. 14 H Bü both times omit प्रसिद्धं.

16. इति om. T.

17. दाशतये i. e. ṚS. I. 89. 9.

अथातः संचयनमेकस्यां व्युष्टायां तिसृषु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकादशसु वायुग्मा रात्रीरर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरं वा संपाद्य संचिनुयुरिति ˘स उपकल्पयते सतं च क्षीरं चाज्यं चोदकुम्भं च दर्भांश्च परिस्तरणीयान्नीललोहिते सूत्रे बृहतीफलं चाश्मानं चापामार्गं च वेतसशाखां च सिकताश्च शुल्वं च पर्णशाखे चोत एवादहनादङ्गा-रान्निर्वर्त्य तिस्रोवसर्जनीया जुहोत्यव सृज पुनरग्ने पितृभ्यः संगच्छस्व पितृभिर्यन्ति कृष्णः शकुन आतुतोदित्येवैतस्मिन्सते क्षीरं चोदकुम्भं च निषिच्य वेतसशाखयावोक्षन् संपादयत्यप्रकाशयञ्छरीराणि यं ते अग्निममन्थामेति षड्भिः ˘प्रथमां वोत्तमां वा द्विरभ्यावर्तयेयुरथैतदाद-हनमुदकुम्भैः स्ववोक्षितमवोक्ष्य यास्य स्त्रीणां मुख्या सा सव्ये पाणौ बृहतीफलं नीललोहिताभ्यां सूत्राभ्यां विग्रथ्याश्मानमन्वास्थायापा-मार्गेण सकृदुपमृज्यानन्वीक्षमाणा दन्तैः शिरसो वास्थि गृह्णात्युत्ति-ष्ठातस्तनुवं संभरस्व मेह गात्रमवहा मा शरीरम् । यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः सविता दधात्वितीदं त एकमिति द्वितीयं˘ पर ऊ त एकमिति तृतीयं˘तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्वेति चतुर्थं˘ संवेशनस्तनुवै चारुरेधीति पञ्चमं˘प्रियो देवानां परमे सधस्थ इति

---

4. लोहितसूत्रे T.

5. शुल्वं T, शुल्वे H Bü.

6. °वसर्जनीया is a conjectural reading. °वर्जनीया H Bü, विसर्जनीया T, Gṛhyapray.

7. Is चोदकुम्भं (so all MSS.) to be corrected into चोदकं?

8. °वोक्षन् or °वोक्षत् H Bü; °वोक्ष्य T. — With °पादयत्य° begins the MS. Burnell. °पादयत्य° T Brl, Gṛhyaprayoga; पात-यत्य° H Bü. I am uncertain, which reading to accept.

9. अथैतद्° H Bü; अथैनद्° T Brl Gṛhyaprayoga.

10. अवोक्षति Gṛhyaprayoga; अवोक्षिति Brl, अवोक्ष्य H Bü T.

षष्ठमेऽथैनं सुसंचितं संचित्य पिण्डं करोति˘तं तथा करोति यथास्य कपोतश्छायायां नोपविशेदित्यथैनमपरिमितैः क्षुद्रमिश्रैरश्मभिः परि-
चिनोति˘न तेन परिचिनुयाद्यथास्य कपोतश्छायायां नोपविशेदित्य-
थैतान्यस्थीन्यद्भिः प्रक्षाल्य कुम्भे वा सते वा कृत्वादायोपोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ
5 प्रेहि ॥ ११ ॥

उत्तिष्ठ प्रेहि प्रद्रवौकः कृणुष्व परमे व्योमन् । यमेन त्वं यम्या संविदानोत्तमं नाकमधिरोहेममिति˘तं प्रतिविशं कुम्भं निधायाथातो हविर्यज्ञियं निवपनं˘यं कामयेतानन्तलोकः स्यादिति˘समस्या उद्धते सिकतोपोप्ते परिश्रिते निदधाति पृथिव्यास्त्वा क्षयित्वा अपामोष-
10 धीनां रसे सुवर्गे लोके नाकस्य त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादया-
म्यसावित्यनन्तलोको हैव भवतीति विज्ञायते˘जघनेन कुम्भं तिस्रो
दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्तीति तत्पुरस्ताद्व्याख्यातं˘जघनेन कर्षूः पर्ण-
शाखे निहत्यावलेन शुल्वेन बद्ध्वा विनिःसर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्व्याख्यातं˘
यत्रापस्तद्यन्त्यनवेक्षमाणा˘अपः सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आप्ल-
15 वन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति˘नामग्राहं त्रिरुदकमुत्सिच्यो-
त्तीर्याचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं तमसस्परीत्यथ गृहानायन्ति˘यत्रात्र
स्त्रिय आङ्गसत्कुर्वन्ति ॥ १२ ॥

ते यदि पुनर्धक्ष्यन्तो भवन्ति पुरस्तादेवावशेषयेयुर्जुहूं चारणी च

---

1. Between संचित्य and पिण्डं H Bū add तस्य, not T Brl. — करोतितंतथा om. H Bū; they have करोत्यथास्य.

2. अथैनमप॰ H Bū; अथैनान्यप॰ Brl; अथैनानप॰ T. — So emended; ॰मिश्रैरश्मिभिः all MSS. Compare C. 385.

3. नतेन H Bū Brl; नते T.

4. सते T Brl; शरावे H Bū.

7. निधाया॰ all; निदधात्वा॰ Brl (sec. m.?).

9. After निदधाति T adds शांत्वा इति.

10. सुवर्गे T Brl; स्वर्गे H Bū.

कृष्णाजिनं दृषदुपले शम्यामित्यथ यदनुप्रहृतानि स्रुचस्यैव कस्य चाग्र-
त्यस्यारणी गृहीत्वा मथित्वाग्निमुपसमाधाय संपरिस्तीर्य दक्षिणेनाग्निं
दक्षिणायान्दर्भान्संस्तीर्य तेषूपरि कृष्णाजिने शम्यायां दृषदुपले युक्त्वा-
स्त्रीन्यवाञ्जनं पिष्ट्वा पुराणसर्पिषा समुदायुत्य जुह्वा प्रत्येकं जुहोत्यस्मा-
5 त्त्वमधि जातोस्ययं त्वदधि जायताम् । अग्नये वैश्वानराय सुवर्गाय
लोकाय स्वाहेत्यथैवानुप्रहरति जुहूं चारणी च कृष्णाजिनं दृषदुपले
शम्यामित्येषाप्युत्प्रेक्षा भवति तं यदि ज्वालोर्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद्देवलोक-
मभ्यजैषीदित्येनं जानीयादथ यदि मुहूर्तमुदेत्य व्याध्मेदन्तरिक्षलोक-
मित्येनं जानीयादथ यदीमामनुविनयेदिहैवेति जानीयादेवाच स्त्रिय
10 आक्रन्त्कुर्वन्ति न चास्मात ऊर्ध्वं श्मशानं कर्तुमाद्रियेताकृतीर्वास्या-
दहने वपेदपस्वाभिर्वा परिचिनुयात्तमभ्येवादित्यस्तपत्यभि वातः पवते
तमापः स्पृशन्ति स नादित्यस्य सकाशान्न वायोर्नापां स्पर्शाच्छिद्यते

---

1. So emended; **यस्यैवकचाग्र°** H; **यस्यैवचाग्र°** Bü; **यस्यचैवै-कस्याग्र°** T; **यस्यचैवैकस्यचाग्र°** Brl.

2. Between **दक्षिणेन** and **दक्षिणायान्** Brl has **अग्निं**, T: **आह-वनीयं**, H Bü nothing.

3. **शम्यां** T; **शम्यायां** the others.

3. 4. **युक्तितान्यस्त्रीन्यवा°** H Bü; **युत्कास्त्रीन्यवा°** Brl; **युत्का-स्त्रवा°** T.

6. **°चारणीं** H Bü Brl; **°चारणिं** T.

7. For **उत्प्रेक्षा** comp. p. 12, l. 5. — **°र्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद्** Brl; **°र्ध्वंभ्युज्ज्वलयेद्** T (consequently = Brl); **°र्ध्वमत्युज्ज्व°** H Bü.

8. Instead of **एनं** (T, Brl) H Bü have **एवं** here and l. 9. — **उदेत्यव्याध्मेद्** Brl; **वाभूमेद्** T; **उदेत्युज्ज्वलयेद्** H Bü.

9. **°मामनुविनयेद्** Brl; **°मानविनयेद्** T; **°मामनुविनशेद्** H Bü.

10. **°येताकृतिर्वा** H Bü; **°येताकृतिवा** Brl; **°येताकृतिव्या** T. Compare the parallelpassage of Hir. and the preface.

11. **वपेद्** H Bü T; **निवपेयुर्** Brl.

यमेवं निदध्युर्य उ चैनदेवं विदुरेवमु हाहीनाहा श्वःश्वोहायनास्तं हो एवं चक्रे तस्यो हेमेहीनाहा श्वःश्वोहायना˘श्रेयसी श्रेयसी ह्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति˘वस्यसी वस्यसी प्रजा भवति यमेवं निदध्युर्य उ चैनदेवं विदुरेतां ह कौषीतकिर्विदां चकार˘तस्यो हेमे कौषीतकिनः˘
5 श्रेयसी श्रेयसी ह्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छत्यस्मै वस्यसी वस्यसी प्रजा भवति यमेवं निदध्युर्य उ चैनदेवं विदुर्य उ चैनदेवं विदुः ॥ १३ ॥

एकाहं धुनुयुस्त्रीण्यहानि धुनुयुः पञ्च सप्त नवैकादशाहान्यर्धमासं धुनुयुरयुग्मा रात्रीरर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरं वा संपाद्य धुनुयुरिति˘स उपकल्पयते दधि च वाजिनमिश्रं कुम्भीं च शतातृण्णां तिस्रः
10 पालाश्यो मेख्यो रोहितं चर्मानडुहमाहननार्थमपसव्यावृत्तां रज्जुं परिश्रयणीं षट्शतानीष्टका आममया अपरिमिताश्च लोकंपृणा द्वया

---

1. 3. 6. यमेव H Bü; यमेवं T Brl.

1. This passage may be called the most difficult of the whole sūtra. I therefore give the vv. ll. of all my MSS., as I have read them: एवमुहाहीनाहाश्वत्थ्याहायनास्तंहोएवञ्चक्रेतस्येहोमेहीनाहाश्रेयसी° Brl; एवमुहाहाहीनाहाश्व(or श्व)ध्योहायनांस्तंहोएवंचक्रेतस्योहेमेहाहीनाश्वध्याहायनाश्रेयसी° Bü; एवमुहाहाहिनाश्वध्योहायनास्तं (etc., the rest as Bü) H; एवंमुखानाहाद्दाहायनास्तंहोहेवञ्चतेस्योहेमोहाहिनाहाश्वत्यायहायनाश्रेयसिं° T. I have without hesitation taken into the text the ingenious conjecture of Prof. Kern: श्वःश्वो instead of श्वध्यो or श्वत्थ्यो. But nevertheless the interpretation has many difficulties. Compare the shorter redaction of this „vijñānam" in the Hiraṇyakeśisūtra. The meaning seems to be: „whomsoever they inter in this way, and they, who know this, (with those it will be) even thus: ever and ever returning years with not-lessened days — so him (for whom this ceremony has been performed) he (the performer) makes, his are those ever and ever returning years with not-lessened days". If this is the sense of the words, to अहीनाहा the visarga ought to be added.

5. Comp. TS. II. 1. 10. 3.

धानास्तिलमिश्राश्चातिलमिश्राश्चाथैतदभिवान्यायै दुग्धमर्धपात्रं समूलं
बर्हिर्नलेषीकां भुक्तभोगं च वासः क्षेत्रवितृणीं चतुरो लोष्टान्पञ्च चरू-
न्पञ्चापूपांस्तेषां घृतेनैकोभिघारितः˘शृतेनैकः˘क्षीरेणैको˘दध्नैको˘मधु-
नैकश्चतुरः स्तम्बानर्जुनस्तम्बं दूर्वास्तम्बं काशस्तम्बं कुशस्तम्बं चतुरो
5 नानावृक्षीयान्परिधीन्पर्णमयवारणवैतसशमीमयान्द्वे शाखे वारण-
शाखां च शमीशाखां च यवान्सर्वौषधीः सिकताश्च शुल्बे च तिस्रश्च
पर्णशाखा˘अथान्तरेण ग्रामं च श्मशानं चागारं वा विमितं वा
कारितं भवति˘तद्वृथाग्निमुपसमाधाय जघनेनाग्निं तिस्रः पालाश्यो
मेथ्यो निहत्य तासामन्तरेणास्थिकुम्भं निधाय तदुपरिष्टाच्छतातृण्णाम-
10 ध्युद्यम्य दध्ना वाजिनमिश्रेण पूरयति वैश्वानरे हविरिदं जुहोमीमं
समुद्रं शतधारमुत्समिति द्वाभ्यां˘द्रप्साननुमन्त्रयते द्रप्सश्चस्कन्देत्यथैनं
रोहितेन चर्मणानडुहेनाभिघातमभिघातं त्रिरपसलैः परियन्त्यजिनमौ
अजिनमौ इति त्रिस्त्रिरेव रात्रेः परियन्ति˘त्रिरह्नः˘एवममात्या
एवं स्त्रियस्तदनु नर्तक्यश्चानुनृत्येयुर्यश्चापहन्यते˘खार्यां वा पल्वे वा

---

1. So H Bü Brl; °श्चांश्चाभिवान्या° T.

5. नानावृक्ष्यान् Brl; नानावृक्षान् T H Bü, but comp. kaṇḍ. 15 s. f. and Āp. śrs. V. 17. 5. — वैतस° T Brl; वेतस° H Bü.

6. Instead of शमी° Brl has पर्ण° (T omits the word), but comp. kaṇḍ. 16. — सर्वौषधीस् Brl, सर्वौषधं the others.

8. तद्वृथाग्निं T Brl; तद्यथाग्निं H Bü. Comp. kaṇḍ. 17 init.

9. Between निहत्य and तासाम° Brl has तदुपरि.

12. अभिघातं only once T Brl.

12. 13. यन्त्यजिनमौ इति Brl; यन्त्यजिनमौअजिनमौलिति T; यंत्यजिनमौअजिनमौइति H Bü. The Baudh. paddh. Burnell has: अजिनमोर्यजिनमोर्यजिनमोयीति. Compare Hir. XXIX. 2 (med.) and C. 84. The repetition of अजिनमौ, although it is to be said thrice, has its analogy in मधु, Āp. śrs. XV. 8. 6.

14. Uncertain reading. पल्वेवा Bü; पल्वे(पल्वे?)वा H; पल्वे-

समवग्रमयन्तेऽयद्येषां समवग्रमितव्यं भवति तेन तथा प्रययुर्यद्दहनं
पुरस्तान्न पश्चाच्चन्द्रमसं पश्येयुस्ते महारात्र उत्थाय प्रययुः ॥ १४ ॥

ते महारात्र उत्थाय प्रययुर्ज्ञात्वा श्मशानकरणमेधिते ब्राह्मणा
अभीरादायोत्तरतो गत्वा लोष्टानुपसंहरन्तीष्टका वोधितदादहनमुद्-
5 कुम्भैः स्ववोचितमवोचत्यपेत वीत वि च सर्पतातो येत्र स्थ पुराणा
ये च नूतनाः । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्ववसानमस्मा
इतिऽयथा जीवदुपसर्पेद्विज्ञायते न जीवन्तमभिनिदध्याद्यज्जीवन्तम-
भिनिदध्याज्जीवतो ह्येष प्राणानभिनिदध्यादितिऽपर्णशाखया वेदयि-
त्वापसलावृत्तया रज्ज्वा परियन्ति प्रेमां मात्रामुपस्तुहीतिऽतस्य मात्राऽ
10 यदि ग्रीवदघ्नं पुरस्तान्नाभिदघ्नं पश्चाद्यदि नाभिदघ्नं पुरस्ताज्जानुदघ्नं
पश्चाद्यदि जानुदघ्नं पुरस्ताद्गुल्फदघ्नं पश्चाद्यदि गुल्फदघ्नं पुरस्तात्समं
भूमेः पश्चात्पुरुषमात्रं भवतीति विज्ञायतऽउक्तं विधाभ्यासमेनुसन्धं

वा T; पल्वे(or पल्पे)वा Brl. Hir. (XXIX. 1. s. f.) has तल्पे वा, compare also Kāty. śrs. XXI. 3. 7. In the Baudh. gṛhyasūtra II. 13 the same पल्वे occurs also at the side of गोष्ठे.

1. समवग्रमयंते Bü H T; समवग्रामयन्ते Brl. For this word compare Śat. Br. VII. 3. 2. 1 and Śāṅkh. gṛhs. I. 14. 7. — समवग्रमि(or यि)तव्यं Bü H; समवग्रमैतव्यं Brl T.

2. महाराचादुत्थाय here and 21. 3 H Bü; महारात्रउ° T; सहात्रउ° Brl.

3. Emended. MSS.: आर्तीरा°, अभिरा°, अद्रिरा°.

7. So emended. जीवदुपसर्पेद् H Bü; जीवमुपसर्पेद् T; जीवमु(?)पसर्पेद् Brl. But a paddhati: यथा उदकस्वनेन सर्वे जन्तवोपसर्पेयुः. Comp. Hir. XXIX. 1. s. f. The words यज्जीवन्तमभिनिदध्याज् are only found fully in Brl. But T has: निदध्याद्यज्जीवतो, with यत्!

8. Comp. the crit. note on 8. 6.

12. उक्तं namely in the Cayanasūtra cp. 19. — From अनुसन्धं to कुर्वन्ति is also found in the Baudh. cayanasūtra c. 19.

लेखां लिखत्यपोद्धृत्य सन्धां कर्षूः खानयन्त्युक्षन्त्यपस्या ˇदक्षिणतश्च
पश्चाच्च वर्षीयसीः कुर्वन्त्यथ द्वाभ्यामात्मन्नग्निं गृह्णीते मयि गृह्णाम्यग्रे अ-
ग्निं यो नो अग्निरिति ˇस्वयंचितिं जपति यास्ते अग्ने समिधो यानि धा-
मेति ˇश्वेतमश्वमभिमृश्यान्तःशर्करमिमामुपदधाति प्रजापतिस्त्वा सादयतु
5 तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीदेत्यथास्थितत्पुरस्तादेवौदुम्बरं युगलाङ्गलं
कारितं भवति सप्तगवं वा त्रयोदशगवं वोऽयुग्मा युक्तास्स भवन्त्यथा-
नडुहो युनक्ति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे ।
तेभिर्युज्यन्तामघ्निया इति ˇकर्षति शुनं वाहाः शुनं नराः शुनासीरा-
विमां वाचमिति द्वाभ्यां ˇसीतां प्रत्यवेक्षते सीते वन्दामहे त्वार्वाची
10 सुभगे भव । यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससीत्यथास्थि-
कुम्भं सीतायां निदधाति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ
आदधे । तेभिरदिते शं भवेत्यथानडुहो विमुञ्चति विमुच्यध्वमघ्निया
देवयाना अतारिष्म तमसस्पारमस्य । ज्योतिरापाम सुवरगन्मेति ˇत
एतेऽध्वर्योर्भवन्ति यदि दक्षिणावान्पितृमेधो ˇयद्यु वै सत्त्रियोऽग्निर्यथा-
15 गवं व्युदचन्ति ˇयद्वैवानडुहस्तद्युगलाङ्गलमथैनमुपवातयति प्र वाता

---

2. From अथ द्वाभ्यां to ध्रुवा सीदेति = Baudh. cay. sū. c. 20, init.

5. From अथास्थि° to °गवं वा is also found in the Baudh. cay. sū. 24 s. f. but with षड्गवं वा द्वादशगवं वा.

6. After °दशगवं वा Brl continues with नलं स्रवं (24. 10).

9. From वाचमिति to देवता प्रजापति° (p. 23. l. 6) om. T.

13. 14. From त एते to युगलाङ्गलं (l. 15) also in the cayanasūtra (cp. 25), but here we have दक्षिणावता यजते instead of दक्षिणावान्पितृमेधः.

15. व्युदचंति H; व्युदन्वंति B; व्युदंचति cayanasūtra (MS. Haug); व्यादचन्ति Mahāgnisarvasva; यदि सत्रेऽग्निं चीयते तदा यथागवं यस्य ते बलीवर्दास्तस्यैवोत्सृजन्ति । न त्वध्वर्यवे दातव्याः तस्यापि तत्र यजमानत्वात् Mahāgnisarvasva, MS. Burnell fol. 31. a. 1.

वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिहते पिन्वते सुवः । इरा विश्वस्मै
भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं रेतसावतीत्येमिवत्सर्वौषधीर्वपति
यथा यमाय हार्म्यमवपन्पञ्च मानवाः । एवं वपामि हार्म्यं यथासाम
जीवलोके भूरय इत्येव सिकता निवपत्यग्ने तव श्रवो वय इति
5 षड्भिरनुछन्दसमेथोर्ध्वचित उपदधाति चितः स्थ परिचित ऊर्ध्वचितः
श्रयध्वं पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिर-
स्वद्ध्रुवा सीदेति˘ अथानुव्यूहत्याप्यायस्वेति गायत्र्या ब्राह्मणस्य˘ सं ते
पयांसीति त्रिष्टुभा राजन्यस्य˘ यथासुष्ठु यथाशर्करमनुव्यूहत्येथ द्वाभ्या-
मात्मन्नग्निं गृह्णीते मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निं यो नो अग्निरिति˘ स्वयं-
10 चितिं जपति यास्ते अग्ने समिधो यानि धामेति˘ श्वेतमश्वमभिमृश्या-
धिद्रवणं जपत्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति द्वाभ्यामेथ चेत्रवितृणीं
चतुरो लोष्टानुपदधात्युत्ते तभ्नोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्मो
अहं रिषं । एतां स्थूणां पितरो धारयन्तु तेत्रा यमः सादनात्ते
मिनोत्विति पुरस्तादुपदधात्युपसर्प मातरं भूमिमेतामुरुव्यचसं पृथिवीं
15 सुशेवां । ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणावत्येषा त्वा पातु निर्ऋत्या उपस्थ
इत्युत्तरत˘ उच्छ्वञ्चस्व पृथिवि मा वि बाधिथाः सूपायनास्मै भव
सूपवञ्चना । माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूमि वृण्विति पश्चादुच्छ्वञ्च-
माना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मित उप हि श्रयन्तां । ते गृहासो

---

4. From सिकता निवपति to अनुव्यूहति (l. 8) also in the cayanasūtra (26. s. f.) with the exception of पितरः . . . सादयतु.

8. On यथासुष्ठु यथाशर्करं compare Mahāgnisarvasva fol. 26. a: यथा अग्निचित्रं समं भवति यथा च तद्बहिः शर्करा दृढा भवन्ति तथा शर्करा अनतिक्रम्य संभारान्व्यूहति.

8. 9. With अथ द्वाभ्यां T Bū H begin a new chapter; H Bū repeat the words अथ द्वाभ्यां . . . °णीते, H closing them with ॥ १४ ॥. In Bū the number is added in margine.

11. TS. IV. 6. 1. 3.

मधुश्चुतो विश्वाहास्मै शरणाः सन्त्विति दक्षिणतस्तया देवतं कृत्वा
सूददोहसः करोत्यथैनं तिलमिश्राभिर्धानाभिरुपकिरत्येणीर्धाना हरि-
णीरर्जुनीः सन्तु धेनवः । तिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा
सन्त्वनपस्फुरन्तीरित्यथैतदभिवान्यायै दुग्धमर्धपात्रं दक्षिणत उपदधा-
5 त्येषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे । अक्षितिर्नाम ते असा-
वित्येव यजमानस्य नाम गृह्णाति ˘ तया देवतं कृत्वा सूददोहसं
करोति ˘ दक्षिणतः समूलं बर्हिर्निदधातीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हि ˘ र्देवेभ्यो
जीवन्त उत्तरं भरेम । तत्त्वमारोहासो मेध्यो भव यमेन त्वं यम्या
संविदान इति ˘ तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्यथ नलेषीकामु-
10 पदधाति नलं प्लवमारोहैतं नलेन पथोन्विहि । स त्वं नलप्लवो भूत्वा
संतर प्रतरोत्तरेति ˘ तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्यथास्थिकुम्भं
भुक्तभोगेन वाससा निर्णिज्य यथाङ्गं चिनोति सवितैतानि शरीराणि
पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे । तेभ्यः पृथिवि शं भवेत्येव षड्ढोतारं व्या-
चष्टे ˘ षड्ढोता ˘ सूर्यं ते चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च
15 धर्मणा । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरैः । परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थामिति चोथैनमुपवातयति शं
वातः शं हि ते घृणिः शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां मे दिशः
शग्मा इत्यथैतान्पञ्च चरून्त्सापूपानुपदधात्यपूपवान् घृतवांश्चरुरेह सी-
ददुत्तभ्नुवन्पृथिवीं द्यामुतोपरि । योनिकृतः पथिकृतः सपर्यत ये
20 देवानां घृतभागा इह स्थ । एष ते यमसादने स्वधा निधीयते
गृहेसावित्येव यजमानस्य नाम गृह्णाति ˘ दशाक्षरा तां रक्षस्व तां
गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवः सीदेति पुरस्तादुप-
दधात्यपूपवान्कृतवानित्युत्तरतोऽपूपवान् क्षीरवानिति पश्चादपूपवान्द-
25 धिवानिति दक्षिणतोऽपूपवान्मधुमानिति मध्ये ˘ शताक्षरा सहस्राक्षरा-

---

24. From °कृतवान् to क्षीरवान् omitted in H Bü.

युताचराच्युताचरेति प्रतिदिशमनुषजति तया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्यैनमतिलमिश्राभिर्धानाभिरुपकिरत्येतास्ते स्वधा अमृताः करोमि यास्ते धानाः परिकिराम्यत्र । तास्ते यमः पितृभिः संविदानोत्र धेनूः कामदुघाः करोत्विल्येथ चतुरः स्तम्बानुपदधाति चरूणा-
5 मुपरिष्टात्त्वामर्जुनौषधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः । तासां त्वा मध्याद्दादधे चरुभ्यो अपिधातव इति पुरस्तादर्जुनस्तम्बं दूर्वाणां स्तम्बमाहरैतां प्रियतमां मम । इमां दिशं मनुष्याणां भूयिष्ठानुविरोहत्वित्युत्तरतो दूर्वास्तम्बं काशानां स्तम्बमाहर रक्षसामपहत्यै । य एतस्यै दिशः पराभवन्नघायवो यथा ते नाभवन्पुनरिति पश्चात्काशस्तम्बं दर्भाणां
10 स्तम्बमाहर पितृणामोषधीं प्रियां । अन्वस्यै मूलं जीवादनु काण्डमथो फलमिति दक्षिणतो दर्भस्तम्बं चतुर्णां स्तम्बानामग्रैर्मध्यमं चरुमपिदधात्येतैरेव चतुर्भिर्मन्त्रैस्तया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्यथ चतुरो नानावृक्षीयान्परिधीन्परिदधाति मा त्वा वृक्षौ संबाधिष्टां मा माता पृथिवि त्वं । पितॄन्ह्यत्र गच्छास्येधासं यमराज्य इति पर्णमयवारणौ
15 पुरस्ताच्चोत्तरतश्च मा त्वा वृक्षौ संबाधेथां मा माता पृथिवी मही । वैवस्वतं हि गच्छासि यमराज्ये विराजसीति वैतसशमीमयौ पश्चाच्च दक्षिणतश्च तया देवतं कृत्वा सूददोहसो करोत्येव नलेषीकाविल्येकैकं लोष्टानुपदधाति पृथिव्यास्त्वा ॥ १५ ॥

पृथिव्यास्त्वा लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजा-
20 पतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीदेति शतं पुरस्तादुपदधात्यन्तरिक्षस्य त्वा लोके सादयामीति शतमुत्तरतो दिवस्त्वा लोके सादयामीति शतं पश्चाद्दिशां त्वा लोके सादयामीति शतं दक्षिणतो नाकस्य त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादयामीति द्विशतं

13. नानावृक्षीयान् H Bü; °वृक्ष्यान् Brl; °वृक्षान् T. Comp. p. 20. 5.

17. नलेषीकाविल्येके Brl, T; नलेषीकामुपदधातीत्येके H Bü.

मध्ये ऽतया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्यथ लोकंपृणा उपदधाति लोकं पृण छिद्रं पृणाथो सीद शिवा त्वं । इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पति-रस्मिन्योनावसीषदन्निति ऽलोकंपृणाभिः सहस्रं संपद्यते ऽद्विषहस्रादिष्वे-तान्येव पुनः पुनरुपदध्यात्काठकाग्निचितावपि पञ्चाशीतिशतमुपदध्या-
5 द्विभ्यतेऽग्निं चित्वा सौत्रामण्या यजेत मैत्रावरुण्यामिक्षया वेति काठ-कामीनां ब्राह्मणं ऽतया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्यथावद्रुत्य कृष्णमश्वमभिमृश्य तनुपुरीषमुपदधाति पृष्टो दिवीति ऽतया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्यथैनमुपवातयति शं वातः शं हि ते घृणिः शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां ते दिशः सर्वा इत्यथैनमभिमृशतीद-
10 मेव मेतोपरामार्तिमाराम कां चन । तथा तदश्विभ्यां कृतं मित्रेण वरुणेन चेति ऽपुरस्ताद्वारणशाखां निदधाति वरणो वारयादिदं देवो वनस्पतिः । आर्त्यै निर्ऋत्यै द्वेषाच्च वनस्पतिरित्युत्तरतः चैत्रवितृणीं निदधाति विधृतिरसि विधारयास्मद्घा द्वेषांसीति ऽपश्चाच्छमीशाखां निदधाति शमि शमयास्मद्घा द्वेषांसीति ऽदक्षिणतो यवान्निदधाति
15 यव यवयास्मद्घा द्वेषांसीत्यथैनमुपतिष्ठते पृथिवीं गच्छान्तरिक्षं गच्छ दिवं गच्छ दिशो गच्छ सुवर्गच्छ सुवर्गच्छ दिशो गच्छ दिवं गच्छान्तरिक्षं गच्छ पृथिवीं गच्छापो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरी-रैरिति ऽजघनेन चितां तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्ति तत्पुरस्ता-द्व्याख्यातं ऽजघनन कर्षूः पर्णशाखे निहत्यावलेन गुल्वेन बद्धा विनिः-

---

1. From अथ लोकं° to अथावद्रुत्य (excl.) is omitted in Brl.

1. T has, as mostly in this part of the sūtra, only the pratika.

3. So T; द्विषाहस्रादिषु° H Bū.

6. This brāhmaṇam is found TBr. III. 12. 5. 12.

6. 7. The passage from अथावद्रुत्य to पृष्टो दिवीति is again taken from the cayanasūtra. Brl has: पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निरिति. The whole passage is forgotten by T.

19. Before कर्षूः H Bū (not T Brl) have वा.

सर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्व्याख्यातं ˘ यत्रापस्तदन्त्यनवेक्षमाणा ˘ अपः सचेला
दक्षिणामुखाः समृत्तिका आप्लवन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति ˘
नामग्राहं त्रिस्त्रिरुदकमुत्सिच्योत्तीर्याचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं तमसस्प-
रीत्येव गृहानायन्ति ˘ यत्रा च स्त्रिय आक्रन्दत्कुर्वन्त्येव शान्तिं कुर्वन्ति ˘
5 सौत्रामख्या प्रत्याम्नायो भवत्यत्रामिक्षया वेति ˘ संतिष्ठते लोष्टचितिः ˘
संतिष्ठते लोष्टचितिः ॥ १६ ॥

अथ गृहानेष्वनुपकल्पयते वारणं स्रुक्स्रुवं च वारणान्परिधीन्
कुशमयं बर्हिः पर्णमयमिध्मं लोहितं चर्मानडुहं नवं च सर्पिराञ्जनं
चाश्मानं चानडुहं च शमीशाखां च कुशतरुणकानि च दर्भस्तम्बं
10 चाज्यं च यवांश्चेत्येवान्तरेण ग्रामं च श्मशानं च तद्वृथाग्निमुपसमाधाय
कुशमयं बर्हिः स्तीर्त्वा वारणान्परिधीन्परिधाय पर्णमयमिध्ममभ्यज्य
स्वाहाकारेणाभ्याधायाथैतल्लोहितं चर्मानडुहं जघनेनाग्निं प्राचीनग्री-
वमुत्तरलोमोपस्तृणाति ˘ तदारोहन्ति यावन्तोऽस्य ज्ञातयो भवन्त्यारो-
हतायुर्जरसं गृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति ष्ठ । इह त्वष्टा सुज-
15 निमा सुरत्नो दीर्घमायुः करतु जीवसे व इत्येथैनाननुपूर्वं कल्पयति
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति क्लृप्ताः । यथा न पूर्व-
मपरो जहात्येवा धातरायूंषि कल्पयैषामित्येव वारणेन स्रुवेण वा-
रण्यां स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा जुहोति न हि ते अग्ने तनुवै क्रूरं

---

5. So gives Brl (only भवन्त्य॰); सौत्रामख्या T Brl, ॰मख्याः H Bü, quot. Gop.; भवत्य॰ H Bü Gop.; भवंत्य॰ (न्त्य॰) T Brl; अत्र is omitted by Gop.; ॰ामिक्षया T Brl; ॰ामिक्षाया Gop.; ॰ामिक्षायां H Bü; वेति Brl Gop.; चेति T; instead of वे(चे)ति H Bü have जुहुयादिति.

7. So T Brl Gṛhyaprayoga; स्रुवंचस्रुचंच H Bü.

10. तद्वृथाग्नि॰ H Bü T; वृथाग्नि॰ quot. Gop.; लौकिकाग्नि॰ Brl.

15. अनुपूर्वं H Bü Brl Gṛhyaprayoga; अनुपूर्वान् T. Compare also Hir. XXVIII. 11.

चकार मर्त्यः । कपिर्बभस्ति तेजनं पुनर्जराय गौरिव । अप नः
शोशुचदघमग्ने शुशुध्या रयिं । अप नः शोशुचदघं मृत्यवे स्वाहेत्येव
वारणेन स्रुवेणोपघातं जुहोत्यप नः शोशुचदघमिति द्वादश स्रुवाहु-
तीरथोपोत्थायानड्वाहमन्वारभन्तेनड्वाहमन्वारभामहे स्वस्तये । स न
5 इन्द्र इव देवेभ्यो वह्निः संपारणो भवेतिˇप्राञ्चो यन्तीमे जीवा वि
मृतैराववर्त्तिन्नभूद्भद्रा देवहूतिर्नो अद्य । प्राञ्चोगामा नृतये हसाय
द्राघीय आयुः प्रतरां दधाना इतिˇजघन्यः शमीशाखया पदानि
संलोपयते मृत्योः पदं योपयन्तो यदैम द्राघीय आयुः प्रतरां द-
धानाः । आप्यायमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञियास
10 इत्यथान्तरेणाग्निं च ग्रामं चाश्मानमुपदधातीमं जीवेभ्यः परिधिं द-
धामि मा नोनुगादपरो अर्धमेतं । शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीस्तिरो
मृत्युं दध्महे पर्वतेनेत्यथैताः पत्नयो नवेन सर्पिषा संमृशन्त इमा ना-
रीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा संमृशन्तामितिˇकुशतरुणकैस्त्रैक-
कुदेनाञ्जनेनाङ्क्ते यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि । तेनामृतस्य
15 मूलेनारातीर्जम्भयामसीत्यथैतानि कुशतरुणकानि समुच्छित्य दर्भस्तम्बे
निदधाति यथा त्वमुद्भिनत्स्योषधे पृथिव्या अधि । एवमिम उद्भिन्दन्तु
कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्चसेनेतिˇप्रत्येत्य गृहानासन्दीः प्रोष्ठानित्यारोह-
न्त्यनश्रवो अनमीवाः सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमग्र इत्येजं चै-

---

8. **संलोपयते** H Bü Brl; **संलोपयते** T; **संकुलोपयन्ते** Gṛhyaprayoga. Comp. Hir. XXVIII. 11 and Wiener Zeitschr. für die Kunde des Morgenl. VIII, p. 369.

10. With **अथान्तरेणाग्निं** Brl breaks off.

15. **समुच्छित्य** Bü T.Ā. p. 714; **समुच्चित्य** H Gṛhyaprayoga; T om.; compare C. 461.

17. **गृहानासंतिप्रोष्ठानित्यारोहन्त्य°** T; **गृहएनासंदींप्रोष्ठानित्या-रोहयंत्य°** H Bü. **आसन्दींप्रोष्ठान्** Gṛhyaprayoga.

तदहः पचन्ते यवौदनं चौजस्वान्नात्वजोस्यजास्मद्धा द्वेषांसीति ˘ यवौ-
दनस्य च प्राश्नाति यवोसि यवयास्मद्धा द्वेषांसीत्यथास्य श्राद्ध
कुर्वन्त्येकस्यां व्युष्टायां तिसृषु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकाद-
शसु वायुग्मेष्वहःस्वर्धमासेषु मासेष्वृतुषु संवत्सरे वा दद्यात्सोममहर-
5 हरेकादश मासान्नयन्ति ˘ न द्वादशं मासमभ्यारोहन्ति ˘ संवत्सरे संवत्सर
एतस्मिन्नहनि दद्यात्स एष एवं विहित एवानाहिताग्नेः ˘ स्त्रियाः पुं-
लिङ्गपात्रचयनेष्टकाकेशवपनवर्जं ˘ पितुर्मातुराचार्यस्य वा क्रियेत ˘ सह-
सदक्षिणो वाप्यन्यस्य पितृमेधः ˘ संतिष्ठते पितृमेधः ॥ १७ ॥

॥ इति प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

---

1. पचंते T; the others are defect here.

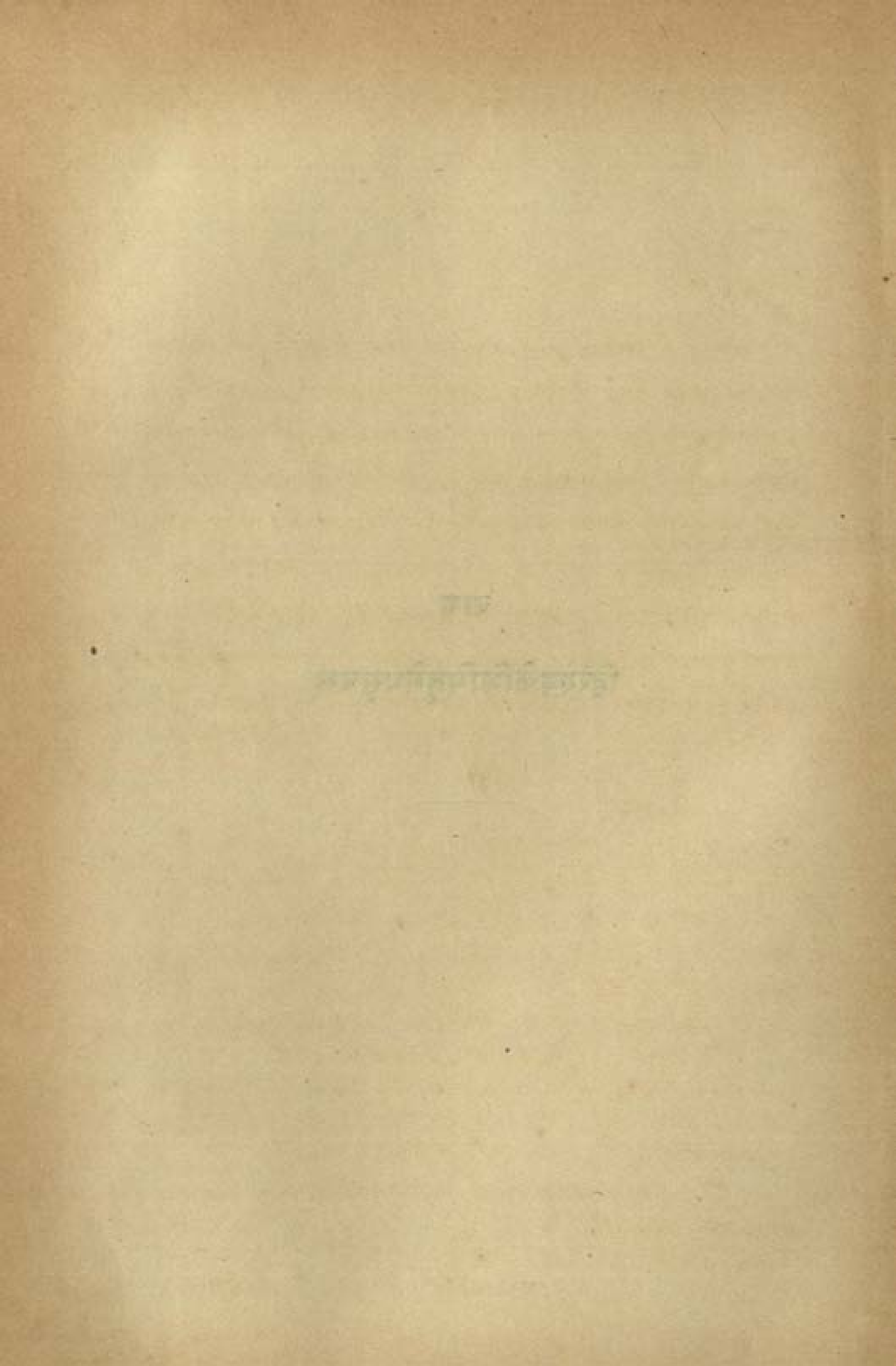
3. So T; एकस्यांवाकाष्टायां H Bü.

5. अहर् once H Bü. — So T; द्वादशमसस्यारोहंति H Bü.; comp. Baudh. gṛhyapariś. III. 11 (in Altind. Ahnencult, p. 217, l. 7).

8. So H Bü; वाप्यनन्यस्यसंतिष्ठतेपितृमेधः ॥ T.

अथ

हिरण्यकेशिपितृमेधसूत्रम्

अथातः पैतृमेधिकं दहनं पुरुषाकृतिर्ह्यस्य प्रियतमेति विज्ञायत आहिताग्नेर्मरणसंशये दहनदेशं जोषयते दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमनिरिण-मसुषिरमनूषरमभङ्गुरमनुपहतमविसृग्दार्यनुपच्छिन्नप्रवणं यस्माद्दक्षिणा-प्रतीच्य आपो निःसृत्योदीच्य एत्य महानदीमवेत्य प्राच्यः संपद्यन्ते
5 समं वा सुभूमिं बहुलौषधिं वनस्थावनं चैचस्थाचैचमिरिणस्यानिरि-णमित्येके यस्मादारात्क्षीरिणो वृक्षाः कण्टकिनश्च तथौषधीर्स्तस्मिंस्त्रे-धोल्लिख्योद्धत्यावोक्ष्य गार्हपत्यं मथित्वाहवनीयं ज्वलन्तमुद्धरत्यन्तरा दाहचितेरवकाशं शिष्ट्वाग्नीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं पश्चाद्गार्हपत्यं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सभ्यावसथ्यावौपासनं च तेष्वजस्रेषु जुहु-

---

1. A begins with आहिताग्नेर्म°.

3. अनुपहतम° A² and Pi. Sā.; अनूप° all the others. Comp. Baudh. 7. 13. — अविसृग्दारि T H H² B¹ B²; °सृग्दारि A¹ A²; comp. Baudh. l. c. and C. 129; Pi. Sā. quotes with अविदरणं.

4. °प्रतीच्य आपो A¹ A² H Pi. Sā.; प्रतीच्या T B²; प्रती-च्यापो B¹. — निःसृत्य A¹ A² Pi. Sā.; निससृत्य (i. e. निसृ°) B¹; निसृत्य T B².

5. समंवासुभूमिं H H² B¹ B² A¹ A² Pi. Sā.; समंवासभूमिं T. Most probably the original reading was समं वा भूमिं, as given by the Tanjore Brahmamedhaprayoga, comp. Baudh. 8. 2 and Hir. XXIX. 4, Kauś. sū. 25. 24, Śat. Br. III. 6. 1. 18, Kāty. śrs. VI. 3. 12. — बहुलौषधिं only A¹ A² Pi. Sā.; °षधि the others.

5. 6. So (अनिरिणमित्येके) H B¹; °रिणइत्येके T H². The passage वनस्थावनं . . . इत्येके (l. 5 and 6), missing in A¹ A², is found in Pi. Sā.

6. So all except H: तथौषधीश्च and Pi. Sā.: तथौषध्यस्.

द्वसति प्राणा वा एत आहिताग्नेर्यदग्नयस्त एनं समिद्धाः पारयन्त्यगदो
ह भवतीति विज्ञायते तस्यैतदग्निहोत्रोच्छेषणं निदधाति ग्रामे वा-
स्यैतेन कल्पेन जुहुयाद्यदि जीवेत्यविदेतदग्निहोत्रोच्छेषणं यदि मरणं
गच्छेत ब्रह्मविदाप्नोति परं भृगुर्वै वारुणिरित्येतावनुवाकौ ब्रह्मविदो
5 दक्षिणे कर्णे जपत्यायुषः प्राणꣳ सन्तन्विति वा यदि प्रैति प्रेतमात्याः
प्राचीनावीतिनः केशान्प्रकीर्य पांसूनावपन्ते तं जघनेन गार्हपत्यं द-
क्षिणाशिरसं दर्भेषु संवेशयन्ति सर्वस्य प्रतिशीवरीति संवेषु संवेशनेषु
दक्षिणाशिराः पूर्वया द्वारोपनिर्हृत्यान्तराग्नी निपात्यान्वारब्धे मृत
आहवनीये स्रुवाहुतिं जुहोति परेयुवाꣳसमित्येवं गार्हपत्ये तूष्णीमन्वा-
10 हार्यपचनेऽथास्य दक्षिणेन विहारं परिश्रिते प्रेतस्य केशश्मश्रुलोमन-
खानि वापयित्वा स्नापयित्वा ग्राम्येणालङ्कारेणालङ्कृत्य शुक्लसूत्रेणाङ्गुष्ठौ
बद्ध्वा नलदमालामाबध्य ॥ १ ॥

औदुम्बर्यामासन्द्यां कृष्णाजिनं दक्षिणाग्रीवमधरलोमास्तीर्य त-
स्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोर्णोतीदं त्वा वस्त्र-
15 मित्येषास्येतरदपादत्तेपैतद्वहेति तत्पुत्रो भ्राता वान्यो वा प्रत्यासन्न-
बन्धुः प्रतीतः परिधाया जरसो वसीतोऽथाप उपस्पृश्यापरेणाहवनीयं

---

1. सुसमिद्धाः A[1] A[2].

3. The passage यदि जीवेत् . . . यदि प्रैति not found in A[1] A[2].

5. So H[2] T; कर्णे जपतीतरस्यायुषः H B[1] Pi.Sā.

6. तं T H[2] B[1] A[1]; प्रेतं H.

10. विहारं H A[1] Pi.Sā.; विहारे T H[2]. — परिश्रिते T H H[2] A[2] Pi.Sā.; °श्रृते A[1]; Gopāla: परिश्रिते कटादिभिः परिवृते.

11. 12. A[1] has: स्नापयित्वाकाशावालङ्कृत्य नलदमालामाबध्य, but compare Gopālayajvan: केचिदत्राकाश इति न पठन्ति तत्राकाशादन-र्थसिद्धिं भवत्येव.

12. So T H[2]; आबध्य नलदेनानुलिंपन्ति H. None of these words are found in B[2] (B[1] is defect here).

16. अथाप उपस्पृश्य only in the MSS. of Hir., not in A and B.

प्रतीचीस्तिस्र उत्तपराजीः स्तीर्त्वा परापावमवहतानां व्रीहीणामन्वा-
हार्यपचने तूष्णीमुपचरितं चरुं श्रपयति ˘ गार्हपत्ये च मैत्रावरुणीमा-
मिक्षां यदि सांनाय्ययाजी भवति ˘ पालाशं काष्ठमग्न्यगारात्तृणैर्गार्हपत्य
आदीप्य तेनोल्मुकप्रथमा गच्छन्त्यजमनुनयन्ति राजगवीं सव्ये पदि
5 बद्धामग्नीनग्निभाण्डमग्निहोत्रोच्छेषणमित्येतान्यनुहरन्ति ˘ न हीनमन्वाह-
रेयुरेष तमाद्दतैनसा वहन्तीत्येके ˘ कृष्णगवं स्यादिति शाट्यायनक-
मिमौ युनज्मीत्येष योजन आम्नात ˘ आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा
त्वेतश्च्यावयत्विति ˘ तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय दक्षिणतो लोष्टानव-
रुज्य तेषु चरुं प्रतिष्ठाप्यैकवाससो दक्षिणान्केशपक्षानुद्ग्रथ्य सव्यान्प्रस्रस्य
10 दक्षिणानूरूनाघ्नानाः त्रिभिरभिधून्वन्तस्त्रिः प्रसव्यं परियन्त्यप नः शो-
शुचदघमिति ˘ सव्यानुद्ग्रथ्य दक्षिणान्प्रस्रस्य सव्यानूरूनाघ्नाना अनभि-
धून्वन्तस्त्रिः प्रतिपरियन्त्यप नः शोशुचदघमिति ˘ मेक्षणेन लोष्टेषु च-
रोस्त्रिः प्रयौति ॥ २ ॥

---

1. °राजीस्तो° T H H² A¹; °राजीरागार्हपत्यात् A²; °राजीर् Brahm. pray.

5. °भाण्डमित्येताननुहरन्तिनहीनम° T; °भाण्डमग्निहोत्रोच्छेषण-मित्येताननु° H; °भाण्डमग्निहोत्रोच्छेषणमितिनहीनम° B¹; °भाण्ड-मित्येतान्यनुहरंतिनहीनम° H² (pr. m.) B²; °भाण्डमग्निहोत्रोच्छेषणंये-नचान्येनार्थोभवतिनहीनम° H² (sec. m.) Pi. Sā.; °भाण्डमितियेनचा-न्येनार्थोभवतिनहीनम° A¹ A² (अग्निभाण्डमित्यौपासनभाण्डः A²). The sūtra येनचा° भवति is very common in the Kalpa of Āpast.

7. एष H A¹ A² B; एषां T H²; A²: इमौ युनज्मीत्यनुष्टुबात्मक एष मन्त्रो वाहयोर्योजनकरणतया आम्नातः.

8. 9. अवरुज्य i. e. उत्खाय (A²).

9. उद्ग्रथ्य T H A¹ (both times), Brahm. pray. (twice), Pi. Sā.; उद्ग्रन्थ्य T H² (twice). With this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 1—2.

13. त्रिभागं H²; त्रिः all the others.

परीत्य परीत्य प्रयौतीत्येक˘आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा आशा इति˘तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वादीयमानमनुमन्त्रयत आयुर्विश्वायुरिति˘तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा तृतीयेन सह चरुं प्रक्षिणुयाद्देयास्य कपालानि सुसम्भिन्नानि संभिनत्ति यथैषूदकं न तिष्ठेत्तूष्णीं चतुर्थमादाय गत्वा जघनेन दहनदेशं निधायोदञ्चः समुत्क्रामन्त्येषा वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक्तामेवैनाननूत्क्रामन्तीति विज्ञायते˘प्रत्येत्य हरिख्या पलाशशाखया शमीशाखया वा श्मशानायतनं संमार्ष्ट्यपेत वीतेति˘दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपस्पृश्योद्धत्यावोक्ष्य हिरण्यशकलमवधाय तस्मिन्दक्षिणाग्रान्दर्भान्संस्तीर्य तेषु दक्षिणाग्रैर्याज्ञिकैः काष्ठैर्दारुचितिं चित्वाग्नीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं पश्चाद्गार्हपत्यं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सभ्यावसथ्यावौपासनं च˘ दक्षिणाप्रागग्रैर्दर्भैरग्नीन्दारुचितिं च परिस्तीर्य दारुचितेः पश्चाद्दर्भान्संस्तीर्य तेष्वेकैकशः पात्राणि प्रयुनक्ति˘रज्जूरवहत्यासन्दीमपविध्यन्ति˘ रज्जुषु चैव कृष्णाजिने चोत्तानः शेते˘एकपवित्रेण प्रोक्षणीः संस्कृत्य मृतं पात्राणि दारुचितिं च प्रोक्ष्याथाज्यानि गृह्णाति दर्शपूर्णमासव-

---

3. प्रक्ष्णुयाद् T H[2] H; प्रक्षिणुयात् A[1] Pi.Sā.; प्रदक्षिणाद् B[1]; प्रक्ष्णुयात् seems to be recommended by कुम्भमाक्ष्णौति, Kāty. śrs. XXI. 4. 6, प्रक्षिणुयात् by Hir. Kalpasūtra XII. 8: कुम्भं प्रक्षिणोति and Śat. Br. XIII. 8. 3. 4: कुम्भं प्रक्षीय. Comp. also C. 464*.

7. 8. So T H B[1] Pi.Sā.; अवोक्ष्य मध्ये हिर° H[2] A[1] A[2].

9. निधाय A[1]; अवधाय the others.

12. अग्नीन्दारुचितिं च T B[1] H[2] (अग्निं); अग्नीन्प्रेतं दारुचितिं च H Brahm. pray.; A is defect here.

13. तेष्वेकैकशः om. T. — After प्रयुनक्ति H adds: शुक्लसूत्रे छित्त्वा and reads: अपहत्या°.

15. A[1] omits अथ before आज्यानि गृह्णाति. Before अथ H inserts: अथाज्यं निर्वपति दर्शपूर्णमासवत्तूष्णीं.

तूष्णीमेंमिहोचोद्वेषणमन्येन दध्ना संसृज्य पात्राणि पूरयति यान्यासे-
चनवन्त्यभ्युचतीतराश्चरिक्तताया इति विज्ञायते ॥ ३ ॥

अथैनमुदरे विदार्य निरान्त्रं निष्पुरीषं कृत्वावटे पुरीषमवधाय
प्रक्षाल्य प्रत्यवधाय सर्पिषा पूरयतीति शाट्यायनकमैंपि वा न निष्पु-
5 रीषं कुर्याद्यदि कुर्यात्प्रजा ह्यस्य चोधुका भवतीति विज्ञायतेऽथ रा-
जगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत इति जरतीं मूर्खां तज्जघन्यां कृष्णां
कृष्णाक्षीं कृष्णवालां कृष्णखुरामैंपि वाक्षिवालखुरमेव कृष्णं स्यात्तां
ज्ञातयोन्वारभन्तेंऽघात्यन्तप्रदेशो धून्वनेन्वारम्भणे सङ्गाहने संसर्पण उद्-
कोपस्पर्शन आरोहण इति सर्वत्र कनिष्ठप्रथमा अनुपूर्वा इतरे स्त्रि-
10 योऽग्रे तां घ्नन्त्युत्सृजन्ति वा यद्युत्सृजन्त्यपश्याम युवतीमाचरन्तीमित्येता-
भिस्तिः प्रसव्यं राजगवीमग्नीन्दारुचितिं च परिणीय ये जीवा इत्य-
भिमन्त्र्य माता रुद्राणामिति द्वाभ्यामुत्सृजन्ति ॥ ४ ॥

यदि घ्नन्ति ततः संप्रैष्यत्यपिधाय मुखं दक्षिणापदीं प्रत्यक्शिरसीं
घ्नतेति निहन्यमानायाः सव्यानि जानून्यनुनिघ्नन्तः पांसूनवमृजन्ते पुरु-
15 षस्य सयावरीत्यथाह विस्रंसयतेति विस्रस्यमानामनुमन्त्रयते पुरुषस्य
सयावरि वि ते प्राणमसिस्रसमिति ततः संप्रैष्यत्यङ्गादङ्गादनस्थिकानि
पिशितान्युत्खिदन्तोप्रक्षालयन्तोप्रच्यावयन्त उल्मुके श्रपयतात्प्रज्ञातं ह-

---

1. 2. The passage पात्राणि . . . इति विज्ञायते occurs also Āp. śrs. XV. 14. 13.

5. भवन्तीति H B[2] Pi. Sā.; भवतीति T A[1] H[2]. A[2] also has sing. verbi; comp. Baudh. 4. 16.

6. जरंतीं T H. For this passage see TS. VII. 1. 6. 4.

7. So H[2] (°खुमुत्पमेव°) A[1] A[2] B[1]; °खुरामेवकृष्णाऽस्यात् T H.

8. धून्वने A[1] A[2] (twice) H[2] B[1]; धुन्वने T H[2].

11. चर्षिं T. — राजगवीं om. A[1] A[2]. — H adds again प्रेतं before दारुचितिं; राजगवीं -- दारुचितिं B[1].

17. उत्खिदन्तोप्रक्षा° T H H[2]; उत्खदाप्रक्षा° B[1] B[2] A[1] A[2].

द्यं निधत्तात्प्रज्ञातौ मतस्नौ प्रज्ञातं मेदः प्रज्ञातां वपां प्रज्ञातं
सपाद्वालशीर्षचर्मेत्येव पत्नीमुपनिपातयतीयं नारीति ˘ तां पतिस्थ
एकधनेनोत्थापयत्यन्यो वा ब्राह्मण उदीर्ष्व नारीत्येव पत्नी साहस्रं
वरं ददाति ˘ हस्तौ संमार्ष्टि ˘ सुवर्णेन ब्राह्मणस्य सुवर्णं हस्तादिति ˘
5 धनुषा राजन्यस्य धनुर्हस्तादिति ˘ मणिना वैश्यस्य मणिं हस्तादित्येवैनं
चितावुपर्यध्यूहत्येव वा पत्न्याः संवेशनादि क्रियतेऽथास्य प्राणायतनेषु
हिरण्यशल्कान्प्रत्यस्यत्याज्यबिन्दून्वा ˘ पात्राणि चिनोति ˘ सर्वाण्यनुलो-
मानि ध्रुवावर्जं ˘ तस्य दक्षिणे हस्ते स्फ्यं जुहूं च निदधाति ˘ सव्य
उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च ॥ ५ ॥

10 मुखेऽग्निहोत्रहवणीं ˘ नासिकयोः स्रुवावक्ष्णोर्हिरण्यशकलावाज्यस्रुवौ
वा ˘ कर्णयोः प्राशित्रहरणे भित्त्वा वैकं ˘ हन्वोरुलूखलमुसले ˘ दत्सु ग्राव्णो
यदि ग्रावाणो भवन्ति ˘ शिरसि कपालानि ˘ ललाट एककपालमुदरे
पिष्टसंयवनीं पात्रीं ˘ नाभ्यामाज्यस्थालीं ˘ पार्श्वयोः शूर्पे छित्त्वा वैकं ˘
वङ्क्षणयोः सांनाय्यकुम्भ्यौ यदि संनयत्यण्डयोर्दृषदुपले ˘ शिश्ने दृषारवं
15 शम्यां च ˘ प्रतिष्ठयोरग्निहोत्रस्थालीमन्वाहार्यस्थालीं च ˘ पत्त उपावह-

---

1. मतस्नौ T; मतस्ने H H^2 (प्र° म° fails in B^1); वृक्कौ A^1. Baudhāyana (11, 7) has मतस्नौ; in the Saṃhitās the dual मतस्ने is current. See also Schwab, Das altind. Thieropfer, p. 127.

2. पतिस्थ H A^1 A^2; पतित्य B^1 B^2 Pi. Sā.; H^2 is defect here; पतिक्ष or पतिथ T. Comp. C. 176.

3. साहस्रं T H^2 A^1 B^1 B^2; सहस्रं H.

7. °शकलान् A^1 A^2; the others, also Pi. Sā.: शल्कान्.

10. अक्ष्णोर् T H H^2; so also Baudh. 10, 10; अक्ष्योर् A^1 A^2 B^1.

12. The passage यदि ग्रा° भ° seems to be missing in A^1 A^2.

14. यदि संनयति missing in A^1 A^2. — दृषारवं T H H^2; दृष-- B^1; वृषारवं A^1, also Baudh. (10. 19) and the Mādhyandina-texts. Gopālayajvan (A^2) seems to have known both readings. Compare C. 212.

रणीयं कूर्चं ˘ वेदं शिखायां ˘ शिरस उपसादनीयमिडापात्रं चैममग्ने
चमसमिति मध्ये चमसमेवंशिष्टान्यन्तरा सक्थिनी ˘ स एष यज्ञायुधी
यजमानोऽञ्जसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायत ˘ उल्मुके वियूष्काख्यवदा-
नानि श्रपयित्वा हृदयेऽस्य हृदयं निदधाति ˘ दक्षिणे हस्ते दक्षिणं
5 मतस्नं सव्ये सव्यं श्यामशबलाभ्यां त्वेति ˘ हस्तयोरेव मैत्रावरुणीमामिक्षां
मित्रावरुणाभ्यां त्वेति ˘ वपयास्य मुखं प्रोर्णोति मेदसा शिरः संप्रोर्णुष्व
मेदसा पीवसा चेति ॥ ६ ॥

अथैनं सपादवालशीर्षचर्मणोत्तरलोम्ना प्रोर्णोत्यग्नेर्वर्मेत्यथैनमुपो-
षति मैनमग्ने विदह इति पुरस्तादाहवनीयेन ˘ शृतं यदेति पश्चाद्गार्ह-
10 पत्येन ˘ तूष्णीं दक्षिणतोऽन्वाहार्यपचनेन ˘ पुरस्तात्सभ्यावसथ्याभ्यामौपासनेन
चोथैनमुपतिष्ठते सूर्यं ते चक्षुरिति ˘ विज्ञानमुपैति यद्यूर्ध्वो धूम उदि-
याद्द्युलोको ह भवतीति विज्ञायते यद्यन्तरिक्षमन्तरिक्षलोको यदि
पृथिवीं पृथिवीलोको ˘ जघनेन चितिमजमवत्तेन शुल्वेन संवध्नात्यजो
भाग इत्युद्द्रवन्तमनुमन्त्रयते˘चैतद्धविरिडसूनेन पात्र्या चमसेन वा जुहो-
15 त्यग्नये रयिमते स्वाहेति ˘ नव च स्रुवाहुतीर्य एतस्य पथो गोप्तार
इत्येतैरुभयं प्रहरति येन जुहोत्यथ परेणाग्निं प्राङ्मुख उपविश्याथैनं या-
म्येन सूक्तेन नवर्चेन पराचानुशंसति प्र केतुनेति ˘ जघनेन दहनदेशमु-

---

1. वेदं शिखायां missing in A^1 A^2.

3. उल्मुकेविग्रू° H H^2 A^1 A^2; उल्मुकेनाविग्रू° T; उल्मुकेग्रू° B^1.

5. Instead of मतस्नं H H^2 T B^1 have हस्तं. I have emended without hesitation. A^2 has again वृक्कं instead of मतस्नं.

11. 12. उदियाद्द H; उदीयात् T H^2. Instead of विज्ञायते A^1 reads विद्याद्.

14. So emended; उद्द्रवंतम° T H^2 B^1; उपद्रवंतम° H; the two words उद्द्र° अनु° fail in A^1(?). — Between अनुम° and (अ)चैतद्ध° T adds: (अ)यं वै त्वमस्मादित्य्. — इडसूनेन T A^1; इडसूनुना H H^2; इडमूलेन B^1. — पात्र्या B^1 A^1; पात्रिया T H H^2.

दीचीस्तिस्रः कर्षूः खात्वाश्मभिः सिकताभिश्चोपप्रकीर्यायुग्भिरुदकुम्भैरपः
परिस्राव्य तासु ज्ञातयः संगाहन्तेऽश्मन्वती रेवतीरिति ॥ ७ ॥

जघनेन कर्षूः पलाशशाखे शमीशाखे वा निघ्नन्त्यथैने दर्भमयेन
शुल्वेन संबध्य तेऽन्तरेण प्रसर्पन्ति यद्दै देवस्य सवितुः पवित्रमिति
5 जघन्यः शाखे व्युदस्यति या राष्ट्रात्पन्नादित्युद्वयं तमसस्परीत्यादित्यमु-
पस्थायानवेक्षमाणा अपोऽवगाहन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
केशान्प्रकीर्य पांसूनोप्यैकवाससो दक्षिणामुखाः सकृदुपमज्योत्तीर्य वासः
पीडयित्वोपविशन्त्येवं त्रिस्तत्प्रत्ययं तिलमिश्रमुदकमुत्सिच्याहरहरञ्जलि-
नैकोत्तरवृद्धिरा दशाहादप्रतीक्षा ग्राममेत्य यत्स्त्रिय आहुस्तत्कुर्वन्त्यन-
10 शनानध्ययनाधःशय्योदकोपस्पर्शनान्याकालमनूचीनेषु द्व्यहं त्र्यहं षडहं
द्वादशाहं वा गुरुष्वनशनवर्जं संवत्सरं मातरि पितर्याचार्य इत्येकेऽन-
शनानध्ययनवर्जं यावज्जीवं प्रेतपत्न्युदकोपस्पर्शनमेकभुक्तमधःशय्या ब्रह्म-
चर्यं क्षारलवणमधुमांसवर्जनं च ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमः पटलः ॥ १ ॥

---

7. From **केशान्प्रकीर्य** to the end of this paṭala is not given by Āpastamba (A), who finishes this paṭala with **पुनात्विति.** The reading, above given, from 7 sqq. to the end of the paṭala is that of T and H². After **उत्तीर्य** H and quot. Pi. Sā. p. 139 add: **सव्यं आन्वाच्य.** Comp. Āp. dhś. II. 15. 10 with Bühler's note.

8. After **तत्प्रत्ययं** H and quot. Pi. Sā. p. 76, 139 add: **सगोत्रनामधेयं.** — **उत्सिच्यैवमहर॰** H² and the quotation given by Gopālayajvan from the Āp. dhś.

10. **॰न्याकालमनुचीनेषु** T H H², but comp. Āp. dhś. II. 15. 11—12 (note) and Hir. dhś. (praśna XXVII. 8 med.), where the ms. Haug gives exactly the same passage with **आकालमनूचीनेषु.** — The interpunction of l. 10—14 is uncertain.

अपरेद्युस्तृतीयस्यां पञ्चम्यां सप्तम्यां वास्थीनि संचिन्वन्ति˘ क्षीरो-
त्सिक्तेनोदकेनौदुम्बरशाखयाप्रक्षालयञ्छरीराण्यवोक्ष्य यं त्वमग्ने
मन्यामेति पञ्चभिरेत एवाङ्गारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रः स्रुवाहुतीर्जु-
होत्यवसृजेति प्रतिमन्त्रमयुग्मिभरुदकुम्भैः सव्योपचितमवोक्ष्यायुजः स्त्रियः
5 संचिन्वन्ति˘ यस्याः पुनर्विजननं न स्यात्सा सव्ये हस्ते नीललोहिताभ्यां
सूत्राभ्यां बृहतीफलमाबध्य सव्येन पदाश्मानमास्थाय सव्येन पाणिना
प्रथमानन्वीक्षमाणास्थीन्यादत्त उत्तिष्ठात इति दद्यः शिरसो वा˘
तद्वाससि कुम्भे वा निदधातीदं त एकमिति द्वितीयांसाभ्यां बाहुभ्यां
वा˘ पर ऊ˘त एकमिति तृतीया पार्श्वाभ्यां श्रोणीभ्यां वा˘ तृतीयेन
10 ज्योतिषेति चतुर्थ्यूरुभ्यां जङ्घाभ्यां वा˘ संवेशन इति पञ्चमी पद्भ्यामेवमे-
वायुजकारं सुसंचितं संचिन्वन्ति˘ भस्माभिसमूह्य संहत्य शरीराकृतिं
कृत्वा शरीराण्यादायोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ प्रेहीति˘ शम्यां पलाशमूले वा कुम्भं
निधाय जघनेन कुम्भं कर्ष्वादि समानमा स्नानान्मृदा स्नातीत्येके ॥ ९ ॥

अथातो हविर्यज्ञियं निवपनं यं कामयेतानन्तलोकः स्यादिति˘
15 समस्या उद्धतेवोक्षिते सिकतोपोप्ते परिश्रिते वाग्यतोऽनन्वीक्षमाणो
दर्भेष्वस्थीनि निवपति पृथिव्यास्त्वाक्षित्या अपामोषधीनां रसेन स्वर्गे
लोके निवपाम्यसावित्यनन्तलोको ह भवतीति विज्ञायतेऽथ यदि पु-

---

5. पुनर्विजनं T H H[2]; °विजननं A[1] A[2] Pi.Sā.; B[1] defect; B[2]: यस्याः पुनःप्रसूतिर्नास्ति.

8. So T H[2] B Pi.Sā.; तानि वाससि H; तद्वास्थिकुम्भे A[1].

10. 11. So H A[1] A[2] B[2]; °भ्यामेवायुज° H[2]; °भ्यामेववायुज° T, Pi.Sā. p. 126.

11. So H[2] A[1]; °भिसमुह्यसंहत्य T; समूह्यभस्मचितिमलङ्कृत्य-संहत्य H.

12. उत्तिष्ठति, given by T H H[2] B[2], missing in A[1] B[1] Pi.Sā. p. 127.

14. °र्यज्ञीयं A[1] A[2]. — लोकस्याद् T H[2] B[1] B[2] A[1]; लोकोस्यस्याद् H.

15. समस्या H H[2] A[1] A[2] B[2]; सामस्या T.

नर्धच्यन्तः स्युरग्निहोत्रहवणीं कृष्णाजिनं शम्यां दृषदुपले नानुप्रहरेयुरेत
एवाङ्गाराद्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रो रात्रीरिद्धा दहनवदवकाशं जोष-
यित्वाग्निमुपसमाधाय संपरिस्तीर्यापरेणाग्निं दक्षिणाग्रान्दर्भान्संस्तीर्य
तेषु दर्शपूर्णमासवत्कृष्णाजिने शम्यायां दृषदुपलाभ्यामवाञ्जनं शरी-
5 राणि सुसंपिष्टानि पेषयित्वाज्यकुम्भे समुदायुत्याग्निहोत्रहवण्या जुहोत्य-
स्मात्त्वमधि जातोसीत्येतयैवान्तमेवैवाग्निहोत्रहवणीं कृष्णाजिनं शम्यां
दृषदुपले चानुप्रहरेयुर्न चात ऊर्ध्वं श्मशानं कर्तुमाद्रियेतोक्षतीर्वा-
स्यादहने वर्षेष्टकाभिर्वा परिचिनुयात्तमभ्येवादित्यस्तपति तमभि वातो
वाति तमापः स्पृशन्ते स नैवादित्यस्य सकाशाच्छिद्यते न वायोर्नापां
10 संसर्जनादेवं हि कौषीतकिर्विदां चकार ˘तं हैवं चक्रुरेवमु हाहैवमा-

---

4. **दर्शपूर्णमासवत्**, given by T H H² B², is omittted by A¹ B¹. — **अवाञ्जनं** all, also Bandh. 18. 4. B² gives: **सुवाञ्जनमिति सुवेण घृतमासिच्य पिनष्टि । - - - र्थो द्रष्टव्यः । अथ वा प्रमादपा-ठोवाञ्जनमिति ।** Compare C. 60, 404.

6. **शम्यायां** T H; **शम्याया** H²; **शम्या** A¹ B¹, cf. Bandh. 18. 7.

7. Emended hesitatingly. **आद्रियेतक्षतीर्** T H H² A¹ A² B¹; **विकल्पेनाक्षतीर्वा** B² (the bhāṣya), which points to **आक्षतीः**. The sūtra of Baudhāyana (18. 10) also has **आक्षतीः**. Possibly the original reading **आद्रियेताक्षतीः** was at first corrupted into **आद्रियेत । क्षतीः**. Comp. also C. 407.

10. One of the most difficult passages. **एवमुदाहैनमा°** T; **एवमुहाहैनमा°** H²; **एवमुहवैनमा°** H; **एवमुहवैनमा°** B¹; **एवमुहा-हैवमा°** A¹; A² also seems to point to the reading **°हैवमा°**, as it says: **आश्मरथ्यं चैवमेव चक्रुः.** Perhaps the words are to be separated thus: *evaṃ hi kauṣītakir vidāṃ cakāra. taṃ ha evaṃ cakruḥ. evaṃ u ha āha* („thus he had commanded to do with his remnants“). *evaṃ āśmarathyaṃ cakruḥ.*

श्मरथ्यं चक्षुस्तस्यो हैवैते अहीना हायनाˇव्युच्छन्ती व्युच्छत्यस्मैˇवस्यसी
वस्यसी व्युच्छतिˇप्रजा हास्य श्रेयसी भवति यमेवं निदधातीति वि-
ज्ञायते ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

---

5 नवम्यां व्युष्टायां यज्ञोपवीत्यन्तरा ग्रामं श्मशानं चाग्निमुपसमा-
धाय संपरिस्तीर्यापरेणाग्निं लोहितं चर्मानडुहं प्राचीनग्रीवमुत्तरलो-
मास्तीर्य तद्दिनसमालिनो ज्ञातीनारोपयत्यारोहतेत्यथैनाननुपूर्वान्प्रक-
ल्पयति यथाहानीतिˇप्रतिलोमकृतया वारख्या स्रुचा द्वे चतुर्गृहीते
जुहोति न हि ते अग्ने तनुवा इतिˇदश च स्रुवाहुतीरप नः शोशु-
10 चदघमितिˇहुत्वा हुत्वा पात्र्यां संपातानवनयत्येवोभयं प्रहरति येन
जुहोत्युत्तरेणाग्निं रोहितोनड्वान्प्राङ्मुखोवस्थितो भवतिˇतं ज्ञातयोन्वा-
रभन्तेनड्वाहमन्वारभामह इतिˇप्राञ्चो गच्छन्तीमे जीवा इतिˇजघन्यो
वेतसशाखयावकाभिश्च पदानि संलोभयन्नेति मृत्योः पदमित्यथैभ्यो-

---

1. So B^1; तस्योहवैदेवा A^1, but the bhāṣya, A^2, seems to point to the same reading as given by B^1, as it says: तस्य पुनर्दहनसंस्कृतशरीरस्यैवैते हायनाः संवत्सरा अहीना भवन्ति सफला भवन्तीति यावत्. The three mss. of Hir. T H H^2 insert between तस्यो and हैवैते the words हैष. Prof. Kern, whom I consulted on this passage, suggested also to take हैष as a dittographia.

2. व्युच्छतीति प्रजा T H^2; without इति H A^1 B^1. Compare TS. II. 1. 10. 3. — एवं H B^1 B^2 A^1; एव T H^2.

6. Between अग्निं and लोहितं H inserts दर्भान्संस्तीर्य.

7. अनुपूर्वं A^1 A^2 B^1 B^2; अनुपूर्वान् the others, also Pi. Sā. and the quot. in Wilson, Sel. Ess. Vol. II. p. 300.

13. संलोभयन्नेति T H^2 H; संलोपयन्नेति B^1 A^1 A^2 Pi. Sā. (comm.: विलोपयन् गत्वा); संतभयन् समूहनं कुर्वन्ननुगच्छति B^2. Baudhāyana

ध्वर्युर्दक्षिणतोऽश्मानं परिधिं दधातीमं जीवेभ्यः परिधिं दधामीति˘ स्त्रीणामञ्जलिषु संपातानवनयतीमा नारीरिति˘ तैर्मुखानि विमृजन्ते˘ यदाञ्जनं त्रैककुदमिति त्रैककुदेनाञ्जनेनाङ्क्ते˘ यदि त्रैककुदं नाधिगच्छेद्येनैव केन चाञ्जनेनाञ्जीरन् ॥ ११ ॥

5 पृथिव्यामोषधिस्तम्बं प्रतिष्ठापयति यथा त्वमुद्भिनत्स्योषध इति˘ प्रत्येत्य गृहानुत्तरपूर्वदेशेऽगारस्याग्निमुपसमाधाय संपरिस्तीर्यानुलोमकृतया वारण्या स्रुचा द्वे चतुर्गृहीते जुहोत्यानन्दाय प्रमोदायेत्येवोभयं प्रहरति येन जुहोत्येवमेतदहः पचन्ति यवोदनं चौजोसीत्यजस्य प्राश्नीयार्द्वेवोसीति यवोदनस्योचासन्दीस्तल्पानित्यधिरोहन्ति˘ नापित-
10 कर्माणि च कारयन्त˘ एष प्रथमोऽलङ्कारः˘ सोयमेवं विहित एवानाहिताग्नेः पात्रचयेष्टकावर्जमौपासनेनानाहिताग्निं दहन्ति˘ निर्मन्थ्येन पत्नीर्मुत्तपनेनेतरानेवैकेषां कुम्भान्तं निधानमनाहिताग्नेः स्त्रियाश्च निवपनान्तं हविर्यज्ञयाजिनः पुनर्दहनान्तं सोमयाजिनश्चयतान्तमग्निचित इति˘ नासंनयतामामिक्षामुत्सर्गो राजगव्या अपशुबन्धयाजिनः स्त्रि-

---

has (28. 8) संलोपयते: त्वलोभयते Wilson l. c. Compare 28. 8 with crit. note.

1. For this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 3; अध्वर्युः is omitted in A[1].

3. Comp. Āp. śrs. X. 7. 2.

6. पूर्वदेशे T H[2] Pi.Sā.; पूर्वेदेशे H A[1] B[1].

7. So T H H[2] B[1]. Instead of प्रमोदायेति A[1] has नवेतवेति, Pi.Sā.: न वै तवेति द्वाभ्याम्.

8. यवोदनं all, also Baudh.; but compare Hir. XXIX. 7. s. f.

9. आसन्दीं T H; आसन्दीस् A[1] H[2]; आसन्दीस B[1] Pi.Sā. Comp. Baudh. 28. 17. — अधिरोहयन्ते T H H[2]; अधिरोहन्ति B[1] A[1] Pi. Sā.

12. स्त्रियाश्च om. A[1] but comp. A[2]: अत्र केचित्स्त्रियाश्चेत्यपि न पठन्ति.

याश्च˘दहनकल्पेन न कल्पेरन्ननुपेतान्कन्याश्च˘पुनर्दहनमन्त्रेणैव दहेयुः˘
स्त्रियाश्चैवं˘पुंलिङ्गवपनवर्जमित्येक इत्येके ॥ १२ ॥

॥ इति तृतीयः पटलः ॥ ३ ॥

इति हिरण्यकेशिसूत्रे अष्टाविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २८ ॥

---

5 दिष्टगमनाद्युक्तस्वहःस्वहोरात्रार्धमासमासर्तुषु संवत्सरे वा निद-
धात्येंप्रज्ञाति याथाकामी˘या माघ्याः पौर्णमास्याः फाल्गुन्याश्चैत्र्या
वैशाख्या नैदाघ्या वोपरिष्टादमावास्या तस्यामयुजो युजो वाभीरा-
द्रायोत्तरतो लोष्टानवहृत्य दक्षिणा निर्हरन्ति˘स्थलार्थानिष्टकार्थान्वा˘
पुरस्तादेव श्मशानायतनादोषधीरुद्धारयन्ति पाठापृश्निपर्णीकर्णिकार-
10 राजवृक्षकण्टूकतिल्वकविभीतकार्कशरयवदंष्ट्राध्यण्डा अन्याश्च क्षीरिणीर-

---

4. The colophon in H[2] runs thus: इति हिरण्यकेशिसूत्रे पञ्च-मषट्के चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः; in B[1]: इति भारद्वाजपितृमेधिकसूत्रे प्रथमप्रश्नः.

8. Between अवहृत्य and दक्षिणा T and H[2] add तेषु, probably a false reminiscence of XXVIII. 2 (35. 10). Instead of दक्षिणा निर्हरन्ति (T H H[2]), दक्षिणतो हरन्ति is given by B[1] B[2]. — स्थलार्थान् H[2]; the others corrupt. Compare C. 486.

9. उद्धारयति B[1] B[2]; °यंति the others.

10. In the list of the plants not all is equally certain. Instead of °कण्टूक° as given by H[2] and B[2] (here slightly corrupted) T gives only वक, H B[1] omit the word. — Instead of तिल्वक T H[2] B[1] give तिलक, only H: बैल्वक. Baudh. (8. 3), Śat. Br. (XIII. 8. 1. 16) and Kāty. (śrs. XXI. 3. 20) give तिल्वक. — अध्यण्डा is given only by B[2], the others: °द्यंडा T, °ह्यंडा H[2], °त्यंडा H. Compare Śat. Br., Kāty. l. c. and Kauś. sū. 35. 4.

नुत्खेया˘ ऽपराह्णे श्मशानायतनं विमिमीते पञ्च पञ्च प्रक्रमान्त्सर्वतः˘ षट्टुरस्रादित्येके˘ माने परीतान इष्टकोपधान इति दिक्संयोगः सर्वत्र पुरस्तादुपक्रमः प्रसव्यं दक्षिणतोपवर्गस्त्रिवृता मौञ्ज्या बाल्वज्या वा रज्ज्वा प्रसव्यावृत्तया त्रिः प्रसव्यं परितत्यायुग्भिरुदकुम्भैः स्रवोचितम-
5 वोक्ष्य यथा प्राणदुत्सर्पेन्नं प्राणदधि निवपेर्वेदि प्राणदधि निवपेज्जी-
वतां ह तत्प्राणानधि निवपेत्खेर्यां तल्पे वा संभारानोप्य ॥ १ ॥

श्वो भूते पशुना तदर्थमन्नं संस्कृत्य तदमावास्यायां निदधात्यथ यदि पुनर्धविष्यन्तः सुखदगारं तल्पं वा मिन्वन्ति˘ तस्य पूर्वार्धे मध्ये पश्चार्धे वा पालाशीं मेथीं त्रिविषूकां निघ्नन्ति˘ पुरस्तादेव शूद्रो ब्रह्म-
10 बन्धुर्वा संवादितोपविशति˘ या स्त्री मुख्यतमा तामाह˘ वसतिं मया-
साविक्रतीति˘ न ददामीतोतरा प्रत्याहैवं द्वितीये करोत्येकैराचाय

---

1. प्रक्रमान्त्स° T H; प्रक्रामास° H[2], B defect.

4. Instead of प्रसव्यावृत्तयात्रिः (H B[1]), T H[2] give: प्रसव्यया-त्रिवृतात्रिः; B[2]: त्रिगुणयाप(स)व्यावृत्तयात्रिः. Here त्रिगुणया is the bhāṣya for त्रिवृता. Consequently B[2] points also to the reading of H B[1].

6. So emended; प्राणादुत्सर्पे° T H H[2]; प्राणंतत्सर्पे° B[1]; प्रा-णात् प्राणवदित्यर्थः B[2]. Baudhāyana replaces प्राणद् by जीवद्.

7. तदमा° T B[1]; तदहरमा° H and probably also H[2]. With तत् is meant the śmaśāna, as also above 46. 6: जीवतां ह तत्प्रा-णानधि निवपेत्.

8. धविष्य° H[2] B[1] B[2]; धूविष्य° H; हविष्य° T.

9. Instead of शूद्रो H[2] gives शूद्रोत्पन्नो.

10. संवादितोपविशति T H H[2]; सहसंवादिन उपविशति B[1]; संवादिनः . . . उपविशति B[2].

10. 11. So T; तामुवाहवसतिंमयासविक्रंलिति H; तामाह B[1] (the rest of this passage is wanting here); तामाहवसतिमयातिन-ददामीतोतरा H[2] (pr. m.); तामाहवसतिमयासपृक्तिनददामीतीतरा

ददामीति तृतीये˘ यावद्रात्रं वा धविष्यन्तः सुरैंतस्यां वाचि मेध्या
मूले शरीराणि निदधाति शतातृणं च कुम्भं त्रिविपूके˘ तस्य विलं
चर्मणा कुशैः परिणद्धं भवति˘ तस्मिन्दधि वाजिनमिश्रमानयति वैश्वा-
नरे हविरिदं जुहोमीति˘ विचरन्तमभिमन्त्रयते द्रप्सश्चस्कन्देमं समुद्र-
5 मिति द्वाभ्यां˘ चत्वारो ब्रह्मचारिणोऽन्ये वा ब्राह्मणायना दक्षिणान्केश-
पक्षानुद्ग्रथ्य सव्यान्प्रस्रस्य दक्षिणानूरूनाघ्नन्तः त्रिभिरभिधून्वन्तस्त्रिः
प्रसव्यं परियन्त्यजिनमोय्यजिनमोय्यजिनमोयीत्येवममात्याः स्त्रियश्चोत्त-
राभिः त्रिभिर्मन्त्रवर्जं पूर्ववत्परिक्रमणं˘ संप्रवदन्ति वीणाः शङ्खनाडी-
तूणवा नृत्तगीतवादित्राणीति˘ प्रातर्मध्यन्दिनेपराह्ण इत्येवं रात्रिस्त्रिरे-
10 परपक्षस्य तिस्रो रात्रीर्धुवन्ति पञ्च सप्त नवैकादश वार्धमासं मासं
संवत्सरमु हैके धुवन्त्येन्नं च यथाशक्ति देयं˘ तथा द्रव्याण्युत्तम एवाहनि
द्रव्यत्याग इत्येके˘ एतस्मिन्नेवाग्नौ तूष्णीमुपचरितान्पञ्च चरून् श्रपयति˘

H^2 (sec. m.). B^2 gives the following paraphrase: आह त्वया सह शयनं मह्यं देहीति. Comp. C. 81.

2. गूले T H; मूले H^2.

3. कुशैः T H^2 B^1 B^2; कुशैश्च H.

5. ब्राह्मणायना H^2; ब्रह्मणायना B^2; ब्राह्मणास्तपना B^1; ब्राह्मणास्तेवा T H.

7. So T H H^2 but °जिनमोपित्येवम° H^2; अजिनमोयिश्वजिनमौजी इत्येवम° B^2; अजिनमोइ - जिनमो - यो - श्चमात्या° B^1. Comp. Bandh. 20. 12 and C. 513.

8. पूर्ववत्परिक्रमणं om. T B^1; but पूर्ववत् is mentioned in B^2. — Uncertain. वीणाःशंखनालीतूणवदानृत्त° T H^2; वीणावादाःशंखानालीतूणवानृत्त° H; वीणाःशंखभा - - वादनृत्य° B^1.

9. Instead of एवंरात्रिस्त्रिर° (T H^2), H B^2 have: एवंरात्राव°.

9. 10. Instead of अपरपक्षस्य H^2 has: अपिवा.

10. Instead of एकादश, दश is given by T B^1.

12. श्रपयति H^2 H; °र्यंति T B^1.

तेषामभिघारणानि घृतं शृतं क्षीरं दधि मध्वित्यपूपापिधाना भवन्त्य-
परात्रे गच्छन्त्येपिः प्रथमोऽथोदकुम्भोऽनड्वाञ्छरीराणि संभारा इतिˇ
येन चान्येनार्थी भवतिˇन हीनमन्वाहरेयुरन्तरा ग्रामं श्मशानं चैत-
मग्निमिन्धान आस्ते ॥ २ ॥

5 व्युष्टायां हरिण्या पलाशशाखया शमीशाखया वा श्मशानायतनं
संमार्ष्टयपेत वीतेतिˇदक्षिणतः शाखामुदस्यत्याप उपस्पृश्योद्धत्यावोक्ष्य
संवर्तितानि शरीराणीति सीरं युनक्तिˇषड्गवं द्वादशगवं चतुर्विंशति-
गवं वाˇयावद्गवं सीरं तावन्ति शतानीष्टकानामेमा भवन्तीति
विज्ञायतेˇतस्माच्चतुर्विंशतिभागेनेष्टकाः करोति पादेष्टकाश्चˇवारणं
10 काष्ठमयंˇमौञ्जं रज्जुमयंˇवचनादन्यच्छुनं वाहा इति द्वाभ्यां प्रसव्या-
वृत्ताः षड्राचीः सीताः कृषत्युदम्य लाङ्गलंˇसीते वन्दामह इति
सीताः प्रत्यवेक्षतेˇसंवर्तितानि शरीराणीति मध्ये कृष्टस्यास्थिकुम्भं
निदधातिˇविमुचध्वमघ्निया देवयाना इति दक्षिणांसे बलीवर्दान्वि-
मुच्य दक्षिणेनोत्सृज्याध्वर्यवे दद्यादुदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोक्षति प्र
15 वाता वान्तीतिˇपात्र्यां सर्वौषधीः संयुत्य वपति यथा यमायेतिˇ
चित स्थ परिचित इत्यपरिमिताभिः शर्कराभिः परिश्रित्याप्यायस्व
समेतु त इति सिकता व्यूहत्युत्तरया त्रिष्टुभा राजन्यस्यˇजगत्या वैश्यस्यˇ

---

1. तेषामभिघारणानि om. T.

2. °रात्रिगच्छ° B[1] B[2]; °रात्रेर्गच्छ° T H[2]; °रात्रे अयुग्मागच्छ° H.

4. Comp. Āp. śrs. V. 8. 4.

6. After अवोक्ष्य, H inserts: हिरण्यशकलमवधाय.

8. शतानीष्टकानामर्धेष्टकानांपादेष्टकानांमानानिभवंतीति H; only H[2] gives the right reading, T and B[1] are defect or corrupted.

10. So H[2]; चवनादन्यान्कु° T; वचनाद्‾कु° B[1]; वचनाद-न्यातःशु° H.

13. दक्षिणांसउत्तरेंसेवा H.

14. दक्षिणेनो° T H H[2]; दक्षिणो° B[1].

विधृतिलोष्टान्प्रतिदिशमनन्वीक्षमाण उपदधात्युत्ते तभ्नोमीत्येतैः प्रति-
मन्त्रं ˘ तिलमिश्राभिर्धानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्येणीर्धाना इत्येभि-
र्वान्याथै दुग्धस्यार्धशरावे मन्थस्त्रिः प्रसव्योपमथित आमपात्रस्थस्तं
दक्षिणत उपदधात्येषा ते यमसादन इति ˘ समूलं वर्हिर्दक्षिणा स्तृणा-
5 तीदं पितृभ्यः प्रभरेम वर्हिरिति ˘ पालाशान्परिधीन्परिदधाति मा
त्वा वृक्षाविति पूर्वापरावुत्तरया दक्षिणोत्तरौ ˘ मध्ये नलेषीकां निद-
धाति नलं प्लवमिति ˘ पुराणेन सर्पिषा शरीराणि सुसंतृप्तानि संतृप्यो-
त्तरत आसीनोनन्वीक्षमाणो दर्भेषु निवपति सवितैतानि शरीरा-
णीति ˘ यथालिङ्गमङ्गानि संनिधायोर्थिनमुपतिष्ठते षड्ढोता सूर्यं ते
10 चक्षुरिति ˘ भुक्तभोगेन वाससास्थिकुम्भं निमृज्योपर्युपरि शिरो दक्षिणा
व्युदस्यति परं मृत्यो अनु परेहि पन्थामित्यथास्य कपालानि सुसंभि-
न्नानि संभिनत्ति यथैषूदकं न तिष्ठेद्भुक्तभोगेन वाससा शरीराणि
प्रक्षाल्योदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोक्षति शं वात इति ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

---

15 इष्टकाः प्रतिदिशमनन्वीक्षमाण उपदधाति पृथिव्यास्त्वा लोके
सादयामीत्येतैः प्रतिमन्त्रं ˘ मध्ये पञ्चमीं ˘ तां दक्षिणेन षष्ठीमेवं चक्ष-

---

3. प्रसव्योपमंथित आमपात्रस्थ९ दक्षि° H²; प्रसव्यमनारभ्योपमं-थितमामपात्रस्थ९ दक्षि° H; प्रसव्योपमथितं आमपात्रमुप्तंदक्षि° T; प्र-सव्येमथितेआमःपात्रेस्थस्तंदक्षि° T. Comp. also T.Ā. p. 695, readings of F and K, and for the whole passage C. 99, Āp. śrs. VIII. 14. 14 (दक्षिणामुखस्त्रिः प्रसव्यमनारभ्योपमन्थति), Hir. Kalpasū. V. 12 (दक्षिणासीनो ऽनारभमाणस्त्रिः प्रसव्यं मन्थमुपमन्थति).

4. दक्षिणायांस्तृणा° H.

10. निमृज्याथिनमुपर्यु° H B². — दक्षिणा T H B¹; दक्षिणतो H².

11. व्युदस्यति H² H; व्यस्यति T B¹.

नपूपवानिति प्रतिमन्त्रमेतैस्तिलाभिर्धानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्येतास्ते स्वधा अमृताः करोमीत्योषधिस्तम्बान्प्रतिदिशमनन्वीक्षमाण उपदधाति त्वामर्जुनेति ˘ प्रतिमन्त्रलिङ्गैर्द्रव्यनियमो ˘ लोकं पृणेति लोकंपृणा उपद-धात्युत्तरया पुरीषेणानुविकिरति ˘ श्मशानस्य मात्रा ˘ द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं चतुरङ्गुलं प्रादेशो वितस्तिर्जानुदघ्नमूरुदघ्नं स्फिग्दघ्नं वैषोत्तमा मात्रा श्मशानस्योत्तमां मात्रां नाध्याप्नुयाद्यावतीं पुरस्तात्ततोनन्तरं पश्चादपि वा द्व्यङ्गुलं पुरस्तात्समंभूमिं पश्चादित्येके ˘ उदपात्रेणोदुम्बरशाखयावो-क्षति शं वात इत्यारोहणं जपत्यवरोहणं जपत्युपस्थानेनोपतिष्ठत इदमेव मेतोपरामार्तिमाराम काष्ठेनेति ˘ वारणशाखां पुरस्तान्निदधाति वरणो वारयादिति ˘ विधृतिलोष्टमुत्तरतो विधृतिरसीति ˘ शमीशाखां पश्चा-च्छमि शमयेति ˘ यवं दक्षिणतो यव यवयेत्येनमुपतिष्ठते पृथिवीं गच्छान्तरिक्षं गच्छेति ˘ जघनेन चितिं कर्ष्वादि समानमा स्नानान्मृदा स्नातीत्येके ॥ ४ ॥

॥ इति पञ्चमः पटलः ॥ ५ ॥

यमयज्ञं स्वयंप्रोक्तं प्रवक्ष्ये बलिमुत्तमम् ।
मासि मासि तु कर्तव्योन्तकाय बलिस्तथा ॥
मेधाकामोर्थकामो वा पुत्रकामस्तु वै द्विजः ।
याम्येहनि सनक्षत्रे सर्वान्कामान्समश्नुते ॥
संवत्सरस्य कार्त्तिक्यां बलिं कुर्वीत यत्नतः ।
अकुर्वन्यस्तु कार्त्तिक्यां नरके स निमज्जति ॥

---

1. °मंत्रमतिलाभिर् H; °मंत्रंमनिवाभिर् B[1]; °मंत्रंतिलमिश्रा-भिर् TH[2].

5. ऊरुदघ्नं om. T; स्फिकदघ्नं T; स्फिक्दघ्नं HB[1]; स्फिदघ्नं H[2].

6. यावतीं TH[2]; यावंती H; यावती B[1].

18. सनक्षत्रे THH[2] Baudh.; सुन° B[1].

तस्मात्कुर्वीत कार्त्तिक्यां स्वर्गकामस्तु वै द्विजः ।
तिलप्रस्थस्य कर्तव्यं गुडमिश्रं तथा हविः ॥
एकेन तु न कर्तव्यः कर्तव्यो बहुभिः सह ।

हविष्कृत्याभिमन्त्र्य हविरादाय नमो ब्रह्मणे प्रजापतये देवेभ्य
5 ऋषिभ्यः पितृभ्यो यमायेत्युक्त्वा ग्रामात्प्राचीं वोदीचीं वा दिशमुपनि-
ष्क्रम्यानिरिणवद्देशे नदीतीरे समे वान्यस्मिञ्छुचौ देशे तस्य दिक्स्वस्ति
वेदिं करोति तस्यामुत्तरवेद्यां पश्चोत्तरवेद्यो दिक्स्वस्त्यो भवन्ति दक्षि-
णेन करकूपं खात्वोत्तरेणाग्निं प्रतिष्ठाप्य दर्भैः सोत्तरवेदिं संप्रच्छाद-
यति प्रागग्रैर्दर्भैर्विष्टरं निधाय प्रस्तरं चायातु देवः सुमनाभिरूतिभि-
10 र्यमो ह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतां सुप्रयते ह बर्हिष्यूर्जाय जातै
मम शत्रुहत्योमिति यममावाह्य यमे इव यतमाने यदैतमिति चेमं
यम प्रस्तरमा हि सीदेति त्रिभिः प्रस्तरमभिमन्त्र्य सपवित्राख्यर्घ्यंस्ना-
नपाद्याचमनीयोदकानि दत्त्वा सार्वसुरभि गन्धपुष्पधूपदीपमाल्यं च
यथोपलब्धं ददाति कृष्णाः प्रतिसराः कृष्णसूत्रं च मध्यमेनान्तेन वा
15 पलाशपर्णेन जुहोति यमाय स्वाहान्तकाय स्वाहा धर्माय स्वाहान्ताय
स्वाहानन्ताय स्वाहा वैवस्वताय स्वाहा कालाय स्वाहा मृत्यवे स्वाहा
विष्णवे स्वाहा भूः स्वाहा भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः
स्वाहेति ॥ ५ ॥

---

9. प्रागग्रैश्चदर्भैर् B[1].

11. यदैतम॰ T H H[2] Baudh.; यद्देतम॰ B[1] and T.Ā. VI. 5. 2.

12. त्रिभिः T H H[2]; तिसृभिः B[1], Baudh. — सपवित्राख्य॰ B[1]; सवित्राख्य॰ H; पवित्रपाणिर॰ T H[2] Baudh. — सार्वसुरभिर्गं॰ T H H[2]; सर्व--गं॰ B[1].

15. After धर्माय स्वाहा H and B[1] add: (ऽ)धर्माय स्वाहा, after विष्णवे स्वाहा, H has: बृहस्पतये स्वाहा.

16. कालाय स्वा॰ om. B[1].

व्याहृतिपर्यन्तं हविर्जुहोत्यथार्कपर्णान्यौदुम्बरपर्णानि वा निधाय मध्यमस्यामुत्तरवेद्यां यमाय हविर्निवेदयन्ते यमाय सोमं सुनुत यमाय जुहुता हविः । यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतोमिति ˇप्रतीच्यामुत्तरवेद्यां यमाय घृतवद्धविर्जुहोत प्र च तिष्ठत । स नो देवेष्वा य-
5 मद्दीर्घमायुः प्रजीवसोमिति ˇप्राच्यामुत्तरवेद्यां यमाय मधुमत्तमं राज्ञे हव्यं जुहोतन । इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्योमिति ˇदक्षिणस्यामुत्तरवेद्यां श्वभ्यां हविर्निवेदयन्ते यौ ते श्वानौ यम रक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षी नृचक्षसा । ताभ्यां राजन्परिदेह्येनं स्वस्ति चास्मा अनमीवं च धेह्योमित्युत्तरस्यामुत्तरवेद्यां यमदूताभ्यां हविर्नि-
10 वेदयन्त उरूणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो वशाꣳ अनु । तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दत्तावसुमद्येह भद्रमोमिति ˇयोऽस्य कौष्ठ्येति तिसृभिर्यमगाथाभिस्त्रिः प्रदक्षिणं परिगायन्ति ˇदक्षिणेन करकूपं गत्वा प्राचीनावीतं कृत्वा सव्यं जान्वाच्य हविरादाय मिषन्निमिषद्भ्यः स्वधा नम इति पिण्डान्ददाति ˇत्रीनुदकाञ्जलीनुपनिनीयातम्य प्राणान्सप्त-
15 व्याहृतिभिः सप्त पदानि प्राञ्चो गच्छन्ति ˇत्रीन्हि स्वर्गलोकानारूढा भवन्तीति विज्ञायते ˇदधिक्राव्णो अकारिषमिति पुनः प्राणानाप्याय्य

---

2. **मध्यमस्यामु॰** T H H^2; **॰मायामु॰** B^1 Baudh. — **॰यन्ते** H; Baudh. has also the plural, comp. T. Ā. p. 678; **॰यते** B^1 H^2.

7. Plur. verbi T H^2.

13. Thus T H H^2 (pr. m.); **मिषन्निमिषन्स्वधा पितृभ्य इति** B^1 B^2 Baudh. H^2 (sec. m., but with **निमिषन्**).

14. Thus T; **॰निनीयातस्य** H; **॰निनीयतस्य** B^1; **अतम्य** B^2; **आचम्य** (!) Baudh.

15. Thus T H^2; **त्रीर्हि॰** H; **त्रिभिःस्वर्गलोकमारूढ** B^1; **सप्तलोकानवलोक्य** Baudh.

16. Thus T H H^2; **आयम्य** B^1 Baudh.

यथेतं प्रत्येत्य नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्य
इति करकूपमुपस्थाय यस्मै कामाय यममभिवादयन्ते यमो दधारे-
त्यनुवाकशेषेण हविरुद्धरन्ति नाके सुपर्णमिति प्रवाहयन्त्युरुं हि राजा
वरुणश्चकारेत्यनुवाकेनापोवगाहयन्त्यापोहिष्ठीयाभिर्मार्जयन्ते यमेन दत्तं
5 त्रित एनमायुनगिति चतसृभिरादित्यमुपस्थाय प्रतिसरमाबध्नीत ह-
विषा सर्वप्रायश्चित्तानि हुत्वाच हविःशेषान्भक्षयन्ति भक्षोस्यमृतभक्ष
इति भक्षस्य शेषं नयन्ति पुत्राय प्रियाय प्रियवादिने पुत्रभार्यायै
पुत्रवान्भवति पुत्रवती भवतीति वैवस्वतोऽब्रवीद्यमो ह यष्टारमितः
प्रयातमङ्के समाधाय पितेव पुत्रम् । सुहृन्नतिं गमयति तत्रलोकान्नि-
10 वर्तते चास्य छिनत्ति पन्थानं निवर्तते चास्य छिनत्ति पन्थानमिति ॥ ६ ॥

॥ इति षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥

---

1. Uncertain reading. नमस्कारकूपेभ्यो thrice B^1; नमस्करकूपेभ्यो thrice H; नमस्कारकूपेभ्यस्करकूपेभ्योनमस्करकूपेभ्य T H^2; नमोनमस्कारकूपेभ्यो twice Baudh.

2. B^2: यस्मै यस्मै कामायेष्टिसिद्धये यममभिवादयंत अभिमुखास्तुवंति (?) तं कामं प्राप्नुवन्तीति सामार्थ्याद्वाक्यशेषः.

4. Thus B^2; आपोहिष्ठाभिर् B^1; आपोहिष्याभिर् T H; आपोहिष्ठामीति H^2.

5. TS. IV. 6. 7. 1.

6. The whole mantra is according to Baudh.: भक्षोस्यमृतभक्षस्य ते मृत्युपीतस्या (sic) मृतवतः स्वगाक्षतस्य (sic) मधुमत उपहूतस्यो- (v. l. °हूतस्यो)पहूतस्योपहूतो भक्षामि.

9. Instead of °मंके (B^1 B^2 Baudh.), T H H^2 give °मेके. — सुहृन्नतिं T H H^2 Baudh. Probably सुकृन्नतिं is to be read, with B^2.

10. चास्य T H^2 B^1 B^2; नास्य H; नचास्य Baudh. The passage beginning with यमो ह runs in Baudh. as follows: यमो ह यष्टारमिति ग्रत (v. l. ग्रंतं) प्रयांतमंके समाधाय पितेव पुत्रं सुहृन्नकंती न चास्य भिनत्ति पंथानं न चास्य भिनत्ति पंथानमिति स्माह बौधायनः.

अथात उत्तरं पितृमेधं व्याख्यास्यामो यं ब्रह्ममेध इत्याचक्षतेऽथा-
प्युदाहरन्ति

द्विजातीनामपवर्गो ऽर्थतस्तत्त्वदर्शिभिः ।
ऋषिभिस्तपसो योगाद्दृष्टिस्तु पुरुषोत्तमम् ॥
5 होतॄंश्च पितृमेधं च संसृज्य विधिरुत्तरः ।
विहितस्तु समासेन क्रतूनामुत्तमः क्रतुर् ॥

इति ˘ तस्य सग्रहैर्होतृभिर्होमो ˘ भर्तृसूक्तेन भरणं ˘ पत्नीभिरुपसंवे-
शनं ˘ दक्षिणाप्रतिग्रहैर्निर्मार्गो ˘ हृदयैर्हिरण्यशकलान्संभारयजुर्भिः पात्र-
चयनं ˘ ज्योतिष्मतीभिरुपोषणं ˘ नारायणाभ्यामुपस्थानं ˘ ब्राह्मण एकहो-
10 तेति चानुमन्त्रणं ˘ चित्तं सन्तानेनेति हविराहुतिः ˘ प्रयासाय स्वाहेति
स्रुवाहुतीर्मृत्युसूक्तेनानुशंसनं ˘ सौम्या संगाहनं ˘ सौर्येणादित्योपस्थानेमी-

---

Probably the words formed originally a triṣṭubh, with the Vaidic accusative पन्थाम् instead of पन्थानम्. As to छिनत्ति compare B[2]: पंथानं छित्त्वा विघ्नान्विनाशयित्वा पंथानं दर्शयति. The meaning seems to be: „Him, who has sacrificed, Yama takes, wenn he is gone forth from here (from the world of the living), as a father his son, on his lap; he brings him along the path of the Virtuous, and if he will (temporarily) return from yonder world (the reign of Yama), he cuts a path for him". निवर्तते refers to the genitive अस्य.

1. A opens this chapter as follows: अथातो ब्रह्ममेधं व्याख्यास्यामः । अथाप्युदाहरन्ति होतॄंश्च पितृमेधं च, omitting the first śloka.

3. विजातीनां द्विजातीनाम° T H; द्विजातीनां विजातीनां H[2]. — I have reconstructed the śloka. °वर्गोर्थतस् T H H[2]; °वर्गोव्यर्थतस् B[1]; वर्गोह्यर्थतस् Pi.Sa. — तत्त्वज्ञदर्शि° T H; तत्त्वदर्शि° the others.

5. उत्तमः only H instead of उत्तरः.

11. With स्रुवाहुतीः the Tanjore copy of Āpast. breaks off.

युष्ट इत्यवगाहनंˇसमानमत ऊर्ध्वं पैतृमेधिकर्मा यवोदनप्राशनात्तॉन्परं
ब्रह्मेत्याचक्षतेˇतान्न साधारणे श्मशाने प्रयुञ्जीत नानाचार्यायˇद्विजा-
तीनामेवˇसंतिष्ठते ब्रह्ममेधः ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

---

5 अथाजस्राणांˇद्व्यहं त्र्यहं षडहं द्वादशाहं वा धारयतिˇयावद्वा
संशयं मन्येतॉसंशयेजस्रैर्विरम्यामय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं नि-
र्वपेत्कृतकृष्णलां पञ्चहविषं वाˇयो ज्योगामयावीत्युक्तं पुरस्तादॉयुष्मत्या
पाथिकृत्या वा यजेतˇग्रामेष्वेके पाथिकृतीं समामनन्तिˇबहिःष्ठो वा-
नप्रस्थो वारण्यमवतिष्ठेतˇग्रामं वा प्रविशेद्ब्राह्मणानुमतो ब्राह्मणैश्च सह
10 वनधान्येनॉपि वा नाजस्रान्कुर्वीतˇप्राग्दिष्टगमनाद्विहारं साधयेत्प्रेतॅपि
विहरणमेके समामनन्तिˇतदनर्धुकं प्रजाया इति विज्ञायतˇउदगयने
प्रमीताः सौर्येण पथा देवलोकं यान्तिˇदक्षिणायने सौम्येन पितृलो-

---

1. यवोदन° B[1], Brahmamedhaprayoga, Pi. Sā., T.Ā. p. 363; यवौदन° T H H[2] B[2]; comp. Hir. p. 44, l. 8 and Winternitz, Hochzeitsrituell p. 15. — तान् (sc. होतॄन्) before परं om. T H[2], T.Ā. p. 363, found in the others; तानेतान्परं H and Baudh. gṛhs. II. 15 s. f.

2. तानसाधारणे H; तान्नसाधारणे the others and Pi. Sā.

3. Instead of ब्रह्ममेध (B[1] B[2]) the others have पितृमेधः. Comp. also T. Ā. p. 363. — एव H[2], brahm. pr., B[1]; एवं T H F.Ā.

7. °कृष्णलां H H[2] B[1], quot. Gop.; °कृष्णालां T. — आयुष्मत्यया B[1], आयुष्मत्याः the others.

8. पथिकृत्या T H H[2]; पाथि° B[1] B[2]. — बहिष्ठो all.

9. °तिष्ठेत्ग्रा° T; °तिष्ठेतग्रा° H B[1]; °तष्ठेद्ग्रा° H[2]; °तिष्ठते B[2].

9. 10. सहवनधान्येन T H H[2]; संनहनंधान्येन B[1]; सहैववनधान्येन B[2].

12. प्रमीताः and यांति T H[2] B[1]; प्रमीतः and याति H B[2] (गच्छति).

कमिति विज्ञायत ˇ उदगयन आपूर्यमाणपक्षे दिवा ऋलन्ते श्रेयो
मरणमित्युपदिशन्ति ˇ यदि पूर्वपक्षे रात्रौ मरणं शङ्केत सायमाहुतिं
हुत्वा तदैव प्रातराहुतिं जुहुयादेवमपरपक्षे सायंप्रातराहुतिभिरेनं
पूर्वपक्षं नयेद्दर्शं च कुर्यादिष्टिविभवे प्रधानदेवताभ्यश्चतुर्गृहीतान्याज्या-
5 न्येकैकस्यै देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहुयादेवं सर्वास्वा-
पत्स्वेव यदीष्ट्यपनयनमध्येवशिष्टेष्टिप्रधानदेवताभ्यश्चतुर्गृहीतान्याज्यान्ये-
कैकस्यै देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहुयात् ॥ ८ ॥

अथ यदि चातुर्मास्यमध्ये पूर्ववदेव सायंप्रातराहुतिभिर्दर्शपूर्णमा-
साभ्यां चेष्टावशिष्टपर्वाण्यानीय समापयेत्पश्वविभवे तद्दैवतं पुरोडाश-
10 मामिक्षां पूर्णाहुतिं वा कुर्यान्म्रियमाणस्यैवं न यज्ञलोपो भवतीति
विज्ञायत ˇ उक्तं दीक्षितप्रमीतप्रायश्चित्तं ˇ यायावरा ह वै पुरा नाम
ऋषय आसंस्तेष्वन्यश्चाम्यंस्तेऽर्धमासायार्धमासायाग्निहोत्रमजुहवुस्तस्माद्या-
यावरधर्मेणामयाव्यार्तोऽध्वन्यापत्सु वार्धमासायार्धमासायाग्निहोत्रं जुहु-
यात्प्रतिपदि सायं चतुर्दश चतुर्गृहीतान्युन्नयत्येका समित्सकृद्धोमः ˇ
15 सकृत्पाणिनिमार्जनं ˇ सकृदुपस्थानमेवं प्रातरेतावान्विकारः ˇ शेषं प्रकृति-
वत्पक्षत्रये पुनराधेयमग्नीन्समारोपयते धारयते वौपवसथादौपवस-

---

2. **पूर्वपक्षे** only B[1], **°पक्ष°** the others.

3. **°ाहुतीरेनं** H[2] H; **°ाहुतिरेनं** T; **°ाहुतिभिरेनं** B[1].

4. **नयेद्** T H[2] B[2]; **नयेयुर्** H B[1].

8. **आहुतीभिर्** T H B[1]; **°तिभिर्** H[2]. Compare Kirste, The Gṛhyasūtra of Hir. preface, p. VIII.

11. This passage is quoted by Rudradatta on Āpast. śrs. VI. 29. 1.

14. **उन्नयंत्ये°** H[2] H; **उन्नयत्ये°** H B[1].

16. **धारयतेचौपवस°** T H[2]; **धारयतेवौपवस°** H B[1]; **धारय-तेवा** B[2].

ष्येहनि निर्मथ्योपवसथादि कर्म प्रतिपद्यते˘यदि समारूढो भवति यथा-
हिताग्निरुत्सृष्टाग्निर्विच्छिन्नाग्निर्विधुराग्निर्वा प्रमीयेत न तमन्येन चेता-
ग्निभ्यो दहन्तीति विज्ञायते चाधानप्रभृति यजमान एवाग्नयो भवन्ती-
त्यथापि ब्राह्मणं˘तमसो वा एष तमः प्रविशति सह तेन यमाहिता-
5 ग्निमन्येन चेताग्निभ्यो दहन्ति˘तस्य प्राचीनावीत्यग्न्यायतनान्युद्धत्यावोक्ष्य
यजमानायतने प्रेतं निधाय गार्हपत्यायतनेरणी संनिधाय मन्थति
येस्याग्नयोजुह्वतो मांसकामाः संकल्पयन्ते यजमानमांसम् । जानन्तु
ते हविषि सादिताय स्वर्गं लोकमिमं प्रेतं नयन्त्विति˘तूष्णीं विहृत्य
द्वादशगृहीतेन स्रुचं पूरयित्वा तूष्णीं हुत्वा प्रेतमात्वा इत्येतदादि
10 कर्म प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥

यद्यात्मन्नरण्योर्वा समारूढेष्वग्निषु यजमानो म्रियेत पूर्ववदग्न्या-
यतनानि कल्पयित्वा गार्हपत्यायतने लौकिकमग्निमुपसमाधाय प्रेतस्य
दक्षिणं पाणिमभिसमाधाय तत्पुत्रो भ्राता वान्यो वा प्रत्यासन्नबन्धु-

---

1. निर्मथ्योपवसथादिप्रतिपद्यते T H[2]; निर्मथ्योपवसथादिकं कर्म प्रति° H B[1]; --थ्योपवसथादि B[2]. — Between भव and तियथा°, H inserts यद्याहिताग्निरध्यानं . . . संपद्येरन् (XXIX. 11, p. 59, l. 3—6).

2. प्रमीयेत H[2] B[1]; प्रमीयते T H.

3. The passage चाधानप्रभृति . . . भवन्तीत्य् is wanting in B[1].

3. 4. भवन्तीत्यपि ब्राह्मणं H[2].

6. °रणी संनिधाय T H[2]; °रणीसंधाय H; °रणींनिधाय B[1].

7. येऽस्याग्नयो T H; यस्याग्नयो B[1] B[2] H[2]; येस्याग्नयो quot. Gop. It seems more probable that येस्याग्नयो was corrupted into यस्याग्नयो than यस्याग्नयो into येस्या°; योस्याग्निर् is also the beginning of this mantra, as given ऊहेन by Gautama (pi. sū. I. 1. 27). Baudh. (II praśna) reads यस्याग्नयो and संजायन्तु, but a Baudh. paddhati येस्याग्नयो and जानन्तु.

रुपावरोहेत्युपावरोहयत्येँपिवोपावरोह जातवेद इमं तं स्वर्गाय लो-
काय नय प्रजानन्नायुः प्रजां रयिमस्मासु धेह्यजस्रो दीदिहि नो दुरोण
इति लौकिकेग्नावुपावरोहयत्येँरण्योर्वोपावरोह्य मन्थेदेँदरण्योः समा-
रूढः स्वाग्निर्वर्तमाने प्रेतमन्वारम्भयित्वेतं मन्त्रं जपेद्विंहरणादि समा-
5 नमाहिताग्निं जने प्रमीतमुपसंश्रुत्याग्नये पथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेद्दोमिचां पूर्णाहुतिं वा कुर्यात्प्राचीनावीती जुहोतीत्येकˇएत-
स्मिन्नेव विहारे पैतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्यतेˇतस्मिन्नहनि शरीराण्याह-
रन्तिˇयद्यन्यस्मिंस्तस्याभिवान्यवत्सायाः पयसाग्निहोत्रमित्युक्तमाहिताग्निं
जने प्रमीतं तैलद्रोण्यामवधाय शकटेनाहरन्तिˇनिर्मन्थ्येन वा दग्ध्वा
10 कृष्णाजिनेस्थीन्युपनह्यति वाहतेन वाससा संवेष्ट्य दीर्घवंशे प्रबध्य नाधो
निदधानाः प्रयता मृन्मयभोजना आहरन्ति ॥ १० ॥

तानि ग्राममर्यादायां प्रतिष्ठाप्याग्नीन्पैतृमेधिकभाण्डं च निर्हरन्तिˇ

---

1. The mantra is a variation on Āp. śrs. VI. 28. 12. According to Baudh. it finishes thus: धेहि प्रेताहुतिं चास्य जुषस्व स्वाहा.

3. Comp. Āp. śrs. VI. 28. 14.

4. 5. After समानं B[1] has: प्रवासमरणे संग्रामे वा हते वा श-रीरमादाय विधिना दाहयेत्.

8. °वत्सायाः T H H[2]; °वत्सायै B[1] B[2], Āp. śrs. IX. 11. 5. — उक्तं, namely Hir. Kalpasūtra XV. 12, Bhār. Kalpasūtra VIII. 14, Āp. śrs. l. c. — Before आहिताग्निं, T H and H[2] insert यम्; it is omitted in B[1] B[2], quot. Gop., quot. Rudr. ad Āp. śrs. IX. 11. 12.

10. उपनह्यतिवाहतेन H[2]; उपसंनह्यतिवा ग्रहतेन H and T (but here उपन°). उपनह्यनिधाय ॥ वाहतेन B[1]. Probably we ought to read with a quotation by Gopāla and a quot. by Rudradatta उपनह्याहतेन. — °बध्यनाधो° T; the others, also two quotations, have °बध्यानधो.

11. °भोजना T H H[2], Baudh. pi. sū. II., quot. Rudr.; °भोजिनः B[1], quot. Gop.

12. पैतृमेधिकभांडंच T H H[2]; पैतृमेधिकंचभांडं B[1].

नासति यजमाने ग्राममर्यादामग्नीनतिहरेयुर्यद्यतिहरेयुर्लौकिका संप-
द्येरन्निति विज्ञायते च प्रवसन्यजमानोऽग्निभ्यः परिदाय गृहानिति˘यदि
सीमान्तरे पत्न्यभिनिम्रोचेदभ्युदियाद्वा लौकिकाः संपद्येरन्यद्याहिताग्नि-
रध्वानं गच्छेत्सहाग्निचयेण पार्श्वतोऽग्निहोत्रेणानुव्रजेद्दाहिताग्निरन्तरं न
5 व्यवेयाद्यावत्यो ग्राममर्यादा नद्यश्च तावतीरतिक्रामन्तमन्वारभेयातां˘
यदि नान्वारभेयातामग्नयो लौकिकाः संपद्येरन्तस्माद्ग्राममर्यादां ना-
तिहरन्ति˘शरीरैरग्नीन्त्समानीय दहनवदवकाशं जोषयित्वा प्रेतमात्वा
इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते˘तयोर्यः पूर्वो म्रियेत यजमानः पत्नी वा
तस्याग्निचेतायां पितृमेधः संपद्यते˘यः पश्चात्तस्यौपासनेन˘सहैव प्रमीते
10 सहैव पितृमेधो˘दारकर्माणि यथाशक्त आत्मार्थमग्न्याधेयं कुर्याद्दर्श-
पूर्णमासाग्रयणार्थं च˘शेषाणि कर्माणि न भवन्ति˘यद्याहिताग्निः पशुभ्यो
म्रियेता गावो अग्मन्निति द्वे चतुर्गृहीते जुहुयाद्यद्याहिताग्निरशनिहतो
म्रियेत तस्य प्रायश्चित्तं मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या इति चतुर्गृहीतं

---

3. **सीमान्तरे** T H² B¹; **सीमान्ते** H. — Thus T H H²; **पत्नीम-
भितोनिम्रोचेद्** B¹. The text seems to be spoiled.

3. 4. From **यद्याहिताग्निर॰** on, there is some confusion in the arrangement of the contents. The above given is the text of T and H².

4. **अनुव्रजेदाहिताग्निरंतरं** T H²; **अनुद्रवेयुराहिताग्निरंतरं** H; **आद्यं अनुव्रजेदाहिताग्निरंतरं** B¹.

5. Thus T H²; between **अन्वारभेयातां** and **यदि** H inserts: **तयोर्वा.**

5. 6. **तावतीरभिक्रामंनन्वारभेतान्वारंभणेलौकिका भवंति** B¹.

9. **चेतायां** T H H² B¹ and a quotation by Gopālayajvan.

10. **॰धेयं वा कुर्याद्** H².

11. **च** T H H² (sec. m.); B¹ om.

12. Here and furtheron after **म्रियेत** B¹ and Pi.Sā. insert every time **तस्य प्रायश्चित्तं.**

जुहुयाद्यद्याहिताग्निरप्सु म्रियेतेमं मे वरुण तत्त्वा यामीति द्वे चतुर्गृ-
हीते जुहुयाद्यद्याहिताग्निर्विषदृष्टो म्रियेत नमो अस्तु सर्पेभ्य इति
तिसृभिश्चतुर्गृहीतैर्जुहुयाद्यद्याहिताग्निर्दंष्ट्रिभ्यो म्रियेत दंष्ट्राभ्यां मलिम्लू-
निति द्वे चतुर्गृहीतेन जुहुयाद्यद्याहिताग्निः प्रोषितः प्रमीतो न प्रज्ञायेत
5 यां दिशमभि प्रस्थितः स्यात्तामस्याग्निभिः कक्षं दहेयुरपि वा त्रीणि
षष्टिशतानि पलाशवृन्तानां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तामस्या-
ग्निभिर्दहेयुरिति विज्ञायतेˇपलाशवल्कैः कुशैर्वा सन्धिषु संवेष्ट्य चत्वा-
रिंशता शिरः प्रकल्पयतेˇदशभिर्ग्रीवांˇविंशत्योरस्त्रिंशतोदरंˇपञ्चाश-
तापञ्चाशतैकैकं बाहुंˇताभ्यामेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयतेˇसप्त-
10 त्यासप्तत्यैकैकं पादंˇताभ्यामेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयतेऽष्टाभिः
शिश्नंˇद्वादशभिर्वृषणौˇस्नापयित्वालङ्कृत्यान्तर्वेदि कृष्णाजिनं दक्षिणाग्री-
वमधरलोमास्तीर्य तस्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा
प्रच्छाद्य बान्धवाः पर्युपविशन्त्ययमस्यासौ यस्य त इमे अग्नय इतिˇ
प्रेतमात्मा इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यतेˇयदि तानि न विन्देरन्नवानां

---

2. विषदोष्टो T H H²; विषयदृष्टो B¹; विषहतो Pi.Sā.

3. चतुर्गृहीतैर् H T H²; ॰गृहीता B¹; ॰गृहीतेनाज्येन Pi.Sā.

4. चतुर्गृहीतेन T H H² Pi.Sā.; ॰गृहीते B¹. — After जुहुयाद् Pi.Sā. has एतदेवास्य प्रायश्चित्तं भवतीति विज्ञायते. With यद्याहि॰ प्रोषि॰ प्रमी॰, B¹ begins a new (the 12th) chapter. — Comp. Āp. śrs. IX. 11. 22, 23.

6. 7. Instead of कृत्वा ... इति विज्ञायते, B¹, Āpast. l. c. and Pi.Sā. give only कुर्वन्ति.

8. पञ्चाशता once B¹ T; twice H H², Āp. l. c., quot. Gop.

13. अयमस्यासीयस्यतइमेअग्नय T H H², Āp. l. c.; अयमस्यसोय-मस्यसस्यतइमेअग्नय B¹; अयमस्यसौयस्यइमेअग्नय quot. by Gop.

14. Uncertain; विंदेरन्नावावाद॰ T H²; विंदेरन्निवावाद॰ H; B¹ damaged (: विंदेर -- नांद॰).

दर्भाणां याज्ञिकानां वृक्षाणां तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
ग्नाग्निभिर्दहेयुरिति विज्ञायते यदि तानि न विन्देरन्भूम्याः पांसूनुद्धृत्य
मधुना सर्पिषा वाभिसंयुत्य तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ताम-
ग्नाग्निभिर्दहेयुरिति विज्ञायते यद्येतस्मिन्कृतेऽग्निभिरागच्छेद्धृतकुम्भादुन्म-
5 ज्ज्य जातकर्मप्रभृति द्वादशरात्रं व्रतं चरित्वा तथैव जाययाग्नीनादधीत
व्रात्येन पशुना वा यजेत गिरिं गत्वाग्नये कामायेष्टिं निर्वपेदीप्सितैः
क्रतुभिर्यजेत क्रतुभिर्यजेत ॥ ११ ॥

॥ इत्यष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रे एकोनत्रिंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥

10 ॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रं समाप्तम् ॥

---

1. याज्ञिकानांवृक्षाणांतैः T H H^2; यतियानांचाद्वाणांवृंतैः B^1.

2. भूम्यः H B^1; भूम्यां H^2.

3. Instead of संयुत्य B^1 reads संसृज्य.

4. Thus H^2; instead of आगच्छेद् H T have आगते; B^1 corrupt.

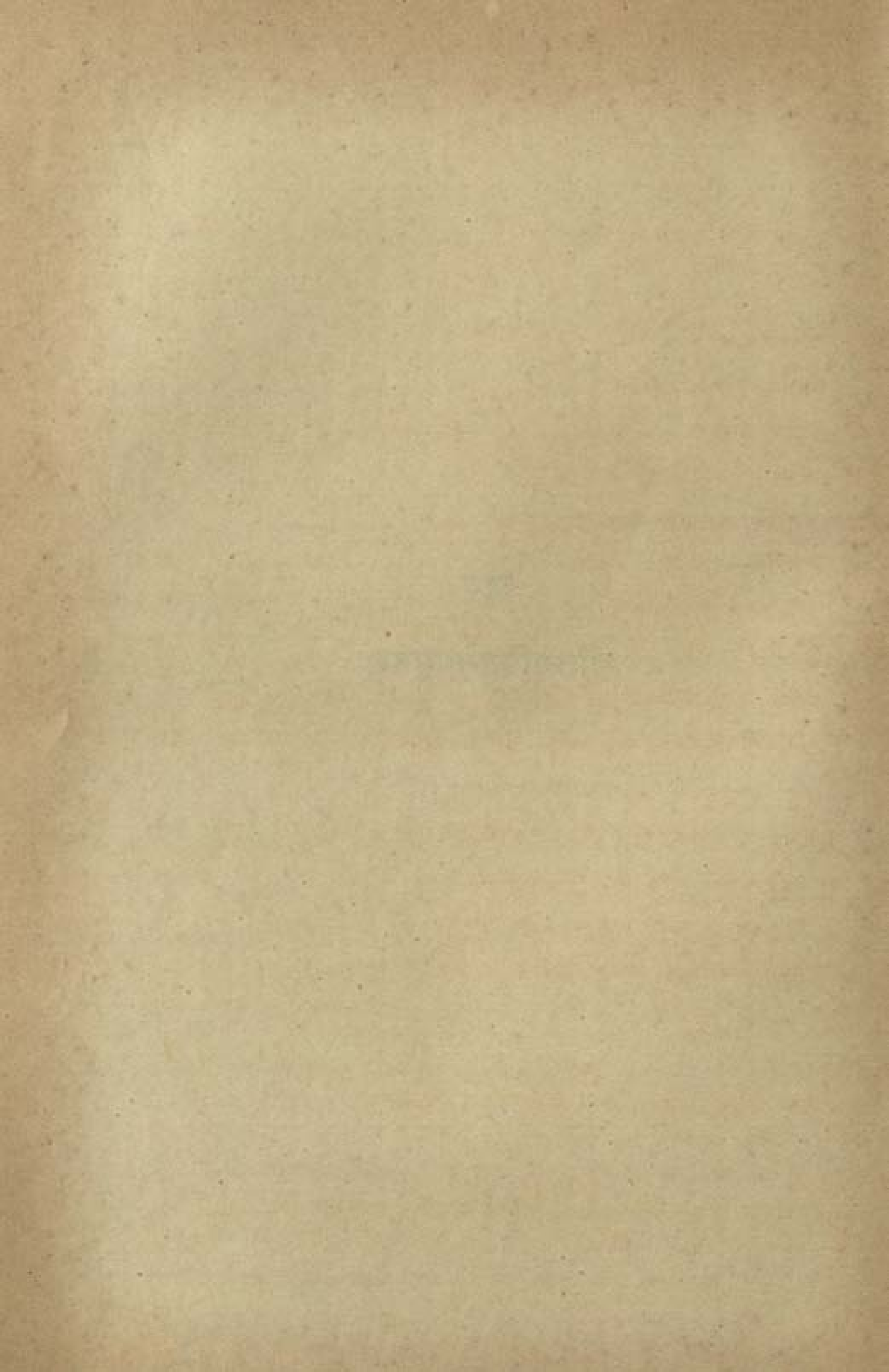
5. तथैव T H H^2 Pi. Sa.; तस्यैव B^1. — आदधीत all except B (: आधाय).

6. वा om. B^1.

9. The colophon in H^2 runs as follows: इति हिरण्यकेशीसूत्रप-रीगृहीताभारद्वाजसूत्रे अन्त्येष्टिप्रकरणे अष्टमः पटलः समाप्तो द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः; then follow the pratīkas of the eleven kaṇḍikās and of five (!) paṭalas in the second praśna. Then: इति हिरण्यकेशी-सूत्रे एकान्नत्रिंशत्प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥ इति हिरण्यकेशीसूत्रे पंचमपट्के पंचमः प्रश्नः सामप्तः ॥ ५ ॥.

अथ

गौतमपितृमेधसूत्रम्

प्रायणकाले ॥ १ ॥

प्राक्स्मृतिवियोगात् ॥ २ ॥

पितरं मातरं भ्रातरं गुरुमन्यं वा सुहृदं ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥

तत्स्वर्गार्थेन निमित्तेन ॥ ४ ॥

इमानि छन्दांसि संस्कर्ता श्रावयेत् ॥ ५ ॥

वेदादिंविदान्तानि चीरवाज्यदोहान्यादित्यवत्स्य रेतस उद्वयं तमस उन्नयामीति ॥ ६ ॥

श्रुतपूर्विणां चेत्तवश्रावीयानि सामानि ॥ ७ ॥

मरणकालेभिप्रप्राप्सु इत्ता सेतुसाम च दक्षिणे कर्णे जपेत् ॥ ८ ॥

उत्क्रान्ते प्रजापतेर्हृदयं मनसा ध्यायेत् ॥ ९ ॥

अत ऊर्ध्वं स्नापयित्वा शवम् ॥ १० ॥

देशजातिकुलधर्मेणापचितिमलङ्कारेणालङ्कृत्य ॥ ११ ॥

बद्ध्वा दशेनाङ्गुष्ठौ पादयोः पाणोश्च ॥ १२ ॥

औदुम्बर्यामासन्द्यां दक्षिणाशिरसमुत्तानं संवेश्य ॥ १३ ॥

उदग्दशेनाहतेन वाससा प्रच्छाद्य ॥ १४ ॥

---

५) The place of श्रावयेत् is not certain; perhaps it ought to have been put at the beginning of sūtra 3.

६) Compare C. 39—43.

७) श्रुतशब्दोधीतवचनः । श्रुताश्च ते पूर्वाश्च श्रुतपूर्वाः । ते येषां सन्तीति श्रुतपूर्विणः । तेषां तवश्रावीयानि श्रावयेत् । Comp. C. 44.

८) Compare C. 46—49.

१४) पादयोरुपरि यथा दशा भवति तथा प्रच्छादयेयुः.

निर्हरन्त्यग्नींश्चाहितान् ॥ १५ ॥

शालाग्नयः ॥ १६ ॥

दहनकर्मणि योक्ष्यन्ते ॥ १७ ॥

सभ्यावसथ्यौ च यथाक्रमम् ॥ १८ ॥

गृहस्थमौपासनेन दहेत् ॥ १९ ॥

ब्रह्मचारिणं कपालसन्तपनीयेन ॥ २० ॥

उत्तपनीयेनेतरान् ॥ २१ ॥

अनेन स्त्रियः ॥ २२ ॥

केचिन्निर्मन्थ्येन पत्नीम् ॥ २३ ॥

---

१६) A. himself does not appear to be quite clear as to the right interpretation of this sūtra. He seems to propose the following interpretations. The author of the sūtratext may have meant by **शालाग्नयः** (in connection with s. 15): 1. The vaitāna-fires, whose name is precised by **शालाग्नयः** (in this case we expect at least **शालाग्नय इति**). 2. The vaitāna-fires and the domestic fire. 3. The domestic fires, consecrated by the ādhāna-ceremony; a plurality of them could be admitted in case the owner were standing at the head of more than one household. In this case the nom. **शालाग्नयः** had to be taken as an apposition to **अग्नीनाहितान्.** I should prefer to connect the word with the two following sūtras.

१८) The sūtra is given: **नसभ्या°**, but the vivaraṇa proves, that A. has not read the negation in his text: **सभ्यावसथ्यावपि दहनेषु संबध्यन्ते येन क्रमेणाभिहिताः.** See also C. 11a, 85. 86. But compare the note ad I. 2. 8.

१९) I am not sure whether between s. 19 and 20 there are not some more sūtras to the same purport as Hir. XXIX. 11 **तयोर्यः पूर्वो** (59. 8), which passage is also quoted here by A. — **अत्रत्यगृहस्थशब्दोनाहिताग्निवचनः.** — The place of **दहेत्** is uncertain. — On sū. 19 sqq. compare Hir. 44. 11.

यद्युत्सृष्टाग्निर्विच्छिन्नाग्निर्विधुराग्निर्वा प्रमीयेत ॥ २४ ॥

प्रेताधानं कुर्वन्ननूचानागाराद्ग्निमानयेत् ॥ २५ ॥

तेनाग्निना व्रीहिकणैरुत्तपनीयमुत्पाद्य ॥ २६ ॥

दक्षिणेन हस्तेन प्रेतमालभ्य सव्येनाग्निं जपेद्योऽस्याग्निरजुहुतो मांसकामः संकल्पयते यजमानमांसम् । जानातु ते हविषे सादिताय स्वर्गं लोकं प्रेतमिमं नयत्विति ॥ २७ ॥

आज्येन द्वादशगृहीतेन स्रुचं पूरयित्वा प्रेतमग्निं सव्येनान्वालभ्य प्रजापतिं मनसा स्मृत्वा दक्षिणेनाग्नौ जुहुयादाज्यतन्त्रेण परिचरणतन्त्रेण वा ॥ २८ ॥

यावदग्निर्विच्छेदस्तावद्धोमार्थं विप्राय द्रव्यं प्रदाय ॥ २९ ॥

यथाविध्यौपासनं कृत्वा ॥ ३० ॥

तेनाग्निना दहेत् ॥ ३१ ॥

---

२४) उत्सर्गेष्ट्या योऽग्निं परित्यजति स एवोत्सृष्टाग्निः. The saṃnyāsin is meant, comp. Baudh. dhś. II. 17. — अविधानेन प्रमादादालस्यादिना वा यस्याग्निर्विच्छिद्यते स विच्छिन्नाग्निः. — By विधुराग्निः the widower is meant, who has used for the cremation of his wife the three śrauta-fires.

२७) For the mantra comp. Hir. XXIX, 10 (p. 57. 7). That the plural is the correct and original number, is proved by जानातु ते, where the sūtrakāra has forgotten to change ते into स!

२८) उत्पवनाज्यसंस्कारो यस्मिन्प्रयोगे भवति तदाज्यतन्त्रं । आज्ये उत्पवनयोगात्तत्पूर्वोत्तरभाविनोऽपि पदार्था आज्यतन्त्रमिति गम्यते (Khād. gṛhs. I, kh. 2) । सायंहोमस्य यो धर्मः स परिचरणशब्दवाच्यः सायमाहुत्युपक्रमं परिचरणमिति खादिराचार्येणाभिधानात् (Gṛhs. I. 5. 6 sqq. especially 16) । यदा द्वादशरात्रविच्छिन्नस्तदा परिचरणतन्त्रं प्रवर्तते । यदा द्वादशरात्रादूर्ध्वं विच्छित्तिस्तदाज्यतन्त्रमिति व्यवस्था.

आहिताग्निश्चेन्मन्त्रस्योहः कर्तव्यः ॥ ३२ ॥

स्त्रीणां विधुराणां च द्वादशगृहीतं प्रजापतिं मनसा ध्यायन् जुहोत्येव ॥ ३३ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अग्निं क्षीरं दधिमधुघृततिलतण्डुलदर्भानुदकुम्भपरशुहिरण्यशकलयज्ञपात्राणि चादाय ॥ १ ॥

प्राचीनावीती पूर्वमग्निं संस्कर्ता मुक्तशिखः ॥ २ ॥

मध्यतः शवम् ॥ ३ ॥

पश्चात्संभारानितरे ॥ ४ ॥

श्मशाने निहित इतरानुत्सृज्य दहनदेशं जोषयेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमभङ्गुरमनिरिणमसुषिरं समं वा ॥ ६ ॥

प्राणायामं कृत्वास्य गोत्रेण द्वितीयान्तं प्रेतस्य नामोक्त्वा दहनकर्मणा संस्करिष्य इति संकल्प्य ॥ ७ ॥

---

३३) एवशब्दोवधारणार्थः । यासां स्त्रीणां येषां विधुराणाञ्च प्रेताधानप्राप्तिस्तेषामुभयेषामपि योस्याग्निरिति मन्त्रोहः (read मन्त्रः) सहस्तालम्भादिश्च निवर्तते.

५) श्मशाने निहिते प्राप्ते सति दहनदेशं दहनभूमिं जोषयेत् शोधयेत् ।. In the same way Raghunandana (Works tom. II. p. 170) wrongly says: भूमिजोषणं भूमिसंस्कार इति हारलता.

६) अनीरिणं (sic) seems to be interpreted by A. as अनूषरं. Occasionally A. mentions the Ṣaḍviṃśabrāhm. II. 10: पश्चाद्दक्षिणाप्रवणं श्मशानकरणम् and ib. यथा सव्यस् (sc. पाणिः) तथा श्मशानकरणम्. I doubt whether this brāhmaṇam was not in the text, A. had before him.

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणचिता-
    देशात्प्रागुदीच्यां दिश्युपक्रम्य पञ्चदश प्रक्रमान्प्रक्रम्योत्सृज्यान्ते ॥ ८ ॥
अप उपस्पृश्य ॥ ९ ॥
गच्छाध्यमध्वनः पूर्वमेष वः सुहृदो दिवम् परं व्योम नयध्वं गच्छन्तं
    स्थानमुत्तममिति श्मशानायतनं निरीक्ष्य ॥ १० ॥
शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा श्मशानायतनं संमृज्य
    अपसंसर्पत प्रेता ये केचिदिह पूर्वजा इति ॥ ११ ॥
दक्षिणतः शाखामुत्सृज्य ॥ १२ ॥
अप उपस्पृश्य ॥ १३ ॥

---

८) . . पञ्चदशप्रक्रमे गते यत्र कुचचित्समीपे एतां शाखामुत्सृजेत् । अन्तशब्दोत्र समीपवचनः ।. If we compare the following remarkable fragment of a Śāṭyāyanasūtra, preserved by Āśāditya in his commentary on the Karmapradīpa (III. 41, MS. Chambers no. 134, fol. 15, b): तथाह शाट्यायनः । सभ्यावसथ्यावाहिताग्नेर्दहनकर्मणि न प्रयुज्यते (sic) । चितादेशात्प्रागुदीच्यां दिशि प्रक्रमानतिक्रम्योत्सृजतीति (the numeral before प्रक्रमान् seems to have fallen out), and a passage from Viśvanātha's aurdhvadehikapaddhati (MS. Chambers no. 37, fol. 15, b): सभ्यावसथ्ययोरुत्तरतः सप्तसु प्रक्रमेषु स्थापनं । ईशान्यां वा पञ्चसु, a suspicion arises, that Gautama's text, too, had originally an analogous reading: that the passage in sū. 8, from शमीशाखया to वरणशाखया वा is a dittographia from I. 2. 11 and has replaced some other word or words, e. g. सभ्यावसथ्यौ. In this case Gautama's उत्सृज्यान्ते ought to be changed into उत्सृज्यन्ते or उत्सृज्येते.

१०) The mantra is unintelligible. A.'s annotations give no light as to the true reading. Perhaps instead of परं, परमं ought to be read.

११) This is only half a mantra. It is found also in the sec. Baudh. sū. (compare C. 139). Nārāyaṇa (āhitāgnividhi I. O. no. 1158, fol. 3, a) quotes it too.

अग्निरवोक्ष्य ॥ १४ ॥

तिस्रः कर्षूर्दक्षिणापवर्गाः परशुना खात्वा ॥ १५ ॥

उद्धृत्य मृत्तिकां पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ १६ ॥

याम्यां दिशि निदधाति ॥ १७ ॥

अप उपस्पृश्य ॥ १८ ॥

तिलतण्डुलानां मुष्टिं पूरयित्वा यमाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति [अवटे] प्रथमायाम् ॥ १९ ॥

कालाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति द्वितीयायां मृत्यवे दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति तृतीयायाम् ॥ २० ॥

अवशिष्टांस्तिलतण्डुलांश्च सर्वतः प्रसव्यं प्रकीर्य ॥ २१ ॥

मध्यमे हिरण्यशकलमवधाय ॥ २२ ॥

तेषु याज्ञिकैः काष्ठैः दक्षिणाग्रैर्दारुचितां चित्वा ॥ २३ ॥

प्रेतस्य केशश्मश्रुलोमनखानि गृहीत्वा दक्षिणतो वितस्तिमात्रमवटं खनित्वा तस्मिन्निधायाप उपस्पृश्य ॥ २४ ॥

आहिताग्निश्चेद्वापनं कारयित्वा ॥ २५ ॥

स्नापयित्वा शवम् ॥ २६ ॥

चितिं चाग्निरवोक्ष्य ॥ २७ ॥

शवमुत्तानं दक्षिणाशिरसमारोप्य ॥ २८ ॥

तं परिस्तीर्य ॥ २९ ॥

---

१९) . . . प्रथमे इत्यभिधातव्ये स्त्रीलिङ्गनिर्देशश्छान्दसः । एवमुत्तरयोरपि सूत्रयोः स्त्रीलिङ्गनिर्देशः छान्दस इति द्रष्टव्यम् ।. Undoubtedly अवटे has to be taken as an interpolation and every time कर्ष्वाम् (comp. sū. 15) has to be understood.

२७) चशब्दात् शवमप्यभ्युक्षेत्.

२९) परिस्तरणप्रकारस्तु पश्चाद्दर्भानास्तीर्येत्यादिना गृह्ये (Khād. grhs. I. 2. 9) ये उक्ताः तेषामन्यतमप्रकारेण परिस्तरणं कार्यम्.

पश्चाद्दक्षिणाग्रेषु दर्भेषु पात्राण्यासाद्य ॥ ३० ॥

आस्ये चक्षुषोर्नासिकयोः श्रोत्रयोश्च सप्त हिरण्यशकलानाज्यबिन्दून्वा सप्त व्याहृतीर्मनसा ध्यायन्निरस्यति ॥ ३१ ॥

एवमाज्यम् ॥ ३२ ॥

मुखे प्रथमं निनीय पादप्रभृत्या मुखान्ताच्च सन्ततं शेषम् ॥ ३३ ॥

शिरसः पात्रं प्रक्षिपति ॥ ३४ ॥

एवं दधिमधु तिलतण्डुलांश्च प्रत्यस्यति ॥ ३५ ॥

अहिताग्निश्चेदेतस्मिन् काले पात्राण्यासाद्य ॥ ३६ ॥

अथ सपिण्डाः स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वाः सिक्थतैन वातं प्रयच्छन्ति ॥ ३७ ॥

ग्रामे पथि चितायां तु ॥ ३८ ॥

सर्वं चितायामेव ॥ ३९ ॥

आयं गौरिति याममिक्षस्य स्तोत्रियायाः स्तोत्रियाया अन्ते अगन्म ज्योतिरित्यभ्यस्येयुर्मृतं परितस्त्रिः प्रसव्यं (परियन्तः) सव्यतः केशान्प्रकीर्य दक्षिणानूरूनाघ्नाना अभिधून्वन्तः ॥ ४० ॥

---

३१) अत्रैवं प्रयोगः । भूरित्यास्ये भुव इति दक्षिणे चक्षुषि सुव इति सव्ये मह इति दक्षिणनासिकायां जन इतीतरस्यां तप इति दक्षिणश्रोत्रे सत्यमितीतरस्मिन्.

३३) प्राणस्थानेषु निरसनार्थगृहीतस्य यच्छिष्टं तदादाय मुखे किञ्चिन्निनीय ततः पादावारभ्य मुखपर्यन्तं सन्ततमविच्छिन्नं यथा तथा धारया निनयेत्.

३८) तुशब्दः समुच्चयार्थः. It rather seems as if we had here a fragment of a śloka, where तु is simply an expletive.

३९) एव seems to signify: „or only“.

४०) The text has: स्तोत्रियायास्तोत्रिया अन्ते, but the vivaraṇa: श्रोत्रियाया (sic) इति वीप्सां वदता अगन्म ज्योतिरित्यस्य त्रिरावृत्तिरिति । . . . सव्यतः केशान्प्रकीर्याप्रदक्षिणं कुर्वाणाः सव्यपार्श्वस्थितान् केशान्विसस्येति यावत् । . . . एवं स्तोत्रियां समाप्यैव अप्रदक्षिणत्रयं प्रदक्षिणत्रयञ्च कुर्युः.

वातास्ते वान्तु पथि पुण्यगन्धा मनःशुभा गात्रशुभाः शुभानुलोमाः त्वचसुखाः मांससुखा अक्षिसौख्या वहन्तु त्वां मरुतः सुकृतां यत्र लोका इत्यनेनानुमन्त्रयेरन् ॥ ४१ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

अथ कर्तोदकुम्भमादाय पत्नी वा ॥ १

दर्भेण्डुं शिरसि निधाय मृतं पर्येति ॥ २ ॥

तमश्मना परशुना वाधस्तात्किंचित्प्रहरति ॥ ३ ॥

तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्योक्षिन्ते लोक उपदुह्यन्तामक्षीयमाणाः स्वधा नम इति ॥ ४ ॥

---

४१) The mantra is also found in the sec. Baudh. sū. and kindred texts; also quoted by Nārāyaṇa (āh. vi. fol. 5. b). Comp. C. 13. In changing the plural into a singular, eliminating शुभा before °नुलोमाः and rejecting मरुतः a triṣṭubh (वातस्ते वातु . . . गात्रशुभो ऽनुलोमः) is obtained; this may have been the original form of the mantra. But as more persons than one held the abhidhuvana, its number was changed accordingly. — This mantra is to be spoken, according to A., when the relations walk round the pyre in reversed order: प्रदक्षिणं कुर्वन्तो वातास्त इति मन्त्रेण प्रेतमनुमन्त्रयेरन्. A. had already before him the var. lect. अगन्म ज्योतिरित्यभ्यस्येत् (sū. 40) and इत्यनेनानुमन्त्रयेत. From the text परियन्तः seems to have fallen out.

२) Instead of दर्भेण्डुं the ms. gives either दर्भेण्वं or दर्भेंडुं. Compare Āp. gṛhs. IV. 8, Kauś. sū. 26. 30. A. observes; पर्येति प्रदक्षिणत्रयं कुर्यात् । अत्र शिरसि दर्भेण्डुनिधानमदृष्टार्थं न तु कुम्भधारणार्थं । . . . अत्रायमभिप्रयोगः । उदकुम्भं हस्तेन धारयन् शिरसि दर्भेण्डुं निधाय प्रदक्षिणं कुर्यात्. This statement is false: the waterpitcher has to be carried on the head, comp. the Vaikh. and sec. Baudh. sū., also Āp. gṛhs. l. c. and C. 29.

द्वितीयायां परिगतायामुपरिष्टात्किंचित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्योन्तरिक्षे ते लोक उपदुह्यन्तामक्षीयमाणाः स्वधा नम इति ॥ ५ ॥

तृतीयायां परिगतायामुपरिष्टात्किंचित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्यः स्वर्गे ते लोक उपदुह्यन्तामक्षीयमाणाः स्वधा नम इति ॥ ६ ॥

तिष्ठन्नेवोदकुम्भं पृष्ठतो विसृजेत् ॥ ७ ॥

यदि पुरस्तात्पतति पापीयान्भवति यदि पार्श्वतः पुनः प्रेतकर्माशुते यदि पश्चाद्वसीयान्भवति ॥ ८ ॥

कुम्भमध्यगतमुदकं प्रेतस्य प्राणस्थानेष्वाप्यायस्वेति निनयति ॥ ९ ॥

अथ कृष्णतिलैरवकीर्याङ्गुष्ठपार्श्वौ छित्त्वाज्येन पराङ्मुखो हस्ताभ्यां सुरभिर्नाकपृष्ठं स्वधा नम इति मृतस्य पादावभ्यज्यार्द्रानोषधिवनस्पतीनालभ्योत्तिष्ठति ॥ १० ॥

पयसा हस्तौ प्रक्षाल्यादित्यं पश्यति गां पश्यति ब्राह्मणान्पश्यति ॥ ११ ॥

सुवर्णमालभ्य प्रेतं कुशैश्छादयित्वा [दहेत्] ॥ १२ ॥

तस्मात्त्वमधि जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेत्यसौशब्देन प्रेतस्य नाम संबुद्ध्यन्तेन गृहीत्वा शरीरेणाग्निं संयोजयेत् ॥ १३ ॥

अथोपस्थानम् ॥ १४ ॥

---

५) परिगता is apparently a subst. fem. The same expression occurs in the sec. Baudh. sū.

९) Tāṇḍ. Mahābr. I. 5. 8.

१०) Whence the mantra has been taken, I do not see.

१२) दहेत् seems to have been interpolated: कथं दहेदित्यत आह शरीरेणाग्निं योजयेदिति दहेदित्यस्य विवरणं शरीरेणाग्निं योजयेदिति । इतरथा पौनरुक्त्यं स्यात्.

नाके सुपर्णमिति यामेगेयं गायेत् ॥ १५ ॥

धूम उद्गिते त्वेषस्ते धूम ऋण्वतीति ॥ १६ ॥

प्रज्वलितेऽग्नि मृड महाँ असीति द्वाभ्याम् ॥ १७ ॥

अगन्म ज्योतिरिति च ॥ १८ ॥

दहनमन्त्रेणाज्याहुतिं हुत्वा ॥ १९ ॥

यथोक्तं सामगानमनुगीतो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ २० ॥

वामदेव्यं चिते गीत्वा नमो वः पितर इत्युपांशु जपित्वा ॥ २१ ॥

तूष्णीं प्रदक्षिणं कृत्वा ॥ २२ ॥

आचार्याय वरं ददाति ॥ २३ ॥

चितां नावलोकयन्ति जनान्नावलोकयन्ति ॥ २४ ॥

॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

भ्रातृपुत्रा अस्य वंशे ये जीवन्ति ॥ १ ॥

शोकमुत्सृज्य कल्याणीभिर्वाग्भिः सात्त्विकाभिः कथाभिः पुराणैः सुकृतिभिः श्रुत्वाधोमुखा व्रजन्ति ॥ २ ॥

अपः प्रतिपद्यन्ते ॥ ३ ॥

अत्र राजपुरुषः सगोत्रमिथुनो वा कण्टकिनीं शाखामादाय ॥ ४ ॥

मावतरतेति वारयेत् ॥ ५ ॥

न पुनरवतरिष्याम इति प्रतिब्रूयुः ॥ ६ ॥

केशान्प्रकीर्य तेषु पांसूनोप्यैकवाससो दक्षिणामुखाः सकृदुपमज्योत्तीर्या-

---

१५) sqq. compare C. 34 e.

२१) Compare C. 284; नमो वः पितर इति शूपायेति मन्त्रान्तो गृह्यते. See Khād. gṛhs. III. 5. 25.

१) अवलोकनं कैर्न कर्तव्यमित्यत्राह । भ्रातृ°.

४) Compare C. 36 II.

चस्य सव्यं जानुमवधाय वासस्त्रिः पीडयित्वा द्वितीयान्तं प्रेतस्य नामोक्त्वा अमुकशर्माणं प्रेतमेतद्वासोदकं प्राप्नोत्विति ॥ ७ ॥

एवं तिलमिश्रमुदकमुत्सृजन्ति ॥ ८ ॥

अस्य गोत्रेणामुष्मै प्रेतायैतत्तिलोदकं ददामीति ॥ ९ ॥

एवमहरहरञ्जलिनैकोत्तरवृद्धिः ॥ १० ॥

एकादशाहात् ॥ ११ ॥

अनुपनीतानां कुमारीणां च संमार्जनदहनोदकक्रिया एव समन्त्रकाः तूष्णीमितरत् ॥ १२ ॥

ज्ञातयः सर्वे वासोदकमुत्सृज्य तिलोदकं च ॥ १३ ॥

स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वा अप्रतीचा ग्राममायन्ति ॥ १४ ॥

प्रतिपदं ग्राममनुगच्छेयुः ॥ १५ ॥

गृहं प्रविश्याश्मानं गोमयगौरसर्षपमित्युपस्पृशन्ति ॥ १६ ॥

गृहद्वारपार्श्वेवटे गोमयेनोपलिप्ते गन्धपुष्पधूपदीपैर्नालिकेरैर्माल्यैश्चालंकृत्य ॥ १७ ॥

शरावं तदुपर्यश्मानं च निधाय ॥ १८ ॥

नवं पात्रमादाय गन्धोदकैः पूरयित्वावटस्य समीपे निधाय ॥ १९ ॥

अत्र चोदकदानमन्त्रेण वासः पीडयित्वा ॥ २० ॥

पूर्ववदुदकक्रियामन्त्रेण पिण्डं निधाय ॥ २१ ॥

---

७) Compare Hir. XXVIII. 8 (p. 40, l. 7), Baudh. dhś. I. 11. 24.

१०) Textually corresponding to Hir. p. 40, l. 8. Compare C. 37.

१४) Hir. l. c.

१५) पदशब्दः पादवचनः पादं पादं प्रति प्रतिपादं.

१७) इतः परं खण्डशेषपर्यन्तस्य प्रयोगस्य संस्कर्तुरेवाधिकारः । न सपिण्डानाम्.

२०) अत्रशब्देन शरावाश्मानावभिधीयते (sic).

ब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषो वाचयित्वा यथाशक्ति दक्षिणां ददातीति कश्यहारीतः ॥ २२ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ संचयनं व्युष्टे द्विरात्रे त्रिरात्रे चतुरात्रे पञ्चरात्रे वा ॥ १ ॥

स्नात्वोदकं दत्त्वा ॥ २ ॥

शरावमप्रमानं च स्वश्मानादुद्धृत्यावटं पूरयित्वा ॥ ३ ॥

पिण्डं निधाय ॥ ४ ॥

अत ऊर्ध्वं निष्पीडनं वर्जयेत् ॥ ५ ॥

शोकमुत्सृज्य भयं तन्द्रीं पाप्मानमलक्ष्मीं निर्णोदयत्विति ॥ ६ ॥

ब्राह्मणान्भोजयित्वायुग्मान्प्रेतस्य ॥ ७ ॥

आचामयेत् ॥ ८ ॥

उपांशूपतिष्ठतामिति प्रतिब्रूयात् ॥ ९ ॥

भुञ्जीव दायादा एकरात्रं वा ॥ १० ॥

यावदहानि वा विवत्स्यन्ति ॥ ११ ॥

---

२२) कश्यहारीत(MS. कश्याहारी)ग्रहणं पूजार्थम् । न तु विकल्पार्थम् । केचित्तु तिलोदक इव ब्राह्मणभोजनेऽपि एकादशाहादिकोत्तरवृद्धिरिति वदन्ति । तेषां मते हारीतग्रहणं विकल्पार्थम्.

१) Have all the accusatives to be changed into locatives? Unacceptable is A.'s reasoning: व्युष्टे निर्गते अतीत इति यावत् । प्रथमेऽहनि अतीते द्वितीयेऽहनि सञ्चयनं कार्यम् । द्विरात्रमिति कर्मनाम एते काला दाहापेक्षया भवन्तिः.

६) भय and अलक्ष्मी the MS.

१०) प्रेतस्य गृहे ज्ञातयो भुञ्जीरन्.

११) यावन्त्यहानि प्रेतस्य गृहे विवत्स्यन्ति वर्तनं कुर्वन्ति वासमकुर्वन्तावदहानि तैस्तत्रैव भोक्तव्यमित्यर्थः । . . . उपरितनसूत्रेण एक-

भुक्तवत्सु चितां व्रजन्ति ॥ १२ ॥

दहनाग्निरुल्कामादाय ॥ १३ ॥

उल्काभावे भस्माङ्गारान्वा समारोप्य ॥ १४ ॥

निर्मन्थ्येन वा ॥ १५ ॥

याम्यं चरुम् ॥ १६ ॥

जीवतण्डुलं श्रपयित्वा ॥ १७ ॥

दक्षिणोद्वास्य ॥ १८ ॥

एताः सप्ताहुतीर्जुहोति ॥ १९ ॥

स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहाग्नये पितृमते स्वाहाग्नये क्रव्यादे स्वाहा-
ग्नये कव्यवाहनाय स्वाहा यमाय स्वाहा यमीयमाभ्यां स्वाहा विव-
स्वत इति ॥ २० ॥

हुत्वा होमं समाप्य ॥ २१ ॥

क्षीरोदकेनास्थीनि संसिच्य ॥ २२ ॥

औदुम्बरसन्दंशेनोद्धरेत्पलाशसन्दंशेन वा ॥ २३ ॥

शिरस्युरसि पार्श्वयोः पाण्योश्चाष्टाङ्गान्यप्रदक्षिणानि ॥ २४ ॥

स्मिन्नहनि भोजनं कार्यम् । नाव्यवेति प्रतिपादितं । तत उपरितन-
सूत्रेण सर्वेष्वाशौचदिनेषु वा भोक्तव्यमिति प्रत्यपादि । अनयोः कल्पयोः
कश्चित्कल्पमाश्रित्य दायादान् भोजयेत्.

१२) सर्वे सपिण्डा गच्छेयुः.

१३) उल्काशब्दोत्र उल्कवचनः । . . . केचिद्दालाग्निधिष्ण्यादुल्मु-
कमादायेति पठन्ति.

१४) यदि दहनाग्निरनुगतस्तदा तन्नस्त्यं त इति (ṚS. III. 29. 10)
मन्त्रेणाङ्गारान्समारोप्य तत्र होमं कुर्यात्.

२१) हुत्वेत्यस्यानन्तरमेव होमसमाप्तिं विद्यात् । स्विष्टकृद्धोमाभावं
ज्ञापयति.

२४) Probably पाण्योः has to be changed into पादयोः. A. says
only: अप्रदक्षिणानीति पादपाणिपार्श्वेषु एवमप्रदक्षिणं भवति.

दक्षिणतः पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ २५ ॥

कुम्भे निदध्यादनेन मन्त्रेण ॥ २६ ॥

एवं दधिघृतमधूदकानि च पूरयित्वा ॥ २७ ॥

हिरण्यशकलमुपरिष्टात्कृत्वा ॥ २८ ॥

पञ्चकुलैरभितो नामभिः ॥ २९ ॥

प्रथमं वह्निममित्युक्त्वा ॥ ३० ॥

यावदस्थि नि किंचिद्दीयते तावत्स्वर्गे लोके महीयते ॥ ३१ ॥

प्राचीं लेखामुल्लिख्य तां प्राग्वाहिनी सरस्वतीति ध्यायेत् ॥ ३२ ॥

उदकेनाप्लावयित्वा तस्मिन्नस्थिकुम्भं प्लावयित्वा ॥ ३३ ॥

वृक्षमूलेऽस्थिकुम्भं निदधाति ॥ ३४ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथ भस्म समूह्य ॥ १ ॥

भस्मराशिं कर्दमेन प्रच्छाद्य ॥ २ ॥

उपरि शैवलेन प्रच्छाद्य ॥ ३ ॥

वीरणस्तम्बं समूलं सशिखं तत्र प्रतिष्ठाप्य ॥ ४ ॥

---

२६) About the wording and the precise order of this and the next sūtras I am not at all sure. **अनेन मन्त्रेण.** Which is the mantra? Probably one or more sūtras have fallen out. According to the vivaraṇa sūtra 28 has to be read after 30. I have transposed. For the whole, compare C. 58.

३१) Thus emended; the sūtra runs, according to my manuscript: **यावदस्थीनिकिञ्चिद्ध्रियतेतावत्स्वर्गेलोकेमहीयतइति । . . . अस्थिष्विति वक्तव्ये एकवचनञ्छान्दसं । अस्थिषु मध्ये किञ्चिदस्थि यावत्कालं भूमौ निधीयते तावत्कालं स्वर्गे लोके प्रेतः पूज्यते.**

४) After this sūtra there is perhaps one more, namely:

पुष्पमयीं मृतप्रतिकृतिं कृत्वा ॥ ५ ॥

पुष्पफलभचान्प्रकीर्य ॥ ६ ॥

तं चरुं प्रेतराजाय नमः प्रेतायेति दत्त्वा ॥ ७ ॥

उदपात्रं पिण्डमूले निदध्यात् ॥ ८ ॥

पूर्ववद्व्रजन्ति ॥ ९ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

अथ दशमेऽहनि ॥ १ ॥

केशश्मश्रुलोमनखकर्मभ्यः शुद्धाः ॥ २ ॥

स्नात्वाञ्जलिनां दश दत्त्वाग्र आयुंषीत्यादित्यमुपस्थाय ॥ ३ ॥

श्मशानग्रामयोर्मध्ये महापथे वृक्षमूले वा ॥ ४ ॥

गोचर्मोत्तरलोम दक्षिणाग्रीवमास्तीर्य ॥ ५ ॥

तस्मिन्नश्मानं निधायाश्मन्युपविश्य ॥ ६ ॥

लौकिकेऽग्नौ पूर्ववदाज्याहुतीर्हुत्वा ॥ ७ ॥

होमं समाप्य ॥ ८ ॥

गृहागताः सगोत्रा उदकदातारः पुत्राः पौत्राः प्रपौत्राश्च जीवन्तु शरदः शतमिति जपेयुः ॥ ९ ॥

कर्मान्ते संस्कर्ता ग्राममनुगच्छेत् ॥ १० ॥

पुष्पवदात्मा. The vivaraṇa: एवन् (r. एवं) कृतवत् कर्ता (r. कर्तात्मा?) पुष्पवद्भवेत् । संस्कर्तुः शरीरं पुष्पवन्मृदु भवतीत्यर्थः.

७) हुतशिष्टस्य प्रतिपत्तिरियं । . . . चरुशेषं प्रतिकृतिसमीपे निदध्यात्.

८) पिण्डशब्दोऽत्र पुष्पप्रतिकृतिवचनः; compare Bandh. 17. 1.

१) दशमेऽहनीत्याशौचान्त्यदिनोपलक्षणार्थम्.

२) तृतीयार्थे पञ्चमी.

१०) कर्मान्ते . . . सपिण्डीकरणानन्तरमित्यर्थः.

पयोव्रतम् ॥ ११ ॥

समुद्रमवगाहेत् ॥ १२ ॥

दश सहस्रं गायत्रीं वा जपेत् ॥ १३ ॥

तिस्रो वा अनश्नन्संहिता अधीत्य ॥ १४ ॥

आशिषः प्रतिगृह्य वा ॥ १५ ॥

अथ वा क्षीरेण पायसेन वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा ॥ १६ ॥

आशिषो वाचयित्वा ॥ १७ ॥

यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा ॥ १८ ॥

पूतो भवति पूतो भवति ॥ १९ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे प्रथमः पटलः समाप्तः ॥ १ ॥

अथातः पुनर्दहनविधिं व्याख्यास्यामः ॥ १ ॥

यदि शरीरं नश्येदस्थीन्यादाय ॥ २ ॥

अस्थीनि क्षीरोदकेन प्रक्षाल्य ॥ ३ ॥

अस्थीनि कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ४ ॥

पूर्ववद्दहेत् ॥ ५ ॥

तेषामभावे ॥ ६ ॥

पलाशवृन्तैः कृष्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ७ ॥

---

११) Compare „Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië“, 1895, p. 103.

१२) पयोव्रतं कृत्वेति शेषः.

१६) . . . पूर्वोक्तकल्पानामन्यतमानुष्ठानेष्वशक्तस्य कल्पान्तरमाह । अथवा क्षीरेण sqq.

चत्वारिंशता शिरः ॥ ८ ॥

दशभिर्ग्रीवाम् ॥ ९ ॥

विंशत्योरस्त्रिंशतोदरम् ॥ १० ॥

पञ्चाशतापञ्चाशता बाहू ॥ ११ ॥

तयोरेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीः सप्तत्यासप्तत्या पादौ तथैवाङ्गुलीरष्टाभिः शिश्नं द्वादशभिर्वृषणम् ॥ १२ ॥

तं कुशैर्वेष्टयित्वा ॥ १३ ॥

तस्मिन्नेव पूर्ववद्दहेत् ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अथ श्राद्धम् ॥ १ ॥

अमावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् ॥ २ ॥

पञ्चमीप्रभृति वापरपक्षस्य ॥ ३ ॥

यद्हरुपपद्यते तदहर् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणानामन्त्र्य पूर्वेद्युर् ॥ ५ ॥

अनिन्दितोनोपामन्त्रितो नोपक्रामेत् ॥ ६ ॥

आमन्त्रितो वान्यदन्नं न प्रतिगृह्णीयात् ॥ ७ ॥

स्नातकान्वा ॥ ८ ॥

एके यतीन् ॥ ९ ॥

गृहस्थसाधून्वा ॥ १० ॥

श्रोत्रियान्वृद्धाननवद्यान्स्वकर्मस्थान् ॥ ११ ॥

अभावे शिष्यान्स्वाचारान् ॥ १२ ॥

---

१) For this and the following chapters compare "Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Ind." l. c.

विन्नग्नमुक्तविक्लवद्मावदन्तदुश्चर्मवृद्धाप्रजननव्याधितव्यङ्गकुष्ठिकुनखिवर्जितम् ॥ १३ ॥

स्नातान् शुचीनाचान्तान्प्राङ्मुखान्(उपवेश्य दैवे युग्मानयुग्मान्यथाशक्ति पित्र्य एकैकस्योदङ्मुखान्) ॥ १४ ॥

द्वौ दैवे त्रीन्पित्र्ये ॥ १५ ॥

एकैकमुभयत्र वा ॥ १६ ॥

मातृमातामहानाञ्चैवं तन्त्रमेव वैश्वदेविकम् ॥ १७ ॥

दैवपूर्वं श्राद्धं कुर्वीत ॥ १८ ॥

पिण्डपितृयज्ञवदुपचारः ॥ १९ ॥

पित्र्ये द्विगुणभुग्नांस्तु दर्भान् ॥ २० ॥

पवित्रपाणिर्दद्यात् ॥ २१ ॥

श्राद्धे क्षणः कर्तव्य इति ॥ २२ ॥

ओं तथेति प्रतिवचनम् ॥ २३ ॥

प्राप्नोतु भवानिति ॥ २४ ॥

प्राप्नवानीति अनुज्ञातः ॥ २५ ॥

आसीनः सर्वेषु प्रश्नेषु ॥ २६ ॥

पङ्क्तिमूर्धन्यं पृच्छति सर्वान्वा ॥ २७ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

आसनेषु दर्भानास्तीर्य ॥ १ ॥

यवानादायोंकारं कृत्वा विश्वान्देवानावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ २ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ३ ॥

विश्वे देवास आगत शृणुता म इमं हवमेदं बर्हिर्निषीदतेत्यनयावाह्य ॥ ४ ॥

ओमासश्चर्षणीधृतो विश्वे देवास आगत दाश्वांसो दाशुषः सुतमिति वा ॥ ५ ॥

यवैरवकीर्य ॥ ६ ॥

विश्वे देवा शृणुतेमं हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठा ये अग्नि-
जिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वमिति जपि-
त्वा ॥ ७ ॥

तिलानादायोंकारं कृत्वा पितॄनावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ ८ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ९ ॥

एत पितर इत्यनयावाह्य ॥ १० ॥

उशन्तस्त्वा हवामह इति (वा) । उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समि-
धीमह्युशन्नुशत आवह पितॄन्हविषे अत्तवे इति ॥ ११ ॥

उक्त्वा तिलैः प्रकीर्य ॥ १२ ॥

आयन्तु न इति जपित्वा ॥ १३ ॥

यज्ञियवृक्षचमसेषु पवित्रान्तर्हितेषु ॥ १४ ॥

एकैकस्मिन्नप आसिञ्चति ॥ १५ ॥

शं नो देवीरिति गन्धोदकैः पूरयित्वा ॥ १६ ॥

यवोसि धान्यराजोसि वारुणो मधुसंयुतः । निर्णोदः सर्वपापानां
पवित्रमृषिभिः स्मृतमिति देवपात्रे तण्डुलानोप्य ॥ १७ ॥

पितृपात्रेष्वेकैकस्मिन्नेव तिलानावपति । तिलोसि सोमदेवत्यो गोसवे
देवनिर्मितः । प्रत्नवद्भिः प्रत्तं स्वधया पितॄनिमाँल्लोकान्प्रीणयाहि
नः स्वधा नम इति ॥ १८ ॥

सौवर्णराजतौदुम्बरकांस्यमणिमयानां पात्राणामन्यतमेषु ॥ १९ ॥

यानि विद्यन्ते ॥ २० ॥

मृन्मयवर्जितम् ॥ २१ ॥

पत्त्रपुटेष्वेकैकस्यैकैकेन ददाति सपवित्रेषु हस्तेषु ॥ २२ ॥

या दिव्या आपः पयसा संबभूवुर्या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः ।
हिरण्यवर्णा यज्ञियास्ता न आपः शं स्योनाः सुहवा भवन्त्विति ।
असाववितत्तेऽर्घ्यमिति ॥ २३ ॥

एकस्मिन्पात्रे संस्रवान्समवनीय ॥ २४ ॥

ताभिरद्भिः पुत्रकामो मुखमनक्ति ॥ २५ ॥

पितृभ्यः स्थानमसीत्युब्जं पात्रं करोति ॥ २६ ॥

अत्र गन्धपुष्पधूपदीपवाससां प्रदानम् ॥ २७ ॥

अलाभे यज्ञोपवीतं हिरण्यञ्च दद्यात् ॥ २८ ॥

उद्धृत्य घृताक्तमन्नं पृच्छत्यग्नौ करिष्ये करवै करवाणीति वा ॥ २९ ॥

प्रत्याहुः क्रियतां कुरुष्व कुर्विति वा ॥ ३० ॥

क्रियतामित्यर्थकामं कुरुष्वेति पशुकामं कुर्विति पुत्रकामम् ॥ ३१ ॥

पिण्डपितृयज्ञवद्धुत्वा ॥ ३२ ॥

हुतशेषमन्नं पाणिषु दद्यात् ॥ ३३ ॥

पाणिमुखाः पितर इति श्रुतिः ॥ ३४ ॥

अनग्निकश्चेदाद्यं गृहीत्वा भवत्स्वेवाग्नौकरणमिति पूर्ववत् ॥ ३५ ॥

तथास्त्वित्यनुज्ञातः ॥ ३६ ॥

ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यमिति श्रुतेः ॥ ३७ ॥

पूर्वान्देवान्प्रवर्तते ॥ ३८ ॥

पश्चाद्देवान्विसर्जयेत् ॥ ३९ ॥

॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

अथ पात्राण्यालभेत । पृथिवी ते पात्रं द्यौरपिधानं ब्रह्मणस्त्वा मुखे जुहोमि ब्राह्मणानां त्वा प्राणापानयोर्जुहोम्यक्षितमसि मैषां क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिंल्लोके इति ॥ १ ॥

इदं विष्णुरिति वैष्णव्यर्चा यजुषा च भोक्तुरङ्गुष्ठमन्नेवधाय ॥ २ ॥

सकृत्सकृदपः प्रदक्षिणं तूष्णीं दैवे ॥ ३ ॥

अपहता इत्यप्रदक्षिणं पित्र्ये ॥ ४ ॥

अश्नत्सु जपेद्व्याहृतिपूर्वां सावित्रीं ॥ ५ ॥

तस्याश्चैव गायत्रं साम ॥ ६ ॥

इदं ह्यन्वोजसेति प्रथमोत्तमे त्वामिदा ह्यो नरः स पूर्व्यो महोनां
पुराम्भिन्दुर्युवा कविरूपप्रचे मधुमति चियन्तः पवस्व सोम मधु-
मा२ ऋतावा सुरूपकृद्राहसं माधुच्छन्दसमेषा माधुच्छन्दसी नाम
संहितैतां प्रयुञ्जन्देवान्प्रीणाति ॥ ७ ॥

यद्वा उ विश्पतिः सनादयेचन्नमीमदन्त ह्यभिचिपृष्ठमक्रान्त्समुद्रः कनि-
क्रन्तीति द्वे एषा पित्र्या नाम संहितैतां प्रयुञ्जन्पितॄन्प्रीणाति ॥ ८ ॥

ऋग्जपस्तरत्समन्दी धावति यः पावमानीरध्येत्येतो न्विन्द्रं स्तवामेति
सूक्तम् ॥ ९ ॥

षड्विंशप्रथमः खण्डः पञ्चपञ्चाशत इत्यन्तः ॥ १० ॥

महन्मे वोच इति पितरो भूरित्यन्तो मन्त्रः देवहृतस्त्वेत्यष्टौ ॥ ११ ॥

मधुश्चुन्निधनमिति ब्राह्मणम् ॥ १२ ॥

स्वर्गे लोके महीयते ॥ १३ ॥

दत्तश्चाचयमिदं भवति ॥ १४ ॥

ततो महन्मे वोच इति जपित्वा तृप्ताः स्थेति पृच्छति ॥ १५ ॥

तृप्ताः स्म इत्यनुज्ञातो नमो वः पितरो जीवायेति ॥ १६ ॥

तृप्ताञ्ज्ञात्वा ॥ १७ ॥

विश्वेदेवोच्छिष्टसमीपेन्नं विकीर्यासोमपाश्च ये देवा यज्ञभागविवर्जिताः ।
तेषामन्नं प्रदास्यामि विकरं वैश्वदेविकमिति ॥ १८ ॥

पित्रुच्छिष्टसमीपेन्नं विकीर्य ये त्वग्निदग्धा जीवा येप्यदग्धाः कुले मम ।
भूमौ दत्तेन तृप्यन्तु तृप्ता यान्तु परां गतिमिति ॥ १९ ॥

सर्वमन्नमेकत उद्धृत्य ॥ २० ॥

शेषमन्नमनुज्ञाप्यान्नशेषैः किं क्रियतामिति ॥ २१ ॥

इष्टैः सहोपभुज्यतामिति ॥ २२ ॥

उच्छिष्टसमीपे दक्षिणाग्रेषु दर्भेषु त्रीन् पिण्डान्दद्यात् ॥ २३ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

आचान्तेषूदकं पुष्पाक्षतान्यथाशक्ति दक्षिणाश्च दत्त्वा ॥ १ ॥

अक्षय्यमस्त्विति वाचयित्वा ॥ २ ॥

स्वधावाचनाय दर्भान्सपवित्रानास्तीर्य ॥ ३ ॥

स्वधां वाचयिष्य इति पृच्छति ॥ ४ ॥

वाच्यतामित्यनुज्ञा(तः) ॥ ५ ॥

पितृभ्यः पितामहेभ्यः प्रपितामहेभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्त्वा ॥ ६ ॥

अस्तु स्वधेति प्रतिवचनम् ॥ ७ ॥

स्वधां निनयेत् ॥ ८ ॥

धारां दद्यादूर्जं वहन्तीरिति ॥ ९ ॥

स्वधा संपद्यतामस्तु स्वधा संपद्यतामिति पित्र्ये पुनर्वाचयेत् ॥ १० ॥

उत्तानं पात्रं कृत्वा ॥ ११ ॥

दातारो नोभिवर्धन्तां वेदाः सन्ततिरेव च । श्रद्धा च नो मा व्यपगाद्बहुदेयञ्च नोस्त्विति अनेनाशिषः प्रतिगृह्य [अन्नञ्च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि । याचितारश्च नः सन्तु मा च याचिष्म कञ्चनेति] ॥ १२ ॥

अप्सु गव्यजे व॰गवि विप्रेषु पिण्डा निधीयन्ते ॥ १३ ॥

वाजे वाजेवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैरित्यनया विसृज्य ॥ १४ ॥

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू (वि)श्वरूपे आ मा गन्तां पितरं मातरं युवाचो सोमो अमृतत्वाय गम्यादित्यनुव्रज्य ॥ १५ ॥

प्रदक्षिणीकृत्य गृहं प्रविशति ॥ १६ ॥

वामदेव्यं गायेत् ॥ १७ ॥

शेषस्य यासावराध्यं प्राश्नीयात् ॥ १८ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथैकोद्दिष्टम् ॥ १ ॥

अदैवम् ॥ २ ॥

अधूपम् ॥ ३ ॥

अदीपम् ॥ ४ ॥

एकपवित्रमेकार्घ्यमेकः पिण्डः ॥ ५ ॥

नावाहनम् ॥ ६ ॥

नाग्नौकरणम् ॥ ७ ॥

न स्वधा ॥ ८ ॥

न नमस्कारः ॥ ९ ॥

न श्रवणम् ॥ १० ॥

उपतिष्ठतामिति विसर्गः ॥ ११ ॥

छत्रमुपानही वाससी कर्णपवित्रे अङ्गुलिमुद्रामञ्जनञ्च दत्त्वा ॥ १२ ॥

अक्षय्यस्थानैर्भिरम्यतामिति विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

प्रणिपत्य प्रसादयेत् ॥ १४ ॥

पूतो भवति ॥ १५ ॥

एवं तृतीये पक्षे मासि मासि च ॥ १६ ॥

सर्वेषां गोमिथुनं दद्यात् ॥ १७ ॥

ततः संवत्सरे पूर्णे षण्मासे त्रिमासेऽर्धमासे द्वादशरात्रे वा चत्वारि पात्राणि सतिलगन्धोदकानि ॥ १८ ॥

त्रीणि पितॄणामेकं प्रेतस्य ॥ १९ ॥

प्रेतपात्रं पितृपात्रेष्वासिञ्चति ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये । तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पतामिति ॥ २० ॥

प्रेतपिण्डं पितृपिण्डेषु निदधाति ये सजाताः सजात ये जीवा जीवेषु मामकाः । तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिंलोके शतं समा इति ॥ २१ ॥

अथोपस्थानं । सङ्गच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानतां देवा भागं यथा पूर्वे सञ्जानाना उपासते ॥ समानो मन्त्रः समितिः समानी

समानं मनः सह चित्तमेषाम् समानं केतो अभिसंरभध्वं सञ्ज्ञानेन वो हविषा यजामः ॥ समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति । इति ॥ २२ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

तदप्यपरपक्षे प्रायणं परिजिहीर्षितं भवति ॥ १ ॥

रात्री वा ॥ २ ॥

यज्ञविलोपो विसंस्थिते ॥ ३ ॥

अपि चान्यस्तमस एव तम इयात् ॥ ४ ॥

तच्चेदपरपक्षे प्रायणमाशङ्केत यावत्योपरपक्षातिशिष्टा रात्रयः स्युस्तासां सायंप्रातराहुतीः प्रतिसंख्याय हुत्वा प्रत्याहृत्यामावास्येन हविषेष्ट्वा समापयेयुः ॥ ५ ॥

पूर्वपक्षे चेद्रात्री प्रातराहुतिमेव ॥ ६ ॥

---

१) तदपि तौ शब्दौ मिलित्वानन्तर्यमाहतः । . . . प्रायणं मरणं परिजिहीर्षितं परिहर्तुमिष्टम् । सर्वथा परिहर्तव्यमित्युक्तं भवति.

३) विसंस्थिते दर्शपूर्णमासाग्निहोत्रे असमाप्ते सतीत्यर्थः.

४) Comp. Hir. 57. 4. The brāhmaṇam occurs also in the second praśna of the Baudh. pi. sū.: अथ वै भवति तमसो वा एष तमः प्रविशति य आहिताग्निभिः (sic) संस्कुर्यादिति. To अन्यः probably लोपः is to be understood.

५) तदिदमुक्तं भवति पतञ्जलिना । अग्निहोत्रं सायमाहुत्या प्रयुज्यते प्रातराहुत्या निष्टप्यते. Comp. Baudh. p. 3. 1. 4.

६) Before this sūtra perhaps an other ought to have been taken up: एवं न यज्ञलोपः ।. Vivaraṇa: एवं होमेष्वपकर्षे यज्ञविलोपो न भवतीति. Compare Hir. 56. 10.

पुरस्तादाहवनीयं हरेयुः ॥ ७ ॥

पश्चाद्गार्हपत्यं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् ॥ ८ ॥

मध्ये शरीरम् ॥ ९ ॥

तं दक्षिणाग्निरसम् ॥ १० ॥

चितायां वाहितं यज्ञपात्रैः कल्पयति ॥ ११ ॥

अध्वर्युः शिरसि कपालानि युञ्ज्यात् ॥ १२ ॥

समवत्तधानं च चमसम् ॥ १३ ॥

ललाटे प्राशित्रहरणम् ॥ १४ ॥

नासिकयोः स्रुवौ कर्णयोर्वा ॥ १५ ॥

आस्ये हिरण्यमवधाय ॥ १६ ॥

अनुस्तरणिक्या गोर्वपया मुखं प्रच्छाद्य ॥ १७ ॥

तत्राग्निहोत्रहवणीं तिरश्चीम् ॥ १८ ॥

दक्षिणे पाणौ जुहूम् ॥ १९ ॥

सव्य उपभृतम् ॥ २० ॥

पार्श्वयोः स्फ्योपवेषौ ॥ २१ ॥

---

७) and following, compare Drāhy. śrs. XXIII. 4. 16 sqq., Lāṭy. śrs. VIII. 8. 16 sqq.

१०) चितायां वाहितं is a reading caused by a misunderstanding of the corresponding sūtra of Lāṭy.-Drāhy.: चितावाहितं.

१२) चमसशब्दः पात्रवचनः । इडाधारणार्थपात्रमित्यर्थः । चशब्देन शिरोनुकृष्यते इडापात्रमपि शिरसि निदध्यात्.

१७) Thus corrected. MS.: अनुस्तरणीत्वा; Vivaraṇa: अनुस्तरणार्था या सा अनुस्तरणीति गौः.

१८) MS.: °त्रहवणीयं तिरश्चीनम्; Viv.: तत्राग्निहोत्रहवणीं तिरश्ची दण्डां प्रत्यग्दण्डां.

२१) MS.: °स्फ्योपवेषणं, but the viv. has: अग्निप्रणयनार्थकाष्ठविशेष उपवेषशब्देनोच्यते.

तथा वृक्को यथास्वम् ॥ २२ ॥

उरसि ध्रुवाम् ॥ २३ ॥

उदरे पात्रीम् ॥ २४ ॥

उपस्थे कृष्णाजिनम् ॥ २५ ॥

अन्तरेण सक्थिनी शम्यादृषदुपले ॥ २६ ॥

यच्च नादिष्यामः ॥ २७ ॥

दक्षिणस्योरुस्य दक्षिणत उलूखलम् ॥ २८ ॥

अनुसक्थि मुसलं ॥ २९ ॥

पादयोः शकटशूर्पे ॥ ३० ॥

सर्वाण्युत्तानान्यासेचनवन्ति ॥ ३१ ॥

पृषदाज्येन पूरयित्वा ॥ ३२ ॥

अथैनान्यथास्थानमग्निभिरुपसृजेत् ॥ ३३ ॥

सर्वस्वारिकं परिगानम् ॥ ३४ ॥

स एष यज्ञायुधी यजमानः स्वर्गं लोकमेति ॥ ३५ ॥

---

२२) . . . स्वमनतिक्रम्य वर्तेत इति यथास्वमिति । एतदुक्तं भवति दक्षिणपार्श्वे दक्षिणवृक्कस्थानं सव्यपार्श्वे सव्यस्थानमिति.

२४) पिष्टभजनार्थपात्रिपुरोडाशाश्रयपात्रीमित्यर्थः.

२६) अदेष्यामः gives also the Grantha MS. of Drāhyāyaṇa. Lāṭyāyaṇa and the Dev. MS. of Drāhy. have अदेच्यामः. The correction अदिचाम is obvious. A. wrongly takes it as a future tense.

२८) उखशब्दोच¯¯वचनः । कट(r. टि)प्रदेश इत्यन्ये.

३३) Probably एनान् has to be corrected into एनं. Vivaraṇa: पात्रचयनानन्तरं एनं शवं युगपत्सर्वैरग्निभिः सह संयोजयेत्.

३४) The sūtrakāra refers to the parigāna meant in Lāṭy. VIII. 8. 35, 36, 37 = Drāhy. XXIII. 4, 35—37. A. quotes the passage according to Drāhyāyaṇa: परिगायेन्नाके सुपर्णमिति यामेगेयम्.

३५) Comp. Baudh. p. 11. l. 12 and Hir. p. 39. l. 2.

आहुतिं जुहोति पुत्रो भ्राता यो वान्यो यज्ञियो ब्राह्मणस्तस्मात्त्वमधि जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेति ॥ ३६ ॥
शान्तिर्वामद्दिव्यं शान्तिर्वामद्दिव्यम् ॥ ३७ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे द्वितीयः पटलः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रं समाप्तम् ॥

---

३६) Comp. Hir. p. 57. l. 13, Śat. Br. XII. 5. 2. 12.

ADDENDA.

Here follow some passages taken from Kṛṣṇa Dīkṣita's Aurdhvadehikapaddhati (MS. I. O. 481), which throw some light on corrupt or dark passages in the Gautamasūtra.

Ad Gaut. pi. sū. I. 1. 11. देशजातिवंशानुसारेण अलङ्कुर्यात् ।

ad I. 1. 12. अहतवस्त्रदशया पादयोः पाण्योरङ्गुष्ठौ बद्धा ।

ad I. 1. 15—18. ततः प्राचीनावीती मुक्तशिखः कर्ता दहनदेशमग्नीन्नयेत् । आहिताग्न्याधानेन संस्कृतानग्नीन् गार्हपत्यादीन्पृथक्पृथग्भाण्डेषु हरेयुः । शालामय इति तेषां संज्ञा । तथा सभ्यावसथ्यौ औपासनाग्निचं (sic) हरेयुः । एते अग्नयो दहनकर्मणि संबध्यन्ते ।

ad I. 2. 10. ... एष वः सुहदो दिव (correct दिवः) परमं व्योम ... ।

ad I. 2. 39. सर्वं चितायां वा ।

ad I. 5. 25—33. (अस्थीनि) सन्दंशेन आदाय अग्नेर्दक्षिणतः पलाशपर्णे निधाय अस्थां समीपे कुम्भं च निधाय तस्मिन् कुम्भे वहेमं भयं प्रक्षाराधीति भाति भानुनेति पलाशपत्रे स्थितान्यस्थीनि सकृदेव मन्त्रमुक्त्वा सर्वाण्यस्थीनि निदध्यात् । अस्थामुपरि स्थितं दधि गंगेति ध्यायेत् । घृतं तु गोदावरीति । मधु यमुनेति । उदकं तु कावेरीति उक्तेन मन्त्रेण एतैर्नामभिश्च तत्तद्द्रव्यप्रक्षेपेण कुम्भं पूरयेत् । पुनः पूर्वोक्तेन मन्त्रेण हिरण्यशकलं भीमरथीति निक्षिपेत् । प्राग्वाहिनीं सरस्वतीं मनसा ध्यात्वा प्राचीमवटाव(?)कारां लेखामुल्लिख्य तां जलेनापूर्य तस्मिन् जले अस्थिकुम्भं स्नावयेत् ।

After I. 7. 8 the Paddhati has the following rite: ततश्चर्मणैवबद्ध्य । अग्न्मानं तैलेनाभ्यज्य इहलोकं परित्यज्य गतोसि परमां गतिं ।

गतोसि द्व्यद्देहेन कुशीस्त्वाहं नियोजये अनेन कुशीरविध्य जले प्रक्षिपेत् ।

ad II. 2. 13. विर्गम ... विद्याप्रजनन ... वर्जम् ।

ad II. 4. 7, s. fin. ... नाम संहितितया वै देवाः स्वर्गं लोकमायन् स्वर्गलोकमेति य एवं वेद ।, with the usual tradition of the Sāmavidhānabrāhmaṇa.

ad II. 4. 9. ... धावति चतस्रः यः पवमानीरध्येतीति षट् ।

ad II. 5. 12. ... श्रद्धा च नो मा व्यगमद् ।

ad II. 5. 13. अप्सु अपित (sic) गव्यजे वा विप्रेषु वा ।

ad II. 5. 15. The mantra according to the recension of the Mādhyandinīyaśākhā!

CORRIGENDA.

P. 24, l. 2 read उपविकिरति instead of उपकि°.

P. 26, l. 4 and 5 correct काठका°.

INDEX OF WORDS.[1]

1) This index contains all the words of Baudhāyana's and Hiraṇyakeśin's text, and the lists of passages are complete throughout, except a few cases, where the incompleteness is marked by "etc.". The words of those mantras and pratīkas that are taken from the Saṃhitā, the Brāhmaṇa or the Āraṇyaka have not been given. — The larger number refers to the page, the smaller to the line.

आ

इ

ऊ

ऋ

ए

ओ

ख

फ

ब

राजगवी 6. 3; 8. 14; 35. 4; 37. 5, 11; 44. 14.

राजन् 55. 9.

राजन्य 10. 3; 23. 8; 38. 5; 48. 17.

राजवृक्ष 45. 10.

राजवृक्षपर्णी 8. 4.

रात्री (रात्रि) 16. 2; 19. 8; 20. 13; 42. 2; 47. 9, 10; 56. 2.

रुज् + अव 35. 8; 45. 8.

रुह् + अधि 44. 9.

  + उप-अव 58. 1, 3.

  + आ 27. 13; 28. 17; 43. 7; 52. 15.

  + अभि-आ 29. 5.

  + सम्-आ 3. 11; 6. 6; 56. 16; 57. 1, 11; 58. 3.

रोहित 19. 10; 20. 12; 43. 11.

ल

ललाट 10. 11; 38. 12.

लप् + वि 4. 7.

लाङ्गल 48. 11.

लिख् 22. 1.

  + उद् 33. 7.

लुप् + सम् 28. 8.

लुभ् + सम् 43. 13.

लेखा 22. 1.

लोक 11. 13; 12. 7; 17. 10; 39. 3; 41. 17; 57. 8; 58. 1.

लोकंपृणा 19. 11; 26. 1, 3; 50. 3.

लोमन् 4. 14; 34. 10.

लोष्ट 6. 12; 7. 1, 8; 20. 2; 21. 4; 23. 12; 25. 18; 35. 8, 12; 45. 8.

लोष्टचिति 27. 5.

लोहमय 11. 4.

लोहित 27. 8, 12; 43. 6.

लौकिक 57. 12; 58. 3; 59. 1, 3, 6.

व

वक्षण 10. 17; 38. 14.

वच् 21. 12; 51. 5; 55. 7; 56. 11; 58. 8.

  + अनु 56. 5, 7.

  + प्र 50. 15.

वचन 48. 10.

वद् + अभि 53. 2.

  + सम्-प्र 47. 8.

वन 33. 5.

वनधान्य 55. 10.

1. **वप्** 4. 14; 14. 5, 6, 7; 34. 11.

2. **वप्** 18. 11; 23. 2; 42. 8; 48. 15.

  + आ 5. 15; 6. 1; 34. 6; 40. 7; 46. 6.

  + उप 17. 9; 33. 8; 36. 10; 41. 15.

  + नि 11. 2; 23. 4; 41. 16; 46. 5, 6; 49. 8.

  + निस् 4. 1, 6; 8. 12; 55. 6; 58. 6; 61. 6.

  + सम् 6. 6.

वपन 45. 2.

वपा 9. 8; 11. 9; 38. 1; 39. 6.

वर 38. 4.

श

ह

हृ 6. 6, 7; 15. 3.

+ अति 59. 1, 6.

+ अनु 35. 5.

+ अभि-अव 4. 3; 11. 2, 3.

+ आ 3. 2; 15. 2, 4; 58. 7, 9, 11.

+ अनु-आ 35. 5; 48. 3.

+ उद्-आ 3. 5, 7; 15. 16; 54. 2.

+ उद् 8. 3; 33. 7; 45. 9; 51. 4; 53. 3; 61. 2.

+ अप-उद् 22. 1.

+ वि-उद् 11. 6; 57. 8.

+ निस् 45. 8; 58. 12.

+ उप-निस् 4. 4, 13; 34. 8.

+ प्र 39. 16; 43. 10; 44. 8.

+ अनु-प्र 13. 5, 6; 18. 1, 6; 42. 1, 7.

+ वि 4. 1.

+ सम् 4. 14.

+ उप-सम् 6. 12; 7. 1, 8; 21. 4.

हृदय 9. 8; 11. 8; 37. 17; 39. 4; 54. 8.

होतृ 54. 5, 7.

होम 54. 7; 56. 14.

ह्वा + आ 15. 9, 12.

APPENDIX.

The hope I expressed above (Preface, p. XXI) that some day a complete copy of the Gautamapitṛmedhasūtra would turn up, has been realised sooner than I expected. Just after the pitṛmedhatexts and the index had been printed, I received from Dr. E. Hultzsch a MS. of the said text, which he most kindly allowed me to use. I here express my sincerest thanks for this new proof of his kindness. The manuscript, which will be presented by Dr. Hultzsch to the Vienna University, is fairly written in Grantha on 17 palmleaves, some 6 or 7 lines on each page. Leaves 8 and 9 were added later. The MS. seems to be tolerably old and is written with scarcely any mistake. It is entitled *gautama, aparasūtraṃ, pūrvakhaṇḍaṃ, uttarakhaṇḍaṃ ca.* It is greatly to be regretted that I did not know this MS. when I was reconstructing the text from Anantayajvan's vivaraṇa. For, as I expected, my reconstruction was wrong in not a few instances; some sūtras given by me are superfluous, others have to be added. I subjoin a complete list of all the places, where the Hultzsch-manuscript differs from my reconstruction. Palpable corruptions I do not mention. The peculiarities of the Grantha writing (*-s s-* instead of *-ḥ s-*, the doubling of consonants after *r*, etc.) have been dropped. The text is one continuous whole, not divided into sūtras.

Paṭala I.

I. 5. The place of श्रावयेत् is right.

I. 14. प्रच्छादयति

I. 17. युज्यन्ते

I. 18. Between 18 and 19: आहिताग्निमग्निभिर्दहन्ति

I. 19. om. दहेत्

I. 23. om.

I. 26. उत्पाद्यते

I. 28. सुवं instead of सुचं

I. 30. औपासनहोमं; probably the reading given by me is right.

II. 1. . . . दधि मधु घृतं तिलांस्तण्डुलान्दर्भानुदकुम्भं परशुं यज्ञपात्राणि चादाय

II. 4. अनुपृष्ठं instead of पश्चात्

II. 22. मध्ये हिरण्यशकलमवधायाज्य(बिन्दून्वा?) दक्षिणाग्रान्दर्भानास्तीर्य

II. 23. दारुचितिं कृत्वा

II. 24. तत्र instead of तस्मिन्

II. 25. वपनं

II. 30. . . . पात्राण्यासाद्याहिताग्निर्यावन्ति संभवन्ति सादयेत्

II. 39. . . . चितायां वा

II. 40. (परियन्तः) not in the text; after °धून्वन्तः the following passage: एवं स्तोत्रियत्रयं समाप्यैवं प्रदक्षिणत्रयं कुर्युस्त्रिः प्रदक्षिणं कुर्युरप्रसव्यं परीयुरप्रदक्षिणं समाप्य प्रदक्षिणत्रयं कुर्युः

III. 1. संस्कर्तॉ°

III. 9. कपालस्थमुदकं

III. 10. om. अथ and reads मृतपादाव°

III. 13. असौशब्दे and शरीरेग्नि

III. 18. अन्तेगन्ध

III. 20. अवाप्नोति

III. 21. तृचो; om. उपांशु जपित्वा

IV. 5. तान्निवारयेत

IV. 7. जानुमवदाय (sic!) वासः पो°; प्रेतस्य नाम गृहीत्वासु प्राप्नोत्वसुं प्राप्नोत्वसुं प्राप्नोत्विति

IV. 8. एवं तिलमिश्रमुत्सृजति

IV. 10. अहर् once.

IV. 16. अश्मानमग्निं गोमयं

IV. 17. गन्धपुष्पैर्धूप°

IV. 18. om. शरावं

V. 1. पञ्चरात्रं वा

V. 6. उत्सृज्याभयं

V. 9. om. प्रति

V. 10, 11. °रात्रं वातिर्यावद°

V. 16. Before याम्यं चरुम् the following passage: भूमिग्रहणप्रपदाज्यभागादभिघरणस्विष्टकृद्वर्जं

V. 17. अपचेत्

V. 18. उद्वास्यानभिघार्य

V. 24. पार्श्वयोः पाण्योः पादयोश्च

V. 26. कुक्षौ निदधाति वहेमं भयं प्रक्षाल्य धौति भाति भानुनेति

V. 28 and 29 have to be transposed and 30 has to be cancelled.

V. 31. यावदक्षि किञ्चिद्रियेत

V. 32. प्राचीं रेखामुल्लिख्य प्राग्वाहिनीं सरस्वतो संकल्प्य

VI. 3. आक्षाल्य instead of प्र°

VI. 7. तं चरुशेषं

VI. 9. पूर्ववद्व्रजन्ति सञ्चित्योदकक्रियास्नानं तदहर्न गच्छेयुः

VII. 3. द्वादश instead of दश; after उपस्थाय the following passage is given (as also in Kṛṣṇa Dīkṣita's prayoga) पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतं नन्दाम श° श° मोदाम श° श° भवाम श° श° शृणवाम श° श° प्रब्रवाम श° शतमजिताः स्याम श° श° ज्योक्च सूर्यं दृशे उदगान्महतोर्णवाद्विभ्रजमानः सरिरस्य मध्यात्स मा वृषभो रोहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनात्वित्येतन्मन्त्रं जपेयुः

VII. 10. ग्राममनुगच्छेत्

VII. 13. सहस्रां

VII. 15. om. वा

Paṭala II.

I. 3, 4. om. अस्थीनि

II. 8. स्नातान्वा

II. 14. °वर्जितान्

II. 14. The ms. reads as completed by me.

II. 17. तन्त्रमेव वै° om.

II. 24. .. इति पृकृति

II. 26. सर्वंच instead of सर्वेषु

III. 1. ... °स्नोर्योपवेश्य वृणुयात्

III. 7. जपेत् instead of जपित्वा

III. 11. om. इति (वा) । उ° हवामहे

III. 12. om. उत्का and reads अवकीर्य

III. 17. दैवे पात्रे

III. 21. °वर्जं

III. 24. संस्नावान्समानीय

III. 25. om. अद्भिः

III. 28. दद्यादिति

III. 37. om.

III. 38. पूर्वं

IV. 1. ins. विद्यावतां after त्वा and om. इति

IV. 2. इदं विष्णुः is given sakalapāṭhena.

IV. 7. The last words as in the text given by Anantayajvan, not as given by Kṛṣṇa Dīkṣita (p. 93).

IV. 9. om. धावति; सूक्तानि

IV. 10. °प्रथमखण्डं प° इत्यन्त्यम्

IV. 11. .. भूरित्यन्तं; om. मन्त्रः

IV. 14. After this sūtra the following: मधु विद्यां विद्यामघवन्निति शक्करीव जपित्वा

IV. 15. om. ततो

IV. 18. वैश्वदेवो°; प्रकीर्य; विकिरं

IV. 22. om. उप

V. 6. उच्यतामिति पृच्छेत्

V. 10. om. the second स्वधा

V. 12. The śloka put into brackets is found in the MS.

V. 13. The whole sūtra is in the MS. read thus: गवि विप्रेषु etc.

V. 15. The mantra according to the Taitt. S.

V. 17. गायति

VI. 5. एकं पात्रं एकं पवित्रमेकोर्ध्व एकः पिण्डः

VI. 10. श्रावणं

VI. 12. मुद्रिकामञ्जनश्च दत्त्वावतिष्ठतामिति

VI. 13. °भिरमतेति; om. विस°

VI. 16, 17 om.

VI. 21. सजाताः सजातयो

VII. 1. om. भवति

VII. 4. इयादिति. After sū. 5 the following: एवमयज्ञविलोप इति (sic)

VII. 10. om. तं

VII. 11. चितावाहितं

VII. 26. शम्यां दृषदुपले च

VII. 27. नादिच्छामः

VII. 30. °शूर्पी

VII. 33. अथैनं यथाख्यानं युगपदग्निभिरुपस्रजेत्

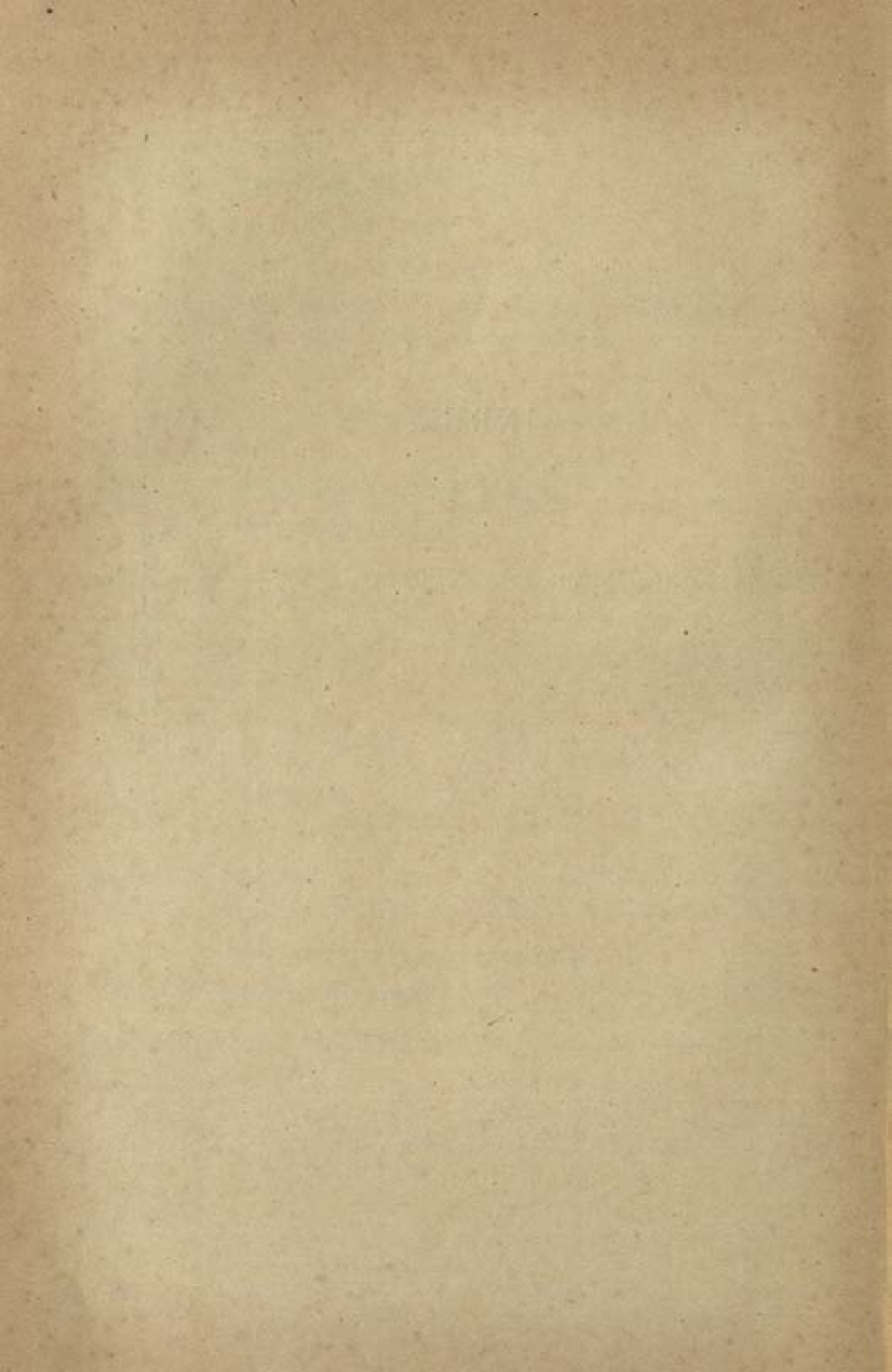
VII. 34. सार्वस्वारं परिगाणम्

VII. 35. After इति: ब्राह्मणं भवतीति

VII. 36. om. अन्यो

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

INDEX.

DIE

MARĀṬHĪ-UEBERSETZUNG

DER

ŚUKASAPTATI.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 4.

॥ शुकबाहत्तरी ॥

DIE MARĀṬHĪ-UEBERSETZUNG DER ŚUKASAPTATI.

MARĀṬHĪ UND DEUTSCH

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig, 1897
in Commission bei F. A. Brockhaus.

HERRN

PROFESSOR DR. E. KUHN

HOCHACHTUNGSVOLL ZUGEEIGNET

VOM

VERFASSER.

Vorwort.

Die Marāṭhī-Berarbeitung der Śukasaptati scheint mir für die Märchenlitteratur so wichtig zu sein, dass eine Ausgabe des in Europa schwer zugänglichen Textes nebst Uebersetzung gewiss nicht überflüssig sein wird. Das Hauptinteresse bietet hierbei ja naturgemäss die letztere, während der Text hier mehr zur Controlle dienen soll; immerhin aber ist auf dessen Herstellung nicht geringere Sorgfalt verwendet worden als auf die Uebertragung, wozu besonders der Umstand aufforderte, dass mir zwei indische Ausgaben zu Gebote standen, die von einander zwar nicht inhaltlich, aber doch in Aeusserlichkeiten recht oft abweichen: M und M_1, über die ich in meiner Doctorarbeit, S. 5/6 und in meiner Śukasaptati, textus simplicior, S. VII, nähere Angaben gemacht habe. Beide Ausgaben sind reich an grammatischen und orthographischen Absonderlichkeiten, sodass der Zweifel entstand, ob ich dieselben beibehalten oder aber ausmerzen sollte. Anfangs glaubte ich, dass sich darin ein bestimmter Dialect erkennen liesse, und zwar wollte ich mich für den von Koṃkaṇ entscheiden: aber eine genaue Vergleichung ergab, dass hier wohl nur von einem Mischmasch der beiden Hauptdialecte der Marāṭhī, Koṃkaṇ und Deś, die Rede sein könne. Zu dieser Ueberzeugung brachte mich die Thatsache, dass beide Ausgaben in dem Gebrauche der hier in Betracht kommenden Formen ganz auffallend schwanken. So finden sich Participia wie म्हणोन, die dem Koṃkaṇ eigenthümlich sind, in beiden Texten: dabei schreibt M consequent दिवशीं, M_1 दिवसीं! Ueber andere derartige Fälle geben die Anmerkungen genaue Auskunft.

Erwähnen will ich hier noch, dass Formen wie करिते statt करिती nicht mir, sondern dem Originaltexte anzurechnen sind. Vielleicht ist übrigens करिते nur Druckfehler für करित्वे.

Um nun nicht den Urtext in ungezählten Fällen verbessern — oder verbösern? — zu müssen, habe ich mich entschlossen, unter Beibehaltung aller Eigenthümlichkeiten *M* meiner Ausgabe zu Grunde zu legen, natürlich unter stillschweigender Verbesserung augenscheinlicher Druckfehler und unter steter Vergleichung mit M_1, aus welchem Buche ich einige gute Lesarten übernommen habe.

Die Marāṭhī-Interpretation der Sanskritstrophen, die das Original mit अर्थ einleitet, habe ich in meiner Ausgabe weggelassen. Im Uebrigen ist meine Uebersetzung ganz wortgetreu und, wie ich glaube versichern zu können, zuverlässig. Möge ihr eine freundliche Beachtung zutheil werden; auf alle Fälle sage ich aber gelassen: जें होणार तें चुकत नाहीं!

Eisleben, den 14. August 1897.

Richard Schmidt.

श्री प्रस्तावना.

पूर्वीं चंद्रकला नगरीचेठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणीएक हरिदत्त नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री शृंगारसुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती, ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती. मदन स्वस्त्रीचेठायीं आसक्त 5 होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता झाला; त्याणें व्यवहाराविषयीं दृढता धरावी, यास्तव त्याचा मित्र त्रिविक्रम याणें विदग्धचूडामणि यानामें शुक व मालती नामें मैना याप्रमाणें दोन पक्षी मदनास आणून दिले. नंतर हरिदत्त सावकार याणें व्यवहार मनास आणावयाविषयीं पुत्रास बहुत उपदेश केला. तेणेंकरून पुत्र 10 क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला आणि अनादरही केला. हें पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणि रावा मदनाप्रत बोलत आहे: „हे मदना! मातापिता वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस, हें तुला उचित नाहीं. या पातकेंकरून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था 15 कशी घडली ती कथा तुजला सांगतों, श्रवण करावी.

कथा १.

पूर्वीं पंचपूर नामें नगर होतें, तेथें सत्यशर्मा नामें एक ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री धर्मशीला, आणि पुत्र देवशर्मा: तो पित्यापासून विद्याभ्यास करून गर्वास्तव मातापिता यांचा अनादर 20

करिता झाला आणि देशांतरास निघून गेला; तेथें एका अरण्यांत सिद्धस्थान पाहून तपश्चर्या करिता होत्सातां ब्रह्मतेज अधिक येऊं लागलें. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला आहे; इतक्यांत एक बगळी वरून जात होती, तिचा शौच अंगावर 5 पडला, म्हणोन सक्रोध होऊन वरतें पाहिलें, तों बगळी भस्म झाली; तेव्हां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला; नंतर भिक्षार्थ फिरत असतां नारायणनामा ब्राह्मणाचे गृहाप्रत गेला, त्याची स्त्री पतिव्रता भर्त्यास भोजन घालीत होती, यास्तव किंचित विलंब लागला; भोजन झाल्यानंतर भिक्षा घेऊन आली; 10 तों देवशर्मा याणें क्रोधेंकरून तिजकडे पाहिलें; मग ती पतिव्रता म्हणाली कीं: ,स्वामी! आपण क्रोधेंकरून मजकडे पाहतां, परंतु मी ती बगळी नव्हें; स्वामीसेवेनिमित्त विलंब झाला, त्याचा मज-कडे दोष नाहीं, हा धर्म आपणास विदित आहे'. इतुकें ऐकून ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून प्रार्थना 15 केली कीं: ,माते! मजला ज्ञानोपदेश करावा'. नंतर पतिव्रतेनें उत्तर केलें कीं: ,मजला स्वामीसेवेंत तत्पर असावें लागतें यास्तव अव-काश नाहीं; तर आपण श्रीकाशीचेचीं जावें, तेथें धर्मव्याध नामें एक मांसविक्रयी आहे, तो ज्ञानोपदेश करील'. तें ऐकोन ब्राह्मण काशीस गेला, आणि धर्मव्याध याचे घराचा शोध लावून त्याचे 20 घरीं गेला, आणि पाहिलें: तों रक्तेंकरून हात भिजले आहेत आणि मांसविक्रय करितो हें पाहून दूर बसता झाला; नंतर धर्मव्याध याणें मांसविक्रय करून मातापितरांची शुश्रूषा झाल्यानं-तर ब्राह्मणास भोजनसामग्री दिली; भोजन केल्या उपरांत धर्मव्याध ब्राह्मणास म्हणाला कीं: ,आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे, हें 25 मजला समजलें, त्यास मजला ज्ञान म्हणजे काय? हें मजला ठाऊक नाहीं. मातापितरांची सेवामात्र जाणतों, तेणेंकरून कांहीं

समजतें. परंतु मी चांडाल, यास्तव उपदेश करावयाविषयीं अधिकार नाहीं; त्यास आपण मातापिता वृद्ध त्यांस घरीं टाकून सिद्ध व्हावयाकरितां बाहेर निघालां, हें उचित केलें नाहीं; तर आतां घरास जावें आणि उभयतांची सेवा करावी, तेणेंकरून ज्ञान प्राप्त होईल; अन्यथा ज्ञान प्राप्त न होतां दोष घडेल. याअर्थीं श्लोकः 5

न पूजयन्ति ये पूज्यं न मान्यं मानयन्ति ये ।
जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं न यान्त्यपि ॥

[अर्थ- जे पुरुष पूजा करावयाविषयीं योग्य ते पिता इत्यादिक त्यांतें पूजित नाहींत आणि जे अमान्य त्यांतें मानिताहेत, ते पुरुष जीवंत असतां मृतासमान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत 10 नाहीं.] यास्तव थोरांस मानावें. यासाठीं तुम्हीं घरीं जावें". हें धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ति पाहून घरीं आला आणि मातापितरांची सेवा करूं लागला; तेणेंकरून ज्ञानही प्राप्त झालें". ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हे मदना! तूं वृद्धांचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकिलास, हें अनुचित 15 आहे; आपली वंशवृत्ति यास्तव व्यवहारेंकरून द्रव्य संपादावें, वडीलांची सेवा करावी". असें भाषण श्रवण करून मातापितरांस साष्टांगनमस्कार करिता झाला. आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर आणि तरुणवती, यास्तव विदग्धचूडामणि याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नाव घेऊन द्वीपांतरास जाता झाला. इकडे 20 प्रभावतीस विरह अतिशय झाला, त्याचें स्वरूप श्लोक.

आहारो गरलायते प्रतिदिनं हारो ऽपि भारायते
चन्द्रश्चण्डकरायते मृदुगतिर्वातो ऽपि वज्रायते ।
आवासो विपिनायते मलयजालेपः स्फुलिङ्गायते
हा हन्त प्रियविप्रयोगसमयः संहारकालायते ॥ 25

याप्रकारें तिजला विरह प्राप्त झाला. असें पाहून सखीजनांहीं

तिजला व्यभिचाराविषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं: ,हे प्रभावती! तूं आपले शरीराचें सार्थक करून घ्यावें; नाहीं तर यौवन व्यर्थ जाईल‘. असें सखीजनाचें वचन श्रवन करून गुणचंद्र नामें राजा याचे पुत्रासहवर्तमान रमावें, यास्तव नानाप्र- 5 कारें शृंगार करून चालिली. तों मालती मैना इचीं विचार न करितां प्रथम धिक्कार करून निषेध केला कीं: ,तूं कुलीन स्त्री, तुला हा विषय उचित नाहीं‘. नंतर प्रभावतीनें विहराचे आवेशेंकरून त्या साळुंकीस मारावयाकरितां पिंजर्यांतून बाहेर काढिली; तों साळुंकी उडून गेली, हा विस्मय झाला म्हणून त्या रा- 10 त्रीस राहून दुसर्या दिवशीं निर्वंध मन करून कार्यसिद्धि व्हावी यास्तव स्नान, दान व इष्टदेवतांस नमस्कार करून मध्यरात्रीस बाहेर चालली. ते समयीं शुक हांसून बोलिला कीं: ,हे बंधुप्रिये! आज तूं शृंगार केला आहेस, त्यास माझा बंधु मदन आला कीं काय? म्हणोन भेटायास जातेस? किं वा अन्यत्र कोठें जातेस?‘ 15 असें विचारिलें. तेव्हां प्रभावती हांसून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलली कीं: ,हे विदग्धचूडामणी शुका! मीं परपुरुषासहवर्तमान रमावें यास्तव जातें‘. हें ऐकून मालती नामें मैनेचा वृत्तांत मनांत आणून शुक बोलता झाला कीं: „हे प्रभावती! सुखेंकरून जावें; मी तुला निवारण करावयास समर्थ नाहीं; परंतु तुजमध्यें 20 लक्ष्मीसारखें चातुर्य असेल तर जावें.

गच्छ यास्यसि रन्तुं चेज्जारेण सह भामिनि ।
यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं यथा लक्ष्मीः स्वभर्तरि ॥“

हें प्रभावतीनें श्रवण करून विचारिलें कीं: ,ही काय अपूर्व गोष्ट आहे? ती सांगावी‘. नंतर शुकानें उत्तर केलें कीं: „ही 25 कथा मोठी आहे; तूं किमर्थ विचारितेस? आपले उद्योगास जावें“. नंतर प्रभावतीनें आग्रह केला; तेव्हां शुकानें मनांत

आणिलें कीं: „ही शिळेवर बसल्यानें इच्या शरीरास शीतलता येऊन मदनाची शांति होईल“; असा विचार करून सांगितलें कीं: „ही शिळा पिंजऱ्यासमीप आहे, तेथें बसावें“. मग आसन घालून प्रभावती शिळेवर बसली. तेव्हां शुक सांगतो कीं: „पूर्वी चंद्रवती नगरीचेठायीं भीमक नामें राजा होता, त्याचा पुत्र 5
मोहन, तो हरिदत्त नामें सावकार याची स्त्री लक्ष्मी तिजबरोबर संभोग करावयास इच्छित होता: तेव्हां मासोपवासिनी नामें कुंट-णीस बहुत द्रव्य देऊन लक्ष्मी साध्य करावयाचा उद्योग आरं-भिला: तिणें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरिदत्त बाहेर गेल्यावर मधुर भाषणेंकरून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधीन केली; ती अति 10
संतुष्ट होऊन मासोपवासिनीस बोलती झाली कीं: ‚जें तूं सांग-शील तें मी करीन‘. तेव्हां मासोपवासिनी म्हणाली कीं: ‚माझ्या संतोषास्तव आज मी सांगेन त्या पुरुषाबरोबर क्रीडा करावी‘. मग लक्ष्मी म्हणाली कीं: ‚आम्ही कुलीन स्त्री, आम्हास हें सर्वथा उचित नव्हे; तथापि वचन दिल्हें, यास्तव एकवेळ परपुरुष आ- 15
णावा‘. नंतर मासोपवासिनीनें मोहनाकरितां रात्रीं लक्ष्मी स्वगृ-हाप्रति आणिली; तों त्या समयीं राजपुत्र मोहन आला नाहीं; तिजला काम अधिक झाला, तेव्हां कुंटणीस सांगितलें कीं: ‚या-समयीं जो भेटेल तो घेऊन ये‘. मग मासोपवासिनीनें राजमार्गी जाऊन मूर्खत्वास्तव अविचारेंकरून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात 20
होता तो आणिला. आंत येतांच आपला भर्ता असें लक्ष्मीनें ओळखिलें“. इतकी कथा सांगून प्रभावतीस शुक म्हणाला कीं: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण व्यभिचारार्थ आली हें परिस्फुट होऊं न देतां स्वगृहास कशी गेली? हें तूं अथवा ज्यांणीं तुजला परपुरुषसंयोगाविषयीं उपदेश केला त्या सख्यांनीं 25
सांगावें“. नंतर सर्वांनीं उत्तर केलें कीं: ‚हें आम्हास समजत

नाहीं, या कथेचा भाव तुम्हीं सांगावा'. तेव्हां शुकानें प्रभावती-पासून आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेऊन सांगता झाला: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता आला असें समजून अकस्मात उठून हरिदत्ताची शेंडी हातीं धरिली आणि म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता!
5 मजजवळ नित्य बोलत असतोस कीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री प्रिय नाहीं: याची परीक्षा पाहावयाकरितां आज मी येथें येऊन संधान करून पाहिलें: असो: परंतु हें उचित नाहीं'. असें बोलून क्रोधेंकरून अवलोकन करिती झाली. तेव्हां हरिदत्तानें अपरा-धक्षमा करावी असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचें समाधान
10 करून स्वगृहाप्रत जाता झाला". आपल्यास चातुर्य नाहीं हें भय आणि लक्ष्मीचें चातुर्य श्रवण करून विस्मयातें करणार अशी कथा ऐकून सखीजनासहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रीस परपुरुषार्थ न जातां शयन करिती झाली.

कथा २.

15 दुसरे दिवशीं शुकास आदरपूर्वक विचारून जात असतां शुक बोलतो आणि प्रभावती श्रवण करिते.

यथेष्टं गच्छ सुश्रोणि यदि यासि सुन्दरि ।
यद्युत्तरसमर्थासि यशोदेवीव संकटे ॥

हा श्लोक म्हणून शुक बोलिला कीं: „यशोदेवीचें वर्तमान जर
20 मी तुला सांगेन तर तुझे गमनास विलंब होईल, तेणेंकरून तूं सक्रोध होऊन माझ्या प्राणास अपाय करशील, यास्तव सांगत नाहीं". नंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,तुझी कथा अति मनोहर लागते, ती ऐकावयास योग्य आहे, यास्तव सांगणें'. अशी तिची आज्ञा झाली. नंतर शुक सांगतो. „पूर्वीं नंदननगरींत एक राजा
25 राज्य करीत होता, त्याचा पुत्र राजशेखर, त्याची स्त्री शशिप्रभा,

तिला पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्वरेंकरून पीडित होऊन भान नाहींसें होऊन सकळ विषयांचा त्याग करिता झाला. त्या समयीं त्याची माता यशोदेवी इणें असंतोषाचें कारण विचारिलें असतां वीरसेन पूर्ववृत्तांत सांगता झाला. नंतर माता यशोदेवी म्हणाली कीं: ‚राजपत्नी दुर्लभ, तो तुला कशी प्राप्त होईल?‘ 5 नंतर वीरसेन म्हणाला कीं: ‚ती शशिप्रभा प्राप्त न झाली तर मरण प्राप्त होईल‘“. इतकी कथा सांगून शुक बोलिला कीं: „हे प्रभावती! राजस्त्री शशिप्रभा ती परम दुर्लभ, आणि तिचे प्राप्तीवांचून त्याचेंही जीवन राहणें कठीण, असें असतां ती प्राप्त होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला? ही युक्ति कशी? तूं 10 परपुरुषसमागम करणार यास्तव चातुर्येंकरून मजला सांगावी“; असें बोलिला. त्यानंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ‚हें मजला समजत नाही, तूंच सांगणें‘. तेह्वां तिजपासून मी आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेववून शुक सांगतो. „हे प्रभावती! वीरसेन याची माता यशोदेवी इणें एके कुतरीला अन्नो- 15 दकेंकरून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे कंठाचेठायीं रत्नें भूषणें घालून आपले बरोबर तिजला घेऊन राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर शशिप्रभेनें विचारिलें कीं: ‚ही कुतरी बरोबर घेऊन यावयाचें कारण काय?‘ तेह्वां यशोदेवी हास्यवदनेंकरून म्हणाली कीं: 20 ‚कथा अपूर्व आहे; परंतु एकांतीं मी सांगेन‘. असें बोलून एकांतीं शशिप्रभेस नेऊन तिजप्रति बोलत आहे: ‚हे सखे शशिप्रभे! पूर्वजन्मीं तूं मी आणि ही कुतरी या तिघीजणी बहिणी होतों; तेथें मीं निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले; कुत्रीनें पुत्राबरोबर संग केला, आणि तूं कोणाचेंही मनोधारण केलें नाहींस. 25 तेणेंकरून तुजला या जन्मीं स्मरण नाहीं, मला या जन्मीं अखंडित

भोग आणि जातिस्मरण आहे, कुतरीस जातिस्मरण न राहून भोगाचे अंतीं विघ्नें बहुत आणि नीच योनि प्राप्त झाली; तुजला तर जातिस्मरण नाहीं, यास्तव मी तुजवर कृपा करावी म्हणून मागील जन्माची ही कुतरी तुजला भेटवून पूर्ववृत्तांत सांगावा या 5 अर्थीं ही कुतरी घेऊन माझें येणें झालें; तर तू तरुण, सुंदर पुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावें, म्हणजे तुजला दुसरे जन्मीं स्मरण इत्यादिक उत्तम फळ प्राप्त होईल; न केल्यास प्राप्त होणार नाहीं'. हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून ही जन्मांतरींची कथा सत्य असेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करिती 10 झाली कीं: ‚हे मम सखे! परिच्छिन्न असें जन्मांतरींचें वर्तमान आहे तर मजला परपुरुष आणून द्यावा'. नंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रीचा वेष देऊन ही आपली सून असें राजगृहीं विदित करून शशिप्रभेबरोबर योजिती झाली; वीरसेन प्रतिदिवशीं स्त्रीवेषेंकरून जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला 15 आणून द्यावीं व आपणही घ्यावीं याप्रमाणें व्यवहार चालता झाला, हें शशिप्रभेचा भ्रतार राजशेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे असें जाणून तिचें निवारण केलें नाहीं. या युक्ति करून यशोदेवीनें आपले पुत्राचे मनोरथ पूर्ण केले". अशी कथा प्रभावतीस सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुला 20 असेल तर परपुरुषाचा समागम करावा; नाहीं तर व्यर्थ आपली विटंबना करून घ्यावी यांत काय फळ आहे?" इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३.

तिसरे दिवशीं प्रभावती शुकास विचारून जात असतां शुकानें 25 उत्तर केलें.

गच्छ तत्राद्य शीघ्रं त्वं यत्र ते रमते मनः ।
नृपवर्याद्दि जानासि परित्राणं त्वमात्मनः ॥

,हें काय आहे' म्हणून प्रभावतीनें विचारिल्यानंतर शुक सांगतो आहे. „पूर्वी विशालनगरीचेठायीं सुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें वाणी राहत असे, त्यास दोन 5 स्त्रिया परम सुंदर असत, त्यांचा एका धूर्तानें लोभ धरून श्रीअंबिकेची आराधना केली, आणि देवी प्रसन्न झाली; ते वेळीं विमल वाणी यासारिखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त व्हावें असा वर मागितला. तों देवीपासून आपण विमल वाणी यासमान होता झाला. नंतर कोणे एके दिवशीं विमल वाणी देशांतरास गेला, 10 ती संधि राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमलाप्रमाणें स्वामित्व करूं लागला. तेव्हां घरांतील मनुष्यांनीं विचारिलें कीं: ,तुम्ही प्रवासास जाण्याकरितां निघून गेलां, आणि कोणते कारणास्तव परतोन आलां?' त्यांस उत्तर केलें कीं: ,मार्गांत उपद्रव बहुत याकरितां जाणें घडलें नाहीं'. असें सांगून स्वस्थ राहिला, दा- 15 नधर्म बहुत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अलंकारादिक देऊन संतुष्ट केले, आणि विमलाच्या स्त्रियांचा उपभोग करूं लागला. नंतर लोक म्हणूं लागले कीं: ,विमल याणें शरीर अनित्य क्षणभंगुर असें जाणून धर्मादिकेंकरून द्रव्याचा यथार्थ व्यय केला'. कांहीं दिवशीं सत्य विमल घरास आला. तों द्वारपाल यांस 20 धूर्तविमल याणें सांगितलें होतें कीं: ,माझे आज्ञेवांचून कोणास वाड्यांत येऊं न देणें'. त्याजवरून त्यांणीं निषेध केला: तेव्हां बाहेर उभा राहून पुकार करून श्वासोश्वासपूर्वक म्हणूं लागला कीं: ,कोणी धूर्तानें वंचना केली'. असें ऐकून लोक कौतुक पाहावयास मिळाले. नंतर सुदर्शन राजाजवळ वाणी जाऊन हाहाः- 25 कार करूं लागला कीं: ,आम्हास कोणी धूर्तानें वंचिलें, जातींत

वर्णसंकर केला‘. नंतर राजानें धूर्त विमलास पाहावयाकरितां
दूत पाठविले; त्यांस धूर्त विमलानें द्रव्य देऊन वश केले. तेव्हां
त्यांणीं आऊन राजास सांगितलें कीं: ,विमल वाणी तो घरास
आहे, हा कोणी धूर्त आला आहे, राजानें पाहावें‘. मग राजानें
5 त्या धूर्तास घराहून बोलावून आणिलें आणि दोघांस एकत्र बस-
विलें: तीं सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न झाला. मग
राजा साशंकित झाला; कारण ,मीं प्रभु याणें दुष्टांचा निग्रह
आणि साधूंचें वंदन दरिद्री यांचें पालन करावें, तेणेंकरून स्वर्ग-
प्राप्ति आहे.

10 प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो हुताशनः ।
राज्ञां कुलं श्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥

यास्तव प्रभूनें प्रजेचें पालन पुत्राप्रमाणें करावें, न्याय यथार्थ
करावा‘. असा विचार करून राजानें एकांतीं बसून उपाय यो-
जिला, तो असे कीं. विमलाचे स्त्रियांस पृथक पृथक नेऊन त्यांचे
15 विवाहापासून कथा विचारिली; नंतर सत्य व धूर्त विमल या
उभयतांस पृथक पृथक विचारिलें. ते समयीं खरा विमल वाणी
याणें स्त्रियांनीं सांगितल्याअन्वयें यथास्थित सांगितलें, आणि धूर्त
विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजानें त्या धूर्ताचें
शासन करून गर्दभावर बसवून राज्याबाहेर काढून दिल्हा; सत्य
20 विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया, घर व द्रव्य देऊन सर्वलोक
संतुष्ट केले; तेव्हां लोकांत राजा परम बुद्धिमान, विचारवंत व
न्याय यथास्थित करितो अशी कीर्ति झाली“. ही कथा सांगून
शुक म्हणाला कीं: „याप्रमाणें बुद्धि व विचार तुजला असेल तर
परपुरुषाचे घरीं जावें“. हें शुकाचें वचन ऐकून प्रभावती स्वगृहीच
25 शयन करिती झाली.

कथा ४.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकास विचारून जात असतां शुक बोलिला कीं: „माझी अवज्ञा करून जावें, हें तुला उचित नाहीं; बालकाचें वचन हितकारक असल्यास घ्यावें; वृद्धाचें वचन तर कदापि अमान्य न करावें; केल्यास अनर्थ प्राप्त होतो; याविषयीं 5
कथा सांगावयाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

कृतावज्ञः परं देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ।
पतितो ब्राह्मणः कृच्छ्रे विषकन्याविवाहने ॥

,ही कथा कशी आहे?' म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें असतां शुक बोलतो: „पूर्वीं सोमप्रभा नगरीचेठायीं सोमशर्मा ब्राह्मण 10
राहत होता, त्याची विषकन्या नामेंकरून एक कन्या होती; तिचें नाव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ येईना. ते समयीं आपले कन्येस वर पाहावा म्हणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानीं गेला; तेथें गोविंदनामा ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन राहत होता, त्यास आपली विषकन्यानाम्नी कन्या द्यावयाचा निश्चय करिता झाला. त्या 15
समयीं सुहृत संबंधि वृद्ध यांहीं गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचें स्वरूप लावण्य पाहून विवाह करिता झाला; नंतर कोणीएके समयीं विषकन्येनें आपले भर्त्यास विचारिलें कीं: „मजला पित्याच्या घराहून येऊन बहुत दिवस झाले, यास्तव तूं मजला नेऊन पित्याचे घरीं पोंचवावें, अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका- 20
एकीं होणार नाहीं'. नंतर गोविंद याणें एक भाडयाचा रथ करून विषकन्येस घेऊन चालिला. तों मार्गांत एक विष्णुशर्मा नामें ब्राह्मण तरुण, शूर व वक्ता असा अकस्मात भेटला, त्याची आणि विषकन्येची मार्गांतील संगतीच्या योगानें अतिशय प्रीति झाली: तेव्हां विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच सुपार्या व पांच 25

पुष्पं दिलीं; तेणेंकरून विश्वास होऊन त्यांणीं त्यास आपले रथावर बसविला, आणि गोविंदशर्मा खालीं उतरून पायानें चालत असतां कांहीं अंतर पडून मागें राहिला; त्या समयांत विष्णुशर्मा याणें आपलें नाव, गोत्र व वंशपरंपरा विषकन्येस सांगितली, आणि
5 तिजपासूनही तिची वंशपरंपरा विचारून घेऊन ती आपल्यास मोहित केली. नंतर गोविंदशर्मा येऊन रथावर बसूं लागला; ते समयीं ,अरे चोरा! रथावर किमर्थ बसतोस?' म्हणून विष्णु-शर्मा याणें निषेध केला; मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें भांडूं लागले. विषकन्येनें विष्णुशर्मा याचा पक्ष धरिला, यास्तव
10 गोविंदशर्मा मूर्ख यास पराजित करून विष्णुशर्मा विषकन्येस घेऊन घरास चालिला; तों गोविंदशर्मा पाठीस लागून जात असतां मार्गात एके गावीं बोभाट करिता झाला कीं: ,हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे, तर माझें रक्षण करावें'. नंतर ग्रामाधि-कारी यांणीं विषकन्येसहवर्तमान विष्णुशर्मा धरून आणिला आणि
15 त्यास विचारिलें असतां त्याणें उत्तर केलें कीं: ,माझी विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंदशर्मा मार्गात बलात्कारें-करून घेऊन जातो'. हें ऐकून गोविंदशर्मा यास विचारिलें, तेव्हां त्याणेंही हेंच सांगितलें; उभयतांचें वचन एकसारिखेंच श्रवण करून ग्रामाधिकारी यांणीं उभयतां ब्राह्मणांस वेगवेगळें विचा-
20 रिलें कीं: ,इचे विवाहास दिवस किती झाले? व इजला घराहून घेऊन कोणते समयीं निघालास? आणि वाटेनें दुसरा कोठें भेटला? हें कसें?' तेव्हां प्रथम गोविंदशर्मा याणें यथास्थित वर्त-मान सांगितलें तें व विषकन्येचें एकसारिखें मिळालें; विष्णुशर्मा यास उत्तर न होतां कुंठित झाला म्हणून ग्रामाधिकारी यांणीं
25 विष्णुशर्म्याची विटंबना शासनपूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला; आणि ती विषकन्या गोविंदशर्मा याचे स्वाधीन केली; आणि त्यास

सांगितलें कीः ‚अरे मूर्खा! ही व्यभिचारिणी स्त्री, इच्या योगें-करून इह लोकीं अपकीर्त्ति व परलोकीं नरकप्राप्ति होईल; यास्तव दुसरा विवाह करावा‘. मग गोविंदशर्मा यानें तिजला तिचे पित्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला“. ही कथा सांगून शुक बोलला कीं: „मान्य पुरुषांचें वचन न ऐकिल्यास असें 5 फल प्राप्त होतें.

पुरुषो यः करोत्येवमवज्ञां वृद्धशिक्षितः ।
स पराभवमाप्नोति गोविंदो ब्राह्मणो यथा ॥

तस्मात वडीलांचे वचनाची अमर्यादा कदापि न करावी“. इतकें श्रवण करून प्रभावती स्वगृहींच शयन करिती झाली 10

कथा ५.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकास विचारून जात असतां शुक बोलत आहे.

गच्छ देवि विजानासि कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरम् ।
सभामध्ये यथा सा हि विषमे बालपण्डिता ॥ 15

‚ही कथा कशी आहे?‘ म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें; त्याजवरून शुक कथा सांगता झाला. „पूर्वी उज्जयिनी नगरीचेठायीं विक्रम राजा, याची स्त्री कामलिका नामें होती; ती एके समयीं राजाबरोबर भोजन करीत असतां विक्रमानें प्रीतीस्तव शिजलेले मत्स्य स्त्रीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केलें कीं: ‚स्वामी! मीं पर- 20 पुरुषाचे शरीरास स्पर्श कसा करावा?‘ हें ऐकून शिजलेले मत्स्य प्राण न सतां हास्य करिते झाले. तेव्हां भोजनोत्तर विक्रम राजा याणें मत्स्यांनीं हास्य करावयाचें कारण मंत्री ज्योतिषी व चतुर पुरुष यांस विचारिलें, तें कोणासही समजेना. तेव्हां आपला उपाध्याय यास सांगितलें कीः ‚तुम्ही कुलगुरु, यास्तव मत्स्य 25

हासावयाचें कारण सांगावें; नाहीं तर नगराबाहेर घालवीन'. हें वचन श्रवण करून ,पांच दिवसांनी सांगतों' असा निश्चय करून उपाध्याय चिंतातुर होऊन घरीं येता झाला. त्याची कन्या बालपंडिता नामें होती, तिणें पित्यास चिंतातुर पाहून विचारिलें 5 कीं: ,आज तुमचें चित्त उद्विग्न व्हावयाचें कारण काय? तें सांगावें; विपत्तिकाळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी, याअर्थीं श्लोक.

उदये सविता रक्तो रक्तश्चास्तमये तथा ।
संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता ॥
10 धैर्यं न जह्याद्विपदि द्विवारं न वदेत्तथा ।
सत्यं वदेच्च केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सताम् ॥

हा अर्थ ब्राह्मणानें ध्यानांत आणून राजगृहींचा वृत्तांत कन्येस सांगून म्हणाला कीं: ,हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर घालवील; आज पर्यंत आम्हीं सेवा केली, तो स्नेह व्यर्थ जाऊन 15 हें संकट प्राप्त झालें; तस्मात राजाचा स्नेह सार्वकाल समान असत नाहीं. या विषयीं श्लोक:

न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।
केनापि न च मन्तव्यं कुतो राज्ञा महात्मना ॥
काके शौचं द्यूतकारे च सत्यं
20 सर्पे क्षान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।
क्लीबे धैर्यं मद्यपे तत्त्वचिन्ता
राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥
नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिणामाततायिनाम् ।
विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥
25 भोगिनः कञ्चुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।
सुदुष्टा मन्त्रसाध्याश्च राजानः पन्नगा इव ॥

सारांश विक्रम राजा याणें स्नेहाचेठायीं विपरीत भाव दाखविला, यास्तव आजच उठून देशांतरास जावें: याविषयीं श्लोक:

त्यजेदेकं कुलस्यार्थे ग्रामस्यार्थे कुलं त्यजेत् ।
ग्रामं जनपदस्यार्थे आत्मार्थे पृथिवीं त्यजेत् ॥

हें बापाचें भाषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती झाली 5
कीं: ,तुम्हीं हें योग्य भाषण केलें, परंतु प्रभूपासून अपमान झाला
असतां कोठेंही मान्यता नाहीं: यास्तव प्रभूचें आर्जव करून मानवृद्धि करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानः स्याद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।
प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्याद्यदि सेवाविवर्जितः ॥ 10

तस्मात अत्यादरेंकरून प्रभुसेवा करावी.

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं
विद्याविहीनमकुलीनमपण्डितं वा ।
प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा लताश्च
यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥ 15
वशं नयन्ति विनता धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।
तस्याभीष्टं सुचतुरा विचिन्वन्ति समीपगाः ॥
विद्यावतां गृहस्थानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।
सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥
ये च मर्त्या महोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् । 20
तेषामामरणं भिक्षां प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥
सर्पव्याघ्रगजादीन्वे नयन्ति स्ववशं नराः ।
तेषां नृपवशीकारो नैव लोके ऽतिदुष्करः ॥
राजानमेव संश्रित्य विद्वान्याति परोन्नतिम् ।
विना मलयमन्यच चन्दनं न विवर्धते ॥ 25

धवलान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।
सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

यास्तव या आठ श्लोकांचा भावार्थ, जे चतुर पुरुष आहेत त्यांणीं सावध पणानें ध्यानीं आणून राजसेवा करावी; संकटसमयीं प्राणही देऊन कृपा संपादन करावी, म्हणजे सेवकांचीं सकळ संकटें दूर होऊन परस्पर संपत्ति आणि सुख प्राप्त होतें, व परलोकही उत्तम प्राप्त होतो‘. याप्रमाणें बालपंडिता आपले पित्यास उपदेश करून म्हणाली कीं: ‚तुजला विक्रमापासून विशेषयोग्यता झाली असतां हें संकटसमयीं प्राप्त झालें, त्यास विचारेंकरून प्रभूचें संशय तुम्हासारखे जे चतुर पुरुष त्यांहींच दूर करावे. तस्मात तू धैर्येंकरून विक्रमाचे सभेस जावें आणि मत्स्यहास्याचें कारण माझी कन्या सांगेन म्हणते असें बोलावें‘. नंतर ब्राह्मणानें जाऊन राजास निवेदन केलें; तेव्हां राजानें बालपंडितेस बोलावून आणिली; ती येऊन आशीर्वाद करून बोलली कीं: ‚हे राजा विक्रमा! विद्वान ब्राह्मणास कूटार्थ विचारून व्यर्थ विटंबना करावी हें उचित नाहीं. मत्स्याचें हास्य आजपर्यंत कोणीच पाहिलें नाहीं किं वा ऐकिलेंही; आणि हें अद्भुत वर्तमान आम्हा स्त्रियांस विचारावयास योग्य आहे कीं काय? सर्वांचा संशयपरिहार करणारं तूं, यास्तव याचा विचार स्वस्थ आपण करावा, हें उचित आहे. तथापि या विषयाचें तुजला कौतुक वाटत असतें तर सांगतें.

राज्ञी न ह स्पृशत्यस्मात्स्यानपि महासती ।
पुरुषाख्यानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥

हे विक्रमा! या श्लोकाचा अर्थ आपणच ध्यानी आणावा‘. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास गेली“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „याचें उत्तर उद्यीक सांगेन“. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६.

दुसरे दिवशीं प्रभावती जाते समयीं तिजला शुक बोलतो: „या श्लोकाचा भाव विक्रम राजाच्या ध्यानांत येईना, तेणेंकरून त्यास रात्रीं निद्रा आली नाहीं.

निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये गुरुव्याधिपीडिताः ।
अस्वाधीनकलत्रा ये येर्जिताश्च न वैरिणः ॥

दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बोलावून आणून विक्रम बोलिला कीं: ,या श्लोकाचा भाव समजत नाहीं तर मत्स्यहास्याचें कारण त्वांच सांगावें‘. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं: हे राजा विक्रमा! अर्थ कदापि विचारूं नये; सांगितल्यास जसा पूर्वीं वाण्याचे स्त्रीस पश्चात्ताप झाला तसा तुजला होईल‘. राजानें विचारिलें: ,हें कसें?‘ मग बालपंडिता सांगते. ,पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठायीं सुमतिनामा वाणी होता, तो कांहीं दिवसानंतर निर्धन झाला असतां त्याची स्त्री पद्मिणी इणें व स्वजनांहीं त्याचा त्याग केला.

यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।
यस्यार्थाः स पुमांल्लोके यस्यार्थाः स च पण्डितः ॥
जीवन्तो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।
दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

नंतर तो सुमति तृणकाष्ठादिकांचा विक्रय करून उदरपोषण करूं लागला. असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें नाहीं; तेव्हां वाटेनें येत असतां काष्ठाचा एक मोठा गणपति पाहिला आणि विचार केला कीं: ,हा गणपति मोडल्यास दोन दिवस माझें उदरपोषण होईल‘; हें ध्यानांत आणून गणपति मोडावयास चालिला; तों देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं: ,मजला छिन्नभिन्न करूं नको; तुझे उदरपोषणार्थ प्रतिदिवशीं पांच मांडे देत जाईन; ते प्रातःकाळीं येऊन नेत जा; परंतु ही गोष्ट कोणास

सांगूं नये; सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाहींत'. मग सुमति
वाणी याणें अवश्य म्हणून प्रतिदिवशीं पांच मांडे घृतशर्करासहित
घेऊन जाऊं लागला; तेणेंकरून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके
दिवशीं वाणी याची स्त्री पद्मिणी तिणें आपले सखीस मांडे दिल्हे;
5 तेव्हां सखी बोलली कीं: ,हे मांडे तुजला कोठून प्राप्त झाले? तें
मला सांग; न सांगशील तर तुझा व माझा स्नेह राहणार नाहीं'.
नंतर पद्मिणीनें आपले भर्त्यास निग्रह करून विचारिलें. ते समयीं
सुमति वाणी बोलिला कीं: ,हें तुजला कशास पाहिजे? सांगितलें
असतां स्वार्थाचा नाश होऊन पश्चात्ताप होईल'. तथापि स्त्री
10 आग्रहास प्रवर्तली. तेव्हां वाणी याणें विचार केला.

यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ।
बुद्धिं तस्यापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

यास्तव बालपंडिता म्हणाली कीं: ,हे विक्रमा! देवहीन वाणी
याणें मांडे प्राप्त व्हावयाचें कारण सांगितलें; तें ऐकून पद्मिणीनें
15 आपले सखीस सांगितलें, सखीनें आपले भर्त्यास कुद्दाड देऊन
प्रातःकाळीं गणपति फोडावयास पाठविलें. इतक्यांत सुमति वा-
णीही तेथें आला; हें पाहून गणपतीनें पाशेंकरून वाणी यास
बांधिलें आणि म्हणाला कीं: ,आजपासून पांच मांडे मजपासून
घेऊन तुझ्या शेजार्यास देत जा, नाहीं तर मरण पावशील'. हें
20 वर्तमान घरीं येऊन स्त्रीस सांगितलें आणि म्हणाला कीं: ,तुझे
निमित्तेंकरून अनर्थ प्राप्त झाला'. मग पद्मिणी बहुत पश्चात्ताप
करिती झाली'. ही कथा बालपंडिता राजास सांगून म्हणाली
कीं: ,राजा विक्रमा! यास्तव तुजला मत्स्यहास्याचें कारण सांगत
नाहीं; सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल'. इतकें बोलून बालपंडिता
25 स्वगृहास जाती झाली". हें वर्तमान प्रभावतीनें श्रवण करून
शयन करिती झाली.

कथा ७.

दुसरे दिवशीं जाते समयीं प्रभावतीनें शुकाप्रत विचारिलें कीं: ,पुढें कथा काय झाली? ती सांगावी'. नंतर विदग्धचूडामणि शुक बोलूं लागला कीं: „विक्रम राजा याणें बालपंडितेस बोलावून आणिली आणि मत्स्यहास्याचें कारण विचारिलें: तेह्वां 5 बालपंडिता उत्तर करिती झाली:

पुंसः स्त्रियो रतिः प्रीतिरधिका वर्तते खलु ।
एतच्चेद्वच्मि तत्खेदं यासि त्वं ब्राह्मणो यथा ॥

हें श्रवण करून ,रति आणि प्रीति या दोन्ही शब्दांचा अर्थ एक असतां काय विशेषण समजून दोन्ही श्लोकाचेठायीं योजिलेंस? 10 आणि तो ब्राह्मण कोण? हें सांगावें' म्हणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे: ,आपला आत्मा त्यास जो सुखाचा अनुभव ती रति: तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्यास प्रीति म्हणावी. आतां कथा सांगेन, ती श्रवण करावी. पूर्वीं राजा वीर याचे वच्छोजन नामें नगरीचेठायीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव 15 या नामें राहत होता. त्याणें एके समयीं मनांत आणिलें कीं: ,आपण वडीलांचे धनेंकरून उपजीवन करित आहों, हें अनुचित आहे.

उत्तमाः स्वगुणैः ख्याता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।
अधमा मातुलस्यापि श्वशुरस्याधमाधमाः ॥ 20

असा विचार करून पृथिवी पर्यटनास निघाला आणि अनेक देवस्थानें, तीर्थें, नगरें, वनें, उपवनें फिरत असतां एके श्मशानाचेठायीं सिद्ध पुरुष पाहिला: त्यास साष्टांगनमस्कार करून ,मी धनार्थी अतिथि आलों आहें' असें बोलिला. नंतर सिद्धपुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन श्रवण करून औदार्यास्तव करुणा येऊन 25

बोलिला कीं: ,हे ब्राह्मणा! हा शेंदूर तुला देतों; यास हस्तस्पर्श केला असतां पांच होनाचें सोनें प्राप्त होईल: परंतु तूं योग्य-कार्यापुरता स्पर्श करावा आणि हा शेंदूर तूं दुसर्यास दिल्हानंतर उभयतांस उपयोग न होतां हा गुप्त होईल, तो पुनः प्राप्त होणार
5 नाहीं'. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगरीप्रत जाता झाला, तेथें स्वगिका नामें एक वेश्या होती, तिचेठायीं तत्पर होऊन तिजला अपार द्रव्य देऊं लागला. तेव्हां तिचे कुंटणीनें शोध केला कीं: ,हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाहीं आणि द्रव्य कोठून आणितो? हें वर्तमान काय आहे?' म्हणून स्वगिकेस
10 विचारिलें; तिणें केशवशर्मा यास विचारिलें. तेव्हां त्या ब्राह्मणानें मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता झाला. नंतर द्रव्य नाहींसें झालें; तेव्हां कुंटणीनें घरांतून बाहेर घालविला. तो राजद्वारीं जाऊन वादविवाद करूं लागला. मग कुंटणीनें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! हा दरिद्री कटिशूलाचे व्यथेनें
15 व्याप्त होऊन असंभाव्य गोष्टींचें तुफान आम्हावर घेतो'. हें कुंट-णीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगराबाहेर घालविला; व शेंदूरही गुप्त झाला'. ही कथा सांगून बालपंडिता म्हणाली कीं: ,हे विक्रमा! स्वगिकेच्या आग्रहेंकरून शेंदूर तिजला उपयोगी झाला नाहीं आणि स्वगिकाही ब्राह्मणास उपयोगी झाली
20 नाहीं आणि उभयतांस पश्चात्तापमात्र झाला; ही अवस्था तुजला होईल; यास्तव सांगतें, श्लोकाचे अर्थाचा विचार आपणच करावा'. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली".

कथा ८.

मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितम् ।
25 पश्चात्प्राप्नोषि संतापं सुभगेव महामते ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकाप्रत विचारिती झाली कीं: ‚पुढें काय वृत्तांत झाला? तो सांगावा‘. तेव्हां शुक बोलतो: „बाल-पंडिता तिसरे दिवशीं येऊन विक्रमाप्रत बोलती झाली कीं: ‚हे विक्रमा! मत्स्यहास्याचें कारण मीं तुजला सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवस्थेसारिखें होईल‘. राजानें विचारिलें: ‚तें कसें?‘ 5
मग बालपंडिता सांगते: ‚पूर्वीं विक्रम राजाचे त्रिपुर नगरींत सुंदरनामा वाणी राहत होता, त्याची स्त्री सुभगा महाव्यभिचारिणी होती; ती एके समयीं बाहेर जात असतां भतारानें निषेध केला. तेव्हां ती आपले सखीस सांगती झाली कीं: ‚आज कोणी-एक पुरुष यक्षाचे देवालयांत बसवून मला सांगावयास यावें‘. 10
नंतर सुभगा निघते समयीं सखीचे हातून आपले गृहास अग्निप्रवेश करविला आणि आपण देवालयांत गेली. तों परपुरुष ‚आग कोठें लागली?‘ म्हणून पाहावयास देवालयांतून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असें पाहून स्वगृहास आली; तों गृह दग्ध झालें; मग पश्चात्ताप करिती झाली. यास्तव विक्रमा ह्या श्लो- 15
काचा अर्थ स्वतां ध्यानांत आणावा, हें उत्तम आहे‘. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ९.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीनें शुकास विचारिलें कीं: „विक्रमानें 20
मत्स्यहास्याचें कारण काय ध्यानांत आणिलें? तें सांगावें!‘ तेव्हां शुक बोलतो: „विक्रमास स्वतां कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आणून सांगितलें कीं: ‚मजला तर एकाही श्लोकाचा अर्थ समजला नाहीं‘. तेव्हां बालपंडिता बोलते: ‚हे राजा विक्रमा! इतकें पर्याय सांगितलें तथापि तूं जाणत नाहींस तर मी सांगतें 25

श्रवण कर. पुष्पहास्य नामें तुझा प्रधान, सर्वप्रधानामध्यें श्रेष्ठ आणि निर्दोष असें असतां कोणते कारणास्तव त्यास राजद्वारीं यावयाचा प्रतिबंध केलास?‘ हें श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं ,पूर्वीं या पुष्पहास्यानें सभेचेठायीं येऊन हसविं ते
5 समयीं मुखांतून पुष्पें निघावीं, हें वर्तमान सर्व राजे यांस समजलें. तेव्हां राजे यांणीं आपले दूत चमत्कार पाहावयास पाठविले, त्या समयीं पुष्पहास्य यानें हास्य केलें नाहीं आणि पुष्पें निघालीं नाहींत; हें पाहून त्यास प्रतिबंध केला‘. मग बालपंडिता म्हणाली कीं: ,कोणत्या कारणास्तव पुष्पहास्य हसला नाहीं?
10 याचें कारण तुजला समजलें काय?‘ नंतर राजानें उत्तर केलें कीं: ,मजला समजलें नाहीं‘. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं: ,अर्थ समजल्यावांचून त्याचा अधिकार दूर केला, तेणेंकरून तुजला पातक झालें; सारांश हें समजलें नसतां मत्स्यहास्याचें कारण किमर्थ विचारितोस? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्पहास्यास
15 आणून त्याचे हास्याचें व मत्स्यहास्याचें कारण विचारावें म्हणजे तो सांगेल‘. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्पहास्य प्रधानास बोलावून प्रधानपदवीचीं वस्त्रें देऊन दोन्ही कारणें त्यास विचारिलीं; तेव्हां पुष्पहास्य बोलिला कीं: ,घरांतील छिद्र कोणास न सांगावें असें आहे.

20 अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।
वञ्चनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

तथापि स्वामीची आज्ञा प्रमाण; यास्तव मी सांगतों. महाराज! माझी स्त्री परपुरुषाचेठायीं आसक्त झाली, हें समजलें, तेच दिवशीं स्वामींनीं मला सभेंत हासविलें, तेव्हां अति दुःखेंकरून
25 मी हासलों नाहीं‘. हें विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री कामलिका समीप होती तिचे अंगावर पुष्प टाकून हास्यवदनेंकरून

अवलोकन केलें; तेह्वां तिणें कपटेंकरून मूर्छा आणून भूमीवर पडली. तें पाहून पुष्पहास्य हसूं लागला, ते समयीं मुखांतून पुष्पें पडलीं झालीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूर्छेचा परिहार केला, आणि बालपंडितेकडे पाहून महाक्रोधेंकरून प्रधानास बोलता झाला कीं: ,आम्हास दुःख प्राप्त झालें त्या समयीं तुजला हास्य येऊन मुखांतून पुष्पें निघालीं!' असें बोलून प्रधानाची निर्भर्त्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं: ,महाराज! कमलिका पूर्वदिवशीं खासदाराकडे गेली, तेह्वां तेथें जावयास विलंब लागला, याजमुळें खासदारानें पांच जेरबंद मारिले, तेह्वां तिळमात्र मूर्छा आली नाहीं, आणि स्वामीनीं पुष्प आंगावर टाकिलें तेणेंकरून मूर्छना येऊन अतिश्रम झाले, हें पाहून मजला हास्य आलें'. हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता झाला कीं: ,काय पाहिलेंस? किं वा काय ऐकिलेंस? हें सांग'. नंतर पुष्पहास्य बोलिला कीं: ,या गोष्टीचा प्रत्यय स्वामीनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्यास समजण्यांत येईल'. हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें, तों जेरबंद पाठीवर दिसले; मग प्रधान आणि बालपंडिता यांजकडे पाहिलें; नंतर पुष्पहास्यानें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थ निवेदिलें, तेंच मीं आज्ञेंकरून प्रकट केलें. आतां मत्स्यहास्याचें कारण आपण ध्यानांत आणावें', याप्रमाणें बोलिला. नंतर विक्रमानें स्त्रीविषयीं आस्था सोडिली आणि तिचे राहावयाचे ठिकाणाचा शोध केला: तों एक पुरुष पेटींत सांपडला; तो व खासदार व स्त्री कमलिका या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बालपंडितेस सन्मानपूर्वक घरास पाठविली". ही कथा शुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिला कीं: „हा वृत्तांत ध्यानांत आणून या कर्माचेठायीं आसक्त न ह्वावें". असें शुकाचें भाषण

श्रवण करून प्रभावती आपल्या रंगमहालांत छप्परपलंगावर शयन करिती झाली.

कथा १०.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं रा-
5 जपूर नामें एक नगर होतें, तेथें देवलनामा कुटुंबी राहत होता; त्याची स्त्री सुभगा. ती परपुरुषाचेठायीं आसक्त असतां एके दिवशीं देवल बाहेर गेला, तेव्हां तिनें एक पुरुष आणून त्याज- बरोबर क्रीडा करावयास लागली. इतक्यांत देवल हातांत अपूर्व फळें घेऊन आला; हें पाहून तिची सखी शृंगारदेवी शेजारीं रा-
10 हत होती, तिनें शीघ्र येऊन सुभगा नग्न होती तीस तशीच बाहेर घेऊन आणिली; ती देवल यानें पाहून विचारिलें कीं: ‚हें काय?‘ तेव्हां शृंगारदेवीनें सांगितलें कीं: ‚तुम्हीं फळें आ- णिलीं तीं पाहतांच इची अवस्था याप्रकारची झाली; तर हीं फळें जेथेंचीं तेथें नेऊन टाकावीं, म्हणजे ही स्वस्थ होईल‘. हें शृंगा-
15 रदेवीचें वचन त्या मूर्खानें सत्य मानून फळें टाकावयास गेला. मग सुभगेनें पुरुष आणिला होता तो शृंगारदेवीनें बाहेर टाकून दिल्हा. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जावें“. असें शुकाचें भाषण श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ११.

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं:

„गतयापि त्वया तत्र कर्तव्यं किंचिदद्भुतम् ।
यथा रंभिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थं महाद्भुतम् ॥

पूर्वीं टाभोळ ग्रामीं विलोचन नामें ग्रामाधिकारी राहत होता; त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त, परंतु विलोचनाच्या
25 भयास्तव कोणी पुरुष येईना. एके दिवशीं रंभिका उदक

आणावयास गेली; तेथें एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडाव-
यास आला होता, त्याजकडे इणें पाहिलें, तों ब्राह्मण रंभिकेसमीप
येऊन बोलिला कीं: ,काय आज्ञा करितेस?' नंतर रंभिकेनें
,त्याचा भाव आपल्येठायीं आहे' असें जाणून सांगितलें कीं: ,माझे
पाठीमागून यावें, आणि माझा भ्रतार घरीं आहे त्यास नमस्कार 5
करून बसावें, पुढें बोलण्याचें साधन मी जसें करीन तसेंच तूं
बोलावें'. याप्रमाणें संकेत करून आपण घरीं आली आणि
ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भ्रतार विलोचन यास नमस्कार
करून बसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि
विलोचनाप्रति बोलली कीं: ,ह्यास ओळखिलें नाहीं काय? हा 10
माझे मावशीचा पुत्र; पूर्वी लहान असतां घरांतून रागें भरून
गेला होता, तो सांप्रत भेटावयास आला आहे' असें बोलिली.
नंतर विलोचन उभा राहून भेटता झाला. नंतर त्याचे घराचें
वर्तमान उगाच विचारिलें, तेव्हां सर्व तसेंच आहे म्हणून ब्राह्मणानें
सांगितलें. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला कीं: 15
,आपले बंधूस वर नेऊन भोजनादिकसत्कार करावा'. असें सांगून
आपण निद्रा करावयास गेला. तिणें अवश्य म्हणून ब्राह्मणास
स्वयंपाकघरांत नेला आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर
बसून स्वकार्याचे उद्देशें बोलूं लागली. तेव्हां ब्राह्मण म्हणूं लागला
कीं: ,तूं आपला भाऊ म्हणविलीस! त्यास तू माझी बहीण, हें 20
सत्य आहे; दुसरा विचार करावयाचा नाहीं'. हें श्रवण करून
रंभिकेनें बहुत बोध केला; तथापि हा ऐकेना. ते समयीं पुकार
करून ,कोणी धांवा! रे धांवा!' असें बोलली. तेव्हां ब्राह्मण
भयाभीत होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून बोलिला कीं:
,आज माझा प्राण रक्षावा, मीं तुझें वचन मान्य केलें'. इतकें 25
बोलतांच रंभिकेनें तूपभात ब्राह्मणाचे पात्रीं शेष राहिला होता

तो चऊंकडे उडविला आणि समीप शेगडींत अग्नि प्रदीप्त करून
ठेविला. असें असतां कोणी धांवा हा शब्द ऐकून विलोचन
धांवत आला. तेव्हां त्यास सांगितलें कीं: ,याजला अकस्मात मो-
डशी झाली, यास्तव याजला शेकावयास अग्नि आणून प्रदीप्त करा-
5 वयाकरितां पुकार केला आणि त्यास उपाय करावयाविषयीं धांवा
म्हणून हांक मारिली: परंतु आतां सावध आहे, चिंता नाहीं'.
असें बोलून तूपभात उडविला होता तो विलोचनास दाखविला;
त्या मूर्खानें सत्य मानून निजावयास गेला. इकडे रंभिका ब्राह्मणा-
सहवर्तमान क्रीडा करिती झाली; ब्राह्मण मोडशीचे निमित्तेंकरून
10 एक मास रंभिकेचे घरीं राहिला, नंतर आपले घरीं जाता
झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १२.

विपरीते समायाते यदि वेत्सि त्वमुत्तरम् ।
यथा शोभिकया जारो वृक्षस्य विटपे कृतः ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं लगुड
ग्रामीं एक कुंभार धनवंत राहत होता, त्याची स्त्री शोभिका
नामें अति व्यभिचारिणी होती, ती एके समयीं परपुरुष आणून
त्याजबरावर क्रीडा करिती झाली. असें असतां तिचा पति
बाहेर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय
20 उत्तर करावें? तें तूं सांग" असें प्रभावतीस विचारिलें. तेव्हां
प्रभावती म्हणाली कीं: ,मजला याचें उत्तर सुचत नाहीं'. मग
शुक बोलत आहे: „शोभिकेनें पति येतो असें पाहून परपुरुषास
सांगितलें कीं: ,हा बाभळीचा वृक्ष आहे, याजवर तूं चढावें'.
नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृक्षावर नग्न चढला. त्यास पाहून
25 कुंभार याणें विचारिलें कीं: ,हा कोण आहे?' मग स्त्रीनें

सांगितलें कीं: ,हा आपले शत्रूच्या भयेंकरून वृक्षावर चढला आहे; आपल्यास शरण आला असतां याचें संरक्षण करावें'. तेव्हां कुंभारानें त्यास अभय देऊन खालीं उत्तरविला आणि वस्त्रें देऊन घरीं पाठविला. तो जाते समयीं शोभिकेचे हातावर हात मारून टाळी वाजवून म्हणाला कीं: ,आज तूं मला वांचविलेंस; शाबास!' 5 हें सर्व कुंभारानें पाहिलें आणि उगाच राहिला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती स्वगृहींच शयन करिती झाली.

कथा १३.

व्रज देवि वरं जारं यत्र ते रमते मनः ।
यथा राजिकया पूर्वमर्धभुक्तपती कृतम् ॥ 10

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे: „पूर्वीं हस्तनाम नगरीचेठायीं एक वाणी राहत होता, त्याची स्त्री राजिका अति सुंदर व व्यभिचारिणी होती. असें असतां एके समयीं तिचा भ्रतार भोजनास बसला, तेव्हां ,घरांत तूप नाहीं, तें आणावयास जातें' असें बोलून पैसे घेऊन गेली. जावयाच्यापूर्वीं परपुरुषाचा 15 संकेत करून ठेविला होता, तेथें जाऊन त्याजबरोबर क्रीडा करिती झाली. नंतर घरीं जाते समयीं अंगावर धूळ उडवून घेतली व कांहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं येऊन आली. तों भ्रतार क्रोधयुक्त झाला; ते समयीं म्हणाली कीं: ,स्वामी! माझा अपराध नाहीं; तूप आणावयाकरितां त्वरेनें जात असतां पैसे वाटेंत हार- 20 पले, त्याचे शोधास विलंब लागला, परंतु सांपडले नाहींत; मग आपल्यास क्रोध आला असेल असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तेथील माती घेऊन आलें आहें'. नंतर वाण्यानें मातींत पैसे शोधिले, परंतु सांपडले नाहींत; तेव्हां स्त्रीस म्हणाला कीं:

,जें होणार तें कदापि चुकत नाहीं' असें बोलून तूपावांचून भोजन करिता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १४.

5 युक्ता बुद्धिर्विशालाचि परं रन्तुं यदृच्छया ।
गच्छ त्वं यदि वा वेत्सि धनश्रीरिव भाषितुम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं पद्मावती नगरीचेठायीं धनपाल नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री रुक्मिणी प्राणाहून प्रिय. असें असतां एके समयीं 10 धनपाल कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार करावयास गेला. इकडे रुक्मिणीनें विरहेंकरून भाषणादिक टाकिलें आणि आपले दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले, पुढें वसंत ऋतु आला. मग अधिक विरह होऊन सखीजनासमीप आपले तारुण्याची व स्वरूपाची निंदा करूं लागली. तिचा भाव पाहून धनश्री नामें 15 सखी बोलली कीं: ,हा वसंत ऋतु; या समयांत यौवन वृथा घालवावें हें उचित दिसत नाहीं; तर कांहीं सार्थकता करावी'. मग रुक्मिणी म्हणाली कीं: ,एक सुंदर पुरुष क्रीडा करावयास आणावा'. तेव्हां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सखी पाठविली आणि रुक्मिणीचे वेणींतील अलंकार घातले. त्या समयांत तिचा 20 पति परदेशांतून घरीं आला. तेव्हां धनश्री सखी बाहेर येऊन धनपालाप्रति बोलती झाली कीं: ,आपण क्षणमात्र बाहेर उभें राहावें, मी घरांतून येतें' असें बोलून घरांत गेली आणि रुक्मिणीची वेणी शेवटास थोडी कापून देवापुढें ठेविली आणि देवाची पूजा करून धनपाल यास घरांत नेऊन ,देवास उभयतांनीं 25 नमस्कार करावा' म्हणून धनश्रीनें सांगितलें. तेव्हां नमस्कार करिते समयीं देवासमीप वेणीचे केश पाहून म्हणाला कीं: ,हें

काय?' मग धनश्रीनें उत्तर केलें कीं: ,तुम्हीं देशांतराहून घरीं सुरचित यावें, तेह्वां येणी देवास यावी असा रुक्मिणीनें नवस केला होता, तो आज परिपूर्ण झाला'. धनपाल याणें सत्य मानून संतोष पावला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 5

कथा १५.

याहि चेद्यातुमिच्छा ते रन्तुं कुत्रापि वेत्सि चेत् ।
श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे: „पूर्वीं विमल-नामनगरीचेठायीं शालिगोद नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री 10 जया, व पुत्र गुणाकर, सून श्रीदेवी, हो सुबुद्धिनामा वाणी या-जबरोबर व्यभिचार करीत असे. असें असतां मोठा लोकापवाद झाला. एकदां तिचा भ्रतार यास आप्तांनीं सांगितलें, तथापि त्याणें मनास आणिलें नाहीं. मग एके समयीं तिचा सासरा शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास घेऊन निद्रा केली आहे 15 असें पाहिलें आणि तिच्या पायांतील पैंजण काढून घेतला. श्रीदेवीनें हें समजतांच परपुरुषास बाहेर घालविला आणि आपला पति गुणाकर याजपाशीं येऊन निजली. मग मध्यराचीस उठून गुणाकरास जागा करून सांगितलें कीं: ,तुझे पित्यानें येऊन माझे पायांतील पैंजण काढून घेतला, हें वडील पणास उचित होय कीं 20 काय?' असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं: ,या वेळीं त्वां उगें राहावें मी प्रातःकाळीं आपले पित्यापासून वेगळा राहीन'. नंतर प्रातःकाळ होतांच गुणाकर याणें पित्याची निंदा केली; तेह्वां पिता शालिगोद म्हणाला कीं: ,श्रीदेवीनें परपुरुषाबरोबर शयन केलें होतें असें पाहून पैंजण काढून घेतला'. नंतर श्रीदेवी 25 म्हणाली कीं: ,आज म्यां परपुरुषास आणिलें नाहीं व स्पर्शही

केला नाहीं, या अर्थीं दिव्य करीन. तो दिव्याचा पर्याय असा
कीं, नगराचे उत्तरेस एक यक्षाची मूर्त्ति पाषाणाची उभी आहे,
तेथें जो असत्यवादी आहे तो पायांखालून पार होऊं सकत नाहीं,
हें प्रसिद्ध आहे; तेंच दिव्य करीन'. नंतर शालिगोद याणें ,उद्-
यीक दिव्य करावें' असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें सुबुद्धि
परपुरुषास एकांतीं आणून सांगितलें कीं: ,उदयीक दिव्य करणार,
त्यास मी जेथें असेन तेथें तूं वेड घेऊन यावें आणि माझे कंठास
धरावें' असा निश्चय केला. आणि प्रातःकाळीं सर्व महाजन
बोलाविले, आणि श्रीदेवी सकळ पूजासामग्री घेऊन यक्षासमीप
गेली. तेथें सरोवराचेठायीं स्नान करून येऊं लागली. ते समयीं
पूर्वसंकेतानुरूप सुबुद्धि येऊन तिचे कंठाचेठायीं हात ठेवून अर्वाच्य
बडबडूं लागला. नंतर ती ,अरे मूर्खा! हें काय केलेंस?' असें
बोलून स्पर्श झाला यास्तव पुनः स्नानास गेली. हें सुबुद्धीचें कृत्य
सर्वलोकांनीं पाहून हा कांहीं भ्रमिष्ट आहे असें समजून दूर घाल-
विला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून यक्षाची पंचोपचारें पूजा
करिती झाली आणि सर्वलोक श्रवण करीत असतां प्रार्थनापूर्वक
यक्षास बोलली कीं: ,आपला पति आणि हा पुरुष ह्या उभयतां-
च्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श व्यभिचारबुद्धीनें केला
नाहीं; हें जर सत्य आहे तर आपले पायांखालून मजला वाट
द्यावी' असें बोलून सर्वलोक पाहत असतां यक्षाच्या पायांखालून
पार गेली; यक्षही आपले मनांत चकित झाला कीं: ,तिचें चातुर्य
अधिक: खरें!' नंतर सर्वजनांहीं ही पतिव्रता असें बोलून श्री-
देवीचा बहुत सन्मान केला". ही कथा सांगून सुक बोलिला
कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर स्वकार्यास तूं सुखरूप जावें".
असें ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १६.

सत्यमेव त्वया भद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितम् ।
चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभावति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी विषाद नगरीचेठायीं जनवल्लभ वाणी, याची स्त्री चपला व्यभिचारिणी 5 होती. ती नित्य अंगणांत शयन करीत असे. हें वर्तमान जन-वल्लभ याणें आपले बंधुवर्गास सांगितलें, आणि म्हणाला कीं: ‚ही माझें ऐकत नाहीं आणि बाहेर शयन करिते‘. तेव्हां सर्वबंधु-वर्गांनीं नेम केला कीं: ‚आजपासून जो बाहेर निजेल तो सर्वांचा अपराधी‘. असा निश्चय केल्यानंतर एके दिवशीं चपला भर्त्यास 10 निद्रा लागली असें पाहून आपण परपुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्लभ जागा होऊन पाहतो, तों चपला अंगणांत निद्रा करा-वयास गेली असें जाणून द्वार लाविलें, आणि आपण निद्रा करिता झाला. नंतर चपला क्रीडा करून घरीं आली, तों द्वार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा घेऊन आडांत टाकिला आणि आपण 15 द्वाराजवळ अंधारांत उभी राहिली. इतक्यांत जनवल्लभ जागा होऊन म्हणाला कीं: ‚आपली स्त्री आज रुसली होती यास्तव तिणें विहिरींत उडी घातली असेल‘ असें मनांत आणून उठला आणि बाहेर येऊन हांक मारूं लागला. इतक्यांत चपला घरांत जाऊन द्वार लावून निजली. हें सर्व बंधुवर्गांनीं पाहून जनवल्लभ 20 याचा उपहास करूं लागले कीं: ‚हा स्त्रीचेठायीं अति मोहित आहे‘. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं: ‚मी घरांत भूमीवर निजलें असतां तुम्ही बाहेर गेलां, यास्तव मी तुम्हास द्वार उघ-डिलें नाहीं‘. त्या दिवसापासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं: ‚तुमचा व आमचा विवाद नसावा‘. हें ऐकून जनवल्लभ यास 25 संतोष झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रा करिती झाली.

कथा १७.

विधेहि सुन्दरि तथा योजितं वर्तते यथा ।
कर्तुं शक्तासि चेद्योग्यं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं
5 विशाल नगरीचेठायीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें
गुणाढ्य नामें एक ब्राह्मण राहत होता, तो देशांतरास एक बैल
घेऊन उदरपोषणार्थ गेला. तो एका नगराचेठायीं वेश्येचे घरीं
राहिला. तेव्हां तिचे कुंटणीनें बैलाचा अपहार करावा ह्या लो-
भेंकरून त्या ब्राह्मणावरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य यांणें
10 वेश्येचा उपभोग करून मध्यरात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा
तोडा घेऊन बैलासहवर्तमान निघाला. नंतर कुंटणीनें प्रातः-
काळीं पाहिलें, तों ब्राह्मण बैल व सोन्याचा तोडा घेऊन पळाला
असें पाहून आपला नाश दुसर्यास न सांगावा म्हणून उगीच
राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्गामध्यें हातांत
15 तोडा घेऊन येतांना पाहिला, त्याणेंही कुंडणीस पाहिलें आणि
म्हणतो: ‚माझा एक तोडा पूर्वदिवशीं बलात्कारेंकरून घेतलास
तो द्यावा, नाहीं तर मी राजा विक्रमास सांगेन‘. असें कुंटणीनें
बोलावयाचे पूर्वींच बोलूं लागला. तेव्हां कुंटणी विक्रमाचे भयें-
करून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकांतीं बसवून दुसरा तोडा
20 देऊन समजाविला आणि म्हणाली कीं: ‚माझे दोन्ही तोडे घेऊन
रात्रीस उपभोगही केलास; बरें असो; परंतु माझा तोडा वेश्येनें
घेतला असें पुनः न बोलावें; कारण या गोष्टींत माझें लघुत्व
आहे‘ असें ऐकून ब्राह्मणानें अवश्य म्हणून आपले घरास गेला“.
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १८.

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परवेश्मनि ।
यदि बुद्धिस्तवास्त्यत्र भद्रे स्पृष्टे ऽपि चोरवत् ॥

पूर्वीं शुभस्थान नगरीचेठायीं दरिद्रीनामा वाणी राहत होता, त्याचे घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीएक चोर चोरी करावयास 5 गेला. तेव्हां त्याचे घरांत एक शेर शिरस सांपडलें, ते घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत गल्लीचे लोक जात होते, त्यांणीं त्यास धरिला, आणि शिरस त्याचे गळ्यांत बांधून नगरांत फिरविला. तों मार्गांत कोणीं विचारिल्यास ,या बोलण्यांत कांहीं जीव नाहीं' असें बोलूं लागला. हें राजानें श्रवण करून चोर आप- 10 लेजवळ आणविला, आणि त्यास विचारिलें कीं: ,सर्वांस हें उत्तर करितोस, याचा भाव काय?' नंतर चोर म्हणाला कीं: ,दि- वाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा संप्रदाय आहे: असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदानें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले, हा अन्याय केला. असा राजा कोण 15 आहे कीं, चोरास हें शासन असावें!' असा चोराचा भाव पाहून विस्मय करून चोर सोडिला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा १९.

कुरु यद्रोचते भद्रे कर्तुं प्रवेत्सि चेत्तथा । 20
यथा सन्तिकया भर्ता स्वबुद्ध्या च विमोचितः ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कर्हाड देशाचेठायीं गुणाकरमय राजा राज्य करीत होता, तेथें कामाविष्ट नामें सावकार, त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती; त्याचे शेजारीं दुसरे वाण्याची स्त्री स्वछंदा नामें व्यभिचारिणी 25

होती, ती नित्य कामिंकरून चेष्टित होऊन त्याजबरोबर संग करावा असें साधन करीत असे, परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट न आइके. तेव्हां एके समयीं कामाविष्ट मनोरथनामा एक यक्ष त्यास नमस्कार करावयास गेला, हें ध्यानांत ठेवून स्वछंदाही पाठी-
5 मागून गेली आणि शृंगारगोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम घडला. हें वर्तमान राजसेवक नगरांत फिरत होते त्यांस समजतांच कामाविष्ट यास धरावें म्हणून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले. हें वर्तमान संतिकेनें घरीं ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल, यास्तव आपण
10 पालखींत बसून समागमें मंगळवाद्यें घेऊन देवालयांत गेली. आंत जाते समयीं राजसेवकांनीं निषेध केला. त्यांस सांगितलें कीं: ,यक्षदर्शन करावें हा माझा नियम आहे; याजकरितां जाऊं द्यावें‘ असें बोलून त्यांस कांहीं द्रव्य देऊन आंत गेली आणि स्वछंदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली आणि आपण
15 कामाविष्टासमीप राहिली. नंतर कोतवाल यानें येऊन देवालयांत पाहिलें, तों हीं उभयतां स्त्रीपुरुषें आंत आहेत, परंतु परस्त्री नाहीं; असें पाहून आपलेठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर कामाविष्टास घेऊन संतिकाही आपले घरास आली“. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर
20 परपुरुषाकडेस जावें“. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०.

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते प्रभावति ।
कालिकावद्यदा वेत्सि पतिवञ्चनमद्भुतम् ॥

25 पूर्वीं श्रमवतीतीराचेठायीं शेषपूर नामें नगर होतें, तेथें सुराधसनामा धनवंत शेटी होता. त्याची स्त्री कालिका, ती परपुरुषा-

चेठायीं आसक्त होऊन नदीचे तीरीं सिद्धेश्वर पुरींत एका ब्राह्म-
णाशीं संग करीत असे. ती सखीस बरोबर घेऊन जाते समयीं
घागरीनिं नदी पार उतरून जावें आणि यावें. याप्रमाणें किती-
एक दिवस झाले. पुढें सुराचस याणें हें वर्तमान कर्णोपकर्णीं
श्रवण केलें आणि त्याचा शोध करावा म्हणून रात्री ढचिमिंकरून 5
निद्रा करिता झाला. तेव्हां कालिका त्याजवळून उठून चालिली;
तों तिचे पाठीमागून आपणही गेला. ती शेजारणी सखीस सो-
भतीस घेऊन घागरीनिं नदी उतरून पार गेली. हाही त्यांस न
कळतां पार गेला. इतक्यांत कालिकेनें आपला पति पाहिला:
मग अकस्मात आपण व सखीनिं दोन्ही घागरी उदकानें भरून 10
घेऊन सिद्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या;
सुराचसही त्यांस न कळतां तेथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही
घागरींतील उदक देवावर घालून प्रार्थना केली कीं: ,हे देवा!
पूर्वीं स्वप्नमध्यें तूं सांगितलें होतें कीं: ,जर तूं मध्यरात्रीस मला
अभिषेक न केलास तर तुझा पति पांच दिवसांत मरण पावेल‘; 15
यास्तव मीं येऊन अभिषेक केला, तर माझा पति शतायु असो‘
असें हात जोडून बोलिली. सखी अंधारांत उभी होती तिणें
तथास्तु असें उत्तर दिल्हें. सुराचस याणें देव वचन बोलिला
असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला; कालिकाही पाठीमागून
स्वकार्य साधून घरास गेली“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती 20
शयन करिती झाली.

कथा २१.

निजेच्छापूरणार्थाय तर्हि गच्छ यथासुखम् ।
बुद्धिर्यदि यथा तस्या मन्दोदर्याः सहायिनी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं प्रति- 25
ष्ठानगराचेठायीं हेमप्रभ नामें राजा होता आणि प्रधान श्रुतशीळ

व यशोधर नामें सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी आणि
मंदोदरी कन्या, ती यशोधर यांणें कांतीपुरीहून श्रीवत्स नामें
सावकार आला होता त्यास दिधली, त्याचा परम स्नेह अधिक.
असें असतां मंदोदरी गर्भिणी झाली आणि तिजला डोहळे झाले
5 कीं, मयूराचें मांस भक्षावें. तेव्हां राजास परम प्रिय असा एक
मयूर नगरांत फिरत असे, तो कोणास न कळतां इणें मारून
भक्षिला: आणि राजाचा नेम असा असे कीं, भोजनसमयीं मयू-
रानें समीप असावें, मग राजानें भोजन करावें; असा नेम असतां
ते दिवशीं मयूर आला नाहीं म्हणून राजानें नगरांत ताकीद
10 केली कीं: ‚कोणीं मयूर लपविला असेल तर सत्वर सोडावा,
नाहीं तर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल‘. नंतर हें वर्तमान
एके कुंटणीनें ऐकून चित्तांत विचार केला कीं: ‚हा मयूर कोणें
गर्भिणीनें भक्षिला असेल; त्याचा शोध करून राजास सांगितलें
तर राजा प्रसन्न होईल‘. यास्तव शोध करावयास निघाली.
15 तों अकस्मात मंदोदरीचे घरीं आली, आणि मंदोदरी गर्भिणी
पाहून तिजला उपदेश करूं लागली कीं: ‚डोहाळ्यांस मयूराचें
मांस भक्षावें असें वाटलें तर उत्तम आहे‘. नंतर स्वभावेंकरून
मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं: ‚तें म्यां भक्षिलें‘. तेव्हां ती बोलिली
कीं: ‚एथें अकस्मात मयूर मिळावयाचा कठीण, परंतु तुजला
20 मिळाला तर या गर्भांत कोणी दैववान आहे‘. मग तिणें
सांगितलें कीं: ‚राजमयूर होता तो अकस्मात माझ्या घरावर
येऊन बसला होता, तो मारून भक्षिला‘. हें ऐकून तिणें जा-
ऊन राजास सांगितलें: ‚इकडे मंदोदरी मोराविषयीं बोभाट
ऐकून सावध झाली‘. नंतर राजा म्हणाला कीं: ‚असाचगो
25 ष्टीचें प्रमाण कसावरून धरावें?‘ मग कुंटणीनें ‚हें वर्तमान
ऐकावें‘ म्हणून प्रधानास एके पेटींत घालून मंदोदरीचे घरीं

नेला, आणि तिला सांगितलें कीं: ,माझा कांहीं वस्तभाव ह्या पेटींत आहे, ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविल्यें' असें बोलून ठेविली आणि आपण स्वभाविक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं: ,तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला? तें सांगावें'. तेव्हां तिणें विश्वासिंकरून पूर्ववत सर्व वृत्तांत सांगि- 5
तला; तो ऐकतांत कुंटणीनें पेटीवर हात मारिला, हें मंदोदरीनें पाहून येथें कांहीं कृत्रिम आहे असें समजून म्हणाली कीं: ,हे सखी! मयूर भक्षिला हें पाहत आहें, तों प्रातःकाळ झाला; या स्वप्नाचा भाव काय? तो सांगावा'. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास हें वर्तमान सांगता झाला, आणि ती कुंटीण 10
मातवर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून गाढवावर बस- वून नगराबाहेर घालविली". हो कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर जावें": असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २२. 15

याहि देवि पुनर्याहि यदि गन्तुं त्वदाग्रहः ।
यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं यथा मुण्डिकया कृतम् ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं एकपूर नगराचेठायीं साठिको म्हणून एक शेती होता, त्याची स्त्री मुंडिका होती, ती प्रतिदिवशीं पतीस भोजन घेऊन शेतास जात 20
असे. त्या वेळीं मार्गांत शूरपाळ नामें येऊन तिचा उपभोग करीत असे. असें असतां एके समयीं मार्गांत ताट ठेवून शूर- पाळाबरोबर क्रीडा करूं लागली. हें मूळदेवनामा कोणीएक मार्गस्थ याणें पाहून समीप आला, आणि मेलेला उंट पडला होता त्याचें मांस किंचित त्या ताटांत टाकून आच्छादनवस्त्र जसें होतें 25

तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुंडिकेनें तें ताट तसेंच नेऊन पती-
पुढें ठेविलें; त्याणें वस्त्र काढून पाहिलें, तों दुर्गंधी येत आहे;
नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं: ,हें काय?‘ तेह्वां मुंडिकेनें हात जो-
डून भीत भीत उत्तर केलें कीं: ,पूर्वदिवशीं राचौ तुम्हास उंटानें
5 भचिलें असें म्यां स्वप्नांत पाहिलें, आणि त्या विघ्नाचा परिहार
ह्वावा म्हणून आज मार्गांत उंट मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित
पाचांत घालून आणिलें आहे; याचा वासमाच घ्यावा आणि टा-
कावें‘. असें ऐकून साठेकी याणें ,आपल्यास विघ्न आलें होतें,
परंतु स्त्रीनें परिहार केला‘ अशी कल्पना करून संतुष्ट झाला;
10 आणि मांसाचा वासमाच घेऊन टाकिलें“. ही कथा श्रवण करून
प्रभावती स्वगृहींच शयन करिती झाली.

कथा २३.

व्रज देवि मनो यच रमते पुरुषान्तरे ।
कुट्टिन्याश्चरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि तादृशम् ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं
पद्मावती नगरीचेठायीं सुंदरसेन नामें राजा होता, त्याची स्त्री
शृंगारसुंदरी व पुच राम, तो सकल विद्या व कला यांचेठायीं
निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नामें एक प्रसिद्ध कुंटीण त्याच
नगरांत होती, तीस आणून सांगितलें कीं: ,मी आपला पुच तुझे
20 स्वाधीन करितों, त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाचीं उत्तम
ज्ञानें सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन, आणि स्त्रियांनीं
त्याची वंचना केली तर तुजपासून दुप्पट घेईन‘. असें सभाच
बोलून पुच घेतला आणि त्या कुंटणीचे घरीं पाठविला. नंतर
तिणें त्यास कितीएक वेश्यांचीं चरित्रें व स्त्रियांचीं कपटें शिकविलीं.
25 नंतर प्रतिज्ञापूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन याणें पुचाची

परीचा पाहावी म्हणून लाखरुपयांचा जिन्नस पुत्राबरोबर देऊन सावकारी करावयास द्वीपांतरास पाठविला. तेथें कमलावती नामें वेश्या राहत होती, तिजबरोबर एक वर्ष सुखें क्रीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वंचना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले, परंतु द्रव्य हातास येईना. हें तिणें आपले 5 मातेस सांगितलें, तेव्हां माता म्हणाली कीं: ,हा देशांतरास जाऊं लागेल ते समयीं कपट करून द्रव्य घेऊं'. तेव्हां कमलावतीनें विचारिलें कीं: ,कपट काय करावें?' मग माता म्हणाली कीं: ,हा जाते समयीं तूं बहुत खेद करून म्हणावें कीं: ,मी तुजबरोबर देशांतरास येतें, त्यास मजला न्यावें, नाहीं तर मी 10 तुजपुढें प्राण त्यागीन': असें बोलावें; आणि त्याजबरोबर जाते समयीं गांवाबाहेर विहीर आहे, त्यांत उडी घातली म्हणजे तो प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल; मी त्या विहिरींत पूर्वींच जाळें बांधून ठेवितें'. असा निश्चय करून राजा आपले देशीं जाऊं लागला त्या समयीं कमलावतीनें तसेंच केलें. तेव्हां राजपुत्र याणें 15 प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिल्हें. तें द्रव्य पदरीं पडतांच कमलावतीनें अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविलें. मग श्री मान यांचा नाश झाला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला आणि झालिलें वर्तमान पित्यास प्रधानमुखें निवेदिलें; तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचें समाधान केलें आणि धूर्तमायेस बोलावून 20 आणून सांगितलें कीं: ,वेश्याचरित्र शिकविलेंस, तथापि वेश्येचे घरीं कुंटणीनें सर्वस्व घेतलें' म्हणून कौतुकेंकरून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्तमाया म्हणाली कीं: ,स्त्रियांनीं विटंबना न केली असा पुरुष कोण आहे? स्त्रीचरित्र अपूर्व आहे. वेश्येनें तुझे पुत्राची वंचना केली, हें सत्य आहे; परंतु पुनः पूर्ववत जिन्नस 25 नावेंत भरून मजला बरोबर देऊन पुत्रास तेथें पाठविणें'. नंतर

राजानें चमत्कार पाहावयासव दुष्पट जिन्नस व आपला पुत्र राम यास धूर्तमायेचे स्वाधीन करून त्यास द्वीपांतरास पाठविला; तेथें गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला; तिणें पुनः द्रव्य घेऊन आला हें पाहून त्यास आपल्या घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोला-
5 विला, आणि आपण द्रव्यहरण करूं लागली. याप्रमाणें कित्येक दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडाळणीचें रूप घेऊन आपला पुत्र कमलावती वेश्येस समागमें घेऊन शय्येवर बसला आहे असा समयांत पूर्वसंकेताप्रमाणें दारीं गेली; ती आली असें पाहतांच राजपुत्र राम अकस्मात पलंगावरून उठून लपूं लागला; हें पाहून
10 कमलावतीही उठून उभी राहिली, आणि विचारिलें कीं: ‚हें काय?‘ तेह्मां तो म्हणाला: ‚ही बाहेर आली आहे, ही माझी माता, धूर्तमाया इचें नाव, मी घरांतील सर्व द्रव्य घेऊन बहुत दिवस पळून आलों होतों; यास्तव माझा शोध लावून आज तिणें मला पाहिलें‘. असें बोलून उगाच राहिली. धूर्तमाया
15 दूर उभी राहिली आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं: ‚बहुतां दिवसीं वेश्येचे घरीं सांपडलास, माझें सर्वस्वहरण करून वेश्येसही वाटविलीस‘; याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तों राजपुत्र तोंडावर हात ठेवून अकस्मात बाहेर आला आणि धूर्तमायेचे पाय धरून भूमीवर पडला; हें पाहून कमलावती आपले कुंटणीसह-
20 वर्तमान येऊन धूर्तमायेस घरांत नेली आणि विचारिलें कीं: ‚हे माते! हा कोण? याची माता कोण? हें सांगणें‘. मग धूर्तमाया म्हणूं लागली कीं: ‚पद्मावती नगरीचा राजा सुंदरसेन, त्याचे घरचे हलालखोराची मी स्त्री, माझें नाव मातंगी, हा माझा पुत्र माझें सर्व द्रव्य घेऊन येथें आला, त्याचा लोभ तूं धरिलास,
25 या गोष्टीची म्यां आतां क्षमा केली; परंतु तूं आतां पुत्रासहवर्तमान माझे घरीं चलावें‘. इतकें ऐकतांच कमलावती घाबरी

होऊन तिचे पाय धरून बोलिली कीं: ,हें संपूर्ण द्रव्य घ्यावें आणि याचा बोभाट न करावा‘. नंतर धूर्तमायेनें उत्तर केलें कीं: ,मी चोरून द्रव्य घेणार नाहीं‘, या अर्थीं अनेक शपथ केल्या. तेव्हां वेश्या म्हणाली कीं: ,मजला प्राणदान द्यावें, विटंबना न करावी‘ असें बोलिली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राजपुत्राचें द्रव्य दोन वेळ 5 तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून घेतलें आणि राजपुत्रा-सहवर्तमान आपले नगरीं येऊन राजास निवेदिती झाली; तें राजानें श्रवण करून मोठा उत्साह करविला; आणि वेश्येचें द्रव्य आणिलें होतें त्यांतून अर्धे धूर्तमायेस संतोषेंकरून राजानें दिधलें, आणि तिचा बहुत सन्मान केला“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला 10 कीं: „हें चातुर्य तुजला व तुझ्या सख्यांत कोणाला असेल तर परपुरुषसमागम करावा“. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २४.

याहि देवि विजानासि यदि जारसमन्विता । 15

सज्जनीव पुनः कर्तुं भर्त्रा निजकचग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वी चंद्र-पूर नगराचेठायीं सुरपाळ नामें सुतार होता, त्याची स्त्री सज्जनी देवलनामा याजबरोबर व्यभिचार करीत असे; त्याचें कर्ज सुर-पाळ याणें देणें होतें. असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी 20 असें सुरपाळ याणें कर्णोपकर्णीं ऐकिलें; तेव्हां ,सत्य किं वा असत्य हें पाहावें‘ म्हणून ,परगावीं जातों‘ असें स्त्रीस सांगितलें, आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस न कळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगाखालीं लपून राहिला. नंतर रात्रौ सज्जनीनें देवल यास बोलावून खोलीचे द्वाराजवळ आली; इतक्यांत सुरपाळ याणें 25 देवलास पाहून अकस्मात पलंगाखालून निघाला आणि स्त्रीची

वेणी धरिली. नंतर सज्जनी देवलास पाहून बोलती झाली कीं: ‚माझा पति परगावीं गेला आहे, तो आल्यावर रुपये देईल असें मी बोलत असतां तूं माझे पाठीमागून आलास! त्यास ईश्वरसत्तेनें पतिही आला, आतां आपले रुपये मागून घेणें‘. असें बोलून
5 पाठीमागें फिरून सुरपाळ यास म्हणाली कीं: ‚स्वामी! याचें देणें काय आहे तें आतां द्यावें; हा वारंवार इजत घेतो, हें ठीक नाहीं‘. असें ऐकून सुरपाळ याणें वेणी सोडिली आणि देवल यास कांहीं रुपये देऊन वाटेस लाविला, आणि आपणही संतोषें-करून राहिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
10 झाली.

कथा २५.

कुरु चेद्रोचते भीरु यदि वेत्सि प्रतीपताम् ।
सिद्धचपणको यद्वद्बुद्धिपूर्वं समाचरत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चंद्र-
15 वती नगरीचेठायीं सिद्धचपणक नामें जैन राहत होता, तो महा-पंडित राजाश्रित. तेथें कांहीं दिवसेंकरून श्वेतांबर दुसरा नास्तिक आला, तोही पंडित; त्याणें सर्व जन वश केले, आणि राजाही वश केला. तें कठीन वाटून सिद्धचपणक याणें सर्वांस सांगितलें कीं: ‚आम्हीं ब्रह्मचर्येंकरून असावें हा आमचा धर्म असतां हा
20 श्वेतांबर वेश्यागमन करितो‘. असें बोलून एके वेश्येस द्रव्य देऊन श्वेतांबर याचे घरीं पाठविली, आणि आपण गावांतील चार श्रेष्ठ पुरुष बरोबर घेऊन सूर्योदयापूर्वीं त्याचे घरीं गेला. तों श्वेतांबर नग्न होऊन कांहीं मंत्रसाधन करीत होता, ते समयीं वेश्येनें जाऊन हात धरिला आणि बाहेर आणिला; हें लोकांनीं
25 पाहून ‚बौद्धांचें व्रत ब्रह्मचर्य असतां या श्वेतांबरानें अमर्यादा

केली, हा भ्रष्ट झाला' असें बोलून त्यास नगराबाहेर घालविला. नंतर सिद्धचपणक संतोषेंकरून राहत झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २६.

याहि देवि स्वदोषघ्नं यदि जानासि भाषितुम् । 5
स्वपती रत्नदेवीव प्राप्ता जारद्वयान्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं जलोद नामें नगरींत चेमराज नामें राजपुत्र राहत होता, त्याची स्त्री रत्नदेवी सुंदर व व्यभिचारिणी होती, ती देवराज नामें ग्रामाधिपति व त्याचा पुत्र धवलाच या उभयतांबरोबर क्रीडा करीत 10 असे. असें असतां एके दिवशीं रत्नदेवीचा भ्रतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाच आला; मागाहून अर्धघटिकेचे अवकाशानें त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेव्हां रत्नदेवीनें धवलाच यास लपवून देवराज याजबरोबर क्रीडा करूं लागली; इतक्यांत रत्नदेवीचा पति बाहेरून घरीं आला; त्या समयीं रत्न- 15 देवी देवराज याजवर क्रोधायमान होऊन म्हणते कीं: ,येथें कोणास शोधितोस? आमचे घरीं कोणी आला नाहीं' असें बोलून देवराजास हातीं धरून बाहेर घालविती झाली. नंतर चेमराज याणें विचारिलें कीं: ,याजवर क्रोध किमर्थ केलास?' मग तिणें धवलाच यास बाहेर काढून पतीस दाखविला, आणि 20 एकांतीं बोलली कीं: ,याचे बापाबरोबर कलह होऊन बाप मारील या भयानें हा धवलाच आपले घरीं आला, तो मीं लपवून ठेविला होता; त्याचे शोधास देवराज आला, यास्तव मीं त्यास रागें भरून बाहेर घालविला'. असें एकीकडे बोलून धवलाच यासही आपले घरीं जावें असें सांगून आपल्या घरांतून घालविती 25

झाली. नंतर चेमराज यास बहुत संतोष झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २७.

रम्भोरु गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् ।
5 मोहिनीव समर्था चेज्जारगोपनकर्मणि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी शंकरपूर गांवीं अहि नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री मोहिनी, ती कुमूर्ख धूर्त याजबरोबर क्रीडा करीत असे. हें पतीस समजल्यानंतर स्त्रीस बाहेर जावयाविषयीं निषेध करून आपले समीप 10 बाळगीत असे; याप्रमाणें असतां मोहिनीनें धूर्त यास सांगून संकेत केला, आणि आपण रात्री पलंगावरून खालीं उतरून निजली. त्या समयीं धूर्तही येऊन तिजबरोबर क्रीडा करूं लागला. त्या समयांत अहि वाणी जागा होऊन शीघ्र धूर्ताचें शिश्न धरिता झाला आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ‚सत्वर उठून दिवा लावावा, 15 मीं चोर धरिला आहे‘. हें ऐकून मोहिनी म्हणाली कीं: ‚अंधारांतून बाहेर जावयास मी भय पावतें; तर मी चोरास धरितें, तुम्हीं शीघ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा‘, याप्रमाणें बोलली. त्यानंतर अहि यागें चोर तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लाऊन आणावा म्हणून गेला. इकडे तिणें कुमूर्ख धूर्त यास 20 बाहेर घालवून पलंगासमीप गाईचें वासरूं आणिलें आणि त्याची जीभ धरून आपण निजली; त्या समयीं अहि वाणी हातांत काठी घेऊन दिवा आणून पाहिलें; तों गाईचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली आहे. नंतर तिजला जागी करून विचारिलें कीं: ‚हें काय?‘ तेव्हां तिणें सांगितलें कीं: ‚तुम्हीं माझे हातीं काय 25 दिलें तें धरून भयास्तव डोळे झांकून निजलें होतें; परंतु हें

आपल्या गाईचें वत्स त्यास क्षुधा लागली म्हणून पुढें येऊन माझी मांडी चाटली; तेव्हां कळ पडली, ती मला निद्रेचे योगेंकरून समजली नाहीं'. असें बोलून वत्स सोडिलें, आणि पतीची निर्भर्त्सना केली; तोही लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 5

कथा २८.

कृशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।
जरसे भर्तरि पूर्वं यथा देविकया कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कुंडाच ग्रामाचेठायीं जरस कुटुंबी राहत होता, तो महामूर्ख; 10 त्याची स्त्री देविका व्यभिचारिणी, ती प्रभाकर ब्राह्मणाबरोबर बिल्व्याचे वृक्षाखालीं व्यभिचार करीत असे. हें वर्तमान जरस याणें कर्णोपकर्णीं ऐकून, तें सत्य किं वा मिथ्या हें पाहविं' यास्तव एके दिवशीं बिल्व्याचे झाडावर जाऊन बसला. तों देविकेनें वृक्षाखालीं प्रभाकर यास आणून व्यभिचार करिती झाली. नंतर 15 प्रभाकर याणें तिचा पति झाडावर बसला आहे हें पाहून दूर गेला आणि एका झाडाखालीं लपून बसला: इकडे जरस देविकेचा पति खालीं उतरून स्त्रीस म्हणाला कीं: ‚बहुत दिवस चुकवीत होतीस, परंतु आज कुकर्मात सांपडलीस; तूं दुसर्‍या पुरुषाबरोबर नित्य येऊन हें कर्म करित्येस तर आज या गोष्टीविषयीं तुझें 20 पारिपत्य करितों'. तेव्हां देविकेनें उत्तर केलें कीं: ‚मीं तर कुकर्म केलें नाहीं शेतास जातांना वाटेस उष्ण लागलें म्हणून येथें क्षण-मात्र बसलें; असें असतां तुम्हांस विपरीत भासलें; तस्मात या वृक्षाचा कांहीं गुण आहे'. तेव्हां जरस म्हणाला कीं: ‚आतां मी खालीं बसतों, तूं वर जाऊन पाहा'. तेव्हां देविका झाडावर 25

चढून बसली आणि खालीं भर्त्याकडे पाहून म्हणाली कीं: ,बहुत दिवस मजपाशीं प्रतिज्ञा करीत होतां, परंतु आज दुसरे स्त्रीजवळ गेलां, ही तुमची चोरी आज सांपडली‘. असें बोलून जरसावर क्रोध करिती झाली; तेव्हां जरस आपले ठिकाणीं लज्जित होऊन 5 तिचें समाधान करिता झाला आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २९.

व्रज देवि परं जारं कर्तुं जानासि चेत्तथा ।
निजजारस्य गुप्त्यर्थं यथा सुन्दरिणा कृतम् ॥

10 दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शिह्न ग्रामीं महाधन नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री सुंदरी मोहन धूर्त याजबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेव्हां एके दिवशीं मोहन आला; इतक्यांत महाधनही मागून येतो, हें सुंदरीनें पाहिलें. मग मोहनास शिक्यांत नग्न बसविलें आणि शिकें माडीस 15 लोंबत ठेविलें: आणि आपण त्वरेनें बाहेर येऊन महाधनास म्हणाली कीं: ,स्वामी! नागवें भूत येऊन शिक्यांत बसलें आहे, त्यास कोणी भूतवैद्यास सत्वर आणावा‘. हें महाधन याणें ऐकून विचार न करितां भूतवैद्याच्या घरास गेला; इतक्यांत सुंदरीनें मोहनास खालीं उतरून बाहेर घालविला, आणि महाधन भूतवैद्य 20 घेऊन आला. त्यास म्हणाली कीं: ,तुम्ही यावयाचे पूर्वींच भूत पळोन गेलें‘. नंतर भूतवैद्य आपले घरास गेला, आणि महाधन वैद्याची स्तुति करून संतुष्ट झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३०.

गच्छ देवि विरुद्धं ते गमनं न मतं मम ।
विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ॥

पूर्वीं भयंकर श्मशानाचेठायीं करल्क व वेताळ अशीं दोन पिशाचीं राहत होतीं, त्यांस धूमप्रभा व मेघप्रभा ह्या दोन स्त्रिया अकस्मात प्राप्त झाल्यानंतर भूतांचा परस्परें त्या स्त्रियांविषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूलदेव ब्राह्मण त्या मार्गांत जात होता त्यासमीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं: ,ह्या दोन स्त्रिया आहेत यांतून आम्हास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे? हें यथार्थ सांगावें'. तेव्हां ब्राह्मण सत्यवादी, सुशील, परंतु समय विपरीत जाणून सांगितलें कीं: ,ज्याचे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याणें घ्यावी'. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचांचे हातून मुक्त होऊन स्वगृहाप्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३१.

यथेच्छं व्रज कल्याणि यत्नेच्छसि कृशोदरि ।
शशकस्य वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरक्षणे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं मधुर वनाचेठायीं पिंगल नामें सिंह राहत होता, तो अरण्यांतील पशु मारूं लागला. तेव्हां त्यांणीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं: ,आम्ही तुजला प्रतिदिवशीं एक पशु देत जाऊं आणि त्वां सर्वांचें रक्षण करावें'. तें सिंहानें मान्य केलें. नंतर एके दिवशीं ससाची पाळी आली; तेव्हां ससा याणें विचार करून प्रातःकाळीं जावयाचा नेम टाकून मध्याह्नकाळीं भीत भीत गेला; त्यास सिंहानें विचारिलें कीं: ,तुला विलंब कां लागला? याउपर मी चमा

करणार नाहीं'. ससा म्हणाला कीं: ,स्वामी! हा अपराध मज-
कडे नाहीं; आम्ही पांच ससे तुमच्या नेमाप्रमाणें येत असतां
मार्गीं दुसरा सिंह आला, त्यास आम्हीं तुमची द्वाही दिल्ही
असतां चार ससे भक्षिले; मीमाच पळून स्वामीस सर्व वर्तमान
5 सांगावयास आलों; त्यास या गोष्टीचा विचार न केल्यास दो-
घांचा निर्वाह आम्हीं गरीबांनीं कोठून करावा?' हें श्रवण करून
सिंह म्हणाला कीं: ,माझे वनांत दुसरा सिंह येऊन माझीं वनचरें
भक्षितो, हें ठीक दिसत नाहीं; तर आधीं सिंहाचें पारिपत्य
करीन, मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे? तो दाख-
10 वणें'. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तेथें सिंहास
नेऊन दाखविला आणि म्हणाला कीं: ,आतांच आपले भयेंकरून
विहिरींत गेला'. मग सिंहानें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून
दुसरा सिंह आहे असें मानून सक्रोध झाला, आणि त्यास मारा-
वयास आडांत उडी टाकिली आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून
15 वनचरांस समाधान झालें, आणि परम संतोषेंकरून राहिलीं".
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३२.

याहि देवि मनो यत्र रमते कमलानने ।
राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शां-
तिपुरीचेठायीं केशव शेटवाणी राहत होता, त्याचो स्त्री मोहिनी,
पुत्र सोमक आणि पुत्रस्त्री राजिनी, परम सुंदर, परंतु व्यभिचा-
रिणी. असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी इणें कांहीं
द्रव्य देऊन गहूं आणावयाकरितां राजिनीस बाजारांत पाठविली.
25 तिणें बाजारांत गहूं घेऊन येतेसमयीं परपुरुष पाहिला; त्याजबरोबर

संकेतें करून गहूं वाण्याचे दुकानापुढें बाजारांत ठेवून आपण संके-
ताप्रमाणें त्या स्थळीं जाऊन क्रीडा करिती झाली. त्या समयांत
वाणी याणें मोटेंतील गहूं घेऊन त्यांत धूळ बांधून ठेविली.
राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घावरें पणें येऊन तशीच
मातीची मोट उचलून घेतली. नंतर सासूनें मोट सोडून गहूं 5
पाहूं लागली, तों धूळ पाहिली. तेव्हां राजिनीनें सांगितलं कीं:
,बाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैका खालीं पडला; त्याचा शोध
करावयास्तव ही माती जमा करून आणिली आहे‘. मग मोहि-
नीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली“. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ३३.

को दोषो गमनाद्देवि वेत्सि चेत्कर्तुमुत्तरम् ।
अतीव जारिणी यद्वद्रम्भिका पतिसंनिधौ ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शंकर-
पुराचेठायीं शंकर माळी भाग्यवंत राहत होता, त्याची स्त्री 15
रंभिका अति व्यभिचारिणी असे. एकदां श्राद्धदिवशीं रंभिकेनें
आपले उपपति चार परस्परें न कळतां भोजनास बोलाविले,
आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. इकडे
उपपतीमध्यें प्रथम वाणी भोजनास आला; त्याचें अर्धस्नान होते-
समयीं सुतार येता झाला. तेव्हां वाणी यास वेळूची खोली 20
बहुत जुनी होती त्यांत लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान
करितो; इतक्यांत तरळनामा तिसरा आला. तेव्हां सुतारही
वाणी याचे खोलींत लपविला. नंतर तरळ स्नान करीत आहे;
इतक्यांत बलाधिप चवघा आला. तेव्हां तरळास भांड्याची खोली
होती, तेथें ठेविला; बलाधिप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी 25

घेऊन शंकरही येता झाला. तेव्हां बलाधिपास नेऊन तिघे जेथें लपविले होते त्या खोलीवर वेळूची माडी होती तेथें बसविला. तों इकडे सायंकाळ झाला. तेव्हां रंभिकेनें त्वरा करून माळी यांस भोजनास देऊन चवघे आपले उपपति होते त्यांस पृथक पृथक
5 अन्न नेऊन देती झाली. सर्व भोजनास बसविले; इतक्यांत वाणी याणें चीर उष्ण लागली म्हणून फूत्कार केला. तेव्हां सुतार व तरळ यांस सर्प आला असें भासून आपलीं ताटें मस्तकावर घेऊन उभे राहिले: ते समयीं माडीस ताटें लागून वेळू हालले: नंतर माडीवर बलाधिप होता, त्यास कोणी तरी धरावयास
10 आले; हा भाव उत्पन्न होऊन धांव मारून माडीखालीं उडी टाकिली; तों माडी पडूं लागली म्हणून वाणी, सुतार व तरळ असे तिघेही खोलीतून बाहेर पडून पळाले आणि चवघेही आपले घरास गेले. इकडे ,काय गडबड आहे?' म्हणून शंकर भोजन करीत होता तो मंडळीसहवर्तमान भोजन टाकून उठला आणि
15 बाहेर पाहिलें, तों आंधारांत कांहीं दिसलें नाहीं. मग शंकर याणें स्त्रीस विचारिलें कीं: ,कोण बाहेर गेल्यासारिखें दिसलें; हें काय?' ते समयीं रंभिकेनें उत्तर केलें कीं: ,स्वामी! आज तुम्ही भोजनास सायंकाळ केला, तेव्हां कालातिक्रम झाला व भक्तिहीन श्राद्ध केलें: यास्तव क्रोधेंकरून तुमचे वडील श्राद्धास
20 आले होते ते विमुख होऊन उपोषित गेले: नाहीं तर आपले खोलींतून कोण बाहेर निघणार?! तस्मात उद्यीक पुनः श्राद्ध करावें'. हें शंकर याणें सत्य मानून दुसरे दिवशीं श्राद्ध केलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३४.

याहि देवि गता वेत्सि यदि भामिनि भाषितुम् ।
कुमार्यै स्वपटं दत्त्वा यथोक्तं शम्भुना पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „कोणीएक नगरीं शंभुनामा ब्राह्मण धूर्तप्रिय राहत होता, तो एके दिवशीं 5 ग्रामांतरास जात होता; तों मार्गांत शेताचे बांधावर शेत रखावयास एक स्त्री बसली होती; तिजला पाहून समीप आला आणि तिजला तांबूल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें, तें मागावयास लागला; तेव्हां तिणें वस्त्र न देतां घरास जाऊं लागली. नंतर शंभु याणें शेतांतील जोंधळ्यांचीं 10 कणसें घेऊन मागें लागला आणि गावचे लोकांस म्हणाला कीं: ‚पांच कणसें मीं घेतलीं, यास्तव इणें माझें वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें; हा तुमचे गांवचा न्याय कीं काय?‘ नंतर सर्वांनीं तिजकडून वस्त्र ब्राह्मणास देवविलें; नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्ववृत्तांत न सांगतां वस्त्र दिलें, आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला“. 15 ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३५.

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तत्र गता सती ।
स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलक्रयकरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं को- 20 णीएक सांबनामा वाणी तीळखरेदी करावयाकरितां ग्रामांतरास जाऊन तेथें भांडशालीक वाणी याजपाशीं विचारिलें; त्याणें ‚तीळ लागतील ते देतों‘ असें बोलून सांब वाणी यास आपले घरीं भोजनास नेलें. त्याणें भांडशालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिला आपली हिर्‍याची आंगठी देऊन भोग करिता झाला. नंतर बाहेर 25

येऊन भांडशालीक यास म्हणाला कीं: ,आम्हास शंभर खंडी तीळ द्यावयाचा करार केला आहे, ते द्यावे‘. नंतर भांडशालीक म्हणाला कीं: ,करार कोणी केला आहे?‘ तेव्हां सांव वाणी बोलिला कीं: ,पूर्वीं शंभर खंडीचा निश्चय करून तुझे स्त्रीनें माझे
5 हातांतील आंगठी घेतली असतां तीळ द्यावयास विवाद करितोस? हें सावकारास उचित नाहीं‘. तेव्हां भांडशालीकानें पुत्रास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली, आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,आम्हास न कळतां व्यवहाराचा निश्चय करितेस, येणेंकरून स्वार्थ होणार नाहीं‘ असें बोलून सांव वाणी यास आंगठी व
10 कराराप्रमाणें तीळ देता झाला“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर सुखेंकरून जावें“. हें ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३६.

त्वया सुखेन गन्तव्यं तं जारं प्रति सत्वरम् ।
15 जानासि त्वं जयन्तीव यदि वक्तुं सदुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं सरड गावीं शूरपाळ पाटील राहत होता, त्याची स्त्री जयन्ती नित्य आपल्यास पीतांबराची चोळी मागत असे. तेव्हां शूरपाळ म्हणाला कीं: ,पीतांबर म्हणजे काय? हें आमचे घरीं कोणालाही ठाऊक
20 नाहीं, तर त्याची कंचुकी कोठून घ्यावी?‘ असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं शूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयंतीनें सभेंत जाऊन शूरपाळ यास बोलली कीं: ,आपले घरीं शिजली नासली भाकर आहे, ती भक्षावयास चलावें‘. हें शूरपाळ याणें ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस म्हणाला कीं: ,चौघांत येऊन तूं काय बोल-
25 लीस? तेणेंकरून मजला लघुत्व प्राप्त झालें; तर मी तुला पीतां-

वराची चोळी देतों, परंतु बोलिली आहेस तें असत्य करावें' असें बोलून तिजला कंचुकी देता झाला. तेव्हां तिणें सांगितलें कीं: ,उद्यीक मी येऊन हें वचन बोलेन; त्या वेळीं तुम्हीं गांवकरी जवळ बसले असतील त्यांस घरीं घेऊन यावें'. नंतर शूरपाळ याणें दुसरे दिवशीं तसेंच केलें. तेव्हां जयंतीनें जेवणाचें 5 साहित्य उत्तम करून भतारासहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाढिलें. तें सर्वांनीं पाहून म्हणाले कीं: ,ही स्वभाविंकरून उद्वट आहे, याजकरितां शूरपाळ यास मनस्वी बोलत्ये, परंतु कर्तृत्व चांगलें आहे'. असें ऐकून शूरपाळ संतोष पावला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ३७.

यथेष्टं व्रज कल्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।
लाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं संगम गावीं एक कुटुंबी दुर्बल शिरपति राहत होता, त्याचे शेतास 15 सरकती तर्पणशाली, तो शेताची चांगली व्यवस्था करीत असे. त्यास भोजनास शिरपतीची स्त्री लांगली नामें घेऊन जात असे; तेथें भोजनानंतर दोघांचा संगही होऊं लागला. हें वर्तमान शिरपतीनें ऐकून पाहावयाकरितां स्त्रीस न कळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून बसला. याचे पूर्वीं उभयतांचा संग झाला. 20 नंतर शिरपतीनें पाहिलें व त्यासही लांगलीनें पाहून तर्पणशाली याजवर रागेंभरून म्हणाली कीं: ,शेतांत नागर चालवीत नाहींस; परंतु हें मी पतीस सांगेन'. तेव्हां तो तर्पणशाली समजून म्हणाला कीं: ,नागर मीं धरावा आणि शेताचें काम करावें आणि तुझे पतीस अर्धा वांटा द्यावा; असी सरकत मजला पुरवत नाहीं; 25

तूं आपले पतीस सांग'. हें शिरपतीनें ऐकून विचार केला कीं: ,या उभयतांचे कलहाचें भाषण होत आहे, तेव्हां समागम कसा घडला? तस्मात व्यभिचाराविषयीं ऐकिलें तें असत्य' असें मानून घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

5

कथा ३८.

यदीच्छसि ततो गच्छ विप्रस्येव प्रभावति ।
स्वहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं प्रियंवद नाम एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असतां गोविंदनामा वाणी 10 राहत होता, त्याचे घरीं रात्रौ राहावयास गेला; त्याची स्त्री सुंदर व व्यभिचारिणी होती, तिजबरोबर प्रियंवदानें भोग करावयास्तव आपली आंगठी दिधली, आणि भोग झाल्यावर आंगठी मागूं लागला; तों सुंदरी देईना. यास्तव तसाच उठून मोडकी खाट होती तिजवर येऊन निजला आणि पहाटेस एक खाटेचा 15 पाय मोडून घेऊन वाण्याजवळ आला आणि म्हणाला कीं: ,हा खाटेचा पाय मीं मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशाकडे पिशवींत होती ती तुझे स्त्रीनें घेतली आणि आतां देत नाहीं; हा धर्म कीं काय?' असें वचन वाण्यानें ऐकून आपले स्त्रीवर रागें भरून आंगठी देवविली; तिणें लज्जेस्तव कांहीं न बोलतां आंगठी ब्राह्म-20 णास दिल्ही; ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३९.

याहि देवि परं जारं कुरु वाञ्छितमादरात् ।
यदि वक्तुं विजानासि तुलाहस्तधरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं कुंटिणीपुरींत भूधर वाणी राहत होता, तो पुण्यचयेंकरून दरिद्री होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारी वाण्याचे घरीं लोखंडी घट ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रव्यसाधन करून आला; तेव्हां शेजारी याजवळ घट मागूं लागला. तेव्हां त्याणें 5 उत्तर केलें कीं: ‚तुझा लोखंडी घट उंदीरानें भक्षिला‘. नंतर प्रतरणेची गोष्ट भूधरानें ऐकून शेजार्‍याचा पुत्र भोजनार्थ आपले घरीं नेऊन लपविला. नंतर शेजारी शोधास आला; तेव्हां त्यास सांगितलें कीं: ‚तुझा पुत्र गिधड याणें नेला‘. हें ऐकून शेजारी याणें राजद्वारीं जाऊन फिर्याद केली. ते समयीं राजाधिकारी 10 याणें भूधरास आणून विचारिलें; तेव्हां भूधरानें उत्तर केलें कीं: ‚महाराज! लोखंडी घट उंदीरानें भक्षिला हें जर खरें तर गिधड हत्तीस नेईल; मग मुलगा नेला यांत आश्चर्य काय?‘ हें ऐकून शेजार्‍यास न्यायकर्त्ते याणीं फजीत करून लोखंडी घट भूधरास देवविला आणि भूधरापासून शेजारी यास पुत्र देवविला“. ही 15 कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर जावें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४०.

गच्छ त्वं कुरु चाभीष्टं नान्तरायं करोम्यहम् ।
सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विजानासि स्वकार्यतः ॥ 20

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं एके नगरींत सुबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे राहत होते, त्यांतून सुबुद्धि देशांतरास गेला व कुबुद्धि त्याचे स्त्रीबरोबर कुकर्म आचरूं लागला. कांहीं दिवशीं सुबुद्धि द्रव्यसंपादन करून घरीं आला. नंतर कुबुद्धीनें कपटभाव दाखविला आणि विचारिलें कीं: ‚तूं काय 25

आश्चर्य पाहिलेंस?‘ मग सुबुद्धि म्हणाला कीं: ‚सरस्वती नदीचे तीरीं एके आडांत आंब्याचे झाडावर अकाळीं एक आंबा पाहिला‘. मग कुबुद्धि म्हणाला कीं: ‚हें असत्य आहे; याविषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा: जर हें सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहीं 5 हातीं जें नेतां येईल तें न्यावें, आणि असत्य झाल्यास मी नेईन‘. मग रात्रौ कुबुद्धीनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला. नंतर दुसरे दिवशीं दोघे पाहावयास गेले, तेथें सुबुद्धीनें पाहिलें, तों आंबा नाहीं; नंतर कुबुद्धि म्हणाला कीं: ‚आतां काय करावें?‘ तेव्हां सुबुद्धि यास त्याचा भाव समजला कीं: ‚आपले स्त्रीचेठायीं 10 कुबुद्धीचा लोभ आहे‘. मग सुबुद्धीनें घरीं येऊन त्वरेनें आपली स्त्री व वस्तभाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलीं आणि कुबुद्धीस आणून चौघांचे विद्यमानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला. तेव्हां कुबुद्धि स्त्रीलोभेंकरून घरांत गेला, तों स्त्री नाहीं. मग माडीवर असेल म्हणून चढावयाकरितां शिडी दोहीं हातीं 15 घेतली; तेव्हां सुबुद्धि म्हणाला कीं: ‚प्रतिज्ञा सिद्ध झाली; आतां शिडी घेऊन जावें‘. नंतर कुबुद्धि सखेद होऊन घराबाहेर आला; त्या समयीं सर्व जनांनीं त्याचा धिक्कार केला. नंतर तो आपले घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

20 कथा ४१.

युक्तं ते गमनं देवि यदि तत्र गता सती ।
संकटे वेत्सि वक्तुं त्वं किंचिद्विप्रवरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं पंचपूर नगराचेठायीं शत्रुमर्दन म्हणून राजा होता, त्याची कन्या 25 मदनलतिका; तीस मदनव्यथा होऊन कंठ दग्ध झाला. तेव्हां वैद्यास औषधास्तव राजानें दवंडी पिटविली: ‚कन्येस जो बरें

करील त्याचें दरिद्र दूर करीन‘. मग हें वृत्त एके स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिलें. तें त्याणें ऐकून राजग्रहीं गेला आणि कन्येस पाहून ‚पिशाचाचा उपद्रव आहे‘ म्हणून सांगितलें. नंतर मंत्रेंकरून वरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खटाटोप बहुत केला आणि परीचा पाहिली; तेव्हां ती मदनपीडेंनें व्याप्त आहे 5 असें पाहून मनस्वी मंत्राची गडबड दोन घटिकापर्यंत मोठ्यानें बोलिला; तें पाहून मदनलतिका विस्मय होऊन हसली, हसाव-याचे वेगेंकरून गलग्रंथि फुटली आणि राजकन्या स्वस्थ झाली. नंतर तो ब्राह्मण राजानें दरिद्ररहित केला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ४२.

सुखेन याहि भोगाय जारं सर्वाङ्गसुन्दरि ।
वेत्सि चेद्व्याघ्रमारीव शार्दूले वक्तुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं देव-ग्रामीं सिंह नामें पाटील राहत होता, त्याची स्त्री कलहप्रिया. 15 तिणें एके समयीं पतीबरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली: मार्गीं जात असतां एका अरण्यांत व्याघ्र पाहिला, तो ह्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ भूमीवर आपटूं लागला. त्या वेळीं धांवते समयीं कलहप्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राणसंकटीं म्हणाली कीं: ‚अरे मूर्खांनो! तुम्ही पृथक 20 पृथक व्याघ्र भक्षावयास कलह किमर्थ करितां? प्रस्तुत एक व्याघ्र आला आहे, त्याचा विभाग अर्धा अर्धा भक्षावा; मग दुसराही सांपडेल‘. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं: ‚ही व्याघ्रमारी आहे; पुढें गेलों तरी मजला पुत्रांकडून मारवील; तस्मात पळूनच

जावें, हें उत्तम आहे'. असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगेंकरून पळता झाला". ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४३.

व्रज देवि सुयुक्तं ते गमनं गजगामिति ।
5 यथाप्रसङ्गं ते बुद्धिर्व्याघ्रमार्या यथास्ति चेत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „तो व्याघ्र पळून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला, त्याणें विचारिलें कीं: ‚अरे पळतोस कां?‘ तेव्हां व्याघ्र म्हणाला कीं: ‚अरे मूर्खा! विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्रमारी आली आहे‘. हें ऐकून 10 जंबुक बोलिला कीं: ‚ती मजला दाखवावी; मनुष्यापासून तूं भय पावलास, हें तुला योग्य नव्हे‘. मग तो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलहप्रियेजवळ आला. तेव्हां तिणें पाहिलें, तों जंबुकानें व्याघ्रास आणिलें; मग कल्पना करून जंबुकास म्हणाली कीं: ‚अरे धूर्ता! तुजकडे तीन व्याघ्र येणें, त्यांतून एक देऊन मजला समजा- 15 वितोस; परंतु मी ऐकणार नाहीं‘ असें ऐकतांच व्याघ्र पळून चालिला; जाते समयीं जंबुक जवळ होता तो आपटून त्याचे मुखांतून रक्त वाहूं लागलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४४.

20 गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योग्यो ऽस्मि भामिनि ।
संकटे समनुप्राप्ते जम्बुकस्येव चेन्मतिः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „जंबुक व्याघ्रानें कंठाचेठायीं धरिला होता तो घावरा होऊन प्राणसंकट झालें, तथापि कसेंही करून प्राण रचावा? यास्तव व्याघ्र दूर 25 जाऊन उभा राहावयाचे समयीं जंबुकानें हास्य केलें; तेव्हां व्याघ्रानें

विचारिलें कीं: ‚किमर्थ हसतोस?‘ नंतर जंबुक म्हणाला कीं: ‚ती व्याघ्रमारी मोठी धूर्त आहे, हें मजला समजलें; तिणें मजला भक्षावयाचें योजिलें होतें, परंतु तुझे प्रसादेंकरून प्राण वांचलें; नाहीं तर आज मरण पावलों होतों; व्याघ्रमारी पाठीस लागून येत्ये असें चित्तांत आणून हसलों‘. हें व्याघ्रानें श्रवण करून सं- 5 तोषानें जंबुक सोडिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४५.

समयो ऽयं सुखं भोक्तुं तव भामिनि सुन्दरि ।
तथा त्वं वेत्सि चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं विशाल 10 नगरीचेठायीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि व्यभिचारिणीस परम दुःसह राहत होता; त्याचा पराजय करावयास वेश्येस सामर्थ्य नाहीं, मग इतर स्त्रियांची कथा काय? असें असतां विचारित विचारित वेश्या तेथें राहत होती, तिणें ह्या ब्राह्मणाजवळ सोळा 15 मोहरा आहेत असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला आणि प्रतिज्ञा केली कीं: ‚आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझें द्रव्य आहे याचा चतुर्थांश तुजला देईन, नाहीं तर तुझ्या मोहरा घेऊन तुजला सेवक करीन; प्रातःकाळ म्हणजे कुक्कुट शब्द करितो तो शब्द झाला म्हणजे तुझा पराजय झाला‘. असा 20 निश्चय करून नंतर तांबूल देणें व गोष्टींत दोन प्रहर रात्र गेली. तेव्हां वेश्येनें सखीसमीप येऊन तिजला सांगितलें कीं: ‚मध्यरात्री- नंतर पिंपळाचे वृक्षावर जाऊन कुक्कुटासारिखा शब्द करावा म्हणजे मी प्रातःकाळ झाला म्हणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन‘. असा निश्चय केला. नंतर कुंटणीनें पिंपळाचे वृक्षावर चढून 25

कुक्कुटासारिखा शब्द केला; तों इकडे संयोगानंतर दोन घटिकाही वेश्येनें ,प्रातःकाळ झाला' असें म्हणून ब्राह्मणाचा धिक्कार करून बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहतो, तों कुटीण झाडावर बसून शब्द करिते असें पाहून तिजला दगड मारून खालीं
5 पाडिली, आणि प्रातःकाळ होतांच राजास सांगून वेश्येपासून चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४६.

यथेच्छं व्रज भद्रे वै यदि वेत्सि त्वमुत्तरम् ।
10 यथा कारागरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी वत्स नगराचेठायीं शांतधर्म दरिद्री ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री कारागरा कर्कशा सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी होती. त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाक्रूर ब्रह्मराक्षस राहत होता, तो
15 कारागरेचे भयानें अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समयीं स्त्रीचे संतापेंकरून घराहून निघून चालिला; तों अरण्यांत गेला; तेथें ब्रह्मराक्षसाची भेट झाली. नंतर ,माझे घरीं आज अतिथि व्हावें' असें ब्रह्मराक्षसानें सांगितलें. तेव्हां ब्राह्मण म्हणाला कीं: ,मी कारागरेचे संतापें बाहेर निघालों आहें, त्यास मारावयाचें
20 असल्यास त्वर मारावें'. मग ब्रह्मराक्षस म्हणाला कीं: ,तूं मजपासून काडीमात्र भय न धरावें; मी तुझे घरीं राहत होतों, परंतु कारागरेचे भयास्तव पळून आलों; त्यास मृगवती नगरीचेठायीं मदन राजा, त्याची कन्या मृगलोचना आहे, तिजला मी जाऊन उपद्रव करितों, ती तुजवांचून बरी होणार नाहीं, याज-
25 करितां तूं तेथें जाऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागावा, आणि त्या राजानें कबूल केल्यानंतर उगीच विभूत तिजवर टाक

म्हणजे मी जाईन; या युक्तीनें तुजला एकवेळ बहुत द्रव्य देईन; मग तूं आपले घरीं जावें'. असें बोलून त्या ब्रह्मराक्षसानें फराळास देऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेव्हां राजानें नगरांत दवंडी पिटविली कीं: ,कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन'. त्या समयांत हा ब्राह्मण नग- 5 रांत गेला आणि बोलला कीं: ,मी उपाय करितों'. असें बोलून राजकन्येसमीप गेला आणि कांहीं मंत्र म्हणून विभूत लाविली; तों तत्क्षणींच राजकन्या स्वस्थ झाली; मग ब्राह्मणास चतुर्थांश राज्य व कन्या हीं दोन्ही मदन राजा यानें दिल्हीं; तीं घेऊन ब्राह्मण संतुष्ट झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती 10 झाली.

कथा ४९.

गच्छ देवि परं वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।
यथा कारागरानाथः हृतवान्भूतसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „तो कारा- 15 गरापति शांतनामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ राहत असे. असें असतां पुनः ब्रह्मराक्षसानें येऊन राजपत्नी सुलोचना तिजला उपद्रव केला. तेव्हां राजानें शत्रुघ्नास सांगून पाठविलें, त्याणें आपले राज्यांत मांत्रिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवैद्य समागमें घेऊन आपण येता झाला. नंतर केशवशर्मा राजपत्नीसमीप 20 जाऊन बसला; तों ब्रह्मराक्षसानें मोठा शब्द करून केशवास भयंकरून पळविलें; आणि ब्रह्मराक्षसानें कारागरेचे पतीस गुप्तरूपें जाऊन सांगितलें कीं: ,एकवेळ म्यां तुझें ऐकिलें; आतां तू आपले राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ राहावें; माझे वाटेस गेलास तर मी ऐकणार नाहीं'. असें सांगितलें. नंतर इकडे केशवशर्मा 25 पळून गेला असतां राजानें कारागरापतीची प्रार्थना केली कीं:

,आपण स्त्रीचें रक्षण करावें'. तेव्हां तो बोलिला कीं: ,मीं वारं-
वार उपद्रव कोठवर सोसावा? परंतु या समयीं उपाय करून
पाहतों, पुनः करणार नाहीं'. नंतर अवघ्यांनीं अवश्य म्हणून
कारागरापतीस राजगृहीं आणिला. तेव्हां कारागरापतीनें विचार
5 करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचे आंगीं होता यास्तव तिच्या कानांत
सांगितलें कीं: ,अरे ब्रह्मराक्षसा! माझी स्त्री कारागरा तुझा व
माझा शोध करीत येथें माझे घरीं आली आहे: ती येथें येणार'.
इतकें ब्रह्मराक्षसानें ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता
झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

10 कथा ४८.

संभोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनि ।
विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्सि चेत्संकटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं राजा
नंद सार्वभौम राज्य करीत असे; त्याचा प्रधान संकटारि राजाचे
15 प्रतापेंकरून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध झालें.
असें असतां एके समयीं राजाचे चित्तांत आलें कीं: ,पृथ्वी निर्द्रव्य
होऊन सर्व द्रव्य आपलेजवळ येईन असें करावें'. असा विचार
करून कातड्याचे रुपये चावळूं लागला. ते समयीं प्रधानानें
निषेध केला; यास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं: ,या प्रधानास
20 नेऊन मारावें'. मग सेवकांहीं अवश्य म्हणून प्रधानास नेऊन
उदकरहित एक आड खोल पाहून तेथें ठेविला; त्यास नित्य अन्न
उदकमात्र पोंचवीत असे. इकडे प्रधान मरण पावला ही हांक
झाली. असें शत्रूनें ऐकिलें. मग बंगाल देशाचे राजानें प्रधान
मेला किं वा आहे हें समजण्याकरितां दोन घोड्या एकसारिख्या
25 व अलंकारसारखे घालून परीक्षार्थ पाठविल्या कीं: ,यांत आई

व कन्या यांचा निर्णय करून पाठवाव्या'. नंतर राजा नंद याणें शालिहोत्र जाणते आणून परीक्षा केली, परंतु समजलें नाहीं. तेव्हां राजा खिन्न होऊन बसला आणि बोलला कीं: ,या समयीं संकटारि प्रधान असता तर यांची परीक्षा करता'. मग राजानें सेवकांस सांगितलें कीं: ,त्या आडांत जाऊन पाहावें, आणि संकटारि जीवंत असल्यास मला सांगावें; मी तेथें येईन'. तेव्हां सेवक म्हणाले कीं: ,महाराज! ह्या विहिरींत एक पुरुष आहे, परंतु बाहेर येत नाहीं; आपण तेथें गेल्यास समजेल'. नंतर राजा आपण तेथें जाऊन माणसें आडांत घालून संकटारीस काढिलें; आणि राजानें ओळखून संतोषेंकरून भेटला आणि बहुत सन्मान केला. मग हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें; त्याणें ध्यानांत आणून दोन्ही घोड्यांवर वारगीर बसवून फिरविल्यानंतर जीन काढविले आणि मोकळ्या सोडिल्या; ते समयीं कन्या मातेजवळ येऊन बाळचेष्टा करूं लागली; नंतर माता जिव्हेकरून कन्येस चाटूं लागली. मग कन्या व माता यांचा निर्णय करून पाठविल्यावर संकटारि जीवंत आहे असा निश्चयेंकरून बंगालाचा राजा स्वस्थ राहिला. नंतर इकडे राजा संकटारि याचे विचारें वर्तूं लागला आणि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची वासना टाकिली". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४९.

कर्तुं संभोगमेणाचि व्रज ते यत्र रोचते ।
विषमे त्वं प्रवीणासि पुनश्चेत्संकटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „संकटारि प्रधान मरण पावला हें वर्तमान होतें; तेच समयीं मंगळपुराचे राजानें एक काठी रत्नखचित करून नंद राजाकडे पाठविली कीं:

,इचा मूळभाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावी'. मग संकटारीनें पाहून सर्वांस दाखविली; परंतु कोणास समजेना. तेव्हां आपण विचार केला आणि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागीं एक लहान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली; तेव्हां अग्रभाग हलका
5 यास्तव वर राहिला आणि मूळभाग जड यास्तव खालीं गेला; त्यावरून त्या काठीचे मूळाचा व अग्रभागाचा निश्चय करून मंगळपुराचे राजास लिहून पाठविलें. त्या दिवसापासून सर्व राजे पूर्ववत करभार देऊं लागले". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

10 कथा ५०.

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि वर्तते ।
विषमे यदि वेत्सि त्वं धर्मबुद्धिरिवेप्सितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी मंगळ ग्रामाचेठायीं धर्मबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे मित्र राहत होते, ते
15 एके समयीं देशांतरास जाऊन बहुत द्रव्य संपादिते झाले, तें घेऊन येतां मार्गांत एक अश्वत्थ होता, त्याचे खालीं बसून दोन विभाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धीनें रात्री जाऊन तें द्रव्य आपले घरीं आणून ठेविलें. मग चार दिवसानंतर सुबुद्धीस म्हणाला कीं: ,आपलें द्रव्य आणावें
20 आणि उपभोग करावा'. तेव्हां सुबुद्धीनें होय म्हणून अश्वत्थाखालीं जाऊन पाहिलें, तों खांचामात्र आहेत, द्रव्य नाहीं. तेव्हां कुबुद्धि मोठ्यानें शब्द करिता झाला. मग धर्मबुद्धीस कुबुद्धीचें सर्व हृत्य समजलें. तेव्हां तो प्रधानास निवेदिता झाला; मग प्रधानानें कुबुद्धीस आणून विचारिलें कीं: ,द्रव्य काय झालें?'
25 तेव्हां कुबुद्धि म्हणाला कीं: ,दोघांचें द्रव्य टाऊक असतां तें नाहींसें

झालें; यास साच अश्वत्थ वृक्ष आहे; त्यास विचारावें म्हणजे तो द्रव्य कोणीं नेलें तें सांगेल‘. मग सर्वांनीं ही गोष्ट मान्य करून उभयतांस घेऊन तेथें गेले. तों कुबुद्धीनें आपला पिता आगो-धरच नेऊन अश्वत्थाचे ढोलींत ठेविला होता. नंतर कुबुद्धीनें अश्वत्थाची पूजा करून हात जोडून म्हणाला कीं: ‚जर मीं द्रव्य 5 नेलें असेल तर कांहीं न बोलावें; आणि धर्मबुद्धीनें नेलें असेल तर नाव घ्यावें‘. मग पित्यानें उत्तर केलें कीं: ‚धर्मबुद्धीनें द्रव्य नेलें‘. तेव्हां सर्वांस खरें भासलें. नंतर धर्मबुद्धीनें कुबुद्धीच्या पित्याचा शब्द ओळखून अश्वत्थाभोवतें गवत लावून त्यास अग्नि लावितांच पिता उडी टाकून बाहेर आला; ते समयीं सर्वांनीं 10 पाहून कुबुद्धीस धिक्कार करून शासन केलें व द्रव्य धर्मबुद्धीस देवविलें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५१.

याहि देवि रतिस्वादलुब्धे कामिनि सत्वरम् ।
गाङ्गलीव विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥ 15

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी वत्साकर नगरीचेठायीं चतुर्वेदी ब्राह्मण शिष्ट राहत होता, तो एके दिवसीं आपले रथावर बसून याचेस जात होता; तों मार्गीं अकस्मात चोर आले, ते समयीं रथ घेऊन बरोबरचे सर्व लोक पळून गेले; गांगली ब्राह्मण बंधुसहित पायांनीं चालत होता; त्यास 20 पळवेना. तेव्हां उभा राहून बंधूस म्हणाला कीं: ‚माझें धनुष्य बाण दे व चोर किती आहेत तें सांग‘; आणि लोकांस उगीच हाक मारिता झाला. तेव्हां पाठीमागून लोक बहुत येतात असें चोर समजून लोकांचे भयेंकरून पळून गेले; मग गांगली

ब्राह्मण निमूरवाणी याचेस जाता झाला". ही कथा श्रवण करून
प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५२.

व्रज श्रेष्ठं नरं देवि यं त्वं कामयसे यदि ।
5 जयश्रीरिव जानासि कर्तुं परमसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं प्रतिष्ठा
नगरीचेठायीं सप्तशाल राजा, त्याचा पुत्र चातुर्यनामा; त्याणें
निश्चय केला कीं: ‚वडीलांचे उपार्जित द्रव्येंकरून शरीरपोषण न
करावें‘. नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण व सुतार व वाणी यांचे पुत्र हे
10 तीन मैत्र करून देशांतरास निघाला. नंतर सर्वांनीं एकत्र मिळून
ध्यानांत आणिलें कीं: ‚आम्हास आर्जव करावयास एक समुद्र
आहे; याचें आर्जव करावें.

मेदिनीवसनीभूते बद्धानीव पयोनिधौ ।
रत्नान्यर्पयितुं तानि पुरः स कुरुते भुजान् ॥‘

15 या विचारें समुद्रतीरीं गेलें; तेथें एकवीस उपोषणें केलीं.
नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन चौघांस चिंतामणिरत्नें देता झाला; तीं
घेऊन तिघानीं वाण्याच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिल्हीं. त्याणें
एके दिवशीं चारी रत्नें आपली मांडी चिरून आंत ठेविलीं आणि
मांडीस टांचे देता झाला. पुढें एके दिवशीं मजलीस जातांच
20 हाक मारिली आणि म्हणाला कीं: ‚आपण मागील मजलीस
रात्रौ निजलेले होतों, तेथें रत्नें विसरलों‘. हें ऐकून सर्वांनीं
निश्चय केला कीं: ‚हा वाणी धूर्त आहे; याणें कपट केलें‘. असा
निश्चय करून ऐरावती नगरा सगेले, तेथें नित्यशालि राजा, त्याचा
प्रधान बुद्धिसागर जगविख्यात. तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून
25 म्हणाले कीं: ‚आम्हास भय व बंधन न करितां आमचीं चारी

रत्नें आम्हांत आंहेत तीं घेऊन आम्हास द्यावीं‘. नंतर राजानें होय म्हणून बुद्धिसागर यास त्यांचा निर्णय करावयास सांगितला. तेव्हां हा विषय ध्यानांत येईना. मग सखेद होऊन घरीं येऊन बसला; त्या समयांत त्याचे कन्येनें श्रीदेवीस जाऊन नमस्कार करिती झाली आणि पिता सखेद पाहून विचारिलें कीं: ,विषा- 5
दाचें कारण काय? तें सांगावें; मी निर्णय करीन‘. असें ऐकून बुद्धिसागर म्हणाला कीं: ,मला समजत नाहीं तें तुला काय समजेल? तथापि सांगतों‘. असें बोलून त्या चौघांचा वृत्तांत सांगितला. तेव्हां जयश्री म्हणाली कीं: ,यांत कांहीं विशेष गूढ नाहीं; मी ज्या समयीं बोलावूं पाठवीन त्या समयीं चौघांस 10
मजकडे पाठवावें म्हणजे त्यांचीं रत्नें त्यांस देईन‘. याप्रमाणें सांगून स्वगृहास गेली. मग रात्री चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें झाल्यानंतर चौघांसही निजावयास पृथक पृथक स्थानें दिल्हीं; आणि आपण शृंगार करून प्रथम राजपुत्राजवळ गेली आणि म्हणाली कीं: ,तुजसमीप आलें, त्यास मजला 15
लक्ष द्रव्य द्यावें आणि मजबरोबर क्रीडा करावी‘. नंतर राजपुत्र म्हणाला कीं: ,मजपाशीं येथें द्रव्य नाहीं; घराहून आणून देईन‘. तेव्हां ,हा निर्धन आहे‘ असें जाणून कोष्टी याजवळ गेली; तेव्हां त्या जवळही द्रव्य नाहीं असें जाणून तिसरा ब्राह्मण शांतनिष्ठ तोही निर्धन पाहून वाण्याच्या पुत्राजवळ गेली; तो तिच्या स्वरू- 20
पास मोहित होऊन तिची लक्षद्रव्याची प्रतिज्ञा ऐकून म्हणाला कीं: ,हे स्वामिनी! मजपासून चारी रत्नें घेऊन मजबरोबर क्रीडा करावी‘. असें बोलून मांडींतून चारी रत्नें काढून तिजला देता झाला; इतक्यांत पूर्वींच्या संकेतावरून बुद्धिसागर याणें त्वरा करून बोलावूं पाठविलें; तेव्हां घाबरी होऊन शीघ्र बाहेर निघून बापास 25
रत्नें देती झाली; याणें दुसरे दिवशीं राजासमक्ष तीं रत्नें चौघांस

वांटून दिल्हीं; तेही चौघे कृतकृत्य झाले". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५३.

व्रज रम्भोरु युक्तं ते गमनं विषमे सति ।
उत्तरं वेत्सि कर्तुं चेच्चर्मकारकलत्रवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चर्मण्वती नदीचे तीरीं चर्मकट ग्रामाचेठायीं होहा नामें चर्मक राहत होता, त्याची स्त्री देविका परपुरुषलंपट असे. असें असतां एके समयीं होहा चर्मक चर्म विकण्यास बाहेर गेला होता. इकडे स्त्रीनें परपुरुष आणून त्याजबरोबर क्रीडा करूं लागली; इतक्यांत होहा घरीं येतो, हें पाहून ,आपण बाहेर निघून म्हणाली कीं: ,स्वामी! नदींतील पाणी आणावयाकरितां गेलें होतें, तेंथें एक मोठें चर्म पडलें आहे; तें सत्वर आणावें; विलंब केल्यास कोणी घेऊन जाईल'. हें श्रवण करून तो मूर्ख ,चांभार लोभास्तव नदीस गेला; इतक्यांत इनें जार बाहेर काढून दिल्हा; होहा चांभार याणें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५४.

को दोषो गमने देवि यदि त्वं वेत्सि भाषितुम् ।
विषमे विष्णुनामेव राजदत्ते हि भस्मनि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शक्रवती नगरीचेठायीं सुशील राजा व त्याचा प्रधान सुशील; प्रधानपुत्र विष्णु संधिविग्रहाचेठायीं चतुर व राजनीतीचेठायीं चतुर, परंतु राजानें प्रधानपदवीपासून दूर केला होता. असें असतां

एके दिवशीं सुशील याणें राजास निवेदिलें कीं: ,महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे; त्यास कोठें तरीं पाठवून परीक्षा पाहावी'. मग राजा म्हणाला कीं: ,यास दूर केला असतां वारंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो तस्मात याचा तेजोभंग परराज्यांत करावा' म्हणून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णुजवळ देऊन सां- 5
गितलें कीं: ,प्रतापशंकर राजास हा पदार्थ नेऊन द्यावा' असें बोलून करंड्यावर राजमुद्रा करून स्वाधीन केला; त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पाहतां घेऊन प्रतापशंकराचे नगरास गेला. नंतर सुमुहूर्तैंकरून राजास नमस्कारपूर्वक करंडा दिल्हा. नंतर प्रतापशंकर याणें सांगितलें कीं: ,बोलण्याचा पर्याय उद्यीक 10
करावा' म्हणून प्रधानपुत्रास निरोप दिल्हा; आणि रात्री एकांतीं करंडा उघडून पाहिलें, तों आंत भस्म. मग अतिकोपैंकरून प्रातःकाळ होतांच विष्णुशर्मा यास बोलावून विचारिलें कीं: ,तुमचे राजानें करंड्यांत अमोलिक भस्म घालून काय समजून पाठविलें? याचा अर्थ समजला पाहिजे'. असें बोलून क्रोधमुद्रा दाखविली. 15
नंतर विष्णुशर्मा याणें आपला तेजोभंग करावा यास्तव हें कृत्य प्रभूनें केलें असें समजून म्हणाला कीं: ,आमचे प्रभूनें अश्वमेधयज्ञ केला, त्यास अग्निकुंडांतील पवित्र आणि अंगीकार केल्यास श्रेयस्कर पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे: 20
अन्यथा कोणी साधारण मनुष्य आणिते, परंतु मजबरावर पाठविलें; याचें कारण हेंच आहे.

गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।
सद्यः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजम् ॥

तस्मात वंदन करावें'. असें ऐकतांच प्रतापशंकर उठून शिरसा 25
वंदन करून भस्माचा अंगीकार केला व सकळ कुटुंबास दिल्हें;

नंतर विष्णुशर्मा यास बहुत अलंकार व द्रव्य देऊन पाठविला".
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५५.

गच्छ रम्भोरु युक्तं ते गमनं गजगामिनि ।
5 यदि वेत्स्युत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक सांगत आहे कीं: „पूर्वीं चर्मकूट ग्रामीं श्रीधर ब्राह्मण राहत होता; त्याणें चांभारापासून जोडा विकत घेतला. नंतर तो किंमत मागूं लागला; तेह्मां ब्राह्मण म्हणूं लागला कीं: ‚तुजला राळे देईन'. असें बोलतां 10 बहुत दिवस गेले; मग एके दिवशीं चांभारानें हात धरिला: त्या समयांत ग्रामाधिपतीस पुत्र झाला असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास घेऊन बाहिर आला आणि म्हणाला कीं: ‚हा चांभार मजकडे येऊन कांहीं पोटास द्यावें यावें असें नित्य बोलत असे; त्याज-वरून मी देत होतों तें घेत नाहीं; आतां कपटाची गोष्ट सांगतो 15 आणि मजला स्पर्श केला; त्यास कोणी धनी असल्यास याचा विचार करावा'. असें बोलिल्यानंतर ग्रामाधिकारी यांच्या सेव-कांनीं चांभारास दगड मारून गावाबाहेर घालविला आणि ब्राह्मण घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

20 कथा ५६.

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं प्रभावति ।
विषमे शान्तिको नाम वणिक्पुत्रो यथाकरोत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक म्हणाला शुक कीं: „पूर्वीं आनंद ग्रामाचेठायीं शांतिक वाणी राहत होता, तो अति कृपण. ग्रा-25 मांतरीं जाऊन द्रव्यसंपादन करावें असें असतां एके समयीं

ग्रामांतराहून द्रव्य घेऊन येत असतांना एके वाटेंत चोर भेटले,
ते आपल्यास मारितील या भयेंकरून समीप एक देवालय होतें,
तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवापुढें ठेवून आपण हातांत एक कवडी
घेऊन देवासमोर उभा राहिला आणि मोठ्यानें बोलिला: ,हे
देवा! हें द्रव्य तुजला अर्पिलें आहे, हें घ्यावें‘. असें बोलिला 5
आणि हातांतील कवडी दाखवून वारंवार प्रार्थना करूं लागला.
त्या वेळीं चोरांनीं ,देवाचें द्रव्य आहे‘ असें म्हणून नमस्कार करून
गेले; नंतर वाणी याणें देवास कवडी देऊन द्रव्य घेऊन घराज-
वळ गेला; हें पाहून देवही विस्मय पावला“. ही कथा श्रवण
करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ५७.

याहि देवि यथेच्छं त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।
पण्डितो नृप आयाते चन्द्ररेखां यथावदत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं अवंती
नगरीचेठायीं राजा विक्रम, त्याची स्त्री चंद्ररेखा शुभंकरनामा 15
पंडितावरोबर व्यभिचार करीत असे. हें वर्तमान राजानें कर्णो-
पकर्णीं ऐकिलें; तेव्हां एके दिवशीं चंद्ररेखा शुभंकराचे घरीं जाऊं
लागली, तों राजा विक्रम याणें बातमी राखून आपण पाठीमा-
गून ढाल तरवार घेऊन गेला. इतक्यांत शुभंकरानें विक्रमास
पाहून म्हटलें कीं: ,स्त्रियांचें कपट अति भयंकर आहे; तूं राज- 20
पत्नी: माझे घरीं यावयाचें काय प्रयोजन?‘ हें श्रवण करून
राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला व चंद्ररेखाही घरीं गेली“. ही
कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५८.

याहि देवि यतो यानं रोचते तव भामिनि ।
यदि कर्तुं विजानासि यथा यौवनगर्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं को-
5 णीएक स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि यौवनगर्वित होती; तिणें
चित्तांत विचार केला कीं: ‚मी चतुर आहें, परंतु माझ्ये चातुर्याचें
सार्थक हेंच कीं, आपले भ्रताराचे समच परपुरुषापाशीं समागम
करावा‘. मग एके दिवशीं परपुरुषास सांगितलें कीं: ‚तूं आज
राची शहराजवळ चिंचेचा वृच आहे त्या खालीं जाऊन उताणें
10 निजावें‘. नंतर त्याणें तसेंच केलें; मग आपण पतीस म्हणाली
कीं: ‚मजला शौचास होतें, त्यास तुम्हीं बाहेर सोवतीस यावें‘.
नंतर तिचा पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला, आणि आपण
विपरीतविलास करिती झाली, आणि पतीस म्हणाली कीं: ‚तुम्ही
मोठे शूर म्हणवितां तर चंद्रास बाण मारावे‘. मग त्या मूर्खानें
15 चंद्राचें साधन केलें. नंतर पतीस म्हणाली कीं: ‚अरे मूर्खा!
मूर्खा! तुज देखतां मीं व्यभिचार केला, तो तुजला माहित नाहीं.
असो तूं मूर्ख; तस्मात मी जातें‘. असें बोलून परपुरुष व आपण
घोड्यावर बसून जाती झाली; आणि तिचा पति लज्जित होऊन
घरांत येता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन
20 करिती झाली.

कथा ५९.

गच्छ चेद्यदि वेत्सि त्वं मुक्तिसंशय आगते ।
सुधर्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपदूतकः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक सांगत आहे कीं: „पूर्वीं सुधर्म
25 याणें आपले नगरांत विचित्र सभा निर्माण केली; ते समयीं रूपवान

राजा याणें आपला वकील कांहीं कामाकरितां सुधर्म याजकडे पाठविला. तो तेथून राजदर्शनास निघाला. ही बातमी सुधर्म राजास न कळतां आपण विचित्र सभेस जाऊन बसला आणि रूपवान राजायाचा वकील या सभेंत बोलाविला; तेंथें उदक असतां भूमि दिसावी आणि भूमि असतां उदक दिसावें, या 5 प्रमाणें चमत्कार होता. असें असतां हरिदत्तशर्मा वकील सभेस जाऊन अकस्मात जळमय मार्ग पाहून जळ आहे कीं, स्थळ आहे; हें पाहावयास हातांतील आंगठी लवेंनें टाकिली; ती पाषाणावर पडून मोठा नाद झाला; मग स्थळ आहे असा निश्चय करून निः-शंक जाता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन 10 करिती झाली.

कथा ६०.

गच्छ देवि यतो गन्तुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति ।
यदि कर्तुं विजानासि यथा तनुकया कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी धा- 15 न्यकूट ग्रामीं नाग वाणी राहत होता, त्याची स्त्री तनुका व्यभिचारिणी होती. असें असतां एके दिवशीं देवयाचा करावयास्तव सखीजनासहवर्तमान निघाली: तों मार्गीं परम सुंदर पुरुष पाहून त्यास कटाक्षिंकरून समीप बोलाविला आणि सांगितलें कीं: ,माझा पति अति निष्ठुर आहे; यास्तव माझें बाहेर येणें घडत नाहीं; 20 त्यास एके दिवशीं मी पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंश केला असें बोलेन; ते समयीं तूं त्या वाटेनें येऊन मी विषवैद्य आहें असें बोल'. असा त्या पुरुषाबरोबर संकेत केला. नंतर त्याणें तसेंच कबूल केलें. नंतर तनुका याचिहून घरीं आली आणि दुसरे दिवशीं पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंश केला म्हणून रडूं 25 लागली. तेव्हां तिचा पति धांवत येऊन पाहूं लागला, तों मूर्छा

फार पाहिली. मग घाबरा होऊन विषवैद्य पाहूं लागला; त्या समयीं पूर्वसंकेताप्रमाणें तो पुरुष येऊन म्हणाला कीं: ‚कांहीं या विषयीं उपाय आहे‘. मग त्या वाण्यानें त्यास घरांत नेला; त्याणें जाऊन तनुकेचे बोटास कडु औषध लाविलें आणि वाणी यास
5 सांगितलें कीं: ‚सर्व विषांत मनुष्याचें विष कठीण; यास्तव तनुकेचे बोटास दंश करणें‘. मग त्या वाण्यानें बोटास दांत लावितांच कडु लागलें; तें विष असें भय पावून पाणवठ्यावर तोंड धुवावयास गेला; इकडे या पुरुषानें विलास मांडिले. नंतर तो वाणी बाहेर गेला असतां वैद्य म्हणून प्रतिदिवशीं येऊन अकर्म करूं
10 लागला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६१.

याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ।
धनिकस्य प्रियाभ्यां वै कुमारेण यथा कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं गंभीर
15 नगरीचेठायीं कुमार राजपुत्र व्यभिचारिणीस्त्रीलंपट होता. त्या नगरांत कोणीएक धनिकनामा सावकार राहत असे, त्याच्या दोन स्त्रिया परम सुंदर होत्या. तेव्हां त्याणें आपले स्त्रियांस व्यभिचार घडेल म्हणून नदीचे तीरीं गांवापासून दूर घर बांधून तेथें ठेविल्या आणि आपण संरक्षणार्थ नेहेमी राहूं लागला. असें असतां एके
20 दिवशीं स्त्रीचे पायास कांटा लागला. तेव्हां पतीस सांगितलें कीं: ‚कोणी चतुर नाहावी बोलवावा आणि कांटा काढवावा‘. मग त्याणें नाहावी आणिला आणि बाहेर बसला. तेव्हां स्त्रियांनीं सोन्याची वाटी घरांतून आणून नाहावी यास दिल्ही आणि सांगितलें कीं: ‚आम्हास परपुरुषाचा समागम घडेल असा करावा‘.
25 नंतर नाहावी याणें मान्य केलें आणि कांटा काढून बाहेर गेला.

नंतर हें सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितलें. त्याणें होय म्हणून सांगितलें कीं: ,तूं माझे समागमें घेऊन त्या सावकारास सांगावें कीं: ,ही माझी स्त्री आहे: आणि मजला दूरदेशीं जाणें आहे; त्यास इचें रक्षण आपण करावें' असें भाषण करून मजला सावकाराचे स्वाधीन कर'. असें सांगून स्त्रीचा वेष घेऊन त्या गृहस्थाचे 5 घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला. नंतर नाहावी याणें पूर्वसंकेताप्रमाणें त्या गृहस्थास सांगितलें कीं: ,ही माझी स्त्री आहे, आणि मी दूरदेशीं जातों म्हणून इचें रक्षण दुसरे ठिकाणीं होणार नाहीं: यास्तव कन्येप्रमाणें इला रक्षावें'. असें सांगून राजपुत्र स्त्रियांचे स्वाधीन केला आणि आपण निघून गेला. इकडे राज- 10 पुत्र तो गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीवेष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करीत असे. असें असतां हा स्त्रीवेषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस म्हणाला कीं: ,मीं कांहीं कार्यार्थ नवस केला आहे, त्यास तुम्हीं तिघीनीं नग्न होऊन नृत्य करावें'. नंतर राजपुत्रानें स्त्रियांसारिखे केश लावून अंगसंगोपन करून 15 स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता झाला: नंतर गृहस्थाची भ्रांति गेली; राजपुत्रही स्वकार्य साधूं लागला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६२.

गच्छ चेद्विषमे वेत्सि कर्तुं यदि कृशोदरि । 20
कृतं देविकया यद्वत्सखीजारविमुक्तये ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कूटंदर ग्रामीं सोमराजा राहत होता, त्याची स्त्री मंडूका अति व्यभिचारिणी होती, तिजवरावर एक व्यभिचारी पुरुष संग करीत असे, त्याचा तिचा संकेत कीं, आंगणांत रात्री येऊन घंटा 25

वाजवावी मग मंडूकेनें बाहेर यावें. असें असतां एके दिवशीं सोमराजा याणें घंटेचा शब्द ऐकिला आणि हातीं काठी घेऊन बाहेर आला. इतक्यांत मंडूकेची सखी देविका राहत होती, तिणें पाहून धांवत आली आणि म्हणाली कीं: ‚भावोजी बैल पश्चिमेकडे निघून गेला; उत्तरेकडे कां धांवतां?‘ मग सोमराजा लाजून बैलाचे भ्रांतीनें उत्तरेस गेला; इकडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६३.

गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः सुखकर्मणि ।
यदि जानासि कर्तुं त्वं प्रसङ्गे हंसराजवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं एका अरण्यांत चारशें कोश लांब व पांचशें कोश रुंद असा एक वृक्ष होता, तेथें हंसराज सकुटुंब राहत होता. तों एके दिवशीं पापवर्धन पारधी याणें त्या वृक्षास जाळें घातलें. नंतर प्रातःकाळीं वृक्षावर चढून हंस काढून पाहिले, तों सर्व मेले असें जाणून खालीं टाकूं लागला. तों पूर्वीं हंसानें सर्वांस सांगितलें होतें कीं: ‚तुम्हीं मेल्यासारिखें राहावें आणि सर्वांस टाकिल्यानंतर एकदम सर्वांनीं उडावें‘. मग पारधी याणें सर्व हंस मेले असें पाहून एक एक हंस काढून खालीं टाकिला; ते सारे खालीं आल्यानंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरणार; इतक्यांत हंस उडून गेले; तें पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६४.

अथ चेदासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।
प्लवङ्गवत्स्वमात्मानं यदि त्वं वेत्सि रचितुम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं बहुत वानर समुद्रतीरीं राहत होते, त्यांत वचनप्रिय म्हणून एक वानर 5 राहत होता; त्याणें एके समयीं सुसराबरोबर स्नेह केला होता. नंतर एके दिवशीं सुसरानें उंबराशीं फळें आपले स्त्रीकरितां वानराजवळून मागून नेलीं, तीं सुसरीनें भक्षून म्हणाली कीं: ,हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अति मधुर असेल तर तें मजला द्यावें नाहीं तर मी मरण पावेन'. असें स्त्रीचें वचन ऐकून सुसर 10 बाहेर येऊन वानरास म्हणाला कीं: ,तूं माझ्या बंधुलाहून मजला अधिक स्नेही आहेस हें माझे स्त्रीस मजकडून समजलें; तेणेंकरून तुझी भेट घ्यावी म्हणून तिजला बहुत उत्कंठा लागली आहे; तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें'. नंतर वानरानें स्नेहभावास्तव मान्य करून सुसराचे पाठीवर बसून त्याच्या घरीं चालिला. 15 तों एक कोश उदकांत गेल्यानंतर सुसर हांसून म्हणाला कीं: ,भाई! माझी स्त्री गर्भिणी आहे, तिजला तुझें काळीज भक्षावें असा डोहळा होत आहे म्हणून मी तुजला नेतों'. हें वर्तमान कर्णद्वारें श्रवण करून म्हणाला कीं: ,भाई! हें मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहींस; आम्ही वनचरें व्याघ्रादिकाचे भयास्तव काळीज 20 समीप ठेवीत नाहीं; शरीराबाहिर काढून दूर गुप्त ठेवितों; त्यास तुला काळीज पाहिजे तर उंबराचे फळांचा स्राव नित्य त्याजवर पडतो म्हणून उंबराचे ढोलींत ठेविलें आहे; तें अति मधुर आहे; तें तुला पाहिजे तर त्या उंबराजवळ चल म्हणजे तुजला देईन'. हें श्रवण करून मूर्ख सुसरानें सत्य मानून वानरास घेऊन बाहेर 25

आला. नंतर वानर वृक्षावर चढून म्हणाला कीं: ,अरे मूर्खा! आतां तूं आपले घरास जावें: काळीज दूर ठेवून कोणी वांचत असतो कीं काय? असो; याउपर तुजबरोबर स्नेह राहावयाचा विचार समजला आहे‘. हें ऐकून सुसर स्त्रीस काळीज प्राप्त झालें 5 नाहीं आणि वानराचा स्नेहही गेला; येणेंकरून सखेद होऊन निराशेंकरून स्वगृहास जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६५.

याहि देवि सुखं भुङ्क्ष्व यदि ते ऽस्ति सहायकः ।
10 विचक्षसदृशः काले विषमे सुमतिर्ननु ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं विद्यास्थान ग्रामीं केशवशर्मा राहत होता, तो एके समयीं स्नानार्थ तटाकास गेला; तेथें वाणी याची परम सुंदर कन्या पाहून तिजबरोबर संग करावा असें इच्छिता झाला: इतक्यांत तिणें ,घागर 15 माझे मस्तकावर चढवावी‘ म्हणून केशवास सांगितलें. त्यावरून केशवानें घागर चढवितेसमयीं तिचें मुखचुंबन केलें. हें वर्तमान तिचे पतीनें पाहून केशवास हातीं धरून राजगृहास जाऊं लागला; ते समयीं मार्गांत विचक्ष नामें केशवाचा मित्र त्याणें येऊन कानांत सांगितलें कीं: ,तूं राजगृहीं गेल्यानंतर मुखचुंबन करावयाची 20 आकृति करून चवचव असा शब्द करावा‘. नंतर केशवास राजद्वारीं नेऊन प्रधानानें विचारिलें कीं: ,तूं परस्त्रीचुंबन केलेंस; याचें कारण काय?‘ तेव्हां केशवानें मित्रोपदेशाप्रमाणें केलें; नंतर प्रधान म्हणाला कीं: ,यास सोडून द्यावा; याचा अपराध नाहीं; याचा स्वभाव असाच आहे‘ म्हणून सर्व लोकांनीं निर्दोष करून 25 सोडिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६६.

कुरु जारं विशालाक्षि तथा कर्तुमलं यदि ।
यथा वेजिकया कूपे ऽधः पतन्त्या कृतं पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं कमल-
पट नगरीं वाणी याची स्त्री वेजिका व्यभिचारिणी राहत असे, 5
ती एके समयीं पतीस स्नानास उष्णोदक देऊन सीतोदक आणा-
वयाकरितां पाणवट्यावर गेली; तेथें अकस्मात जारपुरुष पाहून
त्याजबरोबर संग केला; इकडे वाणी वाट पाहत बसला. नंतर
तिणें पतीस क्रोध येईल याजकरितां कूपांत उडी टाकिली आणि
मोठ्यानें हांक मारिली कीं: ,मी कूपांत पडलें‘. मग ग्रामांतील 10
समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धावत गेले आणि वर काढिली. मग
वाणीही जाऊन घरीं घेऊन आला“. ही कथा श्रवण करून
प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि सुखं भोक्तुं विरहेण कृशा भृशम् । 15
कालिकावद्यदा वेत्सि संकटे वक्तुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं सर-
लपुराचेठायीं साधुशर्मा ब्राह्मण राहत असे, त्याची स्त्री कालिका
व्यभिचारिणी होती. तेव्हां एके समयीं महापर्व आलें, ते वेळेस
साधु बाहेर गेला असतां आपण परपुरुष आणून त्याजबरोबर 20
क्रीडा करूं लागली. इतक्यांत पति बाहेरून आला; तेव्हां आपण
सत्वर बाहेर येऊन म्हणाली कीं: ,आज कोणी सावकार नदीचे
तीरीं ब्राह्मणांस वर्षाचे बेगमीचें अन्न देतो म्हणून बहुत ब्राह्मण
गेले आहेत; तर तुम्हींही जावें‘. हें ऐकून ब्राह्मण लोभास्तव गेला;

इकडे कालिकेनें परपुरुष बाहेर काढून दिल्हा; ब्राह्मण नदीस जाऊन सावकार नाहीं हें पाहून घरीं आला; नंतर स्त्री म्हणाली कीं: ,आम्हांस लाभाविषयीं दैव नाहीं'". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

5 कथा ६८.

व्रज भामिनि युक्तं वै गमनं पुरुषान्तरे ।
वेत्सि चेत्संकटे वक्तुं यथा मदनमञ्जरी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं महेश्वरनगरीचेठायीं विचक्षण ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री मदनमंजरी; ती गांवचे जोशाबरोबर व्यभिचार करीत असे. तेव्हां एके दिवशीं मध्यरात्रीचेठायीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून जोशी याचे घरीं चालली. तेव्हां तिचा पति विचक्षण नामें पाठीमागून जाता झाला; तें मदनमंजरीनें पाहिला. मग धैर्यकरून जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांगनमस्कार करून म्हणाली कीं: ,स्वामी! आज पतीचे भयास्तव बाहेर निघावयास अवकाश नाहीं; परंतु आतां निद्रा लागली असें पाहून आलें; त्यास पूर्वदिवशीं एक स्वप्न वाईट पाहिलें, त्याचें फळ सांगावें'. नंतर जोशी युक्तीनें इचा पति बाहेर आला आहे असें ध्यानांत आणून म्हणाला कीं: ,तुझे पतीस अपमृत्यु आला आहे; त्यास उदयीक शंभर ब्राह्मणास भोजन घालावें आणि पतीकडून एक वृषभदान करवावें म्हणजे आरोग्य होईल. दुसऱ्या वेळेच्या स्वप्नाचें फळ कीं, तुजला पुत्र होईल'. असें ऐकून तिचा पति ,आपल्यास विघ्न आलें होतें, परंतु स्त्रीयें रक्षण केलें' असें जाणून संतोषैकरून घरीं जाऊन निजला. मागाहून मदनमंजरी स्वकार्य साधून पूर्ववत आपले घरीं जाऊन निद्रा करिती झाली; दुसरे दिवशीं

जोशी याणें सांगितल्याप्रमाणें केलें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६९.

गच्छ देवि न ते किंचिदन्तरायं करोम्यहम् ।
उलूकीव यदा वेत्सि पतिवञ्चनमद्भुतम् ॥ 5

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं नावरगावीं गोविंद तेली राहत होता, त्याची स्त्री उलूकी व्यभिचारिणी. असें असतां एके दिवशीं पति बाहेर गेला; ते समयीं परपुरुष आणून त्याजबरोबर व्यभिचार करूं लागली. त्या समयांत गोविंद बाहेरून येता झाला. तेव्हां उलूकी बाहेर येऊन म्हणाली 10 कीं: ‚स्वामी! तिळांच्या गोण्या बाजारांत आल्या आहेत; त्यास आपण लवकर गेलें असतां बाजारापेक्षां सवंग मिळतील‘. हें ऐकून गोविंद त्वरेनें बाजारांत गेला. इकडे परपुरुष कार्य साधून जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 15

कथा ७०.

गच्छ देवि मनोज्ञासि जारं रन्तुं यदृच्छया ।
पुलिन्द इव चेद्वेत्सि परवञ्चनमुत्तमम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं मणिकपुराचेठायीं कृष्णशर्मा ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री रतिका 20 व्यभिचारिणी. यास्तव कृष्णशर्मा तिचें रक्षण करीत असे. असें असतां एके दिवशीं रतिकेनें परपुरुषाबरोबर संग करून त्याजपासून दोन शेर सोनें घेतलें आणि त्याचे गोट करावे म्हणून पुलिंदनामा सोनार याजपाशीं नेलें. त्याणें ‚हें सोनें रतिकेनें व्यभिचारानें मिळविलें यास्तव पतीस न कळतां आपण द्यावयास 25

आली' असें समजून तिजपासून सोनें घेऊन आच्छादिलें. पुढें
रतिका मागावयास आली; तिजला म्हणाला कीं: ,तुझा पति त्या
दिवशींच तुझे पाठीमागून येऊन सोनें घेऊन गेला; मी देत
नव्हतों, परंतु कलहास प्रवर्तला कीं: ,माझी वस्तु मजला देत ना-
5 हींस, याचें कारण काय?' तेव्हां मीं सोनें दिलें'. हें रतिकेनें
ऐकून व्यभिचारेंकरून मिळविलें सोनें, यास्तव चित्तांत शोक करून
उगीच राहिली, आणि सोनार आपणास लाभ झाला म्हणून
संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हें चातुर्य तुजला असेल तर पर-
पुरुषसंगार्थ जावें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
10 झाली.

कथा ७१.

याप्रमाणें सत्तर दिवस गेल्यानंतर प्रभावतीचा पति मदन
द्रव्यसंपादन करून द्वीपांतराहून घरीं आला. नंतर विदग्धचूडा-
मणि शुक हा श्लोक म्हणून मदनास विस्मय करिता झाला:

15 „अनुरागो वृथा स्त्रीणां भाषणं च वृथा वृथा ।
अप्रियामपि मन्यन्ते प्रियां मूढजनाः खलु ॥"

हा अर्थ ध्यानांत आणून मदन सक्रोध होऊन शुकाकडे अव-
लोकन करिता झाला. नंतर प्रभावती आपल्या पतीस साष्टांगन-
मस्कार करून म्हणाला कीं: ,कुत्सितसखीजनाचे समागमेंकरून
20 मजला विपरीत बुद्धि जाहली होती; परंतु विदग्धचूडामणीनें
रचिलें; हे उपकार यादेहीं विसावयाचे नाहींत'. हें ऐकून संतोष
पावला, परंतु सखेद राहिला. नंतर मदनाचा खेद जाणून संतोष
व्हावा म्हणून विदग्धचूडामणि कथा सांगत आहे: „पूर्वीं मोठे
पर्वताचेठायीं मदन गंधर्व राहत होता, त्याची स्त्री रत्नावली
25 आणि कन्या रूपवती परम सुंदर. असें असतां एके दिवशीं नारद
गंधर्वाचे घरीं आला, त्याणें कन्येचें स्वरूप पाहिलें आणि किंचित

मदनाचा चित्तांत प्रविष्ट झाला; मग शाप दिल्हा कीं: ‚रूपवतीचे आचाराविषयीं विटंबना होईल‘. नंतर तिचा पिता मदन याणें प्रार्थना करून शापाचा मोच मागितला. तेव्हां मुनि म्हणाला कीं: ‚माझें वचन असत्य होणार नाहीं; इजला एकवेळ व्यभिचार घडेल, मग निर्दोष होईल‘. असें बोलून कनकप्रभनामा गंधर्व यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिल्हें कीं: ‚तुजला पुत्र होईल‘; इतकें सांगून नारद गेला. इकडे रूपवती यौवनांत आली; ते समयीं कोणीएक विद्याधरानें पाहून तिचा पति कनकप्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपभोग करून गेला. नंतर कनकप्रभ याणें स्त्रीस व्यभिचार घडला हें चित्तांत आणून मारावयाकरितां देवीचे देवालयांत घेऊन गेला. इतक्यांत देवी प्रत्यच येऊन म्हणाली कीं: ‚ही निर्दोष आहे; नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि विद्याधर तुझें स्वरूप घेऊन आला. तेव्हां इजला पुत्र होईल, हाही वर आहे; यास्तव इचा अंगीकार करावा‘. असें देवीचें वाक्य ऐकून कनकप्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास आला“. ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „माझ्या वदनाचा विश्वास तुजला असेल तर प्रभावती निर्दोष आहे; इचा अंगीकार करावा“. नंतर शुकाचें वचन ऐकून मदनानें प्रभावतीचा अंगीकार केला; याप्रमाणें एकाहत्तरावा दिवस पूर्ण होता झाला.

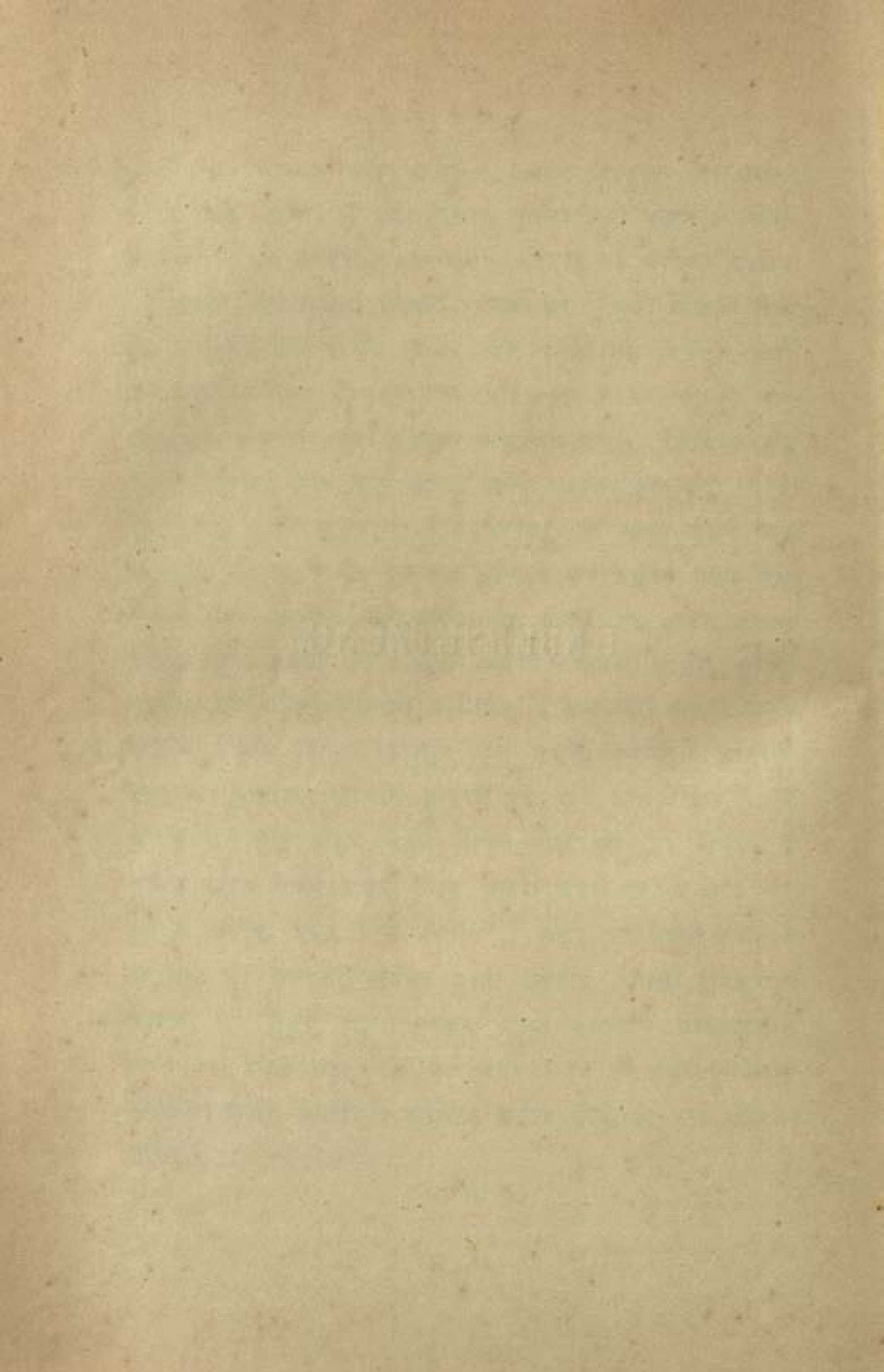
कथा ७२.

नंतर बाहत्तरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्पमालायुक्त विमान उतरलें; तें विमान पाहून विदग्धचुडामणि शुक व मालती नामें मैना हीं उभयतां शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमानारूढ होतीं झालीं. त्या उभयतांस अवलोकन करून मदन दोन्ही कर जोडून प्रार्थना करून भाषण करिता झाला कीं:

„महाराज! आपण कोण आहां? व देह कोणत्या कारणास्तव धारण केलें होतें? हें सर्व वर्तमान मजला कृपा करून सांगितलें पाहिजे“. असें भाषण श्रवण करून नंतर गंधर्व बोलता झाला: „हे मदना! पूर्व वृत्तांत सांगतों, श्रवण कर. पूर्वी मालती नामें 5 मैना ही देवांगना व मी गंधर्व. असें असतां एके दिवशीं इंद्रानें गायनाकरितां दूत पाचारण पाठविले; त्या काळीं आम्ही मधुपानाच्या योगानें उन्मत्त होऊन आज्ञाभंग केला. तेणेंकरून इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता झाला कीं: ,आजपासून पक्षी यांचा देह धारण करून मृत्युलोकीं वास कराल‘. तें श्रवण करून परम 10 भयाभीत होऊन आपण शापमुक्त व्हावें एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि बहुत प्रार्थना केली कीं, त्या काळीं इंद्र सदय होऊन उःशाप देता झाला कीं: ,तुम्ही मदोन्मत्त झालां होतां, यास्तव कोणी पुरुष अथवा स्त्रियांस कामोद्भव होऊन व्यभिचारास प्रवृत्त होतील; त्यांस व्यभिचारापासून दूर करून सुमार्गास लावाल; 15 तेव्हां त्या पुण्याच्या योगानें तुम्हास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल‘“. हें आपलें सर्व वृत्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं: ,हे मदना! हें आमचें चरित्र लेखन अथवा पठन अथवा श्रवण करील त्यास चातुर्य व संपत्ति सहज प्राप्त होतील“. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जातीं झालीं. आणि हरिदत्तानें 20 आपला पुत्र मदन आला म्हणून बहुत आनंदानें याजकजनास बहुत द्रव्य देऊन संतुष्ट केलें. तदनंतर मदन प्रभावतीसहवर्तमान सुखेंकरून सकळ संपत्तीचा उपभोग करीत होत्साता वास करिता झाला.

समाप्त

UEBERSETZUNG.

Einleitung.

Einst lebte in der Stadt Candrakalā, als König Vikramasēna die Herrschaft führte, ein Kaufherr namens Haridatta; dessen Frau hiess Śṛṅgārasundarī, sein Sohn Madana und des Sohnes Frau Prabhāvatī, die Tochter des Kaufherrn Sōmadatta. Madana, der in seine Frau verliebt war, begann sein Geschäft zu vernachlässigen: um ihm nun Sinn für dasselbe beizubringen, schenkte ihm sein Freund Trivikrama zwei Vögel, einen Papagei namens Vidagdhacūḍāmaṇi und eine Predigerkrähe mit Namen Mālatī, diese Beiden. Nun gab der Kaufherr Haridatta seinem Sohne viele Lehren, um ihm Lust zum Geschäfte einzuflössen; aber dadurch ward der Sohn zornig, hörte nicht auf seine Worte und verachtete sie. Eines Tages sprach der Papagei Vidagdhacūḍāmaṇi, der dieses sah, zu Madana: „He Madana, während deine alten Eltern dir zu deinem Besten Lehren geben, verachtest du dieselben: das ist nicht recht von dir. Was wegen solcher Sünde dem Brahmanen Dēvaśarman passirte, diese Geschichte will ich dir erzählen; höre zu.

Erzählung 1.

Es war einmal eine Stadt mit Namen Pañcapūra; da wohnte ein Brahmane namens Satyaśarman; dessen Frau war Dharmaśīlā und sein Sohn Dēvaśarman. Nachdem dieser von seinem Vater in den Wissenschaften unterrichtet worden war, verachtete er im Dünkel seine Eltern und zog aus in die Fremde. Als er hier im Walde einen siddha-Platz gefunden hatte, unternahm er daselbst Bussübungen; und sein Brahmanenglanz erstrahlte mehr und mehr. Als er nun so eines Tages nach dem Bade sich hinsetzte, um die Dämmerungsandacht abzuhalten, flog in diesem Augenblicke ein Reiherweibchen vorüber, dessen Koth auf ihn fiel. Voll Zorn hierüber blickte er empor: da ward der Reiher zu Asche. Deshalb wurde Dēvaśarman stolz, dass er ein siddha geworden sei. Darauf zog er um Almosen zu betteln umher und kam an das Haus eines Brahmanen mit Namen Nārāyaṇa. Dessen Frau Pativratā bereitete ihrem Gatten gerade Essen, weshalb eine kleine Verzögerung eintrat; als aber die Mahlzeit vorüber war, brachte sie ein Almosen.

Da blickte Dēvaśarman sie zornig an; aber Pativratā sprach: „Herr, du siehst mich zornig an; aber ich bin nicht jenes Reiherweibchen. Wegen der Bedienung meines Eheherrn geschah die Verzögerung; darum trifft mich hierbei keine Schuld; jene Tugend allein kenne ich". — Als der Brahmane das hörte, erstaunte er, erwies ihr die Achtgliederverehrung und bat: „Mutter, gieb mir Unterricht im Wissen". — Pativratā antwortete: „Mir gilt als das Höchste die Bedienung des Gatten; darum habe ich keine Zeit. Deshalb gehe nach dem Gefilde der hochheiligen Kāśī; hier wohnt ein Fleischhändler mit Namen Dharmavyādha; der wird dir Unterricht im Wissen geben". — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er nach der hochheiligen Kāśī; und nachdem er das Haus des Dharmavyādha erkundet hatte, trat er ein und sah ihn: seine Hände waren mit Blut besudelt, während er Fleisch verkaufte. Da setzte er sich nieder. Als nun Dharmavyādha das Fleisch verkauft und seinen Eltern Gehorsam erwiesen hatte, gab er dem Brahmanen Speisegeräthschaften; und nach Beendigung der Mahlzeit sprach Dharmavyādha also zu dem Brahmanen: „Es ist mir bekannt, dass du von Pativratā hergeschickt worden bist; was ich aber für ein Wissen besitzen soll, das weiss ich selbst nicht. Ich kenne nur die Verehrung der Eltern; dadurch weiss ich etwas. Aber ich bin ein Caṇḍāla und deshalb nicht berufen, dir Unterricht zu ertheilen. Dass du deine alten Eltern zu Hause im Stiche liessest und in die Fremde gingst, um ein siddha zu werden, das war nicht recht gethan. Darum magst du jetzt heimkehren und ihnen Beiden unterthan sein; so wirst du Wissen erlangen; andernfalls wirst du kein Wissen erlangen und Schuld wird dich treffen; wie ein Spruch besagt:

> Wer Verehrungswürdige nicht verehrt und Achtbare nicht achtet, der ist anzusehen als lebendtodt und kommt auch nach dem Tode nicht in den Himmel.

Also ehre die Ehrwürdigen und kehre nach Hause zurück". — Als er dieses Wort des Dharmavyādha vernommen und dessen Liebe zu den Eltern gesehen hatte, kehrte er heim und war seinen Eltern unterthan, wodurch er denn auch Wissen erlangte". Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Madana, du missachtest die Worte deiner Eltern, bist der Sinnenlust ergeben und vernachlässigst das Geschäft: das ist ungehörig. Der Weise deiner Kaste entsprechend erwirb durch Handelsgeschäfte Geld und sei deinen Eltern unterthan". — Als er diese Worte vernommen hatte, erwies er seinen Eltern die Achtgliederverehrung; dann übergab er seine Frau Prabhāvatī, weil sie sehr schön und jung war, dem Vidagdhacūḍāmani, nahm, um Handel zu treiben, Waaren mit und fuhr zu Schiffe nach einem fremden Lande. Da spürte nun Prabhāvatī den Trennungsschmerz gewaltig, wie es folgende Strophe beschreibt:

> Täglich wird das Essen zu Gift; die Perlenkette zur Last; der Mond bekommt glühende Strahlen; der sanft wehende Wind wird zum Donnerkeile; die Wohnung wird zum Urwalde; die Sandelsalbe brennt wie Funken: ach wehe! die Zeit, da der Geliebte in der Ferne weilt, gleicht dem Weltuntergange.

So fühlte sie also die Trennung. Als ihre Freundinnen das sahen, gaben sie ihr buhlerische Rathschläge und bethörten sie folgendermassen: „Du musst Deinen Leib geniessen, Prabhāvatī, sonst wird Deine Jugend nutzlos vorübergehen". — Als sie diese Worte ihrer Freundinnen gehört hatte, wollte sie mit einem Königssohne namens Guṇacandra der Liebe pflegen: deshalb legte sie mannigfachen Schmuck an und machte sich auf den Weg. Da wehrte ihr zuerst die Predigerkrähe Mālatī, die ohne zu überlegen ihren Abscheu äusserte: „Du bist eine anständige Frau; derlei schickt sich nicht für Dich". — Darauf riss Prabhāvatī, ganz erfüllt von dem Aerger über die Trennung, die Predigerkrähe aus dem Käfig, um sie zu töten; doch sie entwischte. Bestürzt hierüber blieb sie diese Nacht zu Hause; am andern Tage erheiterte sie ihr Herz; und damit ihr Vorhaben gelingen möchte, badete sie, gab Almosen, betete zu ihren Schutzgöttern und wollte um Mitternacht ausgehen. In diesem Augenblicke sprach der Papagei lächelnd: „Nun, Liebling der Familie, Du hast Dich heute geschmückt: ist etwa mein Freund Madana zurückgekehrt und gehst Du, ihn zu empfangen? Oder willst Du anderswohin gehen?" — So fragte er, und Prabhāvatī antwortete ihm lächelnd und sprach, das Gesicht vor Scham gesenkt: „Papagei Vidagdhacūḍāmaṇi, ich möchte mit einem fremden Manne zusammen der Liebe pflegen; darum bin ich auf dem Wege". — Als der Papagei das hörte, dachte er im Herzen daran, wie es der Predigerskrähe Mālatī ergangen war und sprach: „Prabhāvatī, gehe getrost hin; ich kann Dir kein Hinderniss bereiten; aber gehe nur, wenn Du Schlauheit besitzest wie Lakṣmī.

> Gehe, Herrin, wenn Du mit dem Buhlen der Liebe pflegen willst, falls Du eine Antwort zu geben weisst wie Lakṣmī ihrem Gatten".

Als Prabhāvatī dies gehört hatte, fragte sie: „Was ist das für eine wunderbare Geschichte? Erzähle sie!" — Darauf antwortete der Papagei: „Diese Geschichte ist lang; was fragst Du mich? Gehe, Dein Vorhaben auszuführen." — Aber Prabhāvatī bestand auf ihrem Willen. Da dachte der Papagei in seinem Herzen: „Wenn sie sich auf die Steinbank hier setzt, wird ihr Leib sich abkühlen und Madana sich beruhigen können." — Nachdem er so überlegt hatte, sprach er: „Setze Dich auf die Steinbank hier in die Nähe des Käfigs." — Da breitete Prabhāvatī eine Matte auf die Steinbank und setzte sich; darauf erzählte der Papagei:

„Einst lebte in der Stadt Candravatī der König Bhīmaka,

dessen Sohn Mōhana wünschte mit Lakṣmī, der Frau des Kaufherrn Haridatta, zu buhlen. Darum gab er einer Kupplerin mit Namen Māsōpavāsinī viel Geld und befahl ihr, Lakṣmī gefügig zu machen. Sie ging also in die Wohnung der Lakṣmī und gewann dieselbe durch süsse Worte für sich, während Haridatta abwesend war. Lakṣmī sprach nun hocherfreut zu Māsōpavāsinī: „Was Du verlangst, will ich thun." — Darauf antwortete Māsōpavāsinī: „Mir zu Gefallen buhle heute mit dem Manne, den ich angeben werde." — Lakṣmī entgegnete: „Ich bin eine anständige Frau; für mich schickt sich derlei durchaus nicht. Aber da ich dir mein Wort gegeben habe, so bringe einmal den Buhlen her." — Darauf brachte Māsōpavāsinī die Lakṣmī nachts für Mōhana in ihr Haus. Nun kam aber der Königssohn Mōhana zur festgesetzten Zeit nicht; ihre Geilheit war ausserordentlich: darum sprach sie zu der Kupplerin: „Bringe den ersten besten her, den du findest." — Da trat Māsōpavāsinī auf die Hauptstrasse und brachte in ihrer Dummheit und ohne zu überlegen Haridatta, den Gatten jener, herbei, der eben nach Hause gehen wollte. Als er nun eintrat, erkannte Lakṣmī ihren Gatten."

Nachdem der Papagei diese Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er zu Prabhāvatī: „Wie soll Lakṣmī nach Hause gelangen, die ihren Gatten erkannt hat, ohne ihn handgreiflich merken zu lassen, dass sie dorthin gegangen war, um Unzucht zu treiben? Das magst du angeben oder deine Freundinnen, die dir ja Unterricht ertheilt haben über den Liebesgenuss mit einem fremden Manne." — Darauf antworteten Alle: „Das wissen wir nicht; erzähle du die Pointe dieser Geschichte." — Da erzählte der Papagei weiter, nachdem er Prabhāvatī hatte schwören lassen, dass sie an diesem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte: „Sobald Lakṣmī merkte, dass ihr eigner Gatte gekommen sei, sprang sie schnell auf, fasste Haridatta mit der Hand bei den Haaren und rief: „Du Betrüger! Immer sagtest du zu mir: ‚Ausser dir habe ich keine Frau weiter lieb': aber um das zu erproben, bin ich heute hierher gegangen und habe durch dies Mittel nun so etwas erlebt; meinethalben; aber das ist unrecht." Mit diesen Worten sah sie ihn zornig an. Da sprach Haridatta; „Lass den Fehltritt vergessen sein!" So versöhnte er sich mit seinem Weibe Lakṣmī und ging nach Hause." Aus Furcht, solche Schlauheit nicht zu besitzen und voll Staunens über die Schlauheit der Lakṣmī, von der sie eben gehört hatte, ging Prabhāvatī, nachdem sie diese Geschichte vernommen hatte, diese Nacht nicht zu dem Buhlen, sondern legte sich sammt den Freundinnen schlafen.

Erzählung 2.

Am nächsten Tage, als sie den Papagei freundlich gegrüsst hatte und gehen wollte, antwortete er, während Prabhāvatī zuhörte:

„Wenn es dein Wille ist, Schöne, zu gehen, dann thue es nach Herzenslust, Schönhüftige, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Yaśōdēvī."

Als der Papagei diese Strophe hergesagt hatte, fuhr er fort: „Wenn ich dir die Geschichte von Yaśōdēvī erzähle, wird dein Aufbruch verzögert werden; darüber wirst du in Zorn gerathen und mich tödten; darum will ich lieber nicht erzählen." — Darauf sprach Prabhāvatī: „Deine Erzählung ist sehr anziehend und anhörenswerth; darum erzähle." So befahl sie; da sprach der Papagei:

„Einst herrschte in der Stadt Nandana ein König, dessen Sohn war Rājaśēkhara und dessen Frau Śaśiprabhā. Als Vīrasēna, des Dhanasēna Sohn, diese erblickt hatte, ward er von Liebesfieber gepeinigt, fiel in Ohnmacht und wurde gleichgültig gegen die gesammte Sinnenwelt. Da fragte ihn seine Mutter Yaśōdēvī nach dem Grunde seiner Unlust, und Vīrasēna erzählte, was geschehen war. Darauf sprach seine Mutter Yaśōdēvī: „Die Gattin des Königssohnes ist schwer zu gewinnen: wie soll man die erlangen?" — Vīrasēna entgegnete: „Wenn ich diese Śaśiprabhā nicht gewinne, dann muss ich sterben."

Als der Papagei die Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er: „Nun, Prabhāvatī, die Gattin des Königssohnes, Śaśiprabhā, ist sehr schwer zu erlangen; ohne ihren Besitz ist es für jenen schwer zu leben: wie wurde nun unter solchen Umständen Vīrasēna befriedigt, indem er sie gewann? Welches war das Mittel dazu? Du willst mit einem fremden Manne zusammen kommen: also strenge deine Klugheit an und sage es mir." — Auf diese Worte entgegnete Prabhāvatī: „Das weiss ich nicht; sage du es." — Da liess sie der Papagei schwören, dass sie an dem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte und sprach: „Prabhāvatī! Die Mutter des Vīrasēna, Yaśōdēvī, gewöhnte eine Hündin an sich, indem sie ihr Futter und Saufen gab; dann band sie ihr Perlenschmuck um den Hals und ging mit ihr zu Śaśiprabhā, der Frau des Königssohnes. Da fragte Śaśiprabhā: „Aus welchem Grunde hast du diese Hündin bei dir?" — Yaśōdēvī lächelte und sprach: „Das ist eine ungewöhnliche Geschichte; unter vier Augen will ich es dir sagen." Mit diesen Worten führte sie Śaśiprabhā bei Seite und sprach zu ihr: „Freundin Śaśiprabhā, in einer früheren Geburt waren wir drei, du, ich und diese Hündin, Schwestern. Da befriedigte ich nun ohne Bedenken das Verlangen nach fremden Männern; die Hündin vergnügte sich mit Knaben, und du begünstigtest niemand. Infolge dessen hast du in dieser Geburt keine Erinnerung; ich habe in dieser Geburt ununterbrochenen Genuss und Erinnerung an die frühere Geburt; die Hündin endlich hat keine Erinnerung an die frühere Geburt, bei den Genüssen findet sie viel Hindernisse und hat eine niedrige Geburt erlangt. Da du keine Erinnerung hast, bin ich aus Mitleiden mit dir zusammen mit dieser Hündin aus der früheren Geburt hierher gekommen, um dir die Hündin

zu zeigen und von der früheren Geburt zu erzählen; deshalb also bin ich hier. Da du jung bist, so erfülle einem schönen Manne seinen Wunsch; dann wirst du in einer späteren Geburt Erinnerungen und ähnliche herrliche Früchte ernten; andernfalls wirst du nichts derartiges erlangen." — Als sie diese Worte der Yaśōdēvī gehört hatte, dachte sie, die Erzählung von der früheren Geburt wird wahr sein; sie umarmte jene also und bat: „O meine Freundin, wenn diese Erzählung von der früheren Geburt wahr ist, dann bringe mir einen fremden Mann her." — Da hüllte Yaśōdēvī ihren Sohn in Frauenkleider, gab ihn im Palaste für ihre Schwiegertochter aus und gesellte ihn Śaśiprabhā zu. Vīrasēna kam nun alle Tage in Weiberkleidern und genoss ihre Liebe.

Als das Rājaśēkhara, der Gatte der Śaśiprabhā, sah, glaubte er, es sei eine Freundin seiner Frau und wehrte ihr den Zutritt nicht. Durch dieses Mittel erfüllte Yaśōdēvī den Wunsch ihres Sohnes."

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann vergnüge dich mit einem fremden Manne; was hast du dann sonst davon, wenn du dich nutzlos lächerlich machst?" — Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 3.

Am dritten Tage antwortete der Papagei, als Prabhāvatī ihn gefragt hatte, da sie gehen wollte:

„Gehe heute schnell dahin, wohin dein Herz verlangt, falls du dir selbst zu helfen weisst wie der König."

Als Prabhāvatī fragte, wie das zugegangen sei, antwortete der Papagei: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, unter der Herrschaft des Königs Sudarśana, ein Kaufmann, Vimala mit Namen, der hatte zwei sehr schöne Frauen. Ein Betrüger, der nach diesen Verlangen trug, brachte deshalb der hochheiligen Ambikā Anbetung dar; und da die Göttin gnädig war, bat er in diesem Augenblicke: ‚Möchte ich doch ein dem Kaufmann Vimala ähnliches Aeussere bekommen!' — Da ward er durch die Göttin dem Kaufmann Vimala gleich. Eines Tages nun, als dieser in die Fremde gegangen war, begab er sich, nachdem er diesen Zeitpunkt wahrgenommen hatte, in dessen Haus und spielte den Herrn ganz wie Vimala. Da fragten ihn die Leute im Hause: ‚Du hattest dich aufgemacht, um in die Fremde zu gehen: aus welchem Grunde bist du zurückgekehrt?' — Ihnen gab er folgende Antwort: ‚Da mir unterwegs viele Widerwärtigkeiten zustiessen, war es nicht möglich zu reisen'. So sprechend blieb er gelassen: den Leuten gegenüber übte er die Tugend des Gebens; den Dienern bereitete er Freude, indem er ihnen Geld und Schmucksachen u. s. w. gab; und die Frauen des Vimala genoss er. Da sagten die Leute:

‚Vimala hat eingesehen, dass der eigne Leib unbeständig und augenblicksvergänglich ist; darum giebt er unter frommen Uebungen u. s. w. sein Geld mit vollen Händen aus, wie es sich gehört.' — Einige Tage darauf kehrte der echte Vimala nach Hause zurück. Nun hatte aber der falsche Vimala zu den Thürhütern gesagt: ‚Ohne meinen ausdrücklichen Befehl lasst Niemand in das Haus herein.' Daraufhin wehrten sie jenen ab. Da stand er nun draussen, erhob ein lautes Geschrei und rief unter vielen Seufzern: ‚Irgend ein Schurke hat hier einen Betrug begangen'. — Als das die Leute hörten, liefen sie zusammen, um das Abenteuer zu sehen. Darauf ging der Kaufmann Vimala zu dem Könige Sudarśana und sprach unter lautem Weinen: ‚Ein Betrüger hat mich hintergangen und in meinem Hause eine Vermengung der Kaste bewirkt'. — Da sandte der König Boten, um nach dem falschen Vimala zu sehen. Dieser gab ihnen aber Geld und gewann sie für sich. Darauf kamen sie zu dem Könige zurück und meldeten: ‚In dem Hause der ist der Kaufmann Vimala; das hier aber ist ein hergelaufener Betrüger; der König möge das selbst prüfen.' — Da liess der König den Betrüger zur Untersuchung aus dem Hause holen und hiess Beide sich zusammen niedersetzen: da war keine Unterscheidung möglich, wer der echte und der falsche sei. Darüber ward der König bestürzt; denn er dachte: ‚Als Herrscher muss ich die Bösen strafen, die Guten belohnen und die Armen schützen; durch solches Thun wird der Himmel erlangt.

Das Feuer, welches entstanden ist aus dem Schmerze
und der Qual der Unterthanen, verlischt nicht eher, als bis
es Geschlecht, Macht und Leben der Könige verbrannt hat.

Darum soll der Herrscher die Unterthanen wie seine Kinder beschützen; den Grundsatz halte er gebührend fest'. — Als der König so überlegt hatte, setzte er sich allein nieder und ersann eine List; die war folgendermassen: Er liess die Frauen des Vimala kommen und befragte sie gesondert über die Begebenheiten seit ihrer Hochzeit. Dann fragte er auch die beiden Anderen, den echten und den falschen Vimala, einzeln: da sprach der echte Vimala übereinstimmend mit den Aussagen der Frauen, wie es sich verhielt; der falsche Vimala aber ward verwirrt und blieb stumm. Da liess der König den Betrüger zur Strafe auf einen Esel setzen und stiess ihn aus dem Lande; dem echten Vimala aber gab er die Frauen, das Haus und Geld zurück und befriedigte so alle Welt. Darauf genoss der König in der Welt den Ruf eines höchst weisen und verständigen Herrschers, der seine Grundsätze gehörig befolgt."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du ebensolche Klugheit und Ueberlegung besitzst, dann magst du in das Haus des Buhlen gehen." — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 4.

Am folgenden Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, sprach dieser: „Wenn du gehst, ohne auf mich zu achten, so ist das unpassend für dich. Die Reden von Kindern sogar soll man hören, wenn sie erspriesslich sind; die Worte der Alten jedoch soll man niemals missachten; sonst folgt Schaden. Indem ich mit Bezug darauf eine Geschichte zu erzählen beginne, sage ich zunächst folgende Strophe her:

> Der Brahmane, der auf die Worte der Alten nicht hörte, sondern sie gänzlich verachtete, gerieth bei der Verheirathung mit Viṣakanyā in Missgeschick, Herrin."

‚Was ist das für eine Geschichte?' fragte Prabhāvatī, und der Papagei antwortete: „Einst lebte in der Stadt Sōmaprabhā der Brahmane Sōmaśarman, der hatte eine Tochter mit Namen Viṣakanyā. Nun wollte kein Freier kommen, um sie zu heirathen, da sie diesen Namen hörten. Darum begab sich Sōmaśarman, um seiner Tochter einen Mann zu suchen, sammt dieser nach Janasthāna. Hier lebte eine Brahmane namens Gōvinda, der war beschränkt und arm: ihm wollte jener seine Tochter Viṣakanyā mit Namen zur Frau geben. Wiewohl nun dem Gōvinda Freunde, Verwandte und Eltern abriethen, so achtete er doch nicht auf sie, da er Jener Schönheit und Anmuth sah, und heirathete sie. Nach einiger Zeit sprach Viṣakanyā also zu ihrem Gatten: ‚Viele Tage sind vergangen, seit ich mich aus dem Vaterhause entfernt habe; darum bringe mich wieder in meines Vaters Haus, sonst wirst du auf der Stelle deiner Frau nicht mehr beiwohnen dürfen.' — Da verfertigte Gōvinda einen Reisewagen und brach zusammen mit Viṣakanyā auf. Unterwegs traf sie zufällig ein hübscher, kräftiger und redegewandter Brahmane namens Viṣṇuśarman; zwischen diesem und Viṣakanyā entstand unterwegs infolge ihres Verkehres heftige Liebe. Als Viṣṇuśarman aber den Beiden ein paar Betelnüsse und einige Blumen geschenkt hatte, da fassten sie vollends Vertrauen und liessen ihn mit auf den Wagen steigen, während Gōvinda abstieg und zu Fusse ging, wodurch er ein wenig zurück blieb. Inzwischen nannte Viṣṇuśarman der Viṣakanyā seinen Namen, Geschlecht und Stammbaum, fragte sie ebendanach, erfuhr es und machte sie ganz toll in sich. Nun kam Gōvinda und wollte auf den Wagen steigen: da rief Viṣṇuśarman: ‚Ha, du Räuber, was willst du dich auf den Wagen setzen?' und wehrte ihn ab. Da erhob sich unter den Beiden Zank, und sie stritten miteinander; da aber Viṣakanyā die Partei des Viṣṇuśarman ergriff, so überwand dieser den Thor Gōvinda und machte sich mit Viṣakanyā auf den Heimweg. Gōvinda, der ihnen auf dem Fusse nachfolgte, schlug unterwegs in einem Dorfe Lärm: ‚Der da geht mit meinem Weibe durch; helft mir!' — Da liess der Schulze Viṣṇuśarman sammt Viṣakanyā greifen und vor sich bringen und verhörte ihn, worauf

er zur Antwort gab: ‚Während ich mit dieser meiner rechtmässigen Frau mich unterwegs befand, wollte sie Gōvindaśarman hier mit Gewalt rauben.' — Als er das gehört hatte, fragte er Gōvindaśarman: der sagte dasselbe aus. Nachdem der Schulze ihre übereinstimmenden Aussagen vernommen hatte, verhörte er die beiden Brahmanen einzeln: ‚Wieviel Tage sind seit der Hochzeit mit ihr vergangen? Zu welcher Zeit bist du mit ihr aus dem Hause gegangen? Und woher kam der Andere unterwegs? Wie war das?' — Auf diese Fragen antwortete zuerst Gōvindaśarman der Wahrheit entsprechend, und das stimmte genau zu der Aussage der Viṣakanyā: Viṣṇuśarman aber wusste keine Antwort und war verdutzt. Da bestrafte ihn der Schulze schmählich und wies ihn aus dem Dorfe; Viṣakanyā aber gab er dem Gōvindaśarman zurück und sprach zu ihm: ‚Du Thor! Dieses Weib ist eine Hure; wenn du mit ihr zusammen lebst, wirst du hier Schmach und dort die Hölle ernten. Darum magst du zu einer andern Heirath schreiten.' — Daraufhin gab Gōvindaśarman sie ihrem Vater wieder und kehrte in sein Haus zurück."

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn man auf das Wort verehrungswürdiger Männer nicht hört, findet man solchen Lohn.

> Der Mann, der die Lehren der Alten so verachtet, der geräth in Missgeschick gleichwie der Brahmane Gōvinda.

Darum missachte nie die Worte älterer Leute." — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 5.

Am andern Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, antwortete dieser:

> „Gehe, Herrin, wenn du selbst in der Verlegenheit einen Ausweg zu finden weisst wie jene Bālapaṇḍitā in dem Audienzsaale."

‚Wie war diese Geschichte?' fragte Prabhāvatī, und der Papagei erzählte:

„Einst herrschte in der Stadt Ujjayinī der König Vikrama, dessen Frau hiess Kāmalikā. Eines Tages, als sie mit dem Könige zusammen speiste, bot ihr Vikrama, um ihr Liebes zu erweisen, gekochte Fische an: da entgegnete Kāmalikā: ‚Herr, wie sollte ich den Leib eines fremden Mannes berühren?!' — Als die gekochten Fische das hörten, lachten sie, obwohl sie todt waren. Da befragte der König nach dem Essen seine Minister, Astrologen und andere kluge Männer, weshalb die Fische gelacht hätten; aber Niemand wusste es. Darauf sprach er zu seinem Hauspriester: ‚Du bist der guru der Familie; darum magst du sagen, weshalb

die Fische gelacht haben; sonst werde ich dich aus der Stadt jagen lassen.' — Als der Hauspriester das hörte, machte er sich anheischig, es in fünf Tagen zu sagen und ging voller Sorgen nach Hause. Er hatte eine Tochter mit Namen Bālapaṇḍitā: als diese ihren Vater in Sorgen sah, fragte sie: ‚Vater, du bist heute voller Sorgen; was ist der Grund davon? Das sage mir. In der Unglückszeit sollen Kluge keine Bestürzung kennen, wie die Strophe besagt:

> Roth ist die Sonne bei dem Aufgange, roth ist sie auch bei dem Untergange: im Glück wie im Unglück behalten Grosse ein und dasselbe Aussehen.
>
> Die Festigkeit soll man im Unglück nicht verlieren, nicht zweimal dasselbe sagen und die Wahrheit sprechen: wer hat diese ausserordentlich schweren Pflichten den Guten auferlegt?'

Der Brahmane beherzigte diese Worte, erzählte seiner Tochter, was sich in dem Palaste des Königs zugetragen hatte und sprach: ‚Wenn ich die Bedeutung des Lachens der Fische nicht angebe, wird der König mich aus der Stadt jagen lassen. Bis heute habe ich dem Könige gedient: diese Anhänglichkeit ist vergeblich gewesen, und ich bin in eine solche schlimme Lage gerathen! Ja, die Zuneigung des Fürsten ist zu allen Zeiten unbeständig gewesen; das besagt die Strophe:

> Bei Niemandem ist Freundschaft, Vertrauen, Liebe und Verwandtschaft für möglich zu halten, am allerwenigsten aber bei einem hochgemuthen Fürsten.
>
> Reinlichkeit bei der Krähe; Wahrhaftigkeit bei dem Spieler; Milde bei der Schlange; Aufhören der Geilheit bei dem Weibe; Muth bei dem Castraten; philosophisches Denken bei dem Säufer; Freundesgesinnung bei dem Könige: wer hat das je gesehen oder gehört!?
>
> Man soll kein Zutrauen hegen zu Flüssen, Thieren mit Krallen, Thieren mit Hörnern, Räubern, Weibern und Fürstengeschlechtern.
>
> Geringelt, gepanzert, grausam, in Windungen gehend, sehr böse und durch kluge Sprüche zu gewinnen: so gleichen die Könige den Schlangen.

Kurz: da König Vikrama seine gnädige Gesinnung geändert hat, will ich heute auf und in ein anderes Land gehen; darauf bezüglich ist die Strophe:

> Einen Menschen gebe man auf um der Familie willen; die Familie gebe man auf um des Dorfes willen; das Dorf um des Landes willen; die Erde um seiner selbst willen.

Als das Mädchen Bālapaṇḍitā diese Worte ihres Vaters vernommen hatte, sprach sie: ‚Du hast recht mit deiner Rede; aber

wenn du bei dem Fürsten in Ungnade fällst, hast du von keiner Seite mehr Ehre zu erwarten; darum diene dem Herrscher unterthänigst, damit du deinen Ruhm mehrst.

> Der Letzte wird der Erste sein, wenn er dem Erdherrscher dient; der Erste wird der Letzte sein, wenn er dem Dienste sich entzieht.

Darum thue ehrerbietigst Fürstendienst.

> Dem in der Nähe befindlichen Manne allein ist der Fürst gnädig gesinnt, mag er auch ungebildet, niederen Standes oder dumm sein: Fürsten, Weiber und Schlingpflanzen halten sich gewöhnlich an den, der neben ihnen steht.
>
> Unterthänige, wohlbewanderte Diener zügeln den Fürsten, wenn er auch noch so unbändig ist, und sorgen für das, was ihm erwünscht ist.
>
> Für Männer der Wissenschaft, Hausherren, Künstler, Grosse und Dienstbeflissene giebt es keine Wohnstätte ausser bei dem Fürsten.
>
> Denjenigen Männern von grosser Macht, die sich nicht um den Fürsten schaaren, wird als lebenslängliche Sühne Bettelbrot zuerkannt werden.
>
> Für diejenigen Leute, die Schlangen, Tiger, Elefanten u. s. w. bändigen, ist hienieden die Bändigung eines Fürsten keineswegs sehr schwer.
>
> Der Wissende erreicht nur dann hohe Stellungen, wenn er sich an den König anschliesst: nirgends wächst der Sandelbaum, ausser auf dem Malaya.
>
> Ist der Fürst gnädig, dann giebt es stets blendend weisse Sonnenschirme, herzerfreuende Rosse und brunsttolle Elefanten.

Also der Sinn dieser acht Strophen ist der: wer ein gewandter Mann ist, soll dem Könige dienen, indem er seine Aufmerksamkeit auf seine Pflicht richtet. Zur Zeit des Missgeschickes soll er sein Leben sogar opfern und Hingebung üben; so wird den Dienern alle Bedrängniss fern bleiben; sie werden wechselweise Segen und Glück finden, und die beste der Welten des Jenseits wird ihnen werden'. — In dieser Weise gab Bālapaṇḍitā ihrem Vater Lehren und fuhr dann fort: ‚Du hast von Vikrama besondere Gnade erfahren; nun die Zeit der Noth gekommen ist, müssen kluge Leute von deinesgleichen nachdenken und des Herrschers Zweifel beseitigen. Darum fasse Muth, gehe in den Audienzsaal des Vikrama und sprich: ‚Meine Tochter sagt, sie wolle den Grund des Lachens der Fische nennen'. — Darauf ging der Brahmane hin und meldete es dem Könige: da liess dieser Bālapaṇḍitā holen. Sie ging hin, sprach den Segensspruch und begann: ‚König Vikrama, es ist nicht recht, dass du einen weisen Brahmanen ohne Grund bestrafen willst, nachdem du ihn erfolglos über ein Geheimniss befragt hast. Bis

auf den heutigen Tag hat noch Niemand gesehen oder gehört, dass Fische lachen. Und ziemt es sich etwa, uns Frauen nach diesem Wunder zu fragen? Du selbst musst die Zweifel Aller lösen: darum denke du selbst ernstlich darüber nach; so ist es in der Ordnung. Trotzdem aber will ich es dir sagen, wenn du Neugierde danach empfindest:

> Die hochgetreue Königin berührt diese Fische nicht, weil sie einen männlichen Namen haben: darum fürwahr lachten die Fische.

Wohlan, Vikrama, überlege selbst den Sinn dieser Strophe im Geiste'. — Als Bālapaṇḍitā soweit gesprochen hatte, ging sie nach Hause".

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Die Antwort darauf werde ich morgen erzählen". — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 6.

Am nächsten Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī, als sie gehen wollte: „Da der König Vikrama nicht auf die Bedeutung jener Strophe kam, floh ihn der Schlaf in der Nacht.

> Wie sollten wohl diejenigen Schlaf finden, Beste, die von schwerer Krankheit gepeinigt sind; die untreue Frauen haben und deren Feinde noch nicht besiegt sind?!

Am folgenden Tage liess Vikrama Bālapaṇḍitā holen und sagte zu ihr: ‚Ich habe den Sinn jener Strophe nicht gefunden; darum magst du mir den Grund angeben, weshalb die Fische gelacht haben'. — Bālapaṇḍitā antwortete: ‚König Vikrama, forsche nicht danach; wenn man es dir sagt, wirst du Reue empfinden wie einst die Frau des Kaufmanns'. — Der König fragte: ‚Wie war das?' und Bālapaṇḍitā erzählte:

‚Einst lebte in der Stadt Ujjayinī ein Kaufmann namens Sumati; der verarmte im Laufe der Zeit, weshalb ihn seine Frau und seine Verwandten verliessen.

> Wer Geld hat, hat auch Freunde; wer Geld hat hat auch Verwandte; wer Geld hat, der ist ein angesehener Mann hienieden; wer Geld hat, der ist gelehrt.,
>
> Fünf gelten für todt, Bhārata, auch wenn sie leben: der Arme, der Kranke, der Thor, der Reisende und der beständig Dienende.

Darauf fristete nun dieser Sumati sein Leben, indem er Gras, Holz u. s. w. verkaufte. Unter solchen Umständen traf es sich eines Tages, dass er kein Gras und Holz fand; indem er nun seines Weges ging, sah er einen grossen hölzernen Gaṇapati und dachte: ‚Wenn ich diesen Gaṇapati zerhacke, werde ich für ein paar Tage Lebensunterhalt haben'. — Nachdem er so überlegt hatte, ging er hin, den Gaṇapati zu zerhacken: da sprach der Gott, gnädig ge-

sinnt, zu ihm: ‚Schlage mich nicht entzwei; ich will dir täglich zur Leibesnahrung fünf Brote geben; komme frühmorgens und hole sie; aber erzähle das Niemandem, sonst wirst du keine Brote mehr bekommen'. — Das versprach Sumati und hatte nun alle Tage fünf Brote mit Schmelzbutter und Zucker, womit er seine Familie ernährte. Eines Tages gab die Frau des Kaufmannes, Padminī, ihrer Freundin von diesen Broten. Da fragte dieselbe: ‚Sage mir doch, woher du diese Brote hast! Wenn du es mir nicht sagst, kann zwischen dir und mir keine Freundschaft mehr sein'. — Da fragte Padminī ihren Gatten hartnäckig aus; der Kaufmann Sumati aber sprach: ‚Was hast du davon? Wenn ich es dir sage, wird unser Wohlstand aufhören und uns Reue treffen'. — Aber trotzdem blieb Padminī hartnäckig dabei. Da dachte der Kaufmann:

„Wem die Götter den Untergang zugedacht haben, dem nehmen sie die Ueberlegung, dass er nicht sieht, was ihm zuträglich ist'."

Darauf fuhr Bālapaṇḍitā fort: „Vikrama, vom Schicksale verlassen erzählte der Kaufmann, woher die Brote kämen. Als das Padminī gehört hatte, erzählte sie es ihrer Freundin; und diese gab ihrem Manne eine Axt und schickte ihn frühmorgens fort, um den Gaṇapati zu zerhacken. Zu derselben Zeit kam auch der Kaufmann Sumati dorthin. Als Gaṇapati das sah, band er den Kaufmann mit einer Fessel und sprach: ‚Von heute ab giebst du die fünf Brote, die du von mir erhieltest, deinem Nachbar; thust du es nicht, dann wirst du den Tod finden'. — Diesen Vorfall erzählte Sumati daheim seiner Frau und sprach: ‚Deinetwegen haben wir Schaden erlitten'. Und Padminī empfand Reue'.

Als Bālapaṇḍitā dem Könige diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚König Vikrama, aus diesem Grunde will ich es dir nicht sagen, weshalb die Fische gelacht haben; wenn ich es sage, wirst du Reue empfinden'. — Nachdem Bālapaṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim."

Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 7.

Am folgenden Tage fragte Prabhāvatī den Papagei, als sie gehen wollte: „Wie ging denn die Geschichte weiter? Erzähle sie." — Darauf antwortete der Papagei Vidagdhacūḍāmaṇi:

„König Vikrama liess Bālapaṇḍitā holen und fragte sie nach dem Grunde, weshalb die Fische gelacht hätten. Da antwortete Bālapaṇḍitā:

‚Ausserordentlich gross fürwahr ist die Lust und Wonne von Mann und Frau: wenn ich das erzähle, wird Kummer dich treffen wie den Brahmanen'.

Als Vikrama das gehört hatte, sprach er: ‚Die beiden Worte Lust und Wonne haben ja denselben Sinn: welchen Unterschied

machst du, dass du sie beide in einen Vers setzst? Und wer war der Brahmane? Das sage mir'. — Darauf antwortete Bālapaṇḍitā: ‚Der Genuss des Glückes, das dem eignen Selbst zu theil wird, heisst Lust; wenn diese in ausserordentlicher Stärke verspürt wird, soll man sie Wonne nennen. Jetzt will ich eine Geschichte erzählen, die höre an.

Einst lebte in des Königs Vīra Stadt Vacchōjana ein Brahmanensohn namens Kēśava; der dachte einst in seinem Herzen: ‚Ich lebe von dem Gelde meiner Eltern: das ist nicht recht.

> Die Besten sind berühmt durch eigne Vorzüge, Mittelsorte durch die Vorzüge des Vaters, Gewöhnliche durch die Vorzüge des Onkels, ganz Erbärmliche durch die Vorzüge des Schwiegervaters'.

Nachdem er so überlegt hatte, zog er aus, die Welt zu durchstreifen; und als er viele Götterstätten, Wallfahrtsplätze, Städte, Wälder und Haine besucht hatte, sah er auf einem Leichenacker einen Vollendeten. Er erwies diesem die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Ich bin, nach Geld verlangend, als dein Gast hierher gekommen'. — Darauf sprach der Vollendete, als er die klägliche Rede des Brahmanen vernommen hatte, voll Grossmuth und Mitgefühl: ‚Wohlan, Brahmane; ich will dir diese Mennige hier geben; so oft du sie mit der Hand berührst, wird sie fünf Goldstücke geben: wenn du sie aber über das Mass hinaus berührst oder sie einem Andern giebst, werden Beide keinen Nutzen davon haben, und die Mennige selbst wird verschwinden und nicht wieder zu erlangen sein'. — Da nahm der Brahmane die Mennige und ging nach der Stadt Ratnāvatī. Hier war eine Hetäre mit Namen Sthagikā: in diese verliebte er sich und gab ihr unermessliches Geld. Da fragte ihre Kupplerin: ‚Dieser Brahmane treibt kein Geschäft: woher nimmt er dann das Geld? Wie ist das?' — So fragte sie Sthagikā, und diese fragte den Kēśavaśarman: da erzählte der dumme Brahmane, seinen Vortheil vergessend, die ganze Geschichte und gab ihr die Mennige. Da er nun kein Geld mehr hatte, jagte ihn die Kupplerin aus dem Hause. Er ging nach dem Palaste des Königs und erhob Klage: aber die Kupplerin entgegnete: ‚Grosskönig, dieser Bettler ist liebestoll und bringt gegen uns eine falsche Anklage voll unmöglicher Behauptungen vor'. — Alle, die die Worte der Kupplerin gehört hatten, stimmten ihr bei, und der Brahmane wurde aus der Stadt gestossen; die Mennige aber war verschwunden'.

Als Bālapaṇḍitā diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚Vikrama, infolge der Hartnäckigkeit der Sthagikā hatte sie keinen Nutzen mehr von der Mennige, und der Brahmane hatte keinen Nutzen mehr von Sthagikā: beide empfanden Reue. In denselben Zustand wirst du gerathen; darum sage ich: denke selbst über den Sinn jener Strophe nach'.

Als Bālapaṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim.*

Erzählung 8.

Hochgemuther, dich wird Reue treffen wie Subhagā, da sie den Freund nicht fand, das Haus verloren war und ihr Wunsch nicht erfüllt ward.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Wie ging die Geschichte weiter? Erzähle!" — Da sprach der Papagei:

„Am vierten Tage ging Bālapaṇḍitā hin und sprach zu Vikrama: ‚Wenn ich dir sage, weshalb die Fische gelacht haben, Vikrama, dann wirst du in ähnliche Lage kommen wie die Tochter des Kaufmanns'. — Der König fragte: ‚Wie war es damit?' — Darauf erzählte Bālapaṇḍitā: ‚Einst lebte in König Vikrama's Stadt Tripura ein Kaufmann mit Namen Sundara; dessen Frau Subhagā war eine arge Hure. Als sie einst ausgehen wollte, wurde sie von ihrem Gatten daran gehindert. Darauf sprach sie zu ihrer Freundin: ‚Bestelle heute irgend einen Mann in den Yakṣa-Tempel und komme dann wieder und bringe mir Bescheid'. — Als nun die Zeit gekommen war auszugehen, hiess Subhagā ihre Freundin an das Haus Feuer anlegen, während sie selbst nach dem Tempel ging. Jener Mann verliess aber, als er das Feuer bemerkte, den Tempel, um zuzusehen: Subhagā, welche merkte, dass er fort war, ging nach Hause zurück: da war das Haus verbrannt. Da empfand sie Reue.

Darum, Vikrama, sinne du selbst über die Bedeutung jener Strophe nach; das ist das Beste'. — So sprach Bālapaṇḍitā und ging heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 9.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Fand denn Vikrama bei seinem Nachdenken den Grund des Lachens der Fische?" — Der Papagei antwortete: „Vikrama selbst fand ihn nicht: darum liess er Bālapaṇḍitā kommen und sagte: ‚Ich habe den Sinn jener einen Strophe nicht gefunden'. — Bālapaṇḍitā entgegnete: ‚König Vikrama, da du es trotz meiner Andeutungen nicht merkst, will ich es dir sagen. Warum hast du deinem ersten Minister namens Puṣpahāsya, den besten unter allen Ministern, verboten, den Palast zu betreten, wiewohl er unbescholten ist?' — Als der König das gehört hatte, sagte er: ‚Wenn dieser Minister in den Audienzsaal trat und lachte, fielen aus seinem Munde Blumen: diese Thatsache ward allen Königen bekannt, weshalb sie Boten schickten, das Wunder zu schauen. Bei dieser Gelegenheit lachte Puṣpahāsya nicht, und es fielen keine Blumen aus seinem Munde: aus diesem Grunde wurde er verbannt'. — Darauf fragte Bālapaṇḍitā: ‚Weshalb lachte denn Puṣpahāsya nicht? Hast du den Grund erfahren?' — Der König antwortete: ‚Ich kenne den Grund nicht!' — Da fuhr Bālapaṇḍitā fort: ‚Dann hast du gefehlt, dass

du ihm sein Amt nahmst, ohne den Sachverhalt zu prüfen. Kurz, was forschst du nach der Ursache des Lachens der Fische, während diese Sache noch nicht aufgeklärt ist? Wenn du das erforschen willst, dann lass Puṣpahāsya holen und frage ihn nach seinem (Nicht-)Lachen und dem Lachen der Fische; er wird es dir sagen'. — Auf diese Worte hin liess Vikrama seinen Minister Puṣpahāsya holen und ihm Ministerkleidung geben und fragte ihn nach den beiden Gründen. Da sprach Puṣpahāsya: ‚Häusliche Schande soll man sicherlich Niemandem erzählen.

> Geldverlust, Herzeleid und Ungemach im Hause, Betrügerei und Missachtung soll der Verständige nicht ausposaunen.

Aber des Herren Befehl ist meine Richtschnur: darum berichte ich. Grosskönig, ich erfuhr an dem Tage, als der Herr mich im Audienzsaale lachen hiess, dass meine Frau einem anderen Manne anhinge; darüber war ich so betrübt, dass ich nicht lachen konnte'. — Als Vikrama das hörte, gab er seiner Frau Kāmalikā, die bei ihm war, einen Schlag mit Blumen und sah sie lächelnden Antlitzes an: da stürzte sie, eine Ohnmacht heuchelnd, zu Boden. Als das Puṣpahāsya sah, brach er in Lachen aus, wobei Blumen aus seinem Munde fielen. Der König, um seine Frau bemüht, sie aus der Ohnmacht zu erwecken, sprach, mit einem Blicke auf Bālapaṇḍitā, in hellem Zorn zu dem Minister: ‚Während mich ein Missgeschick trifft, lachst du, und Blumen fallen aus deinem Munde'. So sprach er und wollte den Minister bestrafen. Da sagte dieser: ‚Grosskönig, Kāmalikā ging gestern zu dem Stallmeister, und da sie bei der Gelegenheit zu spät kam, prügelte sie dieser mit ein paar Sprungriemen, wobei sie auch nicht eine Bohne ohnmächtig wurde; da der Herr sie aber mit Blumen schlug, wurde sie ohnmächtig und ganz schwach: als ich das sah, musste ich lachen'. — Da der König diese Worte gehört hatte, fragte er den Minister: ‚Sage, hast du das gesehen oder gehört?' — Puṣpahāsya antwortete: ‚Um diese meine Aussage bestätigt zu sehen, ziehe der Herr der Königin unter vier Augen das Mieder aus und sehe nach; da wird es klar werden'. — Als Vikrama das gehört hatte, sah er nach und fand die Spuren von den Sprungriemen: da blickte er den Minister und Bālapaṇḍitā an. Darauf antwortete Puṣpahāsya: ‚Grosskönig, Bālapaṇḍitā gab eine Antwort mit verborgenem Sinne: ich habe es auf Befehl offen herausgesagt. Nun magst du selbst über die Ursache des Lachens der Fische nachdenken'. — So sprach er; Vikrama aber entliess wegen seiner Frau die Versammlung und suchte an ihrem Aufenthaltsorte: da fand er einen Mann in einer Kiste versteckt: diesen, den Stallmeister und Kāmalikā, die drei, liess er enthaupten. Darauf entliess er Bālapaṇḍitā unter Ehrenbezeugungen nach Hause."

Nachdem der Papagei Prabhāvatī diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Erwäge diese Geschichte im Herzen und bestehe

nicht hartnäckig auf deinem Vorhaben." — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageien gehört hatte, legte sie sich im Harem ihres Gatten auf dem Himmelbette zum Schlafen nieder.

Erzählung 10.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst gab es eine Stadt mit Namen Rājapūra; dort lebte ein Eigner mit Namen Dēvala, dessen Frau Subhagā war auf fremde Männer versessen. Eines Tages, als Dēvala ausgegangen war, holte sie einen Mann herbei und trieb mit ihm das Liebesspiel. In dem kam Dēvala, seltsame Früchte in der Hand, zurück: als das ihre Freundin Śṛṅgāradēvī, ihre Nachbarin, sah, kam sie schnell herbei und führte Subhagā, nackt wie sie war, hinaus. Als Dēvala sie sah, fragte er: ‚Was soll das?' — Da sagte Śṛṅgāradēvī: ‚Bei dem Anblicke der Früchte, die du da gebracht hast, ist sie in diesen Zustand versetzt worden. Wenn du diese Früchte wieder hinträgst, wo du sie weggenommen hast, wird sie wieder gesund werden'. — Diese Worte der Śṛṅgāradēvī hielt der Dummkopf für Wahrheit und ging, die Früchte wieder hin zu tragen. Da ward der Mann, den Subhagā geholt hatte, von Śṛṅgāradēvī hinausgejagt.

Wenn du solche Klugheit besitzst, dann gehe zu dem Buhlen." — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 11.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī:

> „Wenn du dorthin gegangen bist, musst du Ausserordentliches leisten, wie einst Rambhikā wegen des Brahmanen ganz Wunderbares that.

Einst lebte in dem Dorfe Dābhōḷa ein Schulze mit Namen Vilōcana; dessen Frau Rambhikā war auf fremde Männer versessen, aber aus Furcht vor Vilōcana kam Niemand. Eines Tages ging Rambhikā aus um Wasser zu holen. Dahin war ein sehr schöner junger Brahmane zum Liebesspiele gekommen; den blickte sie an. Da trat der Brahmane an Rambhikā heran und sprach: ‚Was befiehlst du?' — Daran merkte Rambhikā, dass sein Sinn auf sie gerichtet sei und sprach: ‚Gehe hinter mir her und erweise meinem Gatten, der im Hause ist, Ehrerbietung; dann setze dich; zu Allem, was ich berichte, sage ja'. — Nachdem sie diese Verabredung getroffen hatte, ging sie nach Hause. Der Brahmane folgte ihr auf dem Fusse, verneigte sich vor ihrem Gatten Vilōcana und setzte sich. In dem kam Rambhikā aus dem Hause und sprach zu Vilōcana: ‚Kennst du den nicht? Er ist der Sohn von meiner Mutter Tante. Zur Zeit, als ich noch klein war, verliess er das Haus im Zorne; jetzt ist er zu Besuch gekommen'. — Als

sie so gesprochen hatte, erhob sich Vilōcana und umarmte ihn. Darauf fragte er, wie es bei ihm zu Hause ginge. Der Brahmane antwortete, es stehe Alles so und so. Darauf sprach Vilōcana befriedigt zu seiner Frau: ‚Führe deinen Verwandten hin und pflege ihn mit Speisen u. s. w.' — Nach diesen Worten ging er hin, um sich schlafen zu legen. Nachdem sie das versprochen hatte, führte sie den Brahmanen in die Küche; und nach dem Essen setzte sie sich auf das Ruhebett und begann, ihre Absichten zu enthüllen. Da sprach der Brahmane: ‚Du selbst hast mich für einen Verwandten ausgegeben; fürwahr, du bist meine Schwester; einen anderen Gedanken giebt es nicht'. — Als Rambhikā das hörte, suchte sie ihn auf alle Art zu überreden; aber er hörte nicht. Da schrie sie laut auf und rief: ‚Hilfe! Hilfe!' — Darüber gerieth der Brahmane in grosse Furcht, erwies ihr die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Lass mir mein Leben; ich will auch deinen Befehl vollziehen'. — Als er so gesprochen hatte, goss Rambhikā einen Rest von Butterreis, der sich noch in der Schüssel des Brahmanen befand, überall umher, zündete ein Licht an dem nahen Kohlenbecken an und stellte es hin. Als das geschehen war, kam Vilōcana, der ihr Hilferufen gehört hatte, herbeigelaufen: da sagte sie zu ihm: ‚Er bekam plötzlich Cholera; um ihm Heilmittel zu beschaffen, rief ich Hilfe und klatschte in die Hände: aber jetzt ist er wieder munter; es ist kein Grund zur Besorgniss vorhanden'. — Mit diesen Worten zeigte sie Vilōcana den Butterreis, den sie hingegossen hatte. Der Dummkopf hielt Alles für Wahrheit und legte sich schlafen. Nun trieb Rambhikā mit dem Brahmanen das Liebesspiel. Unter dem Vorwande, er habe noch Cholera, blieb der Brahmane einen Monat in dem Hause; dann ging er heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, die sie für ausserordentlich hielt, legte sie sich schlafen.

Erzählung 12.

Gehe, wenn du bei dem Nahen eines Missgeschickes einen Ausweg weisst wie Śōbhikā, die ihren Buhlen auf den Ast des Baumes brachte.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Laguḍa ein reicher Töpfer, dessen Frau, Śōbhikā mit Namen, war sehr lüderlich. Einstmals holte sie sich einen Buhlen in das Haus und trieb mit ihm das Liebesspiel. Indessen kam ihr Gatte, der ausgegangen war, zurück: was für einen Ausweg soll da Śōbhikā ersinnen? Das sage!" — So fragte der Papagei Prabhāvatī. Darauf antwortete diese: ‚Ich kann diese List nicht finden'. — Da fuhr der Papagei fort: „Als Śōbhikā sah, dass der Gatte herbeikam, sprach sie zu dem Buhlen: ‚Hier steht ein Akacienbaum; da steige hinauf'. — Da stieg er voller Angst nackt auf den Baum. Als der Töpfer ihn sah, fragte er:

‚Wer ist das?' — Seine Frau antwortete: ‚Aus Furcht vor seinem Feinde ist er auf den Baum geflohen. Er hat bei dir Zuflucht gesucht: darum schütze ihn'. — Da hiess der Töpfer ihn unbesorgt sein, liess ihn heruntersteigen, gab ihm Kleidung, und schickte ihn nach Hause. Bei dem Weggehen drückte er Sôbhikā die Hand, lachte sich in's Fäustchen und sprach: ‚Heute hast du mich gerettet; bravo!' — Das Alles sah der Töpfer und sagte nichts."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 13.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichsten Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du zu handeln weisst wie einst Rājikā es that, als ihr Gatte zu essen begonnen hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in einer Stadt namens Hasta ein Kaufmann, dessen Frau Rājikā war sehr schön und lüderlich. So sprach sie eines Tages, als ihr Gatte sich zum Essen niedersetzte: ‚Es ist keine Butter im Hause; ich will gehen und welche holen'. Damit nahm sie Geld und entfernte sich. Vorher aber, ehe sie ging, hatte sie mit einem fremden Manne ein Stelldichein verabredet und ihn warten heissen. Dahin begab sie sich und trieb mit ihm das Liebesspiel. Dann, als es Zeit war nach Hause zu gehen, bestreute sie sich mit Strassenstaub, band auch welchen in ihr Kleid und ging nach Hause, wo ihr Gatte voller Zorn war. Da sprach sie: ‚Herr, mich trifft keine Schuld. Während ich eilte, Butter zu holen, verlor ich unterwegs das Geld; und über dem Suchen verging die Zeit. Da ich es nun nicht fand, dachte ich, er wird zornig werden: darum nahm ich von dem Staube, wo das Geld hingefallen war und brachte ihn mit'. — Darauf suchte der Kaufmann das Geld in dem Staube, fand es aber nicht. Da sprach er zu seiner Frau: ‚Was geschehen soll, dem kann man nicht entgehen'. — So verzehrte er sein Essen ohne Butter."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 14.

Trefflich, du Langäugige, ist der Gedanke, nach Herzenslust einen Buhlen zu geniessen; so gehe denn, wenn du wie Dhanaśrī zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Padmāvatī ein Kaufherr namens Dhanapāla; seine Frau hiess Rukmiṇī: die war ihm lieber als das Leben. Unter solchen Umständen nahm Dhanapāla eines Tages Geld und ging in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Da vergass Rukmiṇī über der Trennung das Sprechen u. s. w. und war ganz in ihr

Unglück versunken. So vergingen einige Tage, als das Frühlingsfest heran kam. Da ihr Trennungsschmerz gar zu gross war, tadelte sie vor ihren Freundinnen ihre Anmuth und Schönheit. Da sprach ihre Freundin Dhanaśrī, die ihren Zustand sah: ‚Das Frühlingsfest ist jetzt da; in dieser Zeit willst du deine Jugend nutzlos hingehen lassen?! Das scheint mir unrecht; darum verschaffe dir einigen Genuss'. — Da sprach Rukmiṇī: ‚Bringe einen schönen Mann zum Liebesspiele her!' — Da schickte Dhanaśrī eine Freundin einen Mann herbei zu holen und schmückte Rukmiṇī das Haar. In diesem Augenblicke kehrte ihr Gatte aus der Fremde heim. Da ging die Freundin Dhanaśrī hinaus und sagte zu Dhanapāla: ‚Bleib nur einen Augenblick draussen, bis ich wieder herauskomme'. — Damit ging Dhanaśrī in das Haus, schnitt Rukmiṇī die Locke bis auf ein kleines Ende ab, legte sie vor dem Götterbilde nieder und führte, nachdem sie den Gott angebetet hatte, Dhanapāla in das Haus und hiess Beide zu dem Gotte beten. Da sah er während der Andacht das Haar der Locke in der Nähe des Götterbildes liegen und sprach: ‚Was bedeudet das?' — Dhanaśrī antwortete: ‚Rukmiṇī hatte ein Gelübde gethan, dem Gotte ihre Locke zu opfern, wenn du wohlbehalten aus der Fremde heimkehren würdest: das ist heute eingelöst worden'. — Dhanapāla hielt das für wahr und freute sich."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 15.

> Gehe, wenn du den Wunsch hegst, irgendwohin zum buhlen zu gehen, falls du wie Śrīdēvī verstehst, die Ausschweifung trefflich zu bemänteln.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in einer Stadt namens Vimala ein Kaufmann mit Namen Śāligōda, dessen Frau hiess Jayā, sein Sohn Guṇākara und seine Schwiegertochter Śrīdēvī. Diese trieb mit einem Kaufmanne namens Subuddhi Unzucht. Darüber entstand lautes Gerede unter den Leuten. Einmal sagten es die Verwandten dem Manne, aber der achtete trotzdem in seinem Herzen nicht darauf. Nun sah eines Tages Śāligōda, der Schwiegervater der Śrīdēvī, dass sie mit ihrem Buhlen, den sie geholt hatte, schlief: da zog er ihr von ihren Füssen die silbernen Spangen ab. Als Śrīdēvī das merkte, schickte sie den Buhlen weg, ging sie zu ihrem Gatten Guṇākara und schlief bei ihm. Um Mitternacht stand sie auf, weckte Guṇākara und sprach: ‚Dein Vater ist hierher gekommen und hat von meinen Füssen die Spangen abgezogen: ziemt sich das etwa für die Hand eines Alten?' — Als Guṇākara das gehört hatte, sprach er: ‚Sei nur jetzt ruhig, morgen früh werde ich mit meinem Vater schelten'. — Als es nun eben Tag geworden war, tadelte Guṇākara seinen Vater: da sprach Śāligōda: ‚Als ich sah, dass Śrīdēvī mit

einem fremden Manne zusammen schlief, zog ich ihr die Spangen ab'. — Darauf entgegnete Śrīdēvī: ‚Ich habe heute keinen fremden Mann geholt oder berührt; das will ich durch ein Gottesurtheil erhärten. Damit hat es folgende Bewandniss: Im Norden der Stadt steht ein steinernes Yakṣa-Standbild; wer die Unwahrheit sagt, kann nicht zwischen den Beinen desselben hindurch gehen. Das ist allbekannt; dies Gottesurtheil will ich befragen'. — Darauf bestimmte Śāligōḍa: ‚Morgen sollst du das Gottesurtheil befragen'. — Da nahm Śrīdēvī ihren Buhlen Subuddhi bei Seite und sprach: ‚Morgen will ich ein Gottesurtheil befragen; komme dahin, wo ich bin und falle mir um den Hals, indem du dich wahnsinnig stellst'. — So verabredete sie; und am Morgen lud Śrīdēvī alle Leute ein, ging mit allen zu der Andacht nöthigen Geräthschaften zu dem Yakṣa, badete in dem Teiche und schritt auf den Yakṣa zu. In diesem Augenblicke kam nach Verabredung Subuddhi herbei, schlang seine Arme um ihren Hals und schwatzte ungereimtes Zeug. Da rief sie: ‚Du Dummkopf! Was machst du da?' und ging wegen der stattgefundenen Berührung nochmals baden. Die Leute aber, die Subuddhi's Beginnen sahen, brachten ihn fort, indem sie sagten: ‚Es ist irgend ein Verrückter'. — Nachdem nun Śrīdēvī zum zweiten Male gebadet hatte, brachte sie dem Yakṣa Anbetung und Spenden dar und sprach, nachdem sie gebetet hatte, vor Aller Ohren zu dem Yakṣa: ‚Wenn es die Wahrheit ist, dass ich ausser meinem Gatten und diesem Manne keinen Dritten in unzüchtiger Weise berührt habe, dann lass mich einen Weg zwischen deinen Beinen hindurch finden'. Nach diesen Worten ging sie vor Aller Augen zwischen den Beinen des Yakṣa hindurch. Dieser dachte erstaunt in seinem Herzen: ‚Deren Schlauheit ist gross; bravo!' — Darauf rief alles Volk: ‚Sie ist eine ehrbare Frau', und erwies ihr viel Ehren."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann gehe getrost an die Ausführung deines Vorhabens." — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 16.

> Sicherlich, meine Beste, musst du deinen Herzenswunsch befriedigen, wenn du wie Capalā zu handeln weisst, Prabhāvatī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viṣāda der Kaufmann Janavallabha; dessen Frau Capalā war lüderlich und trieb immer auf dem Hofe Unzucht. Das erzählte Janavallabha seinen Verwandten und sprach: ‚Diese hört mich nicht an, sondern schläft ausserhalb'. — Da setzten die Verwandten fest, dass, wer von nun an draussen schliefe, an Allem schuld sein sollte. Eines Tages, nachdem dies bestimmt worden

war, ging Capalā, die ihren Gatten schlafen sah, hinaus, um mit dem Buhlen zusammen zu kommen. Da wachte Janavallabha auf und merkte, als er sich umschaute, dass Capalā hinausgegangen war, um im Hofe Unzucht zu treiben. Er schloss also die Thür zu und legte sich schlafen. Nachdem nun Capalā das Liebesspiel beendigt hatte, kam sie auf das Haus zu; da sie aber merkte, dass er die Thür geschlossen hatte, nahm sie einen grossen Stein, warf ihn in den Brunnen und stellte sich selbst im Dunkeln an die Thür. Da wachte Janavallabha auf und sprach: ‚Meine Frau ist heute gekränkt worden; sie wird darum in den Brunnen gesprungen sein'. So dachte er im Herzen, stand auf, ging hinaus und klatschte in die Hände. Während dem ging Capalā in das Haus, verschloss die Thür und legte sich schlafen. Das alles sahen die Verwandten und verspotteten Janavallabha: ‚Er ist rein weibertoll'. — Am nächsten Tage sprach die Frau: ‚Während ich im Hause auf dem Fussboden schlief, gingst du hinaus; daher öffnete ich dir die Thür nicht'. — Seit diesem Tage gelobten Beide; ‚Zwischen mir und dir soll kein Streit mehr sein'. — Als Janavallabha das hörte, freute er sich". — Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 17.

> Handle so, Schöne, wie es dir angemessen scheint, falls du im Stande bist, wie der Brahmane Guṇāḍhya nutzbringend zu handeln.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, als König Vikrama herrschte, ein Brahmane namens Guṇāḍhya; der ging mit einem Stiere in die Fremde, um Lebensunterhalt zu suchen, und blieb in einer Stadt im Hause einer Hetäre. Deren Kupplerin, die dem Brahmanen den Stier abzunehmen verlangte, war gegen ihn sehr zuvorkommend. In der Nacht pflegte Guṇāḍhya mit der Hetäre der Liebe. Um Mitternacht entfernte er sich mit dem Stiere, nachdem er ihr einen goldenen Ring von der Hand gestohlen hatte. Frühmorgens nun, als die Kupplerin nachsah, merkte sie, dass der Brahmane mit Stier und goldenem Ring durchgebrannt war; sie sagte aber nichts, sondern dachte: ‚Wenn man geschädigt worden ist, erzähle man es Keinem'. — Am anderen Tage sah Guṇāḍhya zufällig unterwegs, als er mit jenem Ringe am Finger umherspazierte und sich umschaute, die Kupplerin und sprach: ‚Gestern hast du mir mit Gewalt einen Ring weggenommen; den gieb heraus, sonst werde ich es dem König Vikrama anzeigen'. So sprach er, ehe die Kupplerin etwas sagen konnte. Da führte diese aus Furcht vor Vikrama Guṇāḍhya in ihr Haus, hiess ihn unter vier Augen sich setzen, gab ihm einen zweiten Ring, liess ihn denselben anerkennen und sprach: ‚Du hast mir zwei Ringe genommen und in der Nacht

ausserdem der Liebe gepflegt: das mag hingehen; aber du sollst nicht wieder sagen: ‚Die Hetäre hat meinen Ring genommen'. Denn diese Behauptung bringt mich in übles Ansehen'. — Als der Brahmane das gehört hatte, versprach er es und kehrte heim."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 18.

> Gehe, Herrin — es ist keine Sünde, wenn du in ein fremdes Haus gehst — falls du hierbei Klugheit besitzst, meine Beste, wie der Dieb, als er gefasst wurde.

„Einst lebte in der Stadt Śubhasthāna ein Kaufmann mit Namen Daridrī. In dessen Haus drang am Neumondstage ein Dieb ein um zu stehlen. Dieser fand im Hause ein Mass Senf, nahm das und entfernte sich. In diesem Augenblicke kamen die Wächter und griffen ihn; und nachdem sie das Gefäss mit dem Senfe an seinem Halse befestigt hatten, führten sie ihn in der Stadt umher. So oft ihn nun unterwegs Jemand fragte, dann antwortete er: ‚In jenem Glauben ist kein Leben'. — Als der König das hörte, liess er ihn vor sich bringen und fragte: ‚Du giebst Allen dieselbe Antwort: was soll das bedeuten?' — Darauf antwortete der Dieb: ‚Wenn man am Neumondstage Senf findet, soll man ihn am Halse befestigen: das ist eine bekannte Praktik. So haben nun deine Diener freundlicherweise den Senf an meinem Halse befestigt. Aber damit haben sie nichts Gescheidtes gethan. Denn der König denkt, der Dieb werde bestraft!' — Als er so den Sinn der Worte des Diebes erkannt hatte, liess er ihn erstaunt laufen."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 19.

> Thue was dir gefällt, meine Beste, falls du so zu handeln verstehst wie Santikā, die durch ihre Klugheit ihren Gatten befreite.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst herrschte in dem Lande Karhāḍa der König Guṇākara. Dort wohnte ein Kaufherr, Kāmāviṣṭa mit Namen, dessen Frau Santikā war höchst ehrbar. In der Nachbarschaft desselben wohnte eine andere Kaufmannsfrau mit Namen Svacchandā, die war lüderlich. Sie wollte in ihrer Geilheit immer mit Kāmāviṣṭa sich vergnügen, aber dieser hörte nicht auf ihre Worte. Nun ging Kāmāviṣṭa einst aus, einen Yakṣa mit Namen Manōratha anzubeten: das erfuhr Svacchandā, folgte ihm auf dem Fusse nach und machte ihn sich durch verliebte Reden geneigt, worauf die Beiden der Liebe pflegten. Als nun die Wächter des Königs, die in der Stadt umherzogen,

diese Geschichte merkten, sagten sie: ‚Lasst uns diesen Kāmāviṣṭa fangen': gingen in den Yakṣa-Tempel, schlossen die Thüren und hielten Wache. Nun hörte Santikā daheim hiervon: da machte sie sich auf, weil sonst ihr Gatte zum Gespött werden würde, setzte sich in ihre Sänfte und nahm auch Musikinstrumente mit. Als sie in den Tempel eintreten wollte, wurde sie von den Wächtern des Königs daran gehindert. Da sagte sie zu ihnen: ‚Ich habe ein Gelübde gethan, den Yakṣa zu sehen; lasst mich also eintreten'. — Mit diesen Worten vertheilte sie Geld unter sie, ging hinein, gab Svacchandā ihre Kleider, hiess sie in die Sänfte steigen und schickte sie nach Hause, während sie selbst bei Kāmāviṣṭa blieb. Darauf kam der Polizeihauptmann und blickte in den Tempel: da waren die beiden Eheleute drinnen, aber kein fremdes Weib. Als er dies sah, ging er beschämt heim. Darauf kehrte auch Santikā sammt Kāmāviṣṭa nach Hause zurück."

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann gehe zu dem Buhlen." — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 20.

Gehe, Herrin, wohin dein Herz verlangt, falls du, Prabhāvatī, wie Kālikā verstehst, den Gatten gründlich zu betrügen.

„Einst war an dem Ufer der Bhramavatī eine Stadt mit Namen Śēṣapūra. Hier lebte ein reicher Bauer namens Surākṣasa; dessen Frau war auf fremde Männer versessen. Diese traf sich in Siddhēśvarapurī, am andern Ufer des Flusses, mit einem Brahmanen; nahm, so oft sie zu ihm gehen wollte, ihre Freundin mit und ging über den Fluss hinüber und herüber mit einem Wassergefässe. Nach einiger Zeit erfuhr Surākṣasa das vom Hörensagen. Da dachte er: ‚Das muss ich ergründen', und stellte sich nachts, als ob er schliefe. Da erhob sich Kālikā von seiner Seite und entfernte sich: er aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Während sie nun ihre Freundin, die Nachbarin, zur Gesellschaft mit nahm und mit dem Wassergefässe übersetzte, kam er, unbemerkt von ihnen, an das andere Ufer. In diesem Augenblicke erkannte Kālikā ihren Gatten. Da füllten sie und die Freundin zwei Krüge mit Wasser und gingen dann in den Tempel des Gottes Siddhēśvara, der in Siddhēśvarapurī war; auch Surākṣasa trat unbemerkt von ihnen ein. Darauf goss Kālikā aus den beiden Krügen Wasser auf das Götterbild und betete: ‚Ach Gott, neulich hast du im Traume zu mir gesagt: Wenn du mich nicht um Mitternacht mit Wasser begiesst, wird dein Gatte in einigen Tagen sterben; darum bin ich gekommen und habe dich mit Wasser begossen. Nun möge mein Gatte hundert Jahre leben'. — So sprach sie mit gefalteten Händen; und ihre Freundin, die im Dunkeln verborgen stand, gab ihr zur

Antwort: ‚So sei es'. — Surākṣasa meinte, der Gott habe das gesagt und kehrte froh heim. Kālikā folgte ihm auf dem Fusse, vollbrachte ihr Vorhaben und ging dann nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 21.

Gehe, nach Gefallen deinen Wunsch zu befriedigen,
wenn du unterstützende Klugheit besitzst wie jene Mandōdarī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten in der Stadt Pratiṣṭhā der König Hēmaprabha, dessen erster Minister Śrutaśīla, ein Kaufherr mit Namen Yaśōdhara, dessen Frau Mōhinī und ihre Tochter Mandōdarī: die hatte Yaśōdhara dem Kaufherrn Śrīvatsa aus Kāntipurī zur Frau gegeben; zwischen diesen Beiden bestand übermässige Liebe. So ward Mandōdarī schwanger und bekam das Gelüste, Pfauenfleisch zu essen. Nun lief in der Stadt ein Pfau herum, der dem Könige sehr theuer war: den schlachtete und verzehrte sie, ohne dass es Jemand sah. Der König aber hatte bestimmt, dass der Pfau zur Essenszeit bei ihm sein sollte; dann erst wollte er speisen. So lautete sein Befehl. An jenem Tage nun, da der Pfau nicht da war, liess der König in der Stadt bekannt machen: ‚Wenn Jemand den Pfau versteckt hat, soll er ihn schnell freilassen; sonst wird er bestraft werden, sobald er gefasst wird'. — Da hörte eine Kupplerin von diesem Vorfalle und dachte in ihrem Sinne: ‚Diesen Pfau wird eine Schwangere gegessen haben; wenn ich das herausbekomme und dem Könige mittheile, wird dieser mir gnädig sein'. — Darum ging sie aus, um nachzuforschen. Dabei kam sie zufällig an das Haus der Mandōdarī; und da sie sah, dass dieselbe schwanger sei, begann sie ihr gute Rathschläge zu geben und sprach: ‚In der Zeit der Schwangerschaftsgelüste musst du Pfauenfleisch essen: wenn du sie so befriedigst, wird es dir gute Dienste thun'. — Darauf antwortete Mandōdarī offenherzig: ‚Das habe ich bereits gegessen'. — Jene fuhr fort: ‚Hier ist zufällig ein Pfau, dessen Auffindung Schwierigkeiten macht; aber wenn du ihn verzehrt hast, bedeutet das für deine Leibesfrucht eine glückliche Fügung'. — Darauf entgegnete sie: ‚Des Königs Pfau war zufällig nach meinem Hause gekommen; da habe ich ihn geschlachtet und gegessen'. — Als sie das gehört hatte, ging sie hin und meldete es dem Könige; Mandōdarī aber, die den Lärm um den Pfau hörte, wurde aufmerksam. Der König jedoch sprach: ‚Woher soll ich den Glauben an diese unbezeugte Aussage nehmen?' — Die Kupplerin antwortete: ‚Das sollst du erfahren'. — Sie steckte also den Minister in eine Kiste, trug diese in das Haus der Mandōdarī und sprach zu ihr: ‚In dieser Kiste sind einige werthvolle Sachen von mir: die will ich auf kurze Zeit in dein Haus setzen'. — Mit diesen Worten setzte sie die

Kiste nieder, nahm selbst sorglos neben derselben Platz und fragte Mandōdarī nochmals nach der Geschichte mit dem Pfau: ‚Erzähle doch, wie du den Pfau bekamst!' — Da erzählte sie ruhig die ganze Geschichte wie vorher. Als die Kupplerin das gehört hatte, klopfte sie mit der Hand auf die Kiste. Da merkte Mandōdarī, indem sie das sah, dass das irgend eine Falle sei und sprach: ‚Freundin, ich sah, wie ich den Pfau verzehrte: da brach der Tag an: sage, was hat dieser Traum zu bedeuten?' — Als der Minister das gehört hatte, ging er hinaus und berichtete dem Könige von dem Vorfalle. Da liess er die Kupplerin, die einem achtbaren Kaufherrn die Ehre hatte rauben wollen, auf einen Esel setzen und aus der Stadt jagen."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann gehe." — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 22.

> Gehe Herrin, ja, gehe, falls du darauf versessen bist, wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie es Muṇḍikā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Ekapūra ein Bauer namens Sāṭhēkī, dessen Frau, Muṇḍikā, trug ihrem Manne täglich das Essen auf das Feld. Zu der Zeit stellte sich ein gewisser Śūrapāla ein und buhlte unterwegs mit ihr. So setzte sie einmal ihren Esskorb an den Weg und begann mit Śūrapāla das Liebesspiel zu treiben. Das sah ein gewisser Mūḷadēva, der des Weges kam, trat näher, that von dem Fleische eines todten Kameeles, das da lag, etwas in den Korb, legte das Tuch, welches als Hülle diente, wieder so wie es gelegen hatte und stellte den Korb hin. Darauf nahm Muṇḍikā den Korb wie er war und brachte ihn ihrem Manne. Als dieser das Tuch abnahm und hinsah, da roch es übel. Nun fragte er seine Frau, was das sei, worauf Muṇḍikā, mit gefalteten Händen und ganz voll Furcht, antwortete: ‚Gestern sah ich im Traume, wie du von einem Kameele verschlungen wurdest: als ich nun heute unterwegs ein todtes Kameel liegen sah, that ich von dessen Fleisch etwas in die Schüssel und brachte es her, indem ich dachte, das würde die böse Vorbedeutung zu nichte machen. Nun rieche bloss daran und wirf es dann weg'. — Als Sāṭhēkī das hörte, dachte er: ‚Mir drohte ein böses Omen, aber meine Frau hat es abgewendet'. Darüber war er erfreut; und nachdem er sich mit dem blossen Geruche des Fleisches begnügt hatte, warf er es weg."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 23.

> Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du solche Gewandtheit besitzst wie die Kupplerin, von deren That du hören sollst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Prabhāvatī ein König mit Namen Sundarasēna; dessen Frau war Śṛṅgārasundarī, und sein Sohn Rāma; der war in allen Künsten und Wissenschaften erfahren. Nun wohnte in der Stadt eine bekannte Kupplerin mit Namen Dhūrtamāyā: die liess der König kommen und sprach: ‚Ich will dir meinen Sohn anvertrauen, und wenn du ihm die gründliche Fertigkeit, die Frauen mit ihren Ränken zu überlisten, beigebracht hast, dann werde ich dir tausend Goldstücke geben; wenn er dagegen von einer Frau durch List übertölpelt wird, werde ich dir das Doppelte nehmen'. — So sprach er in Gegenwart von Zeugen und schickte dann seinen Sohn in das Haus der Kupplerin. Darauf unterrichtete sie ihn in dem mannigfachen Treiben der Hetären und den Ränken der Frauen und brachte ihn dann nach Verabredung dem Könige zurück. Um nun die Tüchtigkeit seines Sohnes auf die Probe zu stellen, gab König Sundarasēna diesem Waaren im Werthe von hunderttausend Rupien und schickte ihn in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Hier war eine Hetäre mit Namen Kamalāvatī; bei dieser blieb er ein Jahr lang, um vergnügt das Liebesspiel zu treiben. Jene dachte: ‚Ich will ihm durch List sein Geld abnehmen' und versuchte viele Kniffe; aber sie bekam das Geld nicht in die Hände. Sie sagte das ihrer Mutter, worauf diese entgegnete: ‚Wenn er sich anschickt, abzureisen, musst du sein Geld durch Betrug an dich bringen'. — Kamalāvatī fragte: ‚Was für einen Betrug soll ich verüben?' — Die Alte sprach: ‚Wenn er aufbrechen will, thue sehr unglücklich und sprich: „Ich will mit dir in die Fremde gehen; nimm mich mit, sonst werde ich mir vor deinen Augen das Leben nehmen." So sprich und springe, während du mit ihm gehst, in den Brunnen vor dem Dorfe; dann wird er freundlich gestimmt werden und dir das Geld geben. In dem Brunnen werde ich vorher ein Netz ausspannen'. — Also ward beschlossen. Als nun der Königssohn in seine Heimath reisen wollte, that Kamalāvatī so: da ward jener freundlich gestimmt und gab ihr Alles. Sobald aber Kamalāvatī das Geld in die Tasche gesteckt hatte, jagte sie den Königssohn unter Schmähungen fort. Als dieser nun Geld und Ehre verloren hatte, kehrte er auf seinem Schiffe heim und liess seinem Vater durch den Mund des Ministers das Geschehene mittheilen. Da sein Vater das hörte, tröstete er den Sohn, liess Dhūrtamāyā kommen und sagte: ‚Wiewohl du meinen Sohn im Treiben der Hetären unterrichtet hast, hat ihm doch im Hause einer Hetäre eine Kupplerin Alles abgenommen'. — Darauf erzählte er die Geschichte voller Erstaunen. Dhūrta-

māyā entgegnete: ‚Wo ist der Mann, der von den Weibern nicht betrogen ward? Das Treiben der Weiber ist staunenswerth! Nun, es ist wahr, dass dein Sohn von einer Hetäre betrogen worden ist; aber lass wie das erste Mal Waaren auf ein Schiff laden, vertraue mir deinen Sohn an und schicke ihn nochmals dorthin'. — Da gab der König, um der Neugierde halber, seinen Sohn sammt doppelt so viel Waaren der Dhūrtamāyā und schickte ihn in die Fremde. Als er dorthin gekommen war, traf er seine Freunde und Kamalāvatī. Da diese sah, dass er mit frischem Gelde gekommen sei, lud sie ihn mit grosser Unterwürfigkeit in ihr Haus ein und begann ihm das Geld abzunehmen. Als so einige Tage verflossen waren, verkleidete sich Dhūrtamāyā als Caṇḍālī; und während ihr Sohn mit Kamalāvatī zusammen war und auf dem Ruhebette sass, trat sie nach vorhergegangener Verabredung in die Thür. Als der Königssohn Rāma sie da stehen sah, erhob er sich schnell vom Lager und suchte sich zu verstecken. Kamalāvatī, die das sah, stand gleichfalls auf, trat hin und sprach: ‚Was soll das?' — Da sprach er: ‚Die da draussen steht, das ist meine Mutter; Dhūrtamāyā ist ihr Name. Ich habe ihr Alles aus dem Hause gestohlen und bin viele Tage umhergestreift; sie ist darum auf die Suche nach mir gegangen und hat mich nun heute gefunden'. — Nachdem er so gesprochen hatte, verstummte er; Dhūrtamāyā aber stand von ferne, rief den Sohn und sprach: ‚Seit langer Zeit bist du in das Haus einer Hetäre gerathen: du hast mir Alles gestohlen und hast dich mit einer Hure abgegeben!' So rief sie laut. Da ging der Königssohn, die Hände vor dem Gesichte, plötzlich hinaus, umschlang die Kniee der Dhūrtamāyā und fiel auf die Erde nieder. Als das Kamalāvatī sah, ging sie sammt der Kupplerin hinaus, führte Dhūrtamāyā in das Haus und fragte sie: ‚He Mutter, wer ist dieser? Wer ist seine Mutter? Sage an!' — Darauf erzählte Dhūrtamāyā: ‚In der Stadt Padmāvatī ist ein König Sundarasēna; ich bin die Frau des Halālakhōra in seinem Hause; mein Name ist Mātaṅgī(?!); dies hier ist mein Sohn, der mir Alles gestohlen hat und dann hierher gegangen ist. Du hast ihn ausgesogen: davon will ich jetzt nicht reden; aber du sollst nun mit meinem Sohne zusammen in mein Haus kommen'. — Als Kamalāvatī das hörte, umfasste sie voller Furcht ihre Kniee und sprach: ‚Nimm das ganze Geld, aber mache hier nicht solchen Lärm'. — Darauf antwortete Dhūrtamāyā und bekräftigte es durch viele Schwüre: ‚Ich bin kein Dieb, dass ich das Geld nehmen sollte'. — Kamalāvatī antwortete: ‚Lass mir nur das Leben und bestrafe mich nicht'. — Da nahm Dhūrtamāyā das Geld des Königssohnes zweimal, reiste mit ihm in ihre Stadt zurück und berichtete dem Könige. Als er das gehört hatte, liess er ein grosses Fest feiern, gab von dem Gelde der Hetäre, was Dhūrtamāyā mitgebracht hatte, dieser aus Freude die Hälfte und erwies ihr viele Ehren."

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du oder eine deiner Freundinnen solche Schlauheit besitzst, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“ — Nachdem Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 24.

Gehe, Herrin, wenn du wiederum zu handeln weisst wie die mit ihrem Buhlen vereinte Sajjanī, als sie von dem Gatten bei den Haaren gepackt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in der Stadt Candrapūra ein Zimmermann namens Surapāḷa, dessen Frau Sajjanī buhlte mit einem gewissen Dēvala; an diesen hatte Surapāḷa eine Schuld zu bezahlen. So hörte nun Surapāḷa vom Hörensagen, dass seine Frau Unzucht trieb. Da dachte er: ‚Ich will sehen, ob das wahr oder unwahr ist‘; darum sprach er zu seiner Frau: ‚Ich werde über Land gehen‘. Und so ging er weg, kehrte aber, ohne dass die Frau es merkte, zur Abendzeit in das Haus zurück und versteckte sich unter der Bettstatt. In der Nacht nun ging Sajjanī an die Thüre, Dēvala entgegen, den sie eingeladen hatte. Da kam Surapāḷa, als er Dēvala sah, plötzlich unter dem Bette hervor und packte seine Frau an den Haaren. Da rief Sajjanī, indem sie Dēvala ansah: ‚Ich habe dir gesagt, dass mein Gatte über Land gegangen ist und dass er dir das Geld geben wird, sobald er da ist: trotzdem läufst du mir immer nach! Durch Götterfügung ist mein Mann hier: lass dir das Geld geben und gehe!‘ — Mit diesen Worten drehte sie sich um und sprach zu Surapāḷa: ‚Herr, gieb ihm, was du ihm geben musst; es ist nicht schön, dass er immer und immer wieder uns die Ehre raubt‘. — Als Surapāḷa das hörte, liess er ihre Haarflechte los, gab Dēvala einiges Geld, hiess ihn gehen und freute sich sehr.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 25.

Thue, Schüchterne, was dir gefällt, wenn du dir so schlau zu helfen weisst wie einst Siddhakṣapaṇaka es that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Candravatī ein Jāina namens Siddhakṣapaṇaka, der war sehr gelehrt und gehörte zur Umgebung des Königs. Eines Tages kam ein atheistischer Śvētāmbara dazu: der war gleichfalls gelehrt und gewann das ganze Volk und den König für sich. Siddhakṣapaṇaka, der das unerträglich fand, sprach zu den Leuten: ‚Während unsere Tugendlehre lautet, man soll unter Vollbringung des Brahmacarya-Gelübdes leben, geht dieser Śvētāmbara zu Hetären‘. — Nachdem er so gesprochen hatte, gab er einer Hetäre Geld

und schickte sie in das Haus des Svētāmbara; er selbst ging mit einigen der angesehensten Männer aus dem Dorfe vor Sonnenaufgang nach dem Hause des Śvētāmbara. Dieser hatte eben nackt einige Zaubereien vollbracht, als die Hetäre eintrat, ihn bei der Hand nahm und ihn hinausführte. Als das die Leute sahen, riefen sie: ‚Während das Gelübde der Buddhisten heiliger Wandel ist, hat dieser Ärgerniss erregt; er ist ein Herumtreiber'. — Damit jagten sie ihn zur Stadt hinaus: da war Siddhakṣapaṇaka froh."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 26.

> Gehe, Herrin, wenn du verstehst, deinen Fehltritt durch schlaue Rede zu verdecken wie Ratnadēvī vor ihrem Gatten, als sie mit zwei Buhlen ertappt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Jalōda ein Königssohn mit Namen Kṣēmarāja, dessen Frau Ratnadēvī war schön und lüderlich und trieb das Liebesspiel mit dem Dorfschulzen, Dēvarāja mit Namen, und seinem Sohne Dhavalākṣa, diesen Beiden. Einst also, als der Gatte der Ratnadēvī ausgegangen war, kam zuerst Dhavalākṣa; und nach einer kleinen Weile sein Vater Dēvarāja, um gleichfalls der Liebe zu pflegen. Da versteckte Ratnadēvī den Dhavalākṣa und trieb mit Dēvarāja das Liebesspiel. In dem kam ihr Gatte von draussen her: da sprach Ratnadēvī im Zorne zu Dēvarāja: ‚Wen suchst du hier? In unser Haus ist Niemand gekommen'. — Mit diesen Worten nahm sie Dēvarāja bei der Hand und wies ihn hinaus. Da fragte Kṣēmarāja: ‚Was zürnest du diesem?' — Darauf holte sie Dhavalākṣa aus dem Verstecke, zeigte ihn dem Gatten und sprach insgeheim: ‚Er hatte mit seinem Vater einen Streit; aus Furcht, dieser möchte ihn tödten, kam er in unser Haus, wo ich ihn versteckte. Als nun Dēvarāja kam, um ihn zu suchen, jagte ich ihn zornig hinaus'. — Nachdem sie so insgeheim gesprochen hatte, sagte sie zu Dhavalākṣa: ‚Gehe heim!' Damit schickte sie ihn nach Hause; Kṣēmarāja aber freute sich."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 27.

> Gehe, du Pisangschenklige, zu dem Gegenstande deiner Liebe, — ich will dir kein Hinderniss bereiten — wenn du wie Mōhinī fähig bist, den Buhlen zu verbergen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śaṃkarapūra ein Kaufmann mit Namen Ahi; dessen Frau Mōhinī trieb mit dem Taugenichts Kumūrkha das

Liebesspiel. Als der Gatte das merkte, hinderte er seine Frau am Ausgehen und blieb immer ängstlich in ihrer Nähe. Unter solchen Umständen traf Mōhinī mit Kumūrkha eine Verabredung und legte sich in der Nacht schlafen, indem sie sich von der Bettstatt auf den Fussboden legte. Nun kam der Schelm und trieb mit ihr das Liebesspiel. In dem wachte der Kaufmann Ahi auf und ergriff schnell das Glied desselben. Da sprach er zu seiner Frau: ‚Stehe rasch auf und bringe ein Licht; ich habe einen Dieb gefasst'. — Als Mōhinī das hörte, sprach sie: ‚Ich fürchte mich, in der Dunkelheit hinauszugehen; darum lass mich den Dieb halten, gehe du selber schnell hinaus und hole ein Licht'. — So sprach sie: darauf gab ihr der Kaufmann Ahi den Dieb in die Hand und ging hinaus, um ein Licht zu holen. Da liess sie den Schelm Kumūrkha hinaus, holte an die Bettstatt ein Kuhkalb heran, ergriff dessen Zunge und legte sich schlafen. In diesem Augenblicke kam der Kaufmann Ahi zurück mit einem Knüttel und einem Lichte in der Hand; und wie er hinsah, hatte seine Frau die Zunge eines Kalbes in der Hand und schlief. Da weckte er sie und fragte: ‚Was ist das?' — Darauf antwortete sie: ‚Was du mir in die Hand gegeben hast, das habe ich festgehalten; aus Furcht schloss ich die Augen und schlief ein. Das Kalb ist hungrig gewesen; darum ist es herangekommen und hat meine Hüfte beleckt; dabei ist auch etwas Geifer darangekommen. Das habe ich im Schlafe nicht gemerkt'. — Mit diesen Worten liess sie das Kalb los und schalt ihren Gatten aus; der schämte sich und legte sich nieder."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 28.

Gehe, Schlankleibige, wenn du zu handeln weisst
wie einst Dēvikā es that, gegenüber ihrem Gatten Jarasa.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in dem Dorfe Kundākṣa der Hausbesitzer Jarasa, der war ein grosser Dummkopf; seine Frau Dēvikā war lüderlich und buhlte mit dem Brahmanen Prabhākara am Fusse eines bibavī-Baumes. Davon hörte Jarasa durch Hörensagen und dachte: ‚Ich will sehen, ob das Wahrheit oder Lüge ist'. — Darum nahm er eines Tages auf dem bibavī-Baume Platz. Nun führte Dēvikā den Prabhākara unter den Baum und buhlte mit ihm. Da sah Prabhākara deren Mann auf dem Baume sitzen; da lief er fort und versteckte sich am Fusse eines Baumes. Nun stieg Jarasa, der Gatte der Dēvikā, herab und sprach zu seiner Frau: ‚Viele Tage lang hast du gesündigt; aber heute bist du bei einer Schandthat ertappt worden. Du bist beständig mit einem fremden Manne zusammen gekommen und hast so etwas gethan: nun sollst du darum jetzt

für diese That bestraft werden'. — Darauf erwiderte Dēvikā: ‚Ich habe keine Schandthat begangen. Als ich auf das Feld ging, war es unterwegs heiss; darum setzte ich mich einen Augenblick hier unter den Baum. Während es sich so verhält, hast du etwas ganz Anderes gesehen: dieser Baum besitzt eben die Eigenschaft'. — Da sprach Jarasa: ‚Jetzt will ich mich unten hinsetzen und du sollst herabblicken'. — Da stieg Dēvikā auf den Baum, und indem sie auf den Gatten herabsah, rief sie: ‚Viele Tage lang hast du mir Versicherungen der Treue gegeben und bist dabei zu einem anderen Weibe gegangen; aber heute habe ich deine Betrügerei gemerkt'. — So sprach sie zürnend zu Jarasa. Da war es denn an diesem, sich zu schämen; er beruhigte sie und ging mit ihr nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 29.

> Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen, wenn du so zu handeln weisst wie es Sundarī that, um ihren Buhlen zu verleugnen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śihū ein Kaufherr namens Mahādhana, dessen Frau Sundarī trieb mit einem Taugenichts Mōhana Unzucht. Eines Tages, als Mōhana gekommen war, kam gleich nach ihm auch Mahādhana. Als Sundarī das sah, steckte sie Mōhana nackt in eine Kiste und setzte diese auf den Boden; dann lief sie eilig hinaus und sagte zu Mahādhana: ‚Herr, ein nackter Dämon ist gekommen und sitzt in einer Kiste; hole darum schnell einen Beschwörer her!' — Als Mahādhana das gehört hatte, ging er, ohne erst die Sache zu prüfen, nach dem Hause eines Beschwörers. Inzwischen holte Sundarī den Mōhana herunter und jagte ihn hinaus. Als dann Mahādhana mit dem Beschwörer kam, sprach sie zu ihm: ‚Ehe du zurückkehrtest, floh der Dämon von dannen'. — Da kehrte der Beschwörer heim; Mahādhana pries denselben und war froh."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 30.

> Gehe, Herrin! Mir liegt nichts daran dich aufzuhalten, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Mūladēva.

„Einst lebten auf dem Leichenacker Bhayaṃkara zwei Piśācās, Karatka und Vētāla; die hatten zufällig zwei Frauen gefunden, Dhūmaprabhā und Mēghaprabhā. Wegen dieser Frauen entstand unter den beiden Dämonen Streit. In dem kam der Brahmane

Mūladēva des Weges einher: zu dem gingen sie und fragten ihn: ‚Hier sind zwei Frauen: welche kommt einem jeden von uns zu? Sage es nach Gebühr'. — Da sprach der Brahmane, der wahrheitsliebend und von hohem Sinn war, aber auch einsah, dass der Fall kitzlich sei: ‚Jeder möge die nehmen, die ihm gerade nach dem Herzen ist'. — Auf Grund dieses Wortes wurde der Brahmane aus den Händen der Piśācās befreit und ging in sein Haus."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 31.

Gehe nach Herzenslust, wohin du verlangst, du Schlankleibige, wenn du Klugheit besitzst dich selbst zu schützen wie das Häslein im Walde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Walde Madhura ein Löwe mit Namen Piṅgala, der begann die Thiere des Waldes zu tödten. Da kamen diese zu dem Löwen und trafen folgende Bestimmung: ‚Wir wollen dir täglich ein Stück Wild geben, du aber sollst Alle schützen'. — Damit war der Löwe einverstanden. Eines Tages nun kam die Reihe an den Hasen. Der überlegte erst, umging die Bestimmung, frühmorgens zu dem Löwen zu kommen und begab sich erst um Mittag dahin, ganz in Furcht gesetzt. Da fragte ihn der Löwe: ‚Warum bist du zu spät gekommen? Das kann ich nicht verzeihen'. — Der Hase antwortete: ‚Herr, daran bin ich nicht schuld. Wir gingen unsrer fünf Hasen, um der Verpflichtung gegen dich nachzukommen: da erschien unterwegs ein zweiter Löwe, der verzehrte, obgleich wir in deinem Namen Widerspruch erhoben, vier von uns; ich allein entfloh und bin gekommen, dem Herren Alles zu erzählen. Wenn du diesen Vorfall nicht in Erwägung ziehst, wie sollen wir Armen dann euch Beide ertragen?' — Als der Löwe das gehört hatte, sprach er; ‚In meinen Wald ist ein zweiter Löwe gekommen und frisst mein Wild; das scheint mir nicht recht. Darum will ich erst den Löwen bestrafen und dann die Mahlzeit abhalten. Wo ist der Löwe? Zeige ihn mir'. — Nun hatte der Hase einen tiefen Brunnen gefunden: dahin führte er den Löwen, zeigte hin und sprach: ‚Er ist jetzt aus Furcht vor dir in den Brunnen gegangen'. — Der Löwe, der in dem Brunnen sein Spiegelbild sah, hielt es für den anderen Löwen, ward zornig, sprang in Brunnen, um ihn zu tödten und fand selbst den Tod. Als die Thiere das hörten, waren sie froh und freuten sich sehr."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 32.

Gehe, Herrin, wohin das Herz verlangt, Lotusgesichtige, wenn du zu reden weisst wie Rājinī bei dem Vorzeigen des Staubes.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in Śāntipurī ein Kaufherr Kēśava, dessen Frau hiess Mōhinī, sein Sohn Sōmaka und des Sohnes Frau Rājinī; die war sehr schön, aber lüderlich. So gab ihr ihre Schwiegermutter Mōhinī einstmals Geld und schickte sie auf den Markt um Weizen zu kaufen. Als Rājinī auf dem Markte Weizen gekauft hatte und heim ging, sah sie ihren Buhlen. Mit diesem traf sie eine Verabredung, liess den Weizen auf dem Markte im Laden des Kaufmannes, ging gemäss der getroffenen Verabredung an den betreffenden Ort und trieb das Liebesspiel. Inzwischen nahm der Kaufmann den Weizen aus dem Bündel, that Staub hinein und stellte es hin. Darauf nahm die Schwiegermutter das Bündel, sah nach und erblickte den Staub. Da sprach Rājinī: ‚Auf dem Wege nach dem Markte fiel mir das Geld aus der Hand auf die Erde. Um es zu suchen, raffte ich diese Erde auf und brachte sie mit'. — Als nun Mōhinī sah, dass das Geld verloren sei, war sie ärgerlich und sagte nichts."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 33.

Gehe, Herrin — welche Schuld sollte dich dabei treffen? — falls du eine Antwort zu geben weisst wie die ausserordentlich unzüchtige Rambhikā vor ihrem Gatten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in Śaṃkarapura ein wohlhabender Kranzwinder, Śaṃkara, dessen Frau Rambhikā war sehr lüderlich. Einstmals, am Śrāddha-Tage, lud Rambhikā ihre vier Buhlen ein, ohne dass es einer vom andern wusste; und Śaṃkara lud vier Kranzwinder aus seiner Sippe ein. Nun kam als erster von den Buhlen ein Kaufmann zum Essen. Als er halb mit dem Bade fertig war, kam der Zimmermann: da wurde der Kaufmann auf einen sehr alten Boden aus Bambus gesteckt. Während der Zimmermann badete, kam der Dritte, mit Namen Taraḷa: da versteckte sie den Zimmermann auf dem Boden, wo der Kaufmann war. Darauf badete Taraḷa, als ein General als Vierter ankam. Da steckte sie Taraḷa auf den Kornboden. Während nun der General ein Bad nahm, kam Śaṃkara mit den vier Kranzwindern an: da führte sie den General hin und versteckte ihn in dem Bambusstockwerke über den Räumen, wo die anderen drei versteckt waren. Inzwischen war es Abend geworden. Darum beeilte sich Rambhikā und gab den Kranzwindern zu essen; auch

ihren vier Buhlen brachte sie Essen, jedem besonders, und sie setzten sich. In dem fing der Kaufmann, dessen Milchreis heiss war, an zu blasen: da dachten der Zimmermann und Taraḷa, es wäre eine Schlange da. Deshalb erhoben sie sich und hielten ihre Speiseplatte über den Kopf. Dabei stiessen sie mit den Schüsseln an das obere Stockwerk, wodurch es erschüttert wurde. Der General, der sich darüber befand, dachte, es sei jemand gekommen, ihn zu fassen. In dieser Meinung rief er Hilfe und sprang in den Stock hinab. Da riefen die drei, Kaufmann, Zimmermann und Taraḷa, ‚das Stockwerk stürzt ein': alle vier aber sprangen von dem Stocke hinaus, entflohen und eilten nach Hause. Da sagte Śaṃkara, der mit seiner Gesellschaft noch bei dem Essen war: ‚Was ist das für ein Lärm?' liess das Essen stehen, erhob sich und sah hinaus. In der Dunkelheit konnte er aber nichts erkennen. Da fragte er seine Frau: ‚Es scheint mir, als sei Jemand hinausgegangen: wer war das?' — Rambhikā antwortete: ‚Herr, heute hast du die Mahlzeit zur Abendstunde eingenommen: das war zu spät, so dass das Śrāddham der rechten Weihe entbehrte. Darum wurden deine Manen, die zu demselben gekommen waren, zornig und abgünstig und entfernten sich hungrig; wer sonst sollte wohl von unserem Boden hinausgehen? Darum veranstalte morgen das Śrāddham nochmals'. — Das hielt Śaṃkara für die Wahrheit und feierte am nächsten Tage das Śrāddham nochmals."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 34.

> Gehe, Herrin, wenn du dabei zu reden weisst, Schöne, wie einst Śambhu sprach, als er dem Mädchen sein Gewand gegeben hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „In einer Stadt lebte ein Brahmane mit Namen Śambhu, der war dem Spiele ergeben. Als dieser einst über Land gegangen war, sah er unterwegs an einem Feldraine eine Frau sitzen, die das Feld hütete. Da trat er zu ihr, gab ihr Betel und genoss ihre Liebe; dafür nahm sie sein Kleid. Als er das wieder haben wollte, gab sie es es ihm nicht, sondern machte sich auf den Heimweg. Da nahm Śambhu von dem Felde einige Kornähren, ging seines Weges und sprach zu den Leuten im Dorfe: ‚Weil ich ein paar Ähren genommen, hat diese mein Gewand im Werthe von fünf Rupien genommen: was ist das für ein Brauch in eurem Dorfe?' — Da hiessen sie Alle das Kleid dem Brahmanen zurückgeben. Aus Scham sagte sie nichts von dem was vorhergegangen war und gab das Kleid zurück, der Brahmane nahm es und ging heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 35.

> Gehe, Herrin, — es ist keine Sünde für dich — wenn du dabei deine Sache zu führen weisst wie der Sesamkäufer.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst ging ein Kaufmann, Sāmba mit Namen, über Land, um Sesam zu kaufen; hier fragte er bei dem Kaufmann Bhāṇḍaśālīka an. Der sagte: ‚Ich will dir Sesam geben, wenn ich welchen habe' und führte den Kaufmann Sāmba in sein Haus. Als dieser die schöne Frau des Bhāṇḍaśālīka sah, gab er ihr seinen Diamantring und genoss sie. Dann ging er hinaus und sagte zu Bhāṇḍaśālīka: ‚Wir haben einen Contract gemacht wegen der Lieferung von hundert Mass Sesam; die gieb mir'. — Bhāṇḍaśālīka sprach: ‚Wer hat einen Contract gemacht?' — Kaufmann Sāmba antwortete: ‚Gestern hat deine Frau einen Contract über hundert Mass gemacht und dafür von meinem Finger einen Ring gezogen; nun weigerst du dich, den Sesam zu liefern: das ist nicht recht für einen Kaufmann'. — Da schickte Bhāṇḍaśālīka seinen Sohn zu seiner Frau, liess den Ring herausgeben und sprach zu ihr: ‚Ohne mein Wissen hast du ein Geschäft abgeschlossen; dabei wird nichts Gutes herauskommen'. — So gab er dem Kaufmann Sāmba den Ring und Sesam dem Contracte gemäss."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann gehe getrost." — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 36.

> Du magst getrost zu dem Buhlen eilen, wenn du eine treffende Antwort zu geben weisst wie Jayantī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saraḍa der Schulze Śūrapāḷa; dessen Frau Jayantī quälte ihn immer um ein seidenes Kleid. Da sprach Śūrapāḷa: ‚Was ist ein Seidenkleid? In unserem Hause kennt das Niemand. Und woher sollte ich ein solches Gewand nehmen?' — Am andern Tage, als Śūrapāḷa in die Versammlung der Dörfler gegangen war, kam Jayantī dorthin und sagte zu ihm: ‚Der Klosskuchen ist zu Hause fertig und wird kalt; darum komm und iss'. Als Śūrapāḷa das gehört hatte, ging er nach Hause und sprach zu seiner Frau: ‚Was hast du da vor der Versammlung gesagt! Dadurch ist mein Ansehen geschmälert worden. Ich will dir ein seidenes Kleid schenken, du aber mache wieder gut, was du gesprochen hast'. — Damit gab er ihr das Kleid, worauf sie sagte: ‚Morgen werde ich kommen und dasselbe sagen; dann bringe du alle Dörfler, die dabei sitzen, in unser Haus'. — Am folgenden Tage nun that das Śūrapāḷa: da hatte Jayantī die feinsten Gerichte

bereitet und vertheilte sie unter die Dörfler sammt ihrem Gatten. Als diese das sahen, sprachen sie Alle: ‚Diese ist ihrem Wesen nach rauh; darum spricht sie zu ihrem Manne launiges Zeug; aber ihre Handlung ist trefflich'. — Als Śūrapāḷa das gehört hatte, war er froh."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 37.

> Nach Herzenswunsch magst du gehen, Schöne — dich trifft durchaus keine Sündenschuld — wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie Lāṅgalī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saṃgama ein armer Hausbesitzer, Śirapati, dessen Ackerknecht war Tarpaṇaśālī; der besorgte das Pflügen des Ackers. Diesem trug die Frau des Śirapati, Lāṅgalī mit Namen, Essen, wobei zwischen den Beiden nach der Mahlzeit Liebesgenuss stattfand. Das hörte Śirapati; und um das zu prüfen versteckte er sich, ohne dass seine Frau es merkte, Tags darauf abseits auf einem anderen Grundstücke. Vor ihm fand nun der Liebesgenuss der Beiden statt. Da sah es Śirapati, als Lāṅgalī, die ihn gewahr wurde, zornig zu Tarpaṇaśālī sprach: ‚Du hast auf dem Felde nicht gepflügt; das werde ich meinem Manne erzählen'. — Darauf antwortete Tarpanaśālī, der sie verstand: ‚Ich soll den Pflug führen und auf dem Felde wirthschaften und deinem Manne die Hälfte abgeben: dieses Verhältniss passt mir nicht mehr; das sage nur deinem Manne'. — Als Sirapati das hörte, dachte er: ‚Diese Beiden zanken sich; aber wo ist da etwas von Liebesgenuss? Was ich also betreffs der Unzucht gehört habe, ist unwahr'. — In dieser Überzeugung ging er heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 38.

> Gehe dahin, wohin du wünschest, Prabhāvatī; wer vermag dir ein Hinderniss zu bereiten, ebenso wie dem Brahmanen, der seine Sache zu führen wusste?

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst war ein Brahmane namens Priyaṃvada auf der Wanderschaft; der ging in das Haus eines Kaufmannes mit Namen Gōvinda, um hier zu übernachten. Dessen Frau war schön und lüderlich. Um mit ihr der Liebe zu pflegen, gab ihr Priyaṃvada seinen Ring. Als er diesen nach Beendigung des Liebesgenusses zurückforderte, gab ihn die Schöne nicht her. Da erhob er sich so, schlief in einer dort befindlichen alten Bettstatt, brach davon einen Fuss ab, ging damit vor Sonnenaufgang zu dem Kaufmanne und sprach: ‚Da ich diesen Bettfuss abgebrochen habe, hat mir deine Frau meinen Ring

weggenommen, der sich zu meinen Häupten in dem Geldbeutel befand und will ihn nun nicht wieder her geben. Ist das Recht?' — Als der Kaufmann diese Worte vernommen hatte, ward er zornig auf seine Frau und befahl ihr, den Ring zurückzugeben. Da gab sie ohne ein Wort zu sagen, da sie sich schämte, dem Brahmanen seinen Ring zurück; er nahm ihn und kehrte heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 39.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen und befriedige ruhig deinen Wunsch, wenn du zu reden weisst wie Bhūdhara, der seine Wage wieder bekam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Kuṇṭinī der Kaufmann Bhūdhara; der wurde infolge von Mangel an guten Werken arm und ging in die Fremde. Als er abreiste, setzte er in dem Hause eines benachbarten Kaufmanns seine eiserne Wage nieder; dann ging er. Einige Zeit darauf, als er Geld erworben hatte, kehrte er zurück, und forderte von dem Nachbar die Wage wieder. Da antwortete dieser: ‚Deine Wage haben die Mäuse gefressen'. — Als Bhūdhara diese betrügerische Rede gehört hatte, nahm er den Sohn des Nachbars mit nach Hause, um ihn zu bewirthen und versteckte ihn. Darauf kam der Nachbar, ihn zu suchen: da sagte er zu diesem: ‚Deinen Sohn hat ein Geier geraubt'. — Als der Nachbar das gehört hatte, ging er in den Königspalast und verklagte ihn. Da liess der Minister Bhūdhara herbeiholen und verhörte ihn, worauf dieser antwortete: ‚Grosskönig, wenn es wahr ist, dass die Mäuse eine eiserne Wage gefressen haben, dann kann auch ein Geier einen Elefanten forttragen; was ist also Wunderbares dabei wenn er ein Kind forträgt?!' — Als der Richter das gehört hatte, brachte er den Nachbar in Verwirrung und befahl ihm, Bhūdhara die eiserne Wage und Bhūdhara, dem Nachbar das Kind zurückzugeben."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann gehe." — Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 40.

Gehe und befriedige deinen Wunsch — ich bereite dir kein Hinderniss — falls du wie Subuddhi für deine Sache zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnten in einer Stadt zwei Männer, Subuddhi und Kubuddhi. Während nun von ihnen Subuddhi in die Fremde ging, trieb Kubuddhi mit dessen Frau Unzucht. Nach einiger Zeit kehrte

Subuddhi nach Hause zurück, nachdem er Geld erworben hatte. Da heuchelte ihm Kubuddhi Freundschaft und fragte: ‚Was für Wunder hast du geschaut?' — Subuddhi sprach: ‚An einem Brunnen am Ufer der Sarasvatı habe ich an einem Mangobaume zur Unzeit eine Frucht gesehen'. — Darauf antwortete Kubuddhi: ‚Das ist nicht wahr. Da wollen wir wetten; wenn es wahr ist, dann sollst du in mein Haus gehen und mitnehmen, was sich mit zwei Händen forttragen lässt; wenn es aber nicht wahr ist, will ich dasselbe aus deinem Hause holen'. — Nun ging Kubuddhi in der Nacht hin und nahm die Mangofrucht, die wirklich da war, weg. Tags darauf gingen Beide hin um nachzusehen: da war die Mangofrucht nicht da, als Subuddhi hinsah. Darauf sprach Kubuddhi: ‚Was soll ich nun thun?' — Da merkte Subuddhi seine Absicht: ‚Kubuddhi hat Verlangen nach meiner Frau'. — Deshalb ging Subuddhi ndch Hause, nahm seine Frau und die Werthsachen eilig aus dem Hause, that sie an einen andern Ort, holte Kubuddhi herbei und wies ihm das sichtbar Vorhandene zum Austrag der Wette an. Nun ging Kubuddhi aus Gier nach der Frau in das Haus: da sie nicht da war, dachte er: ‚Sie wird im oberen Stockwerke sein' und ergriff mit beiden Händen eine Leiter, die da stand, um hinauf zu steigen. Da sprach Subuddhi: ‚Wir sind quitt; nimm jetzt die Leiter und gehe'. — Da entfernte sich Kubuddhi ärgerlich aus dem Hause und ging heim, nachdem alle Leute pfui über ihn gerufen hatten."

Als Prabhāvatı diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 41.

> Es ziemt sich für dich, Herrin, zu gehen, falls du dabei in der Verlegenheit etwas zu sagen weisst wie der treffliche Brahmane.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatı: „Einst lebte in der Stadt Pañcapūra der König Śatrumardana, dessen Tochter Madanalatikā bekam die Liebeskrankheit, wobei ihr Hals entzündet wurde. Da liess der König zu ihrer Heilung durch einen Arzt unter Trommelschall bekannt machen; ‚Wer meine Tochter wieder herstellt, den werde ich reich machen'. — Das hörte eine Frau und theilte es ihrem Manne mit; der ging, als er es gehört hatte, in den Königspalast, sah sich das Mädchen an und sprach: ‚Das ist eine Heimsuchung durch einen Piśāca'. — Darauf zog er zu ihrer Heilung unter Zaubersprüchen einen Kreis, machte viele andächtige Ceremonien und beobachtete. Da er nun sah, dass sie von Liebesleid gequält sei, sprach er eine Zeit lang laut unsinniges Zeug von Beschwörungen. Als Madanalatikā das sah, erstaunte sie und lachte; und da sie bei dem Lachen hastige Bewegungen machte, ging das Halsgeschwür auf, und die Königstochter

ward gesund. Darauf wurde dieser Brahmane von dem Könige reich gemacht."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 42.

> Gehe getrost zu dem Buhlen, um ihn zu geniessen, Allgliederschöne, wenn du so wunderbar schlau zu reden weisst wie die Vyāghramārī vor dem Tiger.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in Dēvagrāma ein Schulze namens Siṃha, dessen Frau hiess Kalahapriyā. Als diese einmal mit ihrem Manne einen Streit gehabt hatte, begab sie sich mit ihren beiden Kindern auf den Weg nach dem Hause ihres Vaters. Als sie dahin schritt, erblickte sie in einem Walde einen Tiger, der bei dem Anblick der Drei voller Freude ward und mit dem Schweife auf die Erde schlug. In dem Augenblicke nun, da er herbeigelaufen kam, ergriff Kalahapriyā ihre Kinder und rief in der Todesangst: ‚Ihr Dummköpfe! Warum streitet ihr euch und wollt jedes einen Tiger verzehren? Gegenwärtig ist nur ein Tiger da; den theilt euch und verzehrt jedes eine Hälfte; es wird sich schon noch ein zweiter finden'. — Als der Tiger das hörte, dachte er: ‚Das ist die Vyāghramārī; wenn ich näher komme, wird sie mich durch ihre Kinder tödten. Darum will ich fliehen; das ist das Beste'. — So dachte er bei sich und entfloh in grosser Eile."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 43.

> Gehe, Herrin; gar wohl passt es sich für dich, zu gehen, ganz nach Belieben, du Elefantenartigschreitende, wenn du Klugheit besitzst wie die Vyāghramārī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Während dieser Tiger dahinfloh, traf ihn unterwegs ein Schakal; der fragte: ‚Ei, warum fliehst du?' — Der Tiger antwortete: ‚Du Dummkopf, was fragst du noch? Die Vyāghramārī ist in den Wald gekommen'. — Als der Schakal das hörte, sprach er: ‚Zeige sie mir. Dass du vor einem menschlichen Wesen Furcht zeigst, das passt sich nicht für dich'. — Da ging der Schakal mit dem Tiger zu Kalahapriyā zurück. Als sie merkte, dass der Schakal den Tiger mitgebracht hatte, überlegte sie und sprach dann zu dem Schakal: ‚Ha, Betrüger, du sollst drei Tiger bringen; von denen giebst du mir nur einen und willst mich anführen?! Aber ich werde darauf nicht eingehen'. — Als der Tiger das hörte, entfloh er; und dem Schakal, der mit ihm lief, begann das Blut aus dem Munde zu fliessen."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 44.

> Gehe, Herrin — ich bin nicht im Stande, dir ein Hinderniss zu bereiten, du Schöne — wenn du im Falle der Noth Klugheit besitzst wie der Schakal.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Der Schakal wurde von dem Tiger am Halse mit fortgerissen, so dass er voller Angst war und in Todesgefahr schwebte. Was soll er nun hier thun, um das Leben zu retten? — Als nun der Tiger weit weg geflohen war und Halt machte, da lachte der Schakal. Der Tiger fragte: ‚Warum lachst du?‘ — Der Sckakal antwortete: ‚Ich habe eingesehen, dass diese Vyāghramārī eine gewaltige Schurkin ist. Während sie mich verzehren wollte, bin ich durch deine Gnade am Leben geblieben; ohne das hätte ich heute den Tod gefunden. Indem ich nun im Herzen dachte: ‚Vyāghramārī folgt auf dem Fusse, lachte ich‘. — Als der Tiger das hörte, liess er den Schakal erfreut laufen.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 45.

> Jetzt ist es Zeit für dich, das Glück zu geniessen, Glänzende, Schöne, wenn du so zu handeln weisst wie der Brahmane Viṣṇuśarmā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, als König Arindama herrschte, der Brahmane Viṣṇuśarman, der war der Sinnenlust ergeben und unverheirathet, und für die Huren war es sehr schwer, ihn auszuhalten. Keine Dirne konnte ihn überwinden; wie viel weniger andere Frauen! Nun war dort eine geriebene Hetäre; als diese gehört hatte, dass der Brahmane sechszehn Goldstücke besässe, liess sie ihn in ihr Haus kommen und traf folgende Verabredung: ‚Wenn ich heute im Verlaufe der vollen Nacht überwunden werde, will ich dir den vierten Theil von dem Gelde geben, das ich besitze, im anderen Falle will ich deine Goldstücke haben und dich zu meinem Diener machen. Der Hahn zeigt durch Krähen den Anbruch des Tages an; sobald dieser Laut erschallt, bist du besiegt‘. — So ward es beschlossen; und indem sie ihm nun Betel reichte, gingen unter Unterhaltungen zwei Nachtwachen vorüber. Da begab sich die Hetäre zu ihrer Freundin und sagte zu ihr: ‚Nach Mitternacht steige auf den Feigenbaum und krähe wie ein Hahn; dann werde ich sagen, der Tag sei angebrochen und werde den Brahmanen hinauswerfen‘. — Nach dieser Verabredung stieg die Kupplerin auf den Feigenbaum und krähte wie ein Hahn. Da sprach die Hetäre, kurze Zeit nach Beginn des Liebesgenusses: ‚Jetzt ist der Tag angebrochen‘; damit warf sie den Brahmanen unter verächtlichen Ausrufen hinaus. Als der Brahmane draussen

sich umsah, merkte er, dass die Kupplerin auf dem Baume sass und den Hahnenschrei ausgestossen hatte; da traf er sie mit einem Steine so, dass sie auf die Erde herabstürzte; und als es Tag geworden war, zeigte er es dem Könige an und nahm von der Hetäre den vierten Theil ihres Geldes."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 46.

> Gehe nach Herzenslust, meine Beste, wenn du eine Antwort zu geben weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that bei der Austreibung des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Vatsa ein armer Brahmane, Śāntadharma, dessen Frau Kārāgarā war ein Zankteufel: mit allen Leuten fing sie Streit an und verursachte Kummer. Ein gewaltig furchtbarer Brahmarākṣasa, der im Hause des Brahmanen wohnte, floh aus Furcht vor Kārāgarā in den Wald. Eines Tages verliess der Brahmane wegen der Zänkerei seiner Frau das Haus und ging in den Wald, wo er den Brahmarākṣasa traf. Da sprach dieser: ‚Sei heute mein Gast in meinem Hause'. — Der Brahmane antwortete: ‚Ich bin vor dem Ärger mit Kārāgarā geflohen; wenn du mich tödten willst, dann thue es bald'. — Darauf entgegnete der Brahmarākṣasa: ‚Du brauchst vor mir keine Spur Furcht zu haben. Ich habe in deinem Hause gewohnt, bin aber aus Furcht vor Kārāgarā geflohen. Nun wohnt in der Stadt Mṛgavatī der König Madana, dessen Tochter ist Mṛgalōcanā: da will ich hingehen und sie besessen machen. Sie wird ohne dich nicht gesund werden. Darum gehe du dahin und verlange die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; und wenn der König das zugesagt hat, dann beschwöre sie getrost: ich werde dann ausfahren. Auf die Weise werde ich dir mit einem Schlage viel Geld verschaffen. Aber du magst darauf nach Hause gehen'. — Nachdem nun der Brahmarākṣasa dem Brahmanen Früchte vorgesetzt hatte, machte er die Königstochter besessen. Da liess der König in der Stadt durch Trommelschall bekannt machen: ‚Wer meine Tochter von der Besessenheit heilt, dem werde ich dieselbe sammt dem vierten Theile des Reiches geben'. — Indem kam der Brahmane in die Stadt und sprach: ‚Ich will ein Mittel anwenden'. — Damit ging er zu der Königstochter, und nachdem er einige Zauberformeln gesprochen hatte, wurde sie des Dämonen ledig und im Nu gesund. Der König Madana aber gab dem Brahmanen beides, die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; der Brahmane nahm es an und war erfreut."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 47.

> Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wenn du einen Ausweg zu finden weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that in der Verlegenheit wegen des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Dieser Brahmane Sānta mit Namen, der Gatte der Kārāgarā, lebte glücklich, nachdem er die Königstochter gewonnen hatte. Nun ging der Brahmarākṣasa hin und machte die Königin Sulōcanā besessen. Da schickte der König Botschaft an Satrughna: der suchte in seinem Reiche nach einem Beschwörer, fand ihn in dem Teufelsaustreiber namens Kēśava und kam selbst mit diesem. Darauf ging Kēśavaśarmā zu der Königin und setzte sich: jener Brahmarākṣasa aber machte gewaltigen Lärm, setzte Kēśava in Furcht und jagte ihn in die Flucht. Der Bramarākṣasa kam nun unsichtbar zu dem Gatten der Kārāgarā und sprach: ‚Einmal habe ich auf dich gehört; von nun an aber halte dich ruhig und erfreue dich an deinem Reiche; kommst du mir in den Weg, dann werde ich nicht hören'. — So sprach er. Inzwischen war nun Kēśavaśarmā geflohen: da liess der König den Gatten der Kārāgarā bitten, er selbst möge die Frau retten. Da sprach dieser: ‚Wie lange noch soll ich immer wieder einen dämonischen Anfall heilen? Jetzt will ich noch einmal ein Mittel versuchen; doch später lasse ich mich nicht mehr darauf ein'. — Damit waren Alle einverstanden und führten den Gatten der Kārāgarā in den Palast. Da dachte er: ‚Der Brahmarākṣasa ist in dem Leibe der Königin'; darum sagte er ihr in das Ohr: ‚Ach, Brahmarākṣasa, meine Frau Kārāgarā ist auf der Suche nach dir und mir in mein Haus hier gekommen; sie wird auch hierher gelangen'. — Als der Brahmarākṣasa das hörte, verliess er schnell die Königin und entfloh."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 48.

> Geniesse getrost der Lust mit dem Buhlen, du Glänzende, wenn du in schwieriger Lage zu entscheiden weisst wie Saṃkaṭāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst herrschte König Nanda, der Gebieter über alle Welt; dessen Minister war Saṃkaṭāri. Infolge des Herrscherglanzes des Königs waren alle anderen Herrscher tributpflichtig, und das Reich genoss Frieden. Nun kam es dem Könige eines Tages in den Sinn: ‚Ich will dahin arbeiten, dass die Erde kein Geld mehr hat, sondern alles Geld mir zufliesst'. — Nachdem er so überlegt hatte, begann er die Menschen bis auf die Haut zu schinden. Da wehrte ihm der Minister: alsbald befahl er seinen Dienern: ‚Führt diesen Minister weg und tödtet ihn'. — Die Diener führten dienstbeflissen den

Minister weg und liessen ihn in einen tiefen Brunnen ohne Wasser hinab, den sie da fanden. Hier diente ihm Wasser allein als beständige Nahrung. — Nun verbreitete sich die Kunde, der Minister sei todt. Das hörte der Feind; und der Herrscher von Bengalen, der erfahren wollte, ob der Minister todt sei oder noch lebe, schickte, um das zu erkunden, zwei ganz gleiche Stuten, die ganz gleichen Schmuck trugen: man sollte unterscheiden, welches unter ihnen das alte und welches das junge Thier sei und sie dann zurückschicken. Da liess König Nanda kundige Pferdekenner kommen und untersuchen: aber er fand es nicht. So sass nun der König bedrückt da und sprach: ‚Wenn jetzt der Minister Saṃkaṭāri da wäre, würde er die Sache entscheiden'. — Darauf sagte der König zu den Dienern: ‚Geht an jenen Brunnen und seht nach; wenn Saṃkaṭāri noch lebt, dann meldet es mir, da werde ich selbst hingehen'. — Die Diener antworteten: ‚Grosskönig, in dem Brunnen ist ein Mann; herausgekommen ist er nicht. Wenn du selbst hingehst, wirst du es sehen'. — Da ging der König selbst hin, liess ein Seil (??) in den Brunnen und zog Saṃkaṭāri heraus. Als der König ihn sah, umarmte er ihn voller Freude und erwies ihm viele Ehren. Dann erzählte er jene Geschichte dem Minister: dieser überlegte in seinem Herzen, liess dann auf die beiden Stuten einen Reiter setzen, liess sie umherreiten, nahm darauf die Sättel ab und liess sie dann los. Da lief das junge Thier zu der Alten und that wie ein Junges; die Alte aber begann, das Junge mit der Zunge zu lecken. Nachdem so die Entscheidung über Altes und Junges getroffen war und sie zurückgeschickt worden waren, wusste der König von Bengalen, dass Saṃkaṭāri noch lebte und verhielt sich ruhig. Nun hörte der König ferner auf den Rath des Saṃkaṭāri und unterliess es, die Erde so verblendet auszusaugen."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 49.

> Gehe, Gazellenäugige, der Liebe zu pflegen, wo es dir gefällt, wenn du in der Verlegenheit gewandt bist wie wiederum Saṃkaṭāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Es ging die Kunde, der Minister Saṃkaṭāri sei gestorben. Da sandte der König von Maṅgalapura an den König Nanda einen mit Perlen besetzten Stab, den er hatte anfertigen lassen: den sollte er zurückschicken, wenn er entschieden hätte, was Ende und Anfang sei. Als Saṃkaṭāri ihn sah, zeigte er ihn Allen, aber Niemand wusste es. Darum traf er selbst die Entscheidung: er nahm diesen Stab, band in der Mitte einen kleinen Stein fest und warf ihn in das Wasser: da blieb die Spitze, weil sie leicht war, oben; das Ende aber sank unter, weil es schwer war. Nachdem er auf diese Weise die Entscheidung getroffen hatte, welches Spitze und Ende dieses

Stabes sei, schickte er ihn dem Könige von Maṅgalapura nebst schriftlicher Benachrichtigung zurück. Von dem Tage an gaben Alle wie bisher wieder Tribut."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 50.

> Gehe, Herrin — wenn du es thust, trifft dich keine Sündenschuld — falls du in der Verlegenheit das Richtige weisst wie Dharmabuddhi.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten in dem Dorfe Maṅgala zwei Freunde, Dharmabuddhi und Kubuddhi, diese Beiden. Einstmals gingen sie in die Fremde; und nachdem sie viel Geld erworben hatten, gingen sie damit heim. Unterwegs stand ein Aśvattha-Baum; an dessen Fusse setzten sie sich nieder, theilten das Geld in zwei Theile, vergruben es daselbst in die Erde und gingen nach Hause. Darauf begab sich Kubuddhi nachts dorthin, nahm das Geld weg und versteckte es zu Hause Einige Tage später aber sprach er zu Subuddhi: ‚Lass uns unser Geld holen und davon leben'. — Damit war Subuddhi einverstanden; sie gingen zu dem Aśvattha-Baum und suchten: da war nur ein Loch und kein Geld. Darob erhob Kubuddhi lautes Geschrei; Dharmabuddhi aber, der das ganze Treiben des Kubuddhi durchschaute, zeigte es dem Minister an. Dieser liess Kubuddhi holen und fragte: ‚Was war das für Geld?' — Kubuddhi antwortete: ‚Wir beide hatten es erworben; nun ist es verschwunden. Der Aśvattha-Baum kann es bezeugen; den will ich befragen; dann wird er erklären, wer das Geld gestohlen hat'. — Nachdem alle diese Worte gebilligt hatten, gingen sie mit den Beiden dorthin. Kubuddhi hatte aber vorher seinen Vater in die Höhlung des Aśvattha-Baumes versteckt. Darauf betete Kubuddhi zu dem Aśvattha-Baume und sprach mit gefalteten Händen: ‚Wenn ich das Geld gestohlen habe, dann sage nichts; hat es aber Dharmabuddhi gestohlen, dann nenne den Namen'. — Da antwortete der Vater: ‚Dharmabuddhi hat das Geld gestohlen'. — Nun schien das Allen einleuchtend; Dharmabuddhi aber merkte, dass das die Stimme von Kubuddhi's Vater war: darum legte er Gras um den Aśvattha-Baum und zündete es an: da kam der Vater herausgesprungen. Als man das sah, riefen Alle pfui! über Kubuddhi, bestraften ihn und hiessen ihn das Geld an Dharmabuddhi zurückgeben."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 51.

> Gehe eilig, Herrin, du Liebeskostverlangende, Liebende, wenn du in der Verlegenheit zu sprechen weisst wie Gāṅgalī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Casmākara ein ausgezeichneter, die vier Veden kennender Brahmane: der schloss sich zu Wagen einer Wallfahrt an. Da erschienen unterwegs plötzlich Räuber, und Alle flohen mit ihren Wagen hierhin und dorthin. Ein Brahmane aber, Gāṅgalī, war mit seinem Verwandten zu Fuss mitgegangen; der konnte nicht fliehen. Darum blieb er stehen und sagte zu seinem Verwandten: ‚Gieb mir Bogen und Pfeile und sage mir, wieviel Räuber es sind'. — So rief er den Leuten zu. Die Räuber aber dachten, es folgten noch viele Leute: da flohen sie aus Furcht vor ihnen; der Brahmane Gāṅgalī aber setzte seine Wahlfahrt fort."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 52.

> Gehe zu dem trefflichsten Manne, Herrin, den du liebst, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie Jayaśrī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Pratiṣṭhāna der König Saptaśāla; dessen Sohn, mit Namen Cāturya, dachte: ‚Man soll von dem Gelde, welches die Eltern erworben haben, seinen Lebensunterhalt nicht bestreiten'. — Darauf schloss er mit dem Sohne eines Brahmanen, Śāntaniṣṭha, eines Zimmermanns und eines Kaufmanns, diesen drei, Freundschaft und ging mit ihnen in die Fremde. Nun dachten Alle, als sie sich an einem Platze versammelt hatten, in ihrem Herzen: ‚Für uns ist allein das Meer Gegenstand der Verehrung; lasst es uns anbeten.

> Die Arme streckt es aus, die Perlen zu verschenken, die gleichsam festgeheftet sind in dem Wassermeere, welches den Gürtel der Erde bildet'.

Nach dieser Ueberlegung gingen sie an den Strand des Meeres und vollbrachten dort einundzwanzig Fasten. Da wurde das Meer gnädig gestimmt und gab den Vieren cintāmaṇi-Perlen. Sie nahmen sie und gaben sie dem Kaufmannssohne zum Aufbewahren. Der schlitzte eines Tages seine Hüfte auf, steckte die vier Perlen hinein und nähte die Hüfte wieder zu. Darauf schlug er eines Tages Lärm, gerade, als sie ihre Reise fortsetzen wollten und und sprach: ‚Als ich in der Nacht nach der letzten Tagereise geschlafen hatte, habe ich dort die Perlen vergessen'. — Als sie das gehört hatten, waren Alle darüber einig: ‚Dieser Kaufmann ist ein Betrüger; er hat eine Schwindelei ausgeführt'. — In dieser Ueberzeugung kamen sie in die Stadt Āirāvatī; hier herrschte König Nityaśāli, dessen Minister Buddhisāgara war weltberühmt. Dort gingen sie hin, erzählten die Geschichte von den Perlen und sprachen: ‚Gieb uns unsere vier Perlen wieder, die wir besassen,

nachdem du sie gefunden hast, ohne bei uns Drohungen oder Haft anzuwenden'. — Der König versprach es und trug Buddhisāgara auf, er möchte entscheiden. Da fand er es in seinem Herzen nicht, ging deshalb bedrückt nach Hause und setzte sich. In dem kam seine Tochter (Jayaśrī), die der Göttin Śrī ihre Anbetung dargebracht hatte: als sie ihren Vater so bedrückt sah, fragte sie: ‚Was ist der Grund deiner Bestürzung? Sage es mir; ich will entscheiden'. — Als Buddhisāgara das gehört hatte, sprach er: ‚Wie willst du das finden, was ich nicht gefunden habe? Aber trotzdem will ich es dir sagen'. — Damit erzählte er die Geschichte von jenen Vier. Da sprach Jayaśrī: ‚Hier ist kein besonderes Geheimniss! Wenn ich die Vier rufen lasse, dann schicke sie zu mir; da werde ich ihnen ihre Perlen geben'. — Mit diesen Worten ging sie in ihre Wohnung. In der Nacht liess sie die Vier zum Essen kommen; und nachdem sie gespeist hatten, wies sie ihnen jedem besonders Schlafstätten an; sie selbst schmückte sich, ging zuerst zu dem Königssohne und sprach: ‚Ich bin zu dir gekommen; gieb mir ein Lakṣa Geld und geniesse mich dann'. — ‚Ich habe hier kein Geld bei mir; ich will von zu Hause was holen und dir geben'. — Da merkte sie, dass er kein Geld hatte und ging zu dem Kōṣṭī: und, als sie sah, dass er auch kein Geld hatte, zu dem Brahmanen Śāntaniṣṭha. Als sie sich überzeugt hatte, dass er auch ohne Mittel sei, ging sie zu dem Kaufmannssohne. Der war geblendet von ihrer Schönheit; und als er ihre Forderung von einem Lakṣa hörte, sprach er: ‚Herrin, nimm von mir vier Perlen und treibe dann mit mir das Liebesspiel'. — Damit holte er aus der Hüfte die Perlen heraus und gab sie ihr. In dem liess Buddhisāgara nach vorher getroffener Verabredung sie eilig herauskommen: da eilte sie erschrocken hinaus und gab ihrem Vater die Perlen; und dieser gab sie am folgenden Tage im Beisein des Königs den Vier, die nun zufriedengestellt waren."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 53.

> Gehe Pisangschenklige; es ist dir erlaubt zu gehen, falls du in der Verlegenheit eine Antwort zu geben weisst wie die Frau des Schuhmachers.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakaṭa an dem Ufer der Carmaṇvatī ein Schuhmacher namens Hōhā; dessen Frau Dēvikā war lüstern nach fremden Männern. Eines Tages nun, als der Schuhmacher Hōhā, um Felle zu kaufen, ausgegangen war, holte die Frau einen fremden Mann und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam Hōhā nach Hause zurück: als sie das sah, ging sie hinaus und sprach: ‚Herr, als ich Wasser aus dem Flusse zu holen gegangen war, fiel ein grosses Fell in das Wasser; das hole schnell;

wenn du zögerst, wird ein Anderer es holen'. — Als der Dummkopf von Schuhmacher das gehört hatte, ging er voll Habgier nach dem Flusse. Inzwischen liess sie den Buhlen hinaus. Als der Schuhmacher Hōhā sah, dass das Fell nicht da war, ging er heim."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 54.

> Welche Schuld sollte dich treffen, wenn du gehst, Herrin? Gehe, falls du in der Verlegenheit zu reden weisst wie jener Viṣṇu, als er dem Könige Asche überreicht hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Cakravatī der König Suśīla, dessen Minister Suśīla und des Ministers Sohn Viṣṇu; der war gewandt im Krieg und Frieden und in der Herrscherweisheit. Aber der König hatte ihn von dem Ministersitze gestossen. Unter diesen Umständen meldete eines Tages Suśīla dem Könige: ‚Grosskönig, mein Sohn ist sehr tüchtig; schicke ihn irgendwohin und prüfe ihn'. — Darauf sprach der König: ‚Während er verbannt worden ist, kommt er immer wieder und bietet sich wiederholt an: da mag er in einem fremden Reiche seinen Ruhm einbüssen'. — Mit diesen Worten füllte der König Asche in ein Kästchen, gab es Viṣṇu und sprach ‚Ueberbringe das dem König Pratāpaśaṃkara als Tribut'. — Damit drückte er auf das Kästchen das königliche Siegel und überreichte es ihm. Der nahm es, ohne hingesehen zu haben, welcher Art der Tribut sei und ging in die Stadt des Pratāpaśaṃkara. Darauf überreichte er an einem günstigen Tage dem Könige das Kästchen unter Ehrfurchtsbezeugungen. Pratāpaśaṃkara sprach: ‚Morgen sollst du Audienz haben' und entliess den Ministerssohn ehrenvoll. In der Nacht aber, als der König allein war, öffnete er das Kästchen und sah nach: da war Asche darin. In heftigem Zorn liess er, sobald es Morgen geworden war, Viṣṇuśarmā kommen und fragte ihn: ‚Was hat denn dein Fürst gedacht, dass er werthlose Asche in das Kästchen füllte und herschickte? Den Grund hiervon will ich wissen'. — Mit diesen Worten liess er seinen Zorn merken. Da erkannte Viṣṇuśarmā, dass sein Herrscher dies nur gethan hatte, damit sein Ruhm geschädigt würde: darum entgegnete er: ‚Unser Fürst hat ein Pferdeopfer veranstaltet; deshalb schickte er von der Feuerstätte, um deine Familie zu ehren, diese Asche von dem Opfer, da er weiss, dass sie gleichbedeutend mit der Gnade des Nārāyaṇa ist, läuternde Kraft besitzt, bei der Erlangung Heil bringt und die Sünden tilgt. Sonst hätten sie gewöhnliche Leute hergebracht; so aber schickte er sie durch mich. Das ist der Grund!

> Elefanten, Rosse und Glücksumstände sind ja sehr verschieden: schwer zu erlangen, König, ist Asche von Opfern, die allzumal die Sünden tilgt.

Darum bete an!' — Als Pratāpaśaṃkara das hörte, stand er auf, neigte sein Haupt andächtig, nahm die Asche und gab der ganzen Familie davon. Dann schenkte er Viṣṇuśarmā viele Schmucksachen und Geld und entliess ihn."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 55.

> Gehe, Pisangschenklige; es ist dir erlaubt, zu gehen, Elefantenartigschreitende, wenn du eine Antwort zu geben weisst wie der Brahmane Śrīdhara.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakūṭa der Brahmane Śrīdhara, der kaufte von einem Schuhmacher ein Paar Schuhe. Nun wollte dieser sein Geld haben: da sprach der Brahmane: ‚Ich werde dir Buchweizen geben'. — Darüber verging eine geraume Zeit. Eines Tages aber fasste ihn der Schuhmacher bei der Hand: in dem war dem Schulzen ein Sohn geboren worden: der Brahmane, der das gehört, nahm den Schuhmacher, ging hinaus und rief: ‚Dieser kommt beständig zu mir und sagt, ich solle ihm etwas zu essen geben. Da gab ich ihm was, aber er nahm es nicht. Jetzt bringt er betrügerische Reden vor und hat mich angefasst; darum möge irgend ein Einflussreicher das prüfen'. — Als er so gesprochen hatte, warfen die Diener des Schulzen den Schuhmacher mit Steinen und stiessen ihn aus dem Dorfe; der Brahmane aber ging heim."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 56.

> Gehe, Herrin, wenn du dabei in der Verlegenheit zu handeln weisst, Prabhāvatī, wie es der Kaufmanssohn, Śāntika mit Namen, that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Ānanda ein Kaufmann Śāntika, der war sehr geizig und pflegte über Land zu gehen, um Geld einzutreiben. So hatte er einstmals aus einem Dorfe Geld geholt; und als er seines Weges ging, erschienen an einer Stelle der Strasse Räuber. Aus Furcht, sie möchten ihn tödten, ging er in einen nahe dabei befindlichen Tempel, legte alles Geld vor dem Gotte nieder, nahm selbst ein Stück Kauri in die Hand, trat vor den Gott und rief laut: ‚Gott, dieses Geld habe ich für dich zusammengebracht; nimm es'. — Mit diesen Worten zeigte er das Stück Kauri in seiner Hand und betete immer wieder. Da sprachen die Räuber: ‚Das Geld gehört dem Gotte;' beteten an und entfernten sich. Da gab der Kaufmann dem Gotte das Kauristück, nahm das Geld und ging nach Hause. Als der Gott das sah, erstaunte er."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 57.

Gehe, Herrin, nach Herzenslust, wenn du so zu reden weisst, wie der Paṇḍit zu Candrarēkhā sprach, als der König dazu kam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Avantī der König Vikrama; dessen Frau Candrarēkhā trieb mit einem Paṇḍit namens Śubhaṃkara Unzucht. Das erfuhr der König durch Hörensagen. Als nun eines Tages Candrarēkhā auf dem Wege nach dem Hause des Śubhaṃkara war, ging der König Vikrama mit Schwert und Schild ihr auf dem Fusse nach, indem er scharf aufpasste. In dem erkannte Śubhaṃkara den Vikrama und sprach: ‚Die Betrügerei der Frauen ist doch ganz entsetzlich! Du bist des Königs Gemahlin: welchen Nutzen hast du davon, wenn du in mein Haus gehst?' — Als der König das gehört hatte, ging er erfreut heim; und auch Candrarēkhā ging nach Hause."

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 58.

Gehe, Herrin, wohin zu gehen dir gefällt, du Strahlende, wenn du zu handeln weisst wie die Jugendstolze.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte irgend eine Frau, die war sehr schön, verschmitzt und stolz auf ihre Jugend. Sie dachte in ihrem Sinne: ‚Ich bin zwar schlau; aber der Gipfel meiner Schlauheit wäre es, vor den Augen des eignen Gatten mit dem Buhlen der Liebe zu pflegen'. — So sprach sie nun eines Tages zu dem Buhlen: ‚Heute Nacht gehe an den Tamarindenbaum im Hofe und lege dich an dessen Fusse auf den Rücken nieder'. — Der that das nun auch; sie aber sagte zu ihrem Manne: ‚Ich muss meine Nothdurft verrichten, komme zur Gesellschaft mit hinaus'. — Da trat ihr Mann mit Pfeil und Bogen hin, während sie den umgekehrten Liebesgenuss trieb und zu dem Gatten sprach: ‚Wenn du ein grosser Held heissen willst, dann schiesse auf den Mond'. — Und der Dummkopf nahm den Mond zum Ziele! Darauf sprach sie zu ihm: ‚Ach du Dummkopf! Du Dummkopf! Vor deinen Augen habe ich gebuhlt und du hast nichts gemerkt! Sei es; du bist ein Dummkopf; darum gehe ich'. — Mit diesen Worten stieg sie mit dem Buhlen auf ein Pferd und entfernte sich; ihr Mann aber ging beschämt in das Haus."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 59.

Gehe, wenn du im Zweifel, wie du aus der Verlegenheit loskommen sollst, klug bist wie der Bote des Königs im Saale des Herrschers Sudharma.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst liess der König Sudharma in seiner Stadt einen wunderbaren Saal bauen. In der Zeit schickte der König Rūpavān seinen Diener, wegen irgend eines Geschäftes, zu Sudharma. Der ging nun hin, den König zu sprechen. Ohne dass dieser dessen Klugheit kannte, ging König Sudharma selbst in den Wundersaal, setzte sich und rief den Boten des Königs Rūpavān hinein. Hier schien, was Wasser war, Erde zu sein; und was Erde war, schien Wasser zu sein: dadurch ward Staunen erregt. Als nun der Bote Haridattaśarmā in den Saal trat, sah er von ungefähr einen Wasserweg. Um nun zu prüfen, ob es Wasser oder festes Land sei, warf er aus der Hand einen Ring darauf: der fiel auf Stein und gab einen lauten Klang; und indem er so entschieden hatte, dass es fest sei, war er getrost."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 60.

Gehe, Herrin, wohin du zu gehen wünschest, Prabhāvatī, falls du zu handeln weisst wie es Tanukā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Dhānyakūṭa der Kaufmann Nāga; dessen Frau Tanukā war lüderlich. Nun ging sie eines Tages mit ihren Freundinnen aus, um eine Procession mitzumachen. Da sah sie unterwegs einen schönen Mann, den winkte sie durch Seitenblicke herbei und sprach: ‚Mein Gatte ist ausserordentlich hartherzig; darum lässt er mich nicht ausgehen. Nun will ich eines Tages beim Wasserholen sagen: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen': dann komm du dazu und sprich: ‚Ich bin ein Arzt für Vergiftungen'. — So verabredete sie mit diesem Manne, und er sagte zu. Tags darauf nun, nachdem Tanukā von der Procession nach Hause zurückgekehrt und zum Wasserholen gegangen war, schrie sie laut auf: ‚Ein Scorpion hat mich gestochen'. — Da kam ihr Gatte herbeigelaufen und sah nach; da lag sie in tiefer Ohnmacht. Darob ward er bestürzt und suchte nach einem Giftarzte. In dem kam jener Mann nach der vorher getroffenen Verabredung herbei und sprach: ‚Hiergegen giebt es ein Mittel'. — Da führte ihn der Kaufmann in das Haus; und als er eingetreten war, legte er Tanukā eine bittere Arznei auf den Finger und sprach zu dem Kaufmanne: ‚Unter allen Giften ist das Gift des Menschen am stärksten. Darum beisse Tanukā in den Finger'. — Als der Kaufmann nun die Zähne an den Finger brachte, war es bitter. Da fürchte er, es sei Gift und ging hinaus,

um den Mund an der Wasserschöpfstelle zu waschen. Inzwischen pflegte der Mann (mit Tanukā) der Liebe. Für die Folge kam der „Arzt“ täglich, wenn der Kaufmann ausgegangen war und trieb Unzucht mit der Frau.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 61.

> Gehe, Herrin, den Geliebten zu geniessen, wenn du so zu handeln weisst wie es die beiden Frauen des Dhanika mit Kumāra thaten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Gambhīra ein Königssohn Kumāra, der war lüstern nach unzüchtigen Frauen. In dieser Stadt wohnte ein Kaufmann mit Namen Dhanika, dessen zwei Frauen waren sehr schön. Darum dachte er, seine Frauen könnten auf Unzucht sinnen: er baute also am Ufer eines Flusses, weit ausserhalb des Dorfes ein Haus, brachte sie da hinein und stand selbst beständig dabei Wache. Eines Tages, da eine der Frauen sich einen Dorn in den Fuss getreten hatte, sprachen sie zu dem Gatten: ‚Rufe einen geschickten Barbier her, der den Dorn herausschneidet‘. — Da holte er einen Barbier und setzte sich draussen hin. Nun brachten die Frauen aus dem Hause eine goldene Schale, gaben sie dem Barbier und sprachen: ‚Sorge dafür, dass wir mit einem fremden Manne Verkehr haben‘. — Das versprach der Barbier; und nachdem er den Dorn herausgeschnitten und sich entfernt hatte, erzählte er Alles dem Königssohne. Da sagte dieser: ‚Du musst in meiner Begleitung zu dem Kaufmanne gehen und sagen: „Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, so beschütze du sie.“ Mit diesen Worten übergieb mich dem Kaufmanne‘. — Nach diesen Worten zog er Frauenkleider an und ging mit dem Barbier in das Haus jenes gṛhastha. Darauf sprach der Barbier zu diesem gemäss der Verabredung: ‚Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, kann sie an keinem anderen Orte (als in deinem Hause) beschützt werden. Darum bewache sie wie eine Tochter‘. — Mit diesen Worten übergab er den Königssohn den Frauen und entfernte sich. So oft nun der Hausherr ausgegangen war, zog der Königssohn die Weiberkleider aus und genoss die beiden Frauen. Während dem kam aber dem Hausherrn der Gedanke: ‚Es wird ein Mann in Frauentracht sein‘: darum sprach er zu den Frauen: ‚Ich habe wegen einiger Geschäfte ein Gelübde gethan: da sollt ihr drei nackt tanzen‘. — Darauf band der Königssohn sein Haar nach Frauenart, verbarg sein Glied und tanzte so mit den Frauen. Da war der Zweifel des Hausherrn beseitigt; der Königssohn aber fuhr fort, seine Geschäfte zu besorgen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 62.

> Gehe, Schlankleibige, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie es Dēvikā that, um den Buhlen der Freundin zu retten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in dem Dorfe Kuṭhaṃdara ein gewisser Sōmarājā, dessen Frau Maṇḍūkā war sehr lüderlich; mit der trieb ein lüderlicher Mann Unzucht. Zwischen ihnen bestand die Verabredung, dass er nachts in den Hof kommen und mit einer Glocke klingeln sollte; dann würde Maṇḍūkā herauskommen. So hörte nun eines Tages Sōmarājā den Ton der Glocke, nahm einen Knüppel zur Hand und ging hinaus. Indem kam die Freundin der Maṇḍūkā, Dēvikā, die das sah, herbeigelaufen und sprach: ‚Lieber, hinten ist ein Stier ausgebrochen; was läufst du nach vorn?' Da schämte sich Sōmarājā und ging dem „flüchtigen Stiere" nach. Inzwischen entwischte der Buhle und ging in seine Wohnung."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 63.

> Gehe, Herrin — nicht zögern soll man bei glücklichem Beginnen — wenn du bei Gelegenheit zu handeln weisst wie der König der haṃsās.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst stand in einem Walde ein Baum, der war vierhundert Kōśa lang und fünfhundert Kōśa breit. Hier wohnte der König der haṃsās mit seiner Familie. Nun stellte eines Tages der Jäger Pāpavardhana auf dem Baume ein Netz auf. Am Morgen darauf, als er auf den Baum gestiegen war und nach den haṃsās sah, merkte er, dass Alle todt waren und begann, sie hinab zu werfen. Nun hatte aber der haṃsa(-König) zu Allen gesagt: ‚Stellt euch todt; und wenn er euch Alle hinabgeworfen hat, dann fliegt allzumal auf und davon'. — Als der Jäger also sah, dass alle haṃsās todt seien, nahm er einen nach dem andern heraus und warf ihn hinab. Als dann alle unten lagen und er das Netz zusammengelegt hatte und hinabsteigen wollte, da flogen die haṃsās auf und davon. Da der Jäger das sah, ging er erstaunt nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 64.

> Wenn du nun liebesgeplagt gehen willst, dann thue es, Schüchterne, falls du dabei dich selbst zu schützen weisst wie der Affe.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten an dem Strande des Meeres viele Affen, unter denen war

einer mit Namen Vacanapriya, der hatte einst mit einem Alligator Freundschaft geschlossen. Nun brachte der Alligator einmal seinem Weibchen umbara-Früchte mit, die er von dem Affen bekommen hatte. Als das Alligatorweibchen diese verzehrt hatte; sagte es: ,Wer solche süssen Früchte isst, dessen Herz muss ausserordentlich süss sein: darum gieb mir dasselbe, sonst muss ich sterben'. — Nachdem der Alligator diese Worte seines Weibchens gehört hatte, ging er aus dem Wasser heraus und sprach zu dem Affen: ,Meine Frau weiss von mir, dass du mir infolge der Freundschaft mit mir sehr lieb bist; daher empfindet sie grosse Sehnsucht, dich kennen zu lernen. Setze dich also auf meinen Rücken und komm in unser Haus'. — Darauf sagte der Affe in seiner Anhänglichkeit zu, setzte sich auf den Rücken des Alligators und machte sich so auf die Fahrt nach dessen Hause. Als nun ein Kōśa im Wasser zurückgelegt war, lachte der Alligator und sprach: ,Bruder, meine Frau ist schwanger und hat das Gelüste, dein Herz zu verzehren; darum bringe ich dich hin'. — Als der Affe durch die Pforte des Ohres das gehört hatte, sprach er: ,Bruder, das hast du mir vorher nicht gesagt. Wir Waldbewohner haben aus Furcht vor Tigern u. s. w. das Herz nicht bei uns, sondern aus dem Leibe genommen und weit weg versteckt. Wenn du also mein Herz wünschest, so wisse: es ist in der Höhlung des Umbara-Baumes versteckt, von dem der Saft der Früchte beständig darauf regnet. Willst du also mein Herz, das ausserordentlich süss ist, dann begieb dich an diesen Umbara-Baum; dann will ich es dir geben'. — Als der Dummkopf von Alligator das gehört hatte, hielt er es für Wahrheit und schwamm mit dem Affen an das Land. Darauf sprang dieser auf den Baum und rief: ,Ach du Dummkopf! Gehe nur heute nach Hause! Kann einer sein Herz weglegen und ohne dasselbe leben? So habe ich also die Freundschaft mit dem da ergründet!' — Als der Alligator das gehört hatte, dachte er: ,Die Frau bekommt das Herz nicht, und die Zuneigung des Affen ist verloren': darüber war er bedrückt und ging hoffnungslos in seine Behausung."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 65.

> Gehe, Herrin, geniesse das Glück, wenn du in der Verlegenheit einen klugen Freund hast, wie Vittaṃka war.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Vidyāsthāna ein gewisser Kēśava, der ging einmal an den Fluss, um zu baden. Hier sah er die sehr schöne Tochter eines Kaufmanns und fühlte das Verlangen, mit ihr der Liebe zu pflegen. In dem sagte sie zu ihm: ,Heb mir den Krug auf den Kopf'. — Während ihr nun Kēśava den Krug aufhalf, küsste er sie auf den Mund. Das hatte aber ihr Gatte gesehen: der fasste Kēśava bei der Hand und begab sich nach dem Palaste

des Königs. In dem Augenblicke kam unterwegs der Freund des Kēśava, Vittaṃka mit Namen, gegangen; der sagte ihm in das Ohr: ‚Wenn du in den Palast des Königs gekommen bist, dann thue als wolltest du küssen und stosse den Laut cavacava aus'. — Als man Kēśava nun in den Palast des Königs geführt hatte, fragte ihn der Minister: ‚Warum hast du die Frau eines Anderen geküsst?' — Da that Kēśava nach der Anweisung des Freundes, worauf der Minister sagte: ‚Man lasse ihn frei; ihn trifft keine Schuld; das ist angeboren'. — Darauf liessen ihn die Leute als schuldlos laufen."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 66.

Geniesse den Buhlen, Langäugige, wenn du so zu handeln fähig bist. wie es einst Vējikā that, die in den Brunnen fiel.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Kamalapaṭa eine Kaufmannsfrau, Vējikā, die war lüderlich. Als sie einstmals dem Gatten zum Baden heisses Wasser gegeben hatte und nach der Wasserschöpfstelle ging, um kaltes zu holen, sah sie dort zufällig ihren Buhlen und trieb mit ihm Unzucht. Inzwischen sass der Kaufmann da und wartete. Nun dachte sie, der Gatte wird in Zorn gerathen; darum sprang sie in den Brunnen und erhob ein Mordgeschrei: ‚Ich bin in den Brunnen gefallen'. — Die Leute aus dem Dorfe, die das Schreien hörten, kamen alle gelaufen und zogen sie heraus; auch der Kaufmann kam und brachte sie nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 67.

Gehe, Herrin, das Glück zu geniessen, du vor Trennungsschmerz ganz Abgemagerte, wenn du in der Verlegenheit staunenswerth zu reden weisst wie Kālikā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in Saralapura der Brahmane Sādhuśarmā, dessen Frau Kālikā war lüderlich. Eines Tages nun, als ein mahāparvan gekommen und Sādhu gerade ausgegangen war, holte sie ihren Buhlen herbei und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam der Gatte von auswärts wieder. Da lief sie schnell hinaus und sprach: ‚Heute giebt ein Kaufmann am Ufer des Flusses den Brahmanen für ein Jahr reichende Lebensmittel; darum sind schon viele Brahmanen hingegangen; so gehe auch du hin'. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er habsüchtig hin: da liess Kālikā den Buhlen hinaus. Nachdem der Brahmane an den Fluss gekommen

war und keinen Kaufmann gesehen hatte, kehrte er nach Hause zurück. Darauf sagte die Frau: ‚Wir haben kein Glück im Empfangen'."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 68.

> Gehe, Glänzende; gewiss darfst du zu einem fremden Manne gehen, wenn du in der Verlegenheit zu reden weisst wie Madanamañjarī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Mahēśvara der Brahmane Vicakṣaṇa, dessen Frau Madanamañjarī buhlte mit einem Astrologen aus dem Dorfe. Einstmals nun, um Mitternacht, als sie ihren Gatten schlafen sah, ging sie nach dem Hause des Astrologen; ihr Gatte Vicakṣaṇa aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Da sah ihn Madanamañjarī: aber muthig trat sie in das Haus des Astrologen, erwies ihm die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Herr, heute hatte ich aus Furcht vor meinem Gatten keine Gelegenheit auszugehen; aber jetzt, da ich ihn schlafen sah, bin ich gekommen. Nun habe ich gestern einen bösen Traum gehabt: dessen Bedeutung sollst du mir sagen'. — Da merkte der Astrolog in seiner Schlauheit, dass ihr Gatte draussen stand und sprach: ‚Deinem Manne droht Gefahr; darum gieb morgen dem Brahmanen Śambhara ein Essen und lass deinen Gatten einen Stier schenken; dann wird er wohlbehalten bleiben. Die Bedeutung des Traumes bei der Wiederholung aber ist: du wirst einen Sohn bekommen'. — Als ihr Gatte das gehört hatte, dachte er: ‚Mir drohte ein böses Vorzeichen, aber meine Frau hat mich beschirmt'. — So ging er erfreut nach Hause. Madanamañjarī aber besorgte dann erst ihre Geschäfte wie gewöhnlich, ging dann nach Hause und legte sich schlafen. Am andern Tage that sie nach der Weisung des Astrologen."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 69.

> Gehe, Herrin — ich bereite dir durchaus kein Hinderniss — wenn du den Gatten so erstaunlich zu hintergehen weisst wie Ulūkī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Nāvara der Oelhändler Gōvinda, dessen Frau Ulūkī war lüderlich. So ging nun eines Tages der Mann aus: da holte sie den Buhlen herbei und begann mit ihm Unzucht zu treiben. In dem kam Gōvinda von draussen zurück. Da ging Ulūkī hinaus und sprach: ‚Herr, auf dem Markte sind Säcke mit Sesam angekommen. Wenn du eilig hingehst, kannst du es billiger,

als der Marktpreis ist, haben'. — Als Gövinda das gehört hatte, ging er nach dem Markte. Inzwischen vollendete der Buhle sein Geschäft und entfernte sich dann."

Als Prabhāvatı diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 70.

> Gehe, Herrin — du bist ja verständig! — den Buhlen nach Herzenslust zu geniessen, falls du wie Pulinda verstehst, einen Anderen ordentlich zu hintergehen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatı: „Einst lebte in Maṇikapura der Brahmane Kṛṣṇaśarmā, dessen Frau Ratikā war lüderlich. Deshalb bewachte sie Kṛṣṇśarmā. So hatte nun Ratikā eines Tages mit einem fremden Manne gebuhlt und von ihm zwei śēr Gold bekommen. Davon wollte sie sich einen Schmuck machen lassen und trug es darum zu einem Goldschmiede namens Pulinda. Der merkte, dass Ratikā dieses Geld durch Unzucht erworben und es ohne Wissen und Willen ihres Mannes ihm gebracht hatte; er nahm ihr also das Gold ab und that es weg. Als Ratikā später nachfragen kam, sagte er zu ihr: ‚An jenem Tage kam dein Mann unmittelbar nach dir zu mir und nahm das Gold mit. Da ich es nicht hergeben wollte, fing er Streit an und sprach: „Warum willst du mir mein Eigenthum nicht zukommen lassen?" Da gab ich ihm das Gold'. — Als Ratikā das gehört hatte, war sie im Herzen ärgerlich, da sie das Gold durch Unzucht verdient hatte; aber sie sagte nichts. Der Goldschmied aber freute sich über den Gewinn, der ihm zugefallen war und war vergnügt. —

Wenn du solche Schlauheit besitzst, dann komme mit dem Buhlen zusammen."

Als Prabhāvatı diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 71.

Nachdem auf diese Weise siebzig Tage vergangen waren, kam Madana, der Gatte der Prabhāvatı, aus der Fremde zurück, als er Geld erworben hatte. Da versetzte der Papapei Vidaghacūḍāmaṇi durch Hersagen folgender Strophe Madana in Erstaunen:

> „Vergebens ist den Frauen gegenüber Zuneigung, ganz vergebens auch das Sprechen: die Thoren freilich halten selbst eine Nichtliebe für lieb."

Als Madana dies Wort im Herzen erwogen hatte, ward er zornig und blickte den Papagei an. Da sprach Prabhāvatı, nachdem sie ihrem Gatten die Achtgliederverehrung erwiesen hatte: ‚Durch den Umgang mit schlechten Genossinnen wurde mein Sinn verkehrt;

aber Vidagdhacūḍāmaṇi beschirmte mich. Diese Hilfeleistungen werde ich in dieser Existenz nicht vergessen'. — Als er das gehört hatte, freute er sich, war aber bedrückt. Da erzählte Vidagdhacūḍāmaṇi, der des Madana Besorgniss sah, eine Geschichte, damit er froh werden sollte:

„Einst lebte auf einem hohen Gebirge der Gandharve Madana; dessen Frau war Ratnāvalī und seine Tochter die sehr schöne Rūpavatī. Nun kam eines Tages Nārada in das Haus des Gandharven: als der die Schönheit des Mädchens sah, da zog die Liebe in sein Herz. Da verfluchte er sie und sprach: ‚Rūpavatī wird einen Makel an ihren Wandel bekommen'. — Da bat ihr Vater Madana ihn, sie von dem Fluche zu erlösen. Darauf sprach der Muni: ‚Mein Wort kann nicht ungesprochen gemacht werden. Sie wird einmal Unzucht treiben, aber schuldlos sein'. — Nach diesen Worten hiess er sie einem Gandharven namens Kanakaprabha geben. Darauf segnete sie Nārada: ‚Du wirst einen Sohn bekommen' und entfernte sich nach diesen Worten. — Nun trat Rūpavatī in die Jugendblüthe: in dieser Zeit sah sie irgend ein Vidyādhara; der nahm die Gestalt ihres Gatten Kanakaprabha an, genoss sie und entfernte sich. Darauf dachte Kanakaprabha in seinem Herzen: ‚Die Frau hat Unzucht getrieben'. Darum ging er mit ihr in den Tempel der Dēvī, um sie zu tödten. In dem erschien Dēvī leibhaftig und sprach: ‚Diese ist unschuldig. Infolge des Fluches des Nārada ist das geschehen; ein Vidyādhara ist in deiner Gestalt zu ihr gegangen. Nun ist ihr verheissen worden, dass sie einen Sohn bekommen soll; darum nimm sie wieder auf'. — Als Kanakaprabhadies Wort der Dēvī vernommen hatte, ging er mit seinem Weibe heim."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du auf mein Wort vertraust, dann sei überzeugt, dass Prabhāvatī schuldlos ist. Nimm sie hin'. — Darauf nahm Madana, als er das Wort des Papageis gehört hatte, Prabhāvatī wieder auf.

In dieser Weise ging der einundsiebzigste Tag hin.

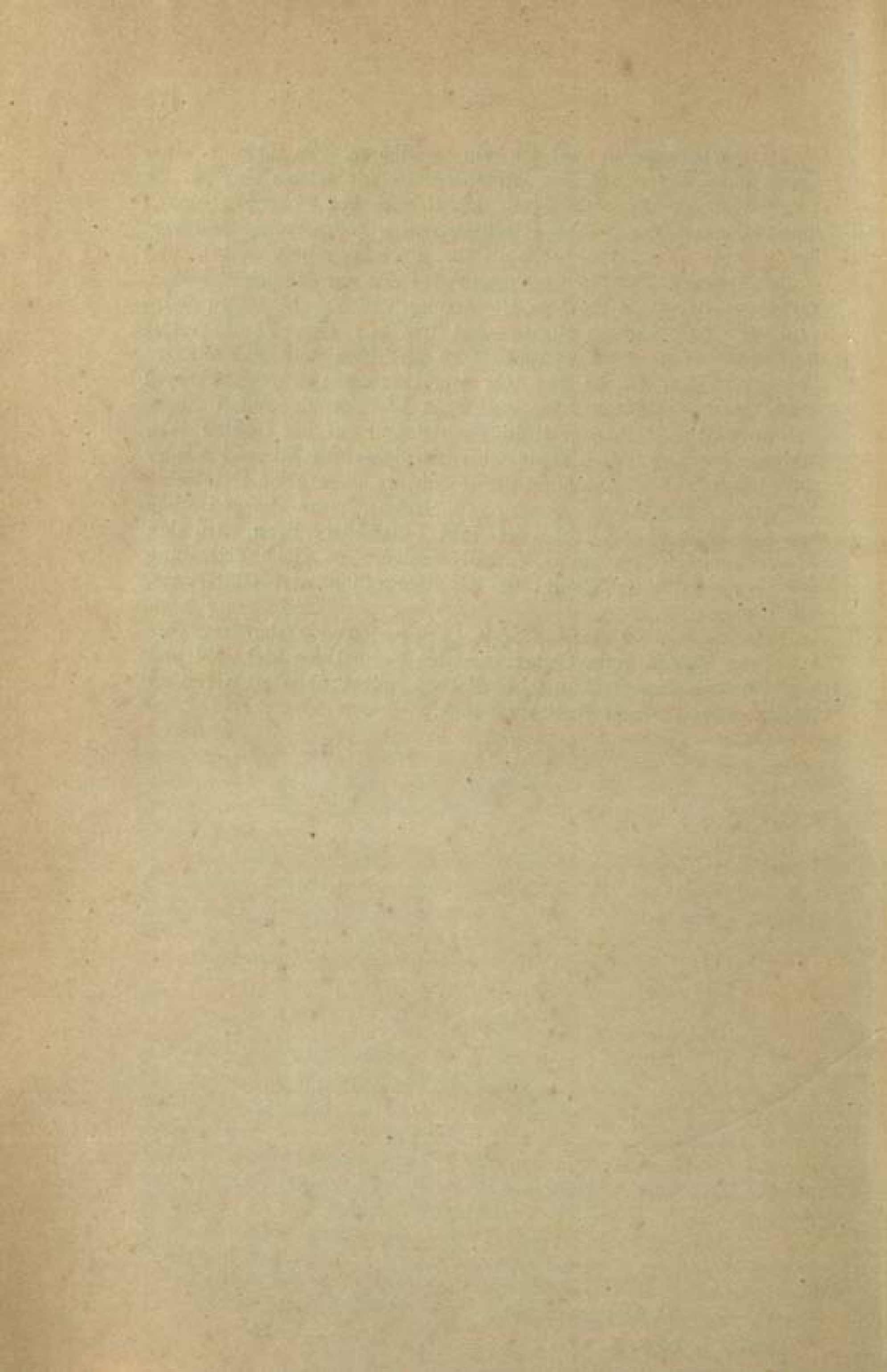
Erzählung 72.

Am zweiundsiebzigsten Tage nun kam vom Himmel ein mit Blumenkränzen geschmückter Götterwagen herab. Als der Papagei Vidagdhacūḍāmaṇi und die Predigerskrähe, Mālatī mit Namen, diese Beiden, den Götterwagen erblickt hatten, waren sie von ihrem Fluche befreit, nahmen einen göttlichen Leib an und stiegen auf den Wagen. Madana, der die Beiden erblickte, faltete die Hände, betete sie an und sprach: „Erhabene, wer seid ihr? Und warum trugt ihr einen (irdischen) Leib? Das Alles mögt ihr mir aus Erbarmen mittheilen." — Als der Gandharve diese Worte gehört hatte, entgegnete er: „Madana, ich will unsere Vorgeschichte erzählen, höre zu. — Einst war diese Predigerskrähe mit Namen

Mālatī ein Götterweib und ich ein Gandharve. So schickte eines Tages Indra Boten mit der Aufforderung, wir sollten singen. Zu der Zeit waren wir aber durch den Genuss von Schnaps trunken und umgingen den Befehl. Darüber wurde Indra zornig und verfluchte uns: ‚Von heute ab sollt ihr einen Vogelleib tragen und in der Welt der Sterblichen wohnen'. — Als wir das gehört hatten, geriethen wir in die höchste Bestürzung und Furcht, fielen Indra zu Füssen und baten vielmals, dass wir von dem Fluche erlöst werden möchten. Da empfand Indra Mitleiden und gab die Erlösung von dem Fluche an: ‚Ihr waret trunken durch Schnaps: wenn darum ein Mann oder eine Frau Liebe fühlt und Unzucht treiben will, sollt ihr sie daran hindern und auf den rechten Weg bringen; dann soll euch für solches Verdienst der Himmel wieder zutheil werden.“ — Nachdem der Gandharve diese seine Geschichte zu Ende erzählt hatte, sprach er: „Madana, wenn Jemand diese unsere Geschichte schreibt oder liest oder hört, dann wird ihm Klugheit und Glück zumal zutheil werden.“ — Nach Ertheilung dieses Segens fuhren Beide, der Gandharve und das Götterweib, gen Himmel.

Haridatta aber gab in seiner grossen Freude darüber, dass sein Sohn Madana heimgekehrt war, den Bedürftigen viel Geld und beglückte sie damit. Nun lebte Madana mit Prabhāvatī vergnügt zusammen und genoss jegliches Glück.

Ende.

ANMERKUNGEN.

Seite 1, Z. 2 M_1 विक्रमसैन्य. Z. 3 M_1 om. कोणीएक; om. राहत होता; सावकार याची. Z. 5 M_1 om. होती; असें असतां स॰ मदन. Z. 6 M जाहला. Z. 8 M_1 मैना दोनी आणून मदनास दिधलीं. Z. 10 M_1 पुत्रास खेद होऊन. Z. 12 MM_1 दिवसीं; M_1 राव. Z. 13 M_1 ॰प्रत असें. Z. 14 M_1 तुजला. Z. 16 M_1 om. कथी; ही सांगतों. Z. 18 M_1 चंपपुर एक नगर; MM_1 सप्तशर्मा; M_1 om. नामें एक. Z. 19 M_1 om. राहत होता; धर्मशीळा. Z. 20 M_1 मातापितरांचा.

Seite 2, Z. 1 MM_1 जाहला; M_1 निघोन; एक. Z. 2 M_1 करिता झाला तेणेंकरून ब्रह्म॰; होऊं. Z. 3 M_1 दिवसीं. Z. 4 M वरून एक बगळी; M_1 आंगावर. Z. 6 MM_1 जाहली; M जाहला. Z. 7 M_1 ब्राह्मण याचे; M ग्रहाप्रत. Z. 8 M_1 देत होती. Z. 9 M_1 om. किंचित. Z. 11 M_1 पाहिलें. Z. 12 M_1 om. ती; M जाहला, M_1 लागला; त्यास. Z. 13 M_1 विदित नाहीं; इतकें. Z. 14 M_1 करिता झाला आणि. Z. 16 M_1 लागल्यें. Z. 17 M_1 त्यास statt तर; M ॰चेंचें. Z. 18 M_1 om. एक; असें. Z. 19 M_1 श्रीकाशीस; तेथें statt आणि; ॰व्याधाचे; M लाऊन. Z. 21 M_1 तैं; M जाहला. Z. 22 M_1 झाल्यावर. Z. 23 M_1 देऊन तो. Z. 24 M_1 om. ब्राह्मणास. Z. 25 M om. मजला (vor ठाऊक).

Seite 3, Z. 1 M_1 om. मी; करण्यास. Z. 4 M_1 om. उभयतांची. Z. 5 M_1 om. प्राप्त न. Z. 8 M_1 याचा भाव statt अर्थ; करायास; om. ते; इत्यादि. Z. 10 M_1 स्वर्गप्राप्तिहि होत. Z. 11 M_1 त्यास तुम्ही. Z. 12 M_1 श्रवण करून. Z. 15 M मान्य. Z. 16 M_1 व वडिलांची. Z. 17 M_1 वचन ऐकून. Z. 18 M जाहला. Z. 19 M_1 तरुण. Z. 20 M_1 जाहाज statt नाव. Z. 21 M_1 जाहला; याचें. Z. 26 M_1 om. प्राप्त — असें.

Seite 4, Z. 1 M_1 om. **तिजला.** Z. 4 M_1 **नामा.** Z. 5 M_1 **चालली.** Z. 6 M_1 **प्रथमच**; M **धिःकार**; M_1 om. **कीं.** Z. 7 M_1 **तुजला.** Z. 9 M_1 **साकुंखा**; M M_1 **उडोन**; M om. **हा**; M M_1 **म्हणोन.** Z. 10 M_1 **दुसरे दिवसीं.** Z. 11 M_1 **काढून हातीं विडा घेऊन सखीजनासहवर्तमान मध्य°.** Z. 12 M M_1 **हांसोन**; M om. **कीं**; M_1 **बंधूचे प्रिये.** Z. 13 M M_1 **त्वां**; M_1 **तर.** Z. 14 M_1 **जातेस.** Z. 15 M_1 **विचारिलें; यानन्तर; काढून.** Z. 16 M_1 **बोलिली.** Z. 17 M_1 **नंतर** statt **हें ऐकून; वृत्तांत पाहून.** Z. 18 M om. **कीं**; M_1 **°करोन.** Z. 19 M_1 **तुजला; करण्यास; परंतु स्वतां चातुर्य लक्ष्मीसारिखें.** Z. 21 M_1 add. **श्लोक; यास्तव.** Z. 25 M_1 **विचारिलेस.**

Seite 5, Z. 1 M_1 om. **आणिलें कीं**; om. **इच्छा; शीतता श-रीरांत.** Z. 2 M_1 **विच्चार.** Z. 3 M_1 **येथें.** Z. 4 M_1 **घेऊन.** Z. 5 M_1 **चंद्रावती**; om. **होता.** Z. 6 M_1 om. **नामें.** Z. 7 M_1 **करायास**; M **इच्छत**; M M_1 **सामोपवासिनी** (so immer!) M_1 **कुंटि-णीस.** Z. 8 M_1 **कारायाचा.** Z. 9 M_1 **गेल्यानंतर.** Z. 10 M_1 **आणि** statt **ती अति.** Z. 11 M_1 om. **कीं; तूं जें; सांगसील.** Z. 14 M_1 **स्त्रिया**; om. **हें.** Z. 17 M_1 om. **तों.** Z. 18 M_1 **तिजला तों काम; जाहला; कुंटिणीस.** Z. 20 M om. **मूर्ख°**; M M_1 **अवि-चारें°.** Z. 21 M_1 **असा.** Z. 22 M_1 **ओळखिला**; M M_1 **सांगोन.** Z. 23 M_1 **जानोन**; M **आलों.** Z. 24 M_1 **न होतां.** Z. 25 M_1 **जाणें.** Z. 26 M om. **सर्वांनीं.**

Seite 6, Z. 2 M_1 **परपुरुषाप्रत.** Z. 3 M M_1 **समजोन; उठोन.** Z. 4 M_1 om. **कीं.** Z. 5 M_1 om. **नित्य; मजला तुज°.** Z. 8 M om. **क्रोधिं°**; M_1 om. **अपराध.** Z. 9 M **करावा.** Z. 10 M_1 **°प्रति; झाला ही कथा आपल्यास.** Z. 12 M_1 **परपुरुषसंगमार्थ.** Z. 15 M_1 **दिवसीं; विच्चारून.** Z. 16 M_1 **बोलत आहे**; om. **आणि** bis **करिते.** Z. 19 M_1 **यशोदेवीचे जीवींचें वर्तमान.** Z. 20 M_1 **मी तुजला जर.** Z. 21 M_1 **माझे.** Z. 24 M_1 **°नगरीं**; om. **एक.** Z. 25 M_1 **राज-शेखराची.**

Seite 7, Z. 1 M_1 **तीस** statt **तिला**; M **धनसेना.** Z. 3 M_1 **तिणें; संतोषाचें; विच्चारिलें.** Z. 5 M om. **तुला.** Z. 7 M om. **प्राज्ञ;**

सांगोन. Z. 10 M_1 होवून; जाहला. Z. 12 M_1 यानंतर; मला. Z. 13 M_1 तेह्वां शुक म्हणाला कीं: „जर तूं आज परपुरुषाकडे जाणार नाहींस असा निश्चय शपथ पूर्वक तिजपासून करवून शुक सांगत आहे. Z. 14 M_1 om. हे प्रभावती. Z. 15 M_1 तिणें एक कुतरी. Z. 18 M_1 जाहाली. Z. 19 M_1 विचारिलें; बरावर आणावयाचें. Z. 20 M_1 °वदन°. Z. 21 M_1 om. परंतु und मी. Z. 23 M_1 तेह्वां statt तेथें. Z. 25 M_1 त्यां; नाहीं. Z. 26 M_1 याजची तुजला; मजला.

Seite 8, Z. 1 M_1 याप्रमाणें कुत्रीसहि राहून भोगाचे अंतीं statt कुतरीस. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 3 M_1 add. किंचितहि hinter तर. Z. 4 M जन्मींची. Z. 6 M_1 पुरुषाबरोबर संभोग करून; परिपूर्ण. Z. 7 M_1 व statt इत्यादिक; फलप्राप्ति; होणें कठीण. Z. 8 M om. ही; M कथा मिथ्या सांगत्ये परंतु सत्य असी मानून. Z. 10 M_1 om. मम; om. परिच्छिन्न; हें वर्तमान खरें आहे तर. Z. 13 M_1 प्रतिदिवसीं स्त्रीविशें°. Z. 15 M om. व. Z. 16 M जाहला, M_1 जाहाला; M M_1 शेखर; M_1 om. आहे. Z. 18 M om. पुत्राचे. Z. 19 M_1 कथा ऐकून शुकानें प्रभावतीस; om. शुक; तुजला. Z. 21 M_1 फळ काय. Z. 22 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 दुसरे statt तिसरे.

Seite 9, Z. 3 M_1 सांगत आहे. Z. 4 M शिलानगरीचेठाई; om. राजा. Z. 5 M राहात. Z. 6 M_1 सुंदर होत्या त्याचे बायकांचो धूर्त कुंटीण इणें लोभ. Z. 7 M_1 कांहीं दिवसीं statt आणि. M जाहली; M_1 नंतर statt ते वेळीं. Z. 8 M_1 याजसारिखें; आपल्यास स्वरूप. Z. 9 M_1 मग तो विमल वाणी यासमान देविच्या वेरंकरून होता° Z. 10 M_1 दिवसीं. Z. 11 M सधी statt संधि. Z. 13 M_1 प्रवासास निघून गेला आणि मागें परतोन कोणते. Z. 14 M_1 om. त्यांस. Z. 16 M_1 लोकांस बहुत; द्रव्य व अलंकारादि. Z. 17 M_1 व विमलाचे; उपभोगहि. Z. 18 M_1 आपलें शरीर. Z. 19 M_1 समजून; om. यथार्थ; करितो. Z. 20 M_1 नंतर कांहीं कां दिवसीं; घरीं. Z. 21 M कोणां. Z. 23 M म्हणें. Z. 24 M_1 कौतुक पाहाण्याकरितां लोक. Z. 25 M_1 त्यांत

वाणी statt नंतर; राजा याजवळ. Z. 26 M_1 मजला; M om. वंचिलें.

Seite 10, Z. 1 M_1 झाला statt केला; राज्याणें. Z. 2 M_1 विमल याणें. Z. 4 M कोण; M_1 om. राजानें पाहविं; M beide Male राजानीं. Z. 5 M_1 बलाऊन. Z. 6 M जाहला; M_1 न होऊन राजा शंकित झाला. Z. 8 M_1 व statt वंदन; दरिद्रांचिं. Z. 10 MM_1 °संताप°. Z. 11 M_1 राजा; MM_1 प्राणान्दग्धेव. Z. 12 M_1 याचा भाव statt यास्तव. Z. 13 M_1 हा विचार; आपण उपाय. Z. 14 M असा; M_1 मग statt तो असे कीं; नेऊन पृथक पृथक. Z. 15 M_1 विचारिली. Z. 16 M_1 विचारिलें. Z. 17 M_1 स्त्रियांच्या; om. आणि. Z. 19 M_1 दिला. Z. 20 M_1 स्त्रिया व घर व द्रव्य इत्यादिक. Z. 21 M om. व. Z. 22 M_1 असी; MM_1 जाहली; M सांगोन. Z. 23 M_1 om. कीं; विचार व बुद्धि तुजकारणें असली. Z. 24 M_1 स्वग्रहींच.

Seite 11, Z. 2 M_1 दिवसीं; विचारून. Z. 3 M_1 बोलला; तुजला. Z. 6 M_1 सागायाकरितां. Z. 8 M_1 ऐसे. Z. 9 M_1 कसी. Z. 10 M_1 बोलत आहे. Z. 11 M विष statt विषकन्या. Z. 13 M_1 कन्या. Z. 14 M_1 °नामें; M राहात. Z. 15 M विषनाम्नी, M_1 विषकन्या बावयाचा; करून नियम ठरविला. Z. 17 M_1 रूप; M जाहला. Z. 18 M कोणे. Z. 19 M_1 मला; पित्याचे; जाहले. Z. 20 M_1 घरीं नेऊन; M स्त्रीचीं. Z. 21 M_1 रथ भडयाचा. Z. 24 M_1 संगतीचे. Z. 25 M जाहाली.

Seite 12, Z. 1 M_1 दिल्हीं; om. त्यांणीं. Z. 3 M_1 समयींत. Z. 4 M_1 नाव व गोत्र. Z. 5 M_1 om. तिची; घेतली व तिलाहि मोहित करून घेतली. Z. 8 M_1 परस्पर. Z. 10 M_1 यासि; M om. विष्णुशर्मा. Z. 12 M_1 जाहला. Z. 13 M_1 चालला. Z. 14 M_1 विषकन्येसह. Z. 15 M_1 विचारिलें; स्त्री विवाहित. Z. 16 M_1 मार्गांत हा गोविंदशर्मा. Z. 17 M_1 रत होतो; विचारिलें. Z. 18 M_1 om. तेव्हां und ही; तेव्हां उभयतांचिं; °सारिखें. Z. 19 M_1 विचारिलें. Z. 21 M_1 कोणत्या; व statt आणि. Z. 22 M_1 असें विचारिलें statt हें कसें; गोविंदशर्म्यानें सर्व वर्तमान यथास्थित.

Z. 23 M_1 आणि विष्णुशर्मा. Z. 24 M_1 जाहला. Z. 26 M_1 व statt आणि; om. ती.

Seite 13, Z. 2 M_1 होईल. Z. 3 M_1 तिचा. Z. 5 M सांगोन; M_1 बोलिला; om. न; M ऐकल्यास. Z. 9 M_1 om. तस्मात; कहूं नये. Z. 10 M om. च. Z. 12 M_1 दिवसीं. Z. 15 MM_1 बालपंडितः. Z. 16 M_1 कसो. Z. 17 M_1 om. कथा. MM_1 उज्जनी. Z. 18 M_1 कामळिका; om. होती. Z. 20 M_1 दिल्हे; नंतर कामळेने विचारिलें कीं. Z. 21 M_1 om. कसा. Z. 22 M om. तेव्हां. Z. 23 M_1 om. मत्स्यांनीं; M om. व. Z. 24 M आत्माला. Z. 25 M_1 उपाध्यायास.

Seite 14, Z. 1 M_1 हंसावयाचें. Z. 3 M_1 नंतर त्याची. Z. 6 M_1 चतुर यानी. Z. 12 M_1 ब्राह्मणानी. Z. 17 MM_1 बंधुषु. Z. 23 MM_1 नदीनां च नखीनां च. Z. 24 M °कुलेष्वपि. Z. 26 M_1 सुहृदा.

Seite 15, Z. 2 M om. च; M_1 om. याविषयीं. Z. 5 M_1 बोलत आहे. Z. 6 M_1 om. कीं; जाहला. Z. 15 M_1 परियेष्टयंति. Z. 16 M धन्वंतमपि. Z. 19 M सेवावृत्तिं विना. Z. 21 M तेषामामर. Z. 22 M सपव्याघ्रगजादीनां ये नयंति वशं नराः Z. 25 MM_1 निवर्धते.

Seite 16, Z. 2 MM_1 सदारमाशु. Z. 3 M_1 om. यास्तव; हे आठ; M अठरा; M_1 श्लोक यांचा; om. आहेत. Z. 4 M_1 त्यांहीं सावध तेनें राज°. Z. 6 M_1 om. आणि; om. प्राप्त. Z. 7 MM_1 पंडिता. Z. 9 M जाहाली, M_1 जाहली; M om. असतां हें; °समय; जाहला; M जाहलें. Z. 10 M_1 °सारिखे; M om. जे. Z. 11 M_1 उत्तर statt कारण. Z. 12 M_1 म्हणत्ये. Z. 14 M_1 आणि तिणें statt ती; बोलिली. Z. 16 M_1 कोणी. Z. 17 M_1 आणि ऐकिलेंहि नाहीं. Z. 20 M_1 वाटत; आहे statt असतें. Z. 22 M राजन्नसतू शफरी; M_1 राजन्नसतू शरी. Z. 23 M_1 om. या; om. च; मनास statt ध्यानीं. Z. 24 M सांगोन; M_1 om. सांगून.

Seite 17, Z. 1 M_1 दिवसीं; जात्ये; om. तिजला; बोलत आहे. Z. 3 M_1 राजाचा. Z. 4 M_1 om. त्यास. Z. 6 MM_1 ये जिताश;

M वैरिणः. Z. 7 M_1 दिवसीं; बोलाऊन. Z. 8 M_1 समजला; त्यास हांसाचें. Z. 9 M तूच; M_1 om. च; पंडिता. Z. 11 M_1 om. राजानें bis सांगते. Z. 12 MM_1 उज्जनी; M °ठाईं. Z. 13 M_1 नामें; MM_1 जाहला. Z. 14 M_1 सज्जनानीं. Z. 16 MM_1 zweimal यस्यार्थः. Z. 20 M_1 दिवसीं. Z. 21 M मोठा एक. Z. 22 M_1 मोडून विकल्यास. Z. 23 M_1 मोडायास. Z. 24 M_1 बोलला. Z. 25 M_1 प्रतिदिनी मी. Z. 26 M_1 ते तं.

Seite 18, Z. 1 M_1 सांगूं नको. Z. 2 M_1 प्रतिदिवसीं; om. पांच; om. घृत. Z. 4 M_1 दिवसीं; दिले. Z. 5 M जाहले. Z. 6 M_1 सांगसील; om. व. Z. 7 M_1 आपल्या. Z. 8 M बोलली; M_1 तुला. Z. 9 M_1 om. स्त्री. Z. 10 M_1 वाख्याने. Z. 12 M न सेवंति मनोहितं; M_1 न स वत्यामनो हिंते. Z. 13 M_1 om. कीं; M om. हे; MM_1 दैवहीन. Z. 14 M_1 तिणें statt तें bis पद्मिणीनें. Z. 16 M पोडावयास; M_1 पोडायास; M पाठविती झाली. Z. 17 M_1 वाख्यास. Z. 18 M बांधिला. Z. 19 M_1 नेऊन; जाणें; पावसील. Z. 20 M om. घेऊन; M_1 म्हणूं लागला. Z. 21 M_1 जाहला; om. बहुत. Z. 22 M_1 जाहली. Z. 25 M_1 जाहली. Z. 26 M_1 जाहली.

Seite 19, Z. 2 M_1 दिवसीं; शुकास. Z. 3 M_1 जाहली. Z. 4 M_1 बोलत आहे. Z. 9 MM_1 दोहीं. Z. 10 M_1 दोनी; M स्रोकांचेठाईं. Z. 11 M_1 बोलला. Z. 13 M_1 बाध°; यास. Z. 15 M_1 om. नामें; M °ठाईं. Z. 16 M राहात. Z. 17 M_1 करितां. Z. 21 M_1 हा statt असा; MM_1 देवस्थानें अनेक. Z. 22 M यज्ञानाचेठाईं. Z. 24 M om. धनार्थी.

Seite 20, Z. 1 M_1 बोलत आहे; om. कीं; त्यास. Z. 2 M_1 om. योग्य. Z. 3 M दिव्यांनंतर; M_1 दिव्या°. Z. 4 M_1 om. न; M om. हा. Z. 5 M नगराप्रत. Z. 6 M_1 om. एक; M वैश्या; तिचेठाईं. Z. 7 M_1 द्रव्य तिला. Z. 9 M_1 आणतां. Z. 12 M_1 जाहला. Z. 13 M_1 om. वाद. Z. 19 M जाहली. Z. 20 MM_1 जाहला. Z. 21 M_1 om. आपणच. Z. 22 M_1 घरीं गेली. Z. 24 M_1 om. मित्रं bis महामते. Z. 25 M पश्चात्प्राप्नोति यस्तापो.

Seite 21, Z. 1 M_1 दिवसीं. Z. 2 M जाहला; M_1 बोलत

आहे कीं. Z. 3 M_1 दिवसीं; M जाहली; M_1 बोलत आहे. Z. 4 M_1 तुला. Z. 5 M_1 °सारखें; om. राजानें bis सांगते. Z. 6 M_1 त्रिपुर नामें नगरीं. Z. 7 M_1 या नामे; M राहात. Z. 8 M समई. Z. 9 M जाहाली. Z. 10 M_1 वसविला आणि आपण सुभगेस सांगायास आली statt वसवून bis यावें. Z. 11 M_1 हातें; घरास अग्निप्रयोग. Z. 12 M_1 देवळांत. Z. 13 M_1 कां जाहली; आणि ही पुरुष. Z. 14 M पासून. Z. 15 M_1 जाहलें; om. ह्या. Z. 17 M_1 °प्रति; जाहली; व ही. Z. 20 M_1 दिवसीं; M प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे. Z. 21 M_1 कारण जें; om. तें सांगावें. Z. 22 M_1 बोलत आहे. Z. 24 M_1 बोलत आहे; om. हे राजा. Z. 25 M_1 सांगलें.

Seite 22, Z. 1 M_1 °प्रधानांत. Z. 2 M_1 निर्दोषी; कोणत्या. Z. 3 M_1 ऐकून. Z. 4 M_1 सभेस. Z. 5 M_1 सर्वराजांस. Z. 6 M_1 नगरीं पाठविलें. Z. 7 M_1 ते statt त्या; पुष्पहायाणे; व. Z. 9 M_1 हांसला. Z. 10 M_1 om. तुजला; कीं नाहीं statt काय नंतर. Z. 12 M_1 तर त्यां अर्थ; केलास तर येणेंकरून. Z. 13 MM_1 जाहलें. Z. 14 M_1 विचारायाचें अगत्य असलें; पुष्पहास्य. Z. 18 M_1 गृहछिद्र. Z. 22 M_1 om. मी. Z. 23 M जाहली. Z. 24 M_1 दिवसीं; M om. मला. Z. 26 M_1 आंगावर.

Seite 23, Z. 1 M_1 मूर्च्छना. Z. 2 M_1 हांसून. Z. 7 M जाहला; M_1 बोलला. Z. 8 M_1 add. माझे स्त्रीचें वर्तमान ऐकून हास्य केलें परंतु vor कामलिका; °दिवसीं; om. तेव्हां. Z. 9 M जाहला; M_1 म्हणून statt याजमुळें. Z. 10 M_1 मूर्च्छना. Z. 11 M_1 झाहले. Z. 13 M_1 जाहला. Z. 14 M_1 तें; बोलला. Z. 18 M_1 add. केलें hinter °पंडितेनें उत्तर. Z. 19 M_1 सांगितलें statt केलें. Z. 20 M_1 स्वतां. Z. 21 M_1 राहाण्याचा. Z. 24 M_1 बाळपंडितेस wie immer. Z. 25 M_1 प्रभावतीनें शुकानें. Z. 26 M_1 add. आणि विक्रमाचा वृत्तांत व कमळिकेचा परिणाम hinter भाषण.

Seite 24, Z. 1 M_1 स्वगृहींच statt आपल्या bis °पलंगावर. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 4 M_1 दिवसीं; सांगत; om. कीं; राज्यपूर. Z. 5 M_1 स्नान; M राहात. Z. 7 M_1 दिवसीं; परपुरुष. Z. 8 M_1

करायास. Z. 9 M M_1 फळ; M_1 om. हें पाहून; शृं॰ तिची सखी; M राहात. Z. 10 M_1 om. तीस; तसीच. Z. 11 M आली, M_1 आणली; om. घेऊन. Z. 12 M_1 तुझी. Z. 13 M पाहातांच; M_1 जाहली; त्यास. Z. 14 M_1 जेथीलचीं. Z. 16 M_1 आणला. Z. 17 M_1 दिधला. Z. 20 M_1 दिवसीं; प्रभावती शुकास बोलत आहे (!); om. कीं. Z. 23 M राहात. Z. 25 M add. सा झाला, M_1 सारिखा पाहून hinter येईना; om. एके दिवशीं.

Seite 25, Z. 1 M_1 आणायास; येक; क्रीडा करायास Z. 2 M_1 तें तो. Z. 3 M_1 करित्येस. Z. 4 M_1 आपलेठायीं. Z. 6 M_1 जसें मी; त्यां. Z. 7 M om. आणि. Z. 8 M_1 हि तिच्या मागून statt पाठी॰. Z. 10 M_1 ॰प्रत; यांस तुम्ही वळखिलें नाहीं. Z. 12 M_1 आज आढळला; बोलली. Z. 13 M_1 यानंतर; उठून ब्राह्मणास भटेला. Z. 14 M_1 सर्व ठीक; म्हणोन. Z. 15 M_1 om. स्त्रीस; बोलला. Z. 17 M_1 करायास; add. आणि Z. 18 M_1 ॰घरामध्यें; भोजनोत्तर. Z. 19 M_1 स्वकार्याच्या. Z. 20 M_1 माऊस भाऊ बोललीस. Z. 21 M_1 add. येथें hinter आहे; करायाचा. Z. 22 M om. हा. Z. 24 M भयभीत; बोलला. Z. 25 M_1 या वेळीं statt आज.

Seite 26, Z. 1 M शेगडी. Z. 2 M_1 धांवता झाला. Z. 3 M_1 om. याजला. Z. 5 M_1 यास. Z. 6 M_1 म्हणोन; मारली. Z. 9 M_1 ब्राह्मणहि; om. करून. Z. 10 M om. रंभिकेचे; M_1 आपल्या. Z. 11 M_1 add. अद्भुत मानून hinter प्रभावती. Z. 15 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 16 M राहात. Z. 17 M_1 om. अति. Z. 19 M_1 त्या; M मांगशील काय. Z. 23 M_1 त्यां. Z. 24 M_1 नंतर statt त्यास पाहून.

Seite 27, Z. 3 M उतरीला. Z. 4 M_1 शोभिकेस; मारून गेला आपल्यास वांचविलें तुझी शाबास म्हणून टाळी वाजविली हें समजोन कुंभार उगाच राहिला. Z. 7 M om. स्वगृहींच. Z. 10 M पूर्वधमभुक्त॰. Z. 11 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 12 M_1 नगर; M राहात; M_1 परम statt अति. Z. 13 M om. व. Z. 14 M_1 आणायास जावें. Z. 15 M_1 वाख्याचे; ॰पुरुषासीं. Z. 16 M_1

ठेवला. Z. 17 M_1 अांगावर. Z. 20 M_1 वाटेंत पैसे; हारविले. Z. 21 M_1 जाहला. Z. 22 M_1 वा. Z. 23 M M_1 आर्खे आहे.

Seite 28, Z. 1 M कदी statt कदापि. Z. 7 M_1 दिवसीं; गुकाम्रत (!); om. कीं. Z. 8 M_1 प्रधानपाळ; रहात. Z. 9 M_1 add. त्यास होती hinter प्रिय. Z. 10 M_1 करायास. Z. 12 M गेली. Z. 16 M_1 om. दिसत. Z. 17 M_1 पुरुष सुंदर. Z. 18 M सखीस. Z. 19 M_1 घेतले; या. Z. 20 M_1 येतांच statt घरीं bis तेह्रां. Z. 21 M_1 °म्रत. Z. 23 M_1 ठेवली. Z. 26 M_1 करित्वे; M करतें; M_1 केंस वेणीचे.

Seite 29, Z. 2 M_1 सुरचित घरीं; देवास वेणी; नवस क°. Z. 3 M_1 जाहला. Z. 9 M_1 दिवसीं. Z. 10 M_1 °नामक नगरी तेथें; M राहात (om. M_1). Z. 11 M_1 ज्या statt जया. Z. 12 M_1 करित्वे; लो° मोठा. Z. 15 M_1 परपुरुष. Z. 16 M_1 पाहून. Z. 17 M_1 om. पर. Z. 18 M_1 यासमीप. Z. 19 M_1 गुणाकार यास सांगूस जगें करून; तुझ्या. Z. 21 M om. या bis राहावें. Z. 22 M_1 om. आपले. Z. 23 M_1 निंदा वहृत. Z. 24 M_1 °वरावर. Z. 26 M पर° मीं आणिलें; om. आज; M_1 आणलें.

Seite 30, Z. 1 M_1 त्या. Z. 2 M_1 नगरच्या; येक Z. 3 M_1 पार होत नाहीं. Z. 4 M_1 add. मी hinter तेंच; उदैक. Z. 5 M_1 om. नंतर. Z. 6 M_1 उदैक. Z. 8 M_1 om. प्रातःकाळीं. Z. 9 M_1 श्रीदेवीने. Z. 10 M_1 केलें आणि येऊं लागली. Z. 11 M_1 सुबुद्धीनें; आपला हात. Z. 12 M_1 om. ती; केलें. Z. 13 M M_1 जाहला. Z. 14 M om. हा. Z. 15 M_1 om. मग; श्रीदेवीनें; om. पुनः. Z. 16 M_1 केली. Z. 17 M_1 या पुरुषाचा सर्शयावांचून. Z. 18 M_1 om. स्पर्श. Z. 19 M_1 om. जर; M_1 om. आपले. Z. 20 M_1 om. सर्व; M पाहात. Z. 21 M_1 इचें. Z. 22 M_1 जाहलें statt खरें. Z. 23 M सन्मान वाढत.

Seite 31, Z. 4 M_1 दिवसीं; जात असतां statt म्रत. Z. 15 M om. वाणी. Z. 6 M_1 अंगणांत. Z. 7 M_1 om. आणि म्हणाला. Z. 8 M_1 करित्वे. Z. 9 M_1 नेम असा. Z. 10 M_1 दिवसीं. Z. 11 M_1 परपुरुषाकडे. Z. 12 M पाहातो; M_1 अंगणांत. Z. 13 M_1

निजता झाला. Z. 15 M_1 add. मग vor एक; om. मोठा. Z. 16 M_1 अंधेरांत. Z. 17 M_1 om. म्हणाला कीं. Z. 18 M_1 आडांत; om. असेल. Z. 20 MM_1 लाऊन; M_1 जनवल्लभाचा. Z. 22 M_1 दिवसीं; म्हणूं लागली. Z. 23 M उघडलें. Z. 25 M_1 om. व. Z. 26 M जाहला; M_1 शयन.

Seite 32, Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M_1 विशाल नामें. Z. 6 M_1 om. एक; M_1 राहात. Z. 7 M_1 उद्र° एक°; एके दिवसीं एका नगरीं. Z. 8 M_1 या. Z. 9 M_1 राची. Z. 10 M तिच्या पायांतील. Z. 11 M_1 वेलासुध्धां ब्राह्मण. Z. 13 M_1 दुसर्यासी. Z. 14 M_1 दिवसीं; हातां. Z. 15 M_1 पाह्मन. Z. 16 M_1 °दिवसीं. Z. 18 M om. च; M_1 तें statt तेव्हां; भयामुळें. Z. 20 M_1 दोनी. Z. 21 M राची. Z. 22 M_1 बोलूं नको. Z. 23 M_1 आपल्ले. Z. 24 M_1 ऐकून.

Seite 33, Z. 4 MM_1 राहात. Z. 5 M दिवाळांचे; M_1 दिवसीं; om. एक; करायास. Z. 7 M_1 add. तों hinter आला; M घसीचे; M_1 om. त्यास. Z. 10 M_1 चोरास. Z. 12 M_1 दिपवाळीचे. Z. 18 M add. कथा समाप्त जाली. Z. 21 M सबुद्धा. Z. 22 M_1 दिवसीं. Z. 23 M कह्राड, M_1 कराड; M_1 असतां statt होता. Z. 25 M वाख्याचे.

Seite 34, Z. 1 M_1 om. करून चेष्टित; याजबरोबर. Z. 3 M_1 आयके; om. कामाविष्ट; om. एक; यास. Z. 4 M_1 करायास; add. कामाविष्ट गेला hinter गेला; M ठेऊन; M_1 येऊन. Z. 6 M नगरांत राज°. Z. 7 M धरावा. Z. 8 M_1 यचाचे. Z. 9 M_1 आपल्या. Z. 10 M om. देवालयांत; M_1 om. आंत. Z. 17 M_1 गेला. Z. 18 M_1 व statt नंतर; om. ही आपले. Z. 19 M_1 बोलला. Z. 21 M add. कथा समाप्त झाली. Z. 24 M_1 काळिका°. Z. 25 M_1 प्रभावतीनदीच्या तीरीं.

Seite 35, Z. 1 M_1 एक ब्राह्मणाचा. Z. 5 M_1 होती; बराबर; add. जात असे hinter घेऊन. Z. 3 M_1 व. Z. 4 M जाहले. Z. 5 MM_1 म्हणोन. Z. 6 M_1 या°; चालली. Z. 7 M_1 तंव statt तों; M_1 तेव्हां statt ती; MM_1 शेजारीण; M_1 सखि सोवतीस.

Z. 9 M_1 **काळून**. Z. 11 M_1 om. **घेऊन**; **त्याचे**; add. **व मागून** hinter **गेल्या**. Z. 12 M_1 om. **त्यांस** bis **तेथें**; **दोनी**. Z. 14 M_1 **त्यां**; M **होतेस**. Z. 15 M_1 **पांचां**. Z. 16 M_1 add. **आतां** hinter **तर**. Z. 18 M_1 **बोलला**; **°मागें**. Z. 25 M_1 **दिवसीं**. Z. 26 M_1 om. **होता आणि**.

Seite 36, Z. 1 M_1 **आणि** statt **व**. Z. 4 M **जाहली**; M_1 om. **आणि**; **जाहले**. Z. 6 M_1 **तिणें**. Z. 9 M_1 **त्या दिवसीं**. Z. 10 M_1 **पळविला**. Z. 12 M_1 **कुंटिणीनिं**. Z. 17 M_1 **खावें** statt **भचावें**; **वाटल्यास**; om. **तर**. Z. 18 M om. **म्यां**; M_1 **बोलली**. Z. 19 M_1 **येथें**; **मिळायाचा**. Z. 21 M_1 add. **येथें** hinter **कीं**. Z. 22 M om. **माझ्या**; om. **घेऊन**; M_1 add. **मी** hinter **तो**. Z. 23 M_1 **मंदोदरीनें**. Z. 24 M M_1 **जाहली**.

Seite 37, Z. 1 M_1 **आणि आपली वस्तभाव आहे ही येथें** statt **तिला** bis **पेटी**. Z. 2 M_1 om. **तुझे घरीं**; **ठेवल्यें**. Z. 3 M_1 **ठेवली**; **स्वभावि**. Z. 4 M **जाहला**. Z. 5 M_1 stellt **विश्वासें°** hinter **वृत्तांत**; om. **सर्व**. Z. 6 M_1 **तें**. Z. 7 M om. **येथें**. Z. 8 M **पाहात**; M M_1 **जाहला**. Z. 10 M **तें**; **सांगितलें**, M_1 **जाहला**. Z. 14 M add. **कथा संपूर्ण जाली**. Z. 17 M **त्वदाश्रयः**. Z. 18 M_1 om. **नंतर**; **दिवसीं**; **प्रभावतीस**. Z. 19 M_1 om. **एक**. Z. 20 M_1 om. **होती**; M M_1 **प्रतिदिवसीं**. Z. 21 M_1 **तीं** statt **त्या वेळीं**. Z. 22 M_1 **करित झाला**; M **ठेऊन**. Z. 23 M_1 **समवेत** statt **बरोबर**; om. **एक**. Z. 25 M_1 om. **वस्त्र**.

Seite 38, Z. 1 M_1 om. **च**; **टेवलें**. Z. 2 M_1 **ठेवलें**. Z. 3 M om. **कीं**. Z. 4 M M_1 **°दिवसीं**. Z. 5 M **मि** statt **म्यां**; M_1 **या**. Z. 7 M_1 **तर त्याचा**; M om. **माच**. Z. 8 M_1 **साटेक**. Z. 9 M_1 **असें समजून**; M **जाहला**. Z. 11 M om. **स्वगृहींच**. Z. 14 M **कुंटिण्या°**, M_1 **कुटीची°**. Z. 15 M_1 **दिवसीं**; **प्रभावतीस**. Z. 16 M **प्रभावती** statt **पद्मावती**; M_1 om. **होता**. Z. 17 M_1 om. **व**. Z. 18 M_1 **जाहला**; M M_1 om. **धूर्त**; M om. **त्याच**. Z. 19 M_1 add. **आणून** hinter **पुत्र**. Z. 20 M_1 om. **तर त्यास त्यां**; **करायाचीं**; om. **उत्तम** Z. 21 M_1 **ज्ञान**; **तुला**; **देईन**; Z. 22 M_1 **त्समाच**.

Z. 23 M_1 घेतलें: तिचे घरीं आपला पुत्र राम यास पाठविलें: om. नंतर. Z. 24 M_1 om. त्यास; M शिकविलें. Z. 25 M_1 add. नंतर hinter केला.

Seite 39, Z. 1 M om. म्हणून; M_1 °बरावर. Z. 3 M M_1 राहात; M_1 करायास. Z. 9 M_1 जात्ये; M_1 त्यां; तुजसमागमें. Z. 10 M om. त्यास. Z. 11 M_1 आपल्यासमीप statt तुजपुढें; त्यावरावर. Z. 12 M तींत. Z. 13 M om. त्या; M_1 विहिरीमध्यें गालें. Z. 14 M_1 ठेवत्यें; आपल्या; जात्ये समयीं. Z. 15 M_1 कळावतीनें. Z. 16 M_1 दिधलें: तें घेतल्यानंतर. Z. 17 M om. राज°. Z. 18 M जाहला; M_1 आपल्या नावा. Z. 19 M_1 निवेदन केलें; om. पित्यानें. Z. 20 M बोलाऊन. Z. 21 M_1 add. त्यां यास hinter कीं; शिकविलें. Z. 22 M_1 घेऊन अपमान करिती जाहली असा कौतुकें°. Z. 23 M_1 स्त्रियांहीं. Z. 24 M_1 om. आहे. Z. 25 M_1 हें statt पुनः. Z. 26 M_1 add. जिनसा hinter मजला; पाठवावें.

Seite 40, Z. 1 M_1 पाहण्यासाठीं; M om. व. Z. 2 M_1 धूर्तमायेच्या; त्या. Z. 3 M_1 फिरून हा statt पुनः. Z. 4 M_1 असें; नम्रतेकरून आपले घरीं बलाविला. Z. 6 M_1 चंडालिणीचें. Z. 7 M_1 सहवर्तमान; या समयांत. पूर्वीच्या. Z. 9 M_1 om. राम. Z. 11 M_1 om. तो bis माता. Z. 12 M_1 add. ही माझी माता hinter नाव Z. 14 M_1 मला तिणें पकडलें. Z. 15 M_1 राहून: बोलाविती झाली आणि. Z. 16 M_1 वेश्येच्या. Z. 18 M देऊन. Z. 20 M_1 om. कीं. Z. 23 M_1 घरच्या; नाम. Z. 24 M_1 आणि त्यां त्याचा; धरिला. Z. 25 M मी; M_1 om. तूं. Z. 26 M_1 यावें; add. नवल hinter इतकें.

Seite 41, Z. 1 M_1 बोलली. Z. 2 M_1 om. याचा. Z. 3 M_1 आणि म्हणाली कीं statt तेव्हां°. Z. 5 M_1 om. असें बोलिली; om. त्या. Z. 6 M om. तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून; om. राज. Z. 7 M om. आपले bis घेऊन. Z. 9 M_1 दिल्हें. Z. 11 M तुझा; M_1 कोणास. Z. 12 M_1 असीही कथा statt असें. Z. 17 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 18 M_1 नाम नगरीं°. Z. 19 M_1 याजबरावर. Z. 24 M_1 राचीस. Z. 25 M_1 बचावून.

Seite 42, Z. 1 M_1 तेह्वां statt नंतर; सज्जनींनें; add. तुजला मी जें सांगीतलें कीं hinter कीं. Z. 2 M_1 देयील. Z. 6 M_1 काय देयें; M om. हा. Z. 8 M_1 लावला; om. आणि. Z. 9 M_1 राहला झाला. Z. 12 M_1 प्रतिपदां. Z. 13 M समाचरेत्. Z. 14 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; M_1 बोलून आहे; M_1 चंद्रपूर्वींचिठायीं. Z. 15 M °चपण; राहात. Z. 16 M_1 दिवसींनी. Z. 17 M_1 याणें; वस्त्र. Z. 18 MM_1 वटून; M °चपण. Z. 20 M_1 एका. Z. 21 M चार गावांतील; M_1 गावींतील. Z. 22 M_1 om. बरोबर; M add. पाहातेस hinter पूर्वीं; M_1 याचे. Z. 25 M_1 बोद्वाचें वृत्त.

Seite 43, Z. 1 M आहला. Z. 2 M_1 om. नंतर; M राहाता. Z. 6 M प्राप्त, M_1 प्राप्तौ. Z. 7 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 8 M_1 गोविंदमराव; M राहात. Z. 9 M_1 आणि. Z. 10 M_1 बराबर. Z. 11 M_1 om. असें; MM_1 दिवसीं. Z. 12 M_1 व statt आला; °घटिकेच्या; M अवकाशें. Z. 14 M_1 याबराबर. Z. 16 M_1 क्रोधेंकरून. Z. 18 M_1 देवराज यास; MM_1 घालविली. Z. 19 M_1 याबर. Z. 21 M_1 om. बापा. Z. 23 M_1 ठेवला. Z. 25 M_1 आपले घरीं statt आपल्या घरांतून.

Seite 44, Z. 1 M_1 आहली; आहला. Z. 4 M_1 कामस्य न विघ्नं कर्तुमर्हसि. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 7 M_1 om. नामें; M राहात. Z. 8 M_1 बराबर. Z. 9 M_1 आज्ञाविषयीं. Z. 10 M_1 om. धूर्त. Z. 12 M धूर्तमूर्ख. Z. 13 M_1 समयीं. Z. 15 M_1 मोहिनींनें. Z. 16 M om. बाहेर. Z. 17 M धरितें; om. बाहेर. Z. 18 M_1 बोलिलो; om. त्या. Z. 19 MM_1 मूर्ख; M_1 यासि. Z. 20 M_1 बांधलें होतें statt आणिलें आणि. Z. 23 M_1 तीस. Z. 25 M_1 om. डोकें झांकून.

Seite 45, Z. 2 M_1 चाटिली: मजला; योगान. Z. 4 M_1 निजता. Z. 8 M_1 पूर्वा. Z. 9 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 10 M राहात. Z. 11 M_1 देवकी; óm. ती. Z. 12 M विभव्याचे. Z. 13 M_1 कर्णों° जरस; जाणावें. Z. 14 M_1 दिवसीं: M विभव्याचे; M_1 देवकीनें. Z. 15 M_1 प्रभाकरास; M जाहली. Z. 16 M_1 om. अोह. Z. 17 M_1 इकडे तिचा पति जरस. Z. 19 M_1 कुमार्गात;

बरावर. Z. 20 M करितेस; M_1 त्यास statt तर. Z. 21 M_1 देव-कीनें. Z. 23 M बसलें. Z. 25 M_1 देवकी.

Seite 46, Z. 1 M_1 om. चढून. Z. 2 M_1 मजपासीं; om. आज. Z. 5 M_1 करून घरास नेता झाला. Z. 10 M_1 दिवसीं. Z. 11 M_1 om. नामें; M रहात, M_1 राहात. Z. 12 M_1 ती मो-हून; याबराबर; दिवसी. Z. 14 M om. आणि. Z. 17 M_1 om. सत्वर. Z. 19 M_1 om. आणि. Z. 20 M_1 om. च. Z. 21 M मग.

Seite 47, Z. 2 M M_1 विरुद्धार्थे. Z. 3 M_1 मूळ°. Z. 4 M_1 भूताचाधास statt भयंकर; कसल्क; om. अशी. Z. 5 M_1 पिशाचें; M पिशाच्चे; राहात; M_1 या. Z. 6 M M_1 जाहल्यानंतर; M_1 om. त्या. Z. 7 M_1 मूळदेव; मार्गानें. Z. 8 M_1 त्या मार्ग समीप; हा दोघी. Z. 9 M_1 यांत; आम्हास परस्परें योग्य स्त्रिया सांगाव्या. Z. 10 M_1 om. परंतु bis जाणून. Z. 11 M_1 जाचे. Z. 12 M_1 om. त्याणें; M_1 पिशाचाचे. Z. 13 M_1 घेता. Z. 18 M_1 दिवसीं. Z. 19 M_1 नामा; M राहात. Z. 20 M_1 सर्व पशूंहीं statt त्यांणीं; घेऊन. Z. 21 M om. आम्ही तुजला; M_1 प्रतिदिवसीं. Z. 22 M मास्य; M_1 दिवसीं; M M_1 सशाची. Z. 23 M_1 सशानें. Z. 24 M_1 टाकून; M मध्यान°. Z. 25 M_1 तुजला.

Seite 48, Z. 2 M_1 om. तुमच्या. Z. 3 M_1 त्याणें; om. आम्हीं; दिली. Z. 4 M_1 om. मात्र; हें निवेदन करण्याकरितां. Z. 5 M_1 om. त्यास. Z. 6 M_1 om. कोठून. Z. 8 M_1 त्यास statt तर. Z. 9 M_1 आणि मग; मला दाखीव. Z. 10 M_1 त्यास नेऊन सिंह दा-खविला. Z. 11 M_1 आपल्या भयान. Z. 13 M M_1 जाहला. Z. 11 M_1 उडी घातली; हें पाहून. Z. 15 M_1 जाहलें; om. आणि bis राहिलीं. Z. 20 M_1 दिवसीं. Z. 21 M_1 om. शेट; M_1 राहात; M_1 पुत्राची स्त्री. Z. 23 M_1 om. तिची. Z. 24 M_1 घेऊन गई. Z. 25 M घेले.

Seite 49, Z. 2 M_1 जाहली; समयीं. Z. 3 M_1 वाख्याणें; add. सारे hinter मोटेंतील; om. त्यांत. Z. 4 M_1 राजिनी; om. घावरें पणें; तसीच. Z. 5 M_1 घेऊन चालली. Z. 6 M_1 राजिणीस हात जोडून. Z. 7 M_1 माझ्या. Z. 8 M_1 आणली. Z. 14 M_1 दिवसीं;

प्रभावतीस. Z. 15 M_1 om. भाग्यवंत; M रहात. Z. 16 M_1 होती; तिणें एके; °दिवसीं; om. रंभिकेनें. Z. 17 M_1 पाचारिले. Z. 18 M_1 बोलावलें. Z. 20 M_1 जाहला. Z. 21 M_1 ठेवला; om. नंतर. Z. 22 M_1 करतो; M_1 या समयांत; तरल. Z. 23 M_1 तरल. Z. 24 M_1 त्यासहि त्या खोलीसमीप statt तेह्वां तरळास; M भांड्यांचीं.

Seite 50, Z. 3 M_1 add. समय hinter °काळ; माळ्यास. Z. 4 M_1 भोजन; आपल्या उपपतींस. Z. 5 M_1 सारे; बसले; या समयांत. Z. 6 M_1 पुकार. Z. 7 M तळ, M_1 तरल यास. Z. 10 M_1 om. उत्पन्न. Z. 11 M_1 पडों; तरल. Z. 12 M_1 om. खोलोतून — चवघेही; आपल्या. Z. 15 M_1 आंधेरांत. Z. 18 M तुझी; M_1 काल अतिक्रम; M जाहला; M_1 om. व. Z. 19 M_1 या क्रोधिं°. Z. 20 M_1 om. होऊन. Z. 21 M_1 उद्देक. Z. 22 M_1 दिवसीं.

Seite 51, Z. 2 MM_1 गते. Z. 3 M_1 कुमार्यीं. Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M राहात; M_1 om. दिवशीं. Z. 6 M_1 शेताच्या; रखवाकरितां. Z. 7 M_1 गेला. Z. 8 M_1 तांबूल तिजला; om. तिशीं. Z. 9 M_1 मागायास. Z. 11 M_1 गावंच्या. Z. 13 M_1 तुमच्य; add. तो सांगावा hinter काय; om. नंतर. Z. 16 M_1 ऐकून. Z. 20 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 21 M_1 कराया°. Z. 22 M_1 °पासीं. Z. 23 M_1 आपल्या. Z. 25 M_1 भोगिता झाला.

Seite 52, Z. 2 M_1 द्यावयास; M om. आहे. Z. 3 M_1 बोलला. Z. 4 M_1 माझी आंगठी तुझे स्त्रीनें. Z. 6 M_1 भांडशालोक याणें. Z. 10 M_1 तीळ करारा°. Z. 11 M om. सुखेंकरून. Z. 16 M_1 दिवसीं. Z. 17 M शूद्रपाळ; रहात, M_1 रहत. Z. 18 M आपणास. Z. 19 M_1 add. कीं आपल्यास hinter कीं; आमच्या; M om. ही. Z. 21 M_1 दिवसीं. Z. 22 M शिजली नाशिजली आंवील आहे. Z. 24 M_1 om. येऊन; बोलला. Z. 25 M_1 येणें°; M om. मजला; M_1 जाहलें; त्यास; om. तुला.

Seite 53, Z. 1 M_1 add. तुजला hinter चोळी; बोलली; हें; M सत्य; M_1 करावेंस. Z. 2 M_1 नंतर. Z. 3 M_1 उद्देक; तेह्वां statt त्या वेळीं. Z. 5 M_1 दिवसीं; नंतर; om. जयंतीनें. Z. 6 M_1

उत्तम जेवायास. Z. 7 M_1 हें. Z. 14 M_1 दिवसीं; म्हणाला. Z. 15 M_1 वाणी statt गावीं; M om. श्रिरपति; राहात. Z. 17 M_1 भोजन घेऊन; M श्ररपतीची; M_1 लांगलीक; om. घेऊन. Z. 23 M_1 तर्पणशालीहि. Z. 25 M_1 असी.

Seite 54, Z. 1 M_1 त्यां; सांगणें. Z. 2 M_1 उभयांचे. Z. 3 M_1 तेह्नां. Z. 7 M_1 °मर्हसि. Z. 8 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 3 M_1 एक गोविंददर्शन वाणी. Z. 10 M M_1 राहात. Z. 11 M_1 बराबर; करखास्तव. Z. 14 M पाहाटेस, M_1 पाहांटेस. Z. 15 M_1 मोडला. Z. 18 M_1 हें वाण्यानें वचन; om. आपले.

Seite 55, Z. 1 M_1 दिवसीं. Z. 2 M_1 °पुरीं; M राहात. Z. 3 M_1 जात्ये. Z. 4 M_1 दिवसीं. Z. 5 M_1 मग; शेजार्या°. Z. 8 M_1 पळविला; om. नंतर. Z. 9 M_1 om. शेजारी याणें. Z. 10 M_1 om. जाऊन. Z. 12 M om. जर. Z. 13 M_1 मूल नेला यांचिं. Z. 14 M_1 add. व hinter शेजार्यास; यास statt याणीं. Z. 17 M_1 असें श्रवण°. Z. 19 M_1 वाभीष्टं; नांतरागं. Z. 21 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; एक नगरीं. Z. 22 M_1 om. असे दोघे; M राहात; M_1 त्यांत. Z. 23 M_1 बराबर; कुमार्ग. Z. 24 M_1 om. कांहीं दिवशीं. Z. 25 M_1 कपटस्नेह.

Seite 56, Z. 3 M om. व. Z. 4 M om. दोहीं हातीं. Z. 6 M_1 आणिला. Z. 7 M_1 दिवसीं; add. जन hinter दोघे. Z. 9 M_1 सुबुद्धी याचा भाव. Z. 10 M_1 भाव statt लोभ. Z. 11 M_1 नेली. Z. 13 M_1 om. तेह्नां. Z. 14 M_1 चढाया°. Z. 15 M_1 खरी statt सिद्ध; M M_1 जाहली. Z. 16 M_1 om. कुबुद्धि. Z. 17 M_1 om. त्याचा; M धिःकार; M_1 आणि statt नंतर. Z. 18 M_1 ऐकून. Z. 21 M गमने. Z. 22 M संकटे वेतुं वक्तुं कश्चि°; M_1 कत्तुं त्वं. Z. 23 M नंतर दुसरे; M_1 दिवसीं; पद्मपुराचेठायीं राज शत्रुमर्द्दन त्याची°. Z. 25 M_1 om. तीस; M जाहला, M_1 जाला; तो statt तेह्नां. Z. 26 M_1 पिटली; कीं जो या कन्येस; M वरी.

Seite 57, Z. 1 M_1 त्यास दरिद्ररहित; पाहून आपल्या. Z. 2 M_1 om. तें. Z. 3 M पिशाच्याचा. Z. 4 M_1 करायास. Z. 7 M_1 बोलला; पावून; हांसली; हांसाव°. Z. 8 M_1 फिटली; M_1 जाहली,

M_1 जाली. Z. 9 M_1 व ब्राह्मण; om. राजानें; झाला statt केला; ऐकून. Z. 14 M_1 दिवसीं. Z. 15 M राहात; M_1 add. नामें. Z. 16 M_1 °बराबर. Z. 17 M_1 चालली; अरख्यांत एक. Z. 18 M_1 त्याणें तिघांस; आनंदयुक्त जाहला. Z. 19 M_1 आपटिलें; आणि statt त्या वेळीं; धांवले. Z. 20 M_1 om. कीं; M मूर्खहो, M_1 मूर्ख. Z. 21 M_1 भवायास. Z. 22 M_1 अर्धों अर्ध; पुढें मी. Z. 24 M_1 तर पुत्रांकडून मजला; om. च.

Seite 58, Z. 1 M_1 om. हें bis आहे; om. मोठ्या; नेंठिंकरून. Z. 4 MM_1 सयुक्तं; राजगामिति. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; म्हणाला. Z. 7 M_1 भेटून; om. कीं bis कां. Z. 8 M_1 om. अरे. Z. 10 M दाखिव. Z. 11 M_1 हें नीट नाहीं; om. तों जंबुक. Z. 12 M_1 om. पुनः. Z. 13 M_1 om. व्याघ्रास; जंबूक यास. Z. 15 M_1 गेला. Z. 22 M_1 दिवसों; प्रभावतीस; om. कीं. Z. 23 M_1 कंठीं. Z. 24 MM_1 जाहलें. Z. 25 M_1 राहख्याचे.

Seite 59, Z. 1 M_1 हांसतोस. Z. 2 M_1 om. आहे. Z. 3 M_1 तुझ्या. Z. 4 M_1 मरण आलें होतें. Z. 5 M व्याघ्रमारीनें. Z. 10 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 13 M राहात; M_1 करख्यास. Z. 15 M_1 प्रिया वेश्या; M राहात; M_1 तिणें याजवळ. Z. 16 M_1 हें पाहून; om. आपले; om. बोलावून; नेलें. Z. 21 M_1 जाहला statt करून. Z. 25 MM_1 कुंटिणीनें.

Seite 60, Z. 1 M_1 घटिकानंतर. Z. 2 M_1 जाहला; ब्राह्मणास; धिःकार. Z. 3 M_1 ब्राह्मणानें . . . पाहिलें. Z. 4 M_1 पाहून धोंडा मारून तिजला. Z. 6 M_1 जाहला. Z. 11 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; वत्सो statt वत्स. Z. 12 M राहात. Z. 13 M_1 °लोकांसीं. Z. 14 M_1 ब्रह्म° महा°; MM_1 राहात. Z. 15 M_1 लपून अरख्यांत. Z. 16 M_1 चालला. Z. 17 M_1 add. याची vor भेट. Z. 18 M_1 यावें. Z. 19 M_1 कारागरेच्या; मारायाचें. Z. 20 M_1 बोलला; M_1 त्यां. Z. 21 M_1 यहीं; M राहात. Z. 25 M_1 त्यां; मागणें. Z. 26 M_1 om. आणि; M विभूती.

Seite 61, Z. 2 M_1 त्यां; आपल्या. Z. 4 M_1 पिटली. Z. 5 M_1 om. हा. Z. 6 M_1 बोलिला. Z. 8 M_1 तेह्वांच; M जाहाली.

Z. 9 M_1 **दोनी; दिधली.** Z. 15 M_1 **दिवसीं.** Z. 16 M **राहात.** Z. 17 M_1 **द्दजला.** Z. 18 M_1 **करूं लागला.** Z. 19 M_1 **आपल्या.** Z. 20 M_1 om. **आपण.** Z. 22 M_1 **भय दाखवून; कारागरेच्या पतिजवळ**; om. **गुप्तरूपें.** Z. 23 M_1 **म्या; त्वां; आपल्या.** Z. 24 M_1 **माझ्या.**

Seite 62, Z. 1 M_1 **बोलला**; MM_1 **मी.** Z. 3 M **पाहातों**: M_1 **अवघ्यांहीं.** Z. 4 M_1 **आणला; त्याणें** statt **कारा°.** Z. 6 M_1 add. **हे** hinter **स्त्री**; om. **व.** Z. 7 M_1 **माझ्या.** Z. 13 M_1 **दिवसीं; प्रभावतीस.** Z. 14 M_1 **राजाच्या.** Z. 15 MM_1 **जाहलें.** Z. 16 M_1 **एके दिवसीं.** Z. 17 M_1 **सारें; आपल्या; सारिखें** statt **असें.** Z. 22 M **असत.** Z. 23 M_1 **जाहली.** Z. 24 M_1 **एकासारख्या.** Z. 25 M_1 om. **व.**

Seite 63, Z. 1 M_1 **पाठवावें.** Z. 3 M_1 **श्रमी** statt **खिन्न**: **म्हणाला.** Z. 4 M_1 **करिता.** Z. 6 M_1 **मजला.** Z. 7 M_1 **म्हणाला; या.** Z. 8 M_1 om. **आपण.** Z. 9 M_1 om. **आपण**; M om. **संकटारीस.** Z. 10 M_1 **तो** statt **आणि.** Z. 11 M_1 add. **त्या** hinter **वर्तमान.** Z. 12 M_1 **दोनी; फेरिल्या°.** Z. 13 M_1 **काटिलें: घेऊन माते°.** Z. 16 M_1 **पाठविल्यानंतर.** Z. 18 M_1 **करावी ही वासना टाकली.** Z. 23 M_1 **दिवसीं; प्रभावतीस.** Z. 25 M_1 **राजा याजकडे.**

Seite 64, Z. 1 MM_1 **पाठवावा.** Z. 3 M_1 add. **घेऊन** hinter **आपण**; om. **ती; काठीचे मध्यभागीं.** Z. 4 M_1 **लाहान.** Z. 5 M_1 **वरता; व; भारि यास्तव; उद्कांत.** Z. 6 M_1 **नंतर मूळ व अग्र.** Z. 7 M om. **राजे.** Z. 13 M_1 **दिवसीं; प्रभावतीस.** Z. 14 M_1 **नामें** statt **असे**; om. **राहत**; M **राहात.** Z. 17 MM_1 **ठेऊन.** Z. 18 M_1 **सारें** statt **तें**; M om. **आपले घरीं**; M_1 **नेऊन.** Z. 19 M_1 **आपलालें.** Z. 23 M **सारें** statt **सर्व.** Z. 25 M_1 **दोघांस ठाऊकें असतां नाहींसें.**

Seite 65, Z. 1 M **जाहलें.** Z. 3 M **तेथें घेऊन**; M **आगोदरच.** Z. 4 M om. **नेऊन**; M **ठेवला.** Z. 5 M **अश्वत्थपूजा** Z. 6 M_1 **असलें.** Z. 7 M_1 om. **मग; धन.** Z. 8 M_1 **कुवडीचे.**

Z. 9 MM_1 लाऊन; M_1 om. त्यास; अप. Z. 11 M धिःकार. Z. 15 M_1 लांगलीव. Z. 16 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 17 M_1 राहात. Z. 18 M_1 दिववीं; आपल्या; add. निघून hinter यांचेस. Z. 19 M_1 व statt ते समयीं; om. बरो॰ सर्व लोक. Z. 20 M लांगली. Z. 24 M_1 add. पाहून hinter असें; om. समजून bis ॰करून; लांगली.

Seite 66, Z. 1 M_1 निसूरपणे; M om. नि॰. Z. 6 M_1 दिवसीं. Z. 7 M_1 याणें. Z. 8 M_1 वडिलोपार्जित. Z. 9 M_1 शांतिनिष्ठ; M om. हे. Z. 10 M मैत्री; M_1 मिळून एकत्र. Z. 11 M_1 आणिलें. Z. 16 M_1 जाहला. Z. 17 M_1 वाख्याचा. Z. 18 M_1 दिवसीं; ठेवलीं. Z. 19 M_1 जाहला; दिवसीं. Z. 20 M_1 om. आणि bis कीं. Z. 21 M_1 om. रात्रौ; निजले; om. हें.

Seite 67, Z. 1 M_1 om. आम्हांत bis घेऊन; देववावीं. Z. 2 M_1 करायास. Z. 4 M_1 समयीं. Z. 5 M_1 जाहली. Z. 7 M_1 मजला; तुजला. Z. 10 MM_1 वलाऊं; M चौघांत. Z. 11 M_1 नंतर für याप्रमाणें. Z. 12 M_1 चौ॰ रात्री. Z. 13 M_1 निजा॰ चौघांस. Z. 15 M_1 मी आलें. Z. 16 M_1 बरावर. Z. 17 M om. कीं; M_1 येथें मजपासीं. Z. 18 M_1 om. हा; असा निश्चय करून; याजपासीं. Z. 19 M_1 शांतिनिष्ठ होता तोही. Z. 20 M_1 वाख्याजवळ. Z. 22 M om. चारी. Z. 25 MM_1 बोलाऊं. Z. 26 M_1 दिवसीं; M राजाचे॰; om. तीं रत्नें.

Seite 68, Z. 1 M_1 जाहले. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 7 M_1 नदीच्या; M राहात. Z. 8 M_1 om. असे. Z. 9 M_1 दिवसीं; M विकावयास; M_1 om. होता. Z. 10 M_1 उद्योग statt क्रीडा. Z. 11 M_1 असें. Z. 12 M_1 आणाया॰; मोठें एक. Z. 13 M जाहाल्यास. Z. 14 M om. तो; M_1 om. चांभार. Z. 15 M_1 दिला. Z. 16 M_1 om. याणें. Z. 20 M वेश्मनि statt भवनि. Z. 21 M_1 दिवसीं. Z. 22 M प्रधानही. Z. 23 M_1 संधिविग्रहादिक राज्यनीती॰. Z. 24 M_1 ॰पदापासून.

Seite 69, Z. 1 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 4 M_1 पुनः. Z. 8 M_1 हा. Z. 9 M_1 दिधला. Z. 10 M_1 उदक. Z. 11 M_1 दिला.

Z. 12 M om. **मग**. Z. 14 M **अमोलिक करंड्यांत**; M_1 **अमोलिक पदार्थ भक्ष काय म्हणून**. Z. 16 M_1 add. **आपल्यास** hinter **हत्य**. Z. 17 M_1 **हैं**; om. **यज्ञ**. Z. 19 M_1 om. **रूप**. Z. 20 M_1 **कराव-यास**. Z. 21 M_1 **साधारण मनुष्य कोणी**; **पाठविण्याचिं**. Z. 25 M_1 **त्यास**. Z. 26 M_1 **दिलें**.

Seite 70, Z. 1 M om. **व द्रव्य**. Z. 2 M_1 **ऐकून**. Z. 7 M **गच्छ देवि न ते दोषो**. Z. 6 M_1 **दिनी**; **प्रभावतीसीं**; M **गु° आहे** so abgekürzt! Z. 7 M **रहात**. Z. 8 M_1 om. **नंतर**; **त्याची किंमत तो**. Z. 9 M_1 **म्हणाला**. Z. 10 M_1 **दिवसीं**. Z. 11 M **जाहला**. Z. 12 M om. **हा चांभार**; M_1 **मजकडेस**. Z. 13 M om. **नित्य**. Z. 16 M_1 **बोलल्या°**; **याचे**. Z. 17 M_1 **मार करून**. Z. 19 M_1 **जाहली**. Z. 23 M_1 **दिवसीं**; M **प्र° कीं** so abgekürzt! Z. 24 M **राहात**; M_1 **गावांत**.

Seite 71, Z. 1 M_1 **असतां**; om. **एके**; M **वाटेनें**. Z. 2 M_1 **मारतील**. Z. 3 M_1 **सारें** statt **सर्व**; M **ठेऊन**. Z. 5 M_1 **बोलून**. Z. 7 M_1 om. **त्या वेळीं**; M **द्रव्य देवाचें**; M_1 om. **असें**. Z. 8 M_1 **वाण्यानें**; M om. **द्रव्य घेऊन**; M_1 **घरास आला**. Z. 9 M_1 **देव पावून उगाच राहिला**. Z. 14 M_1 **दिवसीं**; **प्रभावतीस**. Z. 15 M_1 **चंद्रलेखा**. Z. 16 M_1 **°बरावरा**. Z. 17 M_1 **दिवसीं**; **चंद्र-लेखा**. Z. 19 M_1 **विक्रमयास**. Z. 20 M_1 **म्हणाला**. Z. 21 M_1 **मम ग्रहीं येण्याचें प्र° काय**. Z. 22 MM_1 **चंद्रलेखाही**; M_1 **आली**.

Seite 72, Z. 4 M_1 **दिवसीं**; **प्रभावतीला**; **सांगत**. Z. 5 M_1 om. **व**. Z. 6 M_1 **चित्तांत आणिलें**. Z. 7 M_1 **°पासीं**. Z. 8 M_1 **दिवसीं**; **त्यां**. Z. 9 M_1 **रात्रीं**; om. **जाऊन**. Z. 11 M_1 **यास**. Z. 16 M_1 om. **मूर्खा**; **म्या**; **कळला** statt **माहित**. Z. 17 M_1 om. **तूं**; **जालें**. Z. 18 M_1 **जाहली**; **व**. Z. 19 M_1 **घरास**; **आला**. Z. 20 M_1 **जाहली**. Z. 22 M **त्वं उक्ति°**. Z. 24 M_1 **दिवसीं**; M **प्र° आहे** so abgekürzt!

Seite 73, Z. 1 M_1 **सुधर्मराजाकडे**. Z. 2 M_1 **सुधर्म्यास**. Z. 4 M_1 **राजाचा**; **वसविला**. Z. 5 M_1 om. **दिसावें**. Z. 8 M **पहा°**; M_1 **पाहायास**; MM_1 **टाकली**. Z. 15 M_1 **दिवसीं**; M **प्रभा°**

आहे so abgekürzt! Z. 16 M **राहात.** Z. 17 M om. **होती**; M_1 **दिवसीं**; **करावयास.** Z. 18 M om. **परम**; M_1 **परपुरुष**; **अवलोकून.** Z. 19 M_1 **बोलाविलें.** Z. 20 M_1 **येथें बाहिर.** Z. 21 M_1 **दिवसीं**; **आणिखि.** Z. 22 M_1 **तेह्वां त्यां.** Z. 23 M_1 **°बरोबर.** Z. 24 M_1 **हि** statt **तसेंच**; **मग.** Z. 25 M_1 **दिवसीं**; **आणिखि**; **रडावयास.** Z. 26 M_1 om. **तिचा.**

Seite 74, Z. 1 M_1 **लागली**; **ते.** Z. 2 M_1 **°वरून.** Z. 3 M_1 om. **त्यास.** Z. 4 M_1 **तनुकेच्या वेंठास दंश केला व कडू**; **वाख्यास.** Z. 5 M_1 **तनुकेच्या.** Z. 6 M_1 **दांत वेंठास.** Z. 7 M_1 **मानून**; **धुवायास.** Z. 8 M_1 **मांडला**; om. **तो.** Z. 9 M_1 **प्रतिदिवसीं.** Z. 13 M_1 **धनिकेन प्रिया तस्य.** Z. 14 M_1 **दिवसीं**; M **प्रभाव° बोलत** so abgekürzt! M_1 **म्हणाला.** Z. 15 M **°स्त्रीशीं°.** Z. 16 M_1 om. **एक**; **ग्रहस्थाच्या दोन** statt **धनिक°**; M **राहात.** Z. 19 M_1 **नेहिमी संरचणार्थ.** Z. 20 M_1 **दिवसीं**; add. **स्त्रीने** hinter **तेह्वां.** Z. 24 M **घडे**, M_1 **घडेसारिखा.** Z. 25 M_1 **म्हाव्यानें.**

Seite 75, Z. 1 M_1 **आणि** statt **नंतर हें सर्व**; **राज° वर्तमान**; M om. **त्याणें** bis **सांगितलें**; M_1 om. **सांगितलें** bis **सांगून.** Z. 5 M_1 **ग्रहस्थाचे.** Z. 6 M_1 **न्हाव्यास** statt **नाहावी आपले**; **न्हावी.** Z. 7 M_1 om. **पूर्व°**, **ग्रह°.** Z. 8 M_1 om. **दूर°** bis **म्हणून**; **संरचण.** Z. 11 M_1 **ग्रहस्थ**; **पुरुषवेष घेऊन.** Z. 12 M M_1 **करी.** Z. 13 M_1 **ग्रह°.** Z. 15 M_1 **केंश इत्यादि लावून कृत्रिम करून**; M **लाऊन.** Z. 16 M_1 **ग्रह°**; add. **आणि** hinter **गेली.** Z. 21 M M_1 **सखीजन°.** Z. 22 M_1 **दिवसीं**; **म्हणाला.** Z. 23 M **राहात**; M_1 om. **अति.** Z. 24 M_1 om. **होती.** Z. 25 M om. **तिचा**; M_1 **राचौ आंगख्यांत**; **घांट.**

Seite 76, Z. 1 M_1 **दिवसीं.** Z. 2 M_1 **ऐकून.** Z. 3 M_1 add. **आणि** hinter **आला**; add. **नामे** hinter **देविका**; M **राहात.** Z. 4 M_1 om. **कीं.** Z. 5 M_1 **सुटून.** Z. 6 M om. **उत्तरेस.** Z. 7 M_1 **ऐकून.** Z. 12 M_1 **दिवसीं**; **म्हणत.** Z. 13 M_1 **व तितकाचा रुंद वृच होता.** Z. 14 M **राहात**; M_1 **तेथें एके समयीं.** Z. 15 M_1 **पसरिलें.** Z. 16 M_1 om. **पाहिले** bis **जाणून.** Z. 18 M_1 **°सारखें**;

टाकल्या°; एकच वेळीं. Z. 19 M_1 पारध्यानें. Z. 20 M om. हंस; M_1 om. काढून; टाकले; पडल्यानंतर. Z. 21 M_1 om. जाळें; करायास; आणि statt तें पाहून.

Seite 77, Z. 3 M_1 दिवसीं. Z. 5 M राहात; M_1 om. म्हणून एक. Z. 6 M_1 राहात; M_1 om. एके समयीं; बरोबर; om. होता. Z. 7 M_1 आपल्या. Z. 9 M_1 om. जो. Z. 10 M_1 तर प्राण त्यागीन; om. स्त्रीचें वचन. Z. 11 M om. वानरास; बंधूहून; om. मजला. Z. 12 M_1 om. स्नेही. Z. 13 M झाली. Z. 14 M_1 यावें. Z. 15 M_1 केलें व; om. त्याच्या घरीं; चालला. Z. 17 M_1 add. तुजला hinter भाई. Z. 19 M_1 ऐकून; M om. हें; M_1 मजला त्वां पहिलेंच कां नाहीं सांगितलेंस. Z. 20 M_1 व्याघ्रादिकांच्या. Z. 21 M om. शरीरा°; om. काढून; M_1 om. गुप्त. Z. 22 M_1 तुजला; असल्यास statt तर; नित्य स्नाव; om. त्याजवर. Z. 23 M_1 ठेवलें; om. तें bis देईन.

Seite 78, Z. 2 M_1 om. तूं. Z. 3 M_1 कोंक statt काय; M om. तुजबरोबर; M_1 इतकाच statt राहा° bis आहे. Z. 4 M_1 add. आपले hinter सुसर; प्राप्त होत. Z. 5 M_1 व; वनचरांचा माझा वचनेंकरून गमाविला; M खेद. Z. 6 M_1 निराश होत्साता; जाहला. Z. 7 M_1 जाहली. Z. 10 M काले विपतिर्मनु. Z. 11 M_1 नंतर दुसरे दिवसीं; om. पूर्वीं. Z. 12 MM_1 राहात. Z. 14 M_1 जाहला. Z. 15 M om. केशवास; M_1 तिणें सांगीतल्यावरून त्याणें घागर चढविल्यासमयीं मुख°. Z. 16 M_1 om. वर्तमान. Z. 17 M om. हातीं; °गृहास नेतेसमयीं. Z. 18 M_1 वितंग. Z. 19 M_1 °यहीं; करायाची. Z. 21 M_1 om. प्रधानानें; परस्त्रीचे आंगाजवळ गेलास याचें. Z. 24 M स्वभाव याचा; M_1 स्वभावच.

Seite 79, Z. 2 M विश्वालासि. Z. 4 M_1 दिवसीं. Z. 5 M om. वेजिका; राहात. Z. 6 M_1 स्नानार्थ. Z. 8 M_1 बरोबर; M पहात. Z. 9 M_1 दृष्टें; याकरितां; घातली; om. आणि bis पडलें. Z. 11 M_1 om. वर; M om. मग. Z. 12 M_1 om. ही; समजून statt श्रवण करून. Z. 17 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; सांगत. Z. 18 M राहात; M_1 काळिका. Z. 19 M_1 om. होती;

समयीं. Z. 20 M_1 बराबरो statt बाहिर; त्याजसवें. Z. 23 M वेजमोचें; ब्राह्मण बहुत. Z. 24 M_1 त्यास statt आहेत तर.

Seite 80, Z. 1 M M_1 काळिकेनें; M_1 दिला. Z. 2 M_1 add. म्हणून बहुत खेद करून उगीच राहिली hinter नाहीं. Z. 8 M_1 दिवसीं. Z. 9 M_1 °नगरीं; M राहात. Z. 10 M_1 °बराबर; रोज चरीत असे. Z. 11 M_1 दिवसीं; °राचीस; समजून. Z. 12 M_1 ओशाचे घरास; M विचचण नामें पति; M_1 om. नामें. Z. 13 M_1 जाहला. Z. 14 M_1 घरीं; om. त्यास. Z. 15 M_1 निघायास. Z. 17 M_1 पूर्वदिवसीं; याचें व मी यासमयीं आलें यावेळेचें फळ सांगावें. Z. 19 M_1 तुझ्या; उद्देक. Z. 21 M_1 करवावा; वेळेचं. Z. 24 M_1 मागून; om. स्वकार्य bis घरीं; जाऊन पूर्ववत. Z. 25 M_1 दिवसीं.

Seite 81, Z. 6 M_1 दिवसीं. Z. 7 M राहात; om. व्यभिचारिणी bis °बरोबर. Z. 8 M_1 दिववीं. Z. 10 M_1 om. बाहेरून. Z. 12 M_1 लौकर; गेला. Z. 13 M_1 संपादून. Z. 18 M °मुत्तमे. Z. 19 M_1 दिवसीं. Z. 20 M राहात. Z. 21 M_1 om. तिचें. Z. 22 M_1 दिवसीं. Z. 23 M_1 om. आणि. Z. 24 M_1 याजकडे. Z. 25 M_1 हें व्यभिचारानें; मेळविलें.

Seite 82, Z. 1 M_1 मानून. Z. 3 M om. च; M_1 दिवसींच. Z. 4 M_1 नवतों; M नहुतां. Z. 5 M_1 तेह्वां statt परंतु; नाहीं. Z. 6 M_1 मेळविलें; द्रव्य. Z. 7 M_1 सोनारास लाभ. Z. 9 M_1 °समागम करावा असें शुकापासून श्रवण°. Z. 10 M_1 दीपा° द्रव्य° करून; घरास. Z. 14 M_1 मदनास हा शोक म्हणून. Z. 18 M_1 प्रभावतीनें; om. आपल्या. Z. 19 M कुचित°. Z. 20 M om. मजला: M M_1 जाहली. Z. 21 M_1 संतोष जाहला आणि सखेद राहिला ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली कथा ७२ so! Z. 23 M सांगतो हे; राहात. Z. 25 M_1 दिवसीं. Z. 26 M_1 कन्या.

Seite 83, Z. 1 M_1 जाहला: दिला; add. प्रिमेची व hinter रू°. Z. 2 M_1 om. तिचा. Z. 6 M_1 वरदान नारदानें; दृजला. Z. 11 M_1 देवीच्या; देवळांत; विद्याधर hinter घेऊन. Z. 16 M_1 माझे. Z. 17 M तुजला विश्वास; असला. Z. 18 M_1 करून statt

ऐकून. Z. 19 M_1 om. याप्रमाणें bis स्वर्गास जातीं झालीं. Z. 21 M बाहा°.

Seite 84, Z. 1 M आहांत. Z. 19 M_1 आणि मदनाचा पिता हरिदत्त यांणें पुत्र आला म्हणून उत्सह केला. त्या समयीं आकाशांतून पुष्पांची माळा पडली. तिचें दर्शन होतांच शुक व सारिका व मदनाचा मित्र त्रिविक्रम या तिघांचा शापमोच होऊन स्वर्गास गेले आणि मदन प्रभावतीसहित आनंन करून सुखाचा उपभोग करिता झाला. समाप्त. Z. 23 M जाहाला.

Versverzeichniss.

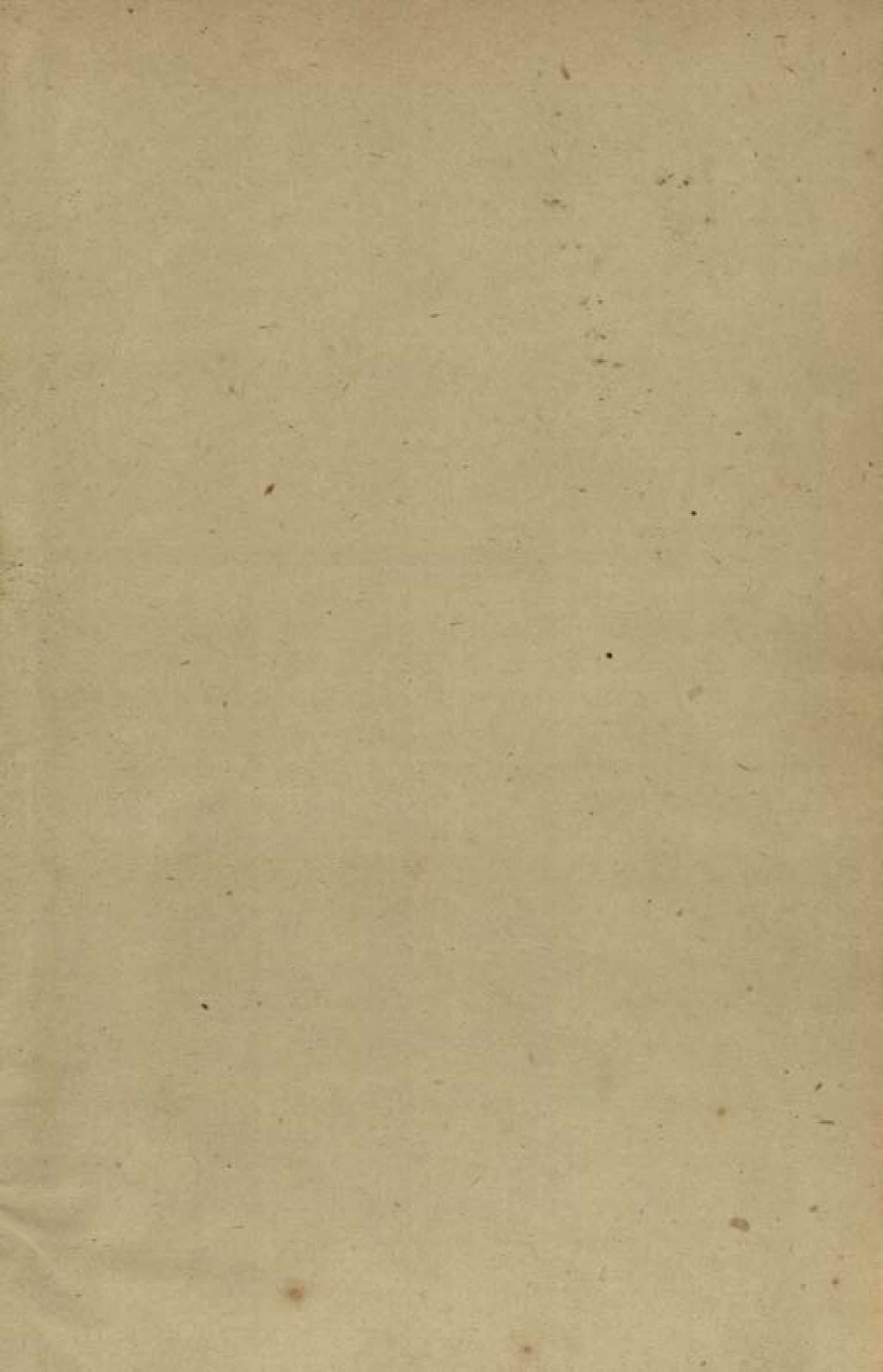
Nachtrag.

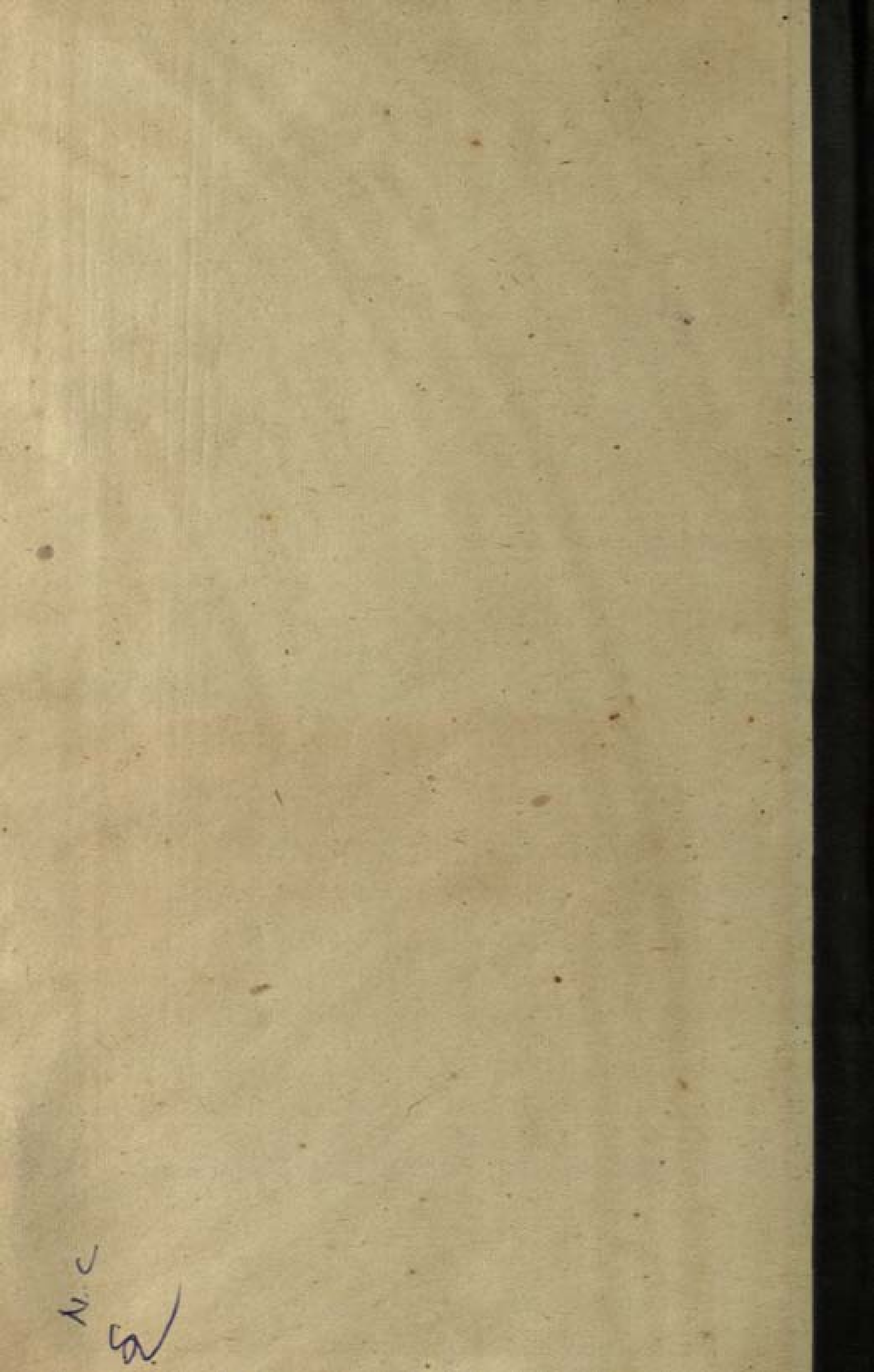
S. 36, 23 ist der Satz इकडे bis झाला ohne Anführungsstriche zu lesen.

S. 40, 17 वाटविलास statt °लीस.

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

(197)

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book clean and moving.

S. B., 148. N. DELHI.